

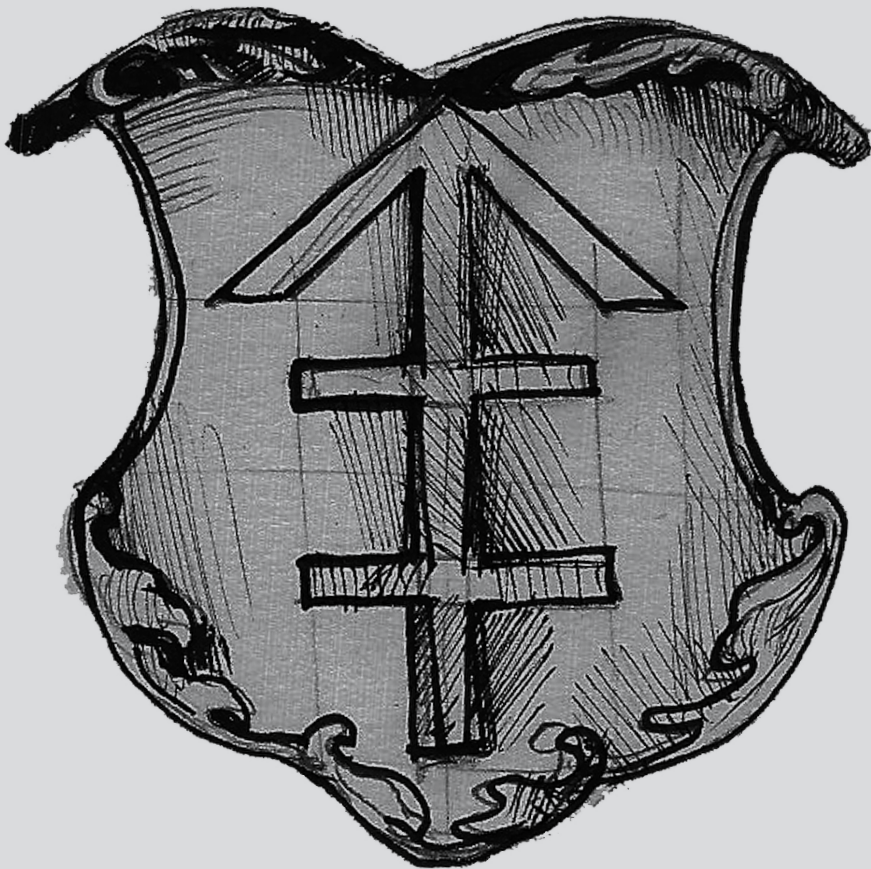

Uniwersytet
Wrocławski

Tomasz Kruszewski

Rycerscy spadkobiercy księcia Świętopętka „nakielskiego” z rodów Lisów i Wierzbaków

Studium historycznoprawne

Wrocław 2018

**Rycerscy spadkobiercy
księcia Świętopełka „nakielskiego”
z rodów Lisów i Wierzbaków**

Studium historycznoprawne

Tomasz Kruszewski

Uniwersytet Wrocławski

ORCID: [0000-0003-3202-2805](https://orcid.org/0000-0003-3202-2805)

**Rycerscy spadkobiercy
księcia Świętopełka „nakielskiego”
z rodów Lisów i Wierzbaków**

Studium historycznoprawne

Wrocław 2018

Kolegium Redakcyjne

prof. dr hab. Leonard Górnicki – przewodniczący

dr Julian Jezioro – zastępca przewodniczącego

mgr Aleksandra Dorywała – sekretarz

mgr Ewa Galyga-Michowska – członek

mgr Bożena Górna – członek

mgr Tadeusz Juchniewicz – członek

Recenzent: *dr hab. Anna Stawarska-Rippel, Uniwersytet Śląski*

© Copyright by Tomasz Kruszewski

Korekta: *Aleksandra Król*

Na okładce: typowy herb Lis. Rysunek herbu autorstwa *Moniki Kruszewskiej*

Projekt i wykonanie okładki: *Andrzej Malenda*

Skład i opracowanie techniczne: *Magdalena Gad, eBooki.com.pl*

Druk: *Drukarnia Beta-druk, www.betadruk.pl*

Wydawca

E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa.

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-66066-28-1 (druk)

ISBN 978-83-66066-29-8 (online)

Spis treści

ZAMIAST WSTĘPU	13
CZEŚĆ I. RÓD LISÓW	25
MŚCIWUJ, PIERWORODNY SYN ŚWIĘTOPEŁKA „NAKIELSKIEGO”	27
I.A. IRZĄDZKA LINIA LISÓW	43
I.B. RUDNICCY HERBU LIS	59
I.C. BISKUPSCY HERBU LIS	63
I.D. BOLESTRASZYCCY HERBU LIS	67
I.D.A. MIKOŁAJEWSCY HERBU LIS	71
I.E. KRZEŁOWSKA LINIA LISÓW	73
I.F. RÓD LISÓW Z ŁĄKI	97
CZEŚĆ II. RÓD WIERZBNÓW	125
CZEŚĆ II.A. RÓD BRUNTALSKICH Z WRBNA I VON VRBNA UND FREUDENTHAL...	207
CZEŚĆ II.B. RÓD RYDZYŃSKICH HERBU WIERZBNA	267
CZEŚĆ II.C. RÓD PAWŁOWSKICH HERBU WIERZBNA	347
HISTORYCZNOPRAWNE PODSUMOWANIE	405
BIBLIOGRAFIA	413
TABLICE	427

Pamięci Grzegorza Białuńskiego

*To, co powinno być pamiętane, zostało zatracone.
Historia stała się legendą, a legenda mitem.*

Pani Galadriela we *Władcy pierścieni*

*Ty to rozpoczęłeś Gandalfie, pozwolisz,
że ja to skończę.*

Król Elfów Thranduil w *Hobbicie*

*Należy żyć, jakby dziewiętnaście wieków
chrześcijaństwa się nie wydarzyło.*

Søren Aabye Kierkegaard

*Brzmiało to tak staro,
a przecież było tak nowe.*

Hans Sachs w II akcie *Śpiewaków norymberskich*

Zamiast wstępu

W filmie wojennym *O jeden most za daleko* dowódca oddziału walczącego o most w Arnheim, płk Frost, rozmawia z umierającym zastępcą – majorem, który nie rozstawał się z czarną parasolką. Zapytany, dlaczego z nią się nie rozstaje, odpowiedział: „»pamięć«, zapominam hasła, a ponieważ Niemcy nie mają parasolek, wszyscy wiedzą, że jestem Anglikiem”. Ta książka też będzie o pamięci, bo są tacy, dla których nie ma ona żadnego znaczenia. W odróżnieniu od tzw. „pozytywistów” przywiązują dużą wagę do pamięci rodowej, czyli dzieła Kantzowa, Tebezjusza, Sommersberga czy Sinapiusa (oprócz ewidentnych pomyłek¹) uważam za źródła wiedzy. Jeśli Kantzow pisał, że wszyscy książęta pomorscy byli z jednego rodu, to jest fakt, a nie jakaś bajka pomorskiego dziejopisa. Tak samo jeżeli w *Metryce Koronnej* odnotowano, że Branicy herbu Gryf to potomkowie książąt pomorskich, to nie jest to zmyślenie (co czyniło wielu innym magnatów, podając swoich przodków)². Czym jest ta książka: studium historycznoprawnym czy genealogicznym? Nie tym ostatnim, bo nie posługuje się wymaganą w tej dziedzinie nauki konstrukcją biogramów, stąd też świadomie pominięto tablice genealogiczne (w części I obejmują one tylko rzeczy nieopisywane w publikacji)³. Co łączy ją z dziełami Błażeja Śliwińskiego (część I), Agaty Tarnas-Tomczyk oraz Tomasza Jurka (część II)? Wszystko i nic. Wszystko, bo autor zmuszony jest zmierzyć się z poglądami tej trójki, a jednocześnie nic, bo została napisana w zupełnie innym celu przez historyka ustroju prawa i ma pokazać (zwłaszcza w części I) funkcjonowanie obrotu prawnego w średniowieczu na przykładzie wybranych zapisów ksiąg sądowych („Brzmiało to tak staro, a przecież było tak nowe”). Jest to synteza, która rządzi się własnymi prawami:

---

¹ Zob. np. stworzenie przez Sommersberga „Zofii z Doren”: T. Kruszewski, *Rycerz Dietger z Dehrn i jego śląscy potomkowie do końca średniowiecza*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3602, „Prawo” 2014, t. CCCXVI/2.

² To wszystko było w poprzedniej książce: T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich (potomstwo Mieszka III Starego i jego synów) na tle rodowodu książąt pomorskich. Studium historycznoprawne i genealogiczne*, Wrocław 2017, którą (to samo odnosi się do niniejszej publikacji) poprzedziło czterdzieści lat studiów i przemyśleń. O tym, że ród książąt pomorskich oraz rody Lisów i małopolskich Gryfitów to jedna dynastia (choć może po prostu ród, za „dynastię” atakowano już F. Piekosińskiego), byłem przekonany już w ósmej klasie szkoły podstawowej (1978/1979 r.).

³ Tablice narysowała Anna Kruszewska.

omówiono tylko źródła drukowane oraz dostępne w wersji elektronicznej (zwłaszcza w części II), sporadycznie sięgając do źródeł archiwalnych.

Nie opisuje się tu pochodzenia rodu Lisów i Wierzbnow, bo uczyniono to w poprzedniej książce⁴. Przypomnę tylko, że pochodzeniem zarówno książąt wschodniopomorskich, jak i ich rycerskich krewnych może – zdaje się – zajmować się prawnik, który widzi ten problem jako proces poszlakowy, w którym zbiera zgromadzone elementy w całość. Oczywiście natrafia na literaturę, dzięki której analizując dalsze pokolenia pójdzie w dół, i w tym zakresie jej dorobek jest szczególnie istotny. Cofając do dawniejszych przodków, napotka brak stanowisk, z wyjątkiem Edwarda Rymara, ale jego koncepcje nie są do końca trafne z nielicznymi sensownymi propozycjami Janusza Bieniaka i Marka L. Wójcika (po części także Krzysztofa Mosingiewicza i Błażeja Śliwińskiego). Dwaj ostatni jako pierwsi wykazali tożsamość rodową Lisów = Wierzbnow z małopolskimi Gryfitami, ale już wszyscy czterej nie szukali przodków tych rodów. Trzech z nich całkowicie milczało w tej sprawie, natomiast Marek L. Wójcik zbudował w swej pracy magisterskiej dość słabą koncepcję braku tożsamości wspomnianych wyżej rodów z pomorskimi Gryfitami. W części I tej publikacji autor będzie recenzentem Błażeja Śliwińskiego, bardziej życzliwym niż jego łódzki przyjaciel, który w piętrowych domysłach gdańskiego historyka nie widzi wielu pozytywnych rzeczy. Z Błażem Śliwińskim jest jeden problem: uczony ten poglądy, do których nie mam większych uwag, wygłosił tylko w pracy z 1979 r., na której się wychowałem jako uczeń liceum. Potem systematycznie odchodził w zupełnie złym kierunku, by na koniec wykluczyć trzecią linię Lisów (z Łąki, obok irządzkiej i krzelowskiej) z omawianego rodu (a jest to konsekwencja negocjowania członkostwa w rodzie abpa Pełki), nie zauważając, że w ten sposób nie rozwiąże nigdy postawionej sobie w 1979 r. zagadki. Jeżeli próbujemy rozwikłać, co Piotr z Dusburga – domniemany przez Tomasza Jasińskiego autor *Translacji Świętej Barbary* (najważniejszego dokumentu dla tej książki) – myślał, pisząc, że Świętopełk ks. gdański (w kronice Piotra zwany „synem diabła i zatracenia”) pochodził z rodu w ziemi sieradzko-łęczyckiej, orientujemy się, że niewątpliwie chodziło mu o ród Lisów. Oznacza to, że rozumowanie Błażeja Śliwińskiego trzeba będzie dalej dokładniej roztrząsnąć z dziwnym skutkiem: skoro abp Pełka i panowie z Łąki to nie Lisowie, to hipoteza Śliwińskiego, że krewni ks. Świętopełka to Lisowie, zostanie sprowadzona *ad absurdum*, bo tylko panowie z Łąki mogli być jedynymi Lisami w ziemi sieradzko-łęczyckiej w czasach autora *Translacji*. Błędy Śliwińskiego biorą się z zawierzenia poglądom wybitnego, acz kontrowersyjnego uczonego Janusza Bieniaka. Oczywiście można próbować przyczepiać lepiej znanych Lisów z Łąki do Lisów krzelowskich (*vide* Bieniak), których pochodzenie z tego rodu całkowicie odrzuca Jacek Matuszewski (w czym chyba jednak idzie za daleko). Z powodów

⁴ T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*

w zasadzie obiektywnych ten pogląd Bieniaka jednak trzeba odrzucić, bo Lisowie z Łąki musieli tam być od dawna, skoro autor *Translacji* czynił ich krewnymi Świętopełka gdańskiego. Winny tego zamieszania jest sam Jan Długosz, u którego konfabulacje (najsłynniejsza to zmyślenie opisu bitwy pod Legnicą) mieszają się z informacjami prawdziwymi (słuszne jest powiązanie abpa Pełki z Lisami na podstawie analizy wykazu posiadłości tego rodu; wątpliwości Bieniaka – bez argumentacji – i powtarzającego je za nim Śliwińskiego są tym razem błędne). Długosz patrzy na nas z zaświatów i śmieje się z tego, jak po omacku szukamy, co jest prawdą, a co fałszem... Za tym, co napisał, stoi potężne domniemanie z *Translacji Świętej Barbary*, co przesądza, że w tym wypadku dziejopis podał poprawną informację.

Inaczej będzie w części II: recenzentem (także kontrowersyjnych) poglądów z pracy magisterskiej Agaty Tarnas-Tomczyk o rodzie Wierzbnow został poznański historyk Tomasz Jurek, stąd piszącemu te słowa pozostaje rola superrecenzenta. W tej części znajdzie się całościowe ujęcie rodu Wierzbnow, uwzględniające także publikacje Ludwiga Igálffy'ego [von] Igáliego oraz Jiřego Stibora.

Historyk ustroju i prawa, wchodząc na teren zdominowany przez historyków średniowiecza, ze zdumieniem odkrywa ich całkowite *désintéressement* fundamentalnym problemem herbu Lis. Z jego formy (znaki runiczne) coś powinno uczonych zafrapować, a tu nic, dominują beznamiętne opisy⁵. Na tym jałowym tle poddam analizie poglądy Franciszka Piekosińskiego, który kilkakrotnie podejmował się badań nad owym herbem. Tło tych koncepcji jest gorące, uczony bowiem genezę herbu Lis wiązał z oryginalną koncepcją pochodzenia rycerstwa, którą z kolei skojarzył z koncepcją najazdu Lechitów (Polan) znad Łaby nad Wartę. Piekosiński zakłada, że rycerstwo wywodziło się od owych najeźdźców, natomiast pozostałe warstwy społeczne to podbita ludność miejscowa⁶.

Piekosiński w studium *O dynastycznym szlachte polskiej pochodzeniu* połączył ze sobą trzy kwestie: 1) pochodzenie różnych dynastii, w tym Piastowskiej, od rodu Dragów, a tego od Samona (utożsamionego z Leszkiem III z *Kroniki Wielkopolskiej*), 2) pochodzenie z tych rodów szlachte polskiej i 3) studia nad pochodzeniem szlacheckich herbów⁷. To są tak istotne problemy, że nauka polska powinna stale odnosić się do tych koncepcji. Jej milczenie wystawia jej krytyczną ocenę. Dla mnie najważniejszą jest trze-

⁵ Zob. np. T. Jurek, *Panowie z Wierzbnej. Studium genealogiczne*, Kraków 2006, s. 93 i n.

⁶ F. Piekosiński, *Rycerstwo polskie wieków średnich. Tom II obejmuje dwanaście pierwszych pokoleń rycerstwa polskiego wieków średnich*, Kraków 1896, s. 18 i n. Koncepcjom tym zamierzam poświęcić w przyszłości odrębne studium.

⁷ F. Piekosiński, *O dynastycznym szlachte polskiej pochodzeniu*, Kraków 1888. Z części poglądów autor wyczołfał się w kolejnym dziele: *Rycerstwo polskie wieków średnich*, Kraków 1896, którego t. I jest właściwie drugim wydaniem pracy z 1888 r., na co wskazuje jego podtytuł – identyczny z tytułem poprzedniej pracy.

cia kwestia, bowiem herb Lis składa się wyłącznie ze znaków runicznych. Alfabet runiczny zwiemy futhorkiem (od nazw pierwszych sześciu głosek: fé, úr, thurs, óss, reid, kaun)⁸. Futhork dzielimy na starszy i młodszy, co ma istotne znaczenie (zob. dalej). W herbie Lis napotykaamy arcyważne runy tyr –† oraz naud – †⁹. Obie te runy występują w obu futhorkach, co utrudnia lokalizację czasową. Starszy futhork liczy 24 głoski, młodszy zaś 16. Pierwszy występował od IV do VII wieku, młodszy od IX wieku, stąd mieszanie się obu futhorków miało miejsce w VIII wieku¹⁰. Obserwacja ta dała asumpt Piekosińskiemu do datowania przybycia Polan do Polski na VIII wieku¹¹. Widział też w polskich herbach połączenia run, w tym interesujących nas w tym miejscu run tyr i naud¹².

Problem jest jednak większy, bo nie wiadomo, kiedy herby powstały w Europie, omawiane tu runy były wtedy (VIII wiek) umieszczane tylko na chorągwiach, które nie przedstawiały jeszcze herbów. Nauka może odrzucać koncepcję krakowskiego historyka państwa i prawa, ale pozostaje jej nierozwiązywalna zagadka – skąd znaki runiczne wzięły się na polskich herbach. Jeżeli Polanie przybyli znad Łaby, to tam, mając lepsze możliwości kontaktów z Normanami, mogli przejąć ich zwyczaje i znaki runiczne na chorągwiach¹³. Te jednak w dalszych wiekach pod wpływem chrześcijaństwa były przerabiane na krzyże, co widać na ostatecznej formie herbu Lis¹⁴. Typowy herb przedstawia strzałę dwa razy przekrzyżowaną (il. 1), co dość dobrze widać na herbie Stefana z Wierzbnej, kasztelana Niemczy z 1226 r. (zob. il. 2)¹⁵. Jednak na pieczęci Andrzeja z Wierzbnej, marszałka księstwa śląskiego, jest tylko jedno przekrzyżowanie i przekręcenie na lewo

⁸ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 52. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 105.

⁹ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 53–54. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 106–107. A. Małecki (*Studia heraldyczne*, t. I, Kraków 1890, s. 214 (tu i na s. 215 zawarł błędny pogląd, że Wierzbnowie i Lisowie nie są jednym rodem) wytknął przy tym Piekosińskiemu brak konsekwencji, bo wcześniej (w pracy *O powstaniu społeczeństwa polskiego w wiekach średnich i jego pierwotnym ustroju*, „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, t. XIV, Kraków 1881, s. 180–181, wydanej także odrębnie: Kraków 1881, s. 96–97) dopatrywał się w herbie Andrzeja z Wierzbna oraz Szymona z Wierzbna (zob. dalej) runy tyr połączonej z runą àr (†) pochodzącej z młodszego futhorku, natomiast w herbie Stefana z Wierzbna widział połączenie runy tyr z runą óss (F), także z młodszego futhorku (*O powstaniu społeczeństwa...*, s. 179, wyd. odrębne s. 95).

¹⁰ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 53–54. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 109.

¹¹ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 55. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 115.

¹² F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 57. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, tu także więcej o łączeniu run, obie runy rys. 18 i 19 (s. 112), opis s. 113.

¹³ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 58. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 115.

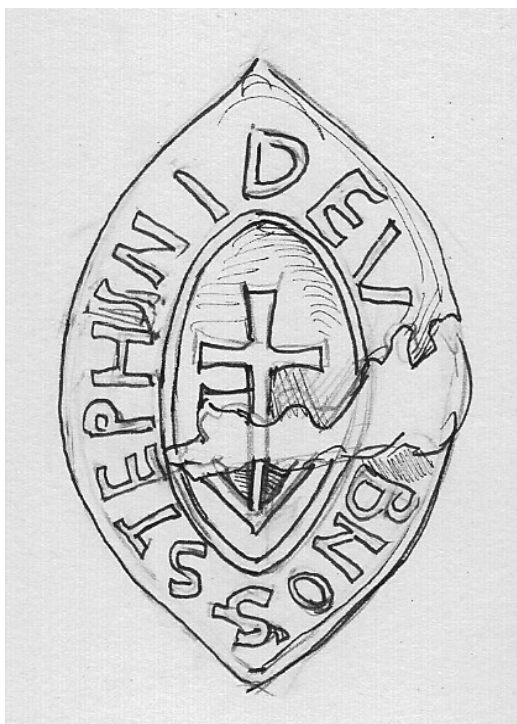
¹⁴ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 59. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 116. Żmudne analizy herbu Lis przeprowadził Piekosiński w pracy *Heraldyka polska wieków średnich*, Kraków 1899, s. 93–96, rozważając różne jego odmiany, a poprzez podwójny herb bpa wrocławskiego Henryka oraz herb Szymona z Wilkowa utożsamiał z rodem Lisów ród Wierzbnow, s. 275–276. Herbami Wierzbnow zajmował się też A. Małecki, *op. cit.*, t. I, s. 209–215, zob. też T. Jurek, *Panowie...*, s. 93 i n.

¹⁵ F. Piekosiński, *Heraldyka...*, s. 93–94. Podobnie A. Małecki, *op. cit.*, t. I, s. 210–211, który dostrzegł uszkodzenie pieczęci, ale domniemywał, że są dwie linie poziome. Rysunki herbów autorstwa Moniki Krużewskiej.

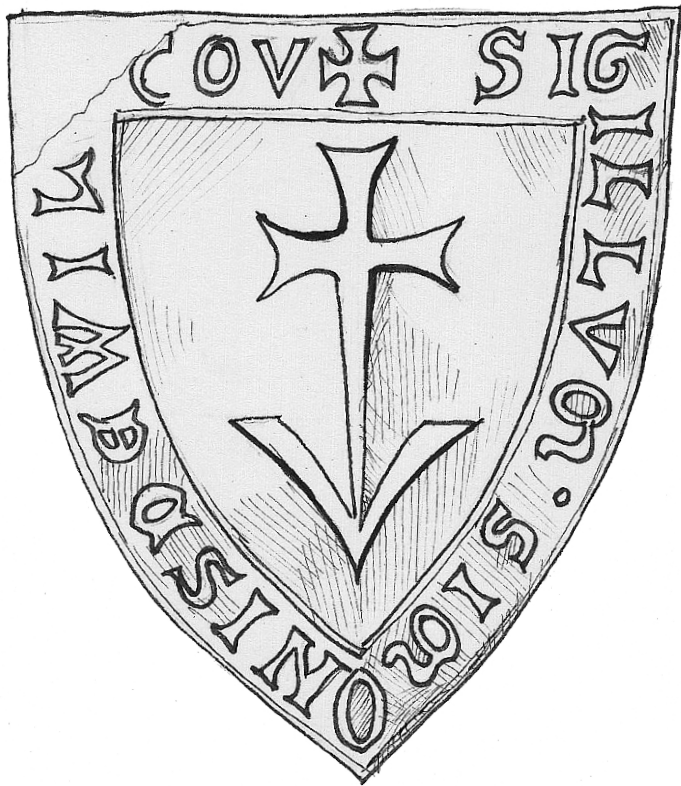
Ilustracja 1. Typowy herb Lis

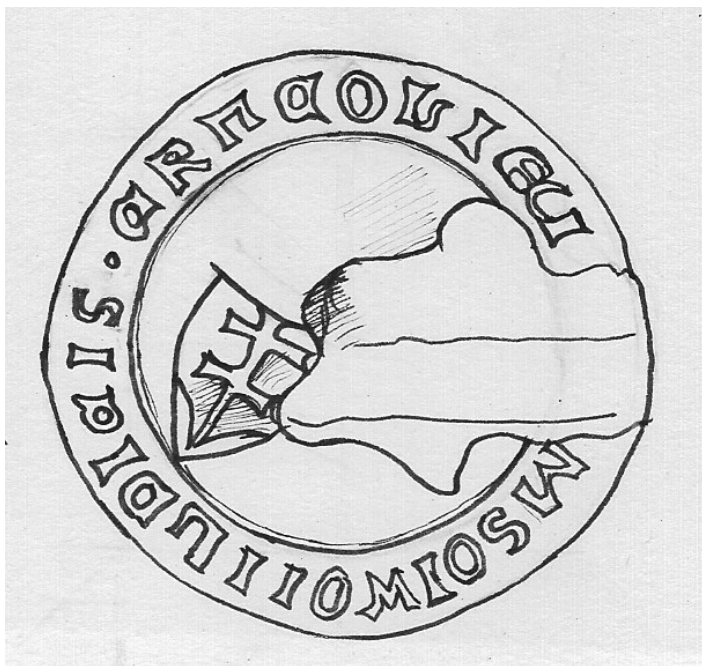
Ilustracja 2. Herb Stefana z Wierzbnej, kasztelana Niemczy z 1226 r.

Ilustracja 3. Pieczęć Andrzeja z Wierzbnej, marszałka księstwa śląskiego (1282 r.)

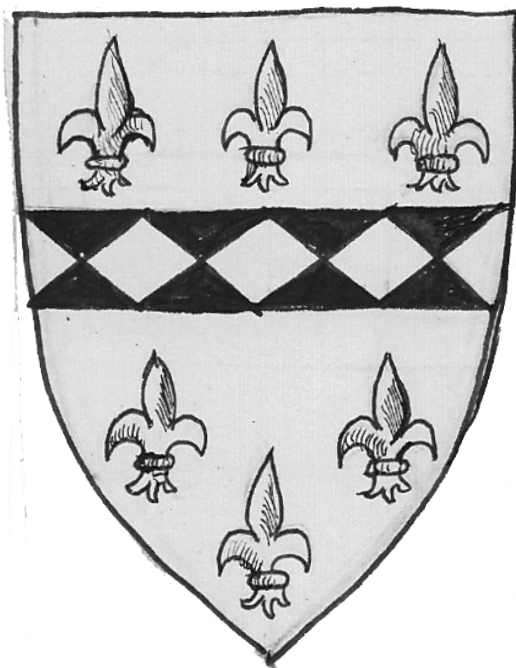
Ilustracja 4. Pieczęć Szymona z Wilkowa

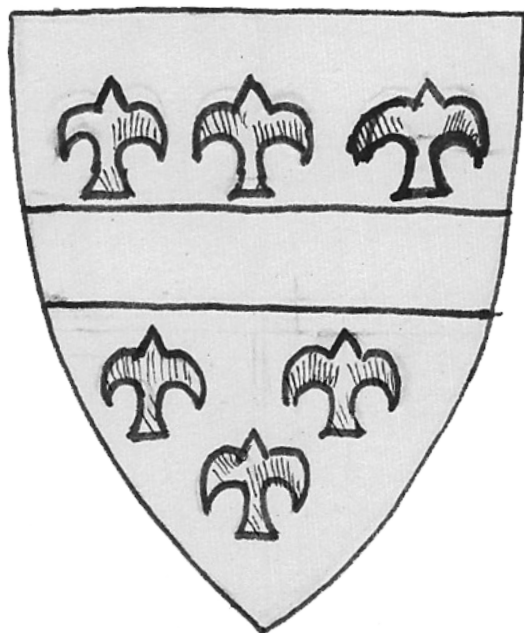
Ilustracja 5. Pieczęć Mszczuja z Krzelowa (1323 r.)

Ilustracja 6. Pieczęć Teoderyka z Szybowic z 1304 r.

Ilustracja 7. Tarcza herbowa Stefana z Wierzbnej (1283 r.)

Ilustracja 8. Tarcza herbowa Henryka z Wierzbnej (1315 r.)

Ilustracja 9. Herb Henryka z Wierzbnej jako biskupa wrocławskiego

(1282 r., il. 3)¹⁶, podobnie jak w przypadku Szymona z Wilkowa, gdzie na dokładkę herb jest odwrócony (il. 4)¹⁷. Herb jest skierowany w prawo na pieczęci Mszczuja z Krzelowa (1323 r., il. 5)¹⁸. Na wcześniejszej pieczęci Teodoryka z Szybowic z 1304 r. jest tak samo, ale z tylko jednym przekrzyżowaniem (il. 6)¹⁹, natomiast później Wierzbnowie używali herbu z liliami w dwóch rzędach po trzy (w dolnym w układzie 2 : 1). Widać to na tarczy herbowej Stefana i Henryka (lata 1283 i 1315, il. 7–8)²⁰. Ten ostatni jako biskup wrocławski użył herbu z dwoma tarczami, na jednej było sześć lilii (w układzie 3 : 2 : 1 pionowo), a na drugiej herb Lis z jednym przekrzyżowaniem (il. 9). Pierwsza tarcza może być jednak wtedy wprowadzonym herbem biskupów wrocławskich²¹.

Herby polskiego rycerstwa, oparte na znakach runicznych, różnią się istotnie od herbów zachodnioeuropejskich, które mają znacznie bogatszą treść, stąd polskie herby zaczęto wygładzać (blazonować), ale – jak zauważył Piekosiński – nie dotknęło to runy tyr²². Ta zaś miała szczególny charakter, bo oznaczała boga wojny w mitologii germańskiej – Tyra. Jego imię oznaczało „jasne niebo”. Należał do rodu Asów, choć informacje, że był synem Odyna (Wotana), są raczej błędne (jego ojcem był Hymir, zaliczający się do Oszronionych Olbrzymów z Północy, czyli Thursów, a matką olbrzymką o białych brwiach)²³. Stał się jednoręki, gdy wilk Fenrir odgryzł mu prawą rękę²⁴.

Piekosiński twierdził, że osoby posługujące się runą tyr musiały mieć uprawnienia dowódcze, a łączenie jej z innymi runami wiązało się z dziedziczeniem, gdy dobra dzielono między spadkobierców, których chciano odróżniać od siebie²⁵. Inności herbów zachodnioeuropejskich upatrywał natomiast w ich genezie, związanej z epoką krucjat – rycerze od schyłku XI stulecia mieli możliwość zapoznania się z kulturą bizantyjską²⁶. Dominantą herbów polskich były znaki runiczne, nie zaś np. wizerunki zwierząt. Tylko jeden herb tego typu jest – także dla mnie – wielką tajemnicą, mianowicie Gryf. Używał go (choć bez skrzydeł) w 1236 r. Zbrosław, opolski komes, a także ze skrzydłami w tym samym roku

¹⁶ P. Pfothenauer, *Die Schlesischen Siegel von 1250 bis 1300, beziehentlich 1327*, Im Namen des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens herausgegeben von Dr. phil. Paul Pfothenauer, Breslau 1879, Abtheilung B, Tafel X, Nr. 105.

¹⁷ F. Piekosiński, *Heraldyka...*, s. 94. Podobnie A. Małecki, *op. cit.*, t. I, s. 211.

¹⁸ F. Piekosiński, *Heraldyka...*, s. 94–95. A. Małecki, *op. cit.*, t. I, s. 213.

¹⁹ P. Pfothenauer, *op. cit.*, Abtheilung B, Tafel V, Nr. 47. Opis A. Małecki, *op. cit.*, t. I, s. 211.

²⁰ F. Piekosiński, *Heraldyka...*, s. 276.

²¹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 95–96.

²² F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 61–62. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 119–121.

²³ A. Szejter, *Mitologia germańska. Opowieści o bogach mroźnej Północy*, Gdańsk 2006, s. 244. Zob. też A.M. Kempniński, *Mitologia ludów indoeuropejskich*, Warszawa 2001, s. 439.

²⁴ Głównym źródłem informacji o Tyrze jest *Pieśń o Hymirze (Hymiskvida)*, zob. *Edda poetycka*, przeł. A. Załuska-Strömberg, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1986, s. 100 i n. O utracie ręki przez Tyra zob. *Kłótnia Lokiego (Lokasenna)*, *ibidem*, s. 108 i n.

²⁵ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 66 i n. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 126 i n.

²⁶ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 72 i n. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 136 i n.

Sąd Dobiesławowicz, kasztelan wojnicki²⁷ (przecież z rodu Odrowążów). Problemu tego w tym miejscu nie rozwinę, zaznaczę tylko, że Piekosiński stworzył koncepcję pochodzenia różnych dynastii zachodniosłowiańskich od rodu Dragów, a ponieważ drag = smok, utożsamił go z Gryfem²⁸. Zajmę się tym w przyszłości, tu – za Piekosińskim – trzeba dostrzec następujące fakty, wobec których historycy wybierają symptomatyczne milczenie: szczególne znaczenie herbu Gryf, moim zdaniem pierwotniejszego niż biały orzeł, i połączenie Popielidów i Piastów z Gryfitami w jeden ród, co potwierdza herb mazowieckich Piastów (smok). Czy także wspólny z władcami rugijskimi i obodryckimi, trzeba będzie dalej badać. Inny problem, który podniósł krakowski uczony, to tożsamość rodów Lisów i Gryfów, która jest w tym miejscu najistotniejsza do omówienia. To, że jest – jak już zauważył Piekosiński – oczywista, wynika z nagrobków w klasztorze jędrzejowskim, które mają umieszczone herby Lis, a leżą pod nimi dobrodzieje cystersów. Do tych ostatnich należało także dwóch niewątpliwych Gryfitów: Jan, abp gnieźnieński, i jego brat komes Klemens, jednak bliskiego związku rodowego Lisów i Gryfitów nie potrafił wskazać, a jeszcze obu zaliczył do Lisów²⁹.

Najbardziej kontrowersyjny był pogląd Piekosińskiego, że najstarsze rody rycerskie także wywodziły się z dynastii panującej jako potomkowie młodszych braci, a nazwa herbu była imieniem założyciela danego rodu. Takich rodów odnalazł 20, z czego trzy ostatnie wyprowadzał od książąt: obodryckich, rugijskich i pomorskich³⁰. Pierwsze 17 rodów ułożył według siebie tylko znanego klucza znaków runicznych, a jako siódmy ród wymienił Lisów i Wierzbów³¹. Ponadto – niewątpliwie błędnie – do piętnastego rodu zaliczył Gryfów³². Cytowane w tym miejscu poglądy Piekosiński poddał korekcie w drugim wydaniu swej książki. Ważniejsze było jednak porzucenie niektórych koncepcji dotyczących liczby rodów rycerskich pochodzących – jego zdaniem – od dynastii Dragów: teraz doliczył się już 36 rodów, co było skutkiem obliczeń matematycznych związanych z liczbą domniemanych oddziałów osiedlających się na ziemiach polskich³³. Tym razem wnioski o pochodzeniu rodu Lisów zostały wyraźnie poprawione i badacz umieścił go w hierarchii na trzecim miejscu (w zasadzie na drugim, bo przedstawione godło drugiego rodu było tylko dywagacją Piekosińskiego bez oparcia źródłowego) po

²⁷ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 73-74. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 138, 179. Oponował przeciwko temu A. Małecki, który na pieczęci Zbrośława widział figurę lwa: A. Małecki, *op. cit.*, t. II, Kraków 1890, s. 201-203.

²⁸ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 102 i n. (zwłaszcza od s. 105). *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 171 i n. (zwłaszcza od s. 175).

²⁹ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 109. *Idem*, *Rycerstwo...*, t. I, s. 179-180. A Małecki zarzucił Piekosińskiemu, że ten arcybiskupa i komesa zaliczył błędnie do rodu Lisów: A. Małecki, *op. cit.*, t. I, s. 49.

³⁰ F. Piekosiński, *O dynastycznym...*, s. 121.

³¹ *Ibidem*, s. 113.

³² *Ibidem*, s. 117.

³³ F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. I, s. 184 i n.; t. II, s. 18.

dynastii Popielidów³⁴. Co o tym sądzą Błażej Śliwiński i Marek L. Wójcik, niestety się nie dowiemy... Ród ten krakowski historyk państwa i prawa zwał rodem Orzów-Strzempaczów-Lisów i jakiegoś Orza mianował jego założycielem³⁵. Na trzydziestym pierwszym miejscu wymienił natomiast Świebodziców (czyli Gryfitów) jako pochodzących z rodu książąt pomorskich, czyli naprawił sam siebie³⁶.

Jaki wypływa z tego morał? Ród Lisów i Wierzbnow to jeden i ten sam ród, natomiast niewyjaśnialne jest, dlaczego część Gryfitów przyjęła inny herb. Czyżby był to uboczny herb Świętopelka „nakielskiego” występujący obok herbu Gryf wspólnego dla całej dynastii? Możliwe, że pierwszy z Lisów, Mściwuj, przyjął go po żonie, by odciąć się od własnego rodu, a może było tak, jak w rodzie Derów herbu Doliwa, którego jeden z członków, Szczepan, pieczętował się innym herbem – Kur.

Walkiria różni się od Złota Renu gatunkowo. Tamten wstępny dramat rozgrywał się jeszcze w sferze mitu i baśni, w medium fantastyki, w żywiołach natury: w środowisku bogów, rusałek, olbrzymów i karłów; w przestrzeni mitologicznej: wszystkie postacie są tam zasadniczo człekokształtne i wyposażone acz nierównomiernie w cechy ludzkiej natury – zdolność odczuwania, myślenia, działania. Jednak to co ludzkie – człowieczeństwo – dane jest w Złocie Renu pośrednio, symbolicznie, dlatego też nie wzrusza nas bezpośrednio. [...] [Walkiria] wzbogaca się o bardzo ważny wymiar: tragizmu, tragiczności, ludzkiej tragedii. [...] Walkiria jest dramatem tragicznym [...]. Tragizm jest cechą konstytutywną świata wyłącznie ludzkiego, poza środowiskiem człowieka nie istnieje: związany jest bowiem ze śmiertelnością i świadomością, z ludzkim poczuciem czasu, z przemijaniem, z niszczącym, unicestwiającym działaniem czasu, czasowością i bytową kruchością ludzkiej egzystencji.

Bohdan Pociąg

Zmienileś się Bilbo Bagginsie, i to wcale nie na lepsze...

Gandalf w *Hobbicie*

³⁴ *Ibidem*, t. I, s. 187.

³⁵ *Ibidem*, t. II, s. 59: doliczył tu jeszcze Mzurów, a na s. 130–131 zrobił z tego cztery linie rodu, które skonsolidowały mu się w jeden ród Lisów, s. 142–143, dalsze rody zob. s. 147, 160 i 161. A. Małecki natomiast wiązał te nazwy z miejscowościami, a nie osobami: *idem, op. cit.*, t. II, Kraków 1890, s. 94–95.

³⁶ F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. I, s. 208 i 210. W t. II, s. 156–157, powrócił jednak do nieprawdopodobnych poglądów o dwóch braciach, Świebodzie i Gryfie.

Część I

Ród Lisów

Część I obejmuje osoby, które wywodziły się od Mściwuja Świętopelkowica, do których udało mi się dotrzeć. Nie ma tu żadnych odgórnie ustalonych granic temporalnych, stąd dla nowszych czasów wykorzystane zostały herbarze. Tak jak mówi motto, ta część toczy się już w sferze konkretnych źródeł, czego nie da się powiedzieć o mojej poprzedniej książce o pochodzeniu tych rodów.

Mściwuj, pierworodny syn Świętopełka „Nakielskiego”

POKOLENIE VI³⁷

I.1 STĘPOTA

Początki rodu Lisów, w odróżnieniu od Gryfitów³⁸, giną w mroku dziejów, który jednak da się rozświetlić w większym stopniu niż przy dawniejszych pokoleniach³⁹. Dla poznania pokolenia VI niezwykle cenny jest falsyfikat dokumentu Kazimierza II Sprawiedliwego, opatrzony datą 1163 r.⁴⁰ O tym tekście wypowiedzieli się w sposób wskazujący na rzetelną jego analizę Krzysztof Mosingiewicz i Błażej Śliwiński. Jest to jedna z najlepszych publikacji na ten temat, z którą mamy do czynienia. Używając argumentacji historycznoprawnej, słusznie wykazali, że przedmiot dokumentu, nadanie Wichfydowi, synowi Bergosza (zarazem wnukowi Lamfryda, margrabiego kolońskiego), miast: Sącz, Oświęcim i Siewierz, nie było możliwe w XII wieku, gdyż takich zwolnień spod ciężarów prawa książęcego (*ius ducale*) jeszcze nie wprowadzono. Postaci wymienione w dokumencie – moim zdaniem – też są wątpliwe, nie było nawet takiego tytułu jak margrabia koloński⁴¹. Imię Stępoty jest kolejnym imieniem o czeskiej proveniencji w rodzie.

W dokumencie tym występuje zagadkowa liczba aż 31 świadków, co jednak – jak zauważyli Mosingiewicz i Śliwiński – jest możliwe przy dokumentach wystawianych na wiecach⁴². Uprawdopodobnili fakt, że wymienione osoby są jednak prawdziwe, co są-

---

³⁷ Pokolenia liczone od Świętopełka, syna Mieszka I.

³⁸ T. Kruszewski, *Ród Gryfów (Gryfitów), rycerzcy potomkowie książąt pomorskich. Studium historycznoprawne* (w opracowaniu).

³⁹ T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*

⁴⁰ *Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich*, cyt. dalej ZOPSM, red. J.K. Kochanowski, t. I, Warszawa 1919, nr 89 (s. 88). Omawiają go K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *Rycerstwo polskie z końca XII w. w falsyfikacie Kazimierza Sprawiedliwego*, „Kwartalnik Historyczny” 1981, t. 88, z. 3, s. 713 i n.

⁴¹ Zauważył to już F. Piekosiński, zob. *Zbiór dokumentów średniowiecznych do objaśnienia prawa polskiego służący*, „Studia, rozprawy i materiały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego”, t. I, Kraków 1897, s. [335] 107.

⁴² K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 713.

dził już przed nimi wydawca dokumentu, J.K. Kochanowski⁴³. Franciszek Piekosiński twierdził natomiast odwrotnie – że *świadkowie są przeważnie zmyśleni*⁴⁴. Ten ostatni pogląd jest niewątpliwie błędny.

Jakie to osoby z następnego pokolenia Lisów dostrzegli Mosingiewicz i Śliwiński? Zobaczmy najpierw, co mówi źródło. Na 31 świadków mamy następujących Lisów i Gryfów: *Nicolaus, filius Stupote* [...], *Wicek Stupata* [*sic* – dopisek wydawcy] *frater Nicolai, Stephanus Magnus, Clemens et Joannes fratres eius*⁴⁵. Mosingiewicz i Śliwiński poprawili tekst w dwóch miejscach: *Nicolaus, filius Stupote* na *Nicolaus, filius Stupotae* oraz *Wicek Stupata* na *Wicek Stupatae*⁴⁶. Wywołało to dyskusję, czy te poprawki się słuszne, zwłaszcza odnośnie do tej ostatniej wypowiedział się negatywnie Janusz Bieniak, który zaproponował inne rozwiązanie: pośrednio zanegował zamianę *Wicek Stupata* na *Wicek Stupatae*, a między *Wicek* a *Stupata* wstawił przecinek, co dało mu wynik, że braćmi byli Stępota i Mikołaj. Stępota taki rzeczywiście istniał, znają go też Mosingiewicz i Śliwiński⁴⁷. W ich wersji miałby nasz Stępota dwóch synów: Mikołaja i Wicka (Wita), w wersji Bieniaka zaś Mikołaja i Stępotę (młodszego). Bratem Mikołaja był także bp krakowski Pełka, o czym Śliwiński pisał już wcześniej⁴⁸. Mosingiewicz i Śliwiński zajęli się też identyfikacją Stefana Wielkiego (Starego?), rozważając cztery rozwiązania, z których najlepsze wydało im się uczynienie ze Stefana kolejnego syna Stępoty⁴⁹. Później jednak sam Śliwiński odrzucił ten pogląd, uznając Stefana Wielkiego za brata stryjecznego Mikołaja⁵⁰. Nigdy nie określił przy tym jego filiacji, co szczególnie podkreślił w swojej rozprawie o rodzie Lisów⁵¹. W następnym pokoleniu działali następujący Lisowie: Mikołaj Stępic, Pełka bp krakowski, Wit, Stępota, Stefan Wielki, Świętopełk, Warcisław (Wrocisz)⁵² oraz Paweł z Kępiny, zwany Nos⁵³. Syna tego ostatniego Piotra z Kępiny przypomniał Śliwiński⁵⁴. Ponieważ w omawianym w tym miejscu

⁴³ ZOPSM, t. I, nr 89 (uwaga wydawcy).

⁴⁴ F. Piekosiński, *Zbiór dokumentów...*, t. I, s. [335] 107.

⁴⁵ ZOPSM, t. I, nr 89 (s. L).

⁴⁶ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 714 i 716.

⁴⁷ J. Bieniak, *Polska elita polityczna XII w. (Część III A. Arbitrzy książąt – krąg rodzinny Piotra Włostowica)*, III. *Jaksa z Miechowa*, „Społeczeństwo Polski średniowiecznej. Zbiór studiów”, red. S.K. Kuczyński, t. IV, Warszawa 1990, s. 86, przypis 286. K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 718 *in fine*.

⁴⁸ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic. Przyczynek do badań nad rodem Lisów*, „Rocznik Gdański” 1979, t. XXXIX, z. 1, s. 76.

⁴⁹ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 719 i 721.

⁵⁰ B. Śliwiński, *Ród Lisów. Problem pochodzenia wojewody krakowskiego Mikołaja i biskupa krakowskiego Pelki*, [w:] *Genealogia. Studia nad wspólnotami krewniczymi i terytorialnymi w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*, red. J. Hertel i J. Wroniszewski, Toruń 1987, s. 45.

⁵¹ *Idem*, *Lisowie krzelowscy w XIV–XV w. i ich antenaci. Studium genealogiczne*, Gdańsk 1993, s. 166.

⁵² Świętopełka i Warcisława podają K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 719.

⁵³ J. Bieniak, *Pelka*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/pelka> [elektroniczna wersja *Polskiego Słownika Biograficznego*, cyt. dalej PSB, dostęp: 12 VIII 2015 r.].

⁵⁴ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 85.

pokoleniu występują jeszcze dwaj bracia Stępoty: Wrocik (I.12) i Andrzej (I.13), trzeba zadać sobie pytanie, kto z tej wyliczanki był synem Stępoty, a kto Wrocika (Andrzej odpada jako założyciel rodu Wierzbnow).

Mimo wątpliwości Janusza Bieniaka do potomstwa Stępoty zaliczymy: Stępotę, Wita, Mikołaja i Pełkę, natomiast pozostałych do potomstwa Wrocika, choć wiele tych kwestii jest spornych.

Stępotą, syn Mściwuj, został zaliczony przez Marka L. Wójcika do synów Klemensa (założyciela rodu Gryfitów)⁵⁵. Wzięło się to z cytowanego wyżej falsyfikatu, w którym Gryfici Klemens i Jan to bracia Stefana i Mikołaja. Po poprawce Śliwińskiego dwóch ostatnich trzeba określić jako braci stryjecznych, natomiast dwóch pierwszych wobec dwóch ostatnich można nazwać tak w przybliżeniu, bo dopiero ich dziadowie, Klemens i Mściwuj, byli braćmi. O samym Stępotcie na podstawie tego biogramu niewiele da się powiedzieć. Był znany z patronimiku dwóch synów, żył w XII wieku, musiał mieć żonę, skoro pozostawił po sobie potomstwo. Był przodkiem irządzkiej linii Lisów (I.A).

I.2 WROCIK (WARCISŁAW)

Jest on znany z cytowanego już w innym miejscu dokumentu z 1149 r.⁵⁶ I tak w dokumencie wystawionym we Wrocławiu w 1149 r. występują: *comitibus autem domino Jaxa, Michora* [Mikora], *Clemente* [Klemens Gryfita], *Vrotis* [Wrocik]⁵⁷. W dokumencie tym Bolesław IV Kędzierzawy zatwierdza wykazane w nim majątki kościołów: Najświętszej Marii Panny na Piasku i św. Wincentego we Wrocławiu. Imię Wrocika jest agnacyjne i być może nawiązuje do ks. pomorskiego Warcisława I. O Wrociku jako założycielu krzelowskiej linii Lisów Błażej Śliwiński napisał tylko w jednym miejscu⁵⁸. Od tamtej chwili o nim zapomniął i ciągle twierdził, że nie wie, kto był ojcem Stefana Wielkiego (zwał go założycielem linii krzelowskiej, ale przecież ten żył pokolenie wcześniej). Siostra Stefana była żoną Wszeborą, najstarszego syna Piotra Włostowica.

Tylko logiczne myślenie pomoże w ustaleniu pozostałego męskiego potomstwa Wrocika. Całkowicie nie jest wykluczone, że byli to Wit i Stępotą (bardziej prawdopodobni synowie Stępoty). Do synów Wrocika mogli zaliczać się wspomniani już przez Mosingiewicza i Śliwińskiego Świętopełk i Wrocisz (Warcisław). Rozwiązanie, by Stępotą miał jeszcze jednego syna, nieznanego z imienia, który mógł być ich ojcem, jest,

⁵⁵ M.L. Wójcik, *Ród Gryfitów do końca XIII wieku. Pochodzenie – genealogia – rozsiadanie*, Wrocław 1993, s. 32. Jest to twórcze przetworzenie informacji K. Mosingiewicza, B. Śliwińskiego, *op. cit.*, s. 721.

⁵⁶ T. Kruszeński, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*, s. 111.

⁵⁷ *Codex Diplomaticus Silesiae*, cyt. dalej CDS, *Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Siebenter Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. Erster Theil. Bis zum Jahre 1250, Zweite umgearbeitete und vermehrte Auflage*, Hrsgb. von C. Grünhagen, Breslau 1884, cyt. dalej CDS 7.1, s. 34.

⁵⁸ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 83 (przypis 62 *in fine*).

delikatnie mówiąc, mało prawdopodobne⁵⁹. Ten ostatni wniosek można by zastosować odnośnie do Pawła z Kępy, zwanego Nosem⁶⁰. Był to stryj abpa gnieźnieńskiego Pełki. W 1979 r. Śliwiński nie miał żadnych wątpliwości co do zaliczenia go do rodu Lisów⁶¹. Przynależność arcybiskupa do rodu Lisów wynikała z zapisek Jana Długosza, które podważył Janusz Bieniak⁶². Jest to jednak pogląd błędny (choć tym razem podano jego uzasadnienie!). Wytłumaczyć można znacznie łatwiej pogląd odwrotny – całkowitą sprzeczność widać w samym tekście Bieniaka. Przypomnijmy, że toruński uczony znakomicie wyjaśnił koligacje rodzinne abpa Pełki. Wspomnianego Piotra z Kępy (stryjecznego brata Pełki) znał w 1979 r. Błażej Śliwiński i słusznie czynił go przodkiem Lisów z Sieradzkiego (Lisów z Łąki)⁶³. Przyjęcie poglądu Bieniaka jest zupełnie niemożliwe, bo Lisowie z Łąki to jedyni Lisowie w ziemi sieradzkiej (przełom XII i XIII wieku), czyli ci, na których opierają się przyjęte w nauce poglądy o tożsamości Lisów i książąt gdańskich wynikające z *Translacji Świętej Barbary*; tak więc przynależność Lisów z Kępy i Łąki (herbu Lis) do rodu Lisów, czyli też członka tej linii Lisów – abpa Pełki, jest praktycznie niepodważalna. Te kryteria są ważniejsze niż te, które podaje sam Śliwiński⁶⁴.

Znowu musimy tu wrócić to rzeczy podstawowych. Błażej Śliwiński w 1979 r. szukał łączności rodu Lisów z rodem książąt wschodniopomorskich, a przyjmując takie założenia, które miał w 1987 r., już jej nie odnajdzie. Historycy państwa i prawa pozostawili wiele wolnych pól, które zagospodarowali historycy. Widać to na poziomie genealogii; dyskurs zdominowało środowisko toruńsko-gdańskie, a epoka średniowieczna, którą bada, to czas, w którym luki w źródłach są tak ogromne, że mogą dominować tylko hipotezy. Problemem tego środowiska jest „udowadnianie” czegoś bez pewnych źródeł, a potem budowanie piętrowych tez, z których gdy się wyciągnie jeden element, całość się wali. Celowo napisałem „tez”, choć to, co głoszą, to tylko hipotezy; mają do nich prawo, ale nie powinni nazywać ich tezami, bo nimi nigdy nie były, a pewnie też nigdy się nimi nie staną. Ta książka ma za zadanie stworzyć alternatywne hipotezy, by wstrząsnąć tym wirtualnym światem hipotez nazwanych z tajemniczych względów „tezami”.

Żeby zobaczyć, jak te „tezy” wyglądają, zacytujmy samego Janusza Bieniaka:

Do Małopolski prowadzą także najwcześniejsze urzędy kościelne P-i – posiadał on kanonie krakowską i wiślicką. Z jego dziedzicznych posiadłości znamy jedynie Kwilinę (na zachód od Jędrzejowa, w paraf. Kosów); P. przekazał ją bratu stryjecznemu Piotrowi i jego synowi Mironiegowi w zamian za Kępino (zaginiona dziś wieś w paraf. Rozprza, na południe od

⁵⁹ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 719.

⁶⁰ J. Bieniak, *Pelka...*

⁶¹ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 79.

⁶² J. Bieniak, *Pelka...*

⁶³ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 85.

⁶⁴ *Idem, Ród Lisów. Problem...*, s. 46.

Piotrkowa, w późniejszej ziemi sieradzkiej), które nadał (1239) cystersom sulejowskim. Piotr z Kępina był synem Pawła, nosił przydomek Nos i prócz Mironiega miał jeszcze drugiego syna, Pawła. Są to jedyne wiadomości źródłowe o rodzinie P-i; zestawienie używanych przez nią imion odpowiada zasobowi występującemu w XIII wśród członków małopolskiego rodu Połukozów (Półkoźców). Jan Długosz wywodzi P-ę z rodu Lisów, może na podstawie herbu dziedziców wsi Kwilina w swoich czasach. Domysłu tego nie uprawdopodabniają wcześniejsze źródła, ani nawet kryterium imienia (wśród źródłowo niewątpliwych Lisów imię Pelka nie występuje)⁶⁵.

Argumentów u Bieniaka niewiele, jeden pasuje do jego poglądów, ale – o czym będzie mowa niżej – Pelka, bp krakowski, to przedstawiciel rodu Lisów, na co dwukrotnie wskazał Błażej Śliwiński (ten Pelka to osoba o jedno pokolenie wyżej od arcybiskupa). Pogląd Długosza albo się akceptuje, albo nie. Śliwiński, jeśli chodzi o Mikołaja, wojewodę krakowskiego i jego brata Pełkę, bpa poparł autora *Annales*, a odnośnie do abpa Pełki i wojewody poznańskiego Mikołaja nie, więc z poglądów Bieniaka to pierwszy jest godny rozważenia (piszący te słowa ze strony śp. matki ma przodków właśnie z tej epoki z rodu Półkoźców). Pogląd Bieniaka może być z braku źródeł uznany zarówno za słuszny, jak i niesłuszny, bo imiennictwo to mogło wejść do rodu Lisów poprzez małżeństwo Wrocika z przedstawicielką rodu Półkoźców. Drugi (z Długosza) jest trudny do oceny, trzeci, najważniejszy, jest błędny, co wykazał Błażej Śliwiński.

W czasie przeprowadzania kwerendy źródłowej do tej książki natrafiłem na bezcenny dokument, który potwierdza, że Błażej Śliwiński w 1979 r. miał rację, a hipoteza Janusza Bieniaka o przynależności abpa Pełki i jego rodziny do rodu Półkoźców jest całkowicie błędna. Dnia 8 V 1293 r. Stanisława, opatka klasztoru premonstratensek w Krzyżanowicach, powołała następujących świadków: *Comite Wartizlao Castellano Cracouiensi, Comite Petro camerario ducisse, Comite Mirozlao et fratro suo Palulo, Comite Stephano, Comite Andrea*⁶⁶. W dokumentach średniowiecznych często świadków grupowano rodami, a tu dominują przedstawiciele rodu Lisów. Widzimy: Wacisława kasztelana krakowskiego (wnuka Andrzeja z krzelowskiej linii Lisów, zob. tablica genealogiczna 8), komes Stefan to przedstawiciel rodu Wierzbnow⁶⁷, podobnie jak komes Andrzej (II.19). Ich pojawienie się w tej epoce w Małopolsce wiąże się niewątpliwie z pobytem tam Henryka IV Probusa, spadkobiercy Leszka Czarnego. Pozostają wymienieni w środku Piotr, komornik księżnej oraz bracia Mirosław i Paweł, obaj nazwani komesami. Piotr teoretycznie może być tożsamy z Piotrem, synem Mirosława z irządz-

⁶⁵ J. Bieniak, *Pelka...*

⁶⁶ *Kodeks Dyplomatyczny Małopolski*, cyt. dalej KDMłp, 1178–1386, wyd. F. Piekosiński, t. I, Kraków 1876, nr CXXII (s. 141–142).

⁶⁷ Jak wspomniano niżej, chodzi tu najprawdopodobniej o Stefana Janowica (II.16), a nie o Stefana Szymonowica (II.20).

kiej linii Lisów (I.A.10), jest to jednak mało prawdopodobne, gdyż na liście świadków nie ma innych przedstawicieli tej linii Lisów. W Małopolsce od 1239 r. występowali natomiast krewni abpa Pełki z rodu panów z Łąki. Z wymienionej wyżej trójki da się niewątpliwie zidentyfikować ostatniego Pawła. To kasztelan rozpierski znany z dokumentu Leszka Czarnego z 9 I 1286 r.⁶⁸ Ten Paweł to bezwzględnie członek rodu panów z Łąki, a ponieważ – jak już wspomniałem – w dokumencie opatki Stanisławy nie ma żadnych innych świadków niż Lisowie, tak więc wszystkie te trzy osoby (moim zdaniem Piotr był bratem stryjecznym Mirosława i Pawła) to rycerze z Łąki, co znaczy, że cały ten ród to Lisowie, a nie Półkozice. Umieszczam więc Pełkę i jego krewnych w rodowodzie Lisów, w którą to przynależność wierzył już Śliwiński w 1979 r.

I.3 ANDRZEJ

Ostatnim synem Mściwuja Świętopełkowica był Andrzej, uważany słusznie przez Marka L. Wójcika za przodka rodu Wierzbnów i brata Stępoty (I.2)⁶⁹. Przed Wójcikiem wykazała to już Zofia Birkenmajerowa⁷⁰. Podobny pogląd wyraziła także Agata Tarnas-Tomczyk⁷¹. Andrzej znany jest z tego samego dokumentu z 1149 r., co jego brat Wrocław⁷². Jego imię zapewne ma pochodzenie kognatyczne.

Pierwszy biogram Andrzeja opracował Franciszek Piekosiński; zwrócił on uwagę na źródła, w których jest wspomniany, wychodząc od dokumentu z 1149 r., w którym Andrzej nadaje klasztorowi św. Wincentego we Wrocławiu wieś Wawrzeńczyce, oraz kolejnego z 1155 r., zawierającego nadanie wsi Gocunowo klasztorowi mogileńskiemu⁷³.

Braterstwo Stępoty (I.1) i Andrzeja ostatecznie wykazał Janusz Bieniak⁷⁴. Ustalił też potomstwo Andrzeja, który posiadał trzech synów: Andrzeja, Jana i Mateusza (zob.

⁶⁸ KDMłp, t. I, nr CX (s. 131), *Comite Paulo castellano de Rospra*.

⁶⁹ M.L. Wójcik, *op. cit.*, s. 32.

⁷⁰ Z. Birkenmajerowa, *Rodowód średniowiecznych Gryfitów śląskich*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku”, t. V, Katowice 1936, s. 216. Stała ona na stanowisku, że Andrzej był synem Klemensa (jej zdaniem – zresztą słusznym – także Klimunta), założyciela rodu Gryfitów (zob. T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*, s. 107). Ten pogląd ma zresztą charakter dogmatu, podważył go w 1993 r. E. Rymar, ale nauka zbywa to milczeniem. Ta publikacja jest wyrazem poparcia dla pyrzyckiego uczonego, gdyż tkwienie w utartych schematach jest nieproduktywne. Prace powstałe po 1993 r. w ogóle nie dostrzegają (celowo przemilczają?) burzącego spokój wewnętrzny ich autorów stanowiska, że rody Lisów i Wierzbnów nie pochodzą od Klemensa, lecz od jego brata Mściwuja (ale przecież ten ostatni dla nich nie istnieje i nie może być wobec tego bratem Klemensa). Píše też Birkenmajerowa, że ów Andrzej miał trzech braci. Czy byli to Stępoty (I.1) oraz przodkowie Gryfitów Jan i Klemens (zob. T. Kruszewski, *Ród Gryfów (Gryfitów)...*), niestety się nie dowiemy, bo cytowany tu artykuł był częścią nigdy nieopublikowanej rozprawy *Genealogia Gryfitów polskich XII i XIII stulecia*.

⁷¹ A. Tarnas-Tomczyk, *Ród Wierzbnów do końca XIV wieku. Genealogia i rozsiedlenie*, Wrocław 1993, s. 25.

⁷² CDS 7.1, s. 34.

⁷³ F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. II, s. 227.

⁷⁴ J. Bieniak, *Polska elita polityczna XII w. (Część III A. Arbitrzy książąt – krąg rodzinny Piotra Włostowica), III. Jaksa z Miechowa*, s. 86.

część II). Uzgodnił to na podstawie dwóch dokumentów patriarchy Monacha z 1198 r.⁷⁵ Pogląd ten zaakceptowali Agata Tarnas-Tomczyk i Tomasz Jurek⁷⁶.

POKOLENIE VII

I.4 STĘPOTA

W 1192 r. Stępota pojawił się jako świadek w dokumencie zamiany dóbr klasztor-nych w Jędrzejowie z dobrami rycerza Niegosława z Niegosławic⁷⁷. To, że był żonaty, poświadcza istnienie jego syna Wojciecha Stępcica, zwanego Stępowicem (I.13)⁷⁸. To, że Stępota był najstarszym synem Stępoty, wnioskuje z poglądu Błażeja Śliwińskiego, że Jan Długosz, wymieniając poległych pod Legnicą w 1241 r., umieścił jego syna Wojciecha Stępowica (Stępcica) przed Mikołajem Witowicem: „zgodnie z rzeczywistością wylicza ich, biorąc pod uwagę wiek i wcześniejszej zasługi”⁷⁹.

I.5 WIT

Wit Stępcic był drugim – moim zdaniem – synem Stępoty (pamiętam tu o wątpli-wościach Janusza Bieniaka). Mosingiewicz i Śliwiński słusznie utożsamili go z Witem z dokumentu z 1161 r.⁸⁰ W dokumencie tym, datowanym na 21 V 1161 r., wystawionym przez Bolesława IV Kędzierzawego i jego brata Henryka ks. sandomierskiego, pojawia się Wit w towarzystwie swych braci stryjecznych: Świętopełka (I.10) i Wrocisza (War-cisława, I.11)⁸¹. Wit występuje wraz z bratem Mikołajem w *Liber Fraternalitatis Lubiniensis*⁸². Ponieważ pozostawił po sobie syna Zdzisława (I.13), musiał mieć żonę.

⁷⁵ ZOPSM, t. I, nr 142 (s. 134), *Iohannes dedit villam, que decambita fuit a fratre eius Mateho pro Gostiradic* i kilka linii niżej *Andreas frater Mathei dedit Bamvol*. W nr 143 na s. 139 tak samo, z jedną róż-nicą: tu jest *Bamuol*.

⁷⁶ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 24–25. T. Jurek, *Panowie...*, s. 103–107.

⁷⁷ KDMłp, t. I, nr 3 (s. 8), *comes Stapocha*.

⁷⁸ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 718–719.

⁷⁹ *Joannis Dlugossi Annales seu Cronicae inclicti Regni Poloniae Liber Septimus. Liber Octavus*, red. Z. Kozłowska-Budkowa, Varsaviae 1975, s. 15. B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach Jana Długosza – przyczy-ny do zagadnienia zaginionej Kroniki Dominikańskiej z pierwszej połowy XIII wieku*, „Studia źródłoznaw-cze”, t. XXV, Warszawa–Poznań 1993, s. 44. W tym tekście trzeba czytać uważnie każde zdanie, bo autor, znając pogląd Józefa Matuszewskiego o nieistnieniu takiej kroniki, stoi na stanowisku Labudy, czyli naraża się na podważenie swych tez, bowiem pogląd J. Matuszewskiego jest zbyt dobrze umotywowany, by wierzyć jeszcze w istnienie kroniki, stąd powstaje teraz problem, czy informacje Długosza są prawdziwe, czy – co często mu się zdarzało – je zmyślił. W kwestiach synów Stępoty i Wita na szczęście nie wiąże informacji Dłu-gosza z tą zmyśloną kroniką, ale ma dylemat, bo nie znamy źródeł informacji kronikarza: *ibidem*, s. 43. Zob. szerzej T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*, s. 74 i n.

⁸⁰ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 716 i 719.

⁸¹ ZOPSM, t. I, nr 87 (s. 82).

⁸² *Liber Fraternalitatis Lubinensis (Księga bracka opactwa Najświętszej Marii Panny w Lubiniu)*, *Mo-numenta Poloniae Historica*, cyt. dalej MPH, t. V, Lwów 1888, s. 572.

I.6 MIKOŁAJ

Mikołaj Stępic, znany z cytowanego wyżej falsyfikatu, występował – zdaniem Mosingiewicza i Śliwińskiego – także w innych dokumentach⁸³. Pierwszym z nich jest wpis w *Liber Fraternitatis Lubiniensis* (także o bracie Wicie)⁸⁴. Mikołaj jest wspomniany także w dokumencie Mieszka III Starego (*Nicolaus filius Stupote*)⁸⁵. Mosingiewicz i Śliwiński utożsamili go z Mikołajem, wojewodą krakowskim⁸⁶. Pogląd, że Mikołaj był z rodu Lisów, znany był wcześniej, Jerzy Wyrozumski go jednak odrzucał, przypisując tę postać do rodu Gryfitów⁸⁷. Błażej Śliwiński w 1987 r. jeszcze raz udokumentował przynależność Mikołaja do rodu Lisów⁸⁸. Jako wojewoda Mikołaj występuje także w dokumencie patriarchy Monacha (1198 r.). Napisano tam: *Comes Nicholaus palatinus dedit duas villas: Iacsic et Replie*⁸⁹. Mikołaj zmarł w 1202 r.⁹⁰ W 1983 r. datę śmierci wojewody Mikołaja zanegował Gerard Labuda. Opowiedział się przeciwko utożsamianiu faktu dowodzenia wojskami w bitwie pod Zawichostem przez wojewodę płockiego Krystyna ze śmiercią Mikołaja⁹¹. Problem ten trzeba rozważyć na szerszym tle sprzecznych informacji źródłowych o latach 1202–1206, a wiążących się z domniemanym panowaniem w Krakowie Władysława III Laskonogiego. Nauka podzieliła się na zwolenników i przeciwników tej hipotezy. Gerard Labuda, zwolennik poglądu o panowaniu Laskonogiego w Krakowie, zawierzył zapisce Długosza z 1206 r.: *Nicolaus palatinus Cracoviensis, frater domini Fulconis episcopi obiit*⁹². To stanowisko nie przyjęło się w nauce, choć nikt podjął się trudu wyjaśnienia, skąd wzięła się zapiska Długosza (jeżeli Labuda myślał, że ten wpis pochodzi z domniemanej kroniki dominikańskiej, to był w błędzie). Dużo faktów z życia Mikołaja podał też Franciszek Piekosiński⁹³. Mikołaj powinien mieć żonę,

⁸³ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 714.

⁸⁴ MPH, t. V, s. 572. Jest jeszcze kolejny wpis, *comes Nicolaus*, s. 579.

⁸⁵ *Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski*, cyt. dalej KDW, lata 984–1287, wyd. J.I. Kraszewski (dr W. Lebiński), t. I, Poznań 1877, nr 33. K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 714, datują ten dokument na 1176, 1193 lub 1196 r.

⁸⁶ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 718.

⁸⁷ J. Wyrozumski, *Mikołaj, wojewoda krakowski*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/mikolaj-wojewoda#> [elektroniczna wersja PSB, dostęp: 13 VIII 2015 r.].

⁸⁸ B. Śliwiński, *Ród Lisów. Problem...*, s. 39 i n.

⁸⁹ ZOPSM, t. I, nr 142 (s. 134), powtórzenie w nr. 143 (s. 139).

⁹⁰ J. Wyrozumski, *op. cit.*: tu cały życiorys Mikołaja. Zob. też B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 76. Natomiast J. Bieniak na podstawie *Excerpta Ioannis Dugosii e Fontibus Incertis*, wyd. W. Kętrzyński, MPH, t. IV, Lwów 1884, s. 9, *1206 Nicolaus palatinus Cracoviensis frater domini Fulconi episcopi obiit*, poprawił datę śmierci wojewody, zob. *idem, Polska elita polityczna XII wieku (Część IV. B. Dwa możnowładztwa – starzy i nowi)*, „Społeczeństwo Polski średniowiecznej. Zbiór studiów”, red. S. Górczyński, t. XII, Warszawa 2012, s. 32.

⁹¹ G. Labuda, *Zaginiona kronika w Rocznikach Jana Długosza. Próba rekonstrukcji*, Poznań 1983, s. 36–38.

⁹² *Ibidem*, s. 38. Tak zapisano w ręcznym dopisku Długosza do *Rocznika Traski*.

⁹³ F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. II, s. 298 i n.

skoro pozostawił po sobie potomstwo (I.A). Błażej Śliwiński słusznie dopuszcza możliwość posiadania przez niego dwóch żon: pierwsza byłaby matką Mściwuja (I.A.1), a druga Stefana (I.A.2), Klemensa (I.A.3) i Humberta (I.A.4)⁹⁴.

I.7 PEŁKA

Pełka, bp krakowski w latach 1185–1207, był ostatnim synem Stępoty. Jego braterstwo z wojewodą Mikołajem podkreślał Błażej Śliwiński już w 1979 r.⁹⁵ Potem, z powodu zgłaszania poglądów kwestionujących to pokrewieństwo, ponownie je uzasadnił⁹⁶. Pełka zmarł 11 IX 1207 r.⁹⁷ Jego imię (skrót od imienia Świętopełk) ma charakter agnacyjny, nawiązuje do imienia jego pradziada ojczystego, ks. Świętopełka „nakielskiego”.

I.8 STEFAN (SZCZEPAN)

Stefan (w późniejszych publikacjach Śliwińskiego zwany Szczepanem) jawił się początkowo jako brat Wita i Mikołaja albo Jana i Klemensa (wtedy byłby Gryfitą)⁹⁸. Mosingiewicz i Śliwiński raczej optowali za wersją pierwszą, tak rozumiejąc wielokrotnie już omawiany falsyfikat⁹⁹. Tak też określił ich tożsamość Marek L. Wójcik¹⁰⁰. Nie zauważył, że w 1987 r. Śliwiński wycofał się z tej koncepcji i uznał Stefana za brata stryjecznego Mikołaja i Pełki¹⁰¹. Stefan Magnus, czyli Wielki (albo raczej Stary) pojawił się następnie marginalnie w studium o jednym z jego potomków, kasztelanie wrocławskim Jaksie, wymieniono go jako wojewodę krakowskiego działającego w latach 1161–1187¹⁰². W monografii o Lisach krzelowskich pojawił się obszerny biogram Szczepana, tym razem Starogo, co zwalnia mnie z konieczności dokładniejszego omawiania tej postaci¹⁰³. Narodziny Szczepana datuje Błażej Śliwiński na lata dwudzieste XII stulecia, określa go jako wpierw stolnika Bolesława IV Kędzierzawego, zaś potem jako wojewodę krakowskiego, którym został w 1177 r. po wygnaniu Mieszka III Starogo z Krakowa; w wydarzeniu tym odgry-

⁹⁴ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 77.

⁹⁵ *Ibidem*, s. 76–77.

⁹⁶ B. Śliwiński, *Ród Lisów. Problem...*, s. 34 i n.

⁹⁷ Zob. J. Mitkowski, S. Trawkowski, *Pełka biskup krakowski*, [w:] PSB, t. XXV, Warszawa 1980, s. 571–574. *Katalogi biskupów krakowskich*, MPH, t. III, Lwów 1878, s. 352. Krótki biogram podawał też F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. II, s. 307. Pełniejszy biogram umieścił w t. III: *Rycerstwo polskie wieków średnich. Tom III obejmuje rycerstwo polskie w Małopolsce w dobie piastowskiej*, Kraków 1901, s. 6. Tutaj rozważał umieszczenie biskupa w rodzie Lisów, ale ostatecznie zdecydował się błędnie na uczynienie z Pełki przedstawiciela rodu Lubowlitów-Ogniwiów.

⁹⁸ Nad tym biedził się już F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. II, s. 280.

⁹⁹ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 719.

¹⁰⁰ M.L. Wójcik, *op. cit.*, s. 36.

¹⁰¹ B. Śliwiński, *Ród Lisów. Problem...*, s. 45. Powtórzył to w monografii *Lisowie krzelowscy...*, s. 168.

¹⁰² *Idem*, *Kasztelan wrocławski Jaks. Pochodzenie i kariera*, „Śląski Kwartalnik Historyczny” 1989, z. 4, s. 554.

¹⁰³ *Idem*, *Lisowie krzelowscy...*, s. 167–177.

wał istotną rolę¹⁰⁴. Według Śliwińskiego wojewodą zwie go Długosz, ale w *Katalogach biskupów krakowskich* czytamy jednak: *Hic Stephanum castellanum Cracoviensem, qui prima uxore vivente aliam superdlexerat, publice excommunicavit et cum predictus Stephanus castellanus Cracoviensis intrabat, episcopus recedebat*¹⁰⁵. Z tego cytatu wynikają dwa problemy: pierwszy, czy Szczepan był rzeczywiście wojewodą – nie wiadomo, był natomiast kasztelanem (który jeszcze nie był w XII wieku wysunięty przed wojewodę w ziemi krakowskiej), druga kwestia jest ciekawsza – z powodu bigamii bp Gedka go ekskomunikował¹⁰⁶.

Według Śliwińskiego na przełomie lat 1186 i 1187 Stefan ustąpił z funkcji wojewody (być może z powodu starości)¹⁰⁷. W dokumencie patriarchy Monacha (1198 r.) jest zapewne wspomniany jako nieżyjący: *Dominus comes Stephanus dedit Coccham*¹⁰⁸. Ta miejscowość podarowana miechowskim bożogrobcom to zapewne Goszcza. Ponieważ inną jej część podarował w tym samym dokumencie Świętosław, syn Piotra Włostowica, i występują tam obok siebie, Śliwiński zgłosił koncepcję, że Stefan (Szczepan) był jego szwagrem¹⁰⁹. Stefan był jednak szwagrem starszego brata Świętosława, czyli Wszebora, gdyż siostra Stefana była drugą żoną Wszebora. Jest to znakomite ustalenie Janusza Bieniaka po żmudnej analizie źródeł¹¹⁰.

Na koniec trzeba odnotować kuriozalny w pewnej części biogram Stefana Magnusa w PSB pióra samego Błażeja Śliwińskiego. Mikołaj Stępotoc (I.5) to nadal brat stryjeczny Stefana, ale jacyś Jan i Klemens to rodzeni bracia Stefana (czy to założyciele rodu Gryfitów?). Jest to pogląd całkowicie odrzucony przez naukę, trudno dociec, czym kierował się autor biogramu, porzucając także i swoje dotychczasowe ustalenia¹¹¹. W naukowych pracach historycznych każdy pisze, co chce. Tomasz Jurek podjął się ostatnio opisu postaci Stefana Wielkiego. W ogóle nie zauważył przy tym, że poglądy Błażeja Śliwińskiego na pochodzenie Stefana się zmieniły: Jurek nadal sądzi, że Stefan jest ostatnim bratem Mikołaja, Pełki i Stępoty, czyniąc go najstarszym bratem, a Stępotę najmłodszym¹¹².

Z dwóch synów Szczepana: Szczepana (I.E.1) i Wincentego (I.E.2) wywodzi się krzelowska linia Lisów.

¹⁰⁴ *Ibidem*, s. 167. Niestety nie ma odwołania do Długosza, żeby to sprawdzić.

¹⁰⁵ MPH, t. III, s. 351 (powtórzone na s. 352).

¹⁰⁶ O tym konflikcie pisze też B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 168, znowu odwołując się zmyślniej przez Gerarda Labudę, rzekomo istniejącej kroniki dominikańskiej.

¹⁰⁷ B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 168, brak podstawy źródłowej tej informacji.

¹⁰⁸ ZOPSM, t. I, nr 142 (s. 134; powtórzenie w nr 143, s. 138).

¹⁰⁹ B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 168.

¹¹⁰ J. Bieniak, *Polska elita polityczna XII w. (Część III A. Arbitrzy ksiązek – krąg rodzinny Piotra Włostowica), II. Rodzina Piotra*, s. 64. Wiedział to już jednak F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. II, s. 280.

¹¹¹ B. Śliwiński, *Stefan Magnus*, [w:] PSB, t. XLIII, Warszawa–Kraków 2004–2005, s. 131–133.

¹¹² T. Jurek, *Panowie...*, s. 103–104 i tablica genealogiczna 1.

I.9 NN (CÓRKA)

Janusz Bieniak wykazał, że Wrocik miał córkę, zamężną ze Wszeborem, najstarszym synem Piotra Włostowica¹¹³.

I.10 ŚWIĘTOPEŁK

Świętopełk znany jest tylko z jednego dokumentu, wystawionego 21 V 1161 r. w Łęczycy przez Bolesława IV Kędzierzawego¹¹⁴. Jako świadek występuje tam zaraz na drugim miejscu po swym bracie stryjecznym Wicie (I.4), jego imię zostało zapisane w formie *Spenthepolco*. Otrzymał niewątpliwie imię niewątpliwie agnacyjne, tak jak jego brat stryjeczny Pełka (I.7).

Jeżeli to Świętopełk był ojcem abpa gnieźnieńskiego Pełki (I.14), to był on sprawcą największych kłopotów arcybiskupa w Kościele, bo po śmierci żony wstąpił do stanu duchownego, a osobę arcybiskupa oskarżono, że jako syn duchownego pochodzi z lewego łoża¹¹⁵.

I.11 WROCISZ (WARCISŁAW)

Występuje jako świadek w tym samym dokumencie, co jego domniemany brat Świętopełk (I.10). Jego imię zostało zapisane jako *Wrocis*¹¹⁶. Nosił imię agnacyjne, po swoim ojcu (I.2). Mógł być teoretycznie ojcem abpa Pełki.

I.12 PAWEŁ

Postać Pawła z Kępiny, stryja abpa Pełki (I.17), opisują Adam Boniecki i Janusz Bieniak¹¹⁷. Źródłem informacji o tej osobie jest dokument księżnej Grzymisławy, wdowy po Leszku Białym, z 1227 r., nadający dobra cystersom sulejowskim. Na liście świadków znajduje się *Petrus, filius Pauli de Campin* – jest to jedyna wzmianka o tej postaci¹¹⁸. Żył w II połowie XII i I połowie XIII wieku, był żonaty, choć o jego małżonce brak jest jakichkolwiek informacji. Był on przodkiem Lisów z Łąki (zob. I.F).

---

¹¹³ J. Bieniak, *Polska elita polityczna XII w. (Część III A. Arbitrzy książąt – krąg rodzinny Piotra Włostowica), II. Rodzina Piotra*, s. 64.

¹¹⁴ ZOPSM, t. I, nr 87 (s. 82).

¹¹⁵ J. Bieniak, *Pelka...*

¹¹⁶ ZOPSM, t. I, nr 87 (s. 82).

¹¹⁷ A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. XII, Warszawa 1908, s. 311. J. Bieniak, *Pelka...*

¹¹⁸ KDMłp, 1153–1333, wyd. F. Piekosiński, t. II, Kraków 1886, nr CCCXCIII (s. 37).

POKOLENIE VIII

I.13 WOJCIECH

Wojciechem Stępowicem zajął się Błażej Śliwiński po raz pierwszy w 1981 r. wspólnie z Krzysztofem Mosingiewiczem¹¹⁹. Zwrócili uwagę, że Wojciech występował w dokumentach z lat 1217–1241 i był kolejnym członkiem rodu pełniącym różne funkcje: kolejno podkomorzego krakowskiego, kasztelana lubelskiego i wiślickiego¹²⁰. Wojciech poległ w bitwie pod Chmielnikiem (1241 r.), Jan Długosz, opisując jej przebieg, podkreślił jego szczególne bohaterstwo¹²¹. W 1993 r. Śliwiński twierdził już, że pierwsza wzmianka o Wojciechu jest datowana na 1222 lub 1223 r.¹²² Chodzi tu o jego uczestnictwo w zjeździe w Suchedniowie¹²³. W czasie walki o władzę po zamordowaniu Leszka Białego w Gąsawie Wojciech opowiedział się po stronie księżnej Grzymisławy i swych krewniaków z rodu Gryfitów, posiadających istotną władzę w Małopolsce. To – zdaniem Śliwińskiego – Wojciech stał się przywódcą tego nurtu i właśnie wtedy, około 1230 r., otrzymał tytuł wojewody wiślickiego (mniej prawdopodobne, że sandomierskiego)¹²⁴. W 1231 r. został wojewodą łączyckim (na temat okoliczności objęcia tego urzędu są różne wątpliwości). W 1234 r. rzekomo sprawował już urząd kasztelana wiślickiego¹²⁵. Nie wiadomo, dlaczego Błażej Śliwiński uwierzył w tę informację, bo na dole tekstu źródłowego wyraźnie zaznaczono, że dokument jest falsyfikatem, a w 1234 r. kasztelanem wiślickim był Pakosław. Ostatni raz źródła dyplomatyczne odnotowały imię Wojciecha w 1239 r., bez podanych funkcji¹²⁶. Najprawdopodobniej nie pozostawił po sobie potomstwa.

¹¹⁹ K. Mosingiewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 718–719.

¹²⁰ KDMłp, t. I, nr X (s. 16), *Woyhec, castellanus de Lublin* (dokument Leszka Białego z 23 V 1224 r.); nr XI (s. 17), *Woychech, castellanus de Lublin* (dokument Grzymisławy z III 1228 r.); nr XXIV (s. 30), *Woyceh, filius Stampote* (dokument Grzymisławy z 37! III 1239 r.). KDMłp, t. II, nr CCCXCV (s. 39), *Adalbertus filius Stupote*, dalej przy kolejnym świadku informacja, że jest to *camerarius comitis Adalberti castellani de Lublin*. Śliwiński wraca do tego ostatniego dokumentu w pracy *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 43, choć myli numer tego dokumentu: w przypisie nr 17 pisze 374, a jest 392.

¹²¹ O śmierci Mikołaja zob. *Jana Długosza, kanonika krakowskiego Dziejów Polski ksiąg dwanaście*, przeł. K. Mecherzyński, t. II, Kraków 1868, s. 258.

¹²² B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 43.

¹²³ *Kodeks Dyplomatyczny Katedry Krakowskiej św. Wacława*, cyt. dalej KDKK, wyd. F. Piekosiński, t. I, Kraków 1874, nr XV (s. 23), *Wogteho filio Stapote*. F. Piekosiński datował ten dokument na około 1224 r.

¹²⁴ B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 43. Ma tu miejsce odwołanie do *Diplomata monasterii Clarae Tumbae prope Cracoviam. Zbiór dyplomów klasztoru mogińskiego przy Krakowie*, cyt. dalej ZDKM, Kraków 1865, nr XII (s. 10), z 1231 r., ale tu Wojciech występuje jako wojewoda łączycki (*Woyceh, palatinus Lanziciae*). Przypis nr 20 u Śliwińskiego jest więc w sprzeczności z tekstem.

¹²⁵ *Codex diplomaticus monasterii Tynecensis. Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego*, cyt. dalej KDKT, wyd. W. Kętrzyński i St. Smolka, t. I, Lwów 1875, nr XVII (s. 40), *Alberto filio Stupote, castellano Vizlizie*.

¹²⁶ KDMłp, t. I, nr XXIV (s. 30), *Woyceh filius Stampote*. Zob. też B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 44.

I.14 ZDZISŁAW

Zdzisław Witowic znany jest tylko z dokumentu z 1230 r., w którym jego syn Wit Zdzisławic odstąpił miechowskim bożogrobcom swoje udziały we wsi Jaksice (wcześniej uczynił to jego stryj Mikołaj, I.9, zob. wyżej)¹²⁷. Tak więc znamy go tylko z patronimiku jego syna. Jednak Błażej Śliwiński postanowił zgłębić źródła w celu odszukania innych informacji o Zdzisławie. Znalazł je w nekrologu klasztoru św. Wincentego we Wrocławiu. Zapisano w nim następujące wspomnienie: *Sdislaus miles, cognatus fundatoris*¹²⁸. Na czym to pokrewieństwo z rodem Łabędziów się osadzało, próbował rozstrzygnąć Błażej Śliwiński¹²⁹. Kilka lat później sprawę rozwiązał Janusz Bieniak, wykazując, że drugą żoną Wszebora, najstarszego syna Piotra Włostowica, była siostra Stefana Magnusa, czyli stryjeczna ciotka naszego Zdzisława (zob. wyżej).

I.15 PEŁKA

Arcybiskup gnieźnieński Pełka był przedstawicielem rodu Lisów u Błażeja Śliwińskiego jeszcze w 1979 r.¹³⁰ Nie podano tam jego miejsca w rodzie Lisów, które określano w XIX wieku, ale błędnie¹³¹. Pełka nie był mianowicie bratankiem Mikołaja, wojewody krakowskiego (I.6) i Pełki, bpa krakowskiego (I.7), lecz synem ich brata stryjecznego Świętopelka (I.10) lub Wrocisza (I.11). W 1980 r. w PSB ukazał się biogram Pełki napisany przez Janusza Bieniaka i w tamtej chwili wyrzucono – moim zdaniem błędnie – abpa Pełkę z rodu Lisów¹³². Bieniakowi zawierzył Śliwiński – poszedł w złym kierunku¹³³. Oto cytaty z Błażeja Śliwińskiego: „Zwrócić jeszcze trzeba na krewnych Mikołaja. Stryj jego Humbert, był scholastykiem sandomierskim, archidiaconem i dziekanem krakowskim, dziad stryjeczny, Pełka – biskupem krakowskim, dalszy krewny, także imieniem Pełka, od 1232 r. był arcybiskupem gnieźnieńskim...” (1979); „Na koniec stwierdzić wypada, że broniąc ustaleń Długosza, nie możemy jeszcze wprowadzić w obręb rodziny Lisów abpa Pełki i jego rodziny. Między nimi a Lisami, oprócz posiadania wsi Kwiliny, brak innych liczących się punktów stycznych”

---

¹²⁷ KDMłp, t. II, nr CCCC (s. 45).

¹²⁸ *Liber mortuorum monasterii sancti Vincentii ordinis Praemonstratensis*, MPH, t. V, s. 685. *Aprilis III Non. Pancraci martiris*, czyli Zdzisław Witowic, zmarł 12 V po 1230 r. Zdzisława znał już F. Piekosiński, *Rycerstwo polskie wieków średnich. Tom III: Rycerstwo polskie w Małopolsce w dobie piastowskiej. Zeszyt dodatkowy*, Kraków 1902, s. 578.

¹²⁹ B. Śliwiński, *Ród Lisów. Problem...*, s. 40.

¹³⁰ *Idem*, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 77.

¹³¹ J. Korytkowski, *Arcybiskupi gnieźnieńscy: prymasowie i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821 czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem poznańskim*, t. I, Poznań 1888, s. 362–363.

¹³² J. Bieniak, *Pełka...*

¹³³ B. Śliwiński, *Ród Lisów. Problem...*, s. 46, choć z podanego tam zdania wynika, że Śliwiński chciałby Pełkę umieścić w rodzie Lisów.

(1987); „W żywotach arcybiskupów uważał [Długosz] natomiast Pełkę za Lisa, ale dotychczasowe dociekania genealogiczne nie potwierdzają owego faktu. Wnioskować więc należy, że w wykorzystanej przez Długosza współczesnej arcybiskupowi tradycji Lisów, osoba Pełki nie występowała, zaś przypisanie go do tego rodu w innym miejscu dowodzi, iż tradycja – ujęta w formie ustnego przekazu – stanowiła jedno ze źródeł nie znanego nam do dziś dzieła pisanego, stojącego między Lisami a Długoszem” (1993)¹³⁴. Ten ostatni cytat jest pogmatwany, a pamiętajmy, że główna teza opiera się na fałszywym założeniu, że istniała jakaś kronika dominikańska, z której czerpał Długosz¹³⁵. Z tego zdania Błażeja Śliwińskiego nawet nie wynika, czy wspomniana tradycja informowała Długosza o Pełce czy też nie. Nauka może oczywiście podważać dawniejsze ustalenia, ale do czegoś to musi prowadzić. Kiedy Jan Tęgowski obalał zadawnioną wiedzę o genealogii dynastii litewskiej, proponował nową wizję¹³⁶. Udowadnianie, że abp Pełka nie był Lisem, skoro nie da się ustalić, z jakiego rodu pochodził, w dodatku na fałszywej bazie nieistniejącej kroniki, jest, delikatnie mówiąc, mało produktywnie (pamiętajmy oczywiście, że całe zamieszanie wywołał Janusz Bieniak).

W sprawie życiorysu Pełki odsyłam do biogramu w PSB, arcybiskup zmarł w 1258 r.

¹³⁴ *Idem, Mikołaj Mściwujowic...*, s. 77–78. *Idem, Ród Lisów. Problem...*, s. 46. *Idem, Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 46.

¹³⁵ Z RKD sprawa ma się tak: otóż J. Pakulski odnalazł XVI-wieczny odpis tej kroniki w Rzymie, nie zdążył jednak jej opracować z powodu przedwczesnej śmierci, to zadanie nie zostało wykonane do dziś. Kronika nie zawiera niczego, co rekonstruował G. Labuda, zob. T. Jasiński, *Rozważania o wiarygodności przekazów źródłowych dotyczących bitwy legnickiej*, [w:] *Bitwa z Mongołami na Dobrym Polu w 1241 roku – miejsce, tło, środowisko, relacje*, red. K. Jaworska, Legnica 2011, zwłaszcza od s. 11. Rękopis Długosza zawiera tak wiele poprawek, że widać, jak kronikarz zmieniał swoje opisy, co czyni go niewiarygodnym, zob. s. 13 i n. Rozważając spór Labudy z Matuszewskim, można stwierdzić, że obaj wygrali: RKD rzeczywiście istniała, nie zawierała jednak treści, której doszukiwał się Labuda: „[...] badania nad przekazami dotyczącymi bitwy legnickiej dopiero czekają na nowoczesną analizę źródłoznawczą. W sprawie relacji przekazanej przez Jana Długosza, budzącej największe kontrowersje, możemy przyjąć, iż wobec odnalezienia XVI-wiecznej kroniki dominikańskiej nie da się obronić koncepcji Gerarda Labudy o zaginionej kronice dominikańskiej z początków drugiej połowy XIII stulecia. Wydaje się jednak bardzo prawdopodobne, iż kronikarz ten, opisując przemarsz wojsk mongolskich przez Śląsk, a następnie bitwę legnicką, sięgnął do dość bliskiego wydarzeniom przekazu, którego fragmenty, m.in. opis zdarzeń wrocławskich, opierał się na relacji świadka naocznego. [...] nie jest wykluczone, że świadek ten był związany z klasztorem franciszkanów we Wrocławiu. Nie sposób ustalić, poza kilkoma faktami, co Długosz przejął z tego źródła, opisując bitwę legnicką”; s. 16–17. Trzeba też przywołać krytykę RKD, którą wyraził M. Zdanek, analizując wybrane ustalenia G. Labudy – starał się podać możliwe inne źródła tych informacji niż domniemana RKD, dochodząc do wniosku o nieistnieniu RKD w formie proponowanej przez Labudę. Proczoczo dopuszczał myśl, że jakaś inna RKD może istniała: M. Zdanek, „*Zaginiona kronika dominikańska z XIII wieku. Próba nowego spojrzenia*, [w:] *Fontes et historia. Prace dedykowane Antoniemu Gąsiorowskiemu*, Poznań 2007, s. 245–282. Długosz korzystał z wielu źródeł informacji i błędne jest myślenie, że istniało jakieś źródło dominujące.

¹³⁶ J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Wrocław–Poznań 1999.

POKOLENIE IX

I.16 WIT

Wit Zdzisławic był wspomniany już w biogramie swojego ojca Zdzisława (I.14). Podarował on według dokumentu z 23 X 1230 r. swoją część Jaksic klasztorowi miechowskiemu (zob. wyżej). Nazwano go tam rycerzem Witem, synem Zdzisława z Jaksic (*Vitus miles filius Sdzilauj de Jaczit*). Tego typu koligacje nie przekonują Janusza Bieniaka, moim zdaniem jednak to poglądy Śliwińskiego są spójne¹³⁷. Wit posiadał dwóch synów: Mikołaja (I.17) i Piotra (I.18), i być może trzeciego, Zdzisława (I.19)¹³⁸.

POKOLENIE X

I.17 MIKOŁAJ

Mikołaj Witowic nosił agnacyjne imię po bracie pradziada wojewodzie krakowskim (I.5). Po raz pierwszy Błażej Śliwiński zajmował się Mikołajem wspólnie z Krzysztofem Mosingiewiczem. Zauważyli wtedy, że świadcował z innymi Lisami w dokumentach z lat 1236–1241, a następnie poległ w bitwie pod Chmielnikiem (1241 r.)¹³⁹. Ten ostatni fakt przypomniał Śliwiński w 1987 r.¹⁴⁰ Nie zachowały się jakiegokolwiek źródła, które mogłyby wskazać na istnienie potomstwa Mikołaja.

I.18 PIOTR

Geneza imienia drugiego syna Zdzisława jest nieznana, wcześniej pojawiło się ono u Piotra z Kępiny (zob. I.F). Piotr pełnił funkcję komornika krakowskiego¹⁴¹. Występował w tej roli w 1256 r., a zmarł przed 1269 r. Jednym z dokumentów poświadczających istnienie osoby *Petri filii Viti* jest potwierdzenie przez Bolesława V Wstydlivego nadania przez komesa Wierzgonia wsi Łącko miechowskim bożogrobcom z 5 II 1251 r.¹⁴² Po raz kolejny Piotr pojawia się w dokumencie z 14 IX 1256 r. (*Petrus filius Viti et camera-*

---

¹³⁷ J. Bieniak, *Polska elita polityczna XII w. (Część III A. Arbitrzy książąt – krąg rodzinny Piotra Włostowica), III. Jaksza z Miechowa*, s. 86, przypis nr 286.

¹³⁸ Mikołaja i Piotra opisywał już w biogramie ich ojca Wita Zdzisławica F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. III, s. 79. Jako pierwszego syna wymienił Wojciecha wspomnianego w 1228 r. (czyżby to był Wojciech z Mstyczowa? Zob. I.E.3).

¹³⁹ KDMłp, t. I, nr XIX (s. 25): dokument Bolesława V Wstydlivego z 4 V 1236 r. (*Nicolaus filius Viti*); nr XX (s. 26): dokument Teodora, palatyna krakowskiego (zob. T. Kruszewski, *Ród Gryfów (Gryfitów)...*), z tej samej daty (*Nicolaus Viti*). O śmierci Mikołaja pod Legnicą zob. J. Długosz, *Roczniki...*, t. II, s. 258. Występuje zaraz za bratem stryjecznym Wojciechem Sępowicem (I.13).

¹⁴⁰ B. Śliwiński, *Ród Lisów. Problem...*, s. 39.

¹⁴¹ *Ibidem*, s. 39.

¹⁴² KDMłp, t. II, nr CCCXXXIV (s. 84).

rius Cracouiensis)¹⁴³. Z zapiski *Vita sanctae Salomeae reginae Haliciensis. Auctore Stanislao Fraciscano* wynika, że w 1269 r. już nie żył: *Item eodem anno MCCLXIX VIII Kalendas Aprilis nobilis mulier Katherina, relicta comitis Petri, filii Viti, dum maxime informata erat in civitate Cracoviensi in tantum, quod iam anhelitus errat preclusus, vocavit ad se duos fratres minorum, Preborium et Prandotam, coram quibus finem sue prestolatur*¹⁴⁴. Tekst świadczy o tym, że żoną Piotra była Katarzyna, natomiast brak jest przesłanek źródłowych do wskazania jakiegokolwiek potomstwa tej pary.

I.19 ZDZISŁAW

Zdzisławem z Behcic Błażej Śliwiński zajął się dwukrotnie. Za pierwszym razem odnotował, że Behcice w ziemi sieradzkiej należały do Zdzisława w 1265 r.¹⁴⁵ Już wtedy zauważył, że był to raczej teren irządzkiej linii Lisów (zob. I.A). Gdy wrócił do tej problematyki w 1987 r., dalej widział ten problem, ale nie pasowało mu imię Zdzisława, typowe dla głównej linii Lisów, idącej od Wita¹⁴⁶. Możliwe, że Zdzisław był bratem Mikołaja i Piotra Witowiców.

---

¹⁴³ *Ibidem*, nr CCCCLI (s. 106).

¹⁴⁴ MPH, t. IV, Lwów 1884, s. 785.

¹⁴⁵ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 85, przypis nr 73.

¹⁴⁶ *Idem*, *Ród Lisów. Problem...*, s. 41.

I.A. Irządzka linia Lisów

Linia irządzka Lisów bierze swoją nazwę od Irząd koło Lelowa (województwo świętokrzyskie), na pewno nie są z nią związane bezpośrednio linie krzelowska i mstyczowska, który to pogląd zupełnie bezpodstawnie głosił w 1969 r. Janusz Bieniak¹⁴⁷.

POKOLENIE VIII

I.A.1 MŚCIWUJ

Mściwuj nosił imię po swoim pradziadzie ojczystym, Mściwuju Świętopełkowicu¹⁴⁸. Był to występujący w źródłach możnowładca, działający na terenie Małopolski, Śląska oraz ziemi łęczyckiej. Być może był on synem pierwszej żony swego ojca Mikołaja (I.16)¹⁴⁹. Całą drogę urzędniczą Mściwuj przedstawił Franciszek Piekosiński¹⁵⁰. Mściwuj najpierw był kasztelanem sandomierskim, potem w latach 1228–1229 wiślickim. Był to prominentny zwolennik rządów Konrada I ks. mazowieckiego po śmierci Leszka Białego w Małopolsce, co Konrad wynagrodził Mściwujowi nową pałacą wiślicką w 1231 r. W latach 1234–1235 Mściwuj był kasztelanem oświęcimskim, w 1239 r. i ponownie po 1243 r. wojewodą łęczyckim, w latach 1241–1243 wojewodą krakowskim i na koniec, w latach 1248–1250, znowu kasztelanem wiślickim. Pojawił się w dokumencie z 12 V 1228 r. jako komes wiślicki (*Mistiuy comes de Vislicia*)¹⁵¹. Jako świadek, a zarazem wojewoda (łęczycki) jest wspomniany ponownie w dokumencie z 5 V 1232 r.: *Mistiyone palatino*¹⁵². W dokumencie z 5 X 1235 r. występuje jako kasztelan oświęcimski (wraz z syna-

---

¹⁴⁷ J. Bieniak, *Wielkopolska, Kujawy, Ziemia Łęczycka i Sieradzka wobec problemu zjednoczenia państwowego w latach 1300–1306*, Toruń 1969, s. 106; rzekomi bracia wojewody Świętopełka (I.A.14) to: Warcisław z Krzelowa, Mikołaj sędzia krakowski i Pakosław z Mstyczowa, kasztelan krakowski.

¹⁴⁸ T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*, s. 106. F. Sikora kwestionuje natomiast przynależność Mściwujowi do rodu Lisów: *O rzekomej dominacji Lisów w Małopolsce w XIII w., czyli kilka uwag o rodzinie Pobogów*, „Studia Historyczne” 1983, r. XXVI, z. 1 (100), s. 3–28. Członkostwo w rodzie Lisów odrzuca na podstawie kryteriów heraldycznych (s. 6–10) i analizy położenia dóbr rodzinnych (s. 10 i n.), jednak te rozważania można przeciwnymi argumentami obalić.

¹⁴⁹ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 77.

¹⁵⁰ KDMłp, t. II, s. 49. F. Sikora, *O rzekomej dominacji...*, s. 5.

¹⁵¹ *Ibidem*, nr CCCXCV (s. 39).

¹⁵² *Ibidem*, nr CCCIII (s. 49).

mi): *Mistuyonis, Castellani de Osuecim et filiorum ipsius*¹⁵³. Wojewodą łączyckim określa go dokument z 9 VII 1239 r.: *Mistiuy palatinus Lancicie*¹⁵⁴. Trzy razy jest wspomniany jako wojewoda krakowski: dwa razy w 1242 r. i ostatni raz 5 VIII 1243 r.¹⁵⁵ W dokumencie z 1248 r. jest nazwany kasztelanem wiślickim (*Mstuy castellanus Vislicensis*), obok wymieniony jest też jego syn Mikołaj (I.A.5), określony jako: *Nicolaus filius Mstuiuy*¹⁵⁶. Mściwuj występuje także w dokumencie z 25 VII 1249 r. jako *Mstuy Castellanus Wizliciensis*¹⁵⁷. W dokumencie z 3 VI 1250 r. jest podany pod imieniem Mszczuj, co wskazywałoby, że używał obu wersji imienia¹⁵⁸. Jako kasztelan wiślicki opisany jest też nieco później – 21 VI tamtego roku¹⁵⁹. Dnia 2 X 1246 r. Konrad I zatwierdził jego nadanie dla archidiecezji gnieźnieńskiej¹⁶⁰. Mściwuj zmarł około 1250–1252 r.¹⁶¹ Z nieznaną żoną miał synów: Mikołaja (I.A.5), Jakuba (I.A.6) i Mirosława (I.A.7).

I.A.2 STEFAN

Stefan wraz z bratem Klemensem pojawiają się w cytowanym już dokumencie z 20 VII 1242 r., ich imiona są wymienione kilka linijek po bracie Mściwuju¹⁶². Stefan, tak jak jego brat Mściwuj, należał do orientacji wspierającej w Małopolsce interesy Konrada I i po jego wycofaniu się zbiegł na Śląsk, a potem, około 1237 r., pełnił funkcję koniuszego Konrada I. W 1243 r. Stefan pogodził się z bratankiem Konrada Bolesławem V Wstydlwym i był następnie: kasztelanem czehowskim (1243–1245), sandomierskim (1245–1253), a pod koniec życia, od 1253 r., wojewodą krakowskim¹⁶³. W dokumencie z 18 IX 1241 r. określony jest jako koniuszy krakowski¹⁶⁴. Jako kasztelan sandomierski

¹⁵³ *Ibidem*, nr CCCCXIII (s. 58).

¹⁵⁴ *Ibidem*, nr CCCCXVII (s. 62).

¹⁵⁵ *Ibidem*, nr CCCXIX (s. 65), *Mistivoy pallatino Cracouiensi*; nr CCCCXXI (s. 68), *Mistuy palatinus Cracouiensis*; nr CCCCXXIII (s. 71), *Mystiui palatinus Cracovie*.

¹⁵⁶ *Ibidem*, nr CCCCXXIX (s. 79).

¹⁵⁷ *Kodeks Dyplomatyczny Polski*, cyt. dalej KDP, red. L. Rzyszczewski, t. I, Warszawa 1847, nr XXXV (s. 56).

¹⁵⁸ KDMłp, t. II, nr CCCCXXXI (s. 80), *Msczui castellanus Vislicensis*. Tu także występuje jego syn Mikołaj.

¹⁵⁹ KDKK, t. I, nr XXX (s. 39), *Mstuyone Castellano Wyslicensi*.

¹⁶⁰ ZOPSM, t. I, nr 469 (s. 560), *comes Mistivuy, palatinus noster*; współuczestniczył syn Mikołaj.

¹⁶¹ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 79.

¹⁶² KDMłp, t. II, nr CCCCXXI (s. 68), *Clemens filius Nicolai et frater eius Stephanus*. B. Śliwiński dopuścił się manipulacji tekstem tego dokumentu, bo treść *Mistuy palatinus Cracouiensis* nie jest w żaden sposób połączona wyrazem „et” z jego braćmi, jak napisał w pracy *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 77 w przypisie nr 14.

¹⁶³ Ten ostatni dokument wystawiony dla bpa Prandoty omówił K. Mieszkowski, *Studia nad dokumentami katedry krakowskiej XIII wieku. Początki kancelarii biskupiej*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, s. 70–71.

¹⁶⁴ ZOPSM, t. I, nr 416 (s. 493), *Stephanus agazo Cracoviensis*.

świadczy na dokumentach z: 30 III¹⁶⁵ i 15 VII 1246 r.¹⁶⁶, 25 VII 1249 r.¹⁶⁷, bez daty dziennej z 1251 r.¹⁶⁸, tak samo z 1252 r.¹⁶⁹ Zmarł w 1255 r.¹⁷⁰ Musiał mieć żonę, bo pozostawił po sobie syna Mikołaja (I.A.8).

I.A.3 KLEMENS

Klemens pojawił się w cytowanym już dokumencie z braćmi Mściwujem i Stefanem¹⁷¹. Jego imię, ewidentnie agnacyjne, nawiązywało do krewnych po mieczu z rodu Gryfitów. O Klemensie brak innych wzmianek.

I.A.4 HUMBERT

Najmłodszy syn wojewody Mikołaja, Humbert, wstąpił do stanu duchownego. Jego imię być może ma charakter kognatyczny. Humbert był scholastykiem sandomierskim, archidiaconem i dziekanem krakowskim¹⁷². W 1234 r. określono go jako archidiacona¹⁷³. W istotnym dokumencie z 5 X 1235 r. sam Humbert czyni nadanie dla cystersów w Wąchocku, dokonuje tego za zgodą brata Mściwuja, kasztelana oświęcimskiego i jego synów¹⁷⁴. O śmierci Humberta *Kalendarz Krakowski* informuje następująco: *F IX Kal. Sedes concurrentium. Felicis martyris* [21 II – T.K.]. *Gumbertus decanus Cracoviensis obiit*¹⁷⁵.

POKOLENIE IX

I.A.5 MIKOŁAJ

Mikołaj Mściwujowic otrzymał swoje imię po dziadzie ojczystym (I.5). Ponieważ ma on opracowany biogram w PSB oraz istnieje artykuł mu poświęcony, ograniczę się tylko do kilku istotnych faktów¹⁷⁶. Dnia 2 X 1246 r. udzielił zgody na nadanie przez jego

¹⁶⁵ KDMłp, t. I, nr XXVIII (s. 34), *Stephanus castellanus Sandomiriensis*.

¹⁶⁶ KDMłp, t. I, nr XXIX (s. 35), *Stephanus comes Sandomiriensis castellanus*.

¹⁶⁷ KDP, t. I, nr XXXV (s. 55), *Stephanus Castellanus Sudomir*.

¹⁶⁸ KDMłp, t. I, nr XXXVI (s. 41), *Stephano castellano sandomiriensis*.

¹⁶⁹ KDMłp, t. II, nr CCCCXXXVI (s. 86), *Stephano castellano Sandomiriensis*.

¹⁷⁰ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 80.

¹⁷¹ KDMłp, t. II, nr CCCCXXI (s. 68), *Clemens filius Nicolai et frater eius Stephanus*.

¹⁷² B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 77 i 85.

¹⁷³ KDMłp, t. I, nr XVI (s. 22), *Gumpertus archidiaconus*. Podobnie w KDMłp, t. II, nr CCCCX (s. 55), *Gumbertus archidiaconus*.

¹⁷⁴ KDMłp, t. II, nr CCCCXIII (s. 57–58), *et consensus fratris mei, comitis Mistiyuonis, castellani de Osuecim, et filiorum ipsius*.

¹⁷⁵ *Kalendarz krakowski*, MPH, t. II, s. 917.

¹⁷⁶ B. Wyrozumska, *Mikołaj wojewoda krakowski*, <http://ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/mikolaj-wojewoda-krakowski> [elektroniczna wersja PSB, dostęp: 17 VIII 2015 r.], B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic*

ojca Mściwuja dla archidiecezji gnieźnieńskiej¹⁷⁷. W dokumencie z 1248 r. jest określony jako syn Mściwuja (I.A.1): *Nicolaus filius Mstiuuj*¹⁷⁸. W dokumencie z 3 VI 1250 r. jest nazwany synem Mściwuja i cześnikiem krakowskim¹⁷⁹. W 1255 r. po śmierci stryja Stefana (I.A.2) został wojewodą krakowskim¹⁸⁰. Zmarł około 1270 r.¹⁸¹ Musiał mieć żonę, skoro pozostawił po sobie syna Klemensa (I.A.9).

I.A.6 JAKUB

Jakub Mściwujowic pojawił się wraz z bratem Mirosławem w dokumencie z 9 VI 1255 r.¹⁸² Pełnił funkcję kasztelana wojnickiego¹⁸³. Był nim w 1258 r. (zapewne nawet wcześniej, już w 1256 r.)¹⁸⁴. Zdaniem Błażeja Śliwińskiego to, że po kasztelanie wojnickim Jakubie dziedziczyło potomstwo Mirosława, świadczy o tożsamości Jakuba Mściwujowica z tym kasztelanem¹⁸⁵. Dnia 28 VI 1271 r. Jakub pełnił już urząd kasztelana lubelskiego¹⁸⁶.

I.A.7 MIROŚLAW

Mirosław Mściwujowic pojawił się w dokumencie z 1255 r. razem z bratem Jakubem (zob. wyżej). W 1277 r. wdowa po nim, Choszczka, otrzymała spadek po Jakubie dla jej synów: Piotra (I.A.10), Mściwuja (I.A.11), Boguchwała (I.A.12) i nieznaney z imienia córki (I.A.13) – jest to dowód na to, że Mirosław zmarł przed tą datą¹⁸⁷. Mirosław pojawił się na dworze książęcym w 1263 r.¹⁸⁸ W dokumencie z 4 VI 1268 r. jest nazwany cześnikiem¹⁸⁹. Wreszcie w cytowanym już dokumencie z 28 VI 1271 r. świadczy z bratem Jakubem (zob. wyżej) jako sędzia nadworny (*Mirozlaum iudicem curie*)¹⁹⁰. Nie żył już 30 III 1276 r., gdy określono go jako *comitis Miroselai bone memorie possessio*¹⁹¹. Zmarł wobec tego między 1271 a 1276 r.

¹⁷⁷ ZOPSM, t. I, nr 469 (s. 560).

¹⁷⁸ KDMłp, t. II, nr CCCCXXIX (s. 79).

¹⁷⁹ *Ibidem*, nr CCCCXXXI (s. 80), *Nicolaus filius Mstiuuj pincerna Cracouiensis*.

¹⁸⁰ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 79–80.

¹⁸¹ B. Wyrozumska, *op. cit.* B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 85.

¹⁸² KDMłp, t. II, nr CCCCXLVII (s. 102), *Jacobus et Miroslaus filii Mstuy*.

¹⁸³ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 80.

¹⁸⁴ KDKK, t. I, nr LVIII (s. 73), dokument z 11 VI 1258 r., *Jacobus Castellanus de Woynicz*; nr LIX (s. 75), dokument z 13 VI 1258 r., identyczny wpis.

¹⁸⁵ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 80, przypis nr 39.

¹⁸⁶ KDW, t. I, nr 611, *Iacobum de Lublin*.

¹⁸⁷ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 80, przypis nr 39.

¹⁸⁸ KDMłp, t. II, nr CCCCLXX (s. 122), *Mirozlaos filio Mscivugij*.

¹⁸⁹ *Ibidem*, nr CCCCLXXIV (s. 128), *Mirozlaos pincerna Cracouiensi*.

¹⁹⁰ KDW, t. I, nr 611.

¹⁹¹ KDMłp, t. II, nr CCCCLXXXII (s. 139). O innych majątkach zob. B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 80, przypis nr 38.

I.A.8 MIKOŁAJ

Mikołaj Stefanowic występuje tylko w dokumencie z 18 III 1263 r., jest tam określony jako syn wojewody Stefana¹⁹². Nic nie wiadomo o jego stosunkach rodzinnych, imię otrzymał zapewne po stryju, wojewodzie krakowskim (I.A.5).

POKOLENIE X

I.A.9 KLEMENS

Bożena Wyrozumska, opracowując biogram Mikołaja Mściwujowica (I.A.5), nie знаła żadnego jego potomstwa¹⁹³. W rzeczywistości wojewoda Mikołaj miał syna Klemensa, który w 1250 r. został nazwany łowczym sandomierskim¹⁹⁴. Ponieważ posiadał syna Świętopełka (I.A.14), musiał mieć żonę.

I.A.10 PIOTR

Najstarszym synem Mirosława był Piotr. Nieznana jest geneza jego imienia, które występowało w innych liniach rodu. W 1286 r. wraz z bratem Mściwujem zbył sołectwo w Gaboniu¹⁹⁵.

I.A.11 MŚCIWUJ

Drugim synem Mirosława był Mściwuj. Nosił imię agnatyczne odziedziczone po dziadzie (I.A.1). Pojawiło się ono w dokumencie z 1286 r. (zob. wyżej). W 1293 r. (31 I) sprzedał wieś Gaboń za 40 grzywien. Nabywcą był Mikołaj Pączek z rodu Kowinów¹⁹⁶. Za uzyskane środki pieniężne nabył wieś Dębice, którą wyposażył siostrę¹⁹⁷.

I.A.12 BOGUCHWAŁ

Boguchwał, trzeci syn Mirosława, występuje w dokumencie z 1289 r., jest tam określony jako *Boguphalo filio Mirozlai*¹⁹⁸.

---

¹⁹² KDMłp, t. I, nr LXI (s. 78), *Nicolaus filius Stephani quodam palatyni*.

¹⁹³ B. Wyrozumska, *op. cit.*

¹⁹⁴ KDMłp, t. II, nr CCCCXXXI (s. 80), *Clemens venator*.

¹⁹⁵ *Ibidem*, nr DV (s. 165), *Petrus et Mystui, frater noster, milites, filii domini Meroslai* [w tytule dokumentu *Miroslai*].

¹⁹⁶ *Ibidem*, nr DXXIII (s. 189–190).

¹⁹⁷ *Ibidem*, nr DXXIII (s. 190). Por. B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 86.

¹⁹⁸ *Ibidem*, nr DXII (s. 174).

I.A.13 NN (CÓRKA)

Córka Mirosława została wspomniana w cytowanym wyżej dokumencie z 31 I 1293 r. Kopista zostawił sobie miejsce na wpisanie jej imienia, informując zarazem, że była żoną komesa Chadrona¹⁹⁹.

POKOLENIE XI

I.A.14 ŚWIĘTOPEŁK

Świętopełk, jedyny syn Klemensa (I.A.9), pojawia się w latach 1291 – około 1316²⁰⁰. Był kolejno: wojewodą krakowskim (1291 r.)²⁰¹, kasztelanem (około 1292–1295) i wojewodą łęczyckim (1296–1312)²⁰². Podczas sprawowania tego ostatniego urzędu występował jako *Comite Swentopolcone palatino Lanciensi* (28 XII 1296 r.)²⁰³, *Comite Swentopelkone [Palatino Lanci]ciensi* (1298 r.)²⁰⁴, *comes Suantepolco palatinus Lanciencensis* (dokument z 3 II 1310 r.)²⁰⁵, *Comes Suantepelco palatinus Lanciencensis, cum filis suis Clemente et Stephano* (dokument z 6 II 1310 r.)²⁰⁶. Zmarł przed 10 VIII 1323 r. (zob. niżej).

W osobie Świętopełka kryje się jednak znacznie większa zagadka, rozwiązana przez Janusza Bieniaka w 1969 r. – co ciekawe, zupełnie przez naukę zapomniana – wykazał on, że Świętopełk posiadał także dobra w Żyrowej (pow. strzelecki) i jest tożsamy z Świętopełkiem, kasztelanem Białej Prudnickiej, który pojawił się w 1279 r. w dokumencie ks. Bolesława opolskiego²⁰⁷, a jego potomstwo posiadało dobra w tejsze Żyro-

¹⁹⁹ *Ibidem*, nr DXXIII (s. 190).

²⁰⁰ Data śmierci przypada na okres przed 18 IV 1316 r., zob. KDP, wyd. L. Rzysszczewski, A. Muczkowski, t. II, cz. I, Warszawa 1848, nr CCXX (s. 207), wtedy wojewodą łęczyckim jest już wymieniony Jan.

²⁰¹ KDP, t. I, nr LXXVIII (s. 143), dokument Władysława Łokietka nazywa go *Comite Suentopelcone palatino Cracoviensi*.

²⁰² Por. F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. III, s. 235; B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84. Świętopełk był wojewodą krakowskim do końca IX 1291 r. (zob. *Zbiór dokumentów małopolskich*, cyt. dalej ZDM, *dokumenty z lat 1435–1450. Uzupełnienie: dokumenty z lat 1286–1442*, wyd. St. Kuraś i I. Sułkowska-Kuraś, t. VIII, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, nr 2528 (s. 344), *Swethopelc quondam palatinus Cracouiensis*). J. Bieniak, A. Szymczakowa, *Urzednicy łęczyccy, sieradzcy i wielunscy XIII–XV wieku. Spisy, „Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII w.”*, red. A. Gąsiorowski, t. II, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985, z. 1, A75 (s. 45); A358 (s. 80).

²⁰³ *Dokumenty kujawskie i mazowieckie przeważnie z XIII wieku, zebrał i wydał B. Ulanowski*, cyt. dalej B. Ulanowski, *III. Dokumenty kujawskie*, „Archiwum Komisji Historycznej”, cyt. dalej AKH, t. IV, Kraków 1888, s. 233 (nr 59).

²⁰⁴ *Ibidem*, II. *Dokumenty Wielkopolskie*, s. 369 (nr 16).

²⁰⁵ KDMłp, t. I, nr CXLV (s. 174).

²⁰⁶ *Ibidem*, nr CXLIX (s. 178). J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 109.

²⁰⁷ CDS, *Siebenter Band, Zweiter Theil. Bis zum Jahre 1280*, Hrsgb. von C. Grünhagen, Breslau 1875, cyt. dalej CDS 7.2, nr 1588 (s. 243), *Svetopelc, Castellanus de Bala*. M. Cetwiński, *Rycerstwo śląskie do końca XIII w. Biogramy i rodowody*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982, s. 55 (nr 211).

wej²⁰⁸. Świętopełk miał dwóch synów: Klemensa i Stefana (Szczepana). To ostatecznie przesądza o tożsamości Świętopełka, wojewody łączyckiego z Świętopełkiem, kasztelanem Białej Prudnickiej. Widać to szczególnie w dokumencie ks. Konrada namysłowskiego z 10 VIII 1323 r. wystawionym w Krakowie, w którym pośród świadków wymieniono Klemensa i Stefana, synów Świętopełka, wspomnianego jako osobę zmarłą²⁰⁹. Stanowisko Marka Cetwińskiego i Błażeja Śliwińskiego (zwłaszcza pierwszego z nich) jest zupełnie niezrozumiałe. Marek Cetwiński, w ogóle nie znając stanowiska Janusza Bieniaka, utożsamiał Świętopełka z Białej z Poltkiem Jaksicem (I.E.13)²¹⁰. Śliwiński słusznie odrzucił tę identyfikację, nic jednak nie proponując w zamian²¹¹.

POKOLENIE XII

I.A.15 KLEMENS

Klemens, syn Świętopełka, nosił imię po dziadzie ojczystym (I.A.9). Był kasztelanem i wojewodą sieradzkim w latach 1299–1332²¹². Obok cytowanego wyżej dokumentu jego filiację podaje także kolejny z 1312 r.: *Clemente filio Swantopelconis, Stephano filio eiusdem Swantopelconis*²¹³. W tym samym roku identycznie nazwał go ks. Bolesław opolski²¹⁴. Po raz kolejny uczynił to Władysław ks. bytomski i kozielski (28 X 1316 r.)²¹⁵. Możliwe, że w powszechnym użyciu było określenie Klemens Świętopełkowic, zob. dokument ks. Bolesława legnickiego z 2 XI 1321 r.²¹⁶ Oto przegląd pozostałych źródeł, w których występuje: jako kasztelan sieradzki pojawia się w dokumencie z Łęczycy z 21 IX 1297 r.²¹⁷, 1 II 1305 r. z Wiślicy²¹⁸, 17 XII 1306 r.²¹⁹,

²⁰⁸ J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 108. Ten pogląd utrzymał się w nauce, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 104.

²⁰⁹ CDS, *Achtzenter Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1316–1326*, Hrsgb. von C. Grünhagen u. K. Wutke, Breslau 1898, cyt. dalej CDS 18, s. 227 (nr 4277).

²¹⁰ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 55 (nr 211).

²¹¹ B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 46, przypis nr 43.

²¹² Por. J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 105; B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84.

²¹³ KDMłp, t. I, nr CXLIX (s. 178).

²¹⁴ CDS, *Sechszenter Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1301–1315*, Hrsgb. von C. Grünhagen u. K. Wutke, Breslau 1892, cyt. dalej CDS 16, s. 210 (nr 3247), *Clemens Svetopelkowecz*.

²¹⁵ CDS 18, s. 30 (nr 3624), *Clemens filius Swenthopelko*.

²¹⁶ *Ibidem*, s. 194 (nr 4166), *Clemens Swanthopolk*. Tak samo w dokumencie ks. Bernarda świdnickiego z 22 V 1322 r., *ibidem*, s. 206 (nr 4213), *Clemens Swantepolk*. Dalej dokument ks. Bolesława legnickiego z 27 VI tamtego roku, *Clemens Swentopolconis*, s. 210 (nr 4225).

²¹⁷ M. Bielińska, *Kancelaria i dokumenty wielkopolskie XIII wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967, nr 15 (s. 353), *Clemente filio Swanopelci*.

²¹⁸ ZDM, *dokumenty z lat 1211–1400*, wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kuraś, cz. IV, Wrocław–Warszawa–Kraków 1969, s. 33 (nr 889), *Clemente castellano Syradiensi*. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, s. 104.

²¹⁹ KDP, t. II, cz. I, nr CXCVC (s. 175), *Clementem castellanum syradiensem*.

4 II 1307 r.²²⁰, 10 V 1307 r.²²¹ Jako wojewoda sieradzki jest wspominany 29 IX 1317 r.²²², 23 VI 1318 r.²²³ i 20 VIII 1330 r.²²⁴ Występuje też w dokumentach: z 20 X 1311 r. wydanym w Strzelcach Opolskich²²⁵ i z 25 IV 1316 r.²²⁶ Ponownie świadczy w dokumencie ks. Władysława kozielskiego z 28 X 1316 r.²²⁷

Klemens, syn Świętopełka, został w swoim majątku Trzebnik (pow. dzierzoniowski), uzyskał immunitet od ks. Bolesława III legnickiego za wierną służbę (dokument z 20 V 1314 r.)²²⁸. Natomiast Władysław ks. bytomsko-kozielski 24 III 1324 r. zatwierdził nabycie przez Klemensa dóbr Kamień w ob. powiecie oleskim²²⁹. Klemens miał syna Świętopełka (I.A.17).

I.A.16 STEFAN

Młodszy brat Klemensa był skarbnikiem i wojewodą sieradzkim w latach 1316–1354²³⁰. Nosił on imię nieużywane już od kilku pokoleń wśród Lisów irządzkich. Pozostawił po sobie syna Świętopełka (I.A.18). Jego filiację określają źródła cytowane w dwóch poprzednich biogramach²³¹. Jako skarbnik występował w dokumencie z 31 X 1316 r.²³² Jako wojewoda sieradzki został określony w aktach procesu z Krzyżakami w 1339 r.²³³, powtórnie 18 V 1350 r.²³⁴ Zmarł przed 28 V 1354 r.²³⁵ Według Błażeja Śliwińskiego Stefan miał syna Świętopełka (I.A.19), co jest błędnym przypuszczeniem, bo to następne pokolenie, oraz jeszcze jednego o imieniu Merbot (I.A.18).

²²⁰ *Ibidem*, nr CXCVI (s. 177), *Clementis castellani syradiensis*.

²²¹ *Ibidem*, nr CXCVIII (s. 180), *Clementi Syradiensis [...] castellanis*.

²²² Dokument wymieniają J. Bieniak i A. Szymczakowa, *op. cit.*, B278, s. 128.

²²³ KDP, t. II, cz. I, nr CCXXVIII (s. 214), *Clemente Siradiensis, palatinum*.

²²⁴ Dokument wymieniają J. Bieniak i A. Szymczakowa, *op. cit.*, B278, s. 128, zob. też B. Ulanowski, *III. Dokumenty kujawskie*, nr 69 (s. 244), *Clemente palatino*.

²²⁵ CDS 16, s. 204 (nr 3230), dokument ks. Bolesława opolskiego, *Clemens de Zyrowa*.

²²⁶ KDP, t. II, cz. II, Warszawa 1852, nr CCCCLXXVI (s. 649), *Clemente castellano Siradiensi*.

²²⁷ CDS 18, s. 30 (nr 3624).

²²⁸ CDS 16, s. 260 (nr 3404).

²²⁹ CDS 18, s. 241 (nr 4330), *Clemens Schwentopolken*.

²³⁰ Por. B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84; J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 109–110.

²³¹ Ponadto zob. KDW, *lata 1288–1349*, wyd. J.I. Kraszewski (dr W. Łebski), t. II, Poznań 1878, nr 1045, *Stephano filio Sventopolkonis*.

²³² KDMłp, t. I, nr CLIII (s. 182), *Stephano Thesaurario Syradiense*. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, B256, s. 125.

²³³ *Lites ac Res gestae inter Polonos ordinemque Cruciferorum. T. I, Comprehendit causam actam anno 1320, causam actam anno 1339, additamentum. Spory i sprawy pomiędzy Polakami a Zakonem Krzyżackim*, t. I, Poznań 1890, s. 214. Opisano tam także bliższe cechy tej postaci, np. umiejętność czytania i pisanania.

²³⁴ KDMłp, t. I, nr CCXXX (s. 274), *Stephano palatino*. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, s. 128.

²³⁵ J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 109.

POKOLENIE XIII

I.A.17 ŚWIĘTOPEŁK

Jedyny znany syn Klemensa był – zdaniem Błażeja Śliwińskiego – proboszczem w Czeladzi (pow. będziński). Niestety nie jest znana podstawa tej informacji²³⁶. Jedyne, co jest pewne, to fakt, że Świętopełk, którego imię miało charakter agnacyjny i nawiązywało do imienia jego dziada ojczystego, był kanonikiem kapituły wrocławskiej, tu też podano jego filiację²³⁷. Najprawdopodobniej był wcześniej kanonikiem opolskim, co wynika z dokumentu z 19 V 1332 r.²³⁸ Jego imię występuje także w innych dokumentach: z 12 VII 1330 r.²³⁹, 19 V 1332 r.²⁴⁰, 8 VIII 1334 r.²⁴¹, 1335 r.²⁴², 7 IV tamtego roku²⁴³ i 17 IV 1336 r.²⁴⁴

I.A.18 MERBOT ŚWIĘTOPEŁK

Według Błażeja Śliwińskiego Stefan miał syna Merbota, będącego starostą ks. opolско-strzeleckiego Alberta, później bliskim współpracownikiem Władysława Opolczyka²⁴⁵. Bliżej zajmował się nim Tomasz Jurek²⁴⁶. Występuje w dokumencie ks. strzeleckiego i opolskiego Alberta z 22 VII 1353 r. jako *Merbocha syn Stefana z Żyrowej*²⁴⁷, z 22 IV 1373 r. jako *Merbocha de Dronowicz*²⁴⁸ i 15 II 1384 r. jako *Merwtha de Dronouitz*²⁴⁹.

²³⁶ B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 46, przypis nr 43.

²³⁷ Dnia 19 XII 1340 r. papież Benedykt XII nadał *Swanthopellio, filio Clementis de Zyrowa* – kanonikat z wolną prebendą, zob. CDS, *Dreissigster Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1338–1342*, von K. Wutke und E. Randt, Breslau 1930, cyt. dalej CDS 30, s. 141 (nr 6519).

²³⁸ CDS, *Erster Band. Urkunden des Klosters Czarnowanz*, Hrsgb. von W. Wattenbach, Breslau 1857, cyt. dalej CDS 1, s. 33 (nr XXXII).

²³⁹ CDS, *Zweiundzwanzigster Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1327–1333*, von C. Grünhagen und K. Wutke, Breslau 1903, cyt. dalej CDS 22, s. 100 (nr 4957).

²⁴⁰ *Ibidem*, s. 150 (nr 5117).

²⁴¹ CDS, *Band XXIX. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1334–1337*, von K. Wutke, E. Randt und H. Bellec, Breslau 1923, cyt. dalej CDS 29, s. 22 (nr 5364), dokument wystawił bp wrocławski Nankier.

²⁴² *Ibidem*, s. 36 (nr 5409).

²⁴³ *Ibidem*, s. 46 (nr 5447).

²⁴⁴ *Ibidem*, s. 87 (nr 5624).

²⁴⁵ B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 46, przypis nr 43 z poważną wadą braku źródeł tych informacji.

²⁴⁶ T. Jurek, *Panowie...*, s. 86.

²⁴⁷ CDS, *Sechster Band, Registrum St. Wenceslai. Urkunden vorzüglich zur Geschichte Oberschlesiens nach einem Copialbuch Herzog Johanns von Oppeln und Ratibor in auszügen mitgetheilt*, Hrsgb. von W. Wattenbach und C. Grünhagen, Breslau 1865, nr 19 (s. 5), cyt. dalej CDS 6.

²⁴⁸ *Ibidem*, nr 52 (s. 11).

²⁴⁹ *Ibidem*, nr 67 (s. 15).

POKOLENIE XIV

I.A.19 ŚWIĘTOPEŁK

Świętopełk pojawia się po luce w pełnieniu funkcji urzędniczych w ziemi sieradzko-łęczyckiej w rodzie irządzkich Lisów, widać wyraźnie, że musi to być wnuk Klemensa lub Stefana²⁵⁰. Bardziej prawdopodobne, że był to syn Merbota, co uzasadnia tym brak występowania w ziemi sieradzko-łęczyckiej, gdyż ten ostatni pełnił funkcje urzędnicze gdzie indziej (zob. wyżej). Syn Merbota nosił imię po pradziadzie ojczystym (I.A.14)²⁵¹. Był stolnikiem, kasztelanem i wojewodą sieradzkim w latach 1359–1390. Jako stolnik jest określony w dokumencie z 10 III 1359 r.²⁵² W dokumencie z 13 IV 1360 r. jest nazwany kasztelanem sieradzkim²⁵³, podobnie w tekście z 19 VI 1365 r.²⁵⁴ Co ciekawe, będąc kasztelanem sieradzkim, 21 IV 1368 r. jest też poświadczony jako starosta łęczycki, po raz ostatni 14 XII 1369 r.²⁵⁵ Dnia 7 III 1374 r. jest już wojewodą sieradzkim²⁵⁶. Był nim jeszcze 24 XI 1388 r.²⁵⁷ W *Metryce Koronnej* jako wojewoda sieradzki po raz pierwszy figuruje 13 III 1370 r., po raz ostatni 11 IV 1390 r., zmarł zatem po tej dacie, a przed 30 XI 1391 r., gdy pojawił się jego następca na urzędzie – Przybysław z Irządz²⁵⁸.

POKOLENIE XV

I.A.20 PRZYBYSŁAW

Przybysław z Pukarzewa, starszy syn Świętopełka (I.A.19), nosił zapewne imię kognatyczne. Był kasztelanem rozpierskim i wojewodą sieradzkim w latach 1387–1394²⁵⁹.

²⁵⁰ Po raz pierwszy zauważył to J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 110.

²⁵¹ J. Bieniak i A. Szymczakowa zwą go wnukiem Klemensa lub Stefana, zob. *idem, op. cit.*, s. 167; pozostałe informacje A389, s. 85; B83, s. 106; B263, s. 126; B283, s. 128.

²⁵² ZDM, *dokumenty z lat 1257–1420*, wyd. St. Kuraś, cz. I, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962, nr 90 (s. 116), *Swantopelcone Dapifero Syradien (sibus)*.

²⁵³ KDMłp, t. I, nr CCLV (s. 300), *Svanthopelcone Syradiensi Castellanis*. Najwcześniej jest datowany na tym urzędzie 4 X 1359 r., *Kodeks Dyplomatyczny Polski*, wyd. L. Rzyszczeński, A. Muczkowski, t. III, Warszawa 1858, cyt. dalej KDP, t. III, nr CCXXII (s. 262), *Swetopelcone Castellano Syradiensi*; po raz ostatni 14 XII 1369 r., zob. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, B83, s. 106 na podstawie *Metryki Koronnej*.

²⁵⁴ KDMłp, t. I, nr CCLXXVIII (s. 331), *Swatopelcone Siradiensi castellanis*.

²⁵⁵ J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, A389, s. 85, na podstawie *Metryki Koronnej*.

²⁵⁶ KDW, *lata 1350–1399*, wyd. J.I. Kraszewski (dr W. Łebski), t. III, Poznań 1879, nr 1699 (nie 1694, jak podaje Śliwiński), *dominis Swantopelcone palatino Syradiensi*.

²⁵⁷ *Księgi sądowe łęczyckie*, cyt. dalej KSŁ, wyd. A. Pawiński, t. I, Warszawa 1897, nr 1035 (s. 97), *Swanthopelco pallatinus Syradiensis*.

²⁵⁸ J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, B283, s. 128.

²⁵⁹ KDP, *Rzeczy szląskie*, t. IV, Warszawa 1887, nr VI (s. 6), dokument z 11 VII 1386 r., *Przibkone Rosperiensi castellanis*. ZDM, *dokumenty króla Władysława Jagielly z lat 1386–1412*, cz. VI, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, nr 1545 (s. 47), dokument z 1 IX 1388 r., *Przypcone Rospirgen-si*; nr 1569 (s. 81), z 19 XI 1390 r., *Przybcone Rosperiensi*. KDW, t. III, nr 1916, *Przybcone de Irzandz*

Jego żona nosiła imię Katarzyna. *Pribco de Irzancz* świadkował w dokumencie 9 V 1374 r.²⁶⁰ Dnia 1 IV 1376 r. *Pribco de Iranecz* wspierał kapłana z Irządz, Piotra, w sporze z Mikołajem ze Słupa²⁶¹. W dniu 25 II 1385 r. Prandota ze Sprowej miał termin sądowy na wiecu o 200 grzywien z Przybkim z Irządz²⁶². Dnia 6 II 1389 r. Przybko bronił swojej czci przed sądem²⁶³. Dnia 9 V 1389 r. Piotr ze Szczekocin miał sprawę z obu braćmi (*Stephanum de Irzandze et Przbconem*)²⁶⁴. Dnia 19 XII 1388 r. Spytko, kustosz *de Roginik*, miał trzeci termin rozprawy z żoną Przybka²⁶⁵. Dnia 31 VIII 1394 r. Katarzyna (nazwana wojewodziną sieradzka) miała proces z Grzegorzem z Topoli (zaraz potem jeszcze z Grzegorzem z Makowa)²⁶⁶. Dnia 2 [9?] X 1397 r. Katarzyna, wdowa po wojewodzie, musiała zapłacić karę „pietnadziesta” w wyniku sprawy ze Świąszkiem z Parcza²⁶⁷. W dniu 4 II 1398 r. wdowę Katarzynę pozwał Dzierzław z Janowic²⁶⁸. Dnia 10 XII 1398 r. miała sprawę z Jakuszem z Gdowa²⁶⁹. Dnia 30 IX 1398 r. Katarzyna sądziła się z Pietraszem z Górki²⁷⁰. Dnia 4 II 1399 r. z Katarzyną i jej dziećmi sądzili się Pełka z Gnojna i podczaszy Dzierzek²⁷¹. W dniu 5 II 1399 r. Katarzyna sądziła się z Klemensem z Kwiliny (współrodowcem męża)²⁷². Dnia 7 II 1399 r. procesowała się z Pietraszem ze Słupowa²⁷³. W dniu 18 II 1399 r. pozwał ją kmieć Maczek z Przybysławic²⁷⁴. Dnia 3 II 1400 r. miała sprawę ze Stanisławem z Raciborska²⁷⁵. Dzień później sądziła się z braćmi Paszkim i Miczkim ze

Siradiensi palatinis. Zmarł przed 2 VI 1393 r. Por. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, B16, s. 97; B284, s. 128; J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 110; B. Śliwiński, *Przybysław z Irządz*, [w:] PSB, t. XXIX, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, s. 133–135; *idem*, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84.

²⁶⁰ *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*, cyt. dalej SPPP, *Antiquissimi libri iudiciales terrae cracoviensis. Pars I, ab an. 1374–1390. Editionem curavit Boleslaus Ulanowski*, Cracoviae A. MDCCCLXXXIV, t. VIII, cz. I, nr 9 (s. 1). Świadkował także 15 V 1388 r., nr 4711 (s. 258).

²⁶¹ *Ibidem*, nr 65 (s. 4).

²⁶² *Ibidem*, nr 3185 (s. 138).

²⁶³ *Ibidem*, nr 5135 (s. 314).

²⁶⁴ *Ibidem*, nr 5260 (s. 331). Tego dnia sam Przybko miał sprawę z żoną Michaleckiego i Pełką Squarczem, zob. nr 5258 (s. 331). Dnia 4 II 1399 r. z Pietraszem ze Szczekocin sądziła się wdowa po Przybku, Katarzyna, uwaga CCLXXVIII (nr 11, s. 652).

²⁶⁵ *Ibidem*, uwaga CLXIX (nr 3, s. 300).

²⁶⁶ SPPP, *Pars II, ab an. 1394–1400*, Cracoviae MDCCCLXXXVI, t. VIII, cz. II, nr 5612 (s. 371). Sprawa ta toczyła się dalej 21 IX 1394 r., nr 5639, 5641, 5645 i 5646 (s. 373); dalej 12 X 1394 r., nr 5650 i 5651 (s. 373); 29 X 1394 r., nr 5664 (s. 374), nr 5671 (s. 375).

²⁶⁷ *Ibidem*, nr 6041 (s. 412).

²⁶⁸ *Ibidem*, uwaga CCXLII (nr 37, s. 452). Miała też sprawę o 1100 grzywien, nr 82 (s. 453). Sprawa z Dzierzkiem dalej, 9 V 1399 r., uwaga CCLXXXIX (nr 21, s. 698).

²⁶⁹ *Ibidem*, uwaga CCLXXIII (nr 51, s. 627); 8 I 1399 r., uwaga CCLXXV (nr 2, s. 637).

²⁷⁰ *Ibidem*, nr 7522 (s. 578).

²⁷¹ *Ibidem*, nr 8227 (s. 651–652).

²⁷² *Ibidem*, uwaga CCLXXIX (nr 29, s. 657); dokument z 10 V 1399 r., uwaga CCXC (nr 84 i 85, s. 705).

²⁷³ *Ibidem*, uwaga CCLXXXI (nr 11, s. 661). Sprawa dalej 9 V 1399 r., uwaga CCLXXXIX (nr 24, s. 699).

²⁷⁴ *Ibidem*, uwaga CCLXXXIII (nr 3, s. 672).

²⁷⁵ *Ibidem*, nr 9703 (s. 806). Tego samego dnia Katarzyna miała jeszcze inne sprawy: z Klemensem z Kwiliny, jego synem Janem, z Wilhelmem, prepozytem z Mstowa, Stachną, córką Macieja z Błeszna, Halszką, wdową po Stefanie, podkomorzym sieradzkim, która wsparła Piotra, proboszcza w Irządzach oraz

Słupowa, do których dołączył trzeci brat Pietrasz²⁷⁶. Dnia 14 XII 1400 r. pozwał ją Jaszko *de Methnow*²⁷⁷. Na sejmie walnym w 1398 r. została pozwana jako wdowa po Przybysławie z Irządz przez Elżbietę (wraz z synami), wdowę po Stefanie (I.A.21)²⁷⁸. W 1403 r. była już ponownie zamężna za Janem z Tenczyna²⁷⁹. Janusz Kurtyka ustalił jej pochodzenie, była córką Mikołaja z Krzelowa herbu Lis, rządcy jędrzejowskiego²⁸⁰.

I.A.21 STEFAN

Stefan, młodszy syn Świętopełka (I.A.19), nosił imię agnaticzne po dziadzie ojczystym, był podkomorzym sieradzkim w latach 1388–1398. Żonaty był z Elżbietą²⁸¹. Przykładem występowania jego imienia w źródłach są dwie sprawy z jego udziałem rozpatrywane przed sądem ziemskim w Łęczycy (wpisy z 26 III 1392 r.)²⁸². Wcześniej pojawił się w źródle z 12 X 1388 r.²⁸³ Dnia 9 V 1388 r. *Stephanus palatinus de Yrzadz* sędził się z Wierzbiętą z Wilkowa²⁸⁴. W dniu 13 V 1388 r. ze Stefanem sędzili się kmiecie z Rokitna²⁸⁵. Dnia 12 II 1394 r. *Stephanus subcamerarius Siradiensis heres de Irzandze*

---

jeszcze z Janem z Krępy, uwaga CCCXI (nr 5, 6, 8 i 27, s. 807; nr 57 i 60, s. 808). Te dwie ostatnie sprawy ciągnęły się jeszcze 10 V 1400 r., przy czym Halszka zamieniła się poprawnie w Elżbietę, uwaga CCCXXV (nr. 70, 75, s. 856). Pojawiła się też nowa sprawa z Maciejem *de Vlese* [?], nr 76. Dnia 11 V 1400 r. powrócono do sprawy z podczaszym Klemensem z Kwiliny, jego synem Janem i prepozytem Wilhelmem, uwaga CCCXXVI (nr 6–8, s. 860). Sprawy z Janem z Kwiliny i Janem z Krępy toczyły się jeszcze 30 IX 1400 r., uwaga CCCXLII (nr 7–8, s. 917), natomiast sprawa z Elżbietą i proboszczem Piotrem miała jeszcze miejsce 1 X 1400 r., nr 10645 (s. 920). Z prepozytem Wilhelmem Katarzyna sędziła się jeszcze 2 X 1400 r., uwaga CCCXLIV (nr 35, s. 925).

²⁷⁶ *Ibidem*, nr 9733 (s. 810), ciąg dalszy 11 V 1400 r., uwaga CCCXXVI (nr 20, s. 860); dalej 2 X 1400 r., uwaga CCCXLIV (nr 26, s. 925).

²⁷⁷ *Ibidem*, uwaga CCCLV (nr 16, s. 955).

²⁷⁸ *Ibidem*, nr 7538 i 7539 (s. 579, 30 IX 1398 r.). W t. II, red. A. Helcel, Kraków 1870, w nr 617 (10 V 1400 r., s. 104) jest o początkach tej sprawy, gdy Katarzyna jest już wdową, ale mąż Elżbiety Stefan jest jeszcze żyjący. Informacja dla króla o powództwie z 13 V 1403 r. w nr 1001 (s. 134). Wcześniej dokument z 10 V 1400 r., zob. SPPP, t. VIII, cz. II, nr 10094–10095 (s. 852). O sprawach Katarzyny i jej synów zob. również *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=6559> [wersja online, dostęp: 20 X 2015 r.].

²⁷⁹ A. Boniecki, *op. cit.*, t. VIII, Warszawa 1905, s. 26.

²⁸⁰ J. Kurtyka, *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*, Kraków 1997, s. 543. Zob. też F. Sikora, Krzelów, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=8366&q=krzel%C3%B3w&d=0&t=0> [dostęp: 4 IX 2018 r.].

²⁸¹ Por. J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 116; B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84. Dnia 11 V 1399 r. Elżbieta sędziła się ze Stanisławem z Raciborska, SPPP, t. VIII, cz. II, nr 8785 (s. 709).

²⁸² KŚL, t. II, Warszawa 1897, nr 4143 i 4144 (s. 490), *Stephanum subcamerarium Siradiensem*.

²⁸³ SPPP, t. VIII, cz. I, nr 4900, *Stephani de Yrzadzze subcamer. Siradien*.

²⁸⁴ *Ibidem*, nr 4644 (s. 251). Dnia 12 V 1388 r. Stefan z Irządz wspólnie z Przybkiem sędził się z jakimś Peczkim, uwaga XCVI (nr 18, s. 254). W dniu 5 II 1389 r. z tym Peczem *de Przelubsko* miał termin jego brat Przybko, uwaga CLX (nr 24, s. 313).

²⁸⁵ *Ibidem*, nr 4745 (s. 261). W jednej wersji zapisano *Stephanum palatinum de Yrzadzze*, w drugiej poprawnie *Stephanum subcamerarium*.

miął sprawę z kmieciem Michoniem z Glewa²⁸⁶. Zmarł w 1398 r., przed 22 X, kiedy odnotowano imię jego żony jako wdowy²⁸⁷.

POKOLENIE XVI

I.A.22 MIKOŁAJ

Mikołaj, najstarszy syn Przybysława (I.A.20), procesował się 10 V 1402 r. ze stryjenką, wdową po jego stryju Stefanie (I.A.21)²⁸⁸. Był podczaszym sieradzkim w latach 1409–1435. Tytułował się *de Irządze* i *de Pukarzow* (Pukarzowski)²⁸⁹. Wraz z braćmi Przybysławem i Niemrzą wspomniano ich jako synów Przybysława w 1394 r.²⁹⁰ „Mikołaj z Pukarzowa winien dać Janowi Kożuszkowi niegdyś z Mnikowa wwiązanie w całą swoją cz. w I.; tenże Mikołaj skazany na karę LXX sądowi i XV ww. Kożuszkowi za niedopuszczenie do przysądanego wwiązania (GK 4, s. 52, 64); 1431 Mikołaj z Pukarzowa podczaszy sier. gwarantuje Krzychnie wd. po Piotrze niegdyś z Makowa, sołtysie z Poręby [Zdzieszyca, dziś Poręba Dzierżna] zwrot 100 grz. ewentualnym wwiązaniem w całą swoją wieś Zawada i w połowę łąki leżącej przed wsią I. (ZK 9, s. 260); 1434 Mikołaj z I. gwarantuje teź Krzychnie zwrot 100 grz. ewentualnym zastawem w całą Zawadę Małą z łąką leżącą przed wsią I., po lewej stronie, gdy idzie się z I. (ZK 312, s. 464–465); 1435 Elżbieta wd. po Mik. Pukarzowskim z Pukarzowa, dziedziczka Pukarzowa i ról folw. w I. i Sadowiu (OK 5, s. 134v)”.²⁹¹ Pozostawił syna Jana (I.A.27).

I.A.23 PRZYBYSŁAW

Niewiele da się powiedzieć o środkowym synu Przybysława (I.A.20)²⁹². Tytułował się „z Trzebienic”²⁹³. Jako Przybko, syn Katarzyny, występował z matką w sądzie ziemskim w Krakowie 11 V 1399 r.²⁹⁴

²⁸⁶ SPPP, t. VIII, cz. II, nr 5518 (s. 366).

²⁸⁷ KSŁ, t. I, nr 5512 (s. 528). J. Bieniak podaje, że jako żyjący występował ostatni raz w dokumencie z 3 VI 1398 r., a jako zmarł z 1 VII tamtego roku, zob. *idem*, *Wielkopolska...*, s. 116.

²⁸⁸ SPPP, z *ksiąg rękopiśmiennych dotąd nieużytych głównie zaś z ksiąg dawnych sądowych ziemskich i grodzkich ziemi krakowskiej wyciągnął i wydał Antoni Zygmunt Helcel*, t. II, Kraków 1870, nr 888 (s. 134).

²⁸⁹ K. Fedorowicz, *Dostojnicy i urzędnicy świeccy województwa krakowskiego w latach 1374–1506*, AKH, t. VIII, Kraków 1898, s. 205 i cytowane tam liczne źródła dotyczące tej postaci. Myli się B. Śliwiński, twierdząc, że Mikołaj nie pełnił żadnego urzędu, zob. B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84.

²⁹⁰ SPPP, t. VIII, cz. II, nr 5608 (s. 371).

²⁹¹ *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=6559> [wersja online, dostęp: 20 X 2015 r.].

²⁹² B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84.

²⁹³ A. Boniecki, *op. cit.*, t. VIII, s. 26.

²⁹⁴ SPPP, t. VIII, cz. II, nr 8743 (s. 706).

I.A.24 NIEMRZA

O trzecim synu Przybysława wiemy niewiele (I.A.20)²⁹⁵. Tytułował się „z Irządź”²⁹⁶.

I.A.25 KLEMENS

Najstarszy syn Stefana (I.A.21, określał się „z Behcic”) był podstolim łęczyckim w latach 1428–1436²⁹⁷. Następnie w dokumentach z lat 1436–1450 występuje jako stolnik łęczycki²⁹⁸. Pozostawił po sobie syna Piotra (I.A.28) i córkę Annę (I.A.29).

I.A.26 ŚWIĘTOPEŁK

Drugi syn Stefana (I.A.21) pełnił urząd podczaszego i cześnika krakowskiego w latach 1438–1447²⁹⁹. Wpierw występował w dokumentach jako cześnik (w okresie 16 I 1438 r. – 3 V 1439 r.)³⁰⁰. Jako podczaszy pojawił się w późniejszych źródłach (7 IV 1440 r. – 15 XI 1447 r.)³⁰¹. Pozostawił po sobie czworo dzieci: Zofię (I.A.30), Katarzynę (I.A.31), Stefana (I.A.32) i Stanisława (I.A.33).

POKOLENIE XVII

I.A.27 JAN

Jan Pukarzowski, syn Mikołaja (I.A.22), pojawił się wraz z matką w sprawie z 3 I 1452 r.³⁰²

I.A.28 PIOTR

Piotr, syn Klemensa (I.A.25), był w pierw łowczym sieradzkim (1466–1481), potem zaś sędzią sieradzkim (1484–1497)³⁰³. Musiał mieć żonę, skoro pozostawił po sobie syna Klemensa (I.A.34).

---

²⁹⁵ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84.

²⁹⁶ A. Boniecki, *op. cit.*, t. VIII, s. 26.

²⁹⁷ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84. Siedzibą jego były Behcice, zob. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, A283, s. 71, wymieniają go dwa dokumenty: z 16 IX 1428 r. i 17 IV 1436 r.

²⁹⁸ J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, A337, s. 78, wymieniają go dwa dokumenty: z 25 IX 1436 r. i 6 I 1450 r.

²⁹⁹ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 84.

³⁰⁰ K. Fedorowicz, *op. cit.*, s. 91.

³⁰¹ *Ibidem*, s. 88. Ostatnia data to zamordowanie go przez taborytów, *Joannis Dlugossii Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber Duodecimus*, red. K. Baczkowski, Cracoviae 2003, s. 55.

³⁰² SPPP, t. II, nr 3488.

³⁰³ J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, B126, s. 110, dokumenty z 10 VI 1466 r. i 12 XII 1481 r. oraz B249, s. 124, dokumenty z 26 I 1484 r. i 13 II 1497 r., zmarł przed 17 III 1506 r.

I.A.29 ANNA

Zdaniem Szymczakowej Klemens (I.A.25) miał córkę Annę, która około 1440 r. została żoną Piotra z Gruszcyc³⁰⁴.

I.A.30 ZOFIA

Najstarszym dzieckiem Świętopełka (I.A.26) była Zofia. Jej pierwszym mężem był Stefan z Tęgobory, drugim zaś Jan ze Szczekocin³⁰⁵.

I.A.31 KATARZYNA

Katarzyna, córka Świętopełka (I.A.26), pojawiła się w dokumencie z 1441 r. jako żona Jana z Białej, leżącej w parafii Irządze³⁰⁶.

I.A.32 STEFAN

Stefan nosił imię agnaticzne, był dziedzicem Irządz i Zawady w 1445 r. Poślubił Małgorzatę Steczkównę. Ta ostatnia wniosła mu w posagu Bolestraszyce³⁰⁷. Ich synem był Stefan (I.A.35).

I.A.33 STANISŁAW

Stanisław z Zawady pozostawił po sobie syna Wacława (I.A.36) i zapewne jeszcze jednego bliżej nieznanego (I.A.37)³⁰⁸.

POKOLENIE XVIII

I.A.34 KLEMENS

Klemens, syn Piotra (I.A.28), pełnił funkcję pisarza łączyckiego (1498–1508)³⁰⁹. Po nim idą rody Bachcickich *vel* Behcickich oraz Rudnickich (I.B), od tego ostatniego rodu jeszcze Biskupskich (I.C), żyjące do dziś³¹⁰.

---

³⁰⁴ A. Szymczakowa, *Powiązania genealogiczne elity sieradzkiej w XV wieku*, [w:] *Genealogia. Polska elita polityczna w wiekach średnich*, red. J. Wroniszewski, Toruń 1993, s. 103.

³⁰⁵ A. Boniecki, *op. cit.*, t. VIII, s. 56.

³⁰⁶ *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=6559> [wersja online, dostęp: 20 X 2015 r.].

³⁰⁷ *Ibidem*, zob. o jego sporze z bratem Stanisławem z Zawady.

³⁰⁸ *Ibidem*.

³⁰⁹ J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, A169, s. 56, dokumenty z 3 IV 1498 r. i 17 X 1508 r.

³¹⁰ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, Warszawa 1899, s. 64. W 1576 r. w powiecie łączyckim żył Jan z Żabic. Rudniccy będą omówieni dalej na podstawie: S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. XV, Warsza-

I.A.35 STEFAN

Stefan, syn Stefana (I.A.32) był chorążym przemyskim w latach 1467–1503³¹¹. Po nim idą Bolestraszyccy, żyjący do dziś³¹². Miał nieznanego nam syna. Trudno powiedzieć, czy jest on tożsamy ze Szczepanem z Żyrowej z dokumentu ks. Jana opolskiego z 13 VII 1501 r.³¹³

I.A.36 WACŁAW

Wacław, syn Stanisława (I.A.33) w 1478 r. studiował na Uniwersytecie Krakowskim, zapoczątkował istniejący do dziś ród Światopełk lub Świętopełk-Zawadzkich³¹⁴.

I.A.37 NN (SYN)

Jego istnienie nie jest pewne, być może dopiero od syna Wacława pochodzi ród Mikołajewskich z Mikołajowa w pobliżu Irządz³¹⁵.

---

wa 1931, s. 294–295, a Biskupscy: A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 270–271 i S. Uruski, *op. cit.*, t. I, Warszawa 1904, s. 219–220.

³¹¹ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. s. 375. Zob. też *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=6559> [wersja online, dostęp: 20 X 2015 r.].

³¹² A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. s. 375–376 (na tej podstawie są omówieni niżej).

³¹³ CDS, *Zweiter Band. Urkunden der Klöster Raudten und Himmelwitz, der Dominicaner und der Dominicanerinnen in der Stadt Ratibor*, Hrsgb. W. Wattenbach, Breslau 1859, cyt. dalej CDS 2, nr LXXXIV (s. 76).

³¹⁴ A. Boniecki, *op. cit.*, t. VIII, s. 56. W internecie można napotkać rozproszone informacje o tej rodzinie.

³¹⁵ *Ibidem*. Zob. niżej na podstawie: S. Uruski, *op. cit.*, t. XI, Warszawa 1914, s. 50.

I.B. Rudniccy herbu Lis

I.A.34 KLEMENS

POKOLENIE XIX³¹⁶

I.B.1–2 (NN) SYNOWIE

Wyraźny jest brak wiedzy o tych synach Klemensa, jeden jest przodkiem Bachcickich (Behcickich), drugi zaś Rudnickich, których nazwisko pochodzi od Rudnik w ziemi wieluńskiej, gdzie osiadł w końcu XV stulecia. Ten ostatni mógł mieć nawet czterech synów, gdyż tak sugerują inne informacje o znanych nam osobach³¹⁷.

POKOLENIE XX

I.B.3–4 (NN) SYNOWIE

Pierwszy był ojcem Wojciecha (I.B.5), drugi Macieja (I.B.6), trzeci zaś trzech braci: Jana Starszego (I.B.7), Klemensa (I.B.8) i Jana Młodszego (I.B.9). Ostatni jest najlepiej opisany w źródłach: to Piotr Biskupski (I.C.1), niewątpliwy wnuk Piotra (I.A.28), protoplasta rodziny Biskupskich herbu Lis (I.C).

POKOLENIE XXI

I.B.5 WOJCIECH

Kanonik poznański, kanclerz biskupa poznańskiego, zmarł w 1567 r.

I.B.6 MACIEJ

Podsędek sieradzki w 1580 r., żonaty z Anną Bużeńską.

---

³¹⁶ Zob. niżej na podstawie: S. Uruski, *op. cit.*, t. XV, Warszawa 1931, s. 294–295.

³¹⁷ Całość na podstawie: S. Uruski, *op. cit.*, t. XV, Warszawa 1931, s. 294–295.

I.B.7 JAN (STARSZY)

Archidiakon uniejowski, kanonik gnieźnieński i poznański, zmarł w 1572 r.

I.B.8 KLEMENS

Kustosz gnieźnieński (1570 r.), archidiakon uniejowski (1573 r.), dziedzic dóbr w Słupi (pow. bełchatowski, gm. Kluki).

I.B.9 JAN MŁODSZY

Kasztelan rozpierski w 1595 r., senator Rzeczypospolitej, żona NN, miał dwie córki (I.B.10–11) i synów (I.B.12–14): Jana Starszego, Jana Młodszeo i Szymona.

POKOLENIE XXII

I.B.10 (NN) CÓRKA, zamężna z Dobieckim.

I.B.11 (NN) CÓRKA, zamężna z Bratkowskim.

I.B.12 JAN (STARSZY), o którym nic wiadomo, ojciec Wojciecha (I.B.15).

I.B.13 JAN (MŁODSZY), chorąży (1587 r.), kasztelan sieradzki (1618 r. – senator Rzeczypospolitej), zmarł w 1620 r., żona NN, miał pięć córek (I.B.16–20) oraz synów: Feliksa, Sebastiana i Stefana (I.B.21–23).

I.B.14 SZYMON, najslawniejszy z rodu, kanonik krakowski i warmiński, proboszcz poznański i regent Korony w 1600 r., scholastyk łączycycki, sekretarz oraz referendarz wielki koronny w latach 1600–1604, mianowany biskupem warmińskim w 1604 r., ufundował bazylikę w Świętej Lipce.

POKOLENIE XXIII

I.B.15 WOJCIECH, kanonik, administrator biskupstwa warmińskiego w 1622 r.

I.B.16–20 – nic o nich nie ustaliłem.

I.B.21 FELIKS, dziedzic Rudnik i Jaślikowic w 1640 r., żona NN. Ojciec Jakuba i Stanisława (I.B.24–25).

I.B.22 SEBASTIAN, poseł na sejm w 1575 r., podsędek sieradzki w 1585 r.

I.B.23 STEFAN, podpisał elekcję z województwem sieradzkim w 1632 r.

POKOLENIE XXIV

I.B.24 JAKUB, zamieszkał na Litwie.

I.B.25 STANISŁAW, cześnik i surogator, podsędek w 1609 r., potem sędzia ziemski kaliski, w 1613 r. marszałek Trybunału Koronnego.

Dalej brak informacji genealogicznych. Źródło z 1661 r. mówi o Stanisławie z Brzezia w Wielkopolsce, zapewne potomku Stanisława (I.B.25). Stanisław żonaty był z Konstancją Potocką, z którą miał synów: Wojciecha, dziedzica m.in. dóbr Modrzew, Stanisława, dziedzica dóbr Chorzewo, Prusino i Brzezie (1682 r.) oraz Andrzeja, dziedzica dóbr Kiki i Saków w ziemi łęczyckiej (1700 r.). Do potomków Wojciecha zaliczał się Józef z synami: Janem, Józefem i Marcelim (lata 1837–1839). W 1837 r. wylegitymowano w Królestwie Polskim (z linii Stanisława) Tomasza, dziedzica dóbr Piętno w województwie kaliskim, wraz z bratem Ludwikiem, synów Antoniego i Bibianny Stępczyńskiej. Do potomków Andrzeja zaliczał się legitymowany w 1837 r. Tomasz, dziedzic dóbr Kopana, syn Grzegorza. Ponadto byli w tej linii: Bogumił, syn Franciszka oraz synowie Bogumiła i jego żony Emilii Willertówny: Feliks, Izydor i Julian.

I.C. Biskupscy herbu Lis

POKOLENIE XX

I.C.1 PIOTR

Piotr Biskupski był kasztelanem konarskim sieradzkim, który zmarł w 1538 r.³¹⁸ Pozostawił po sobie syna – swojego imiennika (I.C.2).

POKOLENIE XXI

I.C.2 PIOTR

Piotr, syn Piotra, pełnił – tę samą co ojciec – funkcję kasztelana konarskiego sieradzkiego (1541 r.). Obejmował to stanowisko jeszcze w 1546 r. Był dobrodziejem kościołów w Warcie i w Charłupi (jego majątek). Pozostawił syna Jana (I.C.3)³¹⁹.

POKOLENIE XXII

I.C.3 JAN

Jan był regentem królewskim, wspominany w 1578 r. Pozostawił dwóch synów, Jana (I.C.4) i Marcina (I.C.5)³²⁰.

POKOLENIE XXIII

I.C.4 JAN

Jan był cześnikiem sieradzkim, potem chorążym (od 1603 r.), pod koniec życia, do śmierci w 1622 r. znowu cześnikiem³²¹. Pozostawił syna Piotra (I.C.6) i zapewne jeszcze jednego, Maksymiliana (I.C.7).

---

³¹⁸ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 270. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, Warszawa 1904, s. 219 datuje jego śmierć na 1536 r.

³¹⁹ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 270. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³²⁰ S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³²¹ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 270. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

I.C.5 MARCIN

Marcin w 1604 r. pełnił funkcję podkomorzego łączycznego (czyli obejmował trzeci w ówczesnej hierarchii urząd ziemski)³²². Zmarł w 1610 r. Pozostawił syna Stanisława (I.C.8).

POKOLENIE XXIV

I.C.6 PIOTR

Piotr był od 1622 r. cześnikiem sieradzkim, co znaczy, że urząd przejął po ojcu. Pozostawił po sobie dwóch synów: Jana i Jakuba (I.C.9–10)³²³.

I.C.7 MAKSYMILIAN

Maksymilian, domniemany syn Jana (I.C.4) w 1617 r. pełnił urząd sędziego grodzkiego ostrzeszowskiego (w Wielkopolsce)³²⁴. Pozostawił syna Andrzeja (I.C.11).

I.C.8 STANISŁAW

Stanisław był posłem na sejm w 1624 r. w ziemi wieluńskiej³²⁵.

POKOLENIE XXV

I.C.9 JAN

O Janie niewiele wiadomo³²⁶. Zapewne wywedrował na wschód i był przodkiem Zbigniewa, dziedzica dóbr Koszlan w ziemi przemyskiej w 1694 r., od którego pochodzili Józef i jego synowie, Felicjan i Faustyn, których szlachectwo potwierdzono w 1846 r. w guberni podolskiej. Możliwe, że zaliczyć do nich trzeba także Andrzeja i jego synów, Erazma i Ksawerego, wylegitymowanych w guberni wołyńskiej w latach 1835–1855³²⁷.

---

³²² A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 270. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³²³ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 270. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³²⁴ S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³²⁵ Z. Szczerbik, *Posłowie z sejmiku wieluńskiego na sejmy Zygmunta III Wazy (1587–1632)*, [w:] *Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, nuntia vetustatis. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Władzimierzowi Kaczorowskiemu*, Opole 2015, s. 289.

³²⁶ S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³²⁷ *Ibidem*, s. 220.

I.C.10 JAKUB

Oprócz tego, że był księdzem, nic o nim nie wiadomo³²⁸.

I.C.11 ANDRZEJ

Andrzej był kasztelanem spycymierskim (1650 r.) i dziedzicem Kępna. Jego pierwszą żoną była Jadwiga z Więcborka Zebrzydowska, matka Marcina i Adama (I.C.12–13) oraz Heleny (I.C.14). Drugą żoną była Szczawińska, córka wojewody brzesko-kujawskiego, była ona matką Jana (I.C.15)³²⁹.

POKOLENIE XXVI

I.C.12 MARCIN

Niewiele o nim wiemy. Niewątpliwie pozostawił dwóch synów: Krzysztofa i Macieja (I.C.16–17)³³⁰.

I.C.13 ADAM

Adam pojawił w dokumencie z 1652 r. w sporze z Sierakowskim, potem jako dworzanin królewski podpisał z ziemią wieluńską elekcję Jana II Kazimierza (1648 r.). Następnie był starostą wieluńskim, a w 1665 r. wydzierżawił ekonomię samborską. Umarł w 1667 r. – niewątpliwie bez potomka męskiego – zapisując miasto Jordanów, wieś Spytkowice, Wysoką i inne podkanclerzemu Olszowskiemu. Jego jedynym dzieckiem była córka o nieustalonym imieniu (I.C.18)³³¹.

I.C.14 HELENA

Tomasz Sławiński napomknął o siostrze Adama, Helenie³³².

I.C.15 JAN

Jan nie zapisał się na kartach historii³³³. Niewątpliwie był ojcem Władysława (I.C.19).

---

³²⁸ *Ibidem*.

³²⁹ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 270. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219. Ten ostatni zwie go Jędrzejem.

³³⁰ S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³³¹ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 270. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³³² T. Sławiński, *Olszowscy h. Wilczekosy*, [w:] *Studia genealogiczne poświęcone pamięci profesora Włodzimierza Dworzaczka*, red. A. Sikorski, T. Sławiński, t. I, Warszawa–Skrzyszew 2016, s. 132.

³³³ S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

POKOLENIE XXVII

I.C.16–17 KRZYSZTOF i MACIEJ

Obaj podpisali w 1697 r. elekcję Augusta II Mocnego z województwa sieradzkiego. Jeden z nich musiał mieć wnuka Wojciecha, który w 1764 r. podpisał z tego województwa elekcję Stanisława II Augusta³³⁴.

I.C.18 NN (CÓRKA)

Córka Adama poślubiła Adama Ołtarzewskiego³³⁵.

I.C.19 WŁADYSŁAW

Władysław podpisał w 1697 r. elekcję Augusta II z województwa łęczyckiego³³⁶.

---

³³⁴ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 271. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³³⁵ S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

³³⁶ A. Boniecki, *op. cit.*, t. I, s. 271. S. Uruski, *op. cit.*, t. I, s. 219.

I.D. Bolestraszyccy herbu Lis

I.A.32 STEFAN

POKOLENIE XIX

I.D.1 MAŁGORZATA, zapewne córka Stefana (I.A.35), żona Jana z Pobiedna, sędziego sanockiego (1528 r.).

I.D.2 MIKOŁAJ, zapewne syn Stefana (I.A.35), żonaty z Małgorzatą z Kamieńca, miał z nią syna Stanisława (I.D.3) oraz córki: Katarzynę (I.D.4) i Zofię (I.D.5). Wykonawcą testamentu w 1541 r. uczynił Jana Tarnowskiego. W 1518 r. król Zygmunt I Stary zezwolił Mikołajowi [Pukarzowskiemu] z Bolestraszycc zapisać czynsz roczny jakiegokolwiek osobie duchownej na dobrach: Irządze, Mikołajewice i Poręba [Górna – T.K.]³³⁷.

POKOLENIE XX

I.D.3 STANISŁAW, dziedzic Podhajec, z żony Barbary, córki Mikołaja Dzieduszyckiego³³⁸, w 1589 r. miał synów: Jakuba (I.D.6) i Stanisława (I.D.7) oraz córkę Annę (I.D.8).

I.D.4–5 KATARZYNA I ZOFIA to siostry Stanisława.

---

³³⁷ *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contextuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. P. 4, Sigismundi I regis tempora complectens (1507–1548). Vol. 2, Acta vicecancellariorum 1507–1535, Varsoviae MCMXII, cyt. dalej MS, t. IV, cz. II, nr 11829 (s. 187). Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego..., <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=6559> [wersja online, dostęp: 20 X 2015 r.].*

³³⁸ <http://www.sejm-wielki.pl/b/1.1394.13> [dostęp: 24 IX 2015 r.].

POKOLENIE XXI

I.D.6 JAKUB, nic o nim nie wiadomo.

I.D.7 STANISŁAW był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy z Krystyną Dembińską (1598 r.), po raz drugi zaś z Katarzyną, córką Andrzeja Zborowskiego z Rytwian (potem powtórnie zamężną z Wojciechem Grocholskim)³³⁹. Stanisław dzierżył Dobranowice i Poborowice, które w 1593 r. zbył Dembińskiemu. Miał jedną córkę Krystynę (I.D.9), prawdopodobnie z pierwszego małżeństwa, i pięciu synów, zapewne z drugiego: Piotra (I.D.10), Samuela (I.D.11), Stefana (I.D.12), Erazma (I.D.13) i Jana (I.D.14).

I.D.8 ANNA

POKOLENIE XXII

I.D.9 KRYSTYNA była żoną Marcina Czuryły.

I.D.10 PIOTR był podczaszym przemyskim w 1622 r., zmarł w 1649 r. Miał żonę Konstancję z nieznanego rodu, która urodziła mu synów: Stanisława (I.D.15) i Samuela (I.D.16), o których jest mowa w dokumencie z 1645 r.

I.D.11 SAMUEL nosił imię kognatyczne po słynnym Samuelu Zborowskim. W 1654 r. wraz z bratankiem, synem i bratanicami, córkami Stefana (I.D.12), mianował plenipotentów.

I.D.12 STEFAN z żoną, będącą jego bliską krewną³⁴⁰ Maryną (Marianną) Zborowską, córką Piotra z Rytwian (1624 r.), doczekał się Mikołaja (I.D.17), Katarzyny (I.D.18) i Marianny (I.D.19), którymi opiekował się stryj Samuel (I.D.11).

³³⁹ Zob. <http://genealogia.grocholski.pl/gd/osoba.php?id=028908> [dostęp: 24 IX 2015 r.].

³⁴⁰ W stopniu trzecim:

Marcin Zborowski	
Andrzej	Mikołaj
Katarzyna	Piotr
Stefan	Maryna

I.D.13 ERAZM, urodzony około 1590 r., zmarły w 1651 r., z żoną Zofią, córką Aleksandra Chlewickiego, doczekał się syna Andrzeja (zob. niżej)³⁴¹.

I.D.14 JAN poświęcił się karierze duchownego. W 1658 r. był kanonikiem łuckim i proboszczem krzywickim. Potem w 1666 r. został archidiaconem łuckim, deputatem na Trybunał Koronny w Lublinie, był też proboszczem w Krasieczynie.

POKOLENIE XXIII

Obejmuje potomstwo Piotra (I.D.10) i Stefana (I.D.12).

POKOLENIE XXIV

Zalicza się do niego Andrzej, który był synem Erazma. Był podczaszym różańskim w 1681 r., rok później objął analogiczne stanowisko w Chełmie Lubelskim. Żył w latach 1640–1703. Występuje tu także Anna, żona Wojciecha Ankwicza, wspomniana w 1685 r.³⁴² Wymienić trzeba jeszcze Józefa i Stanisława, którzy z województwem sandomierskim podpisali elekcję Augusta II. Jest jeszcze Zofia, żona Krzysztofa Tomasza Drohojowskiego³⁴³.

---

³⁴¹ <http://www.sejm-wielki.pl/b/1.1394.88> [dostęp: 24 IX 2015 r.].

³⁴² Zob. też <http://genealogia.grocholski.pl/gd/osoba.php?id=052055> [dostęp: 24 IX 2015 r.].

³⁴³ Zob. <http://genealogia.grocholski.pl/gd/osoba.php?id=052268> [dostęp: 24 IX 2015 r.].

I.D.A. Mikołajewscy herbu Lis

I.A.37 NN (SYN)

Byli rozrodzeni w ziemi sieradzkiej i w XVI wieku przenieśli się do ziemi krakowskiej. Był wśród nich Jerzy, podczaszy krakowski w 1548 r. Na elekcję w 1632 r. Wojciech i Sebastian przybyli jako posłowie województwa sieradzkiego. W 1635 r. pojawił się w źródłach jakiś Wacław Stanisław, syna Jana. W tym samym roku pierwszy raz wspomniano o Marcinie, dziedzicu Słunkowa, żonatym z Zofią Rajską, która urodziła mu syna – imiennika. W 1647 r. był odnotowany Hieronim, syn Stanisława. W 1648 r. Jan przyjechał z województwa sieradzkiego na elekcję Jana II Kazimierza. W tym samym celu przybyli z województwa kaliskiego Malcher i Stanisław, sędzia grodzki sieradzki. Na elekcji Michała Korybuta w 1669 r. stawili się Tomasz i Wawrzyniec³⁴⁴.

---

³⁴⁴ Opracowano na podstawie: S. Uruski, *op. cit.*, t. XI, Warszawa 1914, s. 50.

I.E. Krzelowska linia Lisów

Linia ta jest w większości opracowana przez Błażeja Śliwińskiego, oprócz Jaksiców i Lisów z Mstyczowa (tych zaś opracował po części Janusz Bieniak). Poniżej zostaną opisane tylko pokolenia VIII i IX, reszta – tylko w formie tablic genealogicznych³⁴⁵, poza Jaksicami, którzy będą przedstawieni w całości. Pamiętać jednak trzeba, że najstarsze pokolenia Lisów krzelowskich Błażej Śliwiński opracował na błędnej podstawie metodologicznej, co widać w obu dziełach z 1993 r.; zakładają one – jak pamiętamy – że istniała kronika dominikańska, z której korzystał Jan Długosz. O samej kronice pisałem już w innym miejscu (a także i w tej publikacji)³⁴⁶, teraz skupię się na polemice, którą stoczył z Błażem Śliwińskim Jacek Matuszewski, który, tak jak jego ojciec, słusznie stoi na stanowisku, że owa kronika nie istniała³⁴⁷. To – jak mówiłem wyżej – rodzi pytanie o wiarygodność informacji Długosza, o którym wiemy, że pewne fakty zmyślał. Jak zauważył Matuszewski, zwarty przekaz Jana Długosza nie istnieje, są tylko rozrzucone wzmianki źródłowe, które niekoniecznie muszą uzasadniać wnioski Śliwińskiego. Matuszewski przypomina, że hipoteza Gerarda Labudy jest dość stara, pojawiła się w 1959 r., a wznowiona została w 1983 r. Między tymi datami weszła w obieg naukowy, ale ciągle jest niewiarygodna. Matuszewski podkreśla, że Labuda za każdym razem (czego nie widzą jego apologety) zastrzegał, że ostatecznie jego poglądy to tylko hipoteza³⁴⁸. Matuszewski doszedł też do wniosku, że uczone w kółko cytujący swoją hipotezę tak się z nią oswiają, że bierze ją za pewnik³⁴⁹.

Jacek Matuszewski trafnie wskazał bolączki historyka zajmującego się średniowieczem, a zwłaszcza genealogią: brak źródeł powoduje budowanie różnych hipotez, nie zawsze weryfikowalnych³⁵⁰. Przykładem jest tu Błażej Śliwiński, który wszedł na bardzo grząski grunt udowadniania pochodzenia najstarszych pokoleń Lisów krzelowskich na

---

³⁴⁵ Nie oceniam ustaleń B. Śliwińskiego (*Lisowie krzelowscy...*). Zob. też J. Laberschek, *Klientela Koziegłowskich i Giebułtowskich herbu Lis od schyłku XIV do końca XV wieku*, „Kwartalnik Historyczny” 1991, t. 100, s. 59–73.

³⁴⁶ T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*

³⁴⁷ J. Matuszewski, *Nieznane źródło czy historyczna mniemanologia*, Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, „Zeszyty Historyczne” 1994, z. II, s. 171–183.

³⁴⁸ *Ibidem*, s. 172.

³⁴⁹ *Ibidem*, s. 183.

³⁵⁰ *Ibidem*, s. 173.

wadliwej podstawie, którą jest rzekoma kronika dominikańska³⁵¹. Badacz oczywiście jest świadomy, że RKD odkryto, lecz bez informacji, które rzekomo się w niej znajdowały, ale nie przekonuje go krytyka Józefa Matuszewskiego³⁵². Jacek Matuszewski trafia w sedno sprawy: ponieważ kroniki nie było, wszelka wartość ustaleń Śliwińskiego nie ma podstaw źródłowych³⁵³. Błażej Śliwiński, jak już wspomniałem, postanowił się „zabezpieczyć” i stwierdził, że da się uprawdopodobnić jego koncepcję, nawet gdyby owa kronika nie została spisana w rzeczywistości, choć ubolewa nad trudnością z dojściem do podstawy źródłowej autorstwa Długosza o pięciu Lisach poległych pod Legnicą³⁵⁴. Jacek Matuszewski rozłożył na czynniki pierwsze informacje o pierwszych pokoleniach Lisów krzelowskich podane przez Błażeja Śliwińskiego³⁵⁵. Dzięki temu początki tej gałęzi rodu można zaznaczać linią przerywaną, ale właściwie to Jacek Matuszewski dopuszcza możliwość, że żadna z tych osób nie musiała być Lisem³⁵⁶. Jest nawet zdania, że o tych przodkach nie możemy nic powiedzieć. Oczywiście są u Śliwińskiego niewątpliwi Lisowie, jak wojewoda Mikołaj z 1306 r., ale czy był to syn Szczepana³⁵⁷? Te same wątpliwości dotyczą – zdaniem Matuszewskiego – też Śliwińskiego z 1987 r. na temat wojewody Mikołaja Stępcica i Pełki, bpa krakowskiego³⁵⁸.

Cenny krytycyzm Jacka Matuszewskiego zbiega się z podobnym Janusza Bieniaka, choć obaj krytykują u Śliwińskiego co innego. Główny element krytyki Matuszewskiego byłby dla Bieniaka niezrozumiały, bo on także wierzy w istnienie kroniki dominikańskiej (ciągle pamiętając, że była, ale z inną treścią). Piętrową konstrukcję Śliwińskiego w mojej tablicy genealogicznej 8 Lisów zostawię, pamiętając, co o tym myśli bliski mi Jacek Matuszewski³⁵⁹. Powiem przewrotnie, że obaj nie dostrzegli pewnego istotnego dokumentu, w którym wszystkie osoby w świetle poglądów Matuszewskiego, a po części Śliwińskiego, każda właściwie kontrowersyjna, są tak przedstawione, że rozwiązuje to wszystkie zagadki Matuszewskiego, Śliwińskiego i Bieniaka.

O tym dokumencie wspominałem już w biografii Wrocika (I.12). Całość wymienionych tam osób to przedstawiciele rodu Lisów-Wierzbnow zestawieni w szczególnej kolejności: Warcisław, kasztelan krakowski z linii krzelowskiej (oto ów dowód brakują-

³⁵¹ *Ibidem*, s. 174.

³⁵² B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 43.

³⁵³ J. Matuszewski, *op. cit.*, s. 175.

³⁵⁴ B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 43. J. Matuszewski, *op. cit.*, s. 176.

³⁵⁵ J. Matuszewski, *op. cit.*, s. 177 i n.

³⁵⁶ *Ibidem*, s. 178 (tablica), a głębsze wnioski zob. od s. 179. Rzeczywiście spotykamy osoby, które zwano Lisami, ale w formie przezwiska, np. Mateusz Lis został 16 X 1386 r. pozwany przez Stanisława z Byczyny, KŚL, t. I, nr 195 (s. 22), *Mathea dictum Lis*. Zdaje się, że sprawy są bardziej skomplikowane z Jakubem Lisem z Tarnowa (zob. dalej).

³⁵⁷ J. Matuszewski, *op. cit.*, s. 180.

³⁵⁸ *Ibidem*, s. 181.

³⁵⁹ *Ibidem*, s. 179.

cy Jackowi Matuszewskiemu!), trzech Lisów z linii później zwanej panami Łąki (Piotr oraz bracia Mirosław i Paweł) oraz dwóch z rodu Wierzbnow (Stefan = Szczepan i Andrzej). Każda z tych postaci jest kontrowersyjna, zwłaszcza gdy zadamy sobie pytanie, czy można je utożsamić z wymienionymi tu postaciami; przy globalnym spojrzeniu wiadać trafność tych identyfikacji.

Józef Matuszewski i jego syn Jacek obalili „koronę dowodów”, czyli zaginioną kronikę dominikańską, co stawia piszącego te słowa po ich stronie, ale tylko na zasadzie Marksowskiego twierdzenia o Lassalle’u – „to był wróg naszych wrogów”. Tą drogą dojdziemy bowiem tylko do zupełnie nieproduktywnego wniosku, że skoro nie ma kroniki, to nie ma postaci w niej opisanych. Oczywiście bez kroniki ich istnienie jest słabiej potwierdzone, ale trzeba pomóc Błażejowi Śliwińskiemu, nawet wtedy, gdy i on zwątpił, przygnieciony argumentacją Bieniaka. Najbardziej nieefektywne jest właśnie stanowisko Janusza Bieniaka, który wierzy w nieistniejącą kronikę i na dokładkę nie wiąże rodziny abpa Pełki z przodkami rodu Lisów z Łąki. Żaden z tych uczonych nie zna dokumentu z 1293 r., a przecież jest on powszechnie dostępny za sprawą Franciszka Piekoskińskiego. Jest to szczególnie istotne przy analizie poglądów Janusza Bieniaka, który nie wiadomo dlaczego nie odniósł się do dokumentu z 1293 r., a jest to wiodący dokument na temat Lisów z Łąki. Bieniak powinien go więc zacytować, bo nie wiemy, czy głosiłby tezę o nieprzynależności abpa Pełki do rodu Lisów, gdyby się z nim zapoznał. Są niestety i tacy uczeni, którzy nie cytują dokumentów, które nie pasują do głoszonych przez nich tez...

POKOLENIE VIII

I.E.1 STEFAN (SZCZEPAN) MŁODSZY

Najstarszy syn Stefana Magnusa (I.8) ma biogram w monografii Błażeja Śliwińskiego, zwalnia nas to z szerszego omawiania tej postaci³⁶⁰. Zwano go Stefanem z Książa (w Małopolsce). Działał w latach 1160/1167 – około 1211. Musiał mieć żonę, ponieważ pozostawił synów: Wojciecha (Starszego) z Mstyczowa (I.E.3), Andrzeja (I.E.4), Bogusława (I.E.5) i Wojciecha (Młodszy) (I.E.6).

I.E.2 WINCENTY

O młodszym synu Stefana Magnusa wiemy niewiele. Pojawia się w dokumencie jędrzejowskim z 1166 r. W całości cytuje go Władysław Semkowicz, wśród świadków

---

³⁶⁰ B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 172–173.

występują: *Stephanus et filii eius Stephanus et Vincenti*³⁶¹. Samym jednak Wincentym bliżej się nie zajął³⁶². Błażej Śliwiński też niewiele więcej ustalił³⁶³. Znalazł jednak istotną zapiskę w księdze brackiej klasztoru lubińskiego: *Isti sunt, qui dederunt marcam in fraternitate domui nostre: Stephanus et Milca uxor eius et Uincencius pater Stephani et Boguula mater eius et Boguslaus et Pribislaua mater Milcze*³⁶⁴. Wynika z tego, że Stefan (być może tożsamy ze Stefanem, wojewodą wrocławskim, zob. (I.E.7)) miał żonę Miłkę, a jego ojciec Wincenty miał żonę Boguwołę (córkę Bogusława i Przybysławy). Być może był to Wincenty Stefanowic³⁶⁵. W 1993 r. podczas omawiania Wojciecha z Mstyczowa Śliwiński jednoznacznie pisze, że chodzi o Stefana (zwanego tu Szczepanem) Wincentowica³⁶⁶. Wincenty był także ojcem kasztelana wrocławskiego Jaksy (I.E.8).

POKOLENIE IX

I.E.3 WOJCIECH (STARSZY)

*Nie mamy wyboru, musimy zmierzyć się
z ciemnościami Morii.*

Gandalf we *Władcy Pierścieni*

Wojciech z Mstyczowa jest jedną z najbardziej tajemniczych postaci w rodzie Lisów. Jest to postać kluczowa, założyciel linii mstyczowskiej rodu (choć i to jest negowane), z tej właśnie linii powstało najwięcej rodzin szlacheckich i wywodzi się od Wojciecha z Mstyczowa.

Wojciecha Stefanowica z Mstyczowa odkrył Franciszek Piekosiński. Imię Wojciecha jako świadka pojawia się na dwóch dokumentach z 13 VI 1224 r. W pierwszym czytamy: *Albertus filius Stephani de Mstichov*, w drugim zaś *Adalbertus filius Stephani*³⁶⁷. Jego pochodzenie Piekosiński wywiódł z rodu Lisów³⁶⁸. Poglądy Błażeja Śliwińskiego na osobę Wojciecha z Mstyczowa są niejasne. Wpierw sądził, że ojcem Wojciecha był Stefan z Wierzbna, czyli zaliczył go do rodu Wierzbnow i uczynił przodkiem Pakosława z Msty-

³⁶¹ W. Semkowicz, *Nieznane nadania na rzecz opactwa jędrzejowskiego z XII wieku*, „Kwartalnik Historyczny” 1910, t. 24, s. 69.

³⁶² *Ibidem*, s. 81–82.

³⁶³ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksa...*, s. 554.

³⁶⁴ *Liber Fraternalitatis Lubinensis...*, MPH, t. V, s. 584.

³⁶⁵ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksa...*, s. 555.

³⁶⁶ *Idem*, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 47, przypis nr 46.

³⁶⁷ KDKK, t. I, nr XIII (s. 21) i nr XIV (s. 22).

³⁶⁸ F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. III, s. 60.

czowa, a zarazem założycielem linii mstyczowskiej³⁶⁹. Dwa lata później doszedł do wniosku, że jego twierdzenie o pochodzeniu Wojciecha z rodu Wierzbnow jest błędne³⁷⁰. Jaki jest ostateczny pogląd Błażeja Śliwińskiego na filiację Wojciecha z Mstyczowa, dowiedzieć się nie sposób; w 1993 r. wygłosił jednocześnie dwa sprzeczne rozwiązania³⁷¹. Rozwiązanie pierwsze, przy którym zostaniemy, głosi, że Wojciech był pierworodnym synem Stefana Młodszeo (zapewne teo założycielem linii mstyczowskiej)³⁷². W tym samym momencie przedstawił swój drugi pogląd, który jest milczeniem, omawiając bowiem synów Stefana Młodszeo nie wymienił Wojciecha z Mstyczowa³⁷³. Jest to zdumiewające, bo w takim wypadku powinien poprzeć Janusza Bieniaka, który sądził, że Pakosław z Mstyczowa jest synem Warcisława Klemensowicza, kasztelana krakowskiego³⁷⁴. Tego jednak w 1993 r. nie uczynił³⁷⁵. Pogląd Bieniaka zaakceptował dopiero w biogramie Stefana, wojewody krakowskiego (wnuka Andrzeo, zob. I.E.4)³⁷⁶. W wersji pierwszej gębooko uzasadnia to, czego równolegle nie uwzględnia w wersji drugiej. Zestawia cytowaną juo wyożej zapiskę lubińskiej księgi brackiej i wyciąga wniosek: skoro obok siebie sę wymienieni Stefan Wincentowic oraz dwóch Wojciechów (*Albertus. Alter Albertus frater suus*), to chodzi tu o obu Wojciechów³⁷⁷. W historii średniowiecza jest wiele rzeczy, które z braku Źródeł muszę pozostać hipotezami. Tu jednak taka sytuacja nie ma miejsca, bo mamy Źródło, które wyraźnie rozstrzyga, że było dwóch braci o tym samym imieniu. Dopóki Błażej Śliwiński to widział, był „po jasnej stronie mocy”. Ktokolwiek głosi dziś twierdzenie o zlewaniu się dwóch Wojciechów w jednego, czyni to wbrew wymowie Źródeł³⁷⁸. Pozostanę jednak przy pierwszym poglądzie Śliwińskiego z 1993 r. i uznam, że Wojciech jest synem Stefana Młodszeo i założycielem linii mstyczowskiej.

Ponieważ Wojciech z Mstyczowa był założycielem linii mstyczowskiej, musiał mieć syna, choć nie ma o nim blioszych informacji (I.E.9).

³⁶⁹ B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 76.

³⁷⁰ K. Mosingewicz, B. Śliwiński, *op. cit.*, s. 719, przypis nr 45.

³⁷¹ Przede mną te sprzeczne informacje Śliwińskiego dostrzegł J. Matuszewski, *op. cit.*, s. 181, przypis nr 34.

³⁷² B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 46 *in fine*.

³⁷³ *Ibidem*, *Lisowie krzelowscy...*, s. 174–177.

³⁷⁴ J. Bieniak, *Pakosław z Mstyczowa h. Lis*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/pakoslaw-ze-mstyczowa-h-lis> [elektroniczna wersja PSB, dostęp: 19 VIII 2015 r.]. Warcisława J. Matuszewski w ogóle nie uważa za przedstawiciela rodu Lisów (zob. wyożej).

³⁷⁵ B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 186.

³⁷⁶ B. Śliwiński, *Stefan, wojewoda krakowski*, [w:] PSB, t. XLIII, s. 134.

³⁷⁷ *Liber Fraternalitatis Lubinensis...*, MPH, t. V, s. 584.

³⁷⁸ Aż dziw bierze, że w tak renomowanej publikacji, jaką jest *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego...*, można wyczytać (hasło *Mstyczów* autorstwa F. Sikory), że był tylko jeden Wojciech, który ma cechy dwóch odrębnyc postaci (*sic!*), zob. cz. V, z. 1, *Mstów–Nagłowice*, opr. W. Bukowski, J. Laberschek, K. Nabiałek, M. Schmidt, F. Sikora, J. Szyszka, przy współpracy Z. Kulpy, Kraków 2016, s. 40.

I.E.4 ANDRZEJ

Andrzej, syn Stefana Młodszeo, ma biogram opracowany przez Błażeja Śliwińskiego³⁷⁹. Przypomnijmy, że był kasztelanem bytomskim w latach 1222–1228. Był posiadaczem ogromnych dóbr na Górnym Śląsku (Maciowakrze, Ucieszkowo, Wódka). Ostatni raz jego imię pojawiło się w źródłach w 1234 r. Jest przodkiem całej linii Lisów krzelowskich (opracowanej przez Śliwińskiego, wyniki jego pracy przedstawione zostaną w tablicy genealogicznej)³⁸⁰. Jacek Matuszewski zanegował wszystkie ustalenia Błażeja Śliwińskiego dotyczące jego potomstwa (zob. niżej), co uargumentował nieistnieniem kroniki dominikańskiej jako źródła informacji dla Jana Długosza. Jednak – moim zdaniem – można obronić ustalenia Śliwińskiego bez uznawania istnienia rzekomej kroniki.

I.E.5 BOGUSŁAW

Bogusław, trzeci syn Stefana Młodszeo, także ma biogram opracowany przez Śliwińskiego, a oprócz tego obszernie uwagi na jego temat zostały zawarte w innej publikacji³⁸¹. Był on kanonikiem krakowskim w latach 1212–1229, a później (1238–1239) kanclerzem w Krakowie.

I.E.6 WOJCIECH (MŁODSZY)

Wojciech, ostatni syn Stefana Młodszeo, także był duchownym: kanonikiem krakowskim w 1212 r., archidiakonem (zapewne w Sandomierzu) i, przed bratem Bogusławem, w 1234 r., także kanclerzem³⁸².

I.E.7 STEFAN

Dzięki księdze brackiej klasztoru w Lubiniu wiemy, że rodzicami Stefana byli Wincenty Stefanowic i jego żona Boguwola, żoną zaś Miłka, córka Bogusława i Przybysławy (zob. wyżej). Ponieważ ta linia Lisów osiedlona była na Dolnym Śląsku, poglądy Błażeja Śliwińskiego będą się zderzały ze stanowiskiem Marka Cetwińskiego oraz Agaty Tarnas-Tomczyk. Tych dwoje uczonych zaliczyło bowiem błędnie Stefana do rodu Wierzbnow. Cetwiński wypowiedział się na ten temat kilka lat przed Śliwińskim, natomiast Tarnas-

³⁷⁹ B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 176–177.

³⁸⁰ Wraz z Giebułtowskimi, wywodzącymi się z krzelowskiej linii Lisów, zob. A. Boniecki, *op. cit.*, t. VI, Warszawa 1903, s. 32–34 oraz S. Uruski, *op. cit.*, t. IV, Warszawa 1907, s. 141–142.

³⁸¹ B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 175–176. *Idem*, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 47. Zdaniem M. Cetwińskiego istnieje szereg wątpliwości przy identyfikacji Bogusława, *Wokół genealogii kanclerza Bogusława fundatora klasztoru cystersów w Woszczycach*, [w:] *Śląski tygiel. Studia z dziejów polskiego średniowiecza*, Częstochowa 2001, s. 114–118. Dotyczą wszystkich wzmianek o Bogusławie w kontekście, czy chodzi o jedną osobę (s. 114–115), oraz jego rodzeństwa i przynależności rodowej, np. do rodu Wierzbnow (s. 116–118).

³⁸² Zob. jego biogram: B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 174–175.

-Tomczyk już po nim, więc trzeba będzie sprawdzić, dlaczego nadal opowiada się za poglądem wątpliwym. Zaczniemy od Cetwińskiego³⁸³. Jest to ważny biogram, który postaram się pokrótce przedstawić. Istotne jest to, że także Marek Cetwiński uznaje Stefana i Jakśę za braci³⁸⁴. Zauważa bowiem dokument z 15 VI 1233 r.³⁸⁵, w którym Stefan występuje jako brat Jaksy (I.E.8), określonego jako *Iacconis*. Najwcześniej jest określony jako wojski w 1223 r.³⁸⁶, potem jako rycerz na dokumencie Henryka I Brodatego z 1226 r.³⁸⁷, w 1231 r. nazwano go baronem³⁸⁸. Stefan pełnił funkcję wojewody wrocławskiego w latach 1226–1244³⁸⁹. Jako wojewoda Henryka pojawia się na dokumencie z 2 III 1236 r.³⁹⁰ Z tym samym tytułem ponownie w czasach Bolesława II Łysego (Rogatki), 12–17 XI 1243 r.³⁹¹ i w 1244 r.³⁹² Tu ponownie jako brat Jaksy, komesa Świn koło Bolkowa.

Udowadniając filiację Stefana, odwołał się Błażej Śliwiński do kolejnego dokumentu wystawionego w Krakowie w 1234 r., gdzie świadkował Stefan, syn Wincentego, a świadkowie po równo dzielili się na Śląsk i Małopolskę³⁹³. Inny ważny dokument z 13 VII 1244 r. mówi o sporze Stefana i bezimiennie podanego jego brata z ołbińskim opatem Albertem (tak podaje Cetwiński), ale w dokumencie biskupa wrocławskiego mowa o Stefanie, synu Wincentego i jego braciach, a nie o jednym bracie!³⁹⁴ Chodziło o płacenie dziesięcin kościołowi w Sośnicy, co zauważył Marek Cetwiński, który jednak nie skojarzył istoty problemu; w 1250 r. dziedzicami tej wsi byli bracia Iko i Michał, zięciowie niejakiego komesa Stefana, zwanego *Mezuadco*, czyli „Niedźwiadkiem”³⁹⁵. Cetwiński stworzył dla niego odrębny biogram³⁹⁶. Ten Stefan jest tam określony jako syn Wincentego. Dla utożsamienia wszystkich Stefanów przeprowadził Błażej Śliwiński następującą argumentację: Stefan, towarzysz Henryka Brodatego jako świadek w dalekim Krakowie, musiał być bliski władcy (np. być palatynem). Chronologia występowania wszystkich Stefanów nie jest zakłócona, choć nie wiemy na pewno, kiedy zakończyła

³⁸³ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 182 (nr 759).

³⁸⁴ I odrzuca uznawanie palatyna za Stefana Starego z rodu Wierzbnow (II.4), *ibidem*, s. 181–182.

³⁸⁵ CDS 7.1, nr 409 (s. 159).

³⁸⁶ *Ibidem*, nr 252 (s. 134), pod datą 1222 r. K. Maleczyński poprawił datację dokumentu na 1223 r., zob. *Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae, Tomus III, Anno 1221–1227*, ed. K. Maleczyński, Wratislaviae 1964, nr 276 (s. 48), dalej CDNES, *Stephano tribuno*.

³⁸⁷ *Ibidem*, nr 295 (s. 154).

³⁸⁸ *Ibidem*, nr 365 (s. 183).

³⁸⁹ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksa...*, s. 554.

³⁹⁰ CDS 7.1, nr 491c (s. 216).

³⁹¹ *Ibidem*, nr 609 (s. 272).

³⁹² [836] *Schlesisches Urkundenbuch*, cyt. dalej SUB, *Zweiter Band 1231–1250, Bearbeitet von Winfried Irrgang*, Wien–Köln–Graz 1978, cyt. dalej SUB 2, s. 163 (nr 271), *comite Iaxe castellano de Swyne fratre eius, comite Stephano palatino Wratislaviensi*.

³⁹³ KDMłp, t. II, nr CCCXCIX (s. 55). B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksa...*, s. 545.

³⁹⁴ CDS 7.1, nr 623a (s. 276).

³⁹⁵ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 121 (nr 319).

³⁹⁶ *Ibidem*, s. 183 (nr 764).

się palacją Stefana. Jest to utrudnione, bo zdarzało się, że „gubiono” tytułaturę świadków. Stefan na pewno był żywy w 1244 r., w 1250 r. wymieniono po jego imieniu wdowę z córkami. Jeden i drugi Stefan zmarli bez męskiego potomka. Obaj mieli też po jednym bracie. Ostatecznym dowodem jest – zdaniem Śliwińskiego – imię Wincenty (zarówno w pokoleniu ojca Stefana i Jaksy, jak u syna tego ostatniego)³⁹⁷.

Nie przekonało to Agaty Tarnas-Tomczyk, która polemizuje głównie z Markiem Cetwińskim, który Stefana z Wierzbnej, kasztelana Milicza nie utożsamia z palatynem wrocławskim³⁹⁸. W 1990 r. Janusz Bieniak przedstawił Agacie Tarnas-Tomczyk nową koncepcję, łącząc Stefana z Wierzbnej, kasztelana milickiego z wojewodą wrocławskim³⁹⁹. Mając takie wsparcie, badaczka wystąpiła przeciwko Błażejowi Śliwińskiemu. Odrzucając jego argumentację, podniosła też sytuację Jaksy (będzie o tym mowa w następnym biogramie). Jej zdaniem jego imienia nie można było pisać bez tytułów, a imię Wincenty mogło pochodzić z szacunku dla opactwa na Ołbinie⁴⁰⁰. Tak zderzyły się dwie koncepcje, za którymi stoją stosowne argumenty, ale by podważyć poglądy Śliwińskiego, trzeba mieć znacznie mocniejsze oparcie, a Tarnas-Tomczyk go nie ma. To, co pisze, jest interesujące, ale poglądy Śliwińskiego tworzą zbyt mocno osadzony w logice system kojarzenia faktów. Można dopowiedzieć Agacie Tarnas-Tomczyk, że „jej” Stefan z Wierzbna nie zniknie, pozostanie założycielem głównej linii rodu Wierzbnow (zob. część II), a Jaksę, którego wstawiła (co prawda z linią przerywaną) do tablicy genealogicznej, wróci na swoje miejsce w rodzie Lisów⁴⁰¹. Co by nie powiedzieć, w każdej wersji rzeczywistości byłby potomkiem ks. „nakielskiego” Świętopelka. Specyficzne stanowisko w sprawie Stefana objął ostatnio Tomasz Jurek, uznając argumentację Agaty Tarnas-Tomczyk i odrzucając pogląd Błażeja Śliwińskiego, opowiedział się jednak za tym ostatnim (być może nie identyfikuje naszego Stefana ze Stefanem „Niedźwiadkiem”)⁴⁰². Ostatecznie sprawę zamknął Tomasz Jurek, popierając stanowisko Błażeja Śliwińskiego (choć nie odnośnie do Stefana „Niedźwiadka”), natomiast kasztelana Milicza ostrożnie utożsamiając z podłowczym o tym imieniu z rodu Wierzbnow (II.9)⁴⁰³.

Z powyższych uwag wynika, że Stefan pozostawił dwie córki (I.E.10–11).

³⁹⁷ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksę...*, s. 546–547.

³⁹⁸ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 36 i 197–198.

³⁹⁹ J. Bieniak, *Polska elita polityczna XII w. (Część III A. Arbitrzy książąt – krąg rodzinny Piotra Włostowica), III. Jaksę z Miechowa*, s. 83–84. Z tego jednak, jak ostatnio wykazał T. Jurek, nic praktycznego nie wynika: jeżeli nawet były palatyn był później kasztelanem milickim, to i tak nie był z rodu Lisów, co najwyżej trzeba będzie odrzucić drugą ewentualną identyfikację tego kasztelana z podłowczym Stefanem (II.9), zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 39.

⁴⁰⁰ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 34.

⁴⁰¹ Dwie wersje rzeczywistości: bardziej prawdopodobna u B. Śliwińskiego, *Kasztelan wrocławski Jaksę...*, s. 554 i mniej prawdopodobna u A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 77.

⁴⁰² T. Jurek, *Panowie...*, s. 36 (w tym przypis nr 47) oraz 37–38.

⁴⁰³ *Ibidem*, s. 39.

I.E.8 JAKSA

Imię odziedziczył niewątpliwie po Jaksie z Kopanicy. Jakska także został w pierw opisany przez Marka Cetwińskiego⁴⁰⁴. Jest to imponująco obfity w fakty biogram, który trzeba przypomnieć. Podobnie jak jego brata Stefana zaliczono go błędnie do rodu Wierzbnow⁴⁰⁵.

Jakska występuje w szeregu dokumentów. Po raz pierwszy jego imię pojawiło się 22 XI 1221 r. przy dokonaniu ujazdu Gościęcina⁴⁰⁶, potem był świadkiem w dokumencie Kazimierza I ks. opolskiego w 1228 r.⁴⁰⁷ i jego żony Wioli w 1230 r.⁴⁰⁸ Na stanowisku kasztelana Siewierza występuje jako świadek w dokumencie wystawionym przez Henryka Brodatego w Opolu (2 X 1232 r.)⁴⁰⁹. Podobnie w Czarnowasach (1234 r.)⁴¹⁰. Później jako kasztelan Toszka pojawia się jako świadek w dokumencie Mieszka II Otyłego (przed 24 IX 1239 r.)⁴¹¹. Jako komes jest świadkiem u tegoż władcy w Klinnie w 1239 r.⁴¹² Później świadkuje u Bolesława II Rogatki w Środzie Śląskiej (10 III 1242 r.)⁴¹³. Jako komesa *Swyn*, z reguły odczytywanych jako zamek Świny koło Bolkowa, określono go w 1242 r.⁴¹⁴ Pod tym tytułem świadkuje znowu u Rogatki w 1244 r. jako brat Stefana (I.E.6)⁴¹⁵. Później pojawia się w tzw. ugodzie milickiej (26 VI 1249 r.) jako komes Wrocławia⁴¹⁶. Jest też komesem Niemczy w dokumencie Henryka III Białego wystawionym w Nysie 22 IV 1250 r.⁴¹⁷ W tym samym roku świadkuje jeszcze w Przyłęku⁴¹⁸ i Wrocławiu (9 IX 1251 r.)⁴¹⁹. Znowu jako komes Wrocławia pojawia się w dokumencie Henryka

⁴⁰⁴ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 35–36 (nr 79).

⁴⁰⁵ Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 217–218. L. Radler, *III. Beiträge zur Geschichte der Grafen von Würben*. II. Teil, [w:] *Archiv für schlesische Kirchengeschichte*, Band XVIII, Hildesheim 1960, cyt. dalej L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 52. L. Igáffy [von] Igáli, *Neue Stammtafeln des Geschlechtes Würben*, [w:] *Neues Jahrbuch der heraldisch-genealogischen Gesellschaft „Adler“*, Jahrgang 1955/60, *Der ganzen Reihe Dritte Folge – Vierter Band*, Wien 1960, s. 41. Jego ojcem czynił Zbrosława, komesa Opola, zmarłego w 1259 r., posiadacza Kolnowic (pow. prudnicki) i Wierzbna (pow. nyski), w rzeczywistości jego teścia, zob. niżej. J. Stibor, *Bruntalští z Vrbna*, [w:] *Biografický Slovník Slezska a severní Moravy*, Sešit 10, red. L. Dokoupil, Ostrava 1998, nr 2 (s. 24). Ten ostatni zaliczał go błędnie do potomstwa Stefana Starego (II.4).

⁴⁰⁶ CDS 7.1, s. 132 (nr 242), *Jaczo*.

⁴⁰⁷ *Ibidem*, s. 169 (nr 330), *Jakzo*. Wcześniej opublikowano ten dokument w CDS 1, s. 4 (nr IV).

⁴⁰⁸ CDS 7.1, s. 179 (nr 354).

⁴⁰⁹ *Ibidem*, s. 190 (nr 395), *Jaxa*.

⁴¹⁰ *Ibidem*, s. 210 (nr 468), *comes Jaxo*.

⁴¹¹ *Ibidem*, s. 234 (nr 541).

⁴¹² *Ibidem*, s. 229 (nr 528).

⁴¹³ *Ibidem*, s. 261 (nr 585), jako kasztelan Głogowa?

⁴¹⁴ Wydawca twierdzi, że chodzi o Świdnicę, zob. *ibidem*, s. 264 (nr 591b).

⁴¹⁵ Zob. przypis nr 836.

⁴¹⁶ CDS 7.1, s. 313 (nr 703), *comes Jaxa*.

⁴¹⁷ *Ibidem*, s. 319 (nr 718), *comes Jaxa*. Dla Z. Birkenmajerowej kasztelan Niemczy był własnym synem, bo błędnie doszukała się dwóch Jaksów, zob. Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 219.

⁴¹⁸ CDS 7.1, s. 316 (nr 709).

⁴¹⁹ CDS 7.2, s. 8 (nr 775).

III wystawionym w Oławie 11 XII 1251 r.⁴²⁰ Oto kolejne dokumenty: z 1252 r.⁴²¹, 9 II tamtego roku⁴²², jako komes Wrocławia występuje w dokumencie 1 V tamtego roku⁴²³, 26 II 1253 r.⁴²⁴, 18 XI 1254 r.⁴²⁵, 25 XI tamtego roku⁴²⁶, 22 II 1255 r.⁴²⁷, 30 VII 1255 r.⁴²⁸, z 1257 r.⁴²⁹, 3 VI 1259 r.⁴³⁰, 8 V 1260 r.⁴³¹, 28 V tamtego roku⁴³², bez urzędu 22 I 1261 r.⁴³³ i 6 III tamtego roku⁴³⁴. To, że żył jeszcze 1 I 1274 r., wynika z dokumentu jego syna Zbrośława⁴³⁵. Z nadania wsi Szczepanowice klasztorowi miechowskiemu przez syna Jaksy Zbrośława wnioskujemy, że w dniu wydania aktu, 11 V 1278 r., ojciec wystawcy dokumentu już nie żył⁴³⁶.

Błażej Śliwiński wywnioskował z tych dokumentów, że Jaksa przesuwiał się cały czas na zachód. Pojawił się w księstwie opolskim w 1221 r., służąc Kazimierzowi I, potem wdowie po nim, Wioli, by – gdy regentem był Henryk Brodaty – związać się z nim na dłużej poprzez rządy jego syna i wnuka. Ten sam kierunek widać w sprawowanych urzędach kasztelana w Siewierzu, Toszku, Niemczy i Wrocławiu. Po Toszku była kasztelania w Głogowie, której nie podają uczeni i ten tajemniczy *Swyn*, przez niektórych identyfikowany ze Świdnicą⁴³⁷.

Jaksa był zięciem Zbrośława, komesa Opola⁴³⁸. Wynika to z dokumentu wystawionego w Otmuchowie w 1235 r.⁴³⁹ Według Cetwińskiego Jaksa posiadał czterech synów: proboszcza katedry wrocławskiej, kanonika wrocławskiego i krakowskiego Zbrośława (I.E.13), Poltka (I.E.14), Janusza (I.E.15) i Wincentego, kasztelana Olesna (I.E.12)⁴⁴⁰. Kolejność tych synów Błażej Śliwiński poprawił na: Wincenty, Zbrośław, Poltko i Janusz⁴⁴¹.

⁴²⁰ *Ibidem*, s. 9 (nr 779), *Jaxso*.

⁴²¹ *Ibidem*, s. 11 (nr 780).

⁴²² *Ibidem*, s. 13 (nr 788).

⁴²³ *Ibidem*, s. 15 (nr 793).

⁴²⁴ *Ibidem*, s. 23 (nr 815).

⁴²⁵ *Ibidem*, s. 44 (nr 885), *Jacza*.

⁴²⁶ *Ibidem*, s. 44 (nr 886 i 887).

⁴²⁷ *Ibidem*, s. 47 (nr 892).

⁴²⁸ *Ibidem*, s. 48 (nr 896).

⁴²⁹ *Ibidem*, s. 62 (nr 957).

⁴³⁰ *Ibidem*, s. 82 (nr 1029), *Jacza*.

⁴³¹ *Ibidem*, s. 88 (nr 1044).

⁴³² *Ibidem*, s. 90 (nr 1047).

⁴³³ *Ibidem*, s. 99 (nr 1074).

⁴³⁴ *Ibidem*, s. 99 (nr 1076).

⁴³⁵ *Ibidem*, s. 208 (nr 1450).

⁴³⁶ KDMłp, t. II, nr CCCCLXXXIV (s. 141). CDS 7.2, s. 237 (nr 1561).

⁴³⁷ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksa...*, s. 550.

⁴³⁸ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 59–60 (nr 241).

⁴³⁹ CDS 7.1, s. 120 (nr 468).

⁴⁴⁰ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 35.

⁴⁴¹ Rozstrzyga o tym dokument cytowany w przypisie nr 436. Ogromny bałagan na polu potomstwa Jaksy wywołali L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41, a za nim J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 25, gdyż cały ród Jaksiców uważali za Wierzbnow.

POKOLENIE X

I.E.9 NN (SYN)

Jeżeli nie uznaje się ojcostwa Warcisława, kasztelana krakowskiego, wnuka Andrzeja, kasztelana bytomskiego (I.E.4) wobec Pakosława z Mstyczowa (I.E.16), to należy pozostać przy poglądzie, że był on prawnukiem Wojciecha z Mstyczowa z nieznanego nam syna⁴⁴².

I.E.10 NN (CÓRKA)

Wspomniany już dokument z 1250 r. zwie rycerza Ika (Henryka) zięciem Stefana „Niedźwiadka” (I.E.7)⁴⁴³. Był to palatyn i wielki komornik legnicki oraz brat Michała (zob. następny biogram)⁴⁴⁴, tak więc starsza córka Stefana była żoną Ika.

I.E.11 NN (CÓRKA)

Ten sam dokument z 1250 r. zwie rycerza Michała, brata Ika (Henryka) zięciem Stefana „Niedźwiadka” (I.E.7)⁴⁴⁵. Był to sędzia, marszałek i palatyn wrocławski⁴⁴⁶, tak więc młodsza córka Stefana była żoną Michała.

I.E.12 WINCENTY

Wincenty był pierworodnym synem Jaksy (I.E.8)⁴⁴⁷. Jego biogram opracował Marek Cetwiński⁴⁴⁸. Pojawił się w dokumencie z 1247 r. jako syn Jaksy, określonego podkoniuszym, co jest błędem – należy sądzić, że to właśnie Wincenty pełnił tę funkcję⁴⁴⁹. Występował też w dokumencie z 6 III 1269 r.⁴⁵⁰, a następnie z 15 VII 1278 r.⁴⁵¹ *Żywot Świętej Jadwigi* podaje, że miał żonę Bertę⁴⁵² i dwuletniego syna Wilhelma (I.E.17). Dziecko to podczas pielgrzymki do grobu św. Jadwigi wpadło w Otmęcie do Odry, ale zostało

---

⁴⁴² B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 76.

⁴⁴³ CDS 7.1, s. 317 (nr 712).

⁴⁴⁴ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 120 (nr 319).

⁴⁴⁵ CDS 7.1, s. 317 (nr 712).

⁴⁴⁶ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 145 (nr 498).

⁴⁴⁷ Tak B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaks...*, s. 551. L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41, czyni go błędnie drugim po Poltku, a M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 35 – najmłodszym.

⁴⁴⁸ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 58 (nr 228).

⁴⁴⁹ CDS 7.1, s. 289 (nr 648).

⁴⁵⁰ CDS 7.2, s. 175 (nr 1327).

⁴⁵¹ *Ibidem*, s. 239 (nr 1570), *Vinc. Jaxiz*.

⁴⁵² Dokument z 26 IV 1333 r. podaje, że żoną Wincentego była Elżbieta, matka Pawła i Piotra (czyżby druga żona Wincentego?), zob. CDS 22, nr 5218 (s. 184).

uratowane⁴⁵³. Otmęt to siedziba potomków Jaksy⁴⁵⁴. Nadaniem z 11 V 1278 r. czterej bracia przekazali dobra klasztorowi miechowskiemu⁴⁵⁵. Za sprawą Tomasza Jurka znamy jeszcze trzech innych synów Wincentego: Piotra, Pawła i Herborda (I.E.18–20)⁴⁵⁶.

I.E.13 ZBROSŁAW

Zbrosław nosił imię kognatyczne, odziedziczone po dziadzie macierzystym. W 1274 r. był kanonikiem we Wrocławiu i Krakowie, od 1279 r. prepozytem w tym pierwszym mieście⁴⁵⁷. Znany jest z nadania wsi Szczepowice klasztorowi miechowskiemu, który dokładnie opisał jego stosunki rodzinne (w 1274 r., zob. wyżej).

I.E.14 POLTKO (ŚWIĘTOPEŁK)

Obok informacji o ewidentnym trzecim synu Jaksy⁴⁵⁸ Marek Cetwiński wymienił jeszcze trzy inne podobne osoby, które prawie na 100% uważał za tożsame. Co do trzech z tych osób poparł go Błażej Śliwiński, a jedną z koncepcji odrzucił⁴⁵⁹. Poltek (Świętopełk) według Cetwińskiego jest tożsamy z Pelbanem „Shellimwald”, świadkiem w dokumencie Bolesława ks. opolskiego z 1297 r.⁴⁶⁰ Tożsamość tej osoby z Poltkiem ze Snellewalde była oczywista także dla Śliwińskiego⁴⁶¹, a to samo dotyczyło też osoby nazwanej „Potzco”⁴⁶². Możliwa jest tożsamość Poltka z Świętopełkiem występującym w dokumencie Henryka V z 30 XI 1290 r.⁴⁶³ Cetwiński i Śliwiński różnią się natomiast w ocenie Świętopełka z Białej⁴⁶⁴. Poltka Jaksic ze Snellenwalde (dziś Szybowice) był ojcem Jaksy (I.E.21) i Teodoryka (I.E.22). W cytowanym już (zob. wyżej) dokumencie papieża Bonifacego VIII wystawionym w Rzymie 16 II 1302 r. Pelzko ze Snellemwalt nadał klasztorowi w Jemielnicy Otmęt, Kadłubiec, Gogolin i połowę Malni w Opolskim. Poltka po 1282 r. odzyskał wieś Wadochowice, potem synowie Jaksy i Teodoryk

⁴⁵³ *Vitae Sancte Hedwigis*, MPH, t. IV, s. 622, żywociarz opisuje to wydarzenie jako drugi cud św. Jądwigi, Wincenty jest określony jako kasztelan oleski.

⁴⁵⁴ CDS 16, s. 24 (nr 2697), pismo Bonifacego VIII z 16 II 1302 r.

⁴⁵⁵ CDS 7.2, s. 237 (nr 1561).

⁴⁵⁶ T. Jurek, *Panowie...*, s. 38.

⁴⁵⁷ Tak B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksy...*, s. 551. L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41, czyni go błędnie ostatnim bratem.

⁴⁵⁸ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 48 (nr 159). L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41, czyni go błędnie najstarszym z braci.

⁴⁵⁹ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksy...*, s. 551. Śliwiński odrzucił Świętopełka z Białej, zob. *idem*, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 46, przypis nr 43.

⁴⁶⁰ CDS, *Siebenter Band, Regesten zur schlesischen Geschichte. Dritter Theil bis zum Jahre 1300*, Hrsgb. von C. Grünhagen, Breslau 1886, cyt. dalej CDS 7.3, s. 243 (nr 2447). Dokument był już w CDS 6, s. 1 (nr 2).

⁴⁶¹ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 166 (nr 663). B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksy...*, s. 551.

⁴⁶² M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 49 (nr 170). CDS 7.3, s. 149 (nr 2172), *Swantopolcus*.

⁴⁶³ CDS 7.3, s. 149 (nr 2172), *Swantopolcus*. M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 166 oraz 190 (nr 809).

⁴⁶⁴ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 55 (nr 211). B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 46, przypis nr 43.

mieli pretensje do tych łańców⁴⁶⁵. „Potzco” świadkujący na dokumencie Bolesława ks. opolskiego z 13 IV 1285 r. to Poltko, bo nastąpił błąd w pisowni imienia⁴⁶⁶. Poltko to może „Polco” z Bartoszowa koło Legnicy z dokumentu Henryka V z 23 VI 1290 r.⁴⁶⁷ oraz z kolejnego z 25 VIII tamtego roku⁴⁶⁸. Pojawił się Poltko też w dokumencie Bolka I ks. świdnicko-jaworskiego z 26 IV 1299 r.⁴⁶⁹ Wcześniej pojednał się z tym władcą w Zwanowicach 25 IV 1297 r.⁴⁷⁰ Ostatni raz jako osoba żyjąca jest wymieniony w cytowanym już dokumencie z 16 II 1302 r., w dokumencie jego synów Jaksy i Teodoryka z 23 VIII 1304 r. (zob. niżej) jest wspomniany jako osoba nieżyjąca.

I.E.15 JANUSZ

Janusz, ostatni syn Jaksy, to zapewne komes i kasztelan Bytomia⁴⁷¹. Świadcował w dokumencie Władysława Opolczyka z 25 II 1272 r.⁴⁷² oraz na czterech dokumentach ks. bytomskiego Kazimierza: z 10 I 1289 r.⁴⁷³, 17 VIII 1292 r.⁴⁷⁴, 12 VI 1294 r.⁴⁷⁵ i 19 III 1299 r.⁴⁷⁶

Janusz mógł być – moim zdaniem – jedynym bratem Poltka, który pozostawił potomstwo, które w XV wieku pojawiło się na Morawach⁴⁷⁷. Ta informacja dotyczyła dziedziców Gogolina. Koreponduje ona z wywodami Josefa Pilnačka⁴⁷⁸. Informuje on o przybyciu tego rodu po 1400 r. na Morawy i przebywaniu tam jeszcze w 1500 r. Pisze też o przejściowym pojawieniu się go w ziemi karniowskiej i śląskiej. Odsyła jednak do swojej książki o rodach staromorawskich⁴⁷⁹. Gdy drugi raz Błażej Śliwiński powrócił do tej problematyki, dostrzegł drugi ród – panów z Hukovic, Prosenic i Tešova⁴⁸⁰. Josef Pilnaček podaje szereg postaci z tego drugiego rodu⁴⁸¹. W 1431 r. żyła Eufemia (Ofka) z Tešova, żona Jana z Drahotuš, później pojawia się Kasper z Tešova, żyjący

⁴⁶⁵ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 166–167.

⁴⁶⁶ *Ibidem*, s. 49 (nr 170). CDS 7.3, s. 66 (nr 1893).

⁴⁶⁷ CDS 7.3, s. 138–139 (nr 2140); s. 139–140 (nr 2141).

⁴⁶⁸ *Ibidem*, s. 145 (nr 2154).

⁴⁶⁹ *Ibidem*, s. 272 (nr 2545), *Polxscho von Snellinwalde*.

⁴⁷⁰ *Ibidem*, s. 247 (nr 2463), *Pelzco*.

⁴⁷¹ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 38 (nr 92). Zupełnie odosobniony jest pogląd L. Igáffy’ego [von] Igáliego, *op. cit.*, s. 41, który utożsamiał go z Janem z 1278 r., następnie w 1287 r. będącym kasztelanem Świn.

⁴⁷² CDS 7.2, s. 194 (nr 1393).

⁴⁷³ CDS 7.3, s. 124 (nr 2099), *burgrabia Jescho*.

⁴⁷⁴ *Ibidem*, s. 172 (nr 2238), *skarbnik Jescho*.

⁴⁷⁵ *Ibidem*, s. 202 (nr 2320), *kasztelan Johannes*.

⁴⁷⁶ *Ibidem*, s. 271 (nr 2542), *komes kasztelan Joannes*.

⁴⁷⁷ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksy...*, s. 553.

⁴⁷⁸ J. Pilnaček, *Rody starého Slezska*, Brno 1991, s. 617.

⁴⁷⁹ *Idem*, *Staromoravští rodové*, ve Vidni 1930, ród Kolenc z Gogolina, osoby z XV wieku, s. 39 i 530 (uzupełnienie).

⁴⁸⁰ B. Śliwiński, *Lisowie krzelowscy...*, s. 164. Odsyła do pracy cytowanej w poprzednim przypisie, do s. 39, 259–260 (ród z Ochab) i 312 (Tešovscy z Tešova).

⁴⁸¹ J. Pilnaček, *Rody...*, s. 1268–1269.

w Kozihlavach około 1480 r., którego córka Eliška w 1524 r. walczyła o majątek po matce w Kochticach. Mikołaj Tešovský w 1511 r. uczynił zapis wiana swojej żonie Katarzynie, córce Marcina Křidlovského. Bernard Tešovský z Tešova, żonaty z Elišką z Kut, sprzedał w 1559 r. pół wsi Svivov. W 1562 r. bracia Jerzy i Waclaw kupili od Jana Vrbskiego z Vrbi prawa zwierzchnie w Tešovie, jednak zaraz potem doszło w 1570 r. do ich sporu z bratem Feliksem. Jerzy w 1567 r. był żonaty z Agnieszką Křicką lub Kičką. Bracia Jakub i Jerzy sprzedali z matką Agnieszką Stricką (?) wieś Tešov Janowi Brenerovi. Waclaw Tešovský z Tešova miał żonę Teodorę i z nią zamienił Gfugov z Fellendorferem na Saubersdorf. Bernard Tešovský, purkmistrz i obywatel Raciborza, dostał w 1564 r. potwierdzenie cesarskie listu z 1506 r., w którym zatwierdzono zbycie majątku Piotrowi Kotlařovi. Potem wrócił na Morawy, a jego potomstwo żyło tu jeszcze w 1637 r. w Rajhradzie. Waclaw Tešovský był burgrabią Opola w latach 1572–1579.

POKOLENIE XI

I.E.16 NN (SYN)

Był to syn również nieznanego domniemanego syna Wojciecha z Mstyczowa (I.E.3 i 9). Ponieważ jego syn Pakosław z Mstyczowa (I.E.23) nosił imię typowe dla rodu Awdańców, Janusz Bieniak zakłada, że matką Pakosława była kobieta wywodząca się z tego rodu⁴⁸².

I.E.17 WILHELM

Niewiele o nim wiemy, pojawił się w opisie drugiego cudu św. Jadwigi jako dwulatek, który podczas pielgrzymki do jej grobu wpadł do Odry w Otmęcie i został za sprawą świętej cudownie uratowany od śmierci (zob. wyżej). Do niedawna był jedynym znanym dzieckiem kasztelana oleskiego Wincentego (I.E.12). Imię chłopca – jak wnioskuje Marek Cetwiński – nadano dziecku na cześć biskupa lubuskiego Wilhelma, z którym przyjaźnił się dziadek chłopca, Jaks⁴⁸³.

I.E.18 PIOTR

Piotr – zdaniem Tomasza Jurka – to osoba stanu świeckiego. Wraz z braćmi Pawłem i Herbordem zaliczała się do patronów kościoła w Śmiczu (pow. prudnicki) w 1333 r.⁴⁸⁴ Rzeczywiście w dokumencie z 26 IV 1333 r. pojawiają się synowie Wincen-

⁴⁸² J. Bieniak, *Pakosław...*

⁴⁸³ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 58.

⁴⁸⁴ T. Jurek, *Panowie...*, s. 38.

tego i Elżbiety, Piotr i Paweł⁴⁸⁵. Czy rzeczywiście Piotr był stanu świeckiego, z tego dokumentu nie wynika. Tego dowiadujemy się dopiero z dokumentu bpa wrocławskiego Nankiera z 26 VI 1333 r., w którym ponownie występują Wincenty z Elżbietą i ich synami, Herbordem (określonym jako mnich Zakonu Kaznodziejskiego), Pawłem (określonym jako duchowny) i Piotrem (świeckim)⁴⁸⁶.

I.E.19 PAWEŁ

Paweł jest nam znany z dokumentu bpa Nankiera z 26 IV 1333 r., o którym była mowa w poprzednim biogramie. Był osobą duchowną.

I.E.20 HERBORD

Dominikanin Herbord jest znany z tego samego dokumentu, co jego bracia (zob. wyżej).

I.E.21 JAKSA

Jaksa, najstarszy syn Poltka z Szybowic (I.E.14), otwiera, zdaniem Cetwińskiego i Śliwińskiego, jedyną linię średniowiecznych Lisów, która – moim zdaniem – została przez naukę potraktowana marginalnie⁴⁸⁷. Jedynie Błażej Śliwiński wspomniał, że Jaksa występował w dokumentach z lat 1304–1346⁴⁸⁸. Tomasz Jurek – jak się wydaje słusznie – odrzucił ten pogląd, uznając, że w tych ramach czasowych mieszczą się dwie postaci (ten Jaksa oraz jego bratanek)⁴⁸⁹. Pierwszą wzmiankę o Jaksie datował na 1271 r. Marek Cetwiński (za nim Tomasz Jurek)⁴⁹⁰. Jaksa nosił imię agnacyjne po dziadzie ojczystym (I.E.7). Przeanalizujemy dokumenty, w których spotykamy Jakse, który był określany „z Szybowic” (Schnellewalde). Po raz pierwszy był on odnotowany wraz z bratem Teodorykiem (jako synami Poltka – I.E.14) w dniu 23 VIII 1304 r. (*Theodericus* i *Jezco de Snellewalde*, synowie *Polzco de Snellewalde*)⁴⁹¹. Dnia 21 VI 1321 r. Jaksa z Szybowic jako pan Prudnika potwierdził nadania dla miejscowego proboszcza⁴⁹². O stosunkach rodzinnych Jaksy więcej dowiaduje-

---

⁴⁸⁵ CDS 22, nr 5218 (s. 184).

⁴⁸⁶ *Ibidem*, nr 5236 (s. 189).

⁴⁸⁷ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 166. B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksa...*, s. 551.

⁴⁸⁸ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksa...*, s. 554. Wynika z tego, że Śliwiński także opowiada się za identyfikacją Wocka z Jaksą (zob. dalej).

⁴⁸⁹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 38. Przed nim był L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41, ale ten z obu postaci zrobił ojca i syna.

⁴⁹⁰ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 35. T. Jurek, *Panowie...*, s. 38–39.

⁴⁹¹ CDS 16, s. 61 (nr 2809).

⁴⁹² CDS 18, s. 181 (nr 4126). Datę 21 VI (*infra octavas trinitatis feria quarta*) poprawił następnie E. Graeber na 17 VI, zob. CDS, *Band XXXIII, Die Inventare der Nichtstaatlichen Archive Schlesiens. Kreis Neumarkt*, Hrsgb. von E. Gräber, Breslau 1928, cyt. dalej CDS 33, s. 30. Odwołuje się do tego L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41.

my się z *Cudów Świętej Salomei*: w 1271 r. dwuletnia córka (I.E.24) niejakiego *comesa Jaxicho* i jego żony Zofii doznała dwukrotnego uzdrowienia za sprawą świętej we wsi Jamka (obecnie Stara Jamka, pow. nyski, gm. Korfantów)⁴⁹³.

I.E.22 TEODORYK

O Teodoryku, młodszym bracie Jaksy, można powiedzieć tyle, ile mówią o nim zachowane źródła. Śliwiński ustalił lata jego występowania w dokumentach – 1304–1335⁴⁹⁴. W Dzień św. Wawrzyńca Męczennika (10 VIII) w 1320 r. Władysław ks. kozielski zniósł myto drogowe w swoim księstwie dla towarów dostarczanych dla klasztoru henrykowskiego. Świadkiem na tym dokumencie był *Theodoricus de Snelwald*⁴⁹⁵. Podobnie 27 listopada (*V Kal. Dec.*) 1324 r. ten sam książę uczynił nadanie dla opactwa św. Wincentego we Wrocławiu. Tu także na liście świadków znajdował się *Theodoricus de Snelwalth*⁴⁹⁶.

Dytryk pozostawił po sobie potomstwo w postaci braci Woczka i Teodoryka (I.E. 25–26)⁴⁹⁷.

POKOLENIE XII

I.E.23 PAKOSŁAW

Pakosław z Mstyczowa (podkomorzy krakowski, sędzia krakowski w latach 1306–1312, kasztelan sandomierski w 1315 r., kasztelan krakowski 1317–1319) ma już biogram autorstwa Janusza Bieniaka w PSB, do którego odsyłam⁴⁹⁸. Wszystko, co tam zapisano, jest jednoznaczne, oprócz spornej kwestii ojcostwa; pamiętamy, że Bieniak domniemywał, że Pakosław był synem Warcisława, kasztelana krakowskiego, wnuka Andrzeja, kasztelana bytomskiego. Jeżeli byłby wnukiem syna Wojciecha z Mstyczowa (I.E.3), to ten nieznaną ojciec Pakosława ożeniłby się z przedstawicielką rodu Awdańców i tak po tym rodzie Pakosław odziedziczyłby imię. Zmarł 17 IX 1319 r. Jak wspomniano wyżej, Jacek Matuszewski podważył ustalenia Błażeja Śliwińskiego odnośnie do Lisów krzelowskich. Powstaje sytuacja absurda: Janusz Bieniak „doczepia” Pakosława do głównej linii Lisów krzelowskich, która – zdaniem Matuszewskiego – mogła w tej formie nie istnieć. Matuszewski bowiem wyraził wiele

⁴⁹³ *Vita Sanctae Salomeae Reginae Haliciensis*, MPH, t. IV, s. 794.

⁴⁹⁴ B. Śliwiński, *Kasztelan wrocławski Jaksa...*, s. 554. Wcześniej znał go już L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41.

⁴⁹⁵ CDS 18, s. 162 (nr 4059).

⁴⁹⁶ *Ibidem*, s. 259 (nr 4388).

⁴⁹⁷ L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41, uczynił z Woczka brata własnego ojca.

⁴⁹⁸ J. Bieniak, *Pakosław...* Pierwszy biogram opracował F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. III, s. 244–245.

wątpliwości na temat zrekonstruowanego drzewa genealogicznego pierwszych Lisów krzelowskich. Wszystko, co obejmuje tekst Matuszewskiego, to polemika naukowa, ale w jednym miejscu natrafił na problem poważniejszy, a mianowicie nierzetelności naukowej Śliwińskiego. Ten ostatni cytuje rzekomo biogram Ottona z Mstyczowa pióra Janusza Bieniaka z PSB, ale – co potwierdza lektura tego biogramu – takich informacji tam nie ma⁴⁹⁹. Jest to tak poważny błąd, że dziwi, iż uczony tej miary mógł tak niefrasobliwie cytować literaturę przedmiotu.

Janusz Bieniak twierdzi, że Pakosław miał czterech synów (zob. tablica genealogiczna 1): 1) Ottona, kanclerza wielkopolskiego i prepozyta gnieźnieńskiego, zmarłego 27 IX 1366 r.⁵⁰⁰, 2) Andrzeja, który pełnił kolejno funkcje podstolego królowej Jadwigi Łokietkowej, kasztelana radomskiego, a na koniec kasztelana wiślickiego (jest to przodek Lisów z Czarnocina⁵⁰¹, Goleniów⁵⁰², Gniewięcina⁵⁰³ i Klimontowa⁵⁰⁴, zob. niżej), 3) Piotra, kanonika krakowskiego i gnieźnieńskiego, a także proboszcza w Rycynie na Śląsku, 4) nieznanego z imienia przodka Lisów z Gotartowic⁵⁰⁵, Kozłowa (w Małopolsce)⁵⁰⁶, Koźła i Sułkowic (w ziemi łęczyckiej). Wszyscy wymienieni współdziedziczyli we Mstyczowie (nie zgadza się to odnośnie do Lisów z Sułkowic i Koźła). „Adam Boniecki uważał za synów P-a kaszt. żarnowskiego Andrzeja oraz Piotra z Gniewięcina; powtarzanie się imion oraz chronologia ich występowania (trzecia ćwierć XIV w.) dowodzą jednak, że chodzi tu już pokolenie jego wnuków”⁵⁰⁷.

W kwestii umieszczania w tym miejscu w rodowodzie Lisów rodziny z Koźła i Sułkowic należy wyrazić stanowczy sprzeciw. Sułkowice leżą kilka kilometrów od Łąki, nieco dalej Koźle, oznacza to, że Lisowie z Łąki, Koźła i Sułkowic tworzą jeden ród, wywodzący się – tu już całkowicie wbrew Bieniakowi – od Pawła z Kępiny (zob. część I.C). Źródło błędu Janusza Bieniaka dość łatwo wykazać: jest to niefrasobliwość

⁴⁹⁹ W J. Matuszewski, *op. cit.*, s. 179–180, przypis nr 27; rzeczywiście u B. Śliwińskiego, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 44, przypis nr 30 jest takie zdanie. W biogramie Ottona z Mstyczowa nic takiego nie wyczytamy, zob. J. Bieniak, *Otto ze Mstyczowa*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/otto-ze-mstyczowa-zwany-lisowic-h-lis> [elektroniczna wersja PSB, dostęp: 4 IX 2015 r.]. Coś podobnego jest natomiast w biogramie Pakosława z Mstyczowa, zob. J. Bieniak, *Pakosław...*

⁵⁰⁰ J. Bieniak, *Otto ze Mstyczowa, zwany Lisowic h. Lis*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/otto-ze-mstyczowa-zwany-lisowic-h-lis> [elektroniczna wersja PSB, dostęp: 21 VIII 2015 r.].

⁵⁰¹ Zob. tablice 2–4 opr. na podstawie: A. Boniecki, *op. cit.*, t. III, Warszawa 1900, s. 301–305; S. Uruski, *op. cit.*, t. II, Warszawa 1905, s. 379–382.

⁵⁰² Zob. tablica 5 opr. na podstawie: A. Boniecki, *op. cit.*, t. VI, Warszawa 1903, s. 185–186.

⁵⁰³ Zob. tablica 5 opr. na podstawie: *ibidem*, s. 132–133.

⁵⁰⁴ Zob. tablica 5 opr. na podstawie: *ibidem*, t. X, Warszawa 1907, s. 137.

⁵⁰⁵ Zob. tablica 6 opr. na podstawie: *ibidem*, t. VI, s. 360–361. Od nich pochodzą jeszcze Pieczonka-Chomętowscy, zob. t. III, s. 109–110.

⁵⁰⁶ Zob. tablica 7 opr. na podstawie: *ibidem*, t. X, Warszawa 1907, s. 137; S. Uruski, *op. cit.*, t. VII, Warszawa 1910, s. 384.

⁵⁰⁷ J. Bieniak, *Otto ze Mstyczowa...*

Adama Bonieckiego, który pomylił Kozłów z Koźlem⁵⁰⁸. Ten pierwszy leży w pow. miechowskim, ostatnio leżącym w województwie małopolskim (dawniej kieleckim), to siedziba gminy. Koźle mieści się zaś w województwie łódzkim, w pow. zgierskim, w gm. Stryków. Odnośnie do podawanego przez Bieniaka współdziedziczenia z linią msty-czowską – jest to nadinterpretacja poglądów Bonieckiego. Ten ostatni pisze o wymianach gruntów itp. Lisów z Sułkowic z Kozłowskimi i Klimontowskimi, powstało więc złudzenie, że to bliscy krewni⁵⁰⁹.

I.E.24 NN (CÓRKA)

Niewiele wiadomo o potomstwie Jaksy (I.E.21). Jak już wyżej wspomniano, miał córkę urodzoną w 1269 r. Nic o jej życiu nie wiemy.

I.E.25 WOCZKO = JAKSA

Można wyrazić też przypuszczenie, że Teodoryk (I.E.22) pozostawił potomstwo. Dnia 28 VI 1331 r. bracia *Wocko* i *Theodoricus de Schwellenwalde*, panowie krajowi i dziedziczy nowego Prudnika, uczynili nadanie dla prudnickiej parafii w ich rodzinnej wsi *Theodorici Villa* (ob. Dytmarów)⁵¹⁰. Ten *Wocko* to chyba *Jaksa*⁵¹¹. Ostatni raz *Jaksa* z Szybowic pojawia się jako świadek na dokumencie z 15 II 1346 r.⁵¹² W tym pokoleniu nastąpił podział rodu na linię opolską, dzierżącą Szybowice i Gogolin, oraz morawską, idącą od brata Jaksy – Teodoryka. *Jaksa* musiał mieć syna (I.E.27). Pogląd ten wynika z faktu istnienia Jaksy Wrochena z Szybowic = z Targowiska, bohaterskiego rycerza z bitwy pod Grunwaldem w 1410 r., będącego zapewne wnukiem Jaksy, zob. I.E.32.

I.E.26 TEODORYK

Występuje w tych samych dokumentach, co jego brat (zob. wyżej). Był on ojcem Jaksy, Piotra = Peszka i Mikołaja (I.E.28–30) na Morawach⁵¹³.

⁵⁰⁸ A. Boniecki, *op. cit.*, t. X, Warszawa 1907, s. 110.

⁵⁰⁹ *Ibidem* oraz t. XI, Warszawa 1907, s. 137.

⁵¹⁰ CDS, *Zweiundzwanzigster Band, Regesten zur schlesischen Geschichte 1316–1326*, Breslau 1903, s. 123 (nr 5027). Ten dokument był już umieszczony w CDS 6, s. 2 (nr 8), datowany na 28 VI (*1321 feria sexta post festum S. Joh. Baptiste*).

⁵¹¹ Tak już myśleli wydawcy dokumentu, Colmar Grünhagen i Wilhelm Wattenbach, zob. CDS 6, s. 2 (nr 8). L. Igáffy [von] Igáli tego nie zauważył, a postać tę czynił synem Jaksy (I.E.20), zob. *idem, op. cit.*, s. 41. Nie utożsamiał też *Woka* z *Jaksą*.

⁵¹² CDS 6, s. 4 (nr 15), *Jeczko de Snellenwald*.

⁵¹³ L. Igáffy [von] Igáli czynił z nich dzieci jego brata (I.E.24), zob. *idem, op. cit.*, s. 41.

POKOLENIE XIII

I.E.27 NN (SYN)

Ten bliżej nieznaną człowiek był prawdopodobnie synem Woczka (I.E.25) i zapewne ojcem nieznanego syna (I.E.31) i Jaksy Wrochena z Targowiska (I.E.32).

I.E.28 JAKSA

Pierwszy pisał o nim Karl Lechner. *Jaxa ze Šnelvaldu* w 1377 r. był w służbie biskupa ołmunieckiego i otrzymał od niego na prawie lennym Kotojedy u Kroměříže⁵¹⁴. Zmarł przed 1389 r., kiedy to lenno odziedziczyli jego synowie – Filip, Kasper i Jaksza oraz Bohusz (I.E.33–36)⁵¹⁵. Jego młodszymi braćmi byli Piotr i Mikołaj⁵¹⁶.

I.E.29 PIOTR (PESZEK)

W 1388 r. trzech bracia, Jaksza, Piotr i Mikołaj, posiadali Čechovice. Jest to jedyna wzmianka źródłowa o Piotrze, który zwany był Peszkiem (*Pešik ze Šnelvaldu*)⁵¹⁷.

I.E.30 MIKOŁAJ

Najmłodszy z braci Mikołaj (*Mikuláš ze Šnelvaldu*) był księdzem w Kostelcu⁵¹⁸.

POKOLENIE XIV

I.E.31 NN (SYN)

Był to przodek ostatnich panów z Szybowic (I.E.37–38).

I.E.32 JAKSA WROCHEN

W dokumencie wystawionym przez Władysława Jagiełłę w Nowym Mieście (Korczynie) 19 VIII 1404 r. pojawia się zapis *miles Wrochen dictus Jaxa de Suelliwalde*⁵¹⁹.

---

⁵¹⁴ K. Lechner, *Die ältesten Belehnungs – und Lehensgerichtsbücher des Bisthums Olmütz*, Brünn 1902, I. *Belehnungsbücher*, s. 12. Pisał o nim też J. Stibor jako o członku rodu Wierzbnow, pomyliwszy go z jakimś Jesco z Wierzbna koło Oławy, *idem, op. cit.*, nr 12 (s. 26).

⁵¹⁵ J. Pilnaček, *Rody...*, s. 1142. T. Jurek, *Panowie...*, s. 55. L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41, uważał go jeszcze za żywego w 1399 i 1403 r., a także sądził, że był najmłodszym z braci.

⁵¹⁶ J. Pilnaček, *Rody...*, s. 1142.

⁵¹⁷ *Ibidem*, s. 1142. Za nim to samo L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41.

⁵¹⁸ J. Pilnaček, *Rody...*, s. 1142. Dokładniej *idem, Staromoravští...*, s. 356. Za nim L. Igáffy (v.) Igáli, *op. cit.*, s. 41, który także przypisuje mu żonę (*sic!*) – Małgorzatę z Mazanca.

⁵¹⁹ ZDM, t. VI, nr 1665 (s. 216). Dalej. B. Śliwiński, *Mikołaj Mściwujowic...*, s. 77, przypis nr 10. *Idem, Lisowie Krzelowscy...*, s. 163–164.

Król zatwierdził zastawienie przez Jakśę Korniczowi (Borniczowi w innych rękopisach) zwanemu Siostrzeńcem połowy wsi Targowiska i sołectwa w Łężanach w ziemi sanockiej⁵²⁰. Omawiany Jaksa jest tożsamy z rycerzem Jakśą z Targowiska z rodu Lisów (*Vulpium*), uwiecznionym w opisie bitwy grunwaldzkiej przez Jana Długosza⁵²¹. Kronikarz wymienia go wśród najznamienitszych rycerzy, którzy odznaczyli się w bitwie⁵²². Pozostawił po sobie córki, Katarzynę i Elżbietę (I.E.39–40).

I.E.33 FILIP

Filip nosił imię dotychczas nieznanne rodowi Lisów, zapewne kognatyczne. Wraz z braćmi w latach 1390–1399 dzierżył Kotojedy u Kroměříže i Těšnovice⁵²³. Zachowane źródła jednoznacznie określają jego filiację jako syna Jaksy (I.E.28)⁵²⁴. Mówią też o jego braciach⁵²⁵. W aktach biskupa ołomunieckiego Filip z Kotojedów pojawia się kilkakrotnie (29 XI 1390 r.⁵²⁶, w 1391 r.⁵²⁷, 27 IV 1391 r.⁵²⁸, 26 VII tamtego roku⁵²⁹).

I.E.34 KASPER

Kasper nosił imię kognatyczne, oprócz dóbr wymienionych w poprzednim biogramie posiadał także Hradčovice u Brodu. Zachowane źródła są jednomyślne, jeśli chodzi o jego filiację⁵³⁰. Cytowany w poprzednim biogramie dokument z 30 IX 1390 r. wyraźnie informował, że Kasper był bratem Filipa. Jego żona nosiła imię Anna i była córką Onšo-

⁵²⁰ ZDM, t. VI, s. 216, przypis nr 2, w którym wyjaśniono, że chodzi o Mikołaja Kornicza zwanego Siostrzeńcem, burgrabiego będzińskiego (1477 r.), następnie uczestnika ruchu husyckiego i rycerza-rabusia na pograniczu śląsko-małopolskim, zmarłego w 1443 r.

⁵²¹ *Joannis Dlugossi Annales seu Cronicae inclicti Regni Poloniae, Liber Decimus et Undecimus 1406–1412*, Varsaviae 1997, s. 253.

⁵²² *Ibidem*, s. 89.

⁵²³ J. Pilnaček, *Rody...*, s. 1142. L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41.

⁵²⁴ K. Lechner, *op. cit.*, I. *Belehnungsbücher*, s. 12, *Philippus natus Jaxe habet in Kothegeid unam curiam; Philippus natus Jaxe in Kothegeid. Ibidem*, II. *Belehnungsbücher*, s. 187, *Philippi Jaxe de Cothoged et Mixiconis, Mccc nonagesimo primo*.

⁵²⁵ *Ibidem*, I. *Belehnungsbücher*, s. 12, *Johannis Philippus de Snelletalde cum fratribus in Czyssnowicz*. Podobnie w dokumencie z 30 IX 1390 r., II. *Belehnungsbücher*, s. 147, *Philippo, Caspar et in aliis fratribus de Snelwald, Anno Domini Millesimo ccc^o nonagesimo in die sancti Jeronimi*. O braterstwie Filipa i Kaspra informuje także dokument z 1392 r. (brak daty dziennej, *Anno Domini Millesimo ccc^olxxx^osecundo*), zob. s. 175. Dalej LBU II.

⁵²⁶ *Ibidem*, II. *Belehnungsbücher*, s. 152, *Philippe de Snalwald, In die sancti Andree eodem Anno*.

⁵²⁷ *Ibidem*, s. 173, *Philippo de Cothegeyde, Mccc nonagesimo primo*.

⁵²⁸ *Ibidem*, s. 158, *Philippo de Kothoged, Anno Domini trecentesimo nonagesimo primo, feria quarta post dominicam „Jubilate”* (trzecia niedziela Wielkiego Postu).

⁵²⁹ *Ibidem*, s. 164, *Philippe de Chotoged, Anno Domini M. trecentesimo nonagesimo primo, feria quarta in de Sancte Anne*.

⁵³⁰ *Ibidem*, s. 185, *Caspar filiam olim Jaxonis de Schnelwald, Caspar filii de Jaxe de Cothoged*, pierwsza wzmianka z 1393 r., s. 187; druga, dokładniejsza, z 7 V tamtego roku, *Anno Domini millesimo ccc^olxxx^otercio, feria quarta proxima post sanctorum Philippi et Jacobi*.

vca z Šárova⁵³¹. Pojawił się w zapisce z uszkodzoną datą (raczej 1394 r.)⁵³². W tym samym roku kilkakrotnie powoływano go na świadka⁵³³. Dnia 15 XII 1405 r. znowu nim był⁵³⁴. Dnia 14 IV 1406 r. miała miejsce sprawa między *Ade de Brzessense* a *Casparem de Cotoged*⁵³⁵.

I.E.35 JAKSA

Jaksa posiadał wraz z braćmi wyżej wymienione dobra, a ponadto w latach 1390–1392 Srnov, Klatov i Štáblovice, w 1393 r. miał zaś lenno w Moštěnicach⁵³⁶. W sprawach lenn biskupa ołomunieckiego jego imię pojawia się kilkakrotnie (20 VII 1390 r.⁵³⁷, 20 V 1391 r.⁵³⁸, 7 V 1393 r.⁵³⁹, w 1394 r.⁵⁴⁰).

I.E.36 BOHUSZ

Bohusz z Szybowic (*Bohuschius de Schanwald*) miał 25 VI 1393 r. drugi termin z niejakim Pawlikiem⁵⁴¹. Musiał być ostatnim, czwartym bratem Filipa, Kaspra i Jaksy, co pośrednio potwierdza cytowany wyżej dokument z 30 IX 1390 r., w którym jest mowa o Filipie, Kasprze i „wszystkich braciach z Szybowic”, co oznacza, że obok Jaksy musiał być przynajmniej jeszcze jeden brat.

⁵³¹ J. Pilnaček, *Rody...*, s. 1142; *idem*, *Staromoravštví...*, s. 356. L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41 datował zawarcie tego małżeństwa przed 1405 r.

⁵³² K. Lechner, *op. cit.*, II. *Belehrungsbücher*, s. 200, *Caspar de Schnalwald*.

⁵³³ *Ibidem*, s. 204, *Caspar de Kotoged*; s. 205, dwie różne; s. 206–208.

⁵³⁴ *Ibidem*, s. 223, *Caspar de Cotoged*, *Anno Domini Millesimo quadrumgesimo quinto, feria quarta post Lucie virginis*.

⁵³⁵ *Ibidem*, s. 227 (jeszcze inna – s. 228), *Anno Domini Millesimo cccc sexto, feria quarta in quartor temporibus post diem cinerum*.

⁵³⁶ J. Pilnaček, *Rody...*, s. 1142. Synem jednego z braci był Jan (Jaksa) Pełka z Vešova.

⁵³⁷ K. Lechner, *op. cit.*, II. *Belehrungsbücher*, s. 146, *Jaxa de Snalwald* miał zobowiązanie w owsie z Bohuszem *de Sazowicz*; datacja: *Anno Domini millesimo nonagesimo, feria quarta in die sancte Margarethe*.

⁵³⁸ *Ibidem*, s. 115, *Anno Domini M. trecentesimo nonagesimo primo, feria sexta ante Pentachostes*.

⁵³⁹ *Ibidem*, s. 187, *Johannes de Schenwald*, *Anno Domini millesimo ccc°lxxx°tercio, feria quarta proxima post sanctorum Philippi et Jacobi*.

⁵⁴⁰ *Ibidem*, wielokrotnie, s. 198, *Jaxa de Cotoged alias de Snalwald*; s. 199, *Johanne de Schanwald*; s. 202, *Jaxa de Cotoged*; s. 206, *Jaxonem de Klatowa*, we wszystkich dokumentach jako świadek; był też trzeci termin w sprawie *Jenczo de Costelec* z Jaksą (s. 210) oraz sprawa z *Liczko de Ruskeho* (s. 211). L. Igáffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41, zwie go Janem i twierdzi, że żył jeszcze w 1403 r.

⁵⁴¹ K. Lechner, *op. cit.*, II. *Belehrungsbücher*, s. 190, *Anno Domini Millesimo ccc°lxxx°tercio, feria quarta post festum sancti Johanni baptiste*.

POKOLENIE XV

I.E.37 NN (SYN)

Dnia 15 II 1461 r. (*am suntage vor fasnacht*) pani Dorota Snellwaldyne zbyła czynsze z dworu w mieście Prudnik⁵⁴². Była niewątpliwie żoną nieznanego wnuka Woczki = Jaksy (I.E.25, 31) i matką Mikołaja (I.E.41).

I.E.38 MIKOŁAJ

Mikołaj z Gogolina pojawił się w dokumencie spisany na Morawach w 1444 r.⁵⁴³ Być może jest identyczny z wymienionym w poprzednim biogramie.

I.E.39 KATARZYNA

W dokumencie z 2 X 1428 r. Mikołaj Kornicz Siestrzeniec pojawia się jako dłużnik (wraz ze swym poręczycielem, Przedborem *de Satheza* [z Sącza?]) sióstr Katarzyny i Elżbiety, córek Jaksy z Targowiska (I.E.32, *Katherine et Elizabeth, sororibus filiabus Jaxe [de Thargowiska – dopisek wydawcy – T.K.]*). Domagały się one od brata zwrotu 100 grzywien średnich groszy do drugiego dnia Świąt Bożego Narodzenia (26 XII). Gdyby do 29 XII 1428 r. nie otrzymały owej sumy pieniędzy, powinny dostać zastaw na trzech wsiach Kornicza: Jaroszowie [ob. Jaryszów], Zawadzie i Przewodyszowicach. W razie nieotrzymania należności domagały się intromisji na te nieruchomości⁵⁴⁴.

I.E.40 ELŻBIETA

Elżbieta była młodszą córką Jaksy z Targowiska (I.E.32). Pojawiła się w dokumencie z 2 X 1428 r. (zob. wyżej).

POKOLENIE XVI

I.E.41 MIKOŁAJ

W dokumencie z 16 V 1484 r. *Nicolaus Schnelwaldt*, sołtys w Szybowicach, lat 64, potwierdził posiadanie dóbr o wartości 1000 florenów⁵⁴⁵. Dnia 6 VIII 1485 r. (*am sonnbende am tage des heiligen Sixti*) Jan i Mikołaj, książęta Śląska, panowie Opola, Głogówka itd., zadeklarowali, że w związku ze śmiercią Mikołaja (Nickela) Schnellewalda,

⁵⁴² CDS 33, s. 34.

⁵⁴³ T. Jurek, *Panowie...*, s. 55.

⁵⁴⁴ SPPP, t. II, nr 2188 (s. 325).

⁵⁴⁵ CDS 6, s. 121 (nr 361).

którego lenno nie miało dziedzica, sędziego w Dytmарowie, lenno zostaje sprzedane Blaschkemu Grandy, który jest mężem Walpurgii, córki z lewego łoża Mikołaja⁵⁴⁶. W Dzień św. Jana Chrzciciela (24 VI) 1516 r. Jan, ks. opolski, pan Głogówka itd. zatwierdził zakup sołectwa Dytmарów przez Walpurgię, córkę z nieprawego łoża Mikołaja (Nikela) Schnellewalde, sędziego w Dytmарowie, wraz z jej mężem Jerzym Steschke (Steffke?) i jej córką Anną⁵⁴⁷. Są to bezcenne dokumenty pokazujące wygaśnięcie rodu Lisów z Szybownic. Wspomniana Walpurgia miała – jak widać – dwóch mężów.

---

⁵⁴⁶ CDS 33, s. 35.

⁵⁴⁷ *Ibidem*, s. 2.

I.F. Ród Lisów z Łąki

Dla zrozumienia rozważań tej części pracy konieczne jest zgłębienie wspomianej już *Translacji Świętej Barbary*. Najważniejszym punktem odniesienia jest ustalenie daty powstania tego zabytku. Wydawca tego źródła, znany nam już Max Toeppen, zbadał różne zachowane jego odpisy, doliczając się ich ośmiu⁵⁴⁸. Najstarszy jest datowany na koniec XIV stulecia lub początek następnego⁵⁴⁹. Do ustalenia rzeczywistej daty powstania tego zabytku konieczne jest porównanie jego treści z innymi współczesnymi źródłami. Największe osiągnięcia na tym polu ma Tomasz Jasiński⁵⁵⁰. Zwrócił on uwagę na wzajemnie przeplatające się wątki w kronice Piotra z Dusburga i w *Translacji Świętej Barbary*. Były to z jednej strony cytowania równoległe pewnych fragmentów źródeł dawniejszych, z drugiej jednak i takie, które wskazują na wcześniejsze powstanie kroniki⁵⁵¹. Ponieważ kronika pochodzi z 1326 r., *Translacja* sporządzona została po jej dacie.

Zacytujmy interesujący fragment *Translacji*: *Nun anno domini MCCXLII fuit quidam dux nomine Swantopolcus desperatus tyrannus et pseudocristianus qui cum esset oriundus de Polonia ex territorio Syradiensi et natus a progenitoribus suis de simplicibus militibus, dicti progenitores sui dominum et principem proprium in dolo circa Gansavium fluvium inter Geneznam et Nakel castrum interfecerunt, usurpantes violenter sibi catum vel nomen ducis Pomeriae, prout narrat veneranda Polonorum adhuc*⁵⁵². Pocho-dzenie Świętopełka z ziemi sieradzkiej wydało się Maxowi Toeppenowi nieporozumieniem, sądził, że autorowi *Translacji* Świętopełk pomylił się z ojcem Świętopełka, Samborem, którego wujem był komes Żyro⁵⁵³.

Pozostaje teraz skomplikowana zagadka: o których Lisów z ziemi sieradzkiej chodziło autorowi *Translacji*, czy byli to tożsami imienniczo Lisowie z linii irząd-zkiej, czy może posiadacze Łąki? W czasie, kiedy była spisywana *Translacja*, dwóch

---

⁵⁴⁸ *Translatio et miracula sanctae Barbare*, wyd. M. Toeppen, *Scriptores Rerum Prussicarum*, cyt. dalej SRP, Band II, Leipzig 1863, s. 398.

⁵⁴⁹ *Ibidem*, s. 397.

⁵⁵⁰ T. Jasiński, *Język dokumentów w Kronice Piotra z Dusburga. Przyczynek do poznania zaginionych zabytków historiografii pruskiej*, [w:] *Venerabiles, Nobiles et Honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej*, Toruń 1997, s. 493 i n.

⁵⁵¹ *Ibidem*, s. 496, 497 i 501.

⁵⁵² *Translatio...*, SRP, Band II, s. 404–405.

⁵⁵³ *Ibidem*, s. 404 *in fine*.

irządzkich Lisów pełniło kolejno funkcję wojewody sieradzkiego, byli to Klemens i Stefan (I.A.15–16). Szczególnie wartościowe jest spojrzenie Maxa Toeppena, który negował – jak pamiętamy – sformułowanie autora *Translacji*, że to Świętopełk pochodził z ziemi sieradzkiej. Toeppen uważał, że chodziło o pokolenie wcześniejsze, tak więc widział czasy XIII wieku, kiedy Lisowie irządzczy jeszcze w ziemi sieradzkiej się nie pojawili. Było to oczywiste dla Błażeja Śliwińskiego, który panów z Łąki uważał za najstarszą linię Lisów w ziemi sieradzkiej jeszcze w 1979 r. Nigdy nie odwołał tego poglądu, ale skoro zaakceptował zdanie Janusza Bieniaka, że abp Pełka nie był Lisem, to z racji jego pochodzenia z rodu z Łąki musiał milcząco przyznać, że to ród Półkociców. Hipoteza Bieniaka, bo wbrew temu, co napisał, nie jest to teza, jest tyle samo warta, co mój pogląd, że imiennictwo rodu Półkociców weszło do rodu panów z Łąki poprzez małżeństwo Wrocika (I.2) z przedstawicielką rodu Półkociców.

To były oczywiście dowody pośrednie, które także powinny zostać poruszone w tej publikacji. Jak już wspomniałem wyżej, w biogramie Wrocika (I.2) jest podany twardy dowód obalający hipotezę Bieniaka o pochodzeniu pierwszych pokoleń panów z Łąki z rodu Półkociców. Jest to dokument wystawiony przez opatkę Stanisławę z zakonu premonstratensek z Krzyżanowic w 1293 r., gdzie pośród świadków z rodu Lisów pojawiła się trzech komesów, z których dwóch w sposób całkowicie pewny zalicza się do rodu z Łąki, a ponieważ układ świadków otwierają Lisowie i zamykają Wierzbnowie, tak więc i panowie z Łąki muszą być z tego rodu (zob. wyżej).

POKOLENIE VII

I.F.1 PIOTR Z KĘPINA ZWANY NOSEM

Informacje o nim przekazali Janusz Bieniak i Błażej Śliwiński. Był synem Pawła z Kępina (I.12), co wynika z dokumentu z 1227 r. (zob. wyżej). To, że nosił przydomek Nos, wynika z falsyfikatu rzekomo z 1234 r.; określono go tam jako *Petrus Nasus*⁵⁵⁴. W 1239 r. zamienił z bratem stryjecznym abpem Pełką (I.17) wieś Kwilinę na Kępino⁵⁵⁵. Ta ostatnia to dziś wieś nieistniejąca, leżała w parafii Rozprza, w kierunku południowym od Piotrkowa Trybunalskiego, w ziemi sieradzkiej⁵⁵⁶. Piotr posiadał synów Mironka (Mironiego) oraz Pawła (I.F.2–3).

⁵⁵⁴ KDKT, t. I, nr XVII (s. 40). Komentujący ten dokument F. Piekosiński zauważył, że jego ojciec Paweł nosił przydomek Błuch, ale nie podał podstawy źródłowej, zob. F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. III, s. 60.

⁵⁵⁵ A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, Warszawa 1911, s. 311.

⁵⁵⁶ <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/pelka> [elektroniczna wersja PSB, dostęp: 21 VIII 2015 r.].

POKOLENIE VIII

I.F.2 MIRONEK (MIRONI?)

Mironka wymieniono w dokumencie z 1239 r. wraz ojcem Piotrem⁵⁵⁷. Można w nim wyczytać, że Piotr występował wraz z synem Mironkiem (Mironim?): *fratro* [abpa Pełki] *suo patruelle comito Petro et filio suo Mironesio*, bo Piotr był bratem stryjecznym arcybiskupa, a bratankiem arcybiskupa można nazwać Mironka⁵⁵⁸. Mironek niewątpliwie był żonaty, bo pozostawił po sobie syna Piotra (I.F.4). Piotr jest – moim zdaniem – przodkiem Lisów z Koźła (zob. niżej).

I.F.3 PAWEŁ

Paweł jako brat Mironka został określony przez Janusza Bieniaka⁵⁵⁹. Paweł nosił imię agnacyjne, odziedziczone po dziadzie ojczystym (I.F.1). To, że był żonaty, wynika z faktu, że pozostawił po sobie dwóch synów: Mirosława (I.F.5) i Pawła (I.F.6). Pierwszy jest przodkiem Lisów z Sułkowic, a drugi Lisów z Łąki.

POKOLENIE IX

I.F.4 PIOTR

Jest wymieniony w dokumencie z 8 V 1293 r., gdy Stanisława, opatka klasztoru premonstratensek w Krzyżanowicach, powołała następujących świadków: *Comite Wartizlao Castellano Cracouiensi, Comite Petro camerario ducisse, Comite Mirozlae et fratre suo Palulo, Comite Stephano, Comite Andrea*⁵⁶⁰. W dokumentach średniowiecznych często świadków grupowano rodami, a tu dominują przedstawiciele rodu Lisów. Widzimy: Wacisława, kasztelana krakowskiego (prawnuka Andrzeja z krzelowskiej linii Lisów, zob. tablica genealogiczna 8), komesa Stefana, przedstawiciela rodu Wierzbnow, podobnie komesa Andrzeja. Pozostają wymienieni w środku Piotr, komornik księżnej oraz bracia Mirosław i Paweł, obaj nazwani komesami. Piotr teoretycznie może być tożsamy z Piotrem, synem Mirosława z irządckiej linii Lisów (I.A.10), jest to jednak mało prawdopodobne, gdyż na liście świadków nie ma innych przedstawicieli tej linii Lisów. W Małopolsce od 1239 r. odnotowywano natomiast obecność krewnych abpa Pełki z rodu panów z Łąki. Piotr był zapewne przodkiem Lisów z Koźła, które leży

---

⁵⁵⁷ A. Boniecki, *op. cit.*, t. XIII, s. 311; <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/pelka>.

⁵⁵⁸ KDMłp, t. II, nr CCCCXVII (s. 62), dokument z 9 VII 1239 r. Tę zamienną wieś abp Pełka nadał cystersom sulejowskiemu.

⁵⁵⁹ <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/pelka>.

⁵⁶⁰ KDMłp, t. I, nr CXXII (s. 141–142).

w pow. zgierskim, w gm. Stryków. Musiał pozostawić po sobie nieznanego syna (I.F.8), dziada Racibora (I.F.19) i Mikołaja (I.F.20) z Koźła.

I.F.5 MIROŚLAW

Występował w cytowanym wyżej dokumencie z 1293 r. Był zapewne przodkiem Lisów z Sułkowic, które leżą w pow. łęczyckim, w gm. Piątek. Musiał pozostawić po sobie nieznanego syna (I.F.9), dziada Dziwisza (I.F.21), Świętopelka (I.F.22), Bartłomieja (I.F.23) i Mikołaja (I.F.24). Imię Dziwisz wskazuje na koneksje rodzinne z Jelitczykami.

I.F.6 PAWEŁ

Pełnił w pierw funkcję sieradzkiego sędziego nadwornego (1273 r.)⁵⁶¹. Następnie obejmował stanowisko cześnika sieradzkiego (1276 r.)⁵⁶². Sprawował ten urząd jeszcze 6 IV 1285 r.⁵⁶³ Potem był kasztelanem rozpierskim znanym z dokumentu Leszka Czarnego z 9 I 1286 r.⁵⁶⁴ Ponownie jako pełniącego tę funkcję wymieniono go 27 III tamtego roku⁵⁶⁵. Ostatnia jego funkcja odnotowana w źródłach to kasztelan sieradzki (26–31 XII 1287 r.)⁵⁶⁶. Ten Paweł to bezwzględnie członek rodu panów z Łąki, a ponieważ – jak już wspominałem – w dokumencie opatki Stanisławy nie ma żadnych innych świadków niż Lisowie, wszystkie te trzy osoby (moim zdaniem Piotr był bratem stryjecznym Mirosława i Pawła) to rycerze z Łąki, czyli cały ten ród to Lisowie, a nie Półkozice. Umieszczam więc Pełkę i jego krewnych w rodowodzie Lisów, w czego słuszność wierzył jeszcze Śliwiński w 1979 r. Paweł był zapewne przodkiem Lisów z Łąki (ob. Łęka), która leży w pow. łęczyckim, w gm. Piątek, kilka kilometrów od Sułkowic. Musiał pozostawić po sobie nieznanego syna (I.F.10), ojca Nawoja (I.F.15) i nieznaną córkę (I.F.16).

I.F.7 JAKSA

Zachowane źródła średniowieczne wyraźnie wskazują, że istniała jeszcze jedna linia rodu związana z Lisami z Koźłowa, Sułkowic i Łąki, można ją umownie nazwać Lisami z Męckiej Woli w ziemi sieradzkiej. Jej najstarszym przedstawicielem musiał być jakiś Jaksa, znany z patronimiku swoich synów Mikołaja (I.F.11) i Mścigniewa

⁵⁶¹ KDP, t. II, cz. I, nr XCVIII (s. 83), *comiti Paulo judici curie nostre*. Zob. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, nr B234, s. 123.

⁵⁶² B. Ulanowski, *III. Dokumenty kujawskie*, nr 42 (s. 217), *Comite Paulo Pincerna*. Zob. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, nr A55, s. 102.

⁵⁶³ KDP, t. II, cz. I, nr CXXV (s. 109), *Paulo Pincerna*.

⁵⁶⁴ KDMłp, t. I, nr CX (s. 131), *Comite Paulo castellano de Rospra*.

⁵⁶⁵ KDP, t. II, cz. I, nr CXXVIII (s. 112). To także dokument Leszka Czarnego, zob. też J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, s. 96.

⁵⁶⁶ KDP, t. I, nr CXVII (s. 122), *Comes Paulus castellanus*. Zob. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, nr A77, s. 104.

(I.F.12). Ten Jaksza z racji dalszych koligacji tej linii był zapewne bratem Mirosława (I.F.5) i Pawła (I.F.6).

POKOLENIE X

I.F.8 NN (SYN)

Ten nieznan syn Piotra (I.F.4) był dziadem Racibora (I.F.19) i Mikołaja (I.F.20).

I.F.9 NN (SYN)

Ten nieznan syn Mirosława (I.F.5) był dziadem Dziwisza (I.F.21), Świętopełka (I.F.22), Bartłomieja (I.F.23) i Mikołaja (I.F.24).

I.F.10 NN (SYN)

Ten nieznan syn Pawła (I.F.6) był ojcem Nawoja (I.F.15). To ostatnie imię wskazuje, że jego matka wywodziła się z rodu Toporczyków z Sieciechowic⁵⁶⁷. Ponieważ jednak na przełomie XIV i XV stulecia pojawił się w źródłach Jakub Lis z Tarnowa herbu Leliwa, musiała istnieć koligacja obu rodów w ziemi łęczyckiej i Jakub swój przydomek musiał wziąć po matce z rodu Lisów, zapewne siostrze Nawoja (I.F.16).

I.F.11 MIKOŁAJ

Mikołaj zwany Jaksicz (*Nicolaoque dicto Jaxicz*) jest znany tylko z jednego dokumentu Przemysława ks. sieradzkiego z 20 VIII 1330 r., w którym występuje jako świadek⁵⁶⁸. Mikołaj był nieznanym dotychczasowej nauce ojcem Jaksy (I.F.17) oraz nieznannej córki, matki prokuratora łęczyckiego Mikołaja Jaksy z Czernikowa (I.F.18).

I.F.12 MŚCIGNIEW

Mścigniew (*Mistigneo Jaxicz*), niewątpliwy brat Mikołaja (I.F.11), występuje jako świadek w dokumencie Kazimierza III Wielkiego z 5 IV 1349 r.⁵⁶⁹

---

⁵⁶⁷ A. Boniecki, *op. cit.*, t. XV, Warszawa 1912, s. 266.

⁵⁶⁸ B. Ulanowski, *III. Dokumenty kujawskie*, nr 69 (s. 244).

⁵⁶⁹ *Ibidem*, nr 72 (s. 248).

POKOLENIE XI

I.F.13 NN (SYN)

Ten nieznanym wnuk Piotra (I.F.4) był ojcem Racibora (I.F.19) i Mikołaja (I.F.20).

I.F.14 NN (SYN)

Ten nieznanym wnuk Mirosława (I.F.5) był ojcem Dziwisza (I.F.21), Świętopełka (I.F.22), Bartłomieja (I.F.23) i Mikołaja (I.F.24).

I.F.15 NAWOJ

Jego imię podaje Adam Boniecki poprzez określenie jego żony jako Nawojowej⁵⁷⁰. Jest to zgodne z zachowanymi źródłami. Dnia 24 VII 1386 r. z dominą [panią] *Nauogij de Lanke* procesował się Wojciech, kustosz gnieźnieński⁵⁷¹. Nawojowa z Łąki miała 4 IX 1386 r. sprawę z Wojciechem, kustoszem gnieźnieńskim i Mikołajem ze Zdziar (ob. część Pabianic)⁵⁷². Dnia 23 VII 1387 r. Nawojowa miała sprawę z chłopami z Dmosina (ob. siedziba gminy, pow. brzeziński)⁵⁷³. Wpis w księdze sądowej z 24 XI 1388 r. zapowiadał upoważnienie dla Aleksandra, stolnika łęczyckiego, do reprezentowania Nawojowej i jego syna Świętopełka wraz z pozostałymi synami w sprawie przeciwko Wojciechowi Bielawskiemu, pełnomocnikowi (*procurator*) arcybiskupa gnieźnieńskiego, przy współudziale Dziwisza z Koprzywnicy, kasztelana spicymierskiego⁵⁷⁴. Szczególnie ważny jest wpis w księdze sądowej łęczyckiej z 28 VII 1388 r.: niejaki Zbysław pozwał Ludkę z Łąki, wdowę [wcześniej żonę Nawoja i matkę pięciu synów]⁵⁷⁵. Tych pięciu synów to: Świętopełk (I.F.25), Jan (I.F.26), Nawoj (I.F.27), Krystyn (I.F.28) i Paweł (Paszko, I.F.29).

I.F.16. NN (CÓRKA)

Jakub Lis Tarnowski nosił zagadkowy przydomek, nie ma on raczej charakteru przezwiska w sensie takim, o jakim pisał Jacek Matuszewski⁵⁷⁶. W tym wypadku świad-

⁵⁷⁰ A. Boniecki, *op. cit.*, t. XV, s. 266.

⁵⁷¹ KŚL, t. I, nr 110 (s. 14–15).

⁵⁷² *Ibidem*, nr 175 (s. 20), *Nauogij de Lanca*.

⁵⁷³ *Ibidem*, nr 570 (s. 53). Następnie 20 VIII 1387 r. chłopci z Łąki swe roszczenia w sprawie wdowy z Dmosina skierowali do jego brata Świętopełka, zob. nr 630 (s. 58). Dnia 24 XI 1388 r. Świętopełk, wojewoda sieradzki z linii irządckiej Lisów (I.A.19), upoważnił Świętopełka z Łąki do reprezentowania go w sprawie Adama z Parzyc, zob. nr 1035 (s. 97).

⁵⁷⁴ *Ibidem*, nr 1044 (s. 97). Ta sprawa powróciła jeszcze w 1399 r., zob. nr 5768a (s. 555, data wpisu 18 II tamtego roku).

⁵⁷⁵ *Ibidem*, nr 913 (s. 85).

⁵⁷⁶ J. Matuszewski, *op. cit.*, s. 180. Z takim przezwiskiem równolegle żył kuzyn Jakuba Lisa – Jakub Piwko z Tarnowa.

czy bardziej o pochodzeniu kognatycznym. Księgi sądowe łęczyckie wielokrotnie wspominają o tej postaci⁵⁷⁷. Sądzę, że Jakub był krewnym żeńskim rodu Lisów, a jego matka była siostrą Nawoja (I.F.15).

I.F.17 JAKSA

Podobno zwano go Jaksą z Męckiej Woli. Nie udało mi się sprawdzić źródła tej informacji. Tak określa go Janusz Bieniak⁵⁷⁸. Nosił zaszczytne imię rodowe, które nawiązywało do założyciela tej linii Lisów. Po raz pierwszy jego imię jako sędziego sieradzkiego występuje w dokumencie z 26 V 1354 r. wydającym wyrok w sporze między arcybiskupem gnieźnieńskim a Wierzbietą z Przespolewa w sprawie wsi Kowalewo⁵⁷⁹. Po raz kolejny widzimy je w wyroku z 22 III 1362 r. Znowu procesował się arcybiskup gnieźnieński z panami ze Słomowa, chodziło o pola w Lipiczy i Skrzyńkach⁵⁸⁰. Jaksza, tym razem jako starosta sieradzki, wydał 22 XII 1369 r. wyrok znowu w sprawie z udziałem arcybiskupa gnieźnieńskiego, który procesował się z Janem z Mikoszyc w procesie granicznym w Mikoszycach i Parźnie⁵⁸¹. Jaksza pozostawił po sobie syna, zapewne Andrzeja z Łąki (I.F.31).

I.F.18 NN (CÓRKA)

Z rodem Ostojów łęczyccy Lisowie trzykrotnie wchodzili w koligacje małżeńskie (I.F.18, 30, 38). W tym miejscu mamy do czynienia z takim związkiem po raz pierwszy. Owocem związku z rodem Ostojów z Czernikowa była postać szczególnie ważna dla historyka państwa i prawa, a mianowicie prokurator łęczycki Mikołaj Jaksza z Czernikowa. Imiona nosił – jak widać kognatyczne – odziedziczone po dziadzie macierzystym i wuju (I.F.11 i 17). Najważniejsza jest jednak pełniona przez Mikołaja Jakszę funkcja, jest to – jak wykazał w odrębnym studium Władysław Abraham – miejscowa odmiana urzędu justycjariusza, czyli oprawcy⁵⁸². W księgach sądowych łęczyckich Mikołaj Jaksza

⁵⁷⁷ Czasem określano go jako Jakusza Lisa z Tarnowa, zob. np. KŚL, t. II, nr 5 i 1720. Inne sprawy: 1, 14, 227, 234, 237, 250, 307, 322, 326, 330, 332, 671, 727?, 732, 737?, 887, 896, 903, 1077 (z braćmi), 1335, 1442, 1451, 1499, 1562, 1563, 1570, 1648?, 1783, 1952, 1956, 1958, 4972, 4991, 4993.

⁵⁷⁸ Czyni to dwukrotnie, wpraw w 1969 r., zob. J. Bieniak, *Wielkopolska...*, s. 110, potem w 1985 r., zob. J. Bieniak, A. Szymczakowa, *op. cit.*, s. 123.

⁵⁷⁹ KDW, t. III, nr 1323.

⁵⁸⁰ *Ibidem*, nr 1472.

⁵⁸¹ *Ibidem*, nr 1629.

⁵⁸² Zob. W. Abraham, *O Justycjaryjuszach w Polsce w XIV i XV wieku*, https://pl.wikisource.org/wiki/O_Justycjaryjuszach_w_Polsce_w_XIV_i_XV_wieku#cite_note-5 [dostęp: 14 IX 2015 r.]. O tej postaci piszę w pracy *Mikołaj Jaksza Czernikowski – łęczycki prokurator z przełomu XIV/XV stulecia*, [w:] *Pogranicza w historii prawa i myśli polityczno-prawnej*, Gdańsk 2017, s. 387–403.

określony dwoma imionami występuje sporadycznie⁵⁸³. Na pokrewieństwo z nim powoływał się Paszko z Łąki (zob. I.F.29).

POKOLENIE XII

I.F.19 RACIBOR

Racibor z Koźła jest jednym z najlepiej przedstawionych w źródłach członków rodu Lisów. Jego agnатыczne imię być może nawiązywało do jego krewnego, ks. Racibora białogardzkiego. Racibor z Koźła był wielokrotnym uczestnikiem rozpraw sądowych. Jako świadek pojawia się w dokumencie z 17 VII 1386 r.⁵⁸⁴, 24 VII tamtego roku⁵⁸⁵, 14 VIII tamtego roku⁵⁸⁶. Jako pozwanego wymieniają go akta z 24 VII 1386 r.⁵⁸⁷, 11 XII tamtego roku⁵⁸⁸. Dnia 23 VII 1387 r. Racibor w pierwszym wezwaniu procesował się z niejakim Tłukiem⁵⁸⁹, 11 VIII 1388 r. pojawił się wśród świadków Jana z rodu Starzów herbu Janina⁵⁹⁰, 8 XII 1388 r. jakaś Sławomira upoważniła Racibora z Koźła do jej reprezentowania w sądzie ziemskim w dwóch sprawach, z których druga dotyczyła pozwania Paszka Lisa z Łąki (I.F.29)⁵⁹¹, 30 XI 1389 r. reprezentował też panów z Górek w sprawie o wieś Moskule (ob. w granicach Łodzi) przeciwko Trojanowi z Grabowa⁵⁹². Dnia 18 X 1390 r. zobowiązał się dostarczyć konia rycerzowi Borzkowi w ciągu dwóch tygodni, gdyby tego nie uczynił, stałby się dłużnikiem, co sąd potwierdził orzeczeniem, a gdyby w tym czasie miało miejsce wyjście na wojnę, po jej zakończeniu sprawa miała podlegać prawu⁵⁹³. Dnia 14 II 1391 r. procesował się o wieś Wolę z Grzymisławem z Ro-

⁵⁸³ KŚL, t. I, nr 45, dokument z 15 V 1386 r.; t. II, nr 6655, dokument z 5 VII 1400 r. Czasami określało go imieniem Jaksa, zob. np. *ibidem*, nr 5550, *Jaxe procuratoris* (22 X 1398 r.). KŚL, t. II, nr 1907, *Jacusus dictus Jaxa*; nr 4221, 4224, 5885; czasem jako Jaszkona, t. I, nr 5539 i 5540. Zob. też t. II, nr 1907, 1935, 5033, 5274, 5285, 5299, 5305, 5372, 5423, 5444, 5471, 5474, 5509, 5513, 5517, 5521, 5527, 5539 (*Jaskone de Cirnikowo*), 5550, 5552, 5555, 5560, 5561, 5563, 5564, 5565, 5566, 5568, 5572, 5596, 5600, 5601, 5616, 5617, 5624, 5625, 6339 (*Jaszek Czirchowski*), 6340, 6344, 6352, określony jako starosta, *capitaneus*, w 5582, 5583, 5586.

⁵⁸⁴ KŚL, t. I, nr 105 i 106 (s. 14), *Raciborio de Kozel*.

⁵⁸⁵ *Ibidem*, nr 116 (s. 15), *Raciborius de Kozel*; nr 124 i 125 (s. 15–16), *Raciborio de Kozel*.

⁵⁸⁶ *Ibidem*, nr 172 (s. 19–20), *Raciborius heres de Kozel*.

⁵⁸⁷ *Ibidem*, nr 126 (s. 16), *Raciborium de Kozel*. Pozwał go Grzymisław *de Orin*.

⁵⁸⁸ *Ibidem*, nr 257 (s. 28), *Ratiborio de Kozel*. Pozwał go Janusz z Niewiadowa.

⁵⁸⁹ *Ibidem*, nr 576 (s. 54). Ponieważ Racibor się nie stawił, sąd na wniosek Tłuka na drugim posiedzeniu 6 VIII orzekł karę „niestane”, zob. nr 601 (s. 56).

⁵⁹⁰ *Ibidem*, nr 932 (s. 87), sprawa o groźby (świadek), *Raciborius de Kozel*.

⁵⁹¹ *Ibidem*, nr 1059 i 1060 (s. 99).

⁵⁹² *Ibidem*, nr 1499 (s. 142).

⁵⁹³ *Ibidem*, nr 1866 (s. 178). Borzek jest tożsamy z Borzysławem Pizdą (*sic!*) z Borowa, zob. nr 2787 (s. 257). Poręczył też Borzkowi dług u niejakiego Palika, zob. nr 1880 (s. 179, 1 XI 1390 r.).

sochy⁵⁹⁴, 30 I 1392 r. z Raciborem procesował się Bolesta, podłowczy łączycki⁵⁹⁵. Dnia 10 IX tamtego roku Racibor był świadkiem w sprawie Dobka z Oporowa⁵⁹⁶, 17 XII tamtego roku odbierał dług od Wszebora, cześnika łączyckiego⁵⁹⁷, 10 VI 1393 r. ponownie został powołany na świadka⁵⁹⁸, 17 II 1394 r. Racibor został pozwany przez Jana Ligęzę herbu Półkozic, kasztelana łączyckiego⁵⁹⁹, 11 VIII tamtego roku pojawił się w sprawie z Mikołajem synem Helmana⁶⁰⁰, 5 I 1395 r. procesował się z Bernardem z Powodowa⁶⁰¹, 19 I tamtego roku *Raciborius Koselski* reprezentował Wituszkę i jej córkę, żonę Jana, w sprawie posesoryjnej⁶⁰², 5 XII 1396 r. Prędotą, pan z Sarnowa, miał sprawę z *Raciborio heredi de Kosel*⁶⁰³, 9 V 1398 r. Racibor wraz z Dobiesławem z Karszyc dokonali „ujazdu” (tak w oryginale) na dobra rycerskie, za co byli sądzeni⁶⁰⁴. Racibor 11 VI 1398 r. był świadkiem w sprawie Mikołaja z Kozub, którą prowadził starosta łączycki, Jan Oleśnicki (*Raciborio Kozelsky*)⁶⁰⁵, 20 VIII tamtego roku Racibor był świadkiem w sprawie Jaśka Czernikowskiego i jego żony Hanki⁶⁰⁶, 1 X tamtego roku został ukarany karą „siedemdziesiąt” w sprawie Sąda⁶⁰⁷, równoległe miał sprawę z Dobkiem z Karsnic⁶⁰⁸, 22 X i 30 XI tamtego roku *Ratiborius de Cossel* miał termin z Bogutą z Konarzewa⁶⁰⁹, 19 XI miał sprawę z Mikołajem z Przanowic⁶¹⁰, 3 XII sprawa ta miała ciąg dalszy⁶¹¹. Z dokumentu z 17 XII tamtego roku dowiadujemy się istotnych informacji o stosunkach rodzinnych Racibora, wydano go przy okazji sprawy, w której był prokuratorem (podano, że Bartłomiej z Koźła to pasierb Racibora, syn poprzedniego męża żony Raciborowej, a mianowicie Michałka ze Strykowa)⁶¹², 18 III 1399 r. *Ratiborius de Cossel* procesował w sprawie zbiegłego kmiecia Sułka z Dobieszkowa (pow. zgierski)⁶¹³, 19 V 1399 r. świadcował przy czynności Dziwisza (*Divissius*), kasztelana spicymierskiego⁶¹⁴, 3 VI

⁵⁹⁴ *Ibidem*, nr 1978 (s. 188), *Raciborium de Kosel*.

⁵⁹⁵ *Ibidem*, nr 2319 (s. 220).

⁵⁹⁶ *Ibidem*, nr 2526 (s. 236).

⁵⁹⁷ *Ibidem*, nr 2631 (s. 244), *Raciborium de Kosel*.

⁵⁹⁸ *Ibidem*, nr 2874 (s. 266–267).

⁵⁹⁹ *Ibidem*, nr 3189 (s. 295).

⁶⁰⁰ *Ibidem*, nr 3404 (s. 312).

⁶⁰¹ *Ibidem*, nr 3584 (s. 329).

⁶⁰² *Ibidem*, nr 3619 (s. 332).

⁶⁰³ *Ibidem*, nr 4024 (s. 378).

⁶⁰⁴ KŚL, t. II, nr 5776 (s. 684).

⁶⁰⁵ KŚL, t. I, nr 4244 (s. 410–411) = KŚL, t. II, nr 5812 (s. 688).

⁶⁰⁶ KŚL, t. I, nr 5424 (s. 519).

⁶⁰⁷ *Ibidem*, nr 5491 (s. 526).

⁶⁰⁸ *Ibidem*, nr 5496 (s. 526), w sprawie rozgraniczenia ich dóbr.

⁶⁰⁹ *Ibidem*, nr 5545 (s. 531–532) i 5378 (s. 514).

⁶¹⁰ *Ibidem*, nr 5603 (s. 537).

⁶¹¹ *Ibidem*, nr 5635 (s. 541), *Ratiborium de Kossel*.

⁶¹² *Ibidem*, nr 5652 (s. 542).

⁶¹³ *Ibidem*, nr 5814 (s. 560).

⁶¹⁴ *Ibidem*, nr 5931 (s. 571).

tamtego roku ponownie wystąpił jako świadek⁶¹⁵, 1 VII tamtego roku Pietrasz z Kasze-
wa miał termin z Raciborem⁶¹⁶, 2 IX tamtego roku Włodzimierz ze Sławoszewa powołał
Racibora na świadka⁶¹⁷.

Z tych wszystkich informacji dowiadujemy się, że miał żonę (wdowę po Michałku
ze Strykowa), której syna Bartłomieja wychowywał. Miał też swojego syna, Stefana
(I.F.32), zob. niżej. Występował w dokumentach w latach 1386–1399.

I.F.20 MIKOŁAJ

Mikołaj z Koźła, młodszy brat Racibora (zob. wyżej), był wielokrotnym uczestni-
kiem rozpraw sądowych. Występowanie w różnych rolach przed sądem ziemskim cha-
rakteryzowało go prawie w takim samym stopniu, jak jego brata Racibora⁶¹⁸. Występował
w każdej roli: powoda, pozwanego i świadka. Jako świadek pojawia się w dokumencie
z 24 VI 1386 r. (*Nicolao de Kossel*)⁶¹⁹. Dnia 24 VII 1386 r. został pozwany przez Pech-
nę⁶²⁰, 14 VIII 1386 r. Mikołaj miał termin z bliskim krewnym Paszkciem z Łąki (I.F.29)⁶²¹,
4 IX tamtego roku świadczył przeciwko całej grupie rycerzy, reprezentowanej przez Woj-
ciecha, kustosza gnieźnieńskiego⁶²², 18 IX tamtego roku z kolei uczestniczył Mikołaj
w sprawie kilku rycerzy „zaczepionych” przez Sądka *de Slathcou*⁶²³, 21 I 1387 r. przez
Mateusza ze Strykowa i Wojciecha z Rokitnicy⁶²⁴. Władko z Łązniny miał sprawę z Mi-

⁶¹⁵ *Ibidem*, nr 5953 (s. 573).

⁶¹⁶ *Ibidem*, nr 6138 (s. 591).

⁶¹⁷ *Ibidem*, nr 6151 (s. 593).

⁶¹⁸ Braterstwo między Mikołajem i Raciborem z Koźła określono 11 XII 1386 r., *ibidem*, nr 238 (s. 27),
Raciborius [...] pro fratre suo Nicolao de Kozel. Braterstwo odnotowano ponownie w wyroku z 20 VIII
1387 r. w bardzo poważnej sprawie majątkowej przed sądem pod przewodnictwem wojewody łęczyckiego
Jana, cześnika Wszebora, kasztelana kazimierskiego Klemensa, Wojtka z Bielawy (prokuratora arcybiskupa
gnieźnieńskiego) i Mikołaja B...cowskiego (wydawca nie był w stanie tego ostatniego nazwiska odczytać).
Powodami były Macichna, żona kasztelana rawskiego Mikołaja i Machna, żona Jana dziedzica Królewa,
chodziło o dobra w ziemi łęczyckiej w Woli Maleczyńskiej i Ostrowie. Braterstwo to potwierdza też wpis
z 8 XII 1388 r. (*Nicolaus Kozelski, Raciborius frater ipsius*), nr 1090 (s. 101). Po raz trzeci jako bracia Mi-
kołaj i Racibor zostali określani 31 III 1394 r., nr 3244 (s. 299). Po raz czwarty ich braterstwo odnotowano
w sprawie odstąpienia łąki przez Racibora Mikołajowi z 21 X 1399 r., nr 6203 (s. 599). Obaj są wymienieni
razem, choć bez podania stopnia pokrewieństwa, w dokumencie z 28 VII 1388 r. w sprawie o młyn przeciw-
ko konarskiemu łęczyckiemu Stanisławowi, nr 875 (s. 81); podobnie 12 IV 1390 r. w sprawie wspólnej
z jeszcze innymi rycerzami o wieś *Cloba*, nr 1636 (s. 156). Obaj ponownie razem procesują się 14 IV 1394 r.,
nr 3256 (s. 300), podobnie 2 VI tamtego roku, nr 3330 (s. 306). Piotr *Rpizsza* pozwał obu braci 10 XI tam-
tego roku, zob. nr 3475 (s. 319). Obaj bracia świadkują 4 III 1399 r., zob. nr 5791 (s. 557–558).

⁶¹⁹ *Ibidem*, nr 91 (s. 12).

⁶²⁰ *Ibidem*, nr 121 (s. 15), *Nicolaum de Kozel*.

⁶²¹ *Ibidem*, nr 167 (s. 19), *Nicolaus de Kozel*.

⁶²² *Ibidem*, nr 178 (s. 20), *Nicolai de Kozel*.

⁶²³ *Ibidem*, nr 180b (s. 21), *Nicolaum de Kozel*.

⁶²⁴ *Ibidem*, nr 345 (s. 36), *Nicolaum de Kozel*. Co ciekawe, tego dnia sam pozwał niejakiego Gedkę
i jego syna, zob. nr 346 (s. 36), *Nicolaus de Kozel*. Sprawa ta ciągnęła się jeszcze 19 III 1387 r. (ministeriał
[woźny sądowy] zapisał zeznanie Mikołaja, w którym oskarżył on syna Gedki o zajazd na swój dom z 70
ludźmi (*sic!*) i o spowodowane tym szkody na sumę 40 kop groszy w półgroszkach. Gedko twierdził nato-

kołajem 16 IV 1387 r. na sejmiku generalnym⁶²⁵, 30 IV tamtego roku Mikołaj miał sprawę z Janem *de Wilcoczco*⁶²⁶, 14 V tamtego roku stawił się w Brzezinach na trzecim terminie, bo za dwa poprzednie musiał zapłacić „niestane”⁶²⁷, 27 I 1387 r. zapadł kolejny wyrok w sprawie Mikołaja z Koźła⁶²⁸, 20 II 1388 r. w sprawie Mikołaja z Koźła przeciwko Tomkowi z Koprzywnicy i Chebdzie ze Słupczy zeznawał niejaki Wojtko⁶²⁹. W 1388 r. (25 IV?)⁶³⁰ kolejną sprawę Mikołajowi wytoczył na sejmiku generalnym Tomek z Koprzywnicy⁶³¹, pod tą samą datą jakaś Bronisława upoważniła (*verum et legitimum procuratorem*) Mikołaja z Koźła do reprezentowania jej w sprawie przeciwko Mikołajowi z Drzewiec⁶³². W 1388 r. Tomek z Koprzywnicy pozwał niejakiego Staszka, określonego jako teść Mikołaja z Koźła, dzięki czemu dowiadujemy się, że ten ostatni miał żonę⁶³³. Dnia 27 VII 1388 r. Mikołaj Kozielski miał sprawę z Boguszem z Chodowa⁶³⁴, 24 XI tamtego roku Mikołaj z Koźła świadczył przeciwko Świętosławie, żonie Wojciecha⁶³⁵, pozwał też o czyn gwałtowny Mikołaja Smolickiego z synem⁶³⁶. Dnia 2 II 1389 r. Szpot świadczył przeciwko Mikołajowi z Koźła i Michoniowi z Kaznowa⁶³⁷, 4 V tamtego roku Budko, dziekan łączycycki, miał sprawę z *Nicolaum de Kozol*⁶³⁸. Także *Nicolaus Kozelsky* występował w sądzie ziemskim jako świadek⁶³⁹, 27 VII tamtego roku świadczył przeciwko Trojanowi *de Ruszdice*⁶⁴⁰, 9 VIII tamtego roku procesował się z Helmanem i jego synem Krystynem oraz równoległe z pełnomocnikiem [arcybiskupa gnieźnieńskiego – T.K.], Wojciechem Bielawskim, o dwie kopy półgroszka, a świadkiem był ministeriał Stani-

---

miast, że syn udał się odebrać swoje rzeczy, które Mikołaj trzymał od dwóch lat i żadnej szkody nie ma, co może udowodnić), zob. nr 421 (s. 41–42).

⁶²⁵ *Ibidem*, nr 432 (s. 43).

⁶²⁶ *Ibidem*, nr 453 (s. 44).

⁶²⁷ *Ibidem*, nr 463 (s. 45).

⁶²⁸ *Ibidem*, nr 539 (s. 51).

⁶²⁹ *Ibidem*, nr 657 (s. 61).

⁶³⁰ *Ibidem*, nr 765 (s. 71). *Actum sabbatho post diem sancti Marci*. Wydawca zauważył, że w 1388 r. Dzień św. Marka wypadał właśnie w sobotę (uwaga wydawcy).

⁶³¹ *Ibidem*.

⁶³² *Ibidem*, nr 769 (s. 72).

⁶³³ *Ibidem*, nr 775 (s. 72). Dalsze stosunki rodzinne Mikołaja znamy dzięki sprawie, w której jego żona Hanka upoważniła go do reprezentowania jej wobec Marcina z Krzewa, a chodziło o prawa jej matki i jej córek z Mikołajem: Pachny i Stachny, zob. nr 1354 (s. 128, 27 VII 1389 r.). Sprawa ta nie potoczyła się korzystnie dla Mikołaja, zob. nr 1735 (s. 166, 21 VI 1390 r.). Pachna miała 18 X 1390 r. sprawę z Mikołajem Tarnowskim, zob. nr 1867 (s. 178).

⁶³⁴ *Ibidem*, nr 872 (s. 81), *Nicolaus Kozelski*.

⁶³⁵ *Ibidem*, nr 1040 (s. 97).

⁶³⁶ *Ibidem*, nr 1059 (s. 99).

⁶³⁷ *Ibidem*, nr 1141 (s. 108).

⁶³⁸ *Ibidem*, nr 1233 (s. 115).

⁶³⁹ *Ibidem*, nr 1234 (s. 115).

⁶⁴⁰ *Ibidem*, nr 1357 (s. 129).

sław⁶⁴¹. Dnia 13 VII 1389 r. Staszko, kmieć z Wierzby, miał termin w związku z kradzieżą z *Nicolao de Kozel*⁶⁴², 30 XI tamtego roku miał sprawę o sześć grzywien z Klemensem, chorążym łączycykim⁶⁴³, 7 VI 1390 r. *Nicolaum de Kozel* miał termin z Marcinem z Krzewa – sąd wyznaczył rozprawę na za dwa tygodnie⁶⁴⁴. Dnia 20 VI 1391 r. *Nicolaus de Kozel* zapłacił „niestane” w sprawie z Hinonem Henrykowiczem, mieszczaninem łączycykim⁶⁴⁵, 18 VII 1391 r. procesował się z Michnonem *Woycicz*⁶⁴⁶, 30 I 1392 r. miał termin z Michałem *de Jawczachouice*, sąd wyznaczył rozprawę na za dwa tygodnie⁶⁴⁷, 1 IV 1393 r. Mikołaj został pozwany przez Pełkę, prepozyta kurzelowskiego⁶⁴⁸, 11 VI tamtego roku *Nicolaus Cozelski* miał z jakimś kmieciem sprawę o sześć grzywien⁶⁴⁹, a Jan *Warsiczki* miał sprawę z Mikołajem Kozielskim⁶⁵⁰. Dnia 24 VI tamtego roku: Mikołaj z Koźła zeznawał w sprawie kmieci archidiakona łączycykiego Dzierśława Kruka; Jakub z Pasków otrzymał 30 groszy należności od Mikołaja z Koźła, który był zobowiązany do zapłaty, którą miał uiścić w dwa tygodnie, pod karą królewską⁶⁵¹. Dnia 3 II 1394 r. Mikołaj miał termin z Mścigniewem Balińskim o zadanie ran kmieciowi i jego żonie⁶⁵², 17 II tamtego roku sąd ziemski nałożył na Mikołaja z Koźła karę „niestane” za niestawiennictwo na pierwszym terminie w sprawie z Jaśkiem z Rozworzyna (powiat i gmina Brzeziny)⁶⁵³, równolegle odbywał się proces, jaki wytoczył Mikołajowi skarbnik łączycycki, sąd wyznaczył termin na za dwa tygodnie⁶⁵⁴. Dnia 31 III tamtego roku Mikołaj procesował się z Janem, synem Wilczka i Januszem o młyn⁶⁵⁵, 11 VIII tamtego roku po raz kolejny świadko-

⁶⁴¹ *Ibidem*, nr 1408 i 1409 (s. 134). Ta ostatnia sprawa jest szczególnie ważna, bo jest to dowód na znajomość w Polsce terminu „ministeriał”, zob. też t. II, nr 5610, nr 5323, 5390 i 6536. Co do ministeriałów zob. istotny dokument Kazimierza Wielkiego z 30 IX 1359 r., KDP, t. III, nr CXXI (s. 259–260), *Palatinum, Castellanos, Judicum et Subiudicum et Ministerialium Regni*, wskazujący, że ministeriałowie byli niższym personelem sądów ziemskich, podobnie nr CXXII, dokument z 4 X tamtego roku (s. 261), *omnium Palatinorum, Castellanos, Judicum et Subiudicum mi[ni]sterialiumque ipsorum*. Chodziło tu jednak o woźnych sądowych, zob. umieszczenie ministeriałów po sędziach i podsędkach.

⁶⁴² *Ibidem*, nr 1287 (s. 122).

⁶⁴³ *Ibidem*, nr 1497 (s. 142).

⁶⁴⁴ *Ibidem*, nr 1685 (s. 161).

⁶⁴⁵ *Ibidem*, nr 2107 (s. 201).

⁶⁴⁶ *Ibidem*, nr 2155 (s. 207).

⁶⁴⁷ *Ibidem*, nr 2318 (s. 220).

⁶⁴⁸ *Ibidem*, nr 2702 (s. 250), równolegle udzielił intercesji w sprawie jakiejś Katarzyny, którą ta miała z prepozytem Pełką, nr 2704 (s. 250).

⁶⁴⁹ *Ibidem*, nr 2815 (s. 260). Ponieważ Mikołaj się nie stawił w sądzie, ten nałożył na niego karę „niestane”. Kmieć był ze wsi Mchowice (pow. łączycycki, gm. Piątek), nr 3107 (s. 288, 6 I 1394 r.). W końcu Mikołaj stawił się w sądzie. Kmieć podlegał archidiakonowi łączycykiemu Dyrśławowi (Dzierśławowi) Crucowi (Krukowi?), nr 3166 (s. 293, 3 II 1394 r.). Już wcześniej, 23 XII 1393 r., miał Mikołaj sprawę z archidiakonem o czynienie mu gwałtu, zapłacić musiał „niestane”, zob. t. II, nr 4807 (s. 566).

⁶⁵⁰ *Ibidem*, nr 2861 (s. 265).

⁶⁵¹ *Ibidem*, nr 2902 (s. 269).

⁶⁵² *Ibidem*, nr 3166 i 3175 (s. 293). Drugą sprawę rozpoznawał ministeriał [woźny – T.K.] Mikołaj.

⁶⁵³ *Ibidem*, nr 3195 (s. 295).

⁶⁵⁴ *Ibidem*, nr 3199 (s. 295).

⁶⁵⁵ *Ibidem*, nr 3248 (s. 299).

wał⁶⁵⁶, 8 IV 1399 r. – znowu⁶⁵⁷, 3 VI 1399 r. równolegle uczestniczył w trzech sprawach: kolejnej z Hinonem Henrykowiczem (*Nicolaus Cosselski*), któremu był winny dwie grzywny pomniejszone o 11 groszy, do zapłaty w dwa tygodnie⁶⁵⁸, Przybek z Wargawy miał zobowiązanie na jedną grzywnę wobec Mikołaja, do zapłaty w ciągu dwóch tygodni, na ten sam termin sąd odłożył sprawę Grzymka z Piekarów z Mikołajem, wreszcie *Nicolaus Cosselski* miał termin z Piotrem Gołym o grzywnę groszy⁶⁵⁹. Między 10 a 17 VI tamtego roku miał sprawę z Pechną, żoną Jakusza z Krzewa, sąd wyznaczył rozprawę na za dwa tygodnie⁶⁶⁰, 1 VII tamtego roku Jaśko (Jaksa) Czernikowski powołał Mikołaja na świadka⁶⁶¹, 11 X tamtego roku Mikołaj miał sprawę z Machną, żoną Stefana z Łęczycy, pod karą królewską o zapłatę dwóch kop w półgroszkach w ciągu tygodnia⁶⁶². Dnia 19 II 1400 r. uczestniczył w sprawie, w której Naczek z Rozdziec wraz ze Stanisławem z Żabic dostarczyli od 10 do 30 grzywien, które *Nicolaus Koszelski* wcześniej otrzymał za dziedzictwo zwane Żabice [należące do – T.K.] Jana [z Żabic] i [tenże] Jan, kasztelan, ze wspomnianym Mikołajem Kozielskim byli winni otrzymać za to dziedzictwo wspomnianą sumę pieniędzy w obecności starosty (nazywanego też po polsku oprawcą) Stanisława z Żabic, który zobowiązał się, że to dziedzictwo uwolni w cztery lata, a gdyby tego nie uczynił, podlegałoby ono nieprzerwanemu zajęciu⁶⁶³.

Stosunki rodzinne Mikołaja są po części rozstrzygnięte w wyżej cytowanych źródłach: miał żonę Hankę, córkę Staszka, i miał z nią dwie córki: Pachnę (I.F.33) i Stachnę (I.F.34). Zapewne występujący w źródłach Jan, Adam i Jakub (I.F.35–37) z Koźła to jego synowie. Sam Mikołaj pojawia się w dokumentach z lat 1386–1400.

I.F.21 DZIWISZ

Dziwisz był niewątpliwie najstarszym z rodzeństwa Lisów z Sułkowic. Dnia 24 XI 1388 r. pojawił się w sprawie *Diuissius de Sulcoiuce*, który obiecał spłacić swój dług trzech grzywien groszy wobec łowczego łęczyckiego do 6 XII, pod karą królewską⁶⁶⁴. Ponownie pojawił się 1 VII tamtego roku w sprawie majątkowej jako pożyczkodawca

⁶⁵⁶ *Ibidem*, nr 3402 (s. 312).

⁶⁵⁷ *Ibidem*, nr 5851 (s. 563–564).

⁶⁵⁸ *Ibidem*, nr 5984 (s. 576).

⁶⁵⁹ *Ibidem*, nr 6017, 6018 (s. 579) i 6048 (s. 583).

⁶⁶⁰ *Ibidem*, nr 6088 (s. 587). Jest problem z ustaleniem daty posiedzenia sądu ziemskiego, rękopis: *Acta feria tertia post colloquium generale* (zob. s. 584). Sprawę (była o konia) przelożono 1 VII na za dwa tygodnie (zob. nr 6131, s. 591) i rzeczywiście miała miejsce 2 IX, zob. nr 6160 (s. 594). Jasiek przyprowadził świadków, a sąd znowu odroczył ją o dwa tygodnie.

⁶⁶¹ *Ibidem*, nr 6125 (s. 590).

⁶⁶² *Ibidem*, nr 6186 (s. 597). Sąd nałożył na niego karę sześciu grzywien, zob. nr 6190 (s. 597). Wkrótce potem Stefan (nazwany Kołodziejowiczem) zmarł i sąd zasądził ostatecznie 2 XII 1399 r. na rzecz Machny, wdowy po nim, karę „siedemdziesiąt”, zob. nr 6308 (s. 608).

⁶⁶³ *Ibidem*, nr 4863 (s. 486).

⁶⁶⁴ *Ibidem*, nr 1043 (s. 97).

czterech grzywien⁶⁶⁵. Przed Bożym Narodzeniem w 1399 r. udzielił rękojmi⁶⁶⁶. W dokumencie z 26 III 1410 r. Borzko z Ostoi pojawił się dwukrotnie z synem Dziwiszem, imię tego ostatniego być może wskazuje, że jego matka, a żona Borzka, była córką Dziwisza z Sułkowic (I.F.38)⁶⁶⁷.

I.F.22 ŚWIĘTOPEŁK

Świętopełk z Sułkowic występuje w dokumentach opatrzonych datą 10 VII 1386 r.⁶⁶⁸, 24 VII 1386 r.⁶⁶⁹ i 7 IV 1388 r.⁶⁷⁰ Dnia 24 XI 1388 r. Grzegorz z Rogoźna świadcował w sprawie Świętopełka z Sułkowic z jakimś Maciejem; zeznał, że koń [Świętopełka] poruszał się nie po drodze wolnej, a po łące Macieja tego ostatniego⁶⁷¹. W kolejnej sprawie procesował się z Pawłem z Mąkolic – twierdził, że zdobył łąkę nie na drodze wolnej, lecz na własnej łące⁶⁷². W ostatniej sprawie procesował się z kolei z niejakim Wanczkiem, zeznał, że jego człowiek łąkał bydło nie na drodze wolnej, lecz na łące Świętopełka⁶⁷³. W dokumencie z 30 III 1395 r. jest wymieniony jako zmarły, występuje zaś wdowa po nim, Halszka, w sprawie z jego bratem Mikołajem, nazwanym łowczym mniejszym⁶⁷⁴. Pojawił się też (nazwany Pełką) z bratem Bartłojem (I.F.23), zob. niżej. Zdaniem Adama Bonieckiego Świętopełk żył jeszcze w 1424 r.⁶⁷⁵

I.F.23 BARTŁOJ

Bartłoj jest znany z jednej notatki w księdze sądowej łęczyckiej, z której wynika, że z bratem Świętopełkiem (Pełką) z Sułkowic pozwali Jana z Gawronów 19 III 1387 r.⁶⁷⁶

I.F.24 MIKOŁAJ

Mikołaj z Sułkowic jest trochę lepiej opisany w źródłach. Pojawia się w sprawie z proboszczem z Piątku, Wojciechem (23 VI 1388 r.)⁶⁷⁷, tenże Mikołaj przyprowadził

⁶⁶⁵ KŚL, t. II, nr 6229 (s. 735), *Dziuiissio de Sulkowice*.

⁶⁶⁶ *Ibidem*, nr 6352 (s. 751), *Dziuiissio de Sulkowo*.

⁶⁶⁷ *Ibidem*, nr 1950 i 1956 (s. 222–223).

⁶⁶⁸ KŚL, t. I, nr 98 (s. 13), Piotr Kramcz z Piątku pozwał *Swanthopelcone de Sulcouice* o 10 grzywien z tytułu poręczenia.

⁶⁶⁹ *Ibidem*, nr 114 (s. 15), *Swanthopelco de Sulcouice* miał termin z Frankiem z Krzyżkowic po święcie Narodzenia Najświętszej Marii Panny.

⁶⁷⁰ *Ibidem*, nr 714 (s. 67), *Sulcouice Swanthopelco* był winny 10 z 40 grzywien należności.

⁶⁷¹ *Ibidem*, nr 1045 (s. 98).

⁶⁷² *Ibidem*, nr 1046 (s. 98).

⁶⁷³ *Ibidem*, nr 1047 (s. 98).

⁶⁷⁴ *Ibidem*, nr 3665 (s. 336).

⁶⁷⁵ A. Boniecki, *op. cit.*, s. 110.

⁶⁷⁶ KŚL, t. I, nr 416 (s. 41), musieli zapłacić „niestane”, *Pelca et Bartholomeus de Sulcouice*.

⁶⁷⁷ *Ibidem*, nr 822 (s. 77), *Nicolaus de Sulcouice*. Kolejną sprawę Mikołaj i Świętopełk z Sułkowic mieli z tym samym proboszczem 28 VII 1388 r., nr 855 (s. 80). Ponownie 24 XI tamtego roku sam Mikołaj

Świętopełka (I.F.22) na sprawę ze Stanisławem z Piątku (ta sama data)⁶⁷⁸, ci sami powołał na świadków przeciwko Dobkowi z Ziewanic (to była sprawa prowizorialna o odbicie nieruchomości, padło stwierdzenie: *odbił mō* Franka *de Orziszcowice*, Abrama *de Balcouice*, Floriana *de Balcouice*, Pietrasza Kameckiego i Mikołaja *de Banthcowo*⁶⁷⁹, równolegle toczył Mikołaj (po raz pierwszy nazwany Sułkowskim) sprawę z tym samym Dobkiem na sejmiku generalnym⁶⁸⁰. W dokumencie z 30 III 1395 r. jest określony jako podłowczy i brat zmarłego już Świętopełka⁶⁸¹.

I.F.25 ŚWIĘTOPEŁK

Świętopełk z Łąki (zdaniem Bonieckiego najstarszy z synów Nawoja, I.F.15) miał pierwszy termin z Adamem z Parzyc (leżą w pow. zgierskim, gm. Ozorków) 12 III 1387 r.⁶⁸² Dnia 26 IV 1388 r. pani z Dmosina, żona Kopacza, miała sprawy: z samym Świętopełkiem i jego chłopami z Łąki⁶⁸³, 30 V 1391 r. proboszcz z Piątku miał sprawę ze Świętopełkiem i jego wszystkimi braćmi⁶⁸⁴, 11 I 1396 r. Świętopełk miał zapłacić „niestane” za trzykrotne niestawiennictwo w sprawie, w której pozwał go Mikołaj, syn Włodzimierza z Sławoszewa⁶⁸⁵. Świętopełk zmarł przed 28 I 1399 r. (zob. niżej).

Dnia 19 XI 1398 r. „Świętopełkowa Łącka” miała zasądzone „niestane” w procesie z Dobkiem z Ziewanic⁶⁸⁶. Dalej podano (17 XII tamtego roku), że miała na imię Greta (co wskazuje na niemieckie jej pochodzenie)⁶⁸⁷. Istotny dokument z 28 I 1399 r. znalazł już Adam Boniecki, akt faktycznie znajduje się w księgach sądowych łeczyckich⁶⁸⁸. W dokumencie tym Jan, pasierb wójta inowłodzkiego, domagał się odszkodowania za nieotrzymany posag, co oznacza, że zapewne był mężem siostry pozwanym osób: braci Nawoja, Jakusza i Pakosza (zapewne błąd w imieniu Paszka), a zamiast Świętopełka, bo już nie żył, pozywał wdowę po nim, Gretę. Zainteresowany dziwnie podzielił swoje roszczenie: od Jakusza (ten obiecał, że zapłaci za dwa tygodnie), Paszka i wdowy Greta domagał się po osiem grzywien, a od Nawoja *mediam novam* (połowy nowej) grzyw-

---

z Sułkowic procesował się z proboszczem, sąd odroczył sprawę za dwa tygodnie, nr 1026 (s. 96).

⁶⁷⁸ *Ibidem*, nr 831 (s. 77).

⁶⁷⁹ *Ibidem*, nr 832 (s. 77).

⁶⁸⁰ *Ibidem*, nr 833 (s. 78), *Nicolaum Sulcowski*.

⁶⁸¹ *Ibidem*, nr 3665 (s. 336).

⁶⁸² *Ibidem*, nr 396, *Swanthopelco de Lanca*.

⁶⁸³ *Ibidem*, nr 789 i 790 (s. 73). Sprawa ta ciągnęła się dalej 24 XI 1388 r. z udziałem podkomorzego mazowieckiego, a stroną zostali Zawisza Barsiński oraz Czycibor z Łąki (zapewne syn Świętopełka), zob. nr 1071 (s. 99), *Czyciborius de Lanka*.

⁶⁸⁴ *Ibidem*, nr 2073 (s. 198).

⁶⁸⁵ *Ibidem*, nr 3802 (s. 352, to samo t. II, nr 5211, s. 612).

⁶⁸⁶ *Ibidem*, nr 5644 (s. 542).

⁶⁸⁷ *Ibidem*, nr 5666 (s. 544).

⁶⁸⁸ A. Boniecki, *op. cit.*, t. XV, s. 266.

ny⁶⁸⁹. Dnia 3 VI 1399 r. Greta, określona jako *advocatissa*, domagała się 10 grzywien z należnego wiana po jej zmarłej matce od Tomka i Pełki z Wilkowic⁶⁹⁰. Jakiś Wojciech miał termin z Dziwiszem, kasztelanem spicymierskim oraz ze Świętopełkiem z Łąki (30 XI 1389 r.)⁶⁹¹. Dnia 9 VIII 1390 r. Wojciech Bielawski [pełnomocnik arcybiskupa gnieźnieńskiego – T.K.] miał dwie sprawy z panami z Łąki i jedną osobiście ze Świętopełkiem⁶⁹². Greta żyła jeszcze w 1433 r., zob. niżej. Ze Świętopełkiem miała syna Czci-bora, choć nie ma tu 100% pewności, oraz córkę, żonę Henryka Malika z Czernikowa.

I.F.26 JAN (JAKSA)

Drugi syn Nawoja nazywał się Jan lub Jaksza, nie wiadomo, dlaczego Boniecki zwie go Januszem⁶⁹³. Jasiak (Jaszek) był 20 VIII 1398 r. określony jako wójt Łąki, procesował się wtedy z Michałem z Dąbrówki⁶⁹⁴. W dokumencie z 5 XI 1398 r. była wymieniona Helszka, żona wójta Jaśka (Jaszka, Jaksy) z Łąki, sądziła się z nią Agnieszka z Jarochowa⁶⁹⁵.

I.F.27 NAWOJ

Dnia 11 VI 1393 r. Nawoj z Łąki (trzeci syn Nawoja) powołał dwóch arbitrów: Jaśka z Rogoźna i łowczego Aleksandra⁶⁹⁶. W tym samym dniu Jan i Janek mieli termin „gwarno” z Nawojem z Łąki⁶⁹⁷. Dobek z Karsznic (pow. i gm. Zduńska Wola) miał sprawę z Nawojem (6 I 1394 r.), sąd wyznaczył rozprawę na za dwa tygodnie⁶⁹⁸.

I.F.28 KRYSTYN

Krystyn występuje tylko w jednym dokumencie z 1433 r. wraz z żoną oraz synami Klemensem i Świętopełkiem (I.F.43–44) oraz wdową po bracie tego ostatniego (I.F.25) i jej wnukiem Janem Malikiem. Nic o nim bliżej nie wiadomo.

⁶⁸⁹ KSŁ, t. I, nr 5753 (s. 553–554). Z tego nie da się wywnioskować, czy Janowi chodziło o 32 i pół grzywiny, jak pisze A. Boniecki, zob. *idem*, *op. cit.*, t. XV, s. 266. Jan ponowił swoje roszczenia 18 II 1399 r., włączając w to swego pełnomocnika (*procurator*) Mikołaja ze Zdziar, zob. *ibidem*, nr 5765 (s. 555). Następnie sąd ukarał synów Świętopełka karą „niestane”, zob. nr 6136 (s. 591, 1 VII 1399 r.).

⁶⁹⁰ *Ibidem*, nr 6042 (s. 582).

⁶⁹¹ *Ibidem*, nr 1478 (s. 140).

⁶⁹² *Ibidem*, nr 1782, 1783 i 1787 (s. 171, sąd odroczył rozprawę o trzy tygodnie). Kolejna sprawa z panami z Łąki zob. nr 1950 (s. 185, 14 II 1391 r.).

⁶⁹³ A. Boniecki, *op. cit.*, t. XV, s. 266.

⁶⁹⁴ KSŁ, t. II, nr 5901 (s. 698).

⁶⁹⁵ KSŁ, t. I, nr 5574 (s. 535).

⁶⁹⁶ *Ibidem*, nr 2813 (s. 260). Sąd odroczył rozprawę o dwa tygodnie.

⁶⁹⁷ *Ibidem*, nr 2830 (s. 262).

⁶⁹⁸ *Ibidem*, nr 3117 (s. 289).

Dnia 7 IV 1433 r. w Łęczycy Lisowie z Łąki zawarli ugodę z arcybiskupem gnieźnieńskim w sprawie wody z rzeki⁶⁹⁹. Interesujące fragmenty tych dokumentów brzmią następująco (wyłuszczenia moje)⁷⁰⁰:

1433. die 7. Mensis Aprilis, Lanciciae.

Iudicii terrestres Lanciciensis decretum arbitrale, inter Albertum archiepiscopum Gnesnensem et heredes de Łąka litem dirimens.

*Ad perpetuam rei memoriam. Nos Adam iudex necnon Andreas subiudex terre Lłanciciensis generales, significamus tenore presencium, tam presentibus, quam futuris, quibus expedit, vniuersis, quod accedentes nostram ad presenciam, necnon aliorum nobiscum presidencium strenui milites, Mathias castellanus Brzezinsis, et Przechslaus Grzymala de Brynicze tamquam arbitri et amiables compositores recognouerunt, quomodo concordauerunt partes infrascriptas, videlicet reuerendissimum in Christo patrem, dominum et dominum Albertum archiepiscopum Dei gracia sancte ecclesie Gneznensis et rymatem eiusque capitulum Gneznense ex vna, et nobiles **Clementem et Swanthopelkonem, fratres germanos, eorumque matrem, vxorem eiusdem Swanthopelkonis, et Iohannem Malik, Bretam [Gretam] awam suam aliosque coheredes**⁷⁰¹, et si qui sunt ius habentes de Lłanka parte ex alia, sub vadio seu pena vallata centum marcarum, quam fideiusserunt pro domino archiepiscopo et capitulo domini Derslaus Byelawsky de Woyschoke, **pro dominis vero Swanthopelkone, Clemente, Iohanne Malik, Bretha awa sua et matre, vxore dictorum Clementis et Swanthopelk necnon alijs heredibus et ius habentibus ad hereditatem Lłanka predictam**, domini Przechslaus Grzymala et Paschko Domaraczsky, manu coniuncta, et primo prefati domini compromissarij extinxerunt et mortificauerunt et in nichilum redigerunt omnes terminos iudiciales, qui pendebant in iudicijs regalibus inter dominum archiepiscopum et procuratores suos, presertim Placzkonem et condam dominum scolasticum Lanciensem ex vna, et **predictos dominos Clementem, Swanthopelkonem et matrem ipsorum et coheredes ipsorum parte ex alia, super quibuscumque controuersijs fluuij et aquarum defluencium inter Pyantek et Lłanka, 1)** et literas tam citatorias, quam eciam sentenciarum diffinituarum inter easdem partes, dominos archiepiscopum et **Cristinum olim patrem dictorum Clementis et Swanthopelkonis**⁷⁰², et eciam prefatum dominum scolasticum Lanciensem, item quod dominus archiepiscopus debet precludere seu obstruere et aggerem facere ad spissitudinem quatuor vlnarum, fossatum nowm, quod Raczek procurator in Phyanthek fecerat in prato domini archiepiscopi anno*

⁶⁹⁹ KDW, zawierający dokumenta z lat 1400–1444, wyd. F. Piekosiński, t. V, Poznań 1908, nr 533 i 534.

⁷⁰⁰ <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=20061> [dostęp: 21 IX 2015 r.].

⁷⁰¹ Są tu wymienieni bracia Klemens i Świętopelk wraz z żoną oraz Jan Malik (wnuk Świętopelka Nawojowica i jego żony Greta tu wymienionej).

⁷⁰² Krystyn tu wymieniony to ojciec Klemensa i Świętopelka, jest to jedyna wzmianka źródłowa o czwartym synie Nawoja.

plusquam preterito, item, quod licitum sit et liberum domino archiepiscopo et suis successoribus, quociens et quando opus eis videbitur, reparare, reducere et fodere per vadum incipiendo ab illo loco, vbi influit in vadum fluuius a molendino Sulkowsky⁷⁰³, et facere fossatum transitumque huiusmodi aque per huiusmodi vadum in latitudine et profunditate, prout sibi domino archiepiscopo placitum fuerit vsque ad molendinum suum archiepiscopale, ita tamen, quod non proiciat sub pontem terram nec precludat sub ponte aquam fluuij antiqui, granicias facientis; sed licebit sibi domino archiepiscopo et ipsius successoribus per vadum facere fossatum, proiciendo terram ad vtramque partem, incipiendo a predicto fluuio corrente a molendino Sulkowsky, ut prefertur; item quod prefatis dominis de Llanka sit licitum et liberum similiter recipere et fodere fossatum et transitum aque, que granicias facit et currit a ponte, inferius incipiendo a loco, in quo pali duo sunt infixi, ex utraque parte eiusdem fluuij granicias vulgariter graniczna rzeka, et ducere eandem aquam per fossam, per quam modo currit et non alias, ad villam ipsorum Llanka; sub ponte vero suprascripto et vsque ad dictos palos primos non debent prefati domini de Llanka reparare fluuium nec fossatum facere, sed debent esse kopczones sipati ex vtraque parte fluuij predicti. Item quod debent ex utraque parte eiusdem fluuij, qui facit granicias, antiqui, infigi pali uel Kopczones, vbi poterint sipari usque ad granicias Pyckam inferius. Et ista omnia prefate partes debent seruare illibata et iniolata sub eadem pena centum marcarum. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Actum et datum Llancicie feria tertia post dominicam Ramispalmarum, anno Domini M CCCC tricesimo tercio, concordia vero in Pyathek opido post dominicam Iudica [...].

1433. die 7. Mensis Aprilis, Lanciciae.

Proxime praecedentis decreti aliud argumentum.

In nomine Domini amen. Nos Thomas de Sobotha iudex et Andreas de Wroblewo subiudex terre Lanciciensis generales, significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, tam presentibus, quam futuris, horum noticiam habituris, quod in actis librorum iudicialium predictae terre Lanciciensis inuenimus continerj materiam concordie infrascriptam, acticatam seu notatam tempore zmarłego domini strennui Ade de Thur, protunc iudicis Lanciciensis, nostrj predecessoris, cuius tenor sequitur et est talis:

„Feria secunda post dominicam Iudica in Pyantheck talis concordia facta est per dominos Mathiam castellanum Brzezinensem et Przechsław Grzimala de Orynecze, prout sequitur

⁷⁰³ Dowód (wbrew J. Bieniakowi) na pokrewieństwo Sułkowskich z Łąckimi.

*in articulis infrascriptis, inter reuerendissimum in Christo patrem, dominum Albertum archiepiscopum Dei gracia sancte Gneznensis ecclesie et rymatem eiusdemque capitulum Gneznense, ex vna, et nobiles **Clementem et Swanthopelkonem fratres germanos eorumque matrem et vxorem eiusdem Swanthopelkonis, et Iohannem Malyk, Gretham awam suam aliosque coheredes, et si qui sunt ius habentes, de Lanka, parte ex alia, sub vadio et pena vallata centum marcarum, quam fideiusserunt pro domino archiepiscopo et capitulo dominus Derslaus Byelawsky de Wyschokye, pro dominis vero Swanthopelkone, Clemente, Iohanne Malyk, Gretha awa sua et matre dictorum Clementis et Swanthopelkonis necnon alijs heredibus et ius habentes ad hereditatem Lanka predictam, domini Przechslaus Grzimala et Passko Domarzaczkys manu coniuncta. Et primo prefati compromissarij extinxerunt et mortificauerunt et in nichilum redegerunt omnes terminos iudiciales, qui pendebant in iudicijs regalibus inter dominum archiepiscopum et suos procuratores, presertim Raczkonem et quondam dominum scolasticum Lanciensem, ex vna, et predictos dominos Clementem, Swanthopelkonem et matrem ipsorum et coheredes ipsorum, parte ex alia, super quibuscumque controuersijs occasione fluuij et aquarum defluencium inter Pyantheke et Lanka et litteras tam cittatorias, quam eciam sentenciarum diffinitiuarum inter easdem partes, dominos archiepiscopum et **Cristinum olim patrem dictorum Clementis et Swanthopelkonis** et eciam prefatum dominum scolasticum Lanciensem. Item quod dominus archiepiscopus debet precludere seu obstruere et aggerem facere ad spissitudinem quatuor vlnarum, fossatum novum, quod Raczek procurator in Pyantheke fecerat in prato domini archiepiscopi anno plusquam preterito. Item quod licitum sit et liberum domino archiepiscopo et suis successoribus, quociens et quando opus eis videbitur, reparare, reducere et fodere per vadum incipiendo ab illo loco, vbi influit fluuius in vadum a molendino Sulkowsky et facere fossatum transitumque huiusmodi aque per huiusmodi vadum in latitudine et profunditate, prout sibi domino archiepiscopo placitum fuerit usque suum ad molendinum archiepiscopale, ita tamen, quod non proiciat sub pontem terram nec precludat sub ponte aquam fluuij antiqui granicies facientis; sed licebit sibi domino archiepiscopo per vadum facere fossatum prociendo terram ad vtramque partem, incipiendo a predicto fluuiio, currente a molendino Sulkowsky, ut prefertur. Item quod prefatis dominis de Lanka sit licitum et liberum similiter reparare et fodere fossatum et transitum aque, que granicies facit et currit a ponte inferius incipiendo a loco, in quo palj duo sunt infixi ex vtraque parte eiusdem fluuij granicies vulgariter granyczna rzeka, et ducere eandem aquam per fossam, per quam modo currit et non alias ad villam ipsorum Lanka; sub ponte vero supradicto et usque ad dictos palos primos non debent prefati domini de Lanka reparare fluuium nec fossatum facere, sed debent esse kopczones sippati ex vtraque parte fluuij predicti. Item quod debent ex vtraque parte fluuij eiusdem, qui facit granicies, antiqui deorsum debent infigi pali uel kopczones, vbi poterint sipparj usque ad granicies Pyekarj inferius. Et ista omnia prefate partes debent seruare illibata et inuolata sub eadem pena centum marcarum. Acta***

sunt hec in Lancicia feria tertia proxima post dominicam Ramispalmarum, sub anno a Natiuitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo tercio [...].

Datum Lancicie feria proxima post Cinerum, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto.

I.F.29 PAWEŁ (PASZKO)

Dnia 14 VIII 1386 r. Paszko (Paweł) z Łąki (piąty syn Nawoja) miał termin z bliskim krewnym Mikołajem z Koźła (I.F.)⁷⁰⁴, 11 XII tamtego roku Paszko sędził się z Adamkiem i Stanisławem z Parzyc (obaj zapłacili karę „niestane”)⁷⁰⁵, 8 I 1387 r. niejaki Lisek miał sprawę z Paszkiem z Łąki i Pietraszem *de Neglossowo*⁷⁰⁶, 7 IV 1388 r. *Paszco Lanczski* miał termin z wdową z Wituni (pow. sępoleński, gm. Więcbork), sąd wyznaczył rozprawę na za dwa tygodnie⁷⁰⁷, 19 XI 1392 r. z Paszkiem sędził się Pietrasz, proboszcz ze Zgierza, sąd odroczył rozprawę o dwa tygodnie, o ile nie dojdzie między nimi do zawarcia ugody, co potwierdzili przysięgą⁷⁰⁸. Dnia 17 XII 1392 r. cześnik Pietrasz miał sprawę z *Paszkonem Lanczskim*⁷⁰⁹, 24 VI 1393 r. Jan Król miał sprawę z Paszkiem o pożyczki z nieruchomości, co ostatecznie sędzia i podsędek mieli rozstrzygnąć w polu (*in campo*)⁷¹⁰. *Passek de Lanka* (wraz z braćmi) nie stawili się 19 XI 1398 r. na sprawie z Janem, synem Bartka, a w tej sprawie już pierwszy termin był zawity, co stwierdził rozpatrujący sprawę ministeriał, czyli woźny Mikołaj Wojsze⁷¹¹. Dnia 15 I 1405 r. z Paszkiem procesował się Jan z Mirosławic⁷¹².

Dnia 28 VII 1388 r. rozpoczęły się czynności w sprawie Sławomiry – jej pełnomocnikiem był bliski kuzyn Paszka, Racibor z Koźła, zob. wyżej⁷¹³. Pojawił się on we wpisie z 24 XI 1388 r., gdy sprawa Paszka i Sławomiry trafiła na sejmik generalny⁷¹⁴. Dnia 8 XII 1388 r. Sławomira uczyniła swym przedstawicielem Racibora⁷¹⁵. Znacznie więk-

⁷⁰⁴ KŚL, t. I, nr 167 (s. 19), *Paszcone de Lanki*. Tylko w jednym dokumencie z 1399 r. nazwany jest błędnie Pakoszem (zob. wyżej).

⁷⁰⁵ *Ibidem*, nr 217–218 (s. 25), *Paszconem de Lanky*.

⁷⁰⁶ *Ibidem*, nr 262 (s. 29), sąd odroczył rozprawę o dwa tygodnie. Sprawa ta miała ciąg dalszy na sejmiku generalnym, zob. wpis z 10 I 1387 r., nr 325 (s. 34).

⁷⁰⁷ *Ibidem*, nr 722 (s. 67), w tej sprawie upoważnił swego kowala (*faber*) w oryginale rudnic do wydobywania minerału nazwanego rudo. Ciąg dalszy zob. nr 746 (s. 69, 21 IV 1388 r), sąd znowu odroczył rozprawę o dwa tygodnie. Jeszcze później, 8 XII 1388 r., zob. nr 1101 (s. 102), uwzględniono udział kmieci.

⁷⁰⁸ *Ibidem*, nr 2580 (s. 241), *Paszcone Lanczski*.

⁷⁰⁹ *Ibidem*, nr 2625 (s. 244). Dnia 19 V 1394 r. nałożono na Paszka karę „niestane”, zob. nr 3312 (s. 304).

⁷¹⁰ *Ibidem*, nr 2913 (s. 270).

⁷¹¹ *Ibidem*, nr 5622 (s. 539).

⁷¹² KŚL, t. II, nr 954 (s. 109).

⁷¹³ KŚL, t. I, nr 907 (s. 85).

⁷¹⁴ *Ibidem*, nr 1061 (s. 99).

⁷¹⁵ *Ibidem*, nr 1094 (s. 102).

szą wagę ma wpis w księdze sądowej łęczyckiej z 17 VIII 1395 r., dowiadujemy się z niego, że w domu Paszek z Łąki dopuścił się zgwałcenia i pozbawienia dziewictwa pewnej dziewczyny⁷¹⁶. Jej sprawę prowadził prokurator Czycibor z Turzynowa, reprezentujący ofiarę, natomiast sprawcy miał bronić prokurator Jaczko (właściwie Jaksa, Czernikowski), współrodowiec Paszka⁷¹⁷. Czycibor sporządził opis zdarzenia, spisał sprawcę, który od dwóch tygodni pozostawał wolny:

Notandum, quod Czyciborius de Thurzinowo procurator existens legitimus virginis deflorate de Lanka, tunc agebat super confamiliarem et procuratorem Paszconis Jaczcouicz in hec verba: quod exiens de ipsius Paszconis domo et fecit violenciam virgini ipsam deflorando, reuenit in domum ipsius et duas dies mansit post hoc apud ipsum. Extunc Paszco respondit prenotatus, quod ante factam violenciam, licenciaui ipsam ante duas septimanas. Qui Czyciborius asseruit, quod equitantes post violatorem, in eadem villa volens ipsum reprimere, apud aduocatum in Smolice complementum iusticie postulauit et advocatus dixit, quod non possum eum iudicare, quia potestatem non habeo cum iudicandi, quod est procurator ac confamiliaris dni Paszconis. Terminus ad primos terminos.

I.F.30 NN (CÓRKA)

To, że Nawoj (I.F.15) miał córkę, wynika z cytowanego wyżej dokumentu, w którym Jan, pasierb wójta inowłodzkiego, domagał się należnego mu posagu (zob. wyżej).

I.F.31 ANDRZEJ

Andrzej Łącki (zapewne syn Jaksy, I.F.17) zapłacił „niestane” Pełce Zdziechowskiemu za niestawienie się na rozprawie (7 IX 1395 r.)⁷¹⁸. Równoległe miał sprawę z Pełką Odechowskim (sąd orzekł „niestane”), nieco później, 14 IX tamtego roku, za Andrzejem zeznawał Świątopełk z Łąki (wtedy zwanym Pełką z Odechowa), sprawa ciągnęła się jeszcze do 30 XI tamtego roku⁷¹⁹. Dnia 15 II 1397 r. procesował się Andrzejem z Łąki Dziersław z Obidówka⁷²⁰, 5 IV tamtego roku toczył się kolejny proces ze Stanisławem z Rostowej⁷²¹, 12 XII 1398 r. sąd nałożył na Andrzeja z Łąki „niestane” w procesie ze Szczedrzykiem⁷²².

⁷¹⁶ *Ibidem*, nr 3722 (s. 341–342, to samo t. II, nr 5130, s. 602).

⁷¹⁷ Pozostaje pytanie, czy Mikołaj Malik z Czernikowa (nr 5003) to ojciec czy brat wymienionego tu także prokuratora Janka (Jaksy), 14 IX 1400 r.; w nr 5550 jest *Jaxe procuratoris*, 22 X 1398 r.

⁷¹⁸ KŚŁ, t. I, nr 3731 (s. 343).

⁷¹⁹ KŚŁ, t. II, nr 5139 (s. 603); nr 5150 (s. 604–605). KŚŁ, t. I, nr 3772 (s. 347), sprawa o dwie sztuki bydła.

⁷²⁰ KŚŁ, t. II, nr 324 (s. 38).

⁷²¹ *Ibidem*, nr 337 (s. 39).

⁷²² *Ibidem*, nr 510 (s. 60).

POKOLENIE XIII

I.F.32 STEFAN

W wyroku z 2 XII 1399 r. pojawia się Stefan, syn Racibora (I.F.19), w ciekawej sprawie przeciwko chłopce Miłce, która powierzyła sołectwo krewnym, ale było źle gospodarowane⁷²³.

I.F.33 PACHNA

Jak już wspomniano wyżej w biogramie Mikołaja (I.F.20), posiadał on dwie córki, z których Pachna była starsza⁷²⁴. Pachna miała 18 X 1390 r. sprawę z Mikołajem Tarnowskim, sąd wyznaczył rozprawę na za dwa tygodnie⁷²⁵.

I.F.34 STACHNA

Jest wspomniana obok starszej siostry Pachny (zob. wyżej).

I.F.35 JAN

Jan z Koźła pojawia się w źródle z 1394 r. (6 I) w procesie granicznym ze Stefanem, komornikiem łęczyckim, o wyznaczenie granic (*limitaciones graniciarum [sic!]*) we wsi *Nesulcow*⁷²⁶. Jan następnie miał sprawę z Tłukiem (20 X 1394 r.)⁷²⁷. Wkrótce potem procesował się z Dyrśławem, skarbnikiem łęczyckim, o granice, które komornik objechał urzędowo (8 XII 1394 r.)⁷²⁸. W 1399 r. (14 I) Jan z Koźła wraz z grupą innych osób był świadkiem Robaka, kmiecia z Koźła, który procesował się z podsędkiem Fal[i-sławem] z Tymanki⁷²⁹. Mógł być synem Racibora (I.F.19) lub Mikołaja (I.F.20). Ta ostatnia ewentualność jest bardziej prawdopodobna.

I.F.36 ADAM

Domniemany drugi syn Mikołaja – Adam z Koźła – pojawia się w dokumencie z sądu ziemskiego w procesie z Janem z Warszyc; Adam przyprowadził świadka, Stanisława *de Dzezanszna*, który stwierdził, że Adam *non defendit agrum, in quo osadl [sic!]*, 17 II 1394 r.⁷³⁰

⁷²³ KŚL, t. I, nr 6310 (s. 608).

⁷²⁴ Zob. *ibidem*, nr 1354 (s. 128, 27 VII 1389 r.).

⁷²⁵ *Ibidem*, nr 1867 (s. 178).

⁷²⁶ *Ibidem*, nr 3103 (s. 287).

⁷²⁷ *Ibidem*, nr 3451 (s. 317).

⁷²⁸ *Ibidem*, nr 3501 (s. 323).

⁷²⁹ *Ibidem*, nr 5735 (s. 552).

⁷³⁰ *Ibidem*, nr 3188 (s. 294).

I.F.37 JAKUB

Prawdopodobny trzeci syn Mikołaja, Jakub z Koźła, został pozwany 10 XI 1394 r. przez Jana Woteszkę o jedną kopę⁷³¹.

I.F.38 NN (CÓRKA)

Jak już wyżej wspomniano, Dziwisz z Sułkowic (I.F.21) być może pozostawił córkę, żonę Borzka z Ostoi, co wynika z faktu, że 26 III 1410 r. ten ostatni miał syna o imieniu Dziwisza⁷³².

I.F.39 STEFAN

Stefan z Sułkowic został pozwany w pierwszym terminie przez Wojciecha Bielawskiego, scholastyka łączycykiego, ten jednak nie stawił się przed sądem, który wydał wyrok pod nieobecność powoda (28 I 1399 r.)⁷³³. Mógł być synem zarówno Świętopełka, Bartłomieja, jak i Mikołaja (I.F.22–24). Zdaniem Adama Bonieckiego występował jeszcze w latach 1422–1446 jako dziedzic Koźła i Marcinowic⁷³⁴. Andrzej z Klimontowa (linia mstyczowska) wydzierżawił Stefanowi całą wieś Klimontów w 1446 r.⁷³⁵

I.F.40 PIETRASZ

Pietrasz z Sułkowic zapłacił „niestane” Wilkowi z Witowic (18 I 1407 r.)⁷³⁶. Mógł być synem zarówno Świętopełka, Bartłomieja, jak i Mikołaja (I.F.22–24).

I.F.41 NN (CÓRKA)

Jak wspomniano w biogramie Krystyna (I.F.28), Greta, wdowa po Świętopełku (I.F.25), występowała w źródle z 1433 r. ze swoim wnukiem Janem Malikiem, tak więc córka Grety poślubiła ojca Jana Malika z Czernikowa. Z kontekstu zapiski sądowej z wynika, że tym ojcem był Henryk Malik z Czernikowa, czyli to on był zięciem Grety⁷³⁷.

---

⁷³¹ *Ibidem*, nr 3480 (s. 319).

⁷³² KŚL, t. II, nr 1950 (s. 222).

⁷³³ KŚL, t. I, nr 5747 (s. 553).

⁷³⁴ A. Boniecki, *op. cit.*, t. XI, s. 110. Tu błędnie podano Koźłowa.

⁷³⁵ *Ibidem*, t. X, s. 137.

⁷³⁶ KŚL, t. II, nr 2765 (s. 321), *Petrassius de Sulkowicze*. Dnia 22 II 1407 r. zapłacił Wilkowi „niestane” po raz drugi, nr 2775 (s. 322).

⁷³⁷ Zapiska z 31 VIII 1400 r., KŚL, t. II, nr 6669 (s. 791), Mikołaj Malik z Czernikowa sądził się z Jankiem *de ibidem* o zadanie okrutnych ran.

I.F.42 CZCIBOR

Domniemanie, że oprócz wyżej wymienionej córki Świętopełk miał jeszcze syna, wynika z następstwa prawnego w sprawie, którą wcześniej prowadził Świętopełk⁷³⁸. Sprawa ta – jak już wyżej wspomniano – ciągnęła się dalej 24 XI 1388 r. z udziałem podkomorzego mazowieckiego, a stroną zostali Zawisza Barsiński oraz Czcibor z Łąki (*Czciborius de Lanka*)⁷³⁹.

I.F.43–44 KLEMENS i ŚWIĘTOPEŁK

Cytowany wyżej dokument z 1433 r. wyraźnie zaznacza, że Klemens i jego brat Świętopełk, synowie Krystyna (I.F.28), byli braćmi rodzonymi (*fratres germanos*).

I.F.45 SIECIECH

Seceslaus (Sieciech), syn Paszka Łąckiego (I.F.29), miał 20 X 1388 r. sprawę rozpatrywaną przez ministeriała Jana⁷⁴⁰. Stefan kołodziej miał sprawę z Sieciechem z Łąki (*Sethegius de Lanki*), ten jednak się nie stawił i sąd orzekł karę „niestane” (6 IV 1389 r.)⁷⁴¹. Pierwszy z cytowanych w tym miejscu dokumentów wyraźnie określa filiację Sieciecha.

Dalsze pokolenia Łąckich herbu Lis

Przedstawiam własne zestawienie na podstawie opracowań: A. Boniecki, *op. cit.*, t. XV, s. 266 i 267, S. Uruski, *op. cit.*, t. IX, Warszawa 1912, s. 306 oraz K. Niesiecki, *Herbarz polski powiększony*, t. VI, Lipsk 1841, s. 185–186.

JAN, syn Świętopełka (I.F.44), student Uniwersytetu w Krakowie w 1447 r.

JAN, proboszcz w Strzegocinie (pow. pułtuski, gm. Świercze) w 1468 r., kanonik w Łowiczu w 1473 r.

JAKUB z Wielanowa (ob. Wilanowo, pow. siemiatycki, gm. Mielnik), pojawia się w źródle z 1484 r.

⁷³⁸ KŚL, t. I, nr 789 i 790 (s. 73).

⁷³⁹ *Ibidem*, nr 1071 (s. 99).

⁷⁴⁰ *Ibidem*, nr 1005 (s. 94). Wpis potwierdza jego filiację (*Seceslaus Lanczski, dno Paszconi filio eius*).

⁷⁴¹ *Ibidem*, nr 1189 (s. 111).

MACIEJ, urodzony w 1506 r. kanclerz arcybiskupi, kanonik krakowski w 1547 r., archidiakon gnieźnieński w 1548 r., scholastyk kujawski, dziekan łowicki, rektor Uniwersytetu w Krakowie (1555–1557) do śmierci, pochowany w krakowskiej katedrze św. Wacława. Na jego nagrobku widać herb Lis oraz macierzysty Prus.

JAN i WOJCIECH, bracia, dziedzice Klizina (pow. radomszczański, gm. Ko-drąb), wymienieni w dokumencie z 1574 r.

STANISŁAW i BRYKCY, synowie **MIKOŁAJA**, co zostało odnotowane w 1575 r.

WOJCIECH, WALENTY, ANNA, wdowa po **WARCISŁAWIE. MIKOŁAJ, WARCISŁAW i HIERONIM** dziedziczyli w Łęce i części Piątku w 1576 r.

WOJCIECH miał w zastawie część Sułkowic.

HIERONIM miał synów: **MACIEJA i PIOTRA** (1579 r.).

STANISŁAW, syn **JANA i ZOFII**, żonaty z Anną Parzklińską (1579 r.).

SEBASTIAN, urodzony w 1569 r., kanonik poznański i kaliski, fundator ławek dla kanoników w kolegiacie w Kaliszu (1601 r.), odnowił kaplicę w katedrze poznańskiej, tam pochowany w 1626 r. (herby Lis i Ostoja)⁷⁴².

MIKOŁAJ wyposażył zbór luterański w Piotrkowie Trybunalskim w 1613 r.

WOJCIECH, województwo wołyńskie, wzmianka z 1635 r.

JAN z Koszyc Łącki.

ANDRZEJ z Łąki Łącki.

ALEKSANDER, syn **HIERONIMA**, żonaty był z Katarzyną z Balina (1635 r.).

---

⁷⁴² U Uruskiego zamiast 1626 r. podano 1651 r.

PAWEŁ, pisarz grodzki łęczycki w 1645 r.

FRANCISZEK i jego brat **JAN** kupili w 1645 r. wójtostwo w Zalesiu od Brzezińskiej, potem sprzedali je Godlewskiemu w 1652 r.

ARNOLF, płk królewski w 1666 r.

ELIASZ, nadpor. gwardii królewskiej Jana II Kazimierza, walczył później w 1672 r. pod Chocimiem.

JOACHIM, por. wojewody krakowskiego Wł. Myszkowskiego, miał kilku braci, wstąpił się pod Potyliczami (1662 r.). Brat Joachima **PIOTR** otrzymał dobra w Opczyńskim za zasługi wojenne (Plaskowice, Turowice i Rudziska).

REMIGIANA, żona Borowskiego herbu Abdank.

MARIANNA, żon Tomasza Bogusławskiego herbu Prus.

FRANCISZEK, **PAWEŁ**, **LUDWIK** i **RAFAŁ** podpisali elekcję w 1669 r. z województwa łęczyckiego (dwaj pierwsi także kolejną Jana III Sobieskiego), a **BIENIASZ** i **STANISŁAW** – z ziemią wieluńską.

MICHAŁ podpisał elekcję Augusta II z ziemi sieradzkiej w 1697 r.

ANTONI, syn **ANDRZEJA** i **JADWIGI** (wzmianka z 1717 r.).

FRANCISZEK, syn **ALEKSANDRA** (wzmianka z 1720 r.).

ANTONI, burgrabia w 1787 r., subdelegat grodzki łęczycki w latach 1788–1793.

O tym, że Łąccy herbu Lis żyją do dziś, świadczy osoba malarza Józefa (urodzonego w 1944 r.), mającego córkę Małgorzatę i syna Pawła⁷⁴³.

---

⁷⁴³ <http://obrazynaplotnie.net/116-lacki-jozef> [dostęp: 23 IX 2015 r.].

Kim jest Zygryd? Uosabia on bohatera (Held), wciela ideę bohaterstwa. Bohatera romantycznego? Jakież jest to bohaterstwo, które przedstawia Wagnerowski Zygryd? Bohaterstwo urzeczywistnia się w działaniu. Jakież to czyny głównie określają nam Zygryda? Zabijanie wroga, zdobycie kobiety; bohaterski czyn realizuje się tedy w dwóch sferach: walki i miłości erotycznej.

Bohdan Pocij

Część II

Ród Wierzbnow

Rodem Wierzbnow mniej lub bardziej kompleksowo zajmowali się: Gustav hr. von Seldern⁷⁴⁴, Leonhard Radler⁷⁴⁵, Ludwig Igálffy [von] Igáli, Marek Cetwiński, Agata Tarnas-Tomczyk, Jiří Stibor, a ostatnio Tomasz Jurek, którego dzieło – jako jedyne – tworzy uporządkowany obraz rodu. Żadne z tych opracowań nie ma jednak formy klasycznej, stworzonej przez Oswalda Balzera i Kazimierza Jasińskiego, stąd niniejsza publikacja jest syntezą dotychczasowych ustaleń nauki.

Kompleksowy charakter ma w zasadzie tylko dzieło Selderna, które jednak posiada zasadniczą wadę, wynikającą z całkowicie błędnej genezy rodu Wierzbnow⁷⁴⁶. Tą samą wadą dotknięte są też dzieła Radlera, Igálffy'ego [von] Igáliego oraz stanowisko Cetwińskiego⁷⁴⁷. Praca Tarnas-Tomczyk jest natomiast zupełnie chaotyczna, a żeby się o tym przekonać, wystarczy porównać tablice genealogiczne na końcu tomu autorstwa Jurka z tablicami w książce wymienionej autorki. To samo można powiedzieć o tablicach genealogicznych stworzonych przez Radlera⁷⁴⁸ i Cetwińskiego⁷⁴⁹.

---

⁷⁴⁴ G. Graf von Seldern, *Forschungen über die Abstammung und Beiträge zur Geschichte der Grafen von Wr̄bna und Freudenthal*, [w:] *Jahrbuch des heraldisch-genealogischen Genossenschaft Adler in Wien*, I. Jahrgang, Wien 1874, s. 1–25; II. Jahrgang, Wien 1875, s. 57–106.

⁷⁴⁵ L. Radler, *II. Beiträge zur Geschichte der Grafen von Würben*, I. Teil, [w:] *Archiv für schlesische Kirchengeschichte*, Band XVII, Hildesheim 1959, cyt. dalej L. Radler, *op. cit.*, cz. I, s. 84–117; *idem, op. cit.*, cz. II, s. 36–69.

⁷⁴⁶ Co wytknęła już A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 12 i n.

⁷⁴⁷ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 197 i n.

⁷⁴⁸ L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 51.

⁷⁴⁹ M. Cetwiński, *op. cit.*, tablica 15.

Gustav Graf von Seldern przedstawił niemający żadnej wartości naukowej wywód o pochodzeniu rodu Wierzbnow z miejscowości Werben koło Weißenfels⁷⁵⁰. Leonhard Radler wyraził pogląd, jakoby Wierzbnowie wywodzili się od niejakiego Ilika z Pożarzy-ska⁷⁵¹. Ta teza wydała się Cetwińskiemu „dość ryzykowna, choć prawdopodobna”⁷⁵². Utrzymywała się ona w nauce, dopóki w 1990 r. Janusz Bieniak nie wykazał jedności rodowej Lisów i Wierzbnow⁷⁵³. Jiří Stibor w zasadzie opowiedział się za tą koncepcją pochodzenia rodu, choć wytknął Agacie Tarnas-Tomczyk nieznajomość źródeł opawskich⁷⁵⁴.

POKOLENIE VII

II.1 ANDRZEJ

Andrzej wspomniany był w dokumencie z 1198 r. (zob. pod I.3), następnie w 1201 i 1202 r. był kasztelanem głogowskim⁷⁵⁵. Tomasz Jurek odwołał się do szeregu dokumentów, w których on występuje⁷⁵⁶. Dnia 23 V 1202 r. Andrzej świadkował u Henryka I Brodatego w dokumencie lubiąskim⁷⁵⁷, pojawił się też w kolejnym nadaniu z 3⁷⁵⁸ oraz z 26 VI tamtego roku⁷⁵⁹. Po raz ostatni pojawia się w dokumentach fundacyjnych klasztoru trzebnickiego z 28 VI 1203 r.⁷⁶⁰ oraz 3 IX tamtego roku, zawierającym kolejne nadania dla Lubiąża⁷⁶¹. W nekrologu klasztoru św. Wincentego we Wrocławiu pod datą 13 III znajduje się następujący wpis: *Andreas castellanus*. Zdaniem Tomasza Jurka dotyczy on tego Andrzeja⁷⁶², który pozostawił po sobie syna, Stefana Starego (II.4)⁷⁶³.

⁷⁵⁰ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 4. To samo można powiedzieć o rzekomych założycielach rodu, s. 5 i n. Zob. też cz. II, s. 57 i n.

⁷⁵¹ L. Radler, *op. cit.*, cz. I, s. 86 i n.

⁷⁵² M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 197.

⁷⁵³ Zob. T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*

⁷⁵⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 23–24.

⁷⁵⁵ Tożsamość Andrzeja z kasztelanem głogowskim o tym imieniu potwierdziła już Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 216 i n. Poparł to stanowisko T. Jurek, *Panowie...*, s. 32. Wynika to m.in. z położenia dóbr rodu Wierzbnow. *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae*, Studio et Opera Antonii Boczek, *Tomus Secundus, Ab Annis 1200–1240*, Olomucii 1839, cyt. dalej CDEM 2, nr VIII (s. 10), III Idus Novembris 1201 (10 XI 1201 r.), *Andrea castellano glogouiense*.

⁷⁵⁶ T. Jurek, *Panowie...*, s. 32. Dokumenty te cytujemy dalej z regestów zdecydowanie łatwiej dostępnych niż całe teksty.

⁷⁵⁷ CDS 7.1, nr 78 (s. 70).

⁷⁵⁸ *Ibidem*, nr 79 (s. 71).

⁷⁵⁹ *Ibidem*, nr 80 (s. 72).

⁷⁶⁰ *Ibidem*, nr 92 (s. 78).

⁷⁶¹ *Ibidem*, nr 93 (s. 79).

⁷⁶² MPH, t. V, s. 682. T. Jurek, *Panowie...*, s. 32.

⁷⁶³ Intrygującą koncepcję posiadania aż czterech synów przez Andrzeja przedstawiła Z. Birkenmajerowa. Pierwszym miał być Klemens, wojewoda głogowski, który poległ pod Legnicą w 1241 r. Koncepcję Birkenmajerowej teoretycznie obalił B. Śliwiński, uznając, że był to Klemens z Pałeczniczy, syn Andrzeja, kasztelana bytomskiego (I.E.4). Uznam to stanowisko, pamiętając jednak o jego możliwej całkowitej do-

II.2 JAN

Jan znany jest tylko z przekazu patriarchy Monacha (1198 r.), o którym napisano też w biografii I.3. Jan pozostawił po sobie synów, Jana i Mikołaja (II.5–6).

II.3 MATEUSZ

Mateusz także znany jest tylko z przekazu patriarchy Monacha (1198 r.), zob. pod I.3.

II.3a STEFAN

Zofia Birkenmajerowa na podstawie cytowanego wyżej dokumentu z 1201 r. uznała za brata Andrzeja (II.1) wymienionego po nim i oddzielającym ich Nankierem kasztelanem bolesławieckim Stefana, kasztelana legnickiego⁷⁶⁴. Jest to domysł tej autorki niepoparty innymi źródłami, które (dokument patriarchy Monacha) znają tylko braci Andrzeja, Jana i Mateusza. Mimo to utożsamiała go ze Stefanem (II.4)⁷⁶⁵.

POKOLENIE VIII

II.4 STEFAN STARY

Stefan Stary występował w źródłach z lat 1208–1240, był kasztelanem bolesławieckim (1218–1232), potem niemczańskim (1234–1239)⁷⁶⁶. Jego filiację określa dokument z 6 VIII 1223 r. (*Stephanus castellanus de Boleslauec, filius Andre[a]e*)⁷⁶⁷. We-

---

wolności, którą zarzucił Śliwińskiemu J. Matuszewski: Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 216; B. Śliwiński, *Ród Lisów w Rocznikach...*, s. 44; J. Matuszewski, *op. cit.*, s. 176. Drugi syn to rzeczywisty syn Stefan. Za trzeciego Birkenmajerowa uznała kasztelana mikołowskiego Andrzeja (na to nie ma żadnych dowodów, zob. CDS 7.1, nr 395, s. 190), a za czwartego – Jakse, kasztelana siewierskiego (w to ostatnie wierzyła jeszcze A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, zob. np. tablica genealogiczna); ten Jaksa to oczywiście Jaksa (I.E.8): Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 217–218.

⁷⁶⁴ *Codex Dipomaticus et Epistolaris Moraviae*, Studio et Opera Antonii Boczek, Tomus Secundus, Ab Annis 1200–1240, Olomucii 1839, nr VIII (s. 10), III Idus Novembris 1201, *Stephano castellano de Legniz*.

⁷⁶⁵ Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 220.

⁷⁶⁶ Ta identyfikacja występuje: M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 181; A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 19 i n., J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 1 (s. 24; ten utożsamia go z kasztelanem Chełmna z 1223 r.), T. Jurek, *Panowie...*, s. 30. Przydatny też jest falsyfikat rzekomo z 30 VIII 1228 r., zob. SUB, *Erster Band 971–1230, Bearbeitet von Heinrich Appelt*, Wien–Köln–Graz 1971, cyt. dalej SUB 1, nr 367 (s. 293), *comite Stephano castellano in Nempis*; w formie regestu w CDS 7.1, nr 338 (s. 174). L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 37 dość ogólnikowo wymienił podane niżej źródła. Dalej zaś pomylił Stefana z synem Andrzeja z rodu Lisów (I.E.4 i tablica 8), zob. s. 41. Ten błąd zrobił też wcześniej F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. III, cz. I, s. 72–73. Radler uwierzył w zupełnie nierealną informację, jakoby to Stefan ufundował w 1220 r. kościół franciszkański w Świdnicy, zob. s. 50 (por. też dalej).

⁷⁶⁷ ZDKM, nr III (s. 3). SUB 1, nr 230 (s. 168); w formie regestu w CDS 7.1, nr 273b (s. 143). Znał go już F. Piekosiński, zob. *Rycerstwo...*, t. II, s. 311. Pogląd o ojcostwie Andrzeja (II.1) wobec Stefana wyraziła już Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 216 i n. Dalej miesza wszystko ze sobą, choć zauważa, że Stefan był kasztelanem w Niemczy, zob. *ibidem*, s. 221.

dług Jana Długosza poległ w bitwie pod Legnicą (9 IV 1241 r.). Występuje w wielu dokumentach: w dwóch Henryka Brodatego z 25 XII 1208 r.⁷⁶⁸, z 10 V 1209 r. (*comes Stephanus de Wirbna*)⁷⁶⁹, 25 XII 1209 r. (*Stephanus Ondreyovich*)⁷⁷⁰, 1217 r. (*Stephanus de Wirben*)⁷⁷¹, 18 IV 1218 r. (*Castellanus Stephanus de Bolozlauec*)⁷⁷², 1222 r.⁷⁷³, 5 VIII 1222 r. (*Stephano Polizlaum [...] Castellatorum*)⁷⁷⁴, 1223 r. (*Stephano castellano de Bolezlauec*)⁷⁷⁵, 1226 r. (*Stephanus de V...*)⁷⁷⁶, ponownie z tego samego roku (*comite Steffano magno castellano de Boleslavec*)⁷⁷⁷, 6 VI 1228 r. (*comes Stephanus de Wirbno*)⁷⁷⁸, 14 IX 1230 r. (*Stephano castellano de Bolezlawize*)⁷⁷⁹, 1231 r. (*comite Stephano*)⁷⁸⁰, XII. Kal Octobris z 1231 r. (*Stephanus Andreowicz*)⁷⁸¹, z 31 X 1232 r. (*co-*

⁷⁶⁸ Tekst pierwszego: A. Mosbach, *Wiadomości do dziejów polskich z Archiwum Prowincyi Szląskiej*, Wrocław 1860, s. 4 (z błędną datą 1209 r.); w formie regestu w CDS 7.1, nr 129 (s. 97), *Stephan Ondreyovich*, nr 11. Tekst drugiego zob. *Geschichte des ehemahligen Bisthums Lebus und des Landes dieses Namens*, Von Siegmund Wilhelm Wohlbrück, Erster Theil, Berlin 1829, s. 15; w formie regestu w CDS 7.1, nr 130 (s. 97), *Stephan Andreyovich*.

⁷⁶⁹ SUB 1, nr 343 (s. 270); w formie regestu w CDS 7.1, nr 132 (s. 98), wymieniono też jego braci, Jana i Mikołaja (zob. niżej). Z tą datą jest też drugi dokument – nr 133 (s. 99). Ocena treści tego dokumentu: zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 11; T. Jurek, *Panowie...*, s. 29.

⁷⁷⁰ KDW, t. I, nr 64. Zob. też F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. II, s. 311.

⁷⁷¹ CDS 7.1, nr 175 (s. 114).

⁷⁷² SUB 1, nr 171 (s. 126); w formie regestu w CDS 7.1, nr 199 (s. 122).

⁷⁷³ SUB 1, nr 355 (s. 280), znany tylko z późnych odpisów (występuje w nim Stefan jako kasztelan Bolesławca), w regestach (CDS 7.1) jest on błędnie datowany (1232 r.), nr 374 (s. 185).

⁷⁷⁴ *Acta Borussia ecclesiastica, civilia, literaria oder sorgfältige Sammlung allerhand zur Geschichte des Landes Preussen gehöriger Nachrichten, Urkunden, Schriften und Documenten*, Königsberg und Leipzig 1730, Bd. 1, s. 65, *Stephano Poleslav*. F. von Dreger, *Codex Pomeraniae vicinarumque terrarum diplomaticus: oder Urkunden, so die Pommersch – Rügianisch – u. Caminschen, auch die benachbarten Länder; Brandenburg, Mecklenburg, Preussen und Pohlen...*, t. I, Berlin 1768, nr LVIII (s. 107). SUB 1, nr 216 (s. 158), *Stephano Polezslav(iensi)*; w formie regestu w CDS 7.1, nr 258 (s. 137).

⁷⁷⁵ SUB 1, nr 236 (s. 172); w formie regestu w CDS 7.1, nr 252 (s. 134) z błędnym rokiem (1222).

⁷⁷⁶ SUB 1, nr 270, s. 199 (zawieszona pieczęć Stefana z Wierzbna); w formie regestu w CDS 7.1, nr 294 (s. 154). A. Tarnas-Tomczyk utożsamia tego Stefana z rycerzem o tym imieniu w następnym dokumencie, nr 295 (s. 154), zob. *eadem, op. cit.*, s. 22. *Urkundensammlung zur Geschichte des Fürstenthums Oels bis zum Aussterben der Piastischen Herzogslinie*, Herausgegeben von Wilhelm Häusler, Breslau 1883, s. 66.

⁷⁷⁷ *Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte und der Einführung und Verbreitung Deutscher Kolonisten und Rechte in Schlesien und der Ober-Lausitz*, von Gustav Adolf Tzschoppe und Gustav Adolf Stenzel, Hamburg 1832, nr IX (s. 286). Ponownie SUB 1, nr 366 (s. 291, gdzie jednak *Boleslauec*); w formie regestu w CDS 7.1, nr 296 (s. 155). Ta sama uwaga tej autorki dotyczy komesa Stefana z jeszcze innego dokumentu z 1226 r., zob. *Die Urkunden des Klosters Lebus, Lieferung I*, wyd. J.G.G. Büsching, Breslau 1821, s. 90. CDNES, t. III, s. 313, *comes Stephanus*; w formie regestu w CDS 7.1, nr 297 (s. 155), zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 23. Zwraca też uwagę na falsyfikat z 10 V 1209 r. – Stefan z Wierzbnej i kasztelan bolesławiecki są wymienieni w jednym dokumencie (zob. CDS 7.1, nr 132, s. 98), jest to jednak dokument raczej niepewny, zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 23, przypis nr 87.

⁷⁷⁸ *Liber fundationis claustris sanctae Mariae virginis in Heinrichow oder Gründungsbuch des Klosters Heinrichau, Aus der Handchrift herausgegeben [...] von Gustav Adolf Stenzel*, Breslau 1854, s. 148. SUB 1, nr 290 (s. 214); w formie regestu w CDS 7.1, nr 336 (s. 172).

⁷⁷⁹ SUB 1, nr 314 (s. 231); w formie regestu w CDS 7.1, nr 362 (s. 182).

⁷⁸⁰ SUB 2, nr 8 (s. 4).

⁷⁸¹ ZDKM, nr XII (s. 11). Zob. też F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. II, s. 311.

mite Stephani filii Andree, castellani de Boleslawec)⁷⁸², 1234 r. (*Stephano castellano de Nemzt*)⁷⁸³ i (*Stephano castellano de Nempcz*)⁷⁸⁴, 21 XI 1234 r. (*Stephanus de Werbene et Stephanus filius eiusdem*)⁷⁸⁵, 1237 r. (*comite Stephano filio Andree*)⁷⁸⁶, 1238 r. (*Stephanus castellanus de Zlemech=Nemech*)⁷⁸⁷, 1239 r. (*comite Stephano castellano de Nemz*)⁷⁸⁸, 26 VI 1239 r. (*comes Stephanus Wirbno*)⁷⁸⁹, 28 IX 1239 r. (*comes Stephanus castellanus de Nemchy*)⁷⁹⁰ i 1240 r. (*comite Stephano de Wirbno*)⁷⁹¹.

Data śmierci Stefana Starego wiąże się z informacją podaną przez Jana Długosza, że poległ w bitwie pod Legnicą 9 IV 1241 r. Jak już była mowa w części II mojej poprzedniej książki, Józef Matuszewski podważył całą relację Długosza i rodzi to wątpliwość, skąd autor *Roczników* wziął taką wiadomość⁷⁹². Tomasz Jurek jest zdania, że informacje te Długosz pozyskał z nagrobków we franciszkańskim kościele św. Jakuba we Wrocławiu⁷⁹³. Obecnie mieści się tam siedziba biskupa katolickiego obrządku greckobizantyjskiego, a słuszności domysłu Tomasza Jurka wykluczyć nie można, bo tam właśnie, jeszcze w trakcie budowy, pochowano w krypcie samego Henryka Pobożnego poległego pod Legnicą⁷⁹⁴.

⁷⁸² KDMłp, t. II, nr CCCCVI (s. 52). SUB 2, nr 24 (s. 13); w formie regestu w CDS 7.1, nr 396 (s. 191). Znał go już F. Piekosiński, *Rycerstwo...*, t. II, s. 311.

⁷⁸³ SUB 2, nr 421 (s. 266); w formie regestu w CDS 7.1, nr 433 (s. 202).

⁷⁸⁴ SUB 2, nr 422 (s. 267); w formie regestu w CDS 7.1, nr 434 (s. 202).

⁷⁸⁵ SUB 2, nr 73 (s. 47); w formie regestu w CDS 7.1, nr 456a (s. 208).

⁷⁸⁶ KDP, t. III, nr XVI (s. 310). KDMłp, t. I, nr XXI (s. 27), SUB 2, nr 137 (s. 90).

⁷⁸⁷ SUB 2, nr 156 (s. 100); w formie regestu w CDS 7.1, nr 510a (s. 222), tu całkowicie błędna lekcja *de Lesnech* (Lissa = Leszno?). A. Tarnas-Tomczyk sądzi, że Grünhagenowi chodziło o Wrocław-Leśnicę (do 1928 r. odrębne miasto), jest to tylko domysł tej autorki, bo należy zakładać, że słynny historyk (zarazem niedoszły aptekarz) wpisałby Deutsch-Lissa, zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 19. M. Cetwiński natomiast raz opowiada się za Leśnicą, a raz za Niemczą, zob. M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 181–182.

⁷⁸⁸ SUB 2, nr 172 (s. 111); w formie regestu w CDS 7.1, nr 530 (s. 230).

⁷⁸⁹ SUB 2, nr 429 (s. 273); w formie regestu w CDS 7.1, nr 537 (s. 233).

⁷⁹⁰ SUB 2, nr 167 (s. 108); w formie regestu w CDS 7.1, nr 542 (s. 235).

⁷⁹¹ SUB 2, nr 196 (s. 124); w formie regestu w CDS 7.1, nr 547 (s. 237).

⁷⁹² T. Kruszewski, *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich...*, s. 76 i n.

⁷⁹³ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41. T. Jurek, *Panowie...*, s. 32. L. Radler zrobił z tego Stefana dwie różne osoby, zob. *idem, op. cit.*, cz. II, s. 37–38, 41, 50–52 i tablica genealogiczna. Głębszy wywód na temat błędów Radlera: A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 20, przypis nr 65. Autorka sama popełnia szereg błędów, choć innego niż Radler rodzaju: ze Stefana robi dwóch Stefanów, rzeczywistego syna Stefana (II.9) miesza z wojewodą wrocławskim (I.E.6), dalej pół życiorysu Stefana-ojca myli z biografią Stefana-syna (II.9), zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, zwłaszcza od s. 31. Kilka pierwszych pokoleń Wierzbnow tak zupełnie pomieszła, że ramy tej publikacji uniemożliwiają zdemaskowanie wszystkich jej błędów; wystarczy porównać tablicę genealogiczną jej autorstwa z tablicami T. Jurka, *Panowie...* (na końcu tomu), by zobaczyć skalę pomyłek tej autorki.

⁷⁹⁴ T. Jurek badał także dokument z 1260 r., który mógłby sugerować późniejszą śmierć Stefana, ale w przekonujący sposób odrzucił taką możliwość, zob. *idem, Panowie...*, s. 33. Chodziło tu o fakt, że dobra w Zemsku (województwo wielkopolskie, pow. grodziski, gm. Granowo) zostały odsądzone przez Przemysła I: *Eapropter nos comes Eustachius notum facimus tam futuris quam presentibus Christi fidelibus universis, quod una cum fratre nostro comite Voyzesckone, de bona voluntate ac pari consensu omnium heredum nostrorum, ad placandam nobis superni iudicis severitatem et animarum nostrarum remedium, ac coniugum nostrarum et filiorum nostrorum simul et progenitorum nostrorum salutem, ecclesie et Conventui de Dober-*

Stefan Stary pozostawił po sobie synów: Andrzeja, Jana, Stefana i Szymona (II.7–10) oraz zapewne nieznaną z imienia córkę (II.11).

II.5 JAN

Jan, syn Jana (II.2), pojawia się w źródłach z lat 1209–1236. W znanym nam już dokumencie z 10 V 1209 r.⁷⁹⁵ (zob. wyżej) imię Jana występuje z imieniem jego młodszego brata Mikołaja (II.6) – *Johannes de Wirbna et frater eius Nicolaus*⁷⁹⁶. Jak zauważył Tomasz Jurek, w nauce umocnił się pogląd o tożsamości tego Jana ze znanym z innych źródeł Janem Starym⁷⁹⁷. Sam Jan z Wierzbnej występował w dokumencie z 1214 r. (*Iohanne comite de Uirbno*)⁷⁹⁸. Jako Jan Stary (*Johannes Magnus*) nadał cystersom kołbackim wspomniane wyżej Zemsko (oraz Laskowo koło Pyrzyce) 2 III 1236 r., co niedwuznacznie wskazuje na pomorski rodowód Wierzbnow jako odnogi Lisów⁷⁹⁹. Agata Tarnas-Tomczyk sądzi, że Jan umarł 3 III, zgodnie z zapiską *Nekrologu opactwa św. Wincentego: Obierunt: [...]* *Iohannes miles de Uerbno*⁸⁰⁰. Zdaniem Tomasza Jurka miał tylko syna Tomasza zwanego Tomkiem (II.12), co – w świetle badań Edwarda Rymara – jest więcej niż wątpliwe.

Punktem wyjścia jest cytowany już tekst z 1980 r. W dokumencie z 2 III 1236 r. pojawia się wasal Jan Magnus (Stary)⁸⁰¹. Wieś Zambrisk natomiast Ludwik Quandt identyfikował z Santockiem koło Gorzowa Wielkopolskiego, a w nazwie Kosegarten widział

---

luch Cisterciensis Ordinis hereditatem que vulgariter Zambercz vocatur: que quondam iure hereditario ad progenitores nostros pertinebat, ac iterato, presidente iudicio felicis memorie domino duce Primizlone, coram comitibus terre propter damnas et iniurias nobis a comite Stephano de Wirbena et filiis suis illatas, Polonicali iure post trinam citationem per sentenciam comitum requisivimus et in possessionem introducti fuimus, ac eandem longo tempore tranquilla pace possedimus, zob. KDW, t. I, nr 385 (dokument Bolesława Pobożnego z 1 VII 1260 r.) oraz podobnie nr 387 z tej samej daty. Nie wynika z tego, że Stefan żył jeszcze tego dnia. Już wcześniej tymi dobrami władał także brat stryjeczny Stefana, Jan (II.5).

⁷⁹⁵ W [1236] SUB 1, nr 343 (s. 270), czytamy: *comite Johanne de Wirbno et fratre eius Nicolao*.

⁷⁹⁶ CDS 7.1, nr 132 (s. 98). Z tej daty jest też drugi dokument – nr 133 (s. 99). Ocena treści tego dokumentu: A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 11; T. Jurek, *Panowie...*, s. 29.

⁷⁹⁷ T. Jurek, *Panowie...*, s. 65. Wcześniej zob. M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 198 i A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 18.

⁷⁹⁸ SUB 1, nr 142 (s. 101); w formie regestu w CDS 7.1, nr 161 (s. 108).

⁷⁹⁹ F. von Dreger, *op. cit.*, nr CVIII (s. 175). KDW, t. I, nr 186; przedruk w SUB 2, nr 112 (s. 75); w formie regestu w CDS 7.1, nr 491c (s. 216). Jest to dokument Henryka Brodatego, chodzi o miejscowości Zambrisk i Lascoue, tę ostatnią rozszyfrował już sam von Dreger jako *Groß – und Klein Lazkow sind unweit Colbaz gelegen*. To ob. Laskowo w pow. pyrzyckim w gm. Przelewice. Zambrisk E. Rymar identyfikuje jako wspomniane wyżej Zemsko, zob. E. Rymar, *Identyfikacja wsi „Zambrisk” z dokumentu Henryka Brodatego (1236 r.). Przyczynek do początków klasztoru w Bledzewie*, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza”, t. 26 (XIII, z. 2), s. 135–137.

⁸⁰⁰ MPH, t. V, s. 681, wydawca sądził błędnie, że Jan zmarł między 1263 a 1270 r. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 19. T. Jurek uznał błędnie, że data ta dotyczy bratanka Jana (II.8).

⁸⁰¹ *Pommersches Urkundenbuch, I. Band 786–1253, I. Abtheilung. Regesten, Berichtigungen und Ergänzungen zu Hasselbach's und Kosegarten's Codex Pomeraniae Diplomaticus*, Bearbeitet und herausgegeben von Dr. Robert Klempin, Stettin 1868, nr 327 (s. 249). KDW, t. I, nr 186.

Samborsko koło Jastrowia (ziemia wałecka)⁸⁰². Rodgero Prümers uważał zaś, że to zaginiona wieś koło Laskowa (ziemia barlinecka). Ten pogląd zyskał wielu zwolenników⁸⁰³. Tę i inne (zob. dalej) kwestie terytorialne dostrzegła u Rymara Agata Tarnas-Tomczyk, a także, zbyt ogólnikowo, Tomasz Jurek⁸⁰⁴. Edward Rymar zajmował się jednak także rekonstrukcją stosunków rodzinnych Jana Starego, do czego odniesień próżno szukać u tych dwojga autorów, co śmiało można postawić im jako zarzut. Edward Rymar powiązał błędnie Jana Starego ze Stefanem palatynem (I.E.7), otwierającym listę świadków w omawianym dokumencie. Tego ostatniego utożsamiał błędnie ze Stefanem Starym (II.4)⁸⁰⁵. Jak wspomniano w tym ostatnim biogramie, a co przypomniał Rymar, Stefan wystąpił w dokumencie z 21 XII 1234 r. przy zatwierdzeniu przez komesa Bronisza posiadłości dla klasztoru w Paradyżu (Gościkowie) wraz z synem – imiennikiem (II.9)⁸⁰⁶.

Sprawa posiadania dóbr przez ród Wierzbnow nad Obrą w latach 1234–1236⁸⁰⁷ nie została przez naukę zgłębiona. Najpełniejszy obraz przedstawił Edward Rymar, wskazując na kolejnych posiadaczy tych dóbr jako domniemanych potomków Jana Starego. Do tej okoliczności Agata Tarnas-Tomczyk w ogóle się nie odniosła, co stawia już bardzo ważne pytanie o jej rzetelność naukową, bo nawet gdyby uważała koncepcję Rymara za złą, powinna to wykazać; to samo dotyczy Tomasza Jurka, a jest on jeszcze bardziej obciążony, bo w odróżnieniu od Tarnas-Tomczyk doszukiwał się potomstwa Jana.

Tarnas-Tomczyk i Jurek ani jednym zdaniem nie ustosunkowali się do wykazania przez Rymara, że występujący w dokumencie z 1236 r. Eustachy to syn Jana Starego, co jest więcej niż prawdopodobne⁸⁰⁸. Postać Eustachego zna Agata Tarnas-Tomczyk, ale nie odnosi się do jego filiacji⁸⁰⁹. Zauważyła tylko dokument z 1 VII 1260 r., a Eustachy występował już wcześniej. W cytowanym dokumencie z 1236 r. czytamy: *Eustachius et alii quam plures Poloni*. Dokument ten stanowił nadanie Władysława Odonica cystersom kołbackim wsi Warszyn. Najważniejszy jest jednak dokument Władysława Odonica z 23 V 1237 r., który dotyczył nadania Korytowa dla joannitów⁸¹⁰. Pośród świadków widzimy także *Eustachii filii Iohannis*, co rodzi istotne pytanie, co mają do powiedzenia Tarnas-Tomczyk i Jurek o tej filiacji. Jeżeli ten Jan to nie Jan Stary, należałoby podać argumentację; hamletowskie milczenie nie jest odpowiedzią.

⁸⁰² E. Rymar, *op. cit.*, s. 133.

⁸⁰³ Pommersches Urkundenbuch dalej PUB I, I. Band, II. Abtheilung, *Annalen und Abt-Reihe des Klosters Colbatz, Todtenbuch und Abt-Reihe des Klosters Neuencamp, Personen und Orts-Register*, Bearbeitet und herausgegeben von Dr. Rodgero Prümers, Stettin 1877, s. 636. E. Rymar, *op. cit.*, s. 134.

⁸⁰⁴ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 58 i n. T. Jurek, *Panowie...*, s. 65.

⁸⁰⁵ E. Rymar, *op. cit.*, s. 136.

⁸⁰⁶ KDW, t. I, nr 169. O Broniszu zob. też nr 126 (29 I 1230 r.) oraz 127–129.

⁸⁰⁷ E. Rymar, *op. cit.*, s. 137.

⁸⁰⁸ KDW, t. I, nr 195. E. Rymar, *op. cit.*, s. 135.

⁸⁰⁹ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 58 i 60.

⁸¹⁰ KDW, t. I, nr 202. E. Rymar, *op. cit.*, s. 135.

W latach 1231–1233 Władysław Odonic uczynił nadanie dla klasztoru w Dobryługu, w rejonie rzek Ponikwy i Obry, w pobliżu Zemska, posiadłości Jana Starego⁸¹¹. Jednak w 1234 r. Henryk Brodaty nadania tego nie zatwierdził i nadał te dobra komesom z Wierzbna, zapewne również Janowi, którego Rymar uważał – choć z wątpliwościami – za brata Stefana z Wierzbnej⁸¹². Chodziło tu Stefana Starego (II.4), stale mylonego przez przyrzyckiego uczonego z palatynem o tym imieniu z rodu Lisów (I.E.7). W świetle ustaleń Tomasa Jurka Stefan Stary to brat stryjeczny Jana Starego (zob. wyżej). Agata Tarnas-Tomczyk również utożsamia palatyna Stefana z dokumentu z 1236 r. ze Stefanem z Wierzbnej, ale w innej kombinacji: palatyn to u niej syn Stefana⁸¹³. Jak pamiętamy, te identyfikacje są błędne, a wykazał to, niewolny od bałamutności w wielu innych kwestiach, Błażej Śliwiński (zob. wyżej).

Przyjrzyjmy się teraz wspomnianemu już dokumentowi z 1 VII 1260 r., przez który można wielkopolski komes Eustachy wraz z bratem Wojciechem (*Voyzesckone*) nadają cystersom w Dobryługu na Łużycach wieś *Zambercz* w celu założenia filii klasztoru⁸¹⁴. Najdokładniej omówiła ten przywilej Agata Tarnas-Tomczyk. Zastanawiające było dla niej powtórne nadanie Zemska innemu klasztorowi, czyli wyciągnęła wniosek, że cystersi kołbaccy go jednak wcześniej nie otrzymali⁸¹⁵. Najwyraźniej nie przeczytała dokładnie tekstu Edwarda Rymara, który napisał, że Henryk Brodaty tamto nadanie unieważnił (zob. wyżej). Zauważyła brak Jana Starego, ale nie można dopatrywać się w nim niczego więcej niż jego śmierci. Dobra te Eustachy odzyskał za wsparciem ks. Przemysła I *iure hereditario* od stryjecznego stryja *comite Stephano de Wirbena et filiis suis*⁸¹⁶. Z tej samej daty pochodziło też zatwierdzenie nadania przez ks. Bolesława Pobożnego⁸¹⁷. Okoliczności nadania Zemska, związane w konfliktem między Henrykiem Brodatym a jego dawnym pupilem Odonicem, który sięgnął Stolicy Apostolskiej, dobrze przedstawił Edward Rymar, a poparła go Agata Tarnas-Tomczyk⁸¹⁸.

O okolicznościach posiadania tych dóbr przez Wierzbnow, a zwłaszcza przez Eustachego, Agata Tarnas-Tomczyk pisze dwukrotnie, zarazem popadając ze sobą w sprzeczność. Dla wykazania tej niezgodności zacytujmy dokument Eustachego (zwanego przez wydawców Eustachiuszem):

⁸¹¹ E. Rymar, *op. cit.*, s. 137.

⁸¹² *Ibidem*, s. 138.

⁸¹³ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 60.

⁸¹⁴ KDW, t. I, nr 385. E. Rymar, *op. cit.*, s. 134.

⁸¹⁵ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 59.

⁸¹⁶ KDW, t. I, nr 385. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 59.

⁸¹⁷ KDW, t. I, nr 387.

⁸¹⁸ E. Rymar, *op. cit.*, s. 135–138. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 59.

Comes Eustachius 1260 Jul. 1, Pozennan; confert una cum fratre suo com. Voyzesckone monasterio de Dobrylug haereditatem Zemsko, ad construendum ibidem monasterium Ordinis Cisterciensis.

Pergam. orygin. Na sznurku jedwabn. czerw. przywieszona pieczęć Eustachiusza; (pieczęć XIX).

Poznań. Königl. Staats Arch. Blesen 4.

*In nomine sancte et individue Trinitatis amen. Quoniam mortalium equa est conditio et hoc est in lege mortis, quod non plus diviti parcitur quam pauperi, nec vera sunt hominis bona que secum auferre non potest, ideoque nos, qui pre ceteris temporalium a Domino benedictionem accepimus, studio misericordie invigilare debemus, que sola comes fidelis est defunctorum. Eapropter nos comes Eustachius notum facimus tam futuris quam presentibus Christi fidelibus universis, quod una cum fratre nostro comite Voyzesckone, de bona voluntate ac pari consensu omnium heredum nostrorum, ad placandam nobis superni iudicis severitatem et animarum nostrarum remedium, ac coniugum nostrarum et filiorum nostrorum simul et progenitorum nostrorum salutem, ecclesie et Conventui de Doberluch Cisterciensis Ordinis hereditatem que vulgariter Zambercz vocatur: **que quondam iure hereditario ad progenitores nostros pertinebat** [wyróżnienie moje – T.K.], ac iterato, presidente iudicio felicitis memorie domino duce Primizlone, coram comitibus terre propter damna et iniurias nobis a comite Stephano de Wirbena et filiis suis illatas, Polonicali iure post trinam citationem per sententiam comitum requisivimus et in possessionem introducti fuimus, ac eandem longo tempore tranquilla pace possedimus: cum omni utilitate in agris, pratis, silvis, aquis, piscationibus, mellificiis, et cum omni libertate et pleno iure tam proprietatis quam possessionis tranquille possidendam contulimus in hunc modum, ut in predicta hereditate claustrum Ordinis eorum construatur, ubi Deo omnipotenti die noctuque divina obsequia secundum statuta et consuetudinem Ordinis eorum persolvantur. Ut igitur hec nostra donatio prefate ecclesie de Doberluch rata permaneat et inconvulsa, presentem paginam sigillorum nostrorum munimine fecimus insigniri, suppositis etiam testibus fidedignis quorum nomina sunt hec: comes Predeploc palatinus, comes Herkenboldus palatinus, comes Goslavus castellanus de Sanctoch, comes Andreas castellanus de Vilenen, comes Benjamin castellanus de Premunt, comes Svantemir castellanus de Mezeriz, comes Iheroslavus de Corsike, Mathias notarius curie et alii quam plures. Acta sunt hec in Pozennan anno Domini M.CC. sexagesimo in octava Iohannis Baptiste⁸¹⁹.*

⁸¹⁹ KDW, t. I, nr 385.

Wyłuszczonej wyżej formuła wyraźnie wskazuje, że nie tylko ojciec Eustachego, Jan, był właścicielem Zemska, lecz jeszcze jego dawniejsi przodkowie. Zresztą wyraźnie określono też formę własności jako alodialną, bezwarunkową i dziedziczną, co dla historyka ustroju i prawa jest jednoznaczne. Taką też interpretację w pierw podał Agata Tarnas-Tomczyk⁸²⁰. Zaraz potem wdała się w dywagacje związane z okolicznościami opanowania ziemi nad Obrą przez Henryka Brodatego na mocy układu z 22 IX 1234 r. Następnie skojarzyła go jako okoliczność nabycia Zemska przez Jana Starego. Jest to jednak spekulacja związana z nazwaniem w akcie z 1236 r. Jana wasalem (albo lennikiem, jak chce Tarnas-Tomczyk) Henryka Brodatego⁸²¹. Gdyby Zemsko było nadaniem Henryka, dokument nie omieszczałby o tym wspomnień, nadanie przyjęłoby wtedy postać lenna, które upowszechniało się w zachodniej części Polski.

Jest to jeden z najważniejszych elementów układanki zawartych w tej publikacji. Jeżeli Jan Stary od dawna tam władał, oznaczałoby to dodatkowe potwierdzenie jego książęcej genezy, a dodatkowo potwierdzałoby hipotezę, że wszyscy książęta pomorscy byli z jednego rodu.

II.6 MIKOŁAJ

Młodszy syn Jana (II.2) znany jest z cytowanego już dokumentu z 10 V 1209 r.⁸²² Marek Cetwiński, a za nim Agata Tarnas-Tomczyk identyfikują Mikołaja z koniuszym (*Nicholai agaze*) z dokumentu z 2 VII 1223 r.⁸²³ i ze stolnikiem (*Nicolao pincerna*) z 1226 r.⁸²⁴ Stosunek do tych identyfikacji Tomasz Jurek ma chyba negatywny⁸²⁵. Mikołaj pozostawił po sobie synów: Krystyna i Mikołaja zwanego Nikoszem (II.15–16) oraz córkę, prawdopodobnie noszącą imię Agnieszka (II.17).

⁸²⁰ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 59.

⁸²¹ *Ibidem*, s. 60.

⁸²² Zob. przypis nr 1236.

⁸²³ SUB 1, nr 227 (s. 166); w formie regestu w CDS 7.1, nr 270 (s. 143).

⁸²⁴ SUB 1, nr 364 (s. 290); w formie regestu w CDS 7.1, nr 311 (s. 160), gdzie jednak jest określenie „podstoli”, czyli jest to pomyłka wydawcy. M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 146. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 19.

⁸²⁵ T. Jurek, *Panowie...*, s. 66, przypis nr 175, a zwłaszcza tablica IV, s. 158.

POKOLENIE IX

II.7 ANDRZEJ

Andrzej, najstarszy syn Stefana Starego (II.4), poległ bezpotomnie pod Legnicą (9 IV 1241 r.)⁸²⁶. Występuje w dwóch dokumentach z 1239 r., jednym bez daty dziennej i drugim z 29 VIII z określeniem filiacji (*Andreas filius Stephani, Andrea filio Stephani*)⁸²⁷.

II.8 JAN

Jan, drugi syn Stefana Starego (II.4), znany jest z dokumentów z lat 1235–1266. W latach 1254–1266 był kasztelanem Ryczyna, zmarł – jak jednoznacznie wykazała A. Tarnas-Tomczyk – 15 VIII⁸²⁸ (a nie, jak sądził Jurek, 3 III⁸²⁹, zob. wyżej) po 1266 r. Był dwa razy żonaty, po raz pierwszy z osobą bliżej nieznaną, a po raz drugi podobnie, choć w tym wypadku Tomasz Jurek dopuszcza wersję, że ta druga żona była krewną abpa Jakuba Świnki⁸³⁰. Trzykrotnie określono jego filiację: 1 XI 1235 r. (*Iohannes filius*

⁸²⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41. Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 223–224 pomieszała go z Andrzejem, kasztelanem bytomskim z rodu Lisów (I.E.4).

⁸²⁷ SUB 2, nr 170 (s. 110); nr 430 (s. 274), w formie regestu w CDS 7.1, nr 525 (s. 228) i nr 539 (s. 234), z błędnym określeniem Andrzeja jako brata Stefana.

⁸²⁸ *Necrologium Lubense*, [w:] *Monumenta Lubensia*, hrsgb. W. Wattenbach, Breslau 1861, s. 50. Nekrolog opactwa w Lubiążu jednoznacznie podaje, że 15 VIII zmarł Jan, ojciec 24 bpa wrocławskiego Henryka (II.18): *Ob.[iit] Jo.[hannes] de Wirbna, pater d. Henrici Wrat. 24. episcopi*. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 40, przypis nr 102.

⁸²⁹ *Liber mortuorum monasterii sancti Vincentii ordinis Praemonstratensis*, MPH, t. V, s. 681, *Johannes miles de Uerbno*.

⁸³⁰ Zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 42–43. Chronologia pojawiania się potomstwa Jana sugeruje, że miał dwie żony, a z faktu, że abp Jakub Świnka zwie bpa wrocławskiego Henryka (II.18) *venerabilis frater nepos noster* (dokument z 21 VIII 1304 r., zob. W. Abraham, *Sprawa Muskaty*, Kraków 1893, dodatek 1, nr 2, dokument z 1304 r. *XII. Kal. Septembris*), wynika, że żoną Jana była siostra arcybiskupa, mniej prawdopodobne – moim zdaniem – że dalsza krewna, a już mało przekonujące jest twierdzenie T. Jurka, że to określenie przypomina coś, co nazwałbym „bratem w Chrystusie”. Cała trudność leży w braku źródeł dotyczących rodu Świnków, zob. *ibidem*, przypis nr 76. Wcześniej A. Tarnas-Tomczyk dopuszczała takie rozumienie tego zapisu, że Henryk był siostrzeńcem abpa Jakuba, zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 47. Datę śmierci matki bpa Henryka w pewnym stopniu zbadał K. Wutke, *Zur Geschichte von Würben bei Schweidnitz*, [w:] „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens”, Fünfundzwanzigster Band, Jg. 1891, s. 252, przypis nr 2; bp Henryk pisze w dokumencie z 8 IX 1307 r.: *Quondam carissime matris nostre felicitis memorie*, co wskazuje, że zmarła przed tą datą. Zob. też A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 40. Tego, zdaje się, nie zrozumiał J. Stibor, bo tę datę uznał za datę śmierci tej kobiety, zob. *idem, op. cit.*, nr 3 (s. 24).

Stephani)⁸³¹, w 1239 r. (po Stefanie Starym, zob. wyżej, *filius eius magister Iohannes*)⁸³², w 1250 r. (*Iohannes filius Stephani Magni*)⁸³³. Jan jako najbliższy doradca Henryka III Białego, ks. wrocławskiego – jak zauważył Tomasz Jurek – pojawia się na 65 z 86 istniejących do dziś dokumentów tego władcy. Występuje na dokumentach z 1243 r. (*Iohannes comes de Wirbna*)⁸³⁴, z 21 IX 1246 r. (*comite Iohanne de Wirbna*)⁸³⁵, dwóch z 1250 r., oba są bez daty dziennej (*comite Iohanne de Wirbna*, *comite Ioanne de Wirbna*)⁸³⁶, kolejnym z 21 VIII 1250 r. (*comite Iohanne de Wirbna*)⁸³⁷. W 1251 r. pojawił w dokumentach z 25 VI⁸³⁸ (*comite Iohanne de Wirbena*) i 9 IX⁸³⁹ (*Johanne de Werbina*). W kolejnym 1252 r. świadcował cztery razy: dwa razy w dokumentach bez daty dziennej⁸⁴⁰ oraz 1 V⁸⁴¹ (*Johanne de Werbina*) i 9 IX⁸⁴² (*comite Iohanne*). W 1253 r. spotykamy Jana w trzech dokumentach: jednym bez daty dziennej⁸⁴³ (*comes Iohannes de Wirbina*), a ponadto z 20 I⁸⁴⁴ (*Iohannes de Wirbna*) i 1 II⁸⁴⁵ (*comite Iohanne de Wirben*). W 1254 r. także świadcował trzy razy: jeden raz bez daty dziennej⁸⁴⁶ (*Comite Iohanne de Wirbna*) oraz 18⁸⁴⁷ (tu po raz pierwszy jako kasztelan Ryczyna⁸⁴⁸, *Iohanne castellano de Recen*)

⁸³¹ SUB 2, nr 103 (s. 67); w formie regestu w CDS 7.1, nr 479 (s. 213). Wynika z tego, że studiował, a T. Jurek przypuszcza, że na Sorbonie, zob. *idem*, *Panowie...*, s. 33, 94–95. Tytuł magistra uznała A. Tarnas-Tomczyk za istotny czynnik identyfikacji Jana, co wcześniej już proponowała Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 222; A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 37 i n. A. Tarnas-Tomczyk ostatecznie doszła do wniosku, że Jan był osobą duchowną, podając stosowne identyfikacje źródłowe, które odrzucił T. Jurek; ten jednak finalnie uznał Jana za osobę duchowną, która później powróciła do stanu świeckiego, T. Jurek, *Panowie...*, s. 34–35. Podstawowe fakty dotyczące Jana znała już Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 222–223. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43, bezpodstawnie czyni go synem Jana (II.5).

⁸³² SUB 2, nr 172 (s. 111); w formie regestu w CDS 7.1, nr 530 (s. 230).

⁸³³ SUB 2, nr 410 (s. 258); w formie regestu w CDS 7.1, nr 711 (s. 316).

⁸³⁴ SUB 2, nr 257 (s. 154); w formie regestu w CDS 7.1, nr 594 (s. 265). T. Jurek podważył sam dokument, ale nie informacje w nim zawarte, według których Jan fundował wieś Pszenno (Weizenrodau), zob. *idem*, *Panowie...*, s. 34.

⁸³⁵ SUB 2, nr 440 (s. 281); w formie regestu w CDS 7.1, nr 645 (s. 286).

⁸³⁶ SUB 2, nr 409 (s. 257); nr 413 (s. 260); w formie regestu w CDS 7.1, nr 712 (s. 317).

⁸³⁷ SUB 2, nr 404 (s. 255); w formie regestu w CDS 7.1, nr 725a (s. 322).

⁸³⁸ SUB, *Dritter Band 1251–1266, Bearbeitet von Winfried Irgang*, Köln–Weimar–Wien 1984, cyt. dalej SUB 3, nr 11 (s. 22); w formie regestu w CDS 7.2, nr 773 (s. 8), z błędną datą 26 VIII.

⁸³⁹ SUB 3, nr 18 (s. 26); w formie regestu w CDS 7.2, nr 775 (s. 8), wskutek błędu jeszcze raz bez daty pod nr 754 (s. 3).

⁸⁴⁰ SUB 3, nr 50 (s. 44, *Johannes de Wirbin*); w formie regestu w CDS 7.2, nr 780 (s. 11). SUB 3, nr 51 (s. 45, *Johannes de Werbina*); w formie regestu w CDS 7.2, nr 789 (s. 14).

⁸⁴¹ SUB 3, nr 37 (s. 37); w formie regestu w CDS 7.2, nr 793 (s. 15).

⁸⁴² SUB 3, nr 43 (s. 40); w formie regestu w CDS 7.2, nr 799 (s. 16), z błędną datą 10 IX.

⁸⁴³ SUB 3, nr 105 (s. 78); w formie regestu w CDS 9, nr 8 (s. 2), z błędną korektą roku na 1256, zob. s. 258.

⁸⁴⁴ SUB 3, nr 55 (s. 47); w formie regestu w CDS 7.2, nr 810 (s. 21).

⁸⁴⁵ CDS, *Zehnter Band, Urkunden des Klosters Kamenz*, Herausgegeben von Dr. Paul Pfötenhauer, Breslau 1881, cyt. dalej CDS 10, nr 16 (s. 14). SUB 3, nr 57 (s. 48); w formie regestu w CDS 7.2, nr 812 (s. 21).

⁸⁴⁶ SUB 3, nr 141 (s. 100); w formie regestu w CDS 7.2, nr 858 (s. 36).

⁸⁴⁷ SUB 3, nr 137 (s. 98); w formie regestu w CDS 7.2, nr 887 (s. 44).

⁸⁴⁸ Nieistniejące już w XIV wieku grodzisko w podolańskich lasach, siedziba kasztelanii do 1297 r., zob. <http://hiberni.blox.pl/2008/03/Na-ryczynskim-wzgorzu.html> [dostęp: 20 X 2015 r.].

i 21 XI⁸⁴⁹ (*Comitis Iohannis de Wirbna*). Następnie mamy do czynienia z tajemniczym dokumentem z 22 II 1255 r., w którym jest wymieniony *comes Johannes de Wrbna castellanus de Nimptsch*⁸⁵⁰. W tym roku występował jeszcze trzy razy: 27⁸⁵¹ (*Comite Iohanne de Wirbina*) i 30 VI⁸⁵² (ponownie jako kasztelan Ryczyna, *comes Iohannes de Werbna castellanus de Redszen*) oraz 17 X⁸⁵³ (*comite Iohanne de Wirbna*). W 1256 r. świadcował tylko raz⁸⁵⁴. W następnym roku (1257) kupił natomiast Świętą Katarzynę i Blizanowice, jednak już w 1260 r. je sprzedał⁸⁵⁵. W 1257 r. widzimy go jeszcze w dokumentach sześć razy: raz bez znanej daty dziennej⁸⁵⁶ (*comite Iohanne de Werbno castellanus de Reschen*) oraz z 22 IV⁸⁵⁷ (*comes Iohannes de Wirbin*), 22 V⁸⁵⁸ (*comite Iohanne de Wirbyn*), 13 VII⁸⁵⁹ (*comite Iohanne de Wirbna*), 25 X⁸⁶⁰ (*domino Iohanne de Wirbna*) i 2 XII⁸⁶¹ (*comite Iohanne Kastellano de Recen*). Spotykamy też Jana w dwóch dokumentach z 1258 r. I tak pojawia się po raz pierwszy 13 II tamtego roku⁸⁶² (*comite Iohanne de Wirbna*), ponownie zaś 2 IV⁸⁶³ (*domino Iohanne de Wirbna*). W kolejnym, 1259 r. widzimy Jana w czterech dokumentach: z 24 I⁸⁶⁴ (*comite Iohanne de Wirbna*), 20 II⁸⁶⁵ (*comite Iohanne de Wirbna*), 3 VI⁸⁶⁶ (*comite Iohanne castellano de Recen*) i 31 VII⁸⁶⁷ (*comite Iohanne de Wirbena*). W 1260 r. Jan pojawił się sześć razy w dokumentach:

⁸⁴⁹ SUB 3, nr 138 (s. 97); w formie regestu w CDS 7.2, nr 885 (s. 44).

⁸⁵⁰ Tak już u śląskiego dziejopisa F.W. Sommersberga, *Silesiacarum Rerum Scriptores, aliquot adhuc inediti, accedunt Codicis Silesiae Diplomatici Specimen, et Diplomatarium Bohemo-Silesiacum, quibus ut Historia ab Origine Gentis usque ad Imperium Augustissimi ac Invictissimi Caroli VI. Rom. Imp.*, Erster Theil, Lipsiae 1729, s. 1073, *Comes Johannes de Wrbna: Castellanus de Nimptsch*, a później w *Urkundensammlung...*, nr XLIII (s. 334), w formie regestu CDS 7.2, nr 892 (s. 47). Myli się więc A. Tarnas-Tomczyk, sądząc, jakoby to Niemcę miał dopiero Grünhagen w nr 892, zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 40, przypis nr 93. Jednak w oryginale jest *Comes Iohannes de Wirbna castellanus de Teschel* [sic!], zob. SUB 3, nr 147 (s. 104). Ta ostatnia nazwa jest zupełnym nonsensem, choć J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 3 (s. 24) dopatruje się tu Cieszyna.

⁸⁵¹ SUB 3, nr 150 (s. 106); w formie regestu w CDS 7.2, nr 895 (s. 48).

⁸⁵² SUB 3, nr 151 (s. 107); w formie regestu w CDS 7.2, nr 896 (s. 48).

⁸⁵³ SUB 3, nr 160 (s. 114); w formie regestu w CDS 7.2, nr 904 (s. 50).

⁸⁵⁴ SUB 3, nr 204 (s. 139); w formie regestu w CDS 7.2, nr 909 (s. 52).

⁸⁵⁵ SUB 3, nr 255 (s. 169, *comes Iohannes de Werbno*) i 327 (s. 215, *comite Iohanne de Wirbna*); w formie regestów nr 957 (s. 62) i 1196 (s. 132). Zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 39; Cetwiński, *op. cit.*, s. 125 i n.

⁸⁵⁶ SUB 3, nr 254 (s. 168); w formie regestu w CDS 7.2, nr 996 (s. 62).

⁸⁵⁷ SUB 3, nr 228 (s. 153); w formie regestu w CDS 7.2, nr 973 (s. 67).

⁸⁵⁸ SUB 3, nr 230 (s. 154); w formie regestu w CDS 7.2, nr 991 (s. 72), z błędną datą 22 XII.

⁸⁵⁹ SUB 3, nr 236 (s. 157); w formie regestu w CDS 7.2, nr 980 (s. 69).

⁸⁶⁰ SUB 3, nr 247 (s. 164); w formie regestu w CDS 7.2, nr 985 (s. 71).

⁸⁶¹ SUB 3, nr 251 (s. 167); w formie regestu w CDS 7.2, nr 988 (s. 71).

⁸⁶² SUB 3, nr 264 (s. 175); w formie regestu w CDS 7.2, nr 996 (s. 73), bez wykazu świadków.

⁸⁶³ SUB 3, nr 267 (s. 177); w formie regestu w CDS 7.2, nr 998 (s. 74).

⁸⁶⁴ SUB 3, nr 279 (s. 185); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1013 (s. 78), bez wykazu świadków.

⁸⁶⁵ SUB 3, nr 281 (s. 187); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1015 (s. 79).

⁸⁶⁶ SUB 3, nr 297 (s. 197); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1029 (s. 82).

⁸⁶⁷ SUB 3, nr 298 (s. 197); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1030 (s. 83).

8 III⁸⁶⁸ (*comite Iohanne de Rechen*), 5⁸⁶⁹ (*Iohanne de Wirbna*), 8 (dwukrotnie)⁸⁷⁰ (*comes Iohannes de Wyrbena*, *comite Iohanne de Wirbna*, *castellano de Reschen*), 28⁸⁷¹ (*comite Iohanne castellano de Rethzen*) i 30 V⁸⁷² (*baronum nostrorum Iohannis de Wirbna castellanum in Reshen*). Rok później (1261) świadkował dziesięć razy: bez ustalonej daty dziennej⁸⁷³ (*comes Iohannes de Werbna*), 22 I⁸⁷⁴ (*comite Iohanne de Wirbna*), 6 III⁸⁷⁵ (*comite Iohanne de Wirbna*), 10 V⁸⁷⁶ (*comite Iohanne de Wirbna*), 10 X⁸⁷⁷ (*comite Iohanne de Wirbna*) oraz pięć razy w XII (16 – dwukrotnie⁸⁷⁸; *comite Iohanne de Wirbna*, *comitis Iohannis de Werbna*, 20 – także dwukrotnie⁸⁷⁹; *comite Iohanne de Rechen* i 24⁸⁸⁰ *comes Johannes de Wirbicz*). W 1262 r. widzimy go pięć razy: 12 IV⁸⁸¹ (*comite Iohanne de Wirbna*), 21 VI⁸⁸² (*comite Iohanne de Wirbno castellano de Rechen*), 27 VII⁸⁸³ (*comitis Iohannis de Wirbene proconsulis nostris*), 28 X⁸⁸⁴ (*comitis Iohannis castellani de Rechen*) i 18 XI⁸⁸⁵ (*comite Iohanne castellano de Recen dicto de Wirbna*). Następnym roku (1263) przyniósł już tylko trzykrotną obecność Jana w dokumentach: 16 II⁸⁸⁶ (*comite Iohanne de Wirbna*), 9 IV⁸⁸⁷ (*comes Iohannes de Wirbena*) i 17 IX⁸⁸⁸ (*Iohannes castellanus de Retschen*). Następnie jego imię wymieniono w dokumencie z 22 VII 1264 r.⁸⁸⁹ (*comitum Iohanni de Wirbena*).

Czy Jan pozostał kasztelanem Ryczyny, dość wysokim w hierarchii urzędniczej na Śląsku po śmierci Henryka III w 1266 r., nie jest jasne⁸⁹⁰. Ostatni raz na tym urządzie

⁸⁶⁸ SUB 3, nr 306 (s. 203); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1039 (s. 87).

⁸⁶⁹ SUB 3, nr 311 (s. 206); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1043 (s. 87).

⁸⁷⁰ SUB 3, nr 312 i 313 (s. 207), w formie regestu w CDS 7.2, nr 1044 i 1045 (s. 88).

⁸⁷¹ SUB 3, nr 315 (s. 209); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1047 (s. 90).

⁸⁷² SUB 3, nr 318 (s. 212); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1050 (s. 91).

⁸⁷³ SUB 3, nr 380 (s. 248); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1073 (s. 98).

⁸⁷⁴ SUB 3, nr 343 (s. 226); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1074 (s. 99).

⁸⁷⁵ SUB 3, nr 347 (s. 227); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1076 (s. 99).

⁸⁷⁶ SUB 3, nr 351 (s. 229); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1081 (s. 100).

⁸⁷⁷ SUB 3, nr 365 (s. 237), data niepewna, może być jakikolwiek rok w przedziale między 1250 a 1266 r., dzień również niezany, w rachubę wchodzi 10 lub 11 XI.

⁸⁷⁸ SUB 3, nr 373 i 374 (s. 242 i 243); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1098 i 1099 (s. 104 i 105).

⁸⁷⁹ SUB 3, nr 376 i 377 (s. 245 i 246); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1100 i 1101 (s. 105 i 106).

⁸⁸⁰ SUB 3, nr 379 (s. 247); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1102 (s. 106).

⁸⁸¹ SUB 3, nr 391 (s. 264); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1113 (s. 110).

⁸⁸² SUB 3, nr 411 (s. 272); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1127 (s. 112).

⁸⁸³ SUB 3, nr 415 (s. 275); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1132 (s. 113). Omówienie: J. Stibor, *Brun-talšti...*, s. 24.

⁸⁸⁴ SUB 3, nr 421 (s. 280); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1140 (s. 115).

⁸⁸⁵ SUB 3, nr 424 (s. 281); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1144 (s. 116).

⁸⁸⁶ SUB 3, nr 433 (s. 286); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1156 (s. 119).

⁸⁸⁷ SUB 3, nr 436 (s. 288); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1158 (s. 120).

⁸⁸⁸ SUB 3, nr 452 (s. 299); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1170 (s. 124).

⁸⁸⁹ SUB 3, nr 485 (s. 313); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1186 (s. 129).

⁸⁹⁰ Zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 41–42, tam polemika z B. Śliwińskim, *Kasztelan wrocławski Jak-sa...*, s. 551.

wymienił go dokument z 2 VIII 1264 r.⁸⁹¹ (*comitis Iohannis castellani de Rechen*). Występował potem 31 VIII 1264 r.⁸⁹² (*comitis Iohannis de Wirben*) i 17 IX 1265 r.⁸⁹³ (*comite Iohanne de Werbno*). W 1266 r. pojawił się w bliżej niedatowanym dokumencie z bratem Szymonem (*Comite Iohanne de Wyrbenaw et domino Symone fratre suo*)⁸⁹⁴. Pojawił się także w dokumencie z 5 IV 1266 r.⁸⁹⁵ (*comite Iohanne de Werbno*). W ogóle po raz ostatni jako żyjący Jan jest wspomniany 29 XI 1266 r.⁸⁹⁶ Jan pozostawił po sobie trzech synów: Stefana, Jana i Henryka (II.18–20).

II.9 STEFAN

Stefan, trzeci syn Stefana Starego (II.4), występował w źródłach z lat 1234–1251, pełnił urząd podłowczego (1238 r.)⁸⁹⁷ i być może kasztelana Milicza w 1250 r. (*Steffanus de Militsch castellanus*)⁸⁹⁸. Filiację Stefana określał cytowany już wyżej dokument z 21 XI 1234 r. Stefan występował także w dokumencie z 1248 r.⁸⁹⁹ Jego imię pojawiło się też w dokumencie z 1 XI 1251 r. (*Stephanus iunior de Wirbina*)⁹⁰⁰, a także w falsyfikacji rzekomo z 1217 r.⁹⁰¹ Trzeba pamiętać o błędnych poglądach z literatury, które czyniły z niego palatyna wrocławskiego (I.E.6)⁹⁰². Miał syna Andrzeja (II.21), choć nie ma tu 100% pewności⁹⁰³.

II.10 SZYMON

Szymon, czwarty syn Stefana Starego (II.4), zwany był „z Wilkowa”, pojawia się w dokumentach z lat 1266–1285. Miał syna Stefana (II.22). Tomasz Jurek zakłada, że skoro pojawił się tak późno w źródłach, to musiał być późnym dzieckiem Stefana, za-

⁸⁹¹ SUB 3, nr 488 (s. 314); w formie regestu CDS 7.2, nr 1189 (s. 130).

⁸⁹² SUB 3, nr 490 (s. 316); w formie regestu CDS 7.2, nr 1192 (s. 131).

⁸⁹³ SUB 3, nr 525 (s. 333); w formie regestu CDS 7.2, nr 1216 (s. 138).

⁸⁹⁴ SUB 3, nr 553 (s. 347); w formie regestu CDS 7.2, nr 1222 (s. 140).

⁸⁹⁵ SUB 3, nr 533 (s. 336); w formie regestu CDS 7.2, nr 1224 (s. 141).

⁸⁹⁶ SUB 3, nr 552 (s. 346); w formie regestu CDS 7.2, nr 1221 (s. 140).

⁸⁹⁷ Identyfikację taką przeprowadzili M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 182 i T. Jurek, *Panowie...*, s. 39. Zob. SUB 2, nr 146 (s. 95, *subvenator ducis*); w formie regestu zob. CDS 7.1, nr 514 (s. 224).

⁸⁹⁸ SUB 2, nr 391 (s. 248); w formie regestu w CDS 7.1, nr 717 (s. 319). Data dzienna: 12 II 1250 r. Tu T. Jurek także identyfikuje tego kasztelana z byłym palatynem (I.E.6): T. Jurek, *Panowie...*, s. 39.

⁸⁹⁹ CDS 7.1, nr 675 (s. 296), *comes Stephanus de Wirbna*. Zna ten document L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 41.

⁹⁰⁰ SUB 3, nr 19 (s. 27, *Stephano iuniore de Wirbina*); w formie regestu w CDS 7.2, nr 776 (s. 9).

⁹⁰¹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 36.

⁹⁰² Można tu jeszcze uzupełnić uwagi z biogramu palatyna Stefana (I.E.6). T. Jurek trafnie na kilku stronach rozprawił się z A. Tarnas-Tomczyk – także w zakresie dodatkowego utożsamienia palatyna ze Stefanem z Wierzbna. Autorka tak zaburzyła chronologię, że połączyła dwóch Stefanów Starych w jednego, a jeszcze dołączyła do Wierzbnow jego brata Jakse, kasztelana wrocławskiego, a i tak dalej nic do siebie nie pasuje, por. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 34 i n.; T. Jurek, *Panowie...*, zwłaszcza s. 35 i 38.

⁹⁰³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 2 (s. 24) nie ma wątpliwości co do tej filiacji.

pewne najmłodszym, i w chwili śmierci ojca (1241 r.) był nieletni⁹⁰⁴. Pojawił się w dokumencie z 1266 r. wraz z bratem Janem (II.8), zob. wyżej. Jest też w falsyfikacie rzekomo z 25 VIII 1266 r. (*comites Iohannes de Wirbena, Symon frater eius*)⁹⁰⁵. Widzimy go także w 1285 r.⁹⁰⁶ Jest to ostatnia wzmianka o Szymonie (*Symon et Stephanus filius eius comites de Werbena, Simonis de Wilcov*); dotyczy sytuacji, gdy wraz z synem Stefanem (II.20) zbyli jeden łan we wsi *Nycolsdorf* (ob. Niegoszów, leży w pow. i gm. Świdnica) w 1285 r. Odnośnie do pochówku Szymona Agata Tarnas-Tomczyk słusznie podważyła stanowisko Cetwińskiego, który nieprawidłowo oznaczył filiację trzech braci: Stefana, Jaśka i Henryka jako patronów kościoła w Wierzbnej. Byli to synowie Jana (II.8), czyli ten Stefan to Stefan z biogramu II.18, a nie Stefan – syn tegoż Szymona (II.22)⁹⁰⁷.

II.11 NN (CÓRKA)

Według Tomasza Jurka Stefan Stary (II.4) miał także córkę, żonę Budziwoja z Michałowa⁹⁰⁸. Jak Jurek sam zauważa, jest to tylko domysł. Opiera się on na następującym rozumowaniu: skoro kilkadziesiąt lat później w rodzie z Michałowa pojawiają się Stefan i Szymon, synowie Budziwoja, których imiona w formie podobieństwa prowadzą ku panom z Wierzbnej, to ich matka mogła pochodzić z tego rodu⁹⁰⁹.

⁹⁰⁴ T. Jurek, *Panowie...*, s. 35.

⁹⁰⁵ SUB 3, nr 587 (s. 374); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1235 (s. 145).

⁹⁰⁶ SUB, *Fünfter Band 1282–1290, Bearbeitet von Winfried Irgang*, Köln–Weimar–Wien 1993, cyt. dalej SUB 5, nr 251 (s. 200); w formie regestu CDS 7.3 nr 1862 (s. 57).

⁹⁰⁷ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 183–184. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 41. Prawidłowo widzieli tę trójkę braci K. Wutke, *op. cit.*, s. 247 i L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 53–54 i 59. Ten ostatni na s. 52 pomylił jednak obu Stefanów (II.18 i 22); dotyczyło to nadania z 21 I 1300 r. dla klasztoru na Ołbinie, błąd Radlera wykazał T. Jurek, *Panowie...*, s. 40, natomiast A. Tarnas-Tomczyk po dłuższym wywodzie błędnie poparła stanowisko Radlera, zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 42. Co ciekawe, na s. 45 już o tym zapomniiała, bo kończy wiadomości o Stefanie (II.22) na 1287 r. (zupełnie poprawnie), czyli data 21 I 1300 r. nie już jej nie mówi na temat tego Stefana.

⁹⁰⁸ T. Jurek, *Panowie...*, s. 40.

⁹⁰⁹ Pojawiają się w dokumencie z 1276 r. (wydanym z okazji pogrzebu ich ojca Budziwoja), którego przedmiotem było nadanie cystersom z Kamieńca patronatu kościoła w Michałowie, zob. SUB, *Vierter Band 1267–1281, Bearbeitet von Winfried Irgang*, Köln–Weimar–Wien 1988, cyt. dalej SUB 4, nr 281, dokument z 24 IV 1276 r., s. 190; w formie regestu CDS 7.2, nr 1499 (s. 219), zob. też nr 285, dokument z 5 V 1276 r., s. 193; w formie regestu w CDS 7.2; nr 1504 (s. 220), zbyt skrótowo, i SUB 5, nr 71, dokument z 27 XI 1283 r. (s. 56–57); w formie regestu w CDS 7.3; nr 1767 (s. 34). Stefana z Michałowa spotkać też można w dokumentach Henryka IV Prawego, zob. SUB 5, nr 156 (s. 126), dokument z 18 IX 1284 r.; w formie regestu w CDS 7.3, nr 1855 (s. 55); nr 320 (s. 252), dokument z 8 III 1287 r.; w formie regestu w CDS 7.3, nr 2012 (s. 93); nr 362 (s. 284), dokument z 27 X 1287 r.; w formie regestu w CDS 7.3, nr 2050 (s. 105) i nr 400 (s. 310); dokument z 22 IX 1288 r., w formie regestu w CDS 7.3, nr 2087 (s. 120). Inne koligacje: T. Jurek, *Panowie...*, s. 40–41.

II.11a FRANCISZEK

Tomasz Jurek usunął spośród rodu Wierzbnow tego syna Stefana Starego, a uczynił to wbrew stanowisku autorów prawie całej literatury przedmiotu⁹¹⁰. Badając ten problem, nie poruszył punktu wyjścia dla tych rozważań. Zachował się bowiem w formie rejestru dokument rzekomo z 8 IX 1220 r., w którym trzej bracia, wśród nich także Franciszek (pozostali to Stefan i Andrzej), fundują kościół Najświętszej Marii Panny w Świdnicy⁹¹¹. Wydawcy Wilhelm Wattenbach i Colmar Grünhagen dawali mu wiarę, choć przecież coś tu się nie zgadza: franciszkanie przybyli do Polski dziesięć lat od śmierci Franciszka z Asyżu, czyli dopiero w 1236 r.! Po raz pierwszy napomknął o tej fundacji trzech braci pod datą 1220 r. Joachim Cureus⁹¹². Ignaz Ephraim Naso w swoim opisie księstwa świdnicko-jaworskiego z 1667 r. wspominał wiszącą do dziś w kościele franciszkańskim tablicę mówiącą o tym, że trzej bracia: Stefan, Andrzej i Franciszek ufundowali tę świątynię⁹¹³. Tomasz Jurek zaczął zajmować się tą informacją w postaci przetworzonej, jako że właśnie ta tablica z XVII wieku umieszczona jest ob. w szkole podstawowej nr 10 w Świdnicy, gdyż kościół franciszkański zburzono w XVIII stuleciu⁹¹⁴. Imię „Franciszek” nie było tak wcześniej popularne na Śląsku, a wszelkie próby emendowania tego imienia podejmowane dotychczas nie przyniosły rezultatu, zwłaszcza na imię Jan⁹¹⁵.

II.12 EUSTACHY (EUSTACHIUSZ)

Eustachy był starszym synem Jana Starego (II.5). Jego filiacja była pewna (zob. wyżej). Pozostawił po sobie synów Jana i Józefa (II.23–24).

II.13 WOJCIECH

Wojciech był młodszym synem Jana Starego (II.5). Jego filiacja jest pośrednio określona jako brata Eustachego.

⁹¹⁰ T. Jurek, *Panowie...*, s. 40. Za istnieniem tej postaci opowiadali się: G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 8; L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 50 i n.; M. Cetwiński, *op. cit.*, tablica 15, A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 21, 30 i n. oraz J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 2 (s. 24). Specyficzne stanowisko zajęła Z. Birkenmajerowa, *Rodowód...*, s. 225, domniemując, że imię Franciszek było imieniem zakonnym Mikołaja (II.6), co nie mogło mieć miejsca ani ze względów chronologicznych, ani osobowych. Mikołaj nie był osobą stanu duchownego, a sam Franciszek, jeżeli istniał, nie jest także poświadczony jako duchowny.

⁹¹¹ CDS 7.1, po nr 228 (s. 128).

⁹¹² J. Cureus, *Rerum Silesiacarum et vicinarum gentium Chronica*, Leipzig 1607, s. 61. Twierdził, że pochodzili z Wielkopolski.

⁹¹³ I.E. Naso, *Phoenix Redivivus, Ducatum, Svidnicensis, & Jauoviensis = Der wieder-lebendige Phoenix, Der Beyden Fürstenthümer Schweidnitz, Und Jauer / Autore, Ephraim Ignatio Nasone [...]*, *Concipista*, Breslau 1667, s. 78–79.

⁹¹⁴ T. Jurek, *Panowie...*, s. 121. Przed nim tablicą zajmował się L. Radler, *op. cit.*, cz. I, s. 112 i n.

⁹¹⁵ T. Jurek, *Panowie...*, s. 124–125. Być chodzi tu o Fasolda (II.28).

II.14 TOMASZ (TOMEK)

To być może także syn Jana (II.5)⁹¹⁶ Tomek pojawił się w 1239 r., a po raz ostatni może w 1277 r. Zmarł bezpotomnie. Jako świadek występuje na dokumentach z 1239 r. (brak daty dziennej)⁹¹⁷ i 29 VIII 1239 r.⁹¹⁸

II.15 KRYSTYN

Krystyn był najstarszym synem Mikołaja (II.6). Występował w dokumentach z lat 1239–1245, jest prawdopodobnie tożsamy ze stolnikiem głogowskim o tym imieniu znanym z dokumentu z 1253 r. oraz z Krystynem Białym z 1290 r.⁹¹⁹ Wymieniono go w dokumentach z 1239 r., w których podano także jego filiację (*filius Nicolai*, dokument ten omówiono w poprzednim biogramie), 1243 r. (*Cristano, miles* Jana z Wierzbnej)⁹²⁰ i 1245 r. (*Cristano de Wirbna*)⁹²¹. Marek Cetwiński, a za nim Agata Tarnas-Tomczyk i Tomasz Jurek uznają tożsamość Krystyna ze stolnikiem ks. głogowskiego Konrada w 1253 r.⁹²² Leonhard Radler, a za nim Tomasz Jurek identyfikują Krystyna także z Krystynem Białym (*Cristanus Albus cognomine*) z 1290 r.⁹²³ O tym, że chodzi o tę samą postać, świadczyć może posiadanie dóbr przez tych Krystynów w księstwie głogowskim. Ostatecznie Jurek dopuścił możliwość, że chodzi tu o dwóch Krystynów – ojca i syna⁹²⁴. Krystyn pozostawił po sobie syna Piotra (II.25).

II.16 MIKOŁAJ (NIKOSZ)

Nikosz był drugim synem Mikołaja (II.6), zwano go „z Muszkowic”. Przedstawia go *Księga henrykowska*⁹²⁵. Z zapisu *Księgi* dowiadujemy się, że Nikosz był bratem stryjecz-

⁹¹⁶ A. Tarnas-Tomczyk nie była w stanie określić jego filiacji, zob. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 55–56.

⁹¹⁷ SUB 2, nr 170 (s. 110), *Tomca de Wirbna*; w formie regestu w CDS 7.1, nr 525 (s. 228), tam *Gonica [sic!] de Wirbna*.

⁹¹⁸ SUB 2, nr 430 (s. 274); w formie regestu w CDS 7.1, nr 539 (s. 234), *Tomca de Wirbna*.

⁹¹⁹ Postaci tej nie znają: M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 141 (tylko pierwszy Krystyn) i A. Tarnas-Tomczyk, która także zna tylko pierwszego Krystyna, *op. cit.*, s. 55–56.

⁹²⁰ SUB 2, nr 257 (s. 155).

⁹²¹ *Ibidem*, nr 299 (s. 180).

⁹²² SUB 3, nr 103 (s. 76), *Cristino dapifero*. M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 141. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 56. T. Jurek, *Panowie...*, s. 66.

⁹²³ SUB 5, nr 494 (s. 381); znał go już J. Sinapius, *Schlesischer Curiositäten Erste Vorstellung, Darinnen die ansehnlichen Geschlechter Des Schlesischen Adels, Mit Erzählung Des Ursprungs, der Wappen, Genealogien, der qualificirtesten Cavaliere, der Stamm-Häuser und Güter beschrieben, Und dabey viele, bißhero ermangelte Nachrichten von Edlen Rittern und löblichen Vor-Eltern, aus alten brieflichen Urkunden und bewährten MSCtis zum Vorschein gebracht werden. Fleischerische Druckerey*, t. I, Leipzig 1720, s. 164. L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 50. T. Jurek, *Panowie...*, s. 44–45.

⁹²⁴ T. Jurek, *Panowie...*, s. 67. Na s. 136 dodaje jeszcze, że „miejsce [Krystyna – T.K.] w genealogii nie jest jasne, ale najpewniej nie był potomkiem Stefana”.

⁹²⁵ *Księga henrykowska*, <http://biblioteka.kijowski.pl/sredniowiecze/a.a.%20-%20ksi%E4%99ga%20henrykowska.pdf> [wydanie online, dostęp: 21 X 2015 r.], s. 61.

nym Jana (II.8) i Andrzeja (II.21), co w przypadku Jana jest informacją prawdziwą (choć w formie takiej, jak omawiana wyżej koligacja między rodem Lisów i Gryfitów, gdzie także osoby mające dopiero dziadów jako braci były zwane braćmi), a w wypadku Andrzeja błędną, bo był on bratankiem Jana (czego nie dostrzegła Agata Tarnas-Tomczyk, bo nie ustaliła filiacji Andrzeja)⁹²⁶. Tomasz Jurek uznaje za możliwą identyfikację Nikosza z Mikołajem z Wierzbnej (dopuszczając jednak także tego Mikołaja jako inną postać), który składał w Rzymie relacje o cudach św. Jadwigi, co było związane z jej kanonizacją (czyli zapewne około 1267 r.)⁹²⁷. Nie poparł natomiast stanowiska Cetwińskiego i Tarnas-Tomczyk, identyfikujących Nikosza z Mikołajem (*comes Nicholaus*) z dokumentu ks. Anny z 1242 r.⁹²⁸ Z żoną nieznaną z imienia, córką Jana z Osiny, doczekał się synów: Burcharda oraz Jana zwanego Jaśkiem (II.26–27). Tego ostatniego Tarnas-Tomczyk zwie Jeszkiem⁹²⁹.

II.17 AGNIESZKA?

Jedyną córką Mikołaja (II.6) była żona Stosza z Zarzycy⁹³⁰, nosząca najprawdopodobniej imię Agnieszka. To, że była siostrą Nikosza, poświadcza *Księga henrykowska*, obok T. Jurka wcześniej informacje z *Księgi* akceptowali Cetwiński i Tarnas-Tomczyk⁹³¹. Ta ostatnia twierdzi, że nosiła ona imię Agnieszka, co wynika z zapiski *Nekrologu henrykowskiego* (s. 291): *Agnes uxor domini Stoschonis* pod datą 23 VI⁹³².

POKOLENIE X

II.18 STEFAN

Stefan, najstarszy syn Jana (II.8)⁹³³, był podstolim wrocławskim, zmarł 13 I⁹³⁴ po 1309 r. Jak ustalił Marek Cetwiński, żoną Stefana była Zofia, której data śmierci według

⁹²⁶ *Księga henrykowska...*, s. 61. *Liber foundationis claustrae sanctae Mariae virginis in Heinrichow oder Gründungsbuch des Klosters Heinrichau, Aus der Handchrift herausgegeben [...] von Gustav Adolf Stenzel*, Breslau 1854, s. 71 (tekst łaciński *Księgi henrykowskiej*). A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 54.

⁹²⁷ MPH, t. IV, s. 555. T. Jurek, *Panowie...*, s. 67. Pewni tej identyfikacji byli M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 153 i A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 55.

⁹²⁸ SUB 2, nr 239 (s. 144); w formie regestu w CDS 7.1, nr 587 (s. 262). M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 153 i A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 54.

⁹²⁹ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 55.

⁹³⁰ *Księga henrykowska...*, s. 61.

⁹³¹ M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 153 i 185. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 55. T. Jurek, *Panowie...*, s. 67–68.

⁹³² „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens”, Jg. 1862, Bd. 4, H. 2 XIII. *Schlesische Nekrologien, Herausgegeben vom Archivar Dr. Wattenbach, 1. Nekrologium des Stifts Heinrichau*, s. 291. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 55.

⁹³³ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43.

⁹³⁴ „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens”, Jg. 1862, Bd. 4, H. 2 XIII. *Schlesische Nekrologien, Herausgegeben vom Archivar Dr. Wattenbach, 2. Nekrologium des Stifts Kamenz*, s. 313 (13. Jan. *Eodem Sthephanus de Wirbna*), cyt. dalej *Nekrolog kamieniecki*.

Nekrologu kamienieckiego przypadła na 11 XII (II. Dec. It. ob. *Sophia uxor Schepani de Wyrbna*), przy okazji dowiadujemy się, że Stefan zapewne miał jednak na imię Szczepan⁹³⁵. To moje stanowisko, bo Cetwiński był przekonany, że ustalił datę śmierci żony Stefana Szymonowica (II.22). Jest to jednak pogląd błędny, bo skoro tenże nekrolog podał też datę śmierci Stefana Janowica, to wspomniana w tym samym nekrologu Zofia musiała być żoną tego Stefana, a nie jego kuzyna, jak sądził Cetwiński. Jest to domysł dość logiczny, natomiast Tomasz Jurek uznał go za pewnik i dodał jeszcze, że – jego zdaniem – żona Stefana pochodziła z Dobraszowa⁹³⁶. Z tego związku urodziło się trzech synów: Fasold, Henryk i Stefan (II.28–30) oraz córka Dobrka (II.31). W 1300 r. (21 I) Stefan wystawił dokument, w którym pojawia się Jarosław z Michałowa, który – zdaniem Jurka – mógł być bratem ciotecznym Stefana⁹³⁷. Ponownie wystąpił w dokumencie z 7 IV 1301 r.⁹³⁸ Dnia 12 IX 1302 r. pojawił się w dokumencie swego brata biskupa (II.20) z wyraźnym zaznaczeniem tego braterstwa⁹³⁹. Dnia 13 I 1304 r. został określony jako posiadacz dóbr Dobraszów (ob. Płosa) w wysokości dwóch łanów⁹⁴⁰. Następnie 24 V 1304 r. pojawił się w dokumencie bpa Henryka (II.20), który nazwał Stefana swoim bratem (*fratre nostro*) i kanonikiem⁹⁴¹. W 1304 r. (23 IX) po raz drugi pojawił się jako świadek w dokumencie panów z Szybowic (zob. I.E.)⁹⁴². Występuje też w dokumencie z 12 V 1308 r.⁹⁴³ Po raz ostatni wspomniano o nim w dokumencie z 23 III 1309 r.⁹⁴⁴ Część dokumentów jest tak niejasna, że nie wiadomo, czy chodzi w nich o tego Stefana, czy drugiego (II.20)⁹⁴⁵. Najbardziej niejasną postacią jest Stefan z cytowanego wyżej dokumentu z 21 I 1300 r., który nadaje patronat nad kościołem w Wierzbnej opactwu św. Wincentego w Ołbinie⁹⁴⁶. Największa zagadka to jednak cytowany wyżej dokument

⁹³⁵ *Ibidem*, s. 335. M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 183, zob. też J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 6 (s. 24).

⁹³⁶ T. Jurek, *Panowie...*, s. 47.

⁹³⁷ SUB, Sechster Band 1291–1300, Bearbeitet von Winfried Irgang unter Mitarbeit von Daphne Schadedwaldt, Köln–Weimar–Wien 1998, cyt. dalej SUB 6, nr 426 (s. 331, *miles Stephanus* zwany *de Wirbna*); w formie regestu w CDS 7.3, nr 2588 (s. 284). T. Jurek, *Panowie...*, s. 40.

⁹³⁸ CDS 16, nr 2630 (s. 5).

⁹³⁹ *Ibidem*, nr 2724 (s. 32). Braterstwo podkreślono także w dokumentach z 5 IV 1304 r., nr 2887 (s. 89) oraz z 8 IX 1307 r., nr 2951 (s. 112). Tak samo 4 V 1308 r., nr 3002 (s. 126).

⁹⁴⁰ *Ibidem*, nr 2776 (s. 51). Nazwę tę T. Jurek skojarzył z imieniem córki Stefana Dobrki (II.27), zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 47. Te same dobra pojawiają się też w dokumencie z 4 III 1304 r., zob. nr 2786 (s. 54). Jako rycerz jest też w biskupim dokumencie z tego samego dnia, zob. nr 2787 (s. 55).

⁹⁴¹ K. Engelbert, *Quellen zur Geschichte des Neisser Bistumlandes auf Grund der drei ältesten Neisser Lagerbücher*, Würzburg 1964, nr 3 (s. 13).

⁹⁴² CDS 16, nr 2809 (s. 61).

⁹⁴³ *Ibidem*, nr 3003 (s. 126).

⁹⁴⁴ *Ibidem*, nr 3045 (s. 141), także K. Engelbert, *op. cit.*, nr 6 (s. 14). Nie żył na pewno już 2 V 1315 r., kiedy modlono się za jego duszę, zob. CDS 10, nr XCVII (s. 71); w formie regestu CDS 16, nr 3490 (s. 287). Zob. też L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 37.

⁹⁴⁵ T. Jurek, *Panowie...*, s. 48–49. Zmagala się z tym problemem już A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 44 i n.

⁹⁴⁶ Jest to raczej Stefan z tego biogramu, bardziej ojciec niż brat kolejnych nadawców z 1315 r., zob. CDS 16, nr 3490 (s. 187); ci są podani tu dość niejasno: wrocławski dziekkan katedry Jan z Wierzbnej (może

opatki Stanisławy z 8 V 1293 r., domniemywam, że świadkiem w tym dokumencie był ten właśnie Stefan, a nie jego kuzyn (II.22), choć tej ewentualności całkowicie wykluczyć nie można⁹⁴⁷.

II.19 JAN

Jan, drugi syn Jana (II.8), znany jest z dokumentów z lat 1283–1319, był wrocławskim kanonikiem od 31 VIII 1290 r., później dziekanem od 1307 r.⁹⁴⁸ Zmarł między 5 III 1319 a 19 XII 1324 r.⁹⁴⁹

II.20 HENRYK

Henryk z Wierzbnej jest jedną z najlepiej rozpoznawanych postaci ze swego rodu, z racji pełnienia sakry biskupiej we Wrocławiu jak bp Henryk I (1302–1319)⁹⁵⁰ pojawia się w dokumencie z 1283 r.⁹⁵¹, kanonikiem kapituły wrocławskiej był od 1290 r., zmarł 23 IX 1319 r.⁹⁵² Znany jest także z dokumentu dotyczącego jego własnego sołectwa w Pszenniu pod Świdnicą z 23 IV 1289 r.⁹⁵³

II.21 ANDRZEJ

Andrzej, domniemy syn Stefana (II.9)⁹⁵⁴, występował w dokumentach z lat 1272–1293, marszałkiem księstwa wrocławskiego był od 1282 do 1283 r. – za Henryka

to być tylko brat Stefana!), Henryk z Wierzbnej, kanonik wrocławski (II.29) i jego brat Stefan (II.30), synowie Stefana, brata biskupa. Colmar Grünhagen i Konrad Wutke, wydawcy tego tomu regestów, podali wystawców w tej formie. Sam zaś K. Wutke odnośnie do Stefana z 1315 r. dopuszczał możliwość utożsamienia go ze Stefanem z 1300 r.: *Ich bin allerdings geneigt, mehr an Nr. 13 [Stephan, der Sohn des Grafen Johann – T.K.] zu denken, der als ein Bruder des Bischofs [...] ergibt, viel eher dazu das Recht in Anspruch nehmen durfte*, [w:] K. Wutke, *Zur Geschichte...*, s. 247.

⁹⁴⁷ Zob. przypis nr 66.

⁹⁴⁸ T. Jurek, *Panowie...*, s. 47.

⁹⁴⁹ CDS 18, nr 3894 (s. 116); nr 4393 (s. 261). J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 4 (s. 24). Za datą śmierci w 1324 r. opowiadał się L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43.

⁹⁵⁰ Literaturę na jego temat (T. Jurek, *Panowie...*, s. 47) cytuję w przypisie nr 95. Dokumenty natomiast omawia A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 45–48. Najwięcej miejsca bpowi Henrykowi poświęcił L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 59–69. Zob. też L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43 i J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 5 (s. 24).

⁹⁵¹ SUB 5, nr 40 (s. 34); w formie regestu CDS 7.3, nr 1736 (s. 26). Wraz z braćmi Stefanem i Janem był patronami kościoła parafialnego w Wierzbnej, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 45. M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 115, nie potrafił podać stosunków genealogicznych tego Henryka, a w tablicy 15 uczynił go synem Szymona (II.10). Inne błędy w literaturze: zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 46.

⁹⁵² Data śmierci występuje w wielu źródłach, zob. *Nekrolog kamieniecki*, s. 330; *Kronika książąt polskich*, MPH, t. III, Lwów 1878, s. 549; *Necrologium Lubense...*, s. 53, pod datą 23 IX, *A. 1310 [sic!]* *decesit ex hac vita d. Henricus de Wirbna xxxiiij[us] ep. Wrat.*

⁹⁵³ SUB 5, nr 420 (s. 325); w formie regestu w CDS 7.3, nr 2108 (s. 127). Tego dokumentu nie zrozumiała A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 48 i n., która tego Henryka pomieszała z jego bratankiem (II.29).

⁹⁵⁴ Żaden dokument nie podaje filiacji Andrzeja. Badacze nie podjęli się jej ustalenia, zob. L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 37–38 i 50; M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 68–69 i tablica 15; A. Tarnas-Tomeczyk, *op. cit.*, s. 52 i n. T. Jurek na podstawie pojawienia się w trzech dokumentach: Andrzeja (SUB 4, nr 260, s. 176; w formie

IV Probusa, zmarł między 1293 a 1307 r. Nie pozostawił po sobie potomstwa. Po raz pierwszy odnotowano go w dokumencie z 22 II 1272 r. (*Andrea de Wirbno*)⁹⁵⁵. Potem wspomniano go w 1274 r. (*comite Andrea de Virbna*)⁹⁵⁶, a następnie 27 V 1280 r.⁹⁵⁷ (*Andree de Wirbna*) i 25 IV 1281 r. (*Andree de Wirbna*)⁹⁵⁸. Jako marszałek występował też 16⁹⁵⁹ (*Andrea de Wirbno marschalco nostro*) i 28 IV 1282 r. (*Andrea de Wirbna marschalco nostro*)⁹⁶⁰. Następnie odnotowano go 4 IV 1283 r. (*Andree de Wirbna*)⁹⁶¹, jako komesa w dokumencie opatki Stanisławy w dokumencie z 8 V 1293 r.⁹⁶², zaś 8 IX 1307 r. jest wspomniana już wdowa po nim⁹⁶³. Zmarł 7 V, jak zauważyła A. Tarnas-Tomczyk⁹⁶⁴.

II.22 STEFAN

Stefan był synem Szymona (II.10), występował w dokumentach z lat 1281–1287, był zapewne ojcem Filipa (II.32). Jak już wspomniano wyżej, istnieje duża trudność w rozgraniczeniu materiału źródłowego; wynika ona z występowania obok Stefana Szymonowica jego imiennika, Stefana Janowica (II.18)⁹⁶⁵. Dokumenty dotyczące prawdopodobnie tego ostatniego podano w jego biogramie. Tego Stefana dotyczą tylko dwa dokumenty: z 1281 i 1287 r., oba pochodzące od książąt świdnickich: Bernarda i jego starszego brata Bolka I Surowego, wystawione prawie wszystkie w Lwówku Śląskim. Przyjrzyjmy się pierwszemu z nich. Dnia 18 III 1281 r. Bernard Zwiny, ks. lwówecki, odpowiadając na prośbę joannitów gromadzących środki na krucjatę do Ziemi Świętej,

---

regestu w CDS 7.2, nr 1447, s. 208), Jana (II.8, SUB 2, nr 257, s. 154; w formie regestu CDS 7.1, nr 594, s. 265), Szymona (II.10, SUB 5, nr 251, s. 200; w formie regestu w CDS 7.3, nr 1862, s. 57) rycerza Ekharda jako świadka wnioskuje, że istniało bliskie pokrewieństwo między tymi osobami. Odrzuca ojcostwo Jana i Szymona z racji dobrego opisu ich potomstwa w źródłach, kolejny z braci, Andrzej (II.7), poległ pod Legnicą – zdaje się, że bezpotomnie, stąd jedyny logiczny wniosek to ojcostwo Stefana (II.9), zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 44.

⁹⁵⁵ SUB 4, nr 163 (s. 118); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1392 (s. 194). Dokumenty dotyczące Andrzeja omówiła A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 53.

⁹⁵⁶ SUB 4, nr 257 (s. 175); w formie regestu CDS 7.2, nr 1444 (s. 270).

⁹⁵⁷ SUB 4, nr 392 (s. 261); w formie regestu w CDS 7.2, nr 1633 (s. 255).

⁹⁵⁸ SUB 4, nr 411 (s. 275); w formie regestu w CDS 7.3, nr 1661 (s. 5).

⁹⁵⁹ SUB 5, nr 9 (s. 9).

⁹⁶⁰ *Liber fundationis claustris sanctae Mariae virginis...*, s. 74. SUB 5, nr 13 (s. 13), w formie regestu w CDS 7.3, nr 1705 (s. 17).

⁹⁶¹ SUB 5, nr 52 (s. 45); w formie regestu w CDS 7.3, nr 1747 (s. 29).

⁹⁶² Zob. przypis nr 66.

⁹⁶³ Tekst dokumentu: zob. K. Wutke, *Zur Geschichte...*, s. 252, przypis nr 2; w formie regestu w CDS 16, nr 2951 (s. 112).

⁹⁶⁴ Tak informuje nekrolog opactwa św. Wincentego, MPH, t. V, s. 690; pod datą 7 V zapisano: *Obierunt: Andreas comes de Zuerbna, qui dedit XXXa marcas, Zuerbna*. Wydawca W. Kętrzyński odczytał to jako „z Wierzbna”.

⁹⁶⁵ Uczonym, który nie potrafił odczytać tych źródeł, był L. Radler, część z nich błędnie zaliczający do tego Stefana, a nie poprawnie do Stefana (II.18), lub na odwrót – fakty z życia Stefana (II.22) przypisał Stefanowi (II.18), zob. L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 52 i 54.

oddaje im patronat nad kościołem w Lwówku⁹⁶⁶. Występuje tam wśród świadków na pierwszym miejscu rycerz Stefan z Wierzbnej. Pojawia się on także w drugim dokumencie z tej daty, w którym Bernard tym samym joannitom oddaje Cieplice-Zdrój wraz z 250 łanami oraz sprzedaje im dalsze 100 łanów za 100 grzywien oraz dwie beczki wina, zapewniając zakonnikom 20 lat wolności podatkowej. Tu listę świadków także otwiera Stefan⁹⁶⁷. Dnia 13 VII 1281 r. Bernard w dokumencie wystawionym w Jeleniej Górze nadaje joannitom, w dowód podzięki za mężne boje z poganami, 100 łanów w Strzegomiu, poniżej wody zwanej *Zackun*. Drugi na liście świadków jest wymieniony Stefan, zaraz po księciu Konradzie ścinawskim (czyż nie jest to kolejny dowód na szczególną pozycję rodu Wierzbnow jako potomków książąt?)⁹⁶⁸. Stefan wystawia też 9 XI 1283 r. dokument, w którym określa się jako *Stephan de Werbna*⁹⁶⁹. Wreszcie w dokumencie z 1287 r. (bez ustalonej daty dziennej) Bolko I Surowy, ks. Śląska i pan Lwówka, w tym mieście nadaje Henrykowi de Ruzendorfowi i Hogerowi ze wszystkimi braćmi wieś Dworek (pow. lwówecki) na własność alodialną. Pierwszy na liście świadków jest *Stephanus de Wirbena*⁹⁷⁰. Istnieje mniejsze prawdopodobieństwo, że występował jeszcze w dokumencie opatki Stanisławy z 8 V 1293 r., zapewne był tu jednak wymieniony Stefan (II.18), zob. wyżej⁹⁷¹.

II.23 JAN

Jan (Janik) był starszym synem Eustachego (II.12). Jego filiację zawiera dokument Przemysła II z 25 IV 1287 r. Występuje tam obok Dzierżykraj, kasztelana międzyrzeckiego, a przed bratem Józefem (*Ianico et Ioseph comites filii Eustachyi*). Dokument ten zawierał nadanie nieruchomości między rzeką Ponikwa a Sokolą Dąbrową dla klasztoru w Dobryługu⁹⁷².

II.24 JÓZEF

Józef był młodszym bratem Jana (zob. wyżej).

⁹⁶⁶ B.G. Sutorius, *Die Geschichte von Löwenberg aus Urkunden und Handschriften*, Zweiter Theil, Jauer 1787, s. 46, *Milites Stephanus de Wirbina*. SUB 4, nr 406 (s. 272); w formie regestu w CDS 7.3, nr 1655 (s. 3).

⁹⁶⁷ SUB 4, nr 407 (s. 273); w formie regestu zob. CDS 7.3, nr 1656 (s. 4).

⁹⁶⁸ SUB 4, nr 418 (s. 279), *dominus Stephanus de Werbna*; w formie regestu zob. CDS 7.3, nr 1667 (s. 7).

⁹⁶⁹ SUB 5, nr 72 (s. 57); w formie regestu w CDS 7.3, nr 1768 (s. 34).

⁹⁷⁰ SUB 5, nr 365 (s. 285), *domino Stephano de Wirbena*; w formie regestu w CDS 7.3, nr 1993 (s. 89).

⁹⁷¹ Także przypis nr 561. Teraz 65.

⁹⁷² KDW, t. I, nr 576. E. Rymar, *op. cit.*, s. 135.

II.25 PIOTR

Piotr jest domniemanym synem Krystyna (II.15), znanym z dokumentów z lat 1298–1300, być może żył jeszcze w 1315 r. Pierwszy raz widać go w dokumencie z 2 XII 1298 r. (*Petro de Wirbna*)⁹⁷³. W dokumencie Henryka Głogowczyka z 1299 r. (nie ma daty dziennej) *Petrus de Wirbina* jest jednym ze świadków⁹⁷⁴. Występował także w dokumencie z 22 I 1300 r. (*Petrus de Wirbna*)⁹⁷⁵. Podobnie jest w dokumencie tego władcy z 25 IX 1300 r. (*Petro de Werbna*)⁹⁷⁶. Ponownie pojawił się w dokumencie z 1 VIII 1304 r.⁹⁷⁷ Piotr z dokumentu z 1315 r. może być także tożsamy z Piotrem (II.33)⁹⁷⁸. Poślubił nieznaną z imienia córkę Zbyluta z Prusic (była to Jagna, Ewa lub Sara)⁹⁷⁹, brata bpa wrocławskiego Tomasza I. Urodziła mu ona pięcioro dzieci, choć nie jest to w pełni pewne ustalenie: Piotra (II.33), Zbyluta (II.34), Krystyna (II.35), Andrzeja (II.36) i nieznaną z imienia żonę Wernera Dera herbu Doliwa (II.37)⁹⁸⁰.

II.26 BURCHARD

Burchard był starszym synem Nikosza z Muszkowic (II.16), zmarł około 1280 r., bezpotomnie. Jego losy dokładnie przedstawia *Księga henrykowska*, z której wynika, że za rozboje był skazany na banicję, a kiedy przypadkiem dostał się w ręce Henryka IV Prawego, został ścięty⁹⁸¹. Tomasz Jurek dopuszcza możliwość identyfikacji Burcharda z osobą o tym samym imieniu określającej się jako „z Bystrzycy”, która dokonała wymiany wsi Miłochów z Henrykiem IV Prawym na jego książęcy Bolesćin (21 IV 1279 r.)⁹⁸².

⁹⁷³ F. Minsberg, *Geschichte der Stadt und Festung Groß-Glogau*, Erster Band, Glogau 1853, s. 14–15. SUB 6, nr 367 (s. 290); w formie regestu w CDS 7.3, nr 2528 (s. 266) i CDS 28, nr 16 (s. 12).

⁹⁷⁴ SUB 6, nr 419 (s. 327); w formie regestu w CDS 7.3, nr 2532 (s. 268).

⁹⁷⁵ SUB 6, nr 428 (s. 332); w formie regestu w CDS 16, nr 3101 (s. 159), z błędną datą 1310 r., gdyż wydawcy negowali właśnie poprawną datę – 1300 r.

⁹⁷⁶ SUB 6, nr 448 (s. 349); w formie regestu w CDS 7.3, nr 2611 (s. 291), z błędną datą miesięczną (VIII).

⁹⁷⁷ Dokument ten wymienia tylko L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 41.

⁹⁷⁸ T. Jurek, *Panowie...*, s. 71. Dokument z 1 VIII 1315 r., zob. F. Minsberg, *Geschichte der Stadt und Festung...*, nr XVIII, s. 186 (*Petro de Wirbna*); w formie regestu w CDS 16, nr 3520 (s. 295), to samo w CDS 28 (nr 31, s. 14). Z racji roli jego syna Zbyluta w dokumencie z 1308 r. (zob. niżej) można domniemywać, że Piotr już wtedy nie żył.

⁹⁷⁹ SUB 5, nr 400 (s. 310); w formie regestu w CDS 7.3, nr 2087 (s. 119), dokument z 22 IX 1288 r. T. Jurek, *Panowie...*, s. 74.

⁹⁸⁰ Synowie mogli też być bratankami Piotra, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 74.

⁹⁸¹ *Księga henrykowska...*, s. 62. *Liber Foundationis...*, s. 72.

⁹⁸² SUB 4, nr 358 (s. 237), *Burchardo militi nostro*; w formie regestu w CDS 7.2, nr 1598 (s. 246). T. Jurek odrzuca pogląd M. Cetwińskiego i A. Tarnas-Tomczyk, jakoby to Burchard był tożsamy ze swoim imiennikiem działającym na dworze książęcym w Głogowie, zob. M. Cetwiński, *op. cit.*, s. 83–84; A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 70; T. Jurek, *Panowie...*, s. 68.

II.27 JAN (JASIEK)

Jasiek był młodszym synem Nikosza z Muszkowic (II.16), zmarł po 1282 r., z żoną, nieznaną z imienia córką Wincentego z Kobieli⁹⁸³, miał sześcioro dzieci: Burcharda (II.38), Mikołaja (II.39), Przeclawa (II.40), Jaśka (II.41), Katarzynę (II.42) i Hankę (II.43). Losy Jaśka dokładnie przedstawia *Księga henrykowska*, wynika z niej, że zrzekł się Muszkowic (podano nawet akt zrzeczenia się), później, tak jak brat, trudnił się rozbojami i również został ścięty. Podane wyżej imiona dzieci także wymienia *Księga henrykowska*⁹⁸⁴. Pamiętać trzeba o wcześniejszym powzdaniu Muszkowic przez Jaśka 10 V 1282 r.⁹⁸⁵ Dokładnie określono wtedy jego filiację: *Jesco filius Nycosii, frater Burkardi de Muscowiz*.

POKOLENIE XI

II.28 FASOLD

Fasold był starszym synem Stefana (II.18)⁹⁸⁶, zmarł 23 X 1307 r. Pozostawił po sobie synów, Henryka i Stefana (II.44–45). Jego imię Polacy pisali błędnie Wasold, a Niemcy – Vasold (Jurek)⁹⁸⁷. Na ten częściowo błędny pogląd autora *Obcego rycerstwa na Śląsku* trzeba zwrócić uwagę. Piszący te słowa od trzydziestu lat zajmuje się *Eddą poetycką* i *Pieśnią o Nibelungach*, jest więc pewny, że imiona postaci z germańskich mitów mają zawsze dwie pisownie: germańską i pierwotną islandzką (stąd w jednej jest Fasold, a w drugiej Vasold). Fasold znany jest przede wszystkim jako olbrzym walczący o złoto w *Złocie Renu*, pierwszej części tetralogii *Pierścień Nibelunga* Richarda Wagnera, ale samą postać w porównaniu ze źródłami literackimi Mistrz z Bayreuth, jak to często czynił, poddał przeróbce. Sam Fasold (Vâsold) to postać z jednej z wersji *Pieśni o Nibelungach*. To długowłosy olbrzym, brat Ekego, który jest przeciwnikiem jednej z ważnych postaci *Pieśni*, a mianowicie Dytrycha z Berna. Według *Pieśni o Eckem* i *Piðreks saga* Dytrych (w tej drugiej zwany Thidrekiem, czyli Teodorykiem) ratuje z jego rąk dziewczynę w lesie, a Fasold próbuje ich oboje powiesić, jednak Dytrych pokonuje go i zmusza go do posłuszeństwa, które trwa, dopóki Fasold nie odkryje, że Dytrych zgładził jego brata Ekego (Ekkę). W germańskiej wersji Dytrych mówi, że

⁹⁸³ *Księga henrykowska*..., s. 61. *Liber Foundationis*..., s. 71. O samym Wincentym zob. więcej u T. Jurka, *Panowie*..., s. 69, przypis nr 195.

⁹⁸⁴ *Księga henrykowska*..., s. 65–66. *Liber Foundationis*..., s. 77.

⁹⁸⁵ SUB 5, nr 13–15 (s. 12–13); są też w formie rejestru w CDS 7.3, nr 1705, (s. 17); 1708 i 1709 (s. 18). Tutaj podano też filiację Jaśka, potwierdzającą informacje z *Księgi henrykowskiej*: *Jesco, filius Nicossius*, brat Burcharda z Muszkowic.

⁹⁸⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43 i J. Stibor, *Bruntalšti*..., nr 8 (s. 25), uważają go za drugiego po Henryku.

⁹⁸⁷ T. Jurek, *Panowie*..., s. 49, przypis nr 110.

chce zgładzić Fasolda, w islandzkiej Fasold oskarża Thidreka o zgładzenie Ekki podczas snu. Thidrek pokonuje go i Fasold wstępuje do wojsk Thidreka⁹⁸⁸.

Imię Fasolda z Wierzbna wywodzi się z tej fascynacji germańskimi mitami. Jurek uważa go za najstarszego z rodzeństwa. Pojawia się w dokumencie z 4 VII 1315 r. jako osoba zmarła⁹⁸⁹. Jurek sądzi, że Fasold zmarł za życia ojca. Badacz stawia dość – moim zdaniem – kontrowersyjną tezę, że dotyczy go zapiska z kalendarza kolegiaty nyskiej pod datą 23 X 1307 r.: *domicellus filius domini Stephani de Wyrbna*⁹⁹⁰. Jak pisał wielokrotnie Kazimierz Jasiński, słowo *domicellus* oznacza osobę młodego wieku, z reguły stanu wolnego, stąd łatwiej wydedukować, że Stefan (II.18) miał jeszcze jednego syna, zmarłego młodo, chyba że jednak osąd Jurka jest poprawny – terminologia średniowieczna jest wieloznaczna. Trzeba też pamiętać, że w ogóle dotychczasowa literatura przedmiotu na temat pokolenia Fasolda i następnego uznawała wiele błędnych koncepcji⁹⁹¹.

II.29 HENRYK

Henryk, drugi syn Stefana (II.18)⁹⁹², był kanonikiem kapituły katedralnej we Wrocławiu w 1308 r.⁹⁹³, potem został scholastykiem u Krzyża Świętego, w 1331 r. był notowany jako kanonik w Skalbmierzu (województwo świętokrzyskie, pow. kazimierski)⁹⁹⁴, zmarł między 1337 a 1340 r. Wynika to niedwuznacznie z cytowanego w poprzednim

⁹⁸⁸ *The Nibelungen Tradition. An Encyclopedia*, edited by F.G. Gentry, W. McConnell, U. Müller and W. Wunderlich, New York–London 2011, s. 69. Całość germańskiej wersji mitu znajduje się też w *Wilkinna – oder Niflunga-Saga oder Dietrich von Bern und die Nibelungen*, Uebersetzt von Friedrich Heinrich von Hagen, Breslau 1814, *Vierziges Kapitel. VII. Ecke und Fasold*, s. 175 i n. W tego typu źródłach rzeczywistość miesza się z baśniowością; Nibelungowie, dosłownie lud z mgły, to Burgundowie, przybyli z wyspy Bornholm, często spowitej mgłami; Thidrek to Teodoryk, król Ostrogotów.

⁹⁸⁹ CDS 16, nr 3504 (s. 291). Wystawcą dokumentu jest bp Henryk (II.20), a o chodzi o darowiznę Henryka (II.44), syna zmarłego brata Vasolda. Jest też w uzupełnieniu wcześniejszego dokumentu nadania dla klasztoru kamienieckiego, zob. CDS 10, nr XCVII (s. 71). Jest tu istotne zdanie dotyczące koligacji w rodzie Wierzbnow, stąd zacytujemy je w całości: *Ea propter nos Henricus, dei gracia episcopus Wratislaviensis universis et singulis presentiam noticiam habituris volumus esse notum, quod dilectus nobis in Christo frater dominus Johannes de Wyrbna, decanus noster Wratislaviensis, canonicus et Stephanus frater eius filii quondam Stephani de Wirbna, pie memorie fratris nostri [nec non Heynricus filius quondam Vasoldi bone recordationis fratris ipsorum, in nostra presenciam constituti etc.], in nostra presentiam constituti, ius patronatus, quod in ecclesia parochiali in Wirbna prope Swidniz noscebatur habere [...]*.

⁹⁹⁰ *Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens*, 1868, Bd. 9, H. 1, IX. *Annalistische Nachlese. 1227–1450*, Mitgetheilt von Professor Dr. [Colmar] Grünhagen, s. 184: 10. *Kalendas Novembris Anno 1307 obiit domicellus filius domini Stephani de Wyrbna*. Tej identyfikacji nie uznawał L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43, który śmierć Fasolda datował na 19 XII 1324 r.

⁹⁹¹ K. Wutke i za nim L. Radler nie zauważyli faktu, że Stefan Stefanowic (II.30) był kanonikiem, nie znali Stefana Fasoldowica (II.45), zob. K. Wutke, *Zur Geschichte...*, s. 242 i 249; L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 51. A. Tarnas-Tomczyk natomiast pomyliła obu Stefanów ze sobą, zob. *op. cit.*, s. 50. Fasolda zwie Wasoldem (*sic!*), tak samo J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 8 (s. 25).

⁹⁹² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43 i J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 7 (s. 24), uważają go za pierwszego i zwą Starszym.

⁹⁹³ Pojawia się w tej funkcji w dokumencie z 12 V 1308 r., zob. CDS 16, nr 3003 (s. 126).

⁹⁹⁴ T. Jurek, *Panowie...*, s. 53; błędnie też podaje, że miejscowość ta leży w Małopolsce.

biogramie nadania z 2 V 1315 r. Jako kanonik występuje w szeregu dalszych dokumentów klasztoru kamienieckiego: z 4 VII 1315 r.⁹⁹⁵, 31 VIII 1318 r. (beziemiennie w grupie określonej jako synowie Stefana)⁹⁹⁶ i 19 XII 1324 r. (jako scholastyk u Krzyża Świętego)⁹⁹⁷. Tu także dochodziło do problemów z identyfikacją osób z rodu Wierzbnow, a najbardziej niezrozumiały był dokument z 1 I 1326 r., w którym dwaj bracia, Henryk i Stefan, występują jako osoby świeckie⁹⁹⁸. Nie byli to jednak bracia z wcześniejszej generacji (II.29–30), synowie Stefana (II.18), lecz, jak wykazał Tomasz Jurek, synowie Fasolda (II.44–45)⁹⁹⁹. Ten Henryk, syn Fasolda (II.44) – jak zauważył Jurek – często był mylony z omawianym w tym biogramie jego stryjem – imiennikiem¹⁰⁰⁰. Henryk, o którym mowa w tym miejscu, występuje w następujących dokumentach z: 1 XII 1314 r.¹⁰⁰¹, 10 I 1316 r.¹⁰⁰², 12 XII 1316 r.¹⁰⁰³, 17 III 1317 r.¹⁰⁰⁴, 18 VI 1317 r.¹⁰⁰⁵, 31 VIII 1318 r.¹⁰⁰⁶, 30 I 1319 r.¹⁰⁰⁷, 11 VI 1319 r.¹⁰⁰⁸, 7 V 1320 r.¹⁰⁰⁹, 3 VI 1320 r.¹⁰¹⁰, 2 VI 1321 r.¹⁰¹¹, 27 I 1322 r.¹⁰¹², 21 V 1322 r.¹⁰¹³, 3 IX 1327 r.¹⁰¹⁴, 23 XII 1328 r.¹⁰¹⁵, 26 XII 1328 r.¹⁰¹⁶, 6 II 1329 r.¹⁰¹⁷, 23 II 1329 r.¹⁰¹⁸, 4 IV 1329 r.¹⁰¹⁹, 29 IV 1329 r.¹⁰²⁰, 11 V 1329 r.¹⁰²¹, 18 V

⁹⁹⁵ CDS 10, nr C (s. 73).

⁹⁹⁶ *Ibidem*, nr CXI (s. 84).

⁹⁹⁷ *Ibidem*, nr CXXVII (s. 98). Taka sama wycieczka krewnych jak w nr XCVII, zob. w poprzednim biogramie. Dokument w formie rejestru w CDS 18, nr 4393 (s. 261).

⁹⁹⁸ CDS 18, nr 4497 (s. 287).

⁹⁹⁹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 50–52; wcześniej K. Wutke w ogóle nie zaliczał ich do potomstwa Stefana Starego, lecz do potomstwa Jana (II.2), zob. *idem*, *Zur Geschichte...*, s. 249; słuszne stanowisko przyjęła A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 50 – jednak błędnie sądząc, że Henryk (II.44) był już kanonikiem.

¹⁰⁰⁰ T. Jurek, *Panowie...*, s. 51.

¹⁰⁰¹ CDS 16, nr 3446 (s. 274), zwany *Henricus de Wyrbna junior*; to ostatnie określenie dla odróżnienia go od stryja – biskupa.

¹⁰⁰² CDS 18, nr 3552 (s. 4).

¹⁰⁰³ *Ibidem*, nr 3637 (s. 35).

¹⁰⁰⁴ *Ibidem*, nr 3667 (s. 45).

¹⁰⁰⁵ *Ibidem*, nr 3692 (s. 53), także z określeniem „młodszy”.

¹⁰⁰⁶ *Ibidem*, nr 3833 (s. 95), także z określeniem „młodszy”.

¹⁰⁰⁷ *Ibidem*, nr 3886 (s. 114).

¹⁰⁰⁸ *Ibidem*, nr 3919 (s. 122).

¹⁰⁰⁹ *Ibidem*, nr 4037 (s. 155). Interesujący dokument awinioński papieża Jana XXII, w którym informuje on opata w Kamieńcu, że jak długo kanonik katedralny Henryk z Wierzbnej nie otrzyma dochodów z należnej mu prebendy, tak długo będą groziły opatowi kary kościelne. Tekst znajduje się w CDS 10, nr CXVII (s. 90).

¹⁰¹⁰ CDS 18, nr 4042 (s. 156).

¹⁰¹¹ *Ibidem*, nr 4123 (s. 180), także z określeniem „młodszy”.

¹⁰¹² *Ibidem*, nr 4190 (s. 201), także z określeniem „młodszy”.

¹⁰¹³ *Ibidem*, nr 4210 (s. 206), także z określeniem „młodszy”.

¹⁰¹⁴ CDS 22, nr 4675 (s. 22), tu występuje też Henryk Młodszy (II.44).

¹⁰¹⁵ *Ibidem*, nr 4784a (s. 205).

¹⁰¹⁶ *Ibidem*, nr 4784b (s. 206).

¹⁰¹⁷ *Ibidem*, nr 4803a (s. 206).

¹⁰¹⁸ *Ibidem*, nr 4810a (s. 207).

¹⁰¹⁹ *Ibidem*, nr 4821a (s. 208).

¹⁰²⁰ *Ibidem*, nr 4834 (s. 62).

¹⁰²¹ *Ibidem*, nr 4844a (s. 208).

1329 r.¹⁰²², 7 VI 1329 r.¹⁰²³, 15 VI 1329 r.¹⁰²⁴, 5 IX 1329 r.¹⁰²⁵, 16 IX 1329 r.¹⁰²⁶, 27 IX 1329 r.¹⁰²⁷, 17 XI 1329 r.¹⁰²⁸, 8 I 1330 r.¹⁰²⁹, 13 I 1330 r.¹⁰³⁰, 27 II 1330 r.¹⁰³¹, 4 III 1330 r.¹⁰³², 6 III 1330 r.¹⁰³³, 17 III 1330 r.¹⁰³⁴, 19 III 1330 r.¹⁰³⁵, 15 IV 1330 r.¹⁰³⁶, 17 IV 1330 r.¹⁰³⁷, 9 V 1330 r.¹⁰³⁸, 10 IX 1330 r.¹⁰³⁹, 23 I 1331 r.¹⁰⁴⁰, 19 III 1331 r.¹⁰⁴¹, 20 XI 1331 r.¹⁰⁴², 31 VIII 1332 r.¹⁰⁴³, 22 XI 1332 r.¹⁰⁴⁴, 11 II 1333 r.¹⁰⁴⁵, 20 III 1333 r.¹⁰⁴⁶, 26 III 1333 r.¹⁰⁴⁷, 11 V 1333 r.¹⁰⁴⁸, 2 VII 1333 r.¹⁰⁴⁹, 11 XII 1333 r.¹⁰⁵⁰, 25 VI 1334 r.¹⁰⁵¹, 24 XI 1337 r.¹⁰⁵²

II.30 STEFAN

Stefan, ostatni syn Stefana (II.18), był kanonikiem kapituły katedralnej we Wrocławiu od 1319 r., zmarł w 1347 r.¹⁰⁵³ W cytowanym już dokumencie z 2 V 1315 r. pojawia

¹⁰²² *Ibidem*, nr 4844b (s. 208).

¹⁰²³ *Ibidem*, nr 4854 (s. 70).

¹⁰²⁴ *Ibidem*, nr 4858a (s. 209).

¹⁰²⁵ *Ibidem*, nr 4868b (s. 215).

¹⁰²⁶ *Ibidem*, nr 4870f (s. 222).

¹⁰²⁷ *Ibidem*, nr 4870g (s. 222).

¹⁰²⁸ *Ibidem*, nr 4889 (s. 80). Z tej samej daty jest też kolejny dokument: nr 4890a (s. 223).

¹⁰²⁹ *Ibidem*, nr 4907a (s. 227).

¹⁰³⁰ *Ibidem*, nr 4910a (s. 227).

¹⁰³¹ *Ibidem*, nr 4919a (s. 228).

¹⁰³² *Ibidem*, nr 4924 (s. 91).

¹⁰³³ *Ibidem*, nr 4924a (s. 228).

¹⁰³⁴ *Ibidem*, nr 4929a (s. 228).

¹⁰³⁵ *Ibidem*, nr 4930a (s. 228), wymieniony jako nieobecny.

¹⁰³⁶ *Ibidem*, nr 4935 (s. 94).

¹⁰³⁷ *Ibidem*, nr 4936a (s. 229).

¹⁰³⁸ *Ibidem*, nr 4946a (s. 229).

¹⁰³⁹ *Ibidem*, nr 4971 (s. 104).

¹⁰⁴⁰ *Ibidem*, nr 4997 (s. 113).

¹⁰⁴¹ *Ibidem*, nr 5008 (s. 117). Studiując ten dokument, czytelnik dowie się, że istniał jakiś brat Henryka o imieniu Kunczko, dość szybko jednak okaże się, że to pomyłka, a chodzi o Kunczka ze Skalki. Wniosek taki wyciągnąłem z lektury regestów, później dostrzegając też ustalenia T. Jurka, *Panowie...*, s. 54.

¹⁰⁴² CDS 22, nr 5068 (s. 137).

¹⁰⁴³ *Ibidem*, nr 5144 (s. 160).

¹⁰⁴⁴ *Ibidem*, nr 5162 (s. 168), określony jako młodszy.

¹⁰⁴⁵ *Ibidem*, nr 5193 (s. 168), określony jako młodszy.

¹⁰⁴⁶ *Ibidem*, nr 5212 (s. 182), określony jako młodszy.

¹⁰⁴⁷ *Ibidem*, nr 5214 (s. 183), określony jako młodszy.

¹⁰⁴⁸ *Ibidem*, nr 5222 (s. 185).

¹⁰⁴⁹ *Ibidem*, nr 5237 (s. 190).

¹⁰⁵⁰ *Ibidem*, nr 5275 (s. 202).

¹⁰⁵¹ CDS 29, nr 5348 (s. 16).

¹⁰⁵² *Ibidem*, nr 6002 (s. 187).

¹⁰⁵³ T. Jurek, *Panowie...*, tablica genealogiczna II. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43 nic prawie o nim nie ustalił. To, co napisał o nim J. Stibor, *Bruntalští...*, s. nr 9 (s. 25) jest kompletnym nieporozumieniem, związanym ponownie z wmieszczeniem tu rodu Jaksiców (Lisów). Samego Stefana pomylił z ojcem (II.18).

się z bratem Henrykiem, następnie jest wspomniany 12 XII 1316 r.¹⁰⁵⁴ i 31 VIII 1332 r.¹⁰⁵⁵ Stefan jako kanonik pojawia się w dokumentach z 5 III 1319 r.¹⁰⁵⁶, 3 VI 1320 r.¹⁰⁵⁷, 27 I 1322 r.¹⁰⁵⁸ (określony jako *Stefko*), 11 II 1324 r.¹⁰⁵⁹, 27 VI 1326 r.¹⁰⁶⁰ (jako *Stephco*), 18 XI 1326 r.¹⁰⁶¹ (jako *Stephco*), 7 VI 1329 r.¹⁰⁶², 1 VI 1333 r.¹⁰⁶³, 27 VI 1334 r.¹⁰⁶⁴, 1335 r.¹⁰⁶⁵, 11 IV 1337 r.¹⁰⁶⁶, 24 XI 1337 r.¹⁰⁶⁷, 16 XI 1340 r.¹⁰⁶⁸, 23 VII 1342 r.¹⁰⁶⁹, 16 IX 1342 r.¹⁰⁷⁰ i 14 XII 1342 r.¹⁰⁷¹

II.30a NN (SYN)

Ludwig Igálffy [von] Igáli informuje na podstawie brewiarza nyskiego, że ten nieznan syn Stefana (II.18) zmarł 23 X 1307 r. jako uczeń szkoły klasztornej przy nyskiej kolegiacie¹⁰⁷². Zdaniem Tomasza Jurka jest postać tożsama z Fasoldem (II.28).

II.31 DOBRKA

Jedyną córką Stefana (II.18) była Dobrka zmarła 27 VII nieznanego roku¹⁰⁷³. Nic więcej o niej nie wiadomo.

II.31a MAŁGORZATA

Dotychczasowa literatura przedmiotu za córkę Stefana (II.18) uznawała Małgorzatę, żonę Konrada von Rohnau¹⁰⁷⁴. Błędność tej koncepcji wykazał Tomasz Jurek¹⁰⁷⁵.

¹⁰⁵⁴ CDS 18, nr 3637 (s. 35).

¹⁰⁵⁵ CDS 22, nr 5144 (s. 160).

¹⁰⁵⁶ CDS 18, nr 3894 (s. 116). Zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 51.

¹⁰⁵⁷ CDS 18, nr 4042 (s. 157).

¹⁰⁵⁸ *Ibidem*, nr 4190 (s. 157).

¹⁰⁵⁹ *Ibidem*, nr 4320 (s. 238).

¹⁰⁶⁰ *Ibidem*, nr 4549 (s. 304).

¹⁰⁶¹ *Ibidem*, nr 4587 (s. 315). Z tej daty także kolejny dokument nr 4588 (s. 316).

¹⁰⁶² CDS 22, nr 4854 (s. 70).

¹⁰⁶³ *Ibidem*, nr 5229 (s. 187).

¹⁰⁶⁴ CDS 29, nr 5349 (s. 16).

¹⁰⁶⁵ *Ibidem*, nr 5409 (s. 32).

¹⁰⁶⁶ *Ibidem*, nr 5884 (s. 155).

¹⁰⁶⁷ *Ibidem*, nr 6002 (s. 187).

¹⁰⁶⁸ CDS 30, nr 6513a (s. 295).

¹⁰⁶⁹ *Ibidem*, nr 6892 (s. 262).

¹⁰⁷⁰ *Ibidem*, nr 6921 (s. 268).

¹⁰⁷¹ *Ibidem*, nr 6980 (s. 287–288).

¹⁰⁷² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43.

¹⁰⁷³ *Nekrolog kamieniecki*, s. 327 (27.Jul. Dobrica filia comitis Stephani de Wyrbna).

¹⁰⁷⁴ K. Wutke, *Zur Geschichte...*, s. 239, 250 i n. L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 56–57. A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 51. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 9 (s. 25). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43 domniemywał natomiast, że była to córka Stefana (II.30).

¹⁰⁷⁵ Odsyłam do jego publikacji, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 58–59.

II.32 FILIP

Filip, domniemany syn Stefana (II.22), występował w dokumentach z lat 1318–1327, był proboszczem w Geyesil¹⁰⁷⁶. W dokumencie z 1327 r. Henryk (II.29) nazywa go *cognatus noster* i proboszczem w tej właśnie niejasnej miejscowości¹⁰⁷⁷. Tomasz Jurek identyfikuje Filipa z klerykiem dostarczającym w 1318 r. do kurii papieskiej rachunki annatowe swojej diecezji¹⁰⁷⁸.

II.33 PIOTR

Piotr to jedyny pewny syn Piotra (II.25), pojawił w 1315 r., choć i to nie jest pewne, bardziej udokumentowana jest jego działalność w latach 1343–1347, był scholastykiem u Krzyża Świętego, zmarł po 1347 r. Był notariuszem podpisującym się jako *Petrus Petri*, wiadomo też, że pracował w kancelarii bpa Przeclawa z Pogorzeli w 1343 r. Po śmierci Henryka (II.29), w 1344 r. został scholastykiem u Krzyża Świętego. Jego imię odnotowano go po raz ostatni 26 II 1347 r.¹⁰⁷⁹

II.34 ZBYLUT

Zbylut, domniemany drugi syn Piotra (II.25), pojawił się w dokumencie z 1308 r., a następnie w źródłach z lat 1321–1330¹⁰⁸⁰. W dokumencie z 28 XI 1308 r. jest opisany jako posiadacz Czerniny i Lgoty w okolicach Góry¹⁰⁸¹. Ponownie pojawia się 13 VII 1321 r. jako *Sbyluto de Czyrna*¹⁰⁸², 6 I 1326 r. jako *Zbelut de Czirna*¹⁰⁸³, 25 XI 1328 r., tu wraz z bratem Krystynem (II.35), jako *Sbylutho et Cristan fratres de Czyrnina*¹⁰⁸⁴ i 25 XI 1330 r. jako *Sbyluth de Czirnina*¹⁰⁸⁵. Do jego potomstwa zaliczali się zapewne Jakusz (II.46), Piotr (Peczek, II.47) i Michał (II.48).

¹⁰⁷⁶ Postać tę zauważył T. Jurek, *Panowie...*, s. 54. Podana miejscowość jest trudna do ustalenia. T. Jurek dopuszcza także ewentualne ojcostwo Andrzeja (II.21), ale wydaje mu się mniej prawdopodobne.

¹⁰⁷⁷ CDS 22, nr 4602 (s. 1).

¹⁰⁷⁸ *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia maximam partem nondum edita ex tabularis Vaticanis deprompta collecta ac serie chronologica disposita. T. I, Ab Honorio PP. III. usque ad Gregorium PP. XII. 1217–1409*, wyd. A. Theiner, Romae 1860, s. 144. CDS 18, nr 3842 (s. 100). T. Jurek, *Panowie...*, s. 54.

¹⁰⁷⁹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 72 i cytowana tam literatura.

¹⁰⁸⁰ T. Jurek dopuszcza także możliwość, że był bratankiem Piotra, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 74. Moim zdaniem ta druga ewentualność jest mniej prawdopodobna, skoro żona Piotra (II.25) była córką Zbyluta.

¹⁰⁸¹ CDS 16, nr 3020 (s. 132).

¹⁰⁸² CDS 18, nr 4138 (s. 185).

¹⁰⁸³ *Ibidem*, nr 4499 (s. 288).

¹⁰⁸⁴ CDS 22, nr 4774 (s. 48).

¹⁰⁸⁵ *Ibidem*, nr 4983 (s. 109).

II.35 KRYSZTYN

Krysztyń z dokumentu z 1326 r. był niewątpliwym bratem Zbyluta (zob. wyżej). Możliwe, że pozostawił po sobie syna Stefana (II.49).

II.36 ANDRZEJ

Andrzej jest domniemanym ostatnim synem Piotra (II.25). Pojawiał się w dokumentach z lat 1325–1326. Tomasz Jurek przypuszcza, że był bratem Piotra (II.33)¹⁰⁸⁶.

II.37 NN (CÓRKA)

Ta nieznaną z imienia żona Wernera Dera herbu Doliwa była być może córką Piotra (II.25). O tym małżeństwie Tomasz Jurek wypowiedział się dwukrotnie¹⁰⁸⁷. W związku z badaniem rodu Derów także zajmowałem się tym małżeństwem, stąd odsyłam do innej publikacji¹⁰⁸⁸.

II.38 BURCHARD

Burchard był najstarszym synem Jaśka (II.27). Zmarł między 1302 a 1303 r. Pochodzenie jego – jak już wspomniano – podaje *Księga henrykowska*. Jak sądzi Tomasz Jurek, Burchard ze swoim bratem Przeclawem (II.40) zastawiali swoje nieruchomości¹⁰⁸⁹. Rzeczywiście w niedzielę palmową (15 IV) 1302 r. bracia *Prezzcal* i *Burchad* zastawiali dobra w okolicy Henrykowa¹⁰⁹⁰.

II.39 MIKOŁAJ

Mikołaj był drugim synem Jaśka (II.27). Nic o nim bliżej nie wiadomo. Jak wspomniano, jego imię wymieniono w *Księdze henrykowskiej*.

---

¹⁰⁸⁶ T. Jurek, *Panowie...*, s. 72.

¹⁰⁸⁷ *Idem*, *Obce rycerstwo na Śląsku*, Poznań 1998, s. 212. *Idem*, *Panowie...*, s. 73–74.

¹⁰⁸⁸ T. Kruszewski, *Rycerz Dietger z Dehrn...*, s. 65–92. Poglądy na temat pochodzenia rodu Derów w pewnym stopniu poprawiłem w kolejnej publikacji, *Ród wolnego rycerstwa Rzeszy Frei von Dehrn w służbie hrabiów von Nassau. Studium historycznoprawne i genealogiczne*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3674, „Prawo” 2015, t. CCCXIX, s. 49–83, a ostateczne stanowisko wyraziłem w pracy *Dom Miśnia rodu Derów*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3741, „Prawo” 2016, t. CCCXXI, s. 73–114. Już zestawienie tytułów tych publikacji wskazuje, że całkowicie odrzucam pogląd T. Jurka na pochodzenie rodu Derów, który pochodził z Hesji, a pobyt rodu w Miśni był tylko etapem w jego wędrówce na wschód.

¹⁰⁸⁹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 69.

¹⁰⁹⁰ CDS 16, nr 2706 (s. 27).

II.40 PRZECLAW

Przeclaw był trzecim synem Jaśka (II.27). Występował w dokumentach między 1302 (wtedy z bratem II.38) a 1308 r. Dnia 5 III 1304 r. Przeclaw pojawił się w otoczeniu bpa Henryka (II.20)¹⁰⁹¹. Ponownie miało to miejsce 4 V 1308 r., tam jako *Pryzlaus*¹⁰⁹².

II.41 JAN (JASIEK)

Jasiek był czwartym synem Jaśka (II.27). Świadcował w cytowanym wyżej dokumencie z 15 IV 1302 r. jako *Jesco de Zceheberawitz*¹⁰⁹³. Nic o nim bliżej nie wiadomo.

II.42 KATARZYNA

Katarzyna była starszą córką Jaśka (II.27). Nic o niej bliżej nie wiadomo. Jak wspomniano wyżej, wymieniła ją *Księga henrykowska*.

II.43 HANKA

Hanka była młodszą córką Jaśka (II.27). Nic o niej bliżej nie wiadomo. Jak wspomniano wyżej, wymieniła ją *Księga henrykowska*.

POKOLENIE XII**II.44 HENRYK**

Henryk był synem Fasolda (II.28)¹⁰⁹⁴, występował w dokumentach z lat 1315–1342, kanonikiem kapituły katedralnej był od 1327 r.¹⁰⁹⁵, a archidiakonem wrocławskim w 1333 r., zmarł między 1342 a 1343 r. Występował także w dokumentach z następujących dat: 1 I 1326 r.¹⁰⁹⁶, 30 VIII 1331 r.¹⁰⁹⁷, 31 VIII 1332 r.¹⁰⁹⁸, 22 XI 1332 r.¹⁰⁹⁹, 11 II

¹⁰⁹¹ CDS 16, nr 2787 (s. 55) jako *Schwager*, co słusznie T. Jurek poprawił na *sororius*, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 70. Podobnie K. Wutke, *Zur Geschichte...*, s. 248, ten jednak uważał go za szwagra biskupa, nie był on jednak mężem siostry biskupa. To ostatnie za K. Wutkem uznała za poprawne A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 48.

¹⁰⁹² CDS 16, nr 2787 (s. 55) jako *Schwesternmann*, co jest takim samym błędem, jak określenie wyżej.

¹⁰⁹³ *Ibidem*, nr 2706 (s. 28).

¹⁰⁹⁴ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43.

¹⁰⁹⁵ CDS 22, nr 4602 (s. 1). W dokumencie z 3 IX tamtego roku występuje razem stryjcem (II.29), zob. nr 4675 (s. 22). Podobnie w dokumentach z 29 IV 1329 r., nr 4834 (s. 63); z 19 III 1331 r., nr 5008 (s. 117); z 20 XI 1331 r., nr 5068 (s. 137).

¹⁰⁹⁶ CDS 18, nr 4497 (s. 287). Tutaj wraz z bratem Stefanem (II.45). T. Jurek zauważył, że Henryk był jeszcze stanu świeckiego, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 50–51. Moim jednak zdaniem argumentacja T. Jurka jest niepewna, ma co najwyżej sposób myślenia *ex silentio* źródła.

¹⁰⁹⁷ CDS 22, nr 5040 (s. 127), tu ze stryjcem.

¹⁰⁹⁸ *Ibidem*, nr 5144 (s. 160), tu ze stryjcem i z bratem Stefanem (II.45).

¹⁰⁹⁹ *Ibidem*, nr 5162 (s. 168), tu ze stryjcem.

1333 r.¹¹⁰⁰, 20 III 1333 r.¹¹⁰¹, 26 III 1333 r.¹¹⁰², 11 V 1333 r.¹¹⁰³, 2 VII 1333 r.¹¹⁰⁴, 8 V 1334 r.¹¹⁰⁵, 27 VI 1334 r.¹¹⁰⁶, 7 X 1334 r.¹¹⁰⁷, 2 XII 1334 r.¹¹⁰⁸, 27 I 1336 r.¹¹⁰⁹, 29 VII 1336 r.¹¹¹⁰, 11 IV 1337 r.¹¹¹¹, 27 XI 1337 r.¹¹¹², 1339 r. (p. 28 VII)¹¹¹³, 16 X 1339 r.¹¹¹⁴, 16 XI 1340 r.¹¹¹⁵, 23 VII 1342 r.¹¹¹⁶, 11 XII 1342 r.¹¹¹⁷, 21 XII 1342 r.¹¹¹⁸ Przed 28 VII 1339 r. Henryk uczestniczył w niezbyt chwalebnym sporze z królem czeskim, będąc w imieniu biskupa wrocławskiego zarządcą zamku w Miliczu; skończył jako osoba skompromitowana, gdy spity przez Czechów francuskim winem oddał im zamek¹¹¹⁹.

II.45 STEFAN

Stefan, syn Fasolda (II.24), pojawił się w 1326 r. Jest to postać słabo uwieczniona w źródłach. Występuje razem z bratem Henrykiem (II.44) w dokumencie z 1 I 1326 r.¹¹²⁰ Tomasz Jurek nie zauważył, że Stefan występuje w jeszcze jednym dokumencie z 31 VIII 1332 r.¹¹²¹ Zdaniem tego badacza urodził się około 1305 r.¹¹²² Pozostawił po sobie syna Stefana (II.50) oraz najprawdopodobniej drugiego, Jakusza (II.51) oraz córkę Joannę (II.52).

¹¹⁰⁰ *Ibidem*, nr 5193 (s. 177), tu ze stryjcem.

¹¹⁰¹ *Ibidem*, nr 5212 (s. 182), tu ze stryjcem.

¹¹⁰² *Ibidem*, nr 5214 (s. 183), tu ze stryjcem.

¹¹⁰³ *Ibidem*, nr 5222 (s. 185).

¹¹⁰⁴ *Ibidem*, nr 5237 (s. 190).

¹¹⁰⁵ CDS 29, nr 5332 (s. 12).

¹¹⁰⁶ *Ibidem*, nr 5349 (s. 16).

¹¹⁰⁷ *Ibidem*, nr 5381 (s. 25).

¹¹⁰⁸ *Ibidem*, nr 5398 (s. 29).

¹¹⁰⁹ *Ibidem*, nr 5556 (s. 68).

¹¹¹⁰ *Ibidem*, nr 5683 (s. 103).

¹¹¹¹ *Ibidem*, nr 5884 (s. 155).

¹¹¹² *Ibidem*, nr 6002 (s. 187).

¹¹¹³ CDS 30, nr 6305 (s. 82).

¹¹¹⁴ *Ibidem*, nr 6352 (s. 96).

¹¹¹⁵ *Ibidem*, nr 6513a (s. 295).

¹¹¹⁶ *Ibidem*, nr 6892 (s. 261).

¹¹¹⁷ *Ibidem*, nr 6970 (s. 285).

¹¹¹⁸ *Ibidem*, nr 6986 (s. 290).

¹¹¹⁹ *Ibidem*, nr 6305 (s. 82), zwłaszcza An. 3. Cały opis tej historii znajduje się w *Kronice Książąt Polskich*, zob. *Chronica principum Poloniae, III*, [w:] *Scriptores rerum silesiacarum oder Sammlung schlesischer Geschichtschreiber*, [...] Herausgegeben von Dr. Gustav Adolf Stenzel, Erster Band, Breslau 1835, s. 132.

¹¹²⁰ CDS 18, nr 4497 (s. 287).

¹¹²¹ CDS 22, nr 5144 (s. 160), tu ze stryjcem i z bratem Henrykiem (II.44).

¹¹²² T. Jurek, *Panowie...*, s. 56, wnioskował o tym z faktu, że nie występował on jeszcze w dokumentach z 1315 r., które dotyczyły patronatu nad kościołem w Wierzbnej. Najpóźniej mógł się urodzić przed 1308 r., terminem *ad quem* śmierci Fasolda.

II.46 JAKUSZ

Jakusz, domniemany¹¹²³ najstarszy syn Zbyluta (II.34), występował w dokumentach z lat 1356–1375. Dnia 28 XI 1356 r. Jakusz z braćmi Peczkciem i Michałem odstąpili Piotrowi z Wojciechowic sześć łanów we wsi *Sekreczicz* (Siekierowice, pow. oleśnicki, gm. Dobroszyce)¹¹²⁴. Drugi raz spotykamy go w dokumencie z 14 XII 1375 r. (*Jacoschen von der Czirne*) jako członka komisji, której celem było podzielenie miasta i okolic wiejskich Góry¹¹²⁵. Według Gustava Adolfa Stenzla Jakusz został oskarżony przed starostwem we Wrocławiu o złe traktowanie poddanych¹¹²⁶. Najprawdopodobniej pozostawił po sobie synów Jędrzycha (II.53), Jakusza (II.54) i Bota (II.55).

II.47 PIOTR (PECZEK)

Peczek, domniemany drugi syn Zbyluta (II.34), został wspomniany w dokumencie z 1356 r.¹¹²⁷ Był on ojcem Pietrasza (II.56), choć nie ma tu 100% pewności.

II.48 MICHAŁ

Michał, domniemany trzeci syn Zbyluta (II.34), wystąpił w dokumencie z 1356 r.¹¹²⁸ Tomasz Jurek jest zdania, że był on tożsamy z postacią określaną jako *Michel Tzearn* w dokumencie z 29 X 1333 r.¹¹²⁹ Michał był ojcem Jana (II.57).

II.49 STEFAN

Stefan, wymieniony w dokumencie z 1362 r. był być może synem Krystyna (II.35)¹¹³⁰. Znany jest z dokumentu rodu von Dohna, w którym jest określony jako świadek¹¹³¹.

¹¹²³ To moje domniemanie, mógł też być teoretycznie synem Krystyna i Andrzeja (II.35–36). T. Jurek tej kwestii nie rozstrzygał, zob. *Panowie...*, s. 74–75 i tablica II.

¹¹²⁴ [1540] *Regesty śląskie, 1355–1357*, opr. J. Gilewska-Dalbor, t. III, cyt. dalej RS, t. III, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1990, nr 379, *Jacuschius* i Peczeko, zwany *de Czerna*.

¹¹²⁵ *Lehns – unde Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelner Fürstenthümer im Mittelalter*, Erster Theil, Herausgegeben von Dr. C. Grünhagen und Dr. H. Markgraf, Leipzig 1881, nr 57 (s. 188). Jego przydomek oznacza pochodzenie z Czerniny koło Góry, będącej dobrem tej linii Wierzbnow, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 74. W średniowieczu pisownia nazwy tej miejscowości według H. Neulinga brzmiała *Czirnina* (gdzie tu T. Jurek wyczytał *Czirnino*, nie wiadomo, która z nich jest poprawna, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 75, przypis nr 216), zob. H. Neuling, *Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange des Mittelalters: Namens des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens*, Breslau 1902, s. 326.

¹¹²⁶ G.A. Stenzel, *Geschichte Schlesiens, Erster Theil. Von den ältesten Zeiten bis zum Jahre 1355*, Breslau 1853, s. 355. Książka ta nie ma aparatury naukowej w postaci przypisów.

¹¹²⁷ RS, t. III, nr 379, zob. przypis nr 1540.

¹¹²⁸ *Ibidem*.

¹¹²⁹ CDS 22, nr 5262 (s. 198).

¹¹³⁰ T. Jurek nie zdecydował się zapronować identyfikacji ojca Stefana, mógł być nim każdy z braci: Zbylut, Krystyn lub Andrzej, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 74.

¹¹³¹ *Donin's. Aufzeichnungen über die erloschenen Linien de Familie Dohna*, cz. II, Berlin 1876, s. 98.

POKOLENIE XIII

II.50 STEFAN

Stefan nosił imię ojca (II.45)¹¹³². Występował w dokumentach z lat 1362–1378, zmarł między 1378 a 1396 r.¹¹³³ Od niego rozpoczyna się czeska (morawska) linia rodu. Jego dziećmi byli: Heinczke, Stefan, Anna i Agnieszka (II.58–61). W 1362 r. Stefan, określony jako *Stephco de Wirbna*, pojawił się w dokumencie jako *frater et amicus* Herborda, kustosa w Ołomuńcu, także jako poręczyciel¹¹³⁴. W dokumencie z 4 XII 1383 r. świadcował u ks. Mikołaja opawskiego w Głubczycach, ale – zdaniem Jurka – mogło chodzić także o jego syna Stefana (II.58)¹¹³⁵. Dnia 18 VI 1366 r. pojawił się dokumencie bpa litomyskiego Alberta ze Šternberku¹¹³⁶. Ponownie jako rycerz tego biskupa wystąpił w dokumencie z 25 III 1372 r.¹¹³⁷ Zapewne był tożsamy z osobą nazwaną *dominus Stephco* występującą na sądzie manów z udziałem biskupa ołomunieckiego (6 I 1382 r.)¹¹³⁸. W tym samym czasie wynosił się majątkowo ze Śląska na Morawy, o czym świadczą akta archiwalne z dat: 25 V 1371 i 26 I 1375 r. (zbywał dobra w Pszennie pod Świdnicą)¹¹³⁹.

¹¹³² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43, czynił go synem Stefana (II.26), co jest nieporozumieniem, bo ten ostatni to duchowny. Natomiast w biografii pióra J. Stibora autor uczynił go przedstawicielem Jaksiców i jest to kolejny błąd tego uczonego, *op. cit.*, nr 13 (s. 26).

¹¹³³ K. Engelbert, *op. cit.*, nr 849 (s. 136), regest dokumentu z 20 IX 1378 r., podano go jako ojca Agnieszki, *Stepko von Wirbna*, miejscowość tę K. Engelbert błędnie lokalizował w powiecie nyskim; *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Elfter Band. Vom 13. November 1375 bis 1390*, Brünn 1885, cyt. dalej CDEM 11, nr 535 (s. 453), gdzie 8 I 1389 r. jest jeszcze żyjący, a 18 II 1396 r. wspomniano go jako zmarłego, *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Zwölfter Band. Vom Jahre 1391–1399*, Brünn 1890, cyt. dalej CDEM 12, nr 296 (s. 274).

¹¹³⁴ *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Neunter Band. Vom Jahre 1356–1366*, Brünn 1875, cyt. dalej CDEM 9, nr 283 (s. 209). T. Jurek, *Panowie...*, s. 55 wnioskował z tego, że Stefan był spowinowacony z Herburtami z Fulštejnu. Nie potrafił rozwiązać zagadki tego pokrewieństwa. Jedną z możliwości jest uznanie, że matka Stefana była z rodu Herburtów, inną – iż matki Stefana i Herborda były siostrami.

¹¹³⁵ F. Minsberg, *Geschichte der Stadt Leobschütz. Beitrag zur Kunde oberschlesischer Städte*, Neisse 1828, s. 129–131 (zwłaszcza ta ostatnia). T. Jurek cytuje nie tylko F. Minsberga, ale też F. Kopetzkiego, *Regesten zur Geschichte der Herzogthums Troppau (1061–1464)*, „Archiv für österreichische Geschichte”, Band 45, Jg. 1871, rzekomo s. 111, ale tam są starsze dokumenty i dalej dokumentu z 4 XII 1383 r. też nie ma, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 56, przypis nr 144.

¹¹³⁶ CDEM 9, nr 435 (s. 352), *Stephcone de Wrbna*.

¹¹³⁷ *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Zehnter Band. Vom Jahre 1367 bis 12. November 1375*, Brünn 1878, cyt. dalej CDEM 10, nr 156 (s. 181), *Stephconis de Wrbina*.

¹¹³⁸ Tak sądzi T. Jurek, *Panowie...*, s. 57. Zob. K. Lechner, *op. cit.*, t. II, s. 95 (*Stephcone*) i 96 (*Stephcone*), określony jako wasal biskupa).

¹¹³⁹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 57.

II.51 JAKUSZ

Sylwetkę Jakusza jako pierwszy – i jak na razie jedyny – przedstawił Dieter Veldtrup¹¹⁴⁰. Ogólnikowo odniósł się do niego Tomasz Jurek. Ten ostatni widział istniejące pokrewieństwo Jakusza z Wierzbunami, ale nie podjął się określenia jego miejsca w rodzie Wierzbnow¹¹⁴¹. Jeżeli wywodzących się od Jakusza panów z Kępy pod Opolem łączyły bliskie związki z Bruntalskimi, to jedyne narzucające się stwierdzenie brzmi: musiał to być nieznany syn Stefana (II.45) i brat osoby o tym imieniu (II.50). Pojawił się 14 IV 1357 r., nie pełniąc jeszcze żadnej funkcji¹¹⁴². Po raz drugi, a zarazem ostatni wystąpił w dokumencie z 14 VII 1363 r. Określony jako starosta opolski, otwierał listę świadków dokumentu ks. Władysława Opolczyka¹¹⁴³.

Na ten urząd trzeba zwrócić baczniejszą uwagę. Musiał on trafić na Śląsk Opolski bezpośrednio z Czech, gdyż w czasie, gdy pojawił się w Polsce, ziemia śląska nie znajdowała się pod rzeczywistą władzą Polski. Nad funkcją Jakusza zastanawiał się już Veldtrup, odwołując się do pracy Franza Idzikowskiego, który określał Jakusza burgrabią¹¹⁴⁴. Wydawcy regestów śląskich użyli jednak określenia *Hauptmann*, z czego można wywnioskować, że w oryginale było *capitaneus*, czyli starosta.

Jakusz musiał posiadać żonę, skoro doczekał się z nią synów, Nasiębora i Jakusza „młodszego” (II.62–63).

II.52 JOANNA

Igálfy [von] Igáli znał także siostrę Stefana (II.46), w 1340 r. małżonkę Adama z Ropy¹¹⁴⁵.

II.53 JĘDRZYCH

Jędrzych *Czirnar* był domniemanym synem Jakusza (II.46). Pojawił się w dokumencie z 1423 r. jako *Jandrzych Czyrnar*, burgrabia Jana Rydzyńskiego (II.56)¹¹⁴⁶. W tym samym 1423 r., już po śmierci Jana, został wymieniony obok syna Stefana (II.70),

¹¹⁴⁰ D. Veldtrup, *Prosopographische Studien zur Geschichte Oppelns als herzoglicher Residenzstadt im Mittelalter*, Berlin 1995, s. 408.

¹¹⁴¹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 84.

¹¹⁴² D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 408.

¹¹⁴³ Regest w CDS 6, nr 30 (s. 7).

¹¹⁴⁴ F. Idzikowski, *Geschichte der Stadt Oppeln*, Oppeln 1863, s. VII. D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 408.

¹¹⁴⁵ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43. Informację tę jakoby to zaczerpnął z G. Wolnego, *Kirchliche Topographie von Mähren*, Band I, Brünn 1855, ale nie znalazłem jej tam.

¹¹⁴⁶ *Wielkopolskie rotty sądowe XIV–XV wieku. Tom III. Roty kościańskie*, opr. H. Kowalewicz i W. Kuraszkiewicz, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967, cyt. dalej WR, t. III, nr 994 (s. 445). *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu* podaje, że prawdopodobnie chodzi tu o urzędnika zastępującego Jana w charakterze starosty wschowskiego lub kościańskiego, zob. <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=J%C4%99drzych+Czimar&d=7&t=0#m1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

wyraźnie określono, że nie jest już burgrabią¹¹⁴⁷. W *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego w średniowieczu* można znaleźć takie informacje: kilku mieszkańców wsi Łaszczyn koło Miejskiej Górki (pow. rawicki): Mikołaj, Gniewosz i Jan Czarnkowscy z Czarnkowa koło Pońca w 1423 r. zapłacili 9 grzywien niejakiemu Czosnkowi – karczmarzowi, a w procesie na tym tle uczestniczyli, być może jako zachodźcy [zastępcy], Mikołaj Gil z Goliny koło Pońca oraz Henryk Czernar, domniemany mieszkaniec Łaszczyna¹¹⁴⁸. Jurek utożsamia Jędrzycha z Henrykiem¹¹⁴⁹.

II.54 JAKUSZ

Postaci Jakusza z Czerniny (zapewne brata poprzedniego) nie zna Tomasz Jurek, trudno jednak obwiniać o to poznańskiego uczonego. O samym Jakuszu miałem już okazję pisać w innym miejscu, teraz przypomnę wcześniejsze ustalenia¹¹⁵⁰. W kontekście zbycia Jabłonnej (wtedy Weichbild Góry) Melchior Friedrich von Stosch w genealogii swego rodu pisze: „Jokusz z Czirny kupił dobra Jabłonna od Sędziwoja z Deraw (jest on jednym z Dyhrnów), co dokonało się w piątek po św. Bartłomieju A.D. 1423 [wtedy 28 VIII – T.K.] przed królewskim sądem [prawa polskiego – T.K.] czudem w Górze, które ob. należą do Franciszka Stoscha”¹¹⁵¹. Jest to istotna informacja, która z jednej strony może wskazywać, że na pograniczu Śląska i Wielkopolski funkcjonowało prawo polskie, ale też na podstawie średniowiecznej zasady osobowości prawa można wnioskować, że ta gałąź rodu Derów była już spolonizowana (imię Sędziwój jest tu dobitnym dowodem) i jej członkowie jako Polacy podlegali właśnie prawu polskiemu¹¹⁵².

¹¹⁴⁷ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=J%C4%99drzych+Czirn&d=7&t=0#m1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.]. Chodziło tu o napad z udziałem Jędrzycha i czeladzi na Mikołaja z Goliny.

¹¹⁴⁸ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Henryk+Czernar&d=7&t=0#m1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.]. S. Kozierowski, *Obce rycerstwo w Wielkopolsce*, Poznań 1929, s. 135.

¹¹⁴⁹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 78.

¹¹⁵⁰ T. Kruszewski, *Dietger...*, s. 90.

¹¹⁵¹ M.F. Stosch, *Genealogia des Hoch-Gräflich – Freiherrlich – und Hoch-Adeligen Geschlechts Derer von Stosch, zu Ehren und Gedächtniß Aller mit Demselben, Beydes dem Wappen und Geschlecht nach, Verwandten und Befremden, und zum Nutzen Anderer Hoch-Adeligen Geschlechter, Aus vielen alten und neuen Urkunden, nebst den dazu gehörigen Geschlechtstaffeln, zusammen getragen Durch Weiland Herrn Melchior Friedrich von Stosch, auf Mondschildt, des Wohlauischen Fürstenthums dieses Creysses Königl. Hofe-Richter und Landes-Deputirten*, Breßlau und Leipzig M DCC XXXVI, s. 46.

¹¹⁵² O ustroju cudzów zob. M. Ptak, *Sądy prawa polskiego na tle organizacji wymiaru sprawiedliwości księstwa oleśnickiego XIV–XVIII w.*, Wrocław 1988, s. 102 i n., gdzie omówiono organizację sądownictwa w okresie od XV wieku, czyli właśnie wtedy, gdy miały miejsce opisywane w tym miejscu wydarzenia.

II.55 BOTO

Boto z Gołaszyna pod Pońcem, pojawiający się w dokumentach z lat 1404–1428, być może był synem Jakusza (II.46)¹¹⁵³. Występujący właśnie w latach 1404–1428 Bota z Gołaszyna Gołaszyński już według przypuszczeń Stanisława Kozierowskiego był herbu Wierzbna¹¹⁵⁴. W 1412 r. z braćmi toczył proces z Lutką z Radomicka i jej synem Januszem o 16 łanów w Gołaszynie. W 1419 r. został określony jako Czerniński (ze wspominanej już Czerniny na Śląsku, ob. Czernina Dolna i Górna, leży tylko 14 km od Pońca)¹¹⁵⁵. W 1422 i 1427 r. Boto pojawił się z synem Hanuszem (II.65)¹¹⁵⁶. Na temat potomstwa Bota Tomasz Jurek wypowiedział się ogólnie, a wystarczyło dokładniej zapoznać się z informacjami zawartymi w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego w średniowieczu*¹¹⁵⁷. Z dokumentów tam cytowanych wynika mocne domniemanie, że Boto miał synów: Mikołaja (II.64) i Jana-Hanusza (II.65). Żona Bota zapewne pochodziła z dawniejszego rodu Gołaszyńskich, w który Boto się wzenił, a ci wcześniejsi, określający się „z Gołaszewa”, żyli jeszcze w tym czasie¹¹⁵⁸.

II.56 PIETRASZ

Pietrasz Wirzbieński jest domniemanym synem Peczka (II.47), nazywał się „z Szelejewa”, występował w dokumentach z lat 1408–1418 jako burgrabia swego brata stry-

¹¹⁵³ [1567] WR, t. III, nr 745 (s. 330), *Margaretha de Wanszowo sic iurabit ad primos minores terminos erga dominum Botham Cirminski et Nicolaum Golaszinski* (1419 r.). Ten ostatni to syn Boty (II.64).

¹¹⁵⁴ S. Kozierowski, *Obce rycerstwo...*, s. 130. Zob. też *Wielkopolskie rotty sądowe XIV–XV wieku. Tom I. Roty poznańskie*, opr. H. Kowalewicz i W. Kuraszkiewicz, Poznań–Wrocław 1959, cyt. dalej WR, t. I, nr 572 (s. 205), *Botha Golaszinski* w sprawie przeciwko *Johannem Czirminski*. WR, t. III nr 219 (s. 128), *Rotha (sic!) Golaszinsky*, 1409 r.; nr 422 (s. 188), *Botha Golaszinsky*, 1410 r.; nr 427 (s. 189), *Botha Golaszinsky*, 1410 r.; nr 1064 (s. 473), *Botha de Golassino*, 1424 r.; nr 1163 (s. 505), *Botha de Golassyno*, 1427 r.

¹¹⁵⁵ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

¹¹⁵⁶ [1570] WR, t. III, nr 1163 (s. 505), 1420 r., *Botha de Golassyno*, *Hannus de Golassyno*; nr 1064 (s. 473), 1424 r., *Botha de Golassino*, *Hannos de Golassyno*.

¹¹⁵⁷ T. Jurek, *Panowie...*, s. 78. Zob. <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

¹¹⁵⁸ [1571] Zob. Mikołaj (Nikel) Gołaszyński, przypis nr 1567 oraz WR, t. III, nr 1311 (s. 561), *Nikel de Golaschino*.

jecznego Jana (II.57) w Kościanie¹¹⁵⁹, jego żoną była Tomisława¹¹⁶⁰, matka: Szymona, Dziersława, Jana i Krystyna (II.66–69).

II.57 JAN

Jan z Rydzyny (syn Michała II.48) znany jest dokumentom z lat 1387¹¹⁶¹–1423, w latach 1418–1423 pełnił urząd kasztelana międzyrzeckiego, zmarł 23 X 1423 r. Pozostawił po sobie syna Stefana (II.70) i córkę Eufemię (Ofkę, II.71). Tomasz Jurek był pierwszym uczonym, który poprawnie ustalił pochodzenie Jana będącego założycielem Rydzyny (koło Leszna) jako osoby z głogowskiej linii Wierzbnow¹¹⁶². Nauka nie zajmowała się tym zagadnieniem, a dopiero Tarnas-Tomczyk błędnie uznała Jana za syna Stefana (II.50), co jest poglądem niezgodnym z wymową źródeł¹¹⁶³. W 1410 r. Jan wraz z krewnym, kanonikiem poznańskim, Szymonem z Kaczkowa herbu Doliwa, ufundowali w katedrze poznańskiej ołtarz w intencji dusz z rodów, z których się wywodzili¹¹⁶⁴.

W latach 1394–1423 istnienie Jana z Rydzyny, zwanego także Czernińskim lub z Czerniny, zostało poświadczane wielokrotnie¹¹⁶⁵. Jako kasztelan międzyrzecki występo-

¹¹⁵⁹ KDW „Seria Nowa”, cyt. dalej KDW SN, *Dokumenty opactwa benedyktynów w Lubiniu z XIII–XV w.*, wyd. Z. Perzanowski, t. I, z. 1, Wrocław–Poznań 1975, nr 135 (s. 183), *Petrassy Wirzbansky loco* [tj. Kościan] *burgrabny*, 30 VIII 1408 r. F. Piekosiński, *Wybór zapisek sądowych grodzkich i ziemskich wielkopolskich z XV wieku*, t. I, z. 1, „Studia, rozprawy i materiały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego”, t. VI, z. 1, Kraków 1902, w ramach nr 1292 (s. 370), 30 VIII 1408 r., *Petrassius Wirzbensky senior Costensis*; w ramach nr 1294 (s. 370), 11 X 1408 r., *Petro Wirzbensky*; w ramach nr 1296 (s. 371), 22 XI 1408 r., *Petrassius Wirzbyensky*; w ramach nr 1349 (s. 387–388), 2 V 1409 r., *Petrassius Wirzbyensky loco burgrabij. Materiały do historii prawa i heraldyki polskiej*, wyd. B. Ulanowski, AKH, t. III, Kraków 1886, cyt. dalej B. Ulanowski, *Materiały...*, nr 84 (s. 301); poprzedni w ramach nr 1292, nr 90 (s. 302), 13 XII 1408 r., *Petrassio Wirzbyensky burgrabio*. WR, t. III, nr 701 (s. 307), *Petrassius Wirzbenski*, 1406 r.

¹¹⁶⁰ [1572] J. von Lekszycki, *Die ältesten großpolnischen Grodbücher. Zweiter Band. Peisern 1390–1400. Gnesen 1390–1399. Kosten 1391–1400*, Leipzig 1889, cyt. dalej J. von Lekszycki, *op. cit.*, t. II, nr 2654 (s. 345), Pietrasz jest tu określony jako z Szelejewa (leży koło Gostynia), *Petrassio de Szelewo*, jego żona jest określona bezimiennie; w nr 2674 (s. 348) podano *Thomislava de Szelewo*; nr 2675 (s. 348), *Poytrassio de Szelewo*, [...] *domina Thomislava uxor sua*. Zob. też *Księga ziemską poznańską*, cyt. dalej KZP, wyd. K. Kaczmarczyk i K. Rzyski, Poznań 1960, nr 374 (s. 80), sprawa Tomisławy pozwanej przez Dobrochnę *de Zalesze*, 1400 r.; nr 1127 (s. 210), [Tomisława] *Szelewska, consorsam Petri de Szelewo per dominum Johannem Czirnynski*.

¹¹⁶¹ Zob. A. Gąsiorowski, *Rydzynski Jan (Jan z Rydzyny, z Czerniny, Czerniński)*, [w:] PSB, t. XXXIV, Warszawa–Wrocław 1991–1992, s. 495, świadek w dokumencie wystawionym w Pońcu 13 X 1387 r.

¹¹⁶² T. Jurek, *Panowie...*, s. 72–75. Już L. Preibisz odrzucał pogląd S. Starowolskiego, jakoby istniało dwóch Janów: Czerniński i jego syn, Jan Rydzyński, *idem, Zamek i klucz rydzyński*, Rydzyna 1938, s. 15–16.

¹¹⁶³ A. Tarnas-Tomczyk, *op. cit.*, s. 51–52.

¹¹⁶⁴ KDW, t. V, nr 167 (17 XI 1410 r.), *nobilis Iohannes Czirnynski dominus de Rydzino*.

¹¹⁶⁵ A. Gąsiorowski, *Rydzynski Jan*, s. 455, świadczy na sądzie w Kościanie w 1394 r. KDW, t. III, nr 1866, s. 592, (3 X 1387 r., *Johanne Czynski*); KDW, *zawiera dokumenty z lat 1174–1400*, wyd. A. Gąsiorowski i H. Kowalewicz, t. VI, Warszawa–Poznań 1982, nr 376 (11 XII 1399 r., *Johanne de Ridzino*, wydawcy określają go jako Jana z Rydzyny, potem starosta wschowski w latach 1405–1422, kasztelan międzyrzecki w 1418 r., zmarł w 1423 r. J. von Lekszycki, *op. cit.*, t. II, nr 2092 (s. 265), 1398 r., *Johannes Czirnynski*. KDW, *zawiera dokumenty z lat 1401–1415*, t. VII, wyd. A. Gąsiorowski i R. Walczak, Warszawa–Poznań 1985, nr 551, 24 VI 1405 r., *Johanne de Czirnina capitaneo de Wschowa*, tym razem został określony jako Jan z Rydzyny i Czerniny (na Śląsku, na południe od Rydzyny), starosta wschowski w latach 1405–1409, 1414?–1423, kasztelan

wał w dokumentach w latach 1418–1423¹¹⁶⁶, jako starosta wschowski z kolei od 1405 do 1423 r.¹¹⁶⁷, a jako starosta kościański w latach 1408–1423¹¹⁶⁸, zmarł 23 X 1423 r. Na przełomie XIV i XV stulecia Jan z Rydzyny miał wiele spraw w sądach. W latach 1388–1394

międzyrzecki w latach 1418–1423, zmarł w 1423 r. KZP nr 1430 (s. 261–262), *Johannes de Ridzino*, 1403 r. KDW, t. V, nr 348, 10 I 1422 r., *Johannes de Czwinna; heres in Rydzyn, castellanus Mederecensis, capitaneus in Wschowa*. Pozostałe wpisy, które omawia L. Preibisz, *op. cit.*, s. 10 i n.: 21 X 1395 r., *Johannes Czirminski*, reprezentowany przez przedstawiciela (*nucius*) Kurowskiego, sądził się z Henrykiem Tworzyjańskim o rozgraniczenie dóbr (*wlgariter kopcze*) między Dąbczem a Tworzyjanicami. J. von Lekszycki, *op. cit.*, t. II, nr 1790 (s. 236) – to było w sądzie ziemskim w Kościanie, dalej w sądzie ziemskim w Pyzdrach 6 VI 1396 r. *Johannes Czirminski* sądził się z Mikołajem Pięłowskim i Maciejem Sulaczkim o poręczenie odnośnie do Dąbca, nr 492 (s. 62); 2 XI 1396 r. znowu w Kościanie bracia Tomisław i Andrzej z Kurowa mieli pierwszy termin z Johannem Czirminkim, nr 1936 (s. 247); 18 V 1397 r. *Johannes Czirminsky* sądził się z Wojciechem, Maciejem, Piotrem i Mikołajem, dziedzicami z Tworzyjanic; w drugiej sprawie *Johannes de Czirmino* pozwał Stefana [Szczepana?] Tworzyjańskiego wraz z synem, równolegle pozwał Floriana Tworzyjańskiego z synem Henrykiem, nr 1997, 2004–2005 (s. 354); 21 III 1398 r. *Johannes Czirminsky* zapłacił wszystkie ciężące na nim kary, nr 2092 (s. 265). Dalej Preibisz przywołuje wpisy z niepublikowanych ksiąg poznańskich, gnieźnieńskich i kościańskich, *op. cit.*, przypis nr 5, s. 175: 28 VII 1402 r., *Johannes de Czirmino*; 23 i 27 I 1403 r., *Johannes Czirminski*; 2 VI 1403 r. po raz pierwszy *Johannes de Ridzino*; IV 1404 r. *Johannes Ridzinsky*; 12 V 1404 r. *Johannes Czirminsky*; 25 IX 1404 r. *Johannes Ridzinsky*; 23 X 1404 r. *Johannes Czirminsky*; 18 VII 1406 r. *Johannes Czirminski*; 11 XI 1406 r. *Johannes Czirminski de Ridzina* (wpis na s. 159, z Janem miał termin Mikołaj Koterba); 23 IV 1407 r. *Johannes Czirminsky*; 11 VI 1407 r. *Johannes Czirminsky*; dnia 2 X 1405 r. we Wschowie *Ioannes de Rydzyna* był winny Wincentemu Drzczkowskiemu 100 grzywien: „Od powyższych 100 grzywien obowiązuje się Jan Rydzyński wraz z synem swym Stefanem Wincentemu Drzczkowskiemu corocznie na św. Michała opłacać 10 grzywien procentu aż do spłaty zupełnej kapitału; czego gdyby nie uczynił, ręczy za szkody, jakiegoby stad Drzczkowski poniósł u Chrześcian albo Żydów”; to ostatnie to dopisek z 1422 r., który wskazuje, że Jan już nie żył, KDW, t. V, nr 81; o szczególnym znaczeniu Jana dla króla Władysława Jagiełły świadczy dokument z 22 XII 1405 r., w którym opisano, jak *Johannes de Czirmynna* z polecenia króla wypłacił podstolemu kalickiemu Przybakowi 100 grzywien tytułem pożyczki (*Ego Przybak subdapifer Kalisiensis, per presentem literam meam recognosco, quibus expedit, vniuersis, me habuisse et in paratis pecunijs recepisse a nobili viro, domino Iohanne de Czirmynna centum marcarum tercianorum numeri Polonialis pecuniarum serenissimi principis et domini mei, domini Vladislai Dei gracia regis Polonie etc. pro magna et in magna necessitate mea*), KDW, t. V, nr 84 (omówienie: L. Preibisz, *op. cit.*, s. 13); 25 VI 1406 r. *nobilis Iohannes Czirmynsky burgrabius Wschowensis, nuncius domini nostri regis predicti, nobis literam papiream apertam a iudicio regali Costinensi sub sigillo citatorio presentauit* w sprawie z Zygfydem Kotwiczem zapozew [pismo zawierające pozew w sprawie cywilnej] o Krzycko, KDW, t. V, nr 98 (omówienie: L. Preibisz, *op. cit.*, s. 13); 28 II 1409 r. król nadał miastu Wschowie osiem łanów we wsi Przyczyna, gdzie świadkował *Iohanne de Czurnina alias de Ridzin herede, Costanensi et Wschouensi capitaneo*, zmienił też dotychczasowe regulacje dotyczące wschowskich mieszczek, które nie miały dla mężów żadnego wiana, tu także występował *Iohanne de Czurnina alias de Rydzyn herede, Costanensi et Wschouensi capitaneo*, KDW, t. V, nr 143–144 (omówienie: L. Preibisz, *op. cit.*, s. 13); 17 XI 1410 r. *nobilis Iohannes Czirmynsky dominus de Rydzino* ufundował (w obecności bpa Wojciecha Jastrzębca) ołtarz Znalezienia Krzyża Świętego oraz Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w poznańskiej katedrze, KDW, t. V, nr 167 (omówienie: L. Preibisz, *op. cit.*, s. 11).

¹¹⁶⁶ *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII w. Spisy*, cyt. dalej UDR, red. A. Gąsiorowski, *Wielkopolska (województwa poznańskie i kaliskie)*, t. I, „Urzednicy Wielkopolscy XII–XV wieku”, z. 1, opr. M. Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985, nr 308 (s. 135), Jan z Rydzyny, Czerminy, kasztelan międzyrzecki, dokument z 21 IV 1418 r., zmarł 23 X 1423 r.

¹¹⁶⁷ *Ibidem*, nr 641, 643 (s. 175), starosta wschowski, 24 VI 1405 r. (zob. wyżej), 28 II 1409 r. KDW, t. V, nr 143, *Iohanne de Czurnina alias de Ridzin herede, Costanensi et Wschouensi capitaneo*; z tej samej daty nr 144, *Iohanne de Czirmina alias de Rydzyn herede, Costanensi et Wschouensi capitaneo*, 25 I 1414 r. Zob. też KDW, t. VI, nr 376, dokument z 11 XII 1399 r., *Johanne de Ridzino*.

¹¹⁶⁸ A. Gąsiorowski, *Starostowie wielkopolskich miast królewskich w dobie jagiellońskiej*, Warszawa–Poznań 1981, s. 80, 1412 kasztelan międzyrzecki; odesłanie do St. Kozirowskiego, *Obce rycerstwo...*, s. 120–121.

wspólnie z Andrzejem i Przybysławem z Gryżyny sędził się z Jutką Weszorową, mieszczką poznańską, o 150 grzywien poręczonego przez nich długu wojewody poznańskiego Macieja Borkowica¹¹⁶⁹. Wydawca *Słownika historyczno-geograficznego województwa poznańskiego w średniowieczu* utożsamia (choć z wątpliwościami) Jana z Rydziny z występującym w 1394 r. Janem z Dąbcza, który procesował się z dziećmi nieżyjącego już Janka z Tworzanic¹¹⁷⁰. W 1395 r. Jan z Rydziny wraz z Henichem Tworzyjańskim z Tworzanic zwrócił się do sądu ziemskiego o wyznaczenie woźnego, by przeprowadził rozgraniczenie dóbr między Dąbczem i Tworzanicami (Jana zastąpił w sądzie niejaki Kurowski)¹¹⁷¹. W 1396 r. (5 VI) Jan z Rydziny pozwał Mikołaja Pięłowskiego i Macieja Sulęckiego o niewolnienie Dąbcza od roszczeń osób trzech¹¹⁷². W 1396 r. Jan zapłacił dwie kary „niestane” z sprawie z Hanlinem i Grzymkiem z Murzynowa o Dąbcze¹¹⁷³. W tym samym roku Jan z Rydziny miał spór sądowy Tomisławem i Andrzejem z Kurowa (koło Kościana). Starosta zabronił, by sąd ziemski w Kościanie rozpatrywał tę sprawę¹¹⁷⁴. W 1397 r. toczyły się kolejne procesy Jana z dziedzicami Tworzanic: Wojciechem, Maciejem, Piotrem, Mikołajem, Stefanem i Florianem¹¹⁷⁵. W 1402 r. Jan procesował się z Trestramem z Dusiny w sprawie człowieka, za którego ręczył Trestram, będącego podpalaczem, który wyrządził Janowi szkody wysokości 80 grzywien. Trestram nie stawiał się jednak w sądzie z powodu wyprawy z cesarzem Zygmuntem Luksemburczykiem (wtedy jeszcze królem rzymskim i węgierskim) w sprawach cesarstwa (*cum imperatore pro imperio*)¹¹⁷⁶. Jeszcze w tym samym roku Jan z Rydziny sędził się z Witkiem ze Strupiny (pow. trzebnicki, gm. Prusice), dziedzicem w Konarzewie (pow. kościański), o poręczenie długu 600 grzywien¹¹⁷⁷. W 1403 r. Jan procesował się z Mikołajem Lubiatowskim¹¹⁷⁸.

¹¹⁶⁹ J. von Lekszycki, *Die ältesten großpolnischen Grodbücher. Erster Band. Posen 1386–1399*, Leipzig 1887, cyt. dalej J. von Lekszycki, *op. cit.*, t. I, nr 289 (s. 38), sprawa z 1388 r.; ciąg dalszy tej sprawy w 1393 r., nr 1680 (s. 184); jeszcze dalej na końcu tego roku zob. nr 1710 (s. 487), *Johanne Cziriminski*.

¹¹⁷⁰ J. von Lekszycki, *op. cit.*, t. II, nr 1636 (s. 219), *Johannem de Damecz*. Prawdopodobnieństwo tożsamości Janów wynika niewątpliwie z następnego dokumentu (zob. dalej). Zob. też *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁷¹ J. von Lekszycki, *op. cit.*, t. II, nr 1790 (s. 236), *Johannis Czirninski*.

¹¹⁷² *Ibidem*, nr 492 (s. 62), *Johannes Czirninski*.

¹¹⁷³ *Ibidem*, nr 1912 (s. 245), *Johannes de Czirnino*.

¹¹⁷⁴ J. von Lekszycki, *op. cit.*, t. I, nr 2211 (s. 244), *Johannes Czirniski*; t. II, nr 1936 (s. 246), *Johannem Czirninsky*.

¹¹⁷⁵ J. von Lekszycki, *op. cit.*, t. II, nr 1997 (s. 253), *Johannes Czirninsky*; nr 2004 (s. 254), *Johannes de Czirnino*; nr 2005 (s. 254), *Johannes Czirnyski*.

¹¹⁷⁶ *Księga ziemna kaliska 1400–1409*, wyd. T. Jurek, Poznań 1991, nr 604 (s. 41), *Johannes de Cirmino alias de Rydzew primum terminum contra adversus Tesstranum de Dwszina*; ciąg dalszy tej sprawy nr 622 (s. 43), *terminum Tresstramo de Dwszina contra dominum Johannem de Rydzewo dicens quia Czirnina alias de Rydzin*.

¹¹⁷⁷ *Ibidem*, nr 623 (s. 43), *Item eodem de idem Johannes asstitit terminum contra Witconem de Strupina heredem in Conarzewo pro quadam fideiuss(coria) quc se extendit circa sexaginta marcas*.

¹¹⁷⁸ KZP, nr 1116 (s. 209), *Johannem Czirninski*.

W tym samym roku był jednym z rozjemców w sporze między żoną Pietrasza z Szeleje-
wa (II.56) a Dobroszką z Zalesia w pow. kościańskim¹¹⁷⁹.

Dnia 2 X 1405 r. Jan z Rydziny wraz z synem Stefanem (II.70) zobowiązał się
płacić Wincentemu Drzczkowskiemu po 10 grzywien rocznie aż do spłaty sumy 100
grzywien¹¹⁸⁰. W 1406 r. Jan Czerniński (*Johannes Czirminski*) miał sprawę z Mikołajem
Kotarbą z Rokosowa o Karsiec, dowodząc, że niejaki Piechno był wieczystym dziedzic-
cem tej dziedziny [dóbr dziedzicznych]¹¹⁸¹. W tym samym roku Jan przez posła Święto-
sława Iłowieckiego zgłosił sprzeciw, by sąd ziemski rozpatrywał sprawę Mirka z Mora-
czewa, który był jego wasalem¹¹⁸². W 1408 r. Jan procesował się z Jakuszem
Wyciążkowskim (czyli Grunowskim), któremu nie wydał dwunastu dokumentów ko-
ścielnych, dwóch kolejnych w sprawie zastawu i jeszcze jednego sołeckiego¹¹⁸³. Dnia
28 X 1409 r. w uznaniu zasług Jana z Rydziny król Władysław II Jagiełło wydał doku-
ment dla miasta Rydziny¹¹⁸⁴. Dnia 20 II 1410 r. Przybysław z Gryżyny miał zapłacić
Janowi z Rydziny (*Johannis de Rydzin*) 500 grzywien z sumy 1000 grzywien, za jaką
król zastawił Janowi Kościan¹¹⁸⁵. Dnia 17 XI 1410 r. *nobilis Iohannes Czirmynski domi-
nus de Rydzino* ufundował w katedrze poznańskiej altarię pod wezwaniem Znalezienia
Krzyża Świętego i Poczęcia Najświętszej Marii Panny za zbawienie przodków swoich
i Szymona z Kaczkowa, kanonika poznańskiego. Jan zapisał jej 20 grzywien czynszu ze
swych wsi Dąbcze, Robczyisko, Kłoda i Pawłowice, a prawo patronatu należało się po-
tomkom Jana¹¹⁸⁶. Dnia 17 XI 1410 r. w uznaniu zasług Jana bp poznański Wojciech Ja-
strzębiec uczynił nadanie dla kościoła parafialnego św. Stanisława w Rydzynie obejmu-
jące dziesięcinę ze starego folwarku w Dąbczu i z opustów lasów (*mericae*) Tarnowa
Łąka, leżących za Kłodą i sięgających aż do lasu Masłowo, kiedy zostaną one wykarczowa-
ne i zasiedlone. Do parafii w Rydzynie należał również folwark Zbytki na końcu wsi
Kłoda, pozyskany w drodze zamiany za folwark należący niegdyś do kościoła w Dąb-
czu, ponadto w samym mieście Rydzyna po jeden grosz z każdego domu i ogrodu, pełne
prawa parafialne w obu wsiach Moraczewo, w Przybinie, Dąbczu, Kłodzie i obu wsiach
Tworzanice oraz meszne w ziarnie z Lubiatowa, kiedy wieś ta zostanie osadzona¹¹⁸⁷.

¹¹⁷⁹ *Ibidem*, nr 1127 (s. 210), zob. przypis nr 1572.

¹¹⁸⁰ KWP, t. V, nr 81.

¹¹⁸¹ WR, t. I, nr 595 (s. 211).

¹¹⁸² Zob. akta archiwalne: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁸³ Zob. akta archiwalne: *ibidem*.

¹¹⁸⁴ KWP, t. V, nr 158, *Johannes de Ridzin noster fidelis dilectus*.

¹¹⁸⁵ KDW, t. V, nr 160. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.] podaje, że do wykupu nie doszło.

¹¹⁸⁶ KDW, t. V, nr 167.

¹¹⁸⁷ KDW, *zawiera suplementy*, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jasiński, T. Jurek i I. Skierska, t. XI, Poznań 1999, nr 1876. Zob. też *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl>.

W 1412 r. Jan w procesie z Maciejem Lasockim o jedną drugą Przybiny został zobowiązany do przedstawienia świadków, którzy zeznają, o ile więcej Jan z ojcem zapłacili za te dobra niż 22 grzywny, o których mówił ów Maciek¹¹⁸⁸. W 1413 r. toczył się proces Jana z Febronią, siostrą Liska Wyskoty, o jedną trzecią Pawłowic koło Rydziny¹¹⁸⁹. W latach 1415–1418 Jan procesował się z Jarosławem z Iwna, podkomorzym kaliskim, o wójtostwo we Wschowie¹¹⁹⁰. Dokumenty z 9 i 10 IV 1415 r. przedstawiają proces, jaki toczył *Iohannes Rindzinsky* (tak w dokumencie z 10 IV tamtego roku, w drugim, z 9 IV *Iohannem de Czynrnina, heredem in Rydzin*) z proboszczem w Goniębicach. W trybie apelacji sprawa trafiła przed oficjała gnieźnieńskiego, a na życzenie arcybiskupa została odłożona do rozstrzygnięcia przez panów duchownych i świeckich¹¹⁹¹. W latach 1415–1416 odbywał się proces, w którym Jan z Rydziny został pozwany przez Katarzynę Lubońską za napad na jej dobra w Luboni, a także zniszczenie kopców granicznych i zagarnięcie 30 barci; granica między Lubonią a Robczyskiem miała zostać wyznaczona przy pomocy instytucji zwanej opolem¹¹⁹². W latach 1417–1418 Jan po raz kolejny sądził się z Henichem, Januszem i Dzierławem z Tworzanic o granice między Pawłowicami a Przybiną, te także miały zostać wyznaczone przy pomocy opola¹¹⁹³. W 1418 r. Jan z Rydziny dalej procesował się z dziedzicami Tworzanic oraz Mikołajem i Tochną z Moraczewa, a spór miano przekazać jednaczom [sędziom polubownym]¹¹⁹⁴. W tym samym roku Jan wdał się w poważny spór ze starostą wschowskim Olbrachtem Kromną. Ten ostatni oskarżył Jana o napad na swój dom i kradzież 50 grzywien. Przed sądem starosta dowodził także, że Jan przywłaszczył sobie tytuł starosty i słał do Olbrachta posłów z wezwaniem, by był mu posłuszny jako staroście¹¹⁹⁵. Także w 1418 r. toczyła się sprawa sądowa, której przedmiotem było żądanie, by niejaka Tochna (wraz z synami Mikołajem i Wawrzyńcem) dała Janowi i Maciejowi, proboszczowi w Rydzynie, wwiązanie [prawo do objęcia dóbr] w część Moraczewa zwaną Pomykowo, obejm-

[edu.pl/search.php?id=22694](http://www.slovník.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694) [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁸⁸ WR, t. III, nr 464 (s. 202), *Jan Ridzinski*, 1412 r.

¹¹⁸⁹ WR, t. III, nr 504 (s. 217), *Johannes Ridzinski*, 1413 r. Zob. też *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slovník.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁹⁰ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slovník.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁹¹ *Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta*, edidit B. Ulanowski, Volumen II, *Acta iudiciorum ecclesiasticorum dioecesium Gneznensis et Poznaniensis (1403–1530)*, Cracoviae 1902, nr 40, 41 (s. 13); w formie regestu w KDW, t. V, nr 248.

¹¹⁹² *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slovník.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁹³ WR, t. III, nr 669 (s. 293), *dominum Iohannem de Rydzyn*, 1418 r. Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slovník.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁹⁴ Zob. <http://www.slovník.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁹⁵ WR, t. III, nr 701 (s. 307), *Johannes Rydzinski*, nr 706 (s. 310), *Johannes heres Rydzynski*.

mującą trzy i pół łana, wartą 100 grzywien¹¹⁹⁶. Kolejny proces – w 1418 r. – Jan z Rydzyny toczył z Janem, synem Mikołaja Rula z Pońca, o dwa łany w Moraczewie, które uzyskał od wyżej wymienionej Tochny na mocy wyroku sądowego¹¹⁹⁷. Ostatni proces Jana z 1418 r. prowadzony był z Marcinem Brzozakiem z Tworzanic (zapewne kmieciem), który odstąpił mu swą „uprawiznę” i przeniósł się do Tworzanic¹¹⁹⁸. W 1419 r. Jan jako dziedzic z Drzeczkowa został pozwany w procesie z kmieciami z Drobnina¹¹⁹⁹.

W 1420 r. Jan procesował się ze swoim kuzynem Szymonem Kaczkowskim, kanonikiem poznańskim. Oficjał polecił kanonikowi, by zwrócił Janowi przywilej ołtarza w katedrze, którzy razem fundowali (zob. wyżej)¹²⁰⁰. W związku z tym w 1421 r. Jan zawarł ugodę z Szymonem, rozjemcami zostali Andrzej Lascaris, bp poznański oraz Paszek z Rozdrażewa, sędzia poznański. Obaj stwierdzili, że ołtarz Znalezienia Krzyża Świętego i Poczęcia Najświętszej Marii Panny został kanonicznie erygowany; oryginał dokumentu erekcyjnego powinien otrzymać kolator Jan z Rydzyny, a altarysta Szymon z Kaczkowa notarialnie uwierzytelnioną kopię; ta ostatnia miała zostać złożona w skarbcu katedry poznańskiej¹²⁰¹. W 1421 r. Jan uzyskał od papieża Marcina V prawo słuchania nabożeństw w miejscach objętych interdyktem¹²⁰². W 1421 r. Jan zatwierdził sprzedaż sołectwa w Pawłowicach¹²⁰³. W 1421 r. Jan procesował się z miastem Kościanem¹²⁰⁴, następnie w 1422 r. w procesie z Fryczem z Jędrzychowic dowodził przy pomocy świadków, że burgrabia Jana dał Tyma Laswicza „na ręki” [tortury] za zgodą Frycza¹²⁰⁵. W tym samym roku Jan był jednym z poręczycieli długów Bartosza Sokołowskiego z Pońca¹²⁰⁶. Ponieważ Jan zmarł 23 X, jego ostatnie wystąpienia musiały być sprzed tej daty: w tamtym roku dziedziczy w Piotrowicach (pow. leszczyński, gm. Świąciecho-

¹¹⁹⁶ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹¹⁹⁷ Zob. *ibidem*.

¹¹⁹⁸ WR, t. III, nr 708 (s. 311), *Dominum Johannem de Rydzin*.

¹¹⁹⁹ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹²⁰⁰ Zob. *ibidem*.

¹²⁰¹ Oblata miała miejsce w 1567 r., *ibidem*.

¹²⁰² *Bullarium Poloniae litteras apostolicas aliaque monumenta Poloniae Vaticana continens*, III. 1417–1431, ediderunt et curaverunt Irena Sułkowska-Kuraś et Stanislaus Kuraś ac Hubertus Wajs, Romae–Lublina MCMXCII, nr 870 (s. 162), *Johanni de Ridzin castellanus Myedzirzeczensi Pozn. d. concidetur; ut in locis interdicto suppositis misiam et alia divina officia facere celebrari valeat*. XII, dokument z 14 VII 1421 r.

¹²⁰³ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

¹²⁰⁴ Zob. *ibidem*.

¹²⁰⁵ WR, t. I, nr 1105 (s. 396), *nobilis Johannes de Rydzin, Fricz de Gendrzichouicze*. WR, t. III, nr 950 (s. 426–427), *Johannes Rydzinsky*; Zapewne błąd, powinno być „na męki”, ale niekoniecznie, przedmiotem sprawy, było oskarżenie o „łaźwienie”, jak sądzili wydawcy łaźbienie, czyli podkradanie miodu.

¹²⁰⁶ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 3 XI 2015 r.].

wa)¹²⁰⁷, a także pojawia się w tle procesu Pietrasza Malewskiego z Januszem Sulewskim, w którym ten pierwszy dowodził, że poniósł 10 grzywien straty z powodu poręczenia za pana Rydzyńskiego¹²⁰⁸.

POKOLENIE XIV

II.58 HEINCZKE

Heinczke (Hyneček), najstarszy syn Stefana (II.50), występował w dokumentach z lat 1378¹²⁰⁹–1409. Był ojcem Hinczika (II.72) i Agnieszki (II.73)¹²¹⁰. Urodził się bliżej pierwszej z tych dat, bo 18 II 1396 r. był jeszcze bezdzietny¹²¹¹. Dnia 8 I 1389 r. został wymieniony obok brata Stefana (II.59)¹²¹². Heinczke, podobnie jak ojciec, służył biskupowi ołomunieckiemu, otrzymując od niego w lenno zamek Děvičky. I tak w dokumencie bpa Mikołaja z Riesenburka z 24 I 1397 r.¹²¹³ czytamy: *Heinczko de Wrbna*, w kolejnym bpa Lacka z Kravařów z 1403 r.¹²¹⁴ występuje *Hincziko de Diewczie*, ponownie w tym samym roku *Hincziko de Diewczie*¹²¹⁵, 29 VI 1403 r. *Hinczikone de Wirbna*¹²¹⁶,

¹²⁰⁷ Zob. *ibidem*.

¹²⁰⁸ WR, t. III, nr 988 (s. 443), 1423 r.

¹²⁰⁹ T. Jurek nie zadał sobie pytania, czy postać ta nie jest przypadkiem postacią określaną jako *Henricus de Wirbna* (28 V 1372 r.) i *Heynricus von Wirbna* (4 XI 1373 r.). Pod tą pierwszą datą ów Henryk sprzedał jedną markę rocznego czynszu z dobra Wirbin (tym razem wydawca K. Engelbert znowu się pomylił i umieścił tę miejscowość w powiecie grodkowskim) za 10 grzywien; w drugim dokumencie sprzedał ten czynsz za pół grzywiny, zob. K. Engelbert, *op. cit.*, nr 289 (s. 62) i 428 (s. 78).

¹²¹⁰ Pogląd T. Jurka dopuszczający, że był jeszcze syn Jan, jest oczywistym nieporozumieniem. W świetle fundamentalnych ustaleń D. Veldtrupa dotyczących Wierzbnow z Kępy pod Opolem Jan T. Jurka jest tożsamy z Janem Nasięborzycem z Kępy zwanym „z Łabędów” (zob. dalej).

¹²¹¹ CDEM 12, nr 296 (s. 274). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43 datował urodzenie się tej postaci na około 1365 r. T. Jurek, *Panowie...*, s. 56, twierdzi, że J. Stibor zrobił z tego Stefana dwie osoby, a tego z Moraw zaliczył do rodu Lisów-Jaksiców, czyniąc go synem Poltka (I.E.13); wynikało to z błędu zasadniczego, bo i Jaksiców czeski uczony zaliczył do Wierzbnow. J. Stibor rzeczywiście wiele rzeczy pomylił, ale to, co zarzuca mu T. Jurek, jest całkowicie niezgodne z poglądami Stibora, ten bowiem pomieszał Stefana (II.30) z ojcem (II.20), a Poltka uczynił synem Jaksy (I.E.7), co jest zupełnie prawdziwe, ale Stibor – jak już była mowa – Jaksę uczynił synem Stefana Starego (II.4), zob. J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 9 i 10 (s. 25), natomiast biogram Heinczkego (Hinczika) zob. nr 16 (s. 27).

¹²¹² CDEM 11, nr 535 (s. 453), *Heniczken und Stephken von Wirbin*.

¹²¹³ *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Dr Berthold Bretholz. Fünfzehnter Band. Nachträge. 1207–1408*, Brünn 1903, nr 365 (s. 321). Zob. też K. Lechner, *op. cit.*, t. I, nr 54 (s. 22) i nr 3 (s. 24), *Hincziko de Wrbna alias de Dyewczie*.

¹²¹⁴ *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Dreizehnter Band. Vom Jahre 1400–1407*, Brünn 1897, nr 301 (s. 307), jest to wykaz wasali biskupa.

¹²¹⁵ K. Lechner, *op. cit.*, t. I, nr 54 (s. 22), *Hincziko de Diewczie coram nobilis in Ticzin constitutus s.p. super bonis Dyewczie et quidquid ad Diewczie pertinet, sibi et suis heredibus prestitique etc.*

¹²¹⁶ K. Lechner, *op. cit.*, t. II, s. 190, *M CCC° I xxx° Tercio Feria quarta post festum Sancti Johanni Baptiste*, s. 189.

w 1404 r. *Hinczikone de Diewczie*¹²¹⁷, w III 1405 r. *Hinczicone de Diewczie*, 13 V 1406 r. *Hinczikonem de Diewczyho*¹²¹⁸, 30 IX 1406 r. *Hinczikone de Dyewczyho*¹²¹⁹, 7 [15?] XI 1408 r., już w czasie bpa Konrada z Vechty, jako *Hyncziko de Wrba alias de Dyewczie*¹²²⁰. Występował jeszcze w dokumencie z 16 VI 1409 r. powstałym w Prudniku określony jako *Heynczke von Wirben* osiadły w Dewiczu¹²²¹.

II.59 STEFAN

Stefan (Štěpán), drugi syn Stefana (II.50), pojawiał się w dokumentach z lat 1383–1389, zmarł między 1389 (w tym roku występował z bratem Heinczkiem, zob. wyżej) a 1396 r. Nie pozostawił po sobie potomstwa¹²²².

II.60 ANNA

Anna, starsza córka Stefana (II.50), była żoną niejakiego Jiřika¹²²³. Występuje ona w cytowanym już wyżej dokumencie z 18 II 1396 r.

II.61 AGNIESZKA

Agnieszka (Anežka), młodsza córka Stefana (II.50), była żoną Pawła von Schenwitza (Pavlika z Šenovíc), opisano ją w cytowanym wyżej dokumencie z 18 II 1396 r. (*Agnisa i Pawel von Schenewicz*)¹²²⁴. Sam Paweł jest postacią dobrze opisaną w źródłach i pojawiającą się zarówno w biskupim księstwie nysko-otmuchowskim, jak i na Mora-

¹²¹⁷ K. Lechner, *op. cit.*, t. I, nr 62 (s. 23). Inne wpisy z tego roku: nr 69 (s. 23), *Hinczone de Dyewczie*, nr 70 (s. 23), *Hinczone de Diewczie*.

¹²¹⁸ K. Lechner, *op. cit.*, t. II, s. 230, *M. quadringentesimo sexto, feria quarta post festum sanctam Philippi et Jacobi apostolorum*; s. 231, sprawa między *Hinczikonem de Diewczyho et Dominam* [kopista zostawił sobie puste miejsce na wpisanie jej imienia] *sentendum est, quod Hincziko debet dare scire domine, quod infra duas septimanas compareat et ibi domina debet ostendere, si habeat aliquod ius*.

¹²¹⁹ *Ibidem*, s. 232, *Millesimo quadragentesimo sexto* [s. 238 po czesku]; s. 240, *feria quarta post festam sancti Wenceslai*; s. 242, *Hinczikone de Dyewczyho, queratis a vasallis, ubi aut in quo loco debeant repons dicte XXX marce, similiter et litere. Sententiarum est et Hincziko de Dyewczy hanc protulit, quod pecunire debent iacere apud iudicium ad consumacionem cause et Henczico similiter literas repnere debet, et in eas reponere moluerit, tunc semper pecunie iacere debent usque ad consumacionem dicte cause finalem*.

¹²²⁰ *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Dr. Berthold Bretholz. Vierzehnter Band. Vom Jahre 1408–1411*, Brünn 1903, nr 45 (s. 48).

¹²²¹ CDS 33, nr 6 (s. 30). Zob. też K. Lechner, *op. cit.*, t. I, s. 22 i n.; t. II, s. 190, 230 i n., 241 i n.

¹²²² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43. T. Jurek, *Panowie...*, s. 60, 84, 85 dopuszcza też możliwość, że Stefan miał jakieś potomstwo na Morawach. Zna je J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 17 (s. 27), ale w świetle badań D. Veldtrupa muszą to być dzieci Jakusza z Kępy (II.55B).

¹²²³ Kopista zostawił sobie puste miejsce na wpisanie rodu, z którego wywodził się Jirzik (*Girsikos*), zob. CDEM 12, nr 296 (s. 274). J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 14 (s. 26).

¹²²⁴ CDEM 12, nr 296 (s. 274). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43.

wach (tu jako starosta Osobłogi reprezentujący biskupów ołomunieckich)¹²²⁵. Po jego śmierci, która nastąpiła około 1413 r., Agnieszka wyszła powtórnie za mąż za Piotra Gewcara (Jevičskiego) z Mohelna¹²²⁶.

II.62 NASIĘBOR

Nasiębor był starszym synem Jakusza (II.51) i jego nieznaną bliżej żony. Pojawił się 5 VI 1365 r. jako Nasiębor Jakuszyc z Kępy, kleryk krakowski (*Nasseborius Jatuschii de Campa, clericus cracouiensis*) w suplice Bolesława II, ks. opolskiego do papieża Urbana V¹²²⁷. Trudno rozsądzić, czy był później kapłanem, gdyż 5 V 1389 r. poświęcono, że – tak jak ojciec – był starostą opolskim ks. Bolesława IV (*capitaneus in castro Opoliensi*)¹²²⁸. Ponownie wspomniano go 7 XI 1392 r. wraz z bratem Jakuszem jako współdziedzica Kępy (*Nassimbor i Jarusch [sic!]*)¹²²⁹. Bez tytułów wymieniono go w dokumencie z 26 X 1393 r. (*Nassembor von der Campe*)¹²³⁰. Dnia 21 V 1394 r. poświęcono, że był ochrzczonym ks. Bolesława IV (*Nassimbor von der Kampow, hofemeister des irluchten forsten herczog Bolken czu Opuł*)¹²³¹. Po raz ostatni był notowany, znowu z bratem Jakuszem, 24 IX 1396 r., gdy obaj nabyli od ks. opolskiego Bolesława IV dom przy cmentarzu Krzyża Świętego, który wcześniej należał do Żyda Izaaka¹²³². Z nieznaną żoną miał synów: Henryka i Jana (II.74–75).

¹²²⁵ CDEM 15, nr 301 (s. 262). Jeszcze więcej dokumentów z jego udziałem przedstawił K. Engelbert, *op. cit.*, nr 701 (s. 117), z 13 V 1377 r. z braćmi Mikołajem, Konradem i Henrykiem; nr 798 (s. 129), z 13 V 1378 r.; nr 902–903 (s. 143), z 1379 r.; nr 1013 (s. 157), z 1380 r. bracia z żonami, w tym Paweł z Agnieszką; nr 1252 (s. 186), z 1382 r. bracia Paweł z Henrykiem. T. Jurek wyjaśnia, że miejscowość, z której pochodził Paweł, to dzisiejsze Szonowice (w granicach Białej Nyskiej), zob. *idem*, *Panowie...*, s. 56.

¹²²⁶ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 14 (s. 26).

¹²²⁷ *Rotulus supplicationum Bolconis ducis Opoliensis, Avinione, 1365 Juni 5 [Datum A. nonis Junii anno tercio], Item – in personam dilecti sui Nassemborii Jatuschii de Campa, clerici Cracouiensis etc.*, [w:] *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia. Sumptibus terrae Bohemiae, Tomus III. Acta Urbani V (1362–70)*, Opera Frederici Jenšovský, Pragae 1944, nr 539 (s. 320). D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 415.

¹²²⁸ J. Heyne, *Dokumentierte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau. Aus Urkunden, Aktenstücken, älteren Chronisten und neueren Geschichtschreiber. Band 2. Denkwürdigkeiten aus der Geschichte Schlesiens. Von der Mitte des vierzehnten bis zum Anfange des fünfzehnten Jahrhunderts in Entwicklungsgänge der kirchengeschichtlichen Thatsachen urkundlich dargestellt*, Breslau 1864, s. 870, przypis nr 1, tekst dokumentu na s. 874, świadek *Nassimborio de Campa, capitaneo*.

¹²²⁹ CDS 6, nr 79 (s. 17). Bliższe omówienie tego dokumentu zob. D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 408. Znajdowali się w biedzie i za zgodą ks. Władysława Opolczyka zbyli czynsze z Kępy altaryście nyskiemu Teodorowi z Toszka.

¹²³⁰ *Lehns – und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*, Zweiter Theil, herausgegeben von C. Grünhagen und H. Markgraf, Leipzig 1883, nr 23 (s. 318). CDS 6, nr 80 (s. 19), dokument ks. Władysława Opolczyka.

¹²³¹ Cyt. za Klaus Neitmann, *Die Pfandverträge des Deutschen Ordens in Preußen*, „Zeitschrift für Ostforschung. Länder und Völker im östlichen Mitteleuropa“, 41. Jahrgang (1992), Heft 1, Nr. 2j, s. 52. D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 415 cytuje niedokładnie i z błędną datą numer tego aktu.

¹²³² Archiwum Państwowe we Wrocławiu, cyt. dalej APW, Rep. 107, akta kolegiaty Krzyża Świętego, sygn. 42. Zob. też D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 408.

II.63 JAKUSZ

Jakusz był młodszym synem Jakusza (II.51) i jego nieznaną bliżej żony. Po raz pierwszy wystąpił w dokumencie z 5 V 1389 r.¹²³³ Potem dwa razy został wymieniony razem z bratem (zob. wyżej). Trudny do zinterpretowania jest dokument Bolesława IV, ks. opolskiego z 6 VI 1393 r., w którym na liście świadków, w zależności od kopii, czytamy: *Jacussone Nassboro* lub *Jahussone Nassborus*¹²³⁴. Pierwsza wersja jest niewątpliwie błędna, sugeruje, że Jakusz był synem jakiegoś Nasiębora, co nie jest zgodne z prawdą. Druga wersja nasuwa istotną wątpliwość, czy przypadkiem kopista nie „zgubił” przecinka i zrobił z dwóch ludzi jednego o dwóch imionach. Jest to mało prawdopodobne, zwłaszcza, że Jakusz i Nasiębor kilkakrotnie razem występowali. Sądzę, że w tym wypadku po imieniu Jakusz trzeba dopisać przecinek. Kolejny raz odnotowano Jakusza 27 I 1398 r. w dokumencie Bolesława IV ks. opolskiego spisany w języku staroniemieckim (*Jacusch von der Campe*)¹²³⁵. Po raz ostatni jego imię zostało wymienione 10 I 1403 r. w przedziwnym z powodów językowych (na przemian słowa łacińskie i niemieckie) dokumencie ks. Bolesława IV (*Jacuschio de Campa*)¹²³⁶. Z nieznaną żoną Jakusz miał syna Jakusza, córkę Małgorzatę (II.76–77) oraz prawdopodobnie jeszcze synów: Jędrzycha = Henryka (Heniczka), Ścibora i Nasiębora (II.78–80).

II.64 MIKOŁAJ

To, że Boto (II.49) pozostawił syna Mikołaja, poświadcza wiele źródeł. W latach 1419–1430 nazywano go: Mikołaj z Gołaszyna, Gołaszyński, Mikołaj syn Gboty, Nikiel Gbocin z Gołaszyna¹²³⁷. W 1419 r. Bota Czerniński i Mikołaj Gołaszyński (wydawcy *Słownika historyczno-geograficznego województwa wielkopolskiego...* domniemywali, że to ojciec z synem) procesowali się o długi Mikołaja Osęki z jego matką Małgorzatą z Waszkowa, dowodzącą, że nie posiadała koni należących do syna, a tylko żyto. Kobieta odrzucała ich roszczenia, udowadniając, że Waszkowo było jej macierzystą posiadłością¹²³⁸. W zachowanych aktach sądowych mamy osobę pieniacza, który procesował się z sąsiadami, zgłaszając różnorakie roszczenia¹²³⁹. I tak w 1428 r. Mikołaj był w sporze

¹²³³ D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 408.

¹²³⁴ CDS 1, nr LX (s. 61).

¹²³⁵ *Ibidem*, nr LXXVIII (s. 73).

¹²³⁶ *Ibidem*, nr LXXVII (s. 88).

¹²³⁷ St. Kozierowski, *Szematyzm historyczny ustrojów parafialnych dzisiejszej archidiecezji poznańskiej*, Poznań 1935, s. 102. WR, t. III, nr 1311 (s. 561), 1427 r., *Nikel Filius Gboczin de Golaschino*, występował tu z wujem Mikołajem Gołaszyńskim (*Nikel de Golaschyno*) oraz z bratem Hanuszem (II.57).

¹²³⁸ WR, t. III, nr 745 (s. 330). Por. przypis nr 1567. Zob. też *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

¹²³⁹ Zob. WR, t. III, nr 1065, 1066 i 1067 (s. 473), 1424 r., *Nikel Golaffky*.

o jeden łan w Gołaszynie z Katarzyną Tytową, jej synem Jurgą i jej powinowatym (*gener*) Maciejem z Gołaszyna¹²⁴⁰. Jeszcze w tym samym 1428 r. Mikołaj sądził się z Janem Golińskim z Goliny¹²⁴¹. Znowu w 1428 r. Mikołaj zobowiązał się wobec Bełczka i Dzierśława z Rokosowa zastawić jeden łan (wydawcy *Słownika historyczno-geograficznego województwa poznańskiego...* sądzą, że tak nadpisano po skreśleniu „półtora”) za półtora grzywien czynszu od kmieci z wszelkimi innymi pożytkami, robocznymi i darami, do czasu, aż go wykupi za 18 grzywien groszy gotówką, a nikt nie powinien im szkodzić z tytułu prawa bliższości¹²⁴². Natomiast w latach 1428–1430 Mikołaj oraz brat jego Jan (II.65) pozostawali w sporze z Janem Diakiem z Goliny i jego kmieciem¹²⁴³. Mikołaj pozostawił po sobie syna – imiennika, którego imię zapisywano jednak jako „Nikiel” (II.81), a także następnych: Marcina Bota, Piotra i Jana (II.82–84).

II.65 JAN (HANUSZ)

Jan, czyli Hannus z Gołaszyna Gołaszyński, syn Bota (V.55), wielokrotnie pojawia się w aktach sądowych z lat 1422–1430. W 1422 r. określony został jako *Hannos de Golaszyño*¹²⁴⁴. Pojawił się ponownie w 1424 r. (*Hannos de Golassyño*) oraz w 1427 r. (*Hannos de Golaszyño*)¹²⁴⁵. W 1429 r. Jan Gołaszyński pozwał Wincentego z Gołaszyna¹²⁴⁶. Jan został wspomniany jeszcze raz w tym roku (*Hannus de Golaschino*)¹²⁴⁷. W latach 1429–1430 Jan z bratem Mikołajem – o czym już była mowa wyżej – sądził się z Janem Diakiem z Goliny. W 1430 r. Jan i Jakusz Żytowiecki poręczyli za córki Mikołaja Gila z Goliny¹²⁴⁸. W 1444 r. Jan nabył od Jana Mleczki ze Zborowa jego prawa w Dzieczynie zgodnie z jego dokumentami wzdawnym i przysądnym za 181 grzywien groszy i 7 grzywien półgroszy z zastrzeżeniem prawa wykupu¹²⁴⁹. Jan zmarł przed 1446 r., co wiemy, gdyż wtedy jego córka Małgorzata określiła go jako zmarłego (zob. niżej). Żonaty był z Anną, która w 1448 r. jako wdowa po Janie sprzedała z zastrzeżeniem prawa wykupu Tomaszowi Rogaczewskiemu z Rogaczewa k. Krzywinia dziedzinę

¹²⁴⁰ Akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

¹²⁴¹ Akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹²⁴² Akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹²⁴³ Akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹²⁴⁴ WR, t. III, nr 933 (s. 420).

¹²⁴⁵ *Ibidem*, nr 1064 (s. 473) i 1163 (s. 505).

¹²⁴⁶ *Ibidem*, nr 1307 (s. 560), *Hanus de Golaschino contra Vincencium de Golaschino*, ten ostatni to jeden z wujów (zob. następny przypis).

¹²⁴⁷ *Ibidem*, nr 1311 (s. 561), jak już była mowa towarzyszyli mu wuj Mikołaj Gołaszyński i brat Mikołaj.

¹²⁴⁸ Akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

¹²⁴⁹ Akta archiwalne cytowane *ibidem*.

Dzięczynę za 188 grzywien groszy¹²⁵⁰. Jan pozostawił po sobie córkę Małgorzatę (II.85) oraz zapewne synów: Kaspra i Michała (II.86–87).

II.66 SZYMON

Szymon z Szelejewa był najstarszym synem Pietrasza (II.56). Możliwe, że był ojcem Jana (II.88). Był też ojcem Małgorzaty (II.89). Występuje w dwóch dokumentach: z 1429 (wraz z braćmi) i 1430 r.¹²⁵¹

II.67 DZIERŚLAW

Dziersław z Szelejewa był drugim synem Pietrasza (II.56). Znamy go z dokumentu z 1429 r. (zob. wyżej). Zapewne był ojcem Mikołaja i Jerzego (II.90–91).

II.68 JAN

Jan z Szelejewa był trzecim synem Pietrasza (II.56)¹²⁵². Zmarł raczej bezpotomnie.

II.69 KRYSTYN

Ostatnim synem Pietrasza (II.56) był Krystyn z Dalabuszek. Jest wymieniony z braćmi w dokumencie z 1429 r. (zob. wyżej). Pełnił on różnorakie urzędy: między 16 III 1443 r. a 8 III 1457 r. był odnotowany jako kasztelan krzywiński (jako Krystyn, częściej Krzczon z Szelejewa, z Dalabuszek i Ostrowiczna)¹²⁵³. Wcześniej występował jako burgrabia kościański (między 26 VIII 1428 r. a 30 III 1430 r. jako Krystyn z Szelejewa, ponownie między 8 X 1442 r. a 9 IV 1443 r., a po raz trzeci między 29 X 1448 r. a 29 IX 1450 r., wtedy jako Krystyn z Wierzbna)¹²⁵⁴. Odnotować trzeba także wykonywanie przez niego urzędu podsędką [grodzkiego?] kościańskiego między 11 VI 1437 r. a 7 VI 1440 r. oraz podsędką poznańskiego [grodzkiego?] około 29 II 1452 r.¹²⁵⁵ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...* wspomina go pod latami 1446–1456 jako Krystyna lub Krzczona z Dalebuszek, ewentualnie jako Daleburskiego herbu Wierzb-

¹²⁵⁰ Akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹²⁵¹ Akta archiwalne cytowane w: T. Jurek, *Panowie...*, s. 75 i 76.

¹²⁵² Występuje w dokumencie z 1429 r. T. Jurek, *Panowie...*, s. 75 i 76 sugeruje, że był to duchowny, a także iż był tożsamy z Januszem Sulewskim z dokumentu z 1423 r., w którym Jan z Rydzyny zwie go bratem, co jest zupełnie poprawne, bo był jego bratem stryjecznym, zob. WR, t. III, nr 994 (s. 445), *Janusius Sulewsky*.

¹²⁵³ A. Gąsiorowski, *Urzednicy wielkopolscy 1385–1500. Spisy*, Poznań 1968, A 180 (s. 56). T. Jurek zauważył, że w indeksie zaliczono go niepoprawnie do rodu Wczelów, zob. *idem*, *Panowie...*, s. 76.

¹²⁵⁴ *Ibidem*, C 738, C 745, C 748 (s. 141).

¹²⁵⁵ *Ibidem*, C 800 (s. 145) i C 993 (s. 155).

no¹²⁵⁶. W 1435 r. Krzczon miał sprawę przed starostą poznańskim o sfałszowanie mone-ty¹²⁵⁷. Ponadto z cytowanych w *Słowniku...* akt archiwalnych wynika, iż w 1438 r. woźny sądu ziemskiego miał zapowiedzieć dziedzinę, czyli zajęcie dóbr, Dalebuszek Krystyna Wierzbieńskiego. W 1446 r. Krystyn Daleburski sprzedał połowę wsi Łęki Wielkie koło Kościana Wincentemu Ziemkowi wywodzącemu się z Lechowa. W 1448 r. Krystyn prowadził spór z Hinczką Międzychodzkiem, z kolei w 1450 r. zeznał, że zapłaci Janowi Sepieńskiemu, proboszczowi w Ptaszkowie, 15 grzywien półgroszy z tytułu poręczenia. W 1452 r. woźny po trzykroć wywoływał [ogłosił] na roczkach dokument nabycia przez Krystyna Daleburskiego połowy miasta i fortalicyi Sarnowa, połowy wsi Sarnówka i połowy wsi Żołędnica, co zakończyło się zapłatą tych sum w ramach przysądnego przez Krystyna¹²⁵⁸. Do jego potomstwa zalicza się: Piotra, Mikołaja i Krystyna (II.92–94).

II.70 STEFAN

Jedynym znanym synem Jana z Rydzyny (II.57) był Stefan Rydzyński, zmarły między 1436 a 1444 r. Był on ojcem Jana, Wawrzyńca i Barbary (II.95–97).

Więcej informacji o Stefanie znajdziemy w cytowanym w poprzednim biografii *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...* Dostrzeżono imię Stefana w dokumentach z lat 1405–1436 pod określeniami Stefan z Rydzyny, Rydzyński, syn Jana herbu Wierzbno¹²⁵⁹. Sporadycznie był określany jako *strenuus*, a tak w średniowieczu tytułowano rycerza pasowanego¹²⁶⁰. Szereg wystąpień Stefana rejestrują źródła dotychczas niepublikowane: 8 XII 1422 r. był członkiem *iudicium generale* w Poznaniu¹²⁶¹, także w 1422 r. procesował się z Wacławem, kmieciem z Wonieścia, jednak nie stawiał się osobiście, a Stefana zastępował w sądzie Świętomir, sołtys z Witosławia. W tym samym roku woźny zapowiadał dobra Stefana w Rydzynie, Dąbczu, Kłodzie,

¹²⁵⁶ KDW SN, t. I, z. 1, nr 225 (s. 278), *Cristinus heres de Dalebusky*; nr 227 (s. 281), *Cristinus de Dalebusky Crziwinsky heres et castellan* [Krzywiń]. Z. Cieplucha, *Z przeszłości ziemi kościańskiej*, Kościan 1930, s. 143 (informacje tegoż o wcześniejszych pokoleniach są bałamutne) oraz *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=17539> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁵⁷ [1664] WR, t. I, nr 1652 (s. 604), świadkiem w tej sprawie był Stefan (II.62).

¹²⁵⁸ Cyt. za *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=17539> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.]. Jeszcze inne sprawy zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 76, przypis nr 222.

¹²⁵⁹ Filiację określa dokument z 2 X 1405 r. (podany w formie rejestru), w którym Jan wraz z synem Stefanem zobowiązał się płacić Wincentemu Drzczkowskiemu po 10 grzywien rocznie aż do spłaty sumy 100 grzywien; zob. KDW, t. V, nr 81. Jego wiek w tym momencie L. Preibisz szacował na 24 lata, a na 40 w chwili, gdy umarł jego ojciec: L. Preibisz, *op. cit.*, s. 17.

¹²⁶⁰ WR, t. III, nr 1481 (s. 628), *Stephanus Rydzynski*, 1434 r. WR, t. I, nr 1652 (s. 604), *Stephanus Rydzynsky*, 1435 r. Zob. też przypis nr 1664 oraz akta archiwalne: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁶¹ L. Preibisz, *op. cit.*, s. 18.

Drzeczkanie, Wolikowie, Piotrowicach, Pawłowicach, Witosławiu i Robczysku. W 1423 r. był jednym z poręczycieli długów Bartosza Sokołowskiego z Pońca. W tym samym roku Stefan miał sprawę z kramarzem ze Wschowy¹²⁶². Ponownie w 1423 r. Stefan został pozwany przez Jana z Goliny, jednak dowodził, że jego czeladź nie uczyniła gwałtu w dobrach Jana i Mikołaja i że nie kazał pojmać Mikołaja z Goliny, a Jędrzych Czirnar (II.53) nie był już wtedy jego burgrabią ani chlebojedzcą [osoba na czymś utrzymaniu]. Stefan miał sam wymierzyć sprawiedliwość winnym: Junochowi, Janowi Karsieckiemu i Machnikowi Zenwiczowi, ci mieli odpowiadać na podstawie prawa polskiego, a rydzyńscy mieszczanie – niemieckiego. Padła też propozycja, że jeśli Mikołaj Gil z Goliny nie da wiary tym zapewnieniom, to Stefan złoży przysięgę, że nie wiedział, by był tam ktoś jeszcze¹²⁶³. Rok później (1424) Stefan w procesie z Waclawem z folwarku należącego do królewskiej pod Kościanem udawał przy pomocy świadków, że wraz z ojcem Janem nie zabrał temuż dóbr po jego zmarłym bracie Michale¹²⁶⁴. Ten sam rok przyniósł proces Stefana z rektorem kaplicy w Drzeczkanie (pow. leszczyński, gm. Osieczna)¹²⁶⁵. Znowu w 1424 r. Stefan nabył od Borka z tejże Osiecznej całą wieś Witosław¹²⁶⁶. W 1424 r. Stefan miał kolejną sprawę, tym razem z Janem Grunowskim o Piotrowice koło Osiecznej. Jan został utrzymany w prawie bliższości do tej wsi i mógł ją wykupić od Stefana za 200 grzywien. Stefan jednak starał się udowodnić, iż jego ojciec dał za tę wieś o 50 grzywien więcej¹²⁶⁷. Dnia 13 VII 1424 r. Stefan procesował się w sądzie ziemskim w Kościanie z Piotrem ze Strzeżewic o granice tej ostatniej wsi i Dąbca. Dwa tygodnie po św. Michale (29 IX) miało nastąpić ustalenie tych granic, a w razie jego braku uczestnicy sporu mieli zgodzić się na arbitraż Andrzeja Boyanowskiego pod karą 100 grzywien, za Stefana ręczyli: Janusz z Sulewa i Wojtek z Szurkowa¹²⁶⁸. Jeszcze w tym samym roku *Stephanus Ridzinsky* był jednym z rozjemców w sporze między Michałem Rogowskim i Stanisławem Surkowskim¹²⁶⁹. W 1425 r. woźny wywołał dokument nabycia połowy Piotrowic przez Jana z Rydzyny (czyli ojca Stefana) od Mikołaja z Piotrowic. W tym samym roku Stefan procesował się z Piotrem Laswiczem ze Strzyżewic, a także ręczył staroście generalnemu Wielkopolski za Mikołaja Twardogórskiego z Twardogóry (ob. pow. oleśnicki), że spory z ks. oleśnickim Konra-

¹²⁶² Akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁶³ WR, t. III, nr 994 (s. 445) jako Szczepan, podobnie nr 995 (s. 446).

¹²⁶⁴ *Ibidem*, nr 1095 (s. 482), *Stephanus Rydzinsky*, 1424 r.; nr 1237 (s. 536) jako Szczepan, tak samo nr 1237a (s. 537).

¹²⁶⁵ Akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁶⁶ *Ibidem*.

¹²⁶⁷ WR, t. III, nr 1077 (s. 477); nr 1244 (s. 529).

¹²⁶⁸ L. Preibisz, *op. cit.*, s. 18.

¹²⁶⁹ *Ibidem*.

dem V Kąckim będzie rozstrzygał na drodze prawnej¹²⁷⁰. W 1427 r. pisarz i sługa Stefana (*scriptor et familiaris*), Jan, ustanowiony został pełnomocnikiem kmieci z Pawłowic w ich sporze z proboszczem z Pawłowic oraz pełnomocnikiem Stefana jako pisarz jego dworu (*notarius aule*)¹²⁷¹. W tym samym roku Stefan zbył Pawłowi Długiemu, mieszczaninowi z Osiecznej, i jego żonie Katarzynie 17 grzywien czynszu ze wsi Dąbcze z zastrzeżeniem prawa odkupu za 204 grzywny¹²⁷². Trzeba też zwrócić uwagę na różne sprawy, które Stefan w latach 1427–1429 toczył z Moraczewskimi. I tak w 1427 r. zgłosił sprzeciw, by sąd ziemski rozpatrywał sprawę Mikołaja z Moraczewa przeciwko Janowi, Wojciechowi i Helenie z Moraczewa. Stanowisko Stefana wynikało z przedłożonego przez niego dokumentu starościńskiego, który zawierał informację, że jego ojciec kupił ich dobra w Moraczewie i nadał im je jako lenno (*in libertacionem alias w manowsthwo*). Sąd podzielił stanowisko Stefana, uznał ważność tego dokumentu i postanowił, że Moraczewskich powinien sądzić sam Stefan, jednak przy zachowaniu zobowiązań przynależnych do króla. W 1429 r. sąd potwierdził prawa Stefana do zwierzchnictwa lennego (*omagialitas alias manowstwo*) nad Mikołajem z Moraczewa i jego dobrami, co wynikało z dokumentu starościńskiego. W wypadku, gdy Mikołaj zamierzałby się uwolnić od tej zależności, zostałby zobowiązany do zapłaty 100 grzywien opisanych w dokumencie, względnie mógłby odstąpić Stefanowi własną część Moraczewa¹²⁷³.

W 1428 r. Stefan miał sprawy z kuzynem Janem (Hanuszem) Gołaszyńskim (II. 57). Jeszcze w tym samym roku Stefan zgłosił sprzeciw wobec rozgraniczenia Jurkowa i Jezierzyc, nie chciał bowiem dopuścić do sytuacji, by wicepodkomorzy, wicesędzia i wicepodsedek weszli mu na dobra dziedziczne w Witosławiu. W tym samym roku Stefan w związku z dobrami w Witosławiu procesował się z Katarzyną Jurkowską¹²⁷⁴. W latach 1428–1429 ponownie sądził się z Borkiem z Osiecznej o spiętrzanie wody w młynie w Witosławiu. Równoległe (lata 1428–1429) Stefan miał spór sądowy z Januszem Korzbokiem z Zawad¹²⁷⁵. W 1429 r. z kolei Stefan procesował się z Małgorzatą z Klonowca; podstawą sporu była okoliczność, że był on poręczycielem wypłaty posagu jej córki wydanej za Jana Laskę z Łęgu w pow. kaliskim. Także w tym samym roku Stefan został

¹²⁷⁰ Trzy ostatnie sprawy zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁷¹ Pierwsza sprawa zob. KDW, *zawiera dokumenty z lat 1426–1434*, wyd. A. Gąsiorowski i T. Jasiński, t. IX, Warszawa–Poznań 1990, nr 1118; druga: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁷² KDW, t. IX, nr 1135; w formie rejestru KDW, t. V, nr 326.

¹²⁷³ Wszystkie te sprawy zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁷⁴ Obie te sprawy zob. *ibidem*.

¹²⁷⁵ Jak w poprzednim przypisie. Druga sprawa także w WR, t. III, nr 1317 (s. 583), *Stephanus Rydzinsky*.

jednym z rozjemców w sprawie Krystyna Szelewskiego (II.69) z Maciejem Zaleskim¹²⁷⁶. Skomplikowaną sprawę Stefan jako dziedzic w Rydzynie i Robczysku (*domini Stephani in Rydzino ac Ropczisko, in districtu Costhensi sittis*) toczył w 1430 r., dotyczyła ona czynszu z Robczyska, który sprzedał z zastrzeżeniem prawa Mikołajowi oraz Maciejowi Korwinom z przeznaczeniem na fundację altarii (*in honorem Assumptionis Mariae Virginis, matris genitricis gloriosae necnon sanctorum Mathiae Apostoli, Michaelis Archangelii et Nicolai Confessoris ac beatae Barbarae Virginis*) w kościele parafialnym, ob. pod wezwaniem Ducha Świętego i Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gostyniu¹²⁷⁷. W 1432 r. i ponownie w 1434 r. Stefan uczynił zapis dla nowo erygowanej kaplicy w Drzeczkuwie, obejmujący czynsz z Drzeczkuwa, Pawłowic i Wolikowa¹²⁷⁸. W 1436 r. Stefan wraz z siostrą Ofką z Rydzyny, wdową po Piotrze Tarchale, zapisał czynsz z Rojęczyna (pow. leszczyński, gm. Rydzyna) dla altarii w Rydzynie¹²⁷⁹. Z kontekstu dokumentu z 1444 r. wynika, że Stefan już wtedy był osobą zmarłą¹²⁸⁰.

II.71 EUFEMIA (OFKA)

Jedyną znaną córką Jana z Rydzyny (II.57) była Eufemia zwana Ofką, zamężna z Piotrem Tarchalą (zob. w poprzednim biogramie).

POKOLENIE XV

II.72 HINCZIK

Hinczik był synem Heinczkego (II.58), występował w dokumentach z lat 1411–1444, był żonaty (około 1420 r.) z Zofią Birką z Násilé (ob. Nasiedle)¹²⁸¹. Jej ojciec, Bernard, pochodził z księstwa opolskiego. Hinczik doczekał się z nią pięciorga dzieci: Stefana, Bernarda, Jana, Heleny i Zofii (II.98–102)¹²⁸². Datę jego urodzin Stibor szacował na okres po 1390 r.¹²⁸³ Imię Hinczika pojawia się 8 III 1411 r. w dokumencie ks. opawskiego Przemka

¹²⁷⁶ Obie te sprawy zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁷⁷ KDW, t. IX, nr 1238.

¹²⁷⁸ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹²⁷⁹ Zob. źródła cytowane przez T. Jurka, *Panowie...*, s. 79, przypis nr 236.

¹²⁸⁰ L. Preibisz pisał, że śmierć Stefana nastąpiła przed 1449 r., *op. cit.*, s. 18.

¹²⁸¹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43 i 49, pomieszał go z ojcem (II.58). O tym małżeństwie zob. P. Kozák, *Z Dolnoslezské Olešnice do hlavního města Českého Království. Pozoruhodný život opavského zemského hejtmana Bernarda Birky z Násilé (+ 1483)*, [w:] *Šlechtic v Horním Slezku. Szlachcic na Górnym Śląsku*, red. J. Brňovjak, W. Gojniczek, A. Zářický, Katowice–Ostrava 2011, s. 113–115.

¹²⁸² Taką właśnie kolejność podał L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 49.

¹²⁸³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 18 (s. 27–28).

jako *Hinczigen z Dewicz*¹²⁸⁴. Dnia 23 VIII 1431 r. jako *Hyncze Werben* był wymieniony na liście wymusztrowanych żołnierzy krzyżackich w Kostrzynie¹²⁸⁵. W liście komtura tucholskiego Fryderyka von der Heydego do wielkiego mistrza Pawła Russdorfa z 1 IX 1431 r. pojawił się ponownie jako rycerz na żołdzie zakonnym (*Hincz Werben*)¹²⁸⁶. Hinczik był uczestnikiem wydarzeń związanych z ruchem husyckim, co poświadcza list ks. oleśnickiego Konrada V Kąckiego (Kantnera), którego Hinczik 7 V 1433 r. był posłem do wielkiego mistrza Zakonu Najświętszej Marii Panny Pawła von Russdorfa¹²⁸⁷. Pojawia się również na dokumencie ks. opawskiego Ernesta z 1439 r.¹²⁸⁸ W tym samym roku miała miejsce skomplikowana sprawa, którą wytoczył Bernard Birka z Násilé (szwagier Hinczika). Braли w niej udział: Anna, żona Bernarda, jego szwagier *Hinczik z Wirbna a z Dyewczieho* z żoną oraz brat Bernarda, Hanusz¹²⁸⁹. Ponownie w tym roku Jarosz z Beneszowa uczynił go (*Hinczik z Wrbna*) pełnomocnikiem¹²⁹⁰. Hinczik świadczy także na dokumencie ks. opawskiego Waclawa z 23 I 1440 r., określony jest tam jako *Hinczken z Dewicz*¹²⁹¹. Ponownie spotykamy go w dokumencie Mikołaja z *Posuticz* i Aleša z Hrabín z 18 V tamtego roku¹²⁹². Między 13 a 16 III 1443 r. został pełnomocnikiem Elszki, żony „statecznego rycerza” Jarosława z Posutycz (*Hynczik z Wrbna a s Dyewczieho*)¹²⁹³. Dnia 25 IX 1444 r. w Ołomuńcu, wraz z Jindřichem Slupem z Fulštejnu, został pełnomocnikiem wiana, jakie Barbarze z Jemielna zapisał Mikołaj z Wolfenberka i Paskova¹²⁹⁴. Zmarł w 1447 r.¹²⁹⁵

¹²⁸⁴ CDS 6, nr 124 (s. 31). To samo F. Kopetzky, *op. cit.*, nr 428 (s. 213).

¹²⁸⁵ *Regesta Historico-Diplomatica Ordinis Sanctae Mariae Theutonicorum 1198–1525*, Bearbeitet [...] von Erich Joachim. Herausgegeben von Walther Hubatsch. Pars 1. *Index tabularii Ordinis S. Mariae Theutonicorum*, Vol. 1, Hbd 1 (1198–1432), Göttingen 1948, nr 5742 (s. 358).

¹²⁸⁶ *Ibidem*, nr 5758 (s. 359).

¹²⁸⁷ *Geschichtsquellen für Husitenkriege. Namens des Vereins für Geschichte und Alterthums Schlesiens*, Herausgegeben von Dr. Colmar Grünhagen, Breslau 1871, nr 185 (s. 128).

¹²⁸⁸ F. Kopetzky, *op. cit.*, nr 514 (s. 243).

¹²⁸⁹ J. Kapras, *Pozustatky knih zemského práva. Díl Druhy. Desky Zemské. Část druha (1431–1536). Desky Zemské Druhé*, [w:] *Historický Archiv, Číslo 31, Pozustatky knih zemského práva knížestvi opavského*, v Praze 1908, nr 119 (s. 43), cyt. dále J. Kapras, *Číslo 31*.

¹²⁹⁰ *Ibidem*, nr 125 (s. 43–44).

¹²⁹¹ CDS 6, nr 203 (s. 63). To samo F. Kopetzky, *op. cit.*, nr 515 (s. 243). Dokumenty te omawia G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 63.

¹²⁹² F. Kopetzky, *op. cit.*, nr 518 (s. 245).

¹²⁹³ J. Kapras, *Číslo 31*, nr 148 (s. 48–49).

¹²⁹⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 18 (s. 28).

¹²⁹⁵ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 63. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 43 i 49 i J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 18 (s. 28) wyrażają pogląd, że Hinczik zmarł w 1445 r. Jest też możliwość, że żył jeszcze w 1475 r. Wtedy to wzdali Hynczika, określonego jako Berka z Nasile, bracia Mikulasz i Waclaw z *Wladienyna*. Zob. J. Kapras, *Pozustatky knih zemského práva knížestvi opavského. Díl První. Knihy přední. Část prvá (1413–1484). Kniha nalezu první (1466–1484)*, [w:] *Historický Archiv, Číslo 28*, v Praze 1906, nr 17 (s. 131), cyt. dále J. Kapras, *Číslo 28*.

II.73 AGNIESZKA

Agnieszka (Aneżka), córka Heinczkego (II.58), poślubiła Piotra z Jevička¹²⁹⁶. Jest wzmiankowana pod datą 17 II 1375 r., Aneżka z Wrba występowała wtedy w sądzie wraz z córką Elzską z Mohelna¹²⁹⁷.

II.74 HENRYK

Henryk był starszym synem Nasiębora (II.62) i jego nieznannej żony. Jego filiacja wynika z przydomka „Nasięborzyc”. Oddał się karierze duchownego. Po raz pierwszy wystąpił w dokumencie z 10 VII 1422 r., gdy po dobrowolnej rezygnacji poprzednika otrzymał prowizję na dziekana kolegiaty opolskiej¹²⁹⁸. Jako dziekan opracował zgłoszony 4 V 1423 r. nowy statut kapituły, który zatwierdzono 31 V 1425 r. Ostatni raz wzmiankowano o Henryku 26 I 1428 r.¹²⁹⁹

II.75 JAN

Jan był młodszym synem Nasiębora (II.62) i jego nieznannej żony. Jego filiacja wynika z przydomka „Nasięborzyc”¹³⁰⁰. Rodzina Wierzbnow z Kępy została pomieszana przez Tomasza Jurka. Jedną z należących do niej osób jest właśnie Jan. Wbrew Jurkowi wszystkie postaci zwane „z Kępy”, to jeden ród, stąd Jan z lat 1431–1432, Jan z Kępy i Jan Nasięborzyc z Kępy zwany z Łabędów to jeden i ten sam człowiek. Tak więc Jan występujący w latach 1431–1432 nie był domniemanym synem Heinczkego (II.58), lecz Nasiębora (II.62). Na podstawie trudno dostępnej literatury Tomasz Jurek informuje, że Jan z Wrba znajdował się w służbie Ścibora ze Ściborzyc na Węgrzech, był on także burgrabią Hodonina na Słowacji (1431–1432). Później – jako człowiek konfliktowy – został wygnany¹³⁰¹. Po raz ostatni występował w dokumencie ks. Bernarda opolskiego z 23 XI 1444 r. (*Jan Nassimbor von der Campe von Labanthi*)¹³⁰².

¹²⁹⁶ T. Jurek, *Panowie...*, s. 60.

¹²⁹⁷ J. Kapras, *Čislo* 28, nr 16 (s. 131).

¹²⁹⁸ *Repertorium Germanicum. Verzeichnis in der päpstlichen Registern und Kameralakten vorkommenden Personen, Kirchen und Orte des deutschen Reiches, seiner Diözesen und Territorien vom Beginn des Schismas bis zur Reformation. Viertes Band. Martin V 1417–1431*, Bearbeitet von Karl August Fink, Lieferung 2, Berlin 1943, szp. 1206–1207, *Henricus Nassemborii (Nassenborcy) de Campa*, kleryk wrocławski, objął stanowisko *Janie Bolkoni nati*; potem 26 IV 1430 r., *solli. am. pro cler. Cracov.* Zob. też D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 45.

¹²⁹⁹ J. Heyne, *op. cit.*, Band 3. *Denkwürdigkeiten aus der Geschichte der katholischen Kirche Schlesiens. Von der ersten Hälfte des fünfzehnten bis in die Mitte des siebzehnten Jahrhunderts (1418–1648) in Entwicklungsgänge der kirchlichen Thatsachen und Zustände urkundlich dargestellt*, Breslau 1868, s. 1176. Omówienie zob. D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 45.

¹³⁰⁰ D. Veldtrup nie potrafił określić jego filiacji, zob. *idem, op. cit.*, s. 408.

¹³⁰¹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 61, przypis nr 164, cytowany dokument z 14 IV 1432 r.

¹³⁰² CDS 6, nr 217 (s. 67). Chodzi o Łabędy (dzielnica Gliwice), zob. *Oberschlesien in Bild*, Jg. 1932, nr 45, 3 XI 1932 r. P. Scheitza, *Aus Labands alter Zeit, Oberschlesien in Bild*, Jg. 1932, nr 45, s. 5.

Prawdopodobnie jego najstarszym synem był Henryk (II.103), a na pewno jego dziećmi byli Jerzy (Jirzik) i Jan (II.104–105).

II.76 JAKUSZ

Jakusza, syna Jakusza (II.63), Dieter Veldtrup pomylił z ojcem¹³⁰³. Jakusz zmarł po 16 I, a przed 16 XII 1449 r.¹³⁰⁴ Dnia 21 VI 1440 r. *Jacusch von der Campa* odstąpił wieś Sokolniki Jerzemu (Georgowi) Drazce na jeden rok za czynsz 50 grzywien z zastrzeżeniem prawa odkupu¹³⁰⁵. W 1450 r. (między 15 V a 3 VI) toczyła się sprawa o dobra w Kępie¹³⁰⁶. Wdowa po Jakuszu, Jadwiga, zapisała dom kolegiacie Krzyża Świętego 4 XII 1459 r.¹³⁰⁷

II.77 MAŁGORZATA

Jest poświadczona 16 XII 1449 r. jako siostra nieżyjącego już Jakusza. Oświadczyła, że dobra w Kępie były rozliczone, zrzekła się też wszelkich roszczeń do Kępy, Krzanowic (pow. opolski), Dąbrowy Niemodlińskiej i Sokolników (pow. niemodliński) oraz domu przy kolegiacie Krzyża Świętego w Opolu¹³⁰⁸.

II.78 HENRYK (HENICZEK)

Znany jest z dokumentów cytowanych przez Jiřego Stibora, który uczynił go synem Heinczkego (II.58) i utożsamił go z Hinczikiem (II.72), jest to identyfikacja błędna¹³⁰⁹. Trzej bracia: Heniczek, Ścibor i Nasiębor (w rzeczywistości synowie Jakusza, II.63) są zapisani w księdze nadania lenn bpa ołomunieckiego Wacława Kralika pod datą Dnia św. Linharda, czyli 6 XI 1413 r., na zamku Melice¹³¹⁰. Niejaki Henricus Teplwod odstąpił biskupowi swój dwór z młynem, posiadłościami, stawami rybnymi i przyległościami, które stanowiły ówczesne lenno we wsi Studnice u Osoblahy, natomiast biskup lenno to przekazał za 180 kop półgroszków Heniczkowi *de Campa* i jego dwóm ww. braciom.

¹³⁰³ D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 408.

¹³⁰⁴ W dniu 16 I 1449 r. świadczył na dokumencie ks. Bernarda opolskiego, LBU II, nr 36 (s. 335); dokument z 16 XII 1449 r. wydany przez Mikołaja, ks. opolskiego, zatwierdzał nadanie przez Jakusza Nasięborzyca z Kępy (*Jacusch Nassimbor an der Campe*) różnych wsi opolskiej kolegiacie Krzyża Świętego, zob. APW, Rep. 107, sygn. 145; ogólnikowo D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 408.

¹³⁰⁵ CDS 6, nr 208 (s. 64).

¹³⁰⁶ CDS 1, nr CXIX (s. 125).

¹³⁰⁷ APW, Rep. 107, sygn. 159 (dokument Piotra, proboszcza kolegiaty). Zob. także *ibidem*, Rep. 107, sygn. 162, dokument z 19 II 1462 r., w którym Jodok, bp wrocławski, zatwierdza to nadanie dokonane przez *dominum olim Jakussi Nassemborii relictam, nomine testamenti*, zob. też J. Heyne, *op. cit.*, Band 3, s. 1177.

¹³⁰⁸ D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 408.

¹³⁰⁹ J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 15 i 17 (s. 27).

¹³¹⁰ *Ibidem*, nr 17 (s. 27).

II.79 ŚCIBOR

Ścibor pojawił się tylko w dokumencie z 6 XI 1413 r. wraz z braćmi Heniczkiem i Nasięborem.

II.80 NASIĘBOR

Nasiębór był ostatnim synem Jakusza (II.63). Pojawił się z braćmi Heniczkiem i Ściborem w dokumencie z 6 XI 1413 r.¹³¹¹ Dokument Bolesława IV ks. opolskiego nadający kolegiacie Krzyża Świętego 80 grzywien groszy we wsi Prędocin (pow. brzeski), informujący o filiacji Nasiębora, był opatrzony datą 18 XI 1423 r. (*opol. Sandza Nasimborio Jacusschii de Campa* [wśród świadków wymieniony na przedostatnim miejscu])¹³¹². Jak widać, Nasiębór był wówczas sędzią w Opolu¹³¹³.

II.81 MIKOŁAJ (NIKIEL)

O Mikołaju (Niklu) nic prawie nie wiadomo. Właściwie tylko tyle, że w 1465 r. jego teść Helbrant lub Helibrand z Gościejewic, także mający nieruchomości w Gołaszynie, odstąpił swemu zięciowi Niklowi Gołaskiemu folwark zwany Szybą w Gołaszynie i kmiecia z rolą przynależną do tegoż folwarku, płacąc z niego 3 wiardunki czynszu w zamian za 100 kop półgroszy tytułem posagu swej córki Barbary¹³¹⁴. Ta para doczekała się syna Konrada (II.106). Mikołaj (II.81) był zapewne najstarszym synem Mikołaja (II.64).

II.82 MARCIN BOTA

Marcin Bota z Gołaszyna (drugi syn Mikołaja II.64) pojawia się w dokumencie z 1470 r., w którym zapisuje żonie Jadwidze po 50 grzywien półgroszy posagu i wiana. W 1473 r. wspomniano go jako zmarłego. Wkrótce potem Jan Gołaski (brat zmarłego) nabył od Jadwigi, wdowy po Marcinie Bocie Gołaskim, a już żony Wojciecha Gołaskiego (II.107), posag i wiano, jakie jej na Gołaszynie zapisał zmarły pierwszy mąż¹³¹⁵.

¹³¹¹ *Ibidem*, nr 17 (s. 27). D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 416. T. Jurek, *Panowie...*, s. 84, przypis nr 249: jest tu Nasiębór, syn Jakusza.

¹³¹² APW, Rep. 107, sygn. 115. D. Veldtrup, *op. cit.*, s. 416.

¹³¹³ Rozwikłanie tego terminu zob. CDS 6, nr 135b, przypis nr 3 (s. 34).

¹³¹⁴ Zob. źródła z epoki cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja elektroniczna, dostęp: 29 X 2015 r.]. O Helbrancie zob. także S. Kozierowski, *Obce rycerstwo...*, s. 142; *idem*, *Szematyzm...*, s. 102.

¹³¹⁵ Zob. źródła z epoki cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja elektroniczna, dostęp: 29 X 2015 r.].

II.83 PIOTR

O Piotrze (trzecim synu Mikołaja II.64) nic zgoła nie wiadomo, w 1476 r. był wspomniany jako nieżyjący, a Anna, żona „Piotra niegdyś Gołaskiego”, kupiła od Małgorzaty, żony Tomasza Więckowskiego z Więckowic koło Buku (prawie na pewno jest ona tożsama z córką Jana (II.65)), jej prawa do pięciu łąnów stojących ugiorem w Konarach koło Międzychodu za 40 grzywien z zastrzeżeniem wykupu¹³¹⁶.

II.84 JAN

Ostatni syn Mikołaja (II.64) jest najlepiej opisany w źródłach. Nosił imię agnacyjne po stryju (II.65). Występuje w dokumentach z lat 1473–1476, w tym ostatnim roku wspomniano go jako zmarłego. Ten ostatni dokument wymienia też Annę jako wdowę po Janie. Jak już wspomniano, w 1473 r. Jan Gołaski nabył od Jadwigi, wdowy po Marcinie Bocie Gołaskim, posag i wiano. W 1476 r. wdowa po Janie Gołaskim, Anna, sprzedała Małgorzacie, żonie Tomasza Więckowskiego z Więckowic koło Buku, przysądzone jej sumy i przezyski [prawnie zasądzona należność dla wygrywającego sprawę] w Bargowie za 140 zł węgierskich z zastrzeżeniem prawa wykupu¹³¹⁷.

II.85 MAŁGORZATA

W 1446 r. Małgorzata z Gołaszyna jest poświadczona jako córka zmarłego już Jana Gołaskiego (II.65) i nepotka (zapewne siostrzenica) Małgorzaty ze Skoraszewic, żony Piotra ze Skoraszewic; nabyła od niej czwartą część dworu w Gogolewie koło Krobi za pięć grzywien półgroszy¹³¹⁸. Prawie na pewno jest ona tożsama ze wspomnianą wyżej Małgorzatą, żoną Tomasza Więckowskiego z Więckowic koło Buku.

II.86 KASPER

Kasper Gołaski – zapewne pierwszy syn Jana (II.65) – jest znany jako sprzedający swoją ojcowiznę bratankowi Janowi (II.108). Fakt ten miał miejsce w 1479 r. Kasper zapewne był bezpotomny¹³¹⁹.

¹³¹⁶ Zob. źródła z epoki cytowane *ibidem*.

¹³¹⁷ Zob. źródła z epoki cytowane *ibidem*.

¹³¹⁸ Akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja elektroniczna, dostęp: 29 X 2015 r.]. Wydawcy *Słownika...* dopuszczali także znaczenie terminu „nepotka” jako „bratanica” Małgorzaty, co nie jest właściwe; jedyne, co jest jeszcze możliwe, to uznanie matki Małgorzaty (córki Jana), Anny, za siostrę Piotra ze Skoraszewic (jest to jednak mniej prawdopodobne).

¹³¹⁹ Akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja elektroniczna, dostęp: 29 X 2015 r.].

II.87 MICHAŁ

O Michale Gołaskim, zapewne drugim synu Jana (II.65), nic bliżej nie wiadomo. O jego istnieniu dowiadujemy się z dokumentu z 1507 r., w którym Dorota (II.110) jest określona jako jego córka¹³²⁰. Jej braćmi byli Wojciech, Jan i Jerzy (II.107–109), miała też siostrę Małgorzatę (II.111).

II.88 JAN

Jan Wierzbieński występujący w dokumentach z lat 1443–1478 był synem Szymona (II.66), choć nie da się wykluczyć ojcostwa jednego z braci Szymona¹³²¹.

II.89 MAŁGORZATA

O Małgorzacie nic zgoła nie wiadomo. W 1435 r. jej stryj Krystyn (II.69) nazywa ją córką Szymona (II.66)¹³²².

II.90 MIKOŁAJ

Mikołaj z Szelejewa ze źródeł z lat 1447–1471 to prawdopodobny starszy syn Dzierśława (II.67). W 1447 r. Mikołaj został pozwany o dopełnienie obietnicy powzdania [umowa rozporządzająca], przy czym nie powodowała ona jeszcze przeniesienia własności części Podrzecza (zapis na to miał jego stryj Krystyn, II. 69). W dokumencie z 1471 r. Mikołaj występował z żoną Elżbietą¹³²³.

II.91 JERZY

Jerzy z Szelejewa pojawia się w zachowanych źródłach z lat 1466–1479, był zapewne młodszym synem Dzierśława (II.67). W 1466 r. Jerzy wyderkował [sprzedał z zastrzeżeniem prawa odkupu] las w Szelejewie. Rok później dał żonie Annie po 70 grzywien posagu i wiana w Szelejewie. W 1472 r. Jerzy dokonał zamiany swoich dóbr w Szelejewie na połowę Byłakowa, wreszcie w 1476 r. sprzedał ją¹³²⁴.

¹³²⁰ Akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹³²¹ Z ostrożności T. Jurek uchylił się od zaproponowania, który syn Pietrasza (II.56) był ojcem Jana, zob. *idem*, *Panowie...*, s. 76–77. Imię Jana pojawia się w dokumencie z 9 IV 1443 r. jako *Johannes Wirzbyensky*, zob. KDW, t. V, nr 700; zob. też KDW SN, t. I, z. 1, nr 321 (s. 369), dokument z 3 V 1478 r., *Johannes Wyrzbyensky*. Jeszcze inny dokument zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 77, przypis nr 225.

¹³²² Akta archiwalne cytowane w: T. Jurek, *Panowie...*, s. 76, przypis nr 221.

¹³²³ Akta archiwalne cytowane *ibidem*, s. 76, przypis nr 224.

¹³²⁴ Akta archiwalne cytowane w: T. Jurek, *Panowie...*, s. 76, przypis nr 224.

II.92 PIOTR

Piotr z Dalabuszek był starszym synem Krystyna (II.69). Pojawił się w 1465 r. Wtedy to bracia Piotr, Mikołaj i Krystyn, właściciele dóbr pospólnej ręki w Dalabuszkach, znajdowali się w sporze z Janem, Zachariaszem, Piotrem i Maciejem, braćmi z Ostrowa koło Śremu¹³²⁵.

II.93 MIKOŁAJ

Mikołaj, drugi syn Krystyna (II.69), znany jest dokumentom z lat 1465–1505. Zowano go Mikołajem z Dalabuszek, Dalabuskim, Daleburskim i Dalaburskim¹³²⁶. W 1465 r. określono go jako brata Piotra i Krystyna¹³²⁷. Kilkakrotnie dokumenty notowały jego powinowactwo z różnymi osobami. W 1465 r. nazwano go wujem Jana z Konar¹³²⁸. Najprostsze wytłumaczenie tego określenia prowadziłyby do wniosku, że Mikołaj miał nieznaną bliżej siostrę będącą matką tegoż Jana. Zapewne jednak matka Jana i nieznaną nam żona Mikołaja były siostrami. Odnośnie do zapiski z 1494 r., w której nazwano Mikołaja wujem córki Mikołaja Siedleckiego, należałoby uzupełnić książkę Tomasza Jurka o nieznaną z imienia siostrę Mikołaja, bo wujem określano także jego brata Krystyna (II.94). Załóżmy jednak, że obaj bracia byli żonaci z siostrami żony Mikołaja Siedleckiego¹³²⁹. Zapiski te brzmią następująco: „nobilka [szlachcianka] Jadwiga, żona nobila [szlachcica] Mikołaja Chwalcowskiego, Anna, Małgorzata, Barbara i Katarzyna, panny, siostry rodzone niedzielne, dziedziczki w Syedlecz, córki olim [niegdyś tak określano informacje o fakcie śmierci] Mikołaja Syedleczkiego, z Piotrem Choczeskim i Janem Colaczkowskim stryjami, Crezodem Dalabuskim i Mikołajem Dalabuskim wujami, całą połowę wsi Syedlecz w pow. kościańskim sprzedały za 500 grzywien nobilowi Janowi Syedleczkiemu, bratu ich stryjecznemu”¹³³⁰. Kolejne powiązania rodzinne Mikołaja, które znajdują się w dokumencie z 1504 r., są niejasne. Nazwano tam mianowicie Mikołaja stryjem synów Macieja Kawiec-

¹³²⁵ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=17539> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹³²⁶ KDW SN, t. I, z. 1 nr 345 (s. 391), dokument z 9 XII 1496 r., świadek *Nicolao de Dalebusky*. B. Ulanowski, *Materiały...*, nr 221 (s. 360), *Nicolao Dalebursky*.

¹³²⁷ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=17539> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹³²⁸ *Ibidem*.

¹³²⁹ *Ibidem*.

¹³³⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 2257 (Nr. 1383) 1494 (f. 33v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.]; TD – Teki [Włodzimierza] Dworaczka. To samo także w Grodzkie i ziemskie > Poznań > Ziemskie, XV wiek 9905 (Nr. 11 gr. 1388) 1494 (f. 52), gdzie dopisano: „Jan S. całą 1/2 ib., od nich kup., w 200 grz. N. Annie, wd. po ol. Mikoł. S. na wyd.”.

kiego z Zakrzewa oraz Elżbiety, żony Andrzeja Sułockiego; co to określenie miałyby oznaczać, nie wiadomo (stryj to przecież brat ojca)¹³³¹.

II.94 KRYSTYN

Krystyn z Dalabuszek z dokumentów z lat 1465–1494 był najmłodszym synem Krystyna (II.69), pełnił urząd wicepodkomorzego w Kościanie. Pozostawił po sobie syna Piotra (II.112).

W latach 1465–1494 określano go Krystynem, Krzczonem z Dalabuszek, Daleburskim czy Dalabuskim¹³³². W 1465 r. określono go jako brata Piotra i Mikołaja¹³³³. Krystyn był wicepodkomorzym w Kościanie w latach 1485–1491¹³³⁴. W 1494 r. Krystyn został nazwany wujem córek Mikołaja Siedleckiego (zob. poprzedni biogram)¹³³⁵. Krystyn zmarł 14 IV 1494 r.¹³³⁶ Z cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...* akt klasztoru benedyktyńskiego w Lubiniu dowiadujemy się, że w 1467 r. Katarzyna, żona Krystyna z Dalabuszek, dała mu jedną trzecią swego posagu, tj. 400 grzywien, które zapisał jej poprzedni mąż, Bartosz Jutroski, na wsi Rozkochowo w powiecie kościańskim, na części miasta Jutrosin i części wsi Siedlec w powiecie pyzdrskim, a także dała mu jedną trzecią ze spadku 80 grzywien po ciotce Małgorzacie. W latach 1487–1494 Krystyn Daleburski poręczał za klasztor lubiński¹³³⁷.

¹³³¹ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=17539> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.]. Zob. też wpis z 1505 r.: „N. Anna wd. po Macieju Kawieckim, dziedzicu w Zakrzewie, intromit. do 1/2 w Zakrzewie. Dali jej introm.: Piotr, Tomasz i Andrzej, bicia rodzeni, mający lata, i Maciej i Wojciech małoletni, w tow. N. Mikołaja Dalebuskiego, stryja, oraz X. Jakuba Caszyczkiego plebana w Gostyniu wuja”; Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 281 (Nr. 232) 1505 (f. 46), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28.03.2016 r.]. Por. Wcześniejszy wpis z 1504 r.: „NN. [nobile] Piotr, Tomasz, Andrzej, Maciej i Wojciech, bracia rodzeni niedzielni, ss. ol. Macieja Cawyczskiego dziedzice w Zakrzewie małoletni, w tow. N. Mikoł. Daleburskiego stryja i X. Jana Caszyczkiego plebana w Gostyniu wuja i opp. swych, 1/2 Zakrzewa w p. kość. N. Annie Krzekotowskiej matce swej, a wd. po ol. Macieju Caw. za 500 zł. wyd.”; Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część I 7017 (Nr. 1390) 1504 (p. 5).

¹³³² Z. Cieplucha, *op. cit.*, s. 143.

¹³³³ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=17539> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹³³⁴ A. Gąsiorowski, *Urzędnicy wielkopolscy...*, nr C 867 (s. 148), wicepodkomorzy kościański 25 X 1485 r. – 8 III 1491 r.

¹³³⁵ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=17539> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹³³⁶ MPH t. V, s. 620, *Liber Mortuorum Monasterii Lubinensis, 1494. Christini de Dalabuszki*.

¹³³⁷ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=17539> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

II.95 JAN

Jan Rydzyński, syn Stefana (II.70), poległ 18 IX 1454 r. w bitwie pod Chojnicami¹³³⁸. Od niego pochodzili Rydzyńscy herbu Wierzbna (II.B.). Jego żona nosiła imię Agnieszka¹³³⁹. Miał z nią czwórkę dzieci: dwóch Janów, Wojciecha i Jadwigę (II.B.1–4). Występował w dokumentach z lat 1444–1454¹³⁴⁰. Pojawił się w 1444 r., gdy wspólnie z Janem Tworzyjańskim mieli dług wobec Wincentego Cybka z Dzieczyny na sumę 80 grzywien i dwóch kop groszy¹³⁴¹. W tym samym roku Jan sędził się z Janem Malechowskim w przedmiocie zaprzysiężenia, że ten zwolnił nieżyjącego już Stefana Rydzyńskiego od zobowiązań wobec dzieci nieżyjącego już Magnusa z Czerniny i ich stryja Dawida (być może chodziło o poręczenie)¹³⁴². W 1446 r. Jan wykupił czynsze: dla altarii w Krzywiniu od sumy 18 florenów 10 groszy, a dla altarii w Gostyniu od sumy 100 grzywien. Odnośnie do altarii w Gostyniu zakończyło się to sporem z kolatorami tej altarii na tle środków finansowych, żądali oni bowiem zwrotu sumy głównej zgodnie z dokumentem fundacyjnym zapłaty w szerokich groszach praskich, a nie we florenach węgierskich, co zaoferował Jan. Tego ostatniego poparł bp poznański Andrzej Bniński, który uznał jednak, że powinni przyjąć zapłatę we florenach, z zastrzeżeniem, że każda grzywna ma być liczona po 13 florenów (na podstawie informacji kupców z Kościana)¹³⁴³. Wreszcie 6 V 1449 r. Wojciech, woźny sądu ziemskiego w Kościanie, zapowiedział dobra [zakazać na nie wstępu] tegoż w Pawłowicach, Dąbczu, Robczysku i Kłodzie¹³⁴⁴.

II.96 WAWRZYNIEC

Wawrzyniec z Pawłowic, drugi syn Stefana (II.70), zmarł po 1479 r. Od niego pochodzili Pawłowscy herbu Wierzbna (II.C.). Występował w latach 1465–1479. Jego żoną była Ada z nieznanego rodu¹³⁴⁵. W 1465 r. Wawrzyniec pozwał Sędziwoja Grodzickiego z Grodziska Wielkopolskiego o napad na zamek w Rydzynie wraz z drugim sobie podobnym [czyli szlachcicem] i grabież złota, srebra, aksamitu i pereł o wartości 500

¹³³⁸ L. Preibisz, *op. cit.*, s. 19.

¹³³⁹ W 1446 r. Jan dokonał zapisu dla swej żony Agnieszki po 400 grzywien posagu i wiana na połowie swych dóbr w powiecie kościańskim, tzn. na mieście Rydzynie (bez zamku) i wsiach Dąbcze, Pawłowice, Robczysko, Kłoda, Tarnowa oraz na połowie Przybiny, zob. akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹³⁴⁰ Zob. akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹³⁴¹ Zob. akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹³⁴² Zob. akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹³⁴³ Zob. akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹³⁴⁴ Księga ziemna kościańska – wypis w L. Preibisz, *op. cit.*, s. 159.

¹³⁴⁵ W 1474 r. Wawrzyniec zapisał swojej żonie Adzie po 400 grzywien posagu i wiana na Robczysku i Pawłowicach, zob. akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

florenów [węgierskich?], jednak pozwany przysięgą oczyścił się z zarzutów¹³⁴⁶. Dnia 21 I 1466 r. Wawrzyniec pozwał Jana z Sarnowy i Żołędnicę, którego po śmierci swego brata Jana Rydzyńskiego ustanowił burgrabią w zamku w Rydzynie, ten jednak wraz z drugim sobie podobnym (czyli szlachcicem) i jednym niższego stanu wyłamał zamek i zrabował ze skrzyni srebrny kubek, srebrną pokrywkę, 7 złotych pierścieni z drogocennymi kamieniami – to wszystko wartości 130 florenów węgierskich, a ponadto złotą zaponę o wartości 100 florenów węgierskich¹³⁴⁷. W 1472 r. Wawrzyniec zbył Szymonowi z Przybiny połowę Przybiny za 200 grzywien¹³⁴⁸. Ostatni raz Wawrzyniec jest wzmiankowany w 1479 r.¹³⁴⁹

II.97 BARBARA

Barbara, jedyna znana córka Stefana (II.70), była zamężna za Sędziwojem Grodzickim. Pojawia się w dokumencie z 1467 r., określającym Wawrzyńca jako brata rodzzonego Barbary, żony Sędziwoja – niegdyś Grodzickiego¹³⁵⁰.

POKOLENIE XVI

II.98 STEFAN

Stefan (Štěpán) był najstarszym synem Hinczika (II.72), występował w dokumentach z lat 1447–1482. Dokumenty źródłowe na jego temat przedstawili Graf von Seldern i Stibor¹³⁵¹. W 1447 r. Stefan z Wartnow kupił wieś Suditz od synów Hinczika z Wierzbna: Stefana, Bernarda i Jana. Rok później trzej bracia wystąpili w dokumencie ks. oleśnickiego Konrada VII. Trzej bracia występowali też w układach majątkowych wuja Bernarda Birki¹³⁵². W 1452 r. Stefan ponownie został wymieniony obok braci (określonymi jako nieletni). Dnia 2 II 1478 r. świadkował na dokumencie ks. Jana opolskiego¹³⁵³. Dnia 23 IV 1482 r. zawarł transakcję z Michałem Jachelnym w sprawie folwarku w Bo-

¹³⁴⁶ Zob. akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹³⁴⁷ L. Preibisz, *op. cit.*, s. 159–160.

¹³⁴⁸ Zob. akta archiwalne cytowane w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 5 XI 2015 r.].

¹³⁴⁹ Zob. akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹³⁵⁰ Zob. akta archiwalne cytowane *ibidem*.

¹³⁵¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 15 oraz cz. II, s. 63. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 21 (s. 29). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 49 przedstawia dość skromny biogram.

¹³⁵² P. Kozák, *op. cit.*, s. 114–115. W sprawach dotyczących Fulštejnu występowali Stefan i Jan, s. 124.

¹³⁵³ CDS 6, nr 308 (s. 102).

huminie¹³⁵⁴. W tym samym roku zawarł umowę z Borzywojem z Bohumina¹³⁵⁵. Ostatni raz Stefan występuje w dokumencie ks. Jana opolskiego z 10 IX 1482 r.¹³⁵⁶

II.99 BERNARD

Bernard był drugim synem Hinczika (II.72), występował w dokumentach z lat 1447–1464. Być może pozostawił syna Bernarda (II.113). Dokumenty, w których występował, zostały omówione w poprzednim biogramie¹³⁵⁷.

II.100 JAN

Jan był ostatnim synem Hinczika (II.72), zmarł 16 VI 1477 r., z żoną Dorotą z Rudy (koło Bytomia) doczekał się pięciorga dzieci: Heleny, Bernarda, Hinka, Mikołaja i Małgorzaty (II.114–118). Dokumenty z nim związane omówili Graf von Seldern i Stibor¹³⁵⁸. Poza dokumentami cytowanymi w biogramie jego brata Stefana występuje jako świadek w dokumencie z 24 IV 1471 r. ks. Mikołaja opolskiego. Istotny dokument z 1473 r. informuje nas, że żoną Jana była Dorota z Rudy¹³⁵⁹; kupił wtedy wieś Rohozon lub Rohozany od braci Mikołaja i Wacława z Władzienina. W 1476 r. w kilku dokumentach królów: czeskiego Władysława Jagiellończyka i węgierskiego Macieja Korwina Jan występował już jako właściciel Bruntala, określany też jest tam jako Bruntalski. Jak informuje Graf von Seldern, Jan zmarł w 1477 r. Na jego nagrobku widniał napis: *Anno Domini 1477 feria 2 post octavas Corporis Christi obiit Generosus Dominus Joannes Comes a Vrbna, orate pro eo*, czyli zmarł 22 IV¹³⁶⁰.

II.101 HELENA

Helena była starszą córką Hinczika (II.72), poślubiła Mikołaja Herborta z Fulštejnu i Władzienina (*Mikulaš mladši z Vladětina*), zmarła w Bilovcu w 1476 r.¹³⁶¹ W 1464 r. występuje jako żona Mikołaja, a zarazem siostra ww. braci.

¹³⁵⁴ *Ibidem*, nr 337 (s. 112).

¹³⁵⁵ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 16.

¹³⁵⁶ CDS 6, nr 345 (s. 114).

¹³⁵⁷ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 49 pisze o nim niewiele.

¹³⁵⁸ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 15. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 22 (s. 29). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 49 skupił się na koligacjach z rodem jego małżonki.

¹³⁵⁹ J. Sinapius, *Des Schlesischen Adels Anderer Theil, Oder Fortsetzung Schlesischer Curioitäten, Darinnen Die Gräflichen, Freyherrlichen und Adelichen Geschlechter [...]*, t. II, Leipzig und Breslau 1728, s. 276, Dorota, córka Jerzego z Rudy i Ropy i Małgorzaty z Kravaře. Wdowa po Janie z Fulštejna, zmarła po 1464 r., L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 49.

¹³⁶⁰ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 16. O konflikcie z Maciejem Korwinem zob. P. Kozák, *op. cit.*, s. 129 *in fine*.

¹³⁶¹ J. Kapras, *Číslo 31*, nr 55 (s. 72); braterstwo określone na s. 73. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 50.

II.102 ZOFIA

Zofia była młodszą córką Hinczika (II.72), poślubiła Piotra Wiplara z Uszyc (pow. oleski), któremu ks. opawski Waclaw 11 I 1471 r. nadał dobro Gostyń. Wiplar był często określany jako *Gardawsky*¹³⁶². Jego ojcem lub dziadkiem był Maciej Wiplar z Uszyc, któremu za zasługi w bitwie pod Grunwaldem król Władysław Jagiełło nadał Nowogródek (zob. Długosz).

II.103 HENRYK

Henryk Wirbieński był prawdopodobnie synem Jana (II.74) i to najstarszym, zwano go „z Kępy”, występował w dokumencie z 1456 r. Dnia 26 VIII 1456 r. w dokumencie ks. Mikołaja opolskiego pojawił się *Gindrzych Wrbinsky z Campa* (Kępa pod Opolem)¹³⁶³. Widzimy go także w dokumencie tegoż Mikołaja z 24 XI 1456 r. (*Gyendrzych Wyrbensky*)¹³⁶⁴.

II.104 JERZY (JIRZIK)

Jerzy Wirbieński z Kępy, syn Jana (II.74), pojawił się między 1459 a 1469 r. Pozostawił zapewne dwóch synów: Jana i Jerzego (II.119–120)¹³⁶⁵. Jest świadkiem w dokumencie ks. opolskiego Mikołaja 6 V 1459 r. (*Gyrzik Wyrbensky z Campe*)¹³⁶⁶. Graf von Seldern cytuje jeszcze dokument z 1468 r., w którym określono Jirzika mianem *Girzick z Wirben*)¹³⁶⁷. Ponownie Jerzy pojawia się 6 IV 1469 r. (*Georgio Wyrzensky*)¹³⁶⁸.

II.105 JAN

Jan Wirbieński z Kępy znany z dokumentu z 6 V 1459 r. (zob. wyżej) był ostatnim synem Jana (II.74).

II.106 KONRAD

O Konradzie (synu Mikołaja II.75) dowiadujemy się z dokumentu z 1481 r., w którym opisany jest zatarg między szlachcianką Barbarą, żoną szlachcica Konrada z Goła-

¹³⁶² L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 50.

¹³⁶³ CDS 6, nr 237 (s. 76). L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 46.

¹³⁶⁴ CDS, *Neunter Band, Urkunden der Stadt Brieg, urkundliche und chronikalische Nachrichten über die Stadt Brieg, die dortigen Klöster, die Stadt – und Stiftsgüter bis zum Jahre 1550*, Herausgegeben von Dr. C. Grünhagen, Breslau 1870, cyt. dalej CDS 9, nr 971 (s. 138).

¹³⁶⁵ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 46, uczynił ich synami Henryka (II.103).

¹³⁶⁶ CDS 9, nr 979 (s. 139). Tu także z bratem Janem (zob. niżej).

¹³⁶⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 15.

¹³⁶⁸ CDS 2, nr XXXIII (s. 101).

szyna, a Marcinem, kowalem z Pońca. Starosta generalny Wielkopolski Mikołaj z Kutna nałożył wadium 100 grzywien za złamanie spokoju¹³⁶⁹.

II.107 WOJCIECH

Wojciech był zapewne najstarszym z synów Michała (II.87), wniosek taki można wyciągnąć z kolejności braci podanych przy prawie patronatu nad kościołem parafialnym w Gołaszynie (1496 r.) oraz z faktu, że pierwsza żona Wojciecha była wdową po jego stryjecznym stryju Marcynie Bocie (II.76). Wojciech Gołaski występuje w dokumentach z lat 1487–1521. W 1487 r. sprzedał Jakubowi Zgirzy ze Zgirzyc (szwagrowi, mężowi jego siostry Doroty (II.110)) trzy łany, na których byli osadzeni kmiecie Michał, Harder i Wawrzyniec i jeden łan niezasiedlony, zwany Miśniarowski, w Gołaszynie za 80 zł węgierskich z zastrzeżeniem prawa wykupu jako posagu swej siostry Doroty. Pierwszą żoną Wojciecha była Jadwiga, wdowa po Michale Bocie Gołaskim. Nie żyła już na pewno w 1496 r., bo wtedy Wojciech zapisał swej drugiej żonie, Małgorzacie, córce nieżyjącego już Jana Moraczewskiego, po 100 zł węgierskich posagu i wiana na połowie części dóbr dziedzicznych w Gołaszynie¹³⁷⁰. W 1497 r. król Jan I Olbracht w związku z wyprawą mołdawską nadał Piotrowi Ocieskiemu prawa do dóbr Wojciecha Gołaskiego w Wielkopolsce z powodu zaniedbania obowiązku wyprawy wojennej¹³⁷¹, stąd w 1498 r. Wojciech Gołaski z powodu złamania nogi wysłał w swym zastępstwie służebnika na wyprawę wojenną¹³⁷². W 1521 r. Wojciech sprzedał Andrzejowi Bojanowskiemu, dziedzicowi w Gołaszynie, swą połowę lasu Sztankwort wraz z folwarkiem Szyby i innymi przynależnościami tej połowy lasu w Gołaszynie za 30 grzywien z zastrzeżeniem prawa wykupu, poręczył mu również, że będzie go bronić od roszczeń osób trzecich¹³⁷³.

¹³⁶⁹ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

¹³⁷⁰ Zob. *ibidem*.

¹³⁷¹ *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contextuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. P. 2, Iohannis Alberti regis tempora complectens (1492–1501)*, Varsoviae MCMVII, cyt. dalej MS, t. II, nr 802 (s. 49). Dokładniej zob. *Materiały do dziejów polskiego ruszenia z lat 1497 i 1509*, wyd. A. Pawiński, S. Kutrzeba, AKH, t. IX, Kraków 1902, *F. VI Festi Nativitatis Beatissime Virginis Mariae*, czyli 8 IX 1497 r., nr 182 (s. 286).

¹³⁷² [1855] *Acta expeditionum bellicialium palatinatus Calissiensis et Posnaniensis in Valachos et in Turcas a. 1497–1498 in Archivo regio Posnaniensi asservata edidit Michael Bobrzyński, Cracoviae MDCCC-LXXXII*, cyt. dalej AEBPCP, nr 583 (s. 150), *Nobilis Albertus Golasski casu, ex equo pes sibi confractus est, quare propter mutilationem super eundem pedem ex eodem casu, qui non valet ad hanc professionem bellicam, de bonis suis, ubi que habet Iohannem familiare in equo szyvy cum balista et lorica ac gladio penes Iohannem nobilem Golasski ad hoc bellum expeditiv*.

¹³⁷³ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

II.108 JAN

Jan był zapewne drugim z synów Michała (II.87), wniosek taki można wyciągnąć z kolejności braci podanych przy prawie patronatu nad kościołem parafialnym w Gołaszynie (zob. wyżej). W związku z niestawiennictwem na wyprawę mołdawską swego brata Wojciecha pojawił się w dwóch dokumentach Jana Olbrachta¹³⁷⁴. Żył jeszcze w 1507 r. Jego żoną była Marta, córka Stefana Lubońskiego z Luboni koło Pońca. Ten ostatni w 1496 r. jest wspomniany jako zmarły w dokumencie, w którym Jan zapisał żonie Marcie po 100 grzywien posagu i wiana na połowie części dziedzictwa w Gołaszynie. Już wcześniej, w 1485 r., Jan zapisał żonie Marcie po 100 grzywien półgroszy posagu i wiana na dwóch częściach w Gołaszynie z dwoma folwarkami, dworem i trzema stawami z rybnikami. Jak już wspomniano wyżej, w 1479 r. Jan Gołaski nabył od stryja Kaspra Gołaskiego jego ojcowiznę w Gołaszynie za 100 grzywien. W 1500 r. Jan nabył od Marcina Łowęckiego z Łowęcina koło Swarzędza dwa łany zasiedlone, na których gospodarowali Melchior Lobusch i Mały Michał, a także połowę sołectwa i jedną trzecią folwarku zwanego Szybą z łąką w gaju przynależną do tegoż folwarku w Gołaszynie za 100 zł węgierskich. Rok później nabył od bratanicy Jadwigi (II.121), córki Jerzego (II.109), za 20 grzywien część w Gołaszynie, jaka przypadła jej w spadku po Annie Gołaskiej zwanej Boginką (jest prawie pewne, że ta ostatnia była matką Jadwigi). W dokumencie z 1507 r. Jan pojawił się po raz ostatni jako żywy, określony jako nepot Doroty, wdowy po Jakubie Zgirza ze Zgirzyc, co jest jakimś nieporozumieniem, bo Dorota była jego siostrą (II.110)¹³⁷⁵.

II.109 JERZY

Jerzy pojawia się tylko raz w 1496/1497 r. w cytowanym wyżej dokumencie Jana Olbrachta. To on zapewne był mężem Anny Gołaskiej zwanej Boginką i ojcem Jadwigi (II.121).

II.110 DOROTA

Dorota była wspominana wyżej jako siostra Wojciecha (II.107) i pośrednio Jana (II.108). W 1487 r. była żoną Jakuba Zgirza ze Zgirzyc, który w 1507 r. jest wspomniany

¹³⁷⁴ Pierwszy z tych dokumentów zob. AEBPCP, nr 583, przypis nr 1855. Drugi to kolejny nr, 584, *Nobilis Margaretha consors nobilis Georgii in Golaschyno heres Martinum familiarem suum de paternis bonis quae habet in Golaschyno, videlicet sorte, cum equitem Martinum in equo wrony cum lorica et gladio penes Iohannem nobilem Golasski ad hoc bellum expedit.*

¹³⁷⁵ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

jako zmarły (zob. wyżej). W tym samym 1507 r. Dorota określiła siebie jako córkę Michała Gołaskiego i żonę Wojciecha Grabionowskiego z Pucółowa¹³⁷⁶.

II.111 MAŁGORZATA

W dokumencie Jana Olbrachta (1496/1497 r.) Jerzy (II.109) został określony jako brat Małgorzaty (zob. wyżej). O niej nic więcej nie wiemy.

II.112 PIOTR

Piotr Dalabuski, syn Krystyna (II.94), występował w dokumentach z lat 1495–1534. Między 1495 a 1534 r. był określany jako Piotr Daleburski, Dalabuski, Dalebuski. Był trzykrotnie żonaty (zob. niżej). Miał z drugą żoną dwóch synów: Wojciecha i Hipolita (II.122–123) oraz córkę Elżbietę (II.124). Tę filiację potwierdza wpis z 1508 r.: „G. [Gerner?] Hieronim Rozdrażewski, kasztelan przemęcki, wydał połowę wsi Gola (pow. pyzdrowski) od Katarzyny Golskiej, żony Stanisława Skudlskiego na wydanie nabytą, za 100 grzywien Wojciechowi, Hipolitowi i Elżbiecie, synom i córce zmarłej Katarzyny Skudlskiej, żony Piotra Dalebuskiego”¹³⁷⁷.

W 1495 r. nobil Piotr Dalabuski zapisał 100 grzywien posagu i wiana żonie swej Esterze na połowie wsi Dalabuszki (pow. kościański) w dziale [dokonując podziału] ze stryjem rodzonym Mikołajem (II.93)¹³⁷⁸. W 1496 r. Piotr Dalabuski zapisał 100 grzywien posagu i wiana żonie Esterze na połowie wsi Dalabuszki w pow. kościańskim, należnych mu z działów ze stryjem Mikołajem (II.93)¹³⁷⁹. W 1496 r. Estera, żona Piotra Daleburskiego, rozliczyła z dóbr po ojcu i matce w Sirakowie bpa poznańskiego Uriała z Górki¹³⁸⁰. W 1497 r. Piotr Dalabuski sprzedał dożywotnio całą połowę wsi Mszczyczyzna w pow. kościańskim za 100 grzywien Katarzynie Jutroskiej, swej matce¹³⁸¹. W tym samym roku Piotr Dalabuski zapisał 100 grzywien posagu i wiana żonie Esterze, córce zmarłego Jana Blozeyewskiego [Błażejewskiego] na połowie wsi Dalabuszki w pow. kościańskim i na drugiej części wsi Nowiec¹³⁸². Z kolejnego wpisu wynika, że jeszcze

¹³⁷⁶ Zob. *ibidem*.

¹³⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 1384 (Nr. 786) 1508 (p. 66), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁷⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Ziemskie > XV wiek 10320 (Nr. 11 gr. 1388) 1495 (f. 118v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁷⁹ Grodzkie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 2640 (Nr. 1383) 1496 (7, f. 94v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁸⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 5553 (Nr. 230) 1496 (f. 84), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁸¹ Grodzkie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 2868 (Nr. 1383) 1497 (7, f. 138), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁸² Grodzkie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 2871 (Nr. 1383) 1497 (7, f. 138), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

w tym samym roku zmarła, bo w 1498 r. nobil Piotr *Crezon* [Krzczone] Dalebuski poręczył żonie swej Katarzynie, córce zmarłego Jana Scudlskiego [ze wsi Szkudła w pow. kaliskim], nadać 50 grzywien posagu i wiana na połowie Mszyczyna w pow. kościańskim¹³⁸³. Jeszcze w 1497 r. nobil Andrzej Włościejewski Pasikoń swe prawo do Mszyczyna i pustek Gajewa w pow. kościańskim wyderkował sobie w 200 grzywnach od ks. Mikołaja ze Śródki, doktora dekretów, oficjała poznańskiego, a następnie za tyleż wydał nobilowi Piotrowi Dalabuskiemu¹³⁸⁴. W tym samym roku nobil Andrzej Włościejewski całą swą część dziedziczną we wsi Nowiec w pow. kościańskim zbył nobilowi Piotrowi Dalabuskiemu za 60 grzywien¹³⁸⁵. W 1502 r. Piotr Dalebuski zapłacił 8 skojców *peny*, bo nie stanął z pozwu Blizbora Chaławskiego, ojca Anny, żony Jana Lobesskiego¹³⁸⁶. W 1506 r. miał miejsce termin między nobilem Hieronimem Rozdrażewskim z I [niejasne] i Piotrem Dalebuskim z II. Jadwiga, żona Hieronima, winna była rez. [ydentowi?] Piotrowi Dalebuskiemu wieś Mszyczyno i wieś pustą Gajewo z sołectwem w Mszyczynie za 320 grzywien na wyderkauf. Zaś Katarzyna Dalieburska winna była skasować oprawę w wysokości 100 grzywien na wsi Gola¹³⁸⁷. W 1507 r. nobil Piotr Dalebuski ręczył Dobiesławowi z Kociug, iż uwolni całą część ojczystą we wsi Bogusławki (pow. kościański) sprzedaną Dobiesławowi za 100 zł¹³⁸⁸. W tym samym roku nobil Piotr Dalebuski zapisał 100 grzywien posagu i wiana żonie Katarzynie, córce zmarłego Jana Skudlskiego, na sumach oprawionych sobie przez Jadwigę, żonę Hieronima Rozdrażewskiego, na wydanych we wsi Mszyczyno i na dworze z przyległościami w Dalebuszkach, gdzie sam rezydował¹³⁸⁹. W 1507 r. nobilka Jadwiga Nowomiescka, żona nobila Hieronima Rozdrażewskiego, w towarzystwie Andrzeja Swianczyńskiego, stryja, i Wawrzyńca Kolnickiego, wuja, wydała wieś Mszyczyno wraz z sołectwem i pustką

¹³⁸³ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 5602 (Nr. 230) 1498 (f. 152), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁸⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 2867 (Nr. 1383) 1497 (f. 137v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁸⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 2869 (Nr. 1383) 1497 (f. 138), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.], wraz z łąką zwaną Koberne i jeziorem w dziedzinie Malinie za 60 grzywien półgroszka z zastrzeżeniem prawa wykupu, zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

¹³⁸⁶ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 4463 (Nr. 23) T. C. 1502 (f. 48v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁸⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 1 526 (Nr. 862) 1506 (f. 209v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁸⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 1 639 (Nr. 862) 1507 (f. 282), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁸⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 6860 (Nr. 1390) 1507 (f. 111v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

Gajewo (pow. kościański) za 120 grzywien nobilowi Piotrowi Dalebuskiemu¹³⁹⁰. Ponownie w 1507 r. Katarzyna, żona Piotra Dalebuskiego, została wspomniana, gdy nobilka Katarzyna Golska, żona Stanisława Skudlskiego [bratowa Katarzyny Dalebuskiej], w towarzystwie Piotra Tharnowskiego, stryja [?], i Macieja Krzyżanowskiego, wuja, wydała połowę wsi Gola (pow. pyzdry) Hieronimowi Rozdrażewskiemu za 100 grzywien, gdzie miała oprawę [dobra dla zabezpieczenia posagu i wiana] Katarzyna, żona Piotra Dalebuskiego¹³⁹¹. W 1508 r. nobil Piotr Kr[z]czon Dalebuski rozliczył Jadwigę Nowomiejską, żonę Hieronima Rozdrażewskiego, kasztelana przemęckiego, i tegoż z 300 grzywien, w której to sumie Piotr od Jadwigi i Hieronima wieś Mszczyczyno z sołectwem i w Gajewie pustkę [obie wsie w pow. kościański] miał teraz wyderkować nobil Jan Grabowiecki, dziedzic w Mszczyzynie, winny 33 grzywny Rozdrażewskiemu¹³⁹². W 1510 r. nobil Piotr Dalebuski z Dalabuszek zapłacił 8 skojców, bo nie stawił się z pozwu Piotra Bozewskiego o 300 grzywien „za zmarłą Esterą, siostrzenicą rodzoną, na niego spadłych”¹³⁹³. W tym samym roku występował jako jeden z dwóch właścicieli Jaraczewa (*Petrus Dalýebusski*)¹³⁹⁴. W 1511 r. nobilka Katarzyna Golska, żona Stanisława Skudlskiego, w towarzystwie Piotra Tarnowskiego, stryja [?], i Macieja Krzyżanowskiego, brata, poręczyła Hieronimowi Rozdrażewskiemu, iż uwolni połowę wsi Gola (pow. pyzdry), gdzie nobilka Katarzyna, żona Piotra Dalebuskiego, miała oprawę¹³⁹⁵. W 1511 r. nobil Hieronim Rozdrażewski ręczył Piotrowi Dalebuskiemu za Jadwigę Nowomiejską, żonę swoją, iż uwolni całą wieś Mszczyczyno wraz z sołectwem w Gajewie pustym w pow. kościańskim, Piotrowi za 120 grzywien z tytułu wyderkaufu¹³⁹⁶. W 1511 r. Piotr Błożejewski miał sprawę przeciwko Piotrowi Dalebuskiemu o 100 grzywien posagu zmarłej nobilki Estery, siostry rodzonej Piotra¹³⁹⁷. W 1511 r. po raz pierwszy jest poświadczona trzecia żona Piotra: nobilka Anna Gościejewska, żona nobila Piotra Dalabuskiego, kwitowała swego brata rodzonego Bogusława z ojcowizny i macierzy w wsi

¹³⁹⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 6858 (Nr. 1390) 1507 (f. 111), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁹¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 1 6859 (Nr. 1390) 1507 (f. 111v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 1 721 (Nr. 863) 1508 (f. 19v i 20), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁹³ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 4539 (Nr. 23) T. C. 1510 (f. 127), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁹⁴ Drugim był *Stanislaus Scudlski*, zob. *Liber Beneficorium Dioecesis Posnaniensi. Anno 1510. Księga uposażenia diecezji poznańskiej z roku 1510*, wyd. ks. J. Nowacki, Poznań 1950, s. 143–144.

¹³⁹⁵ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 2 2081 (Nr. 170) 1511 (f. 12), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁹⁶ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 2 2080 (Nr. 170) 1511 (f. 11v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.]. Niejasny dopisek wydawcy: „Rezygn. chyba przez Andrzeja Włościejewskiego Pasikonía”.

¹³⁹⁷ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 4606 (Nr. 23) T. C. 1511 (f. 240v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

Gościejewo (pow. pyzdrowski)¹³⁹⁸. W 1512 r. Piotr Dalabuski wymienił całą wieś Dalabuszki w pow. kościańskim za część wsi Chojno (ten sam powiat) z Piotrem Błozeyewskim [Błozejewskim, bratem nieżyjącej już pierwszej żony]¹³⁹⁹. W 1514 r. Piotr był już drugi raz wdowcem, skoro poślubił trzecią żonę: ks. Mikołaj z Łęczycy, altarysta ołtarza *seu* kapelanii w kościele w Koźminie, kwitował Annę, córkę zmarłego Wojciecha Gościejewskiego, a żonę nobila Piotra Dalebuskiego, z 24 grzywien zapisanych na całych częściach wsi Kromolice i Karczewo (pow. pyzdrowski) zmarłemu ks. Marcinowi z Koźmina na altaryście przez zmarłego Wojciecha Gościejewskiego na wyderkowanie¹⁴⁰⁰. W 1524 r. nobil Piotr Dalabuski, dziedzic w Kromolicach, sprzedał (i z wyderkawu [wyderkau, sprzedaży z zastrzeżeniem prawa odkupu] zrezygnował) dwie łąki w Kromolicach w pow. pyzdrowskim nobilowi Jakubowi Dzierżanowskiemu za 12 grzywien¹⁴⁰¹. W 1528 r. nobil Piotr Dalabuski, dziedzic w Kromolicach, sprzedał (i z wyderkawu zrezygnował) całkowicie swój folwark, leżący między łąkami Koźminski smug i Jeżera, oraz te łąki leżące we wsi Przybysławice pustej w pow. pyzdrowskim za 6 grzywien nobilowi Mikołajowi Cieleckiemu¹⁴⁰². W 1529 r. Piotr Dalabuski sprzedał połowę wsi Kromolice (pow. pyzdrowski), nabytą od Bogusza Gościejewskiego za 600 grzywien Janowi Chłapowskiemu¹⁴⁰³. Kilka wpisów dotyczy trzeciej żony Piotra. W 1529 r. nobil Wincenty Cielmicki wydał Annie Gościejewskiej, żonie Piotra Dalebuskiego, całe połowy miasta Półkpie i wsi Siedmidrogowo z całym folwarkiem (pow. pyzdrowski), wolne od oprawy żony Agnieszki, za 262 i pół grzywny. Następnie Anna Gościejewska, córka zmarłego Wojciecha, żona Piotra Dalebuskiego, w towarzystwie Wojciecha Gościejewskiego, nepota z brata rodzonego, i Wincentego Cielmickiego, wuja, wydała czwarte części miasta Półkpie i wsi Siedmidrogowo za 70 grzywien mężowi¹⁴⁰⁴. W 1531 r. nobil Feliks Kaniński wydał całe połowy wsi Nowiec i Malinie (pow. kościański) za 250 grzywien Annie Gościejewskiej, żonie Piotra Dalebuskiego, a Anna te dobra wydała mężowi za 50 grzy-

¹³⁹⁸ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 2 2092 (Nr. 170) 1511 (f. 20), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹³⁹⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 516 (Nr. 233) 1512 (f. 29). To samo zob. Grodzkie i ziemskie > Kościan > Rezygnacje 11593 (Nr. 345) 1512 (f. 27v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 1 1727 (Nr. 866) 1514 (f. 111), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰¹ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 2 641 (Pyzdry 23) 1524 (f. 52), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰² Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 2 762 (Pyzdry 23) 1528 (f. 77v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 6353 (Nr. 1393) 1529 (f. 315v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 6374 (Nr. 1393) 1529 (f. 323 i 323v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

wien¹⁴⁰⁵. W 1532 r. Anna Gościejewska, trzecia żona Piotra Dalebuskiego, kwitowała tegoż Feliksa, dziedzica Nowca, z 250 grzywien, które na połowie Nowca i Malinia pustego miała od tegoż Canynskiego wyderkowane¹⁴⁰⁶. Rok później nobil Marcin Baranowski, dziedzic we wsi Drzastowo, wyderkował nobilce Annie Gościejewskej, żonie Piotra Dalebuskiego, trzy łany roli osiedlonej z łąką Rutki i dwa ogrody roli osiedlonej i trzy łany roli pustej z wyrębem drzew we wsi Chrzastowo (pow. kościański) za 250 grzywien¹⁴⁰⁷. W tym samym roku nobilka Anna Gościejewska, żona Piotra Dalebuskiego, połowę swej części we wsi Chrzastowo (pow. kościański) wyderkowanych sobie przez Marcina Baranowskiego, dalej wyderkowała mężowi za 50 grzywien¹⁴⁰⁸. Piotr żył jeszcze w 1534 r., co wynika z następującego wpisu: „nobilka Dorota, córka zmarłego Krzysztofa Pijanowskiego, w towarzystwie Piotra Dalebuskiego stryja [*sic!*] i Bartłomieja Gostkowskiego wuja, sprzedała czwartą część wsi Pijanowice (pow. kościański) za 300 grzywien Janowi Żytowieckiemu alias Kopaszewskiemu”¹⁴⁰⁹. Nie żył już w 1549 i 1554 r., co wynika z następujących wpisów: „Anna, córka zmarłego Wojciecha Gościejewskiego ze zmarłej Urszuli Cielmickiej, siostry zmarłego Wincentego Cielmickiego, a wdowy po zmarłym Piotrze Dalebuskim i Wincenty Grabowski, syn zmarłego Jana ze zmarłej Anny Cielmickiej, też siostry Wincentego, występowali w imieniu swoim i Katarzyny Chwalkowskiej, żony Jana Chwalkowskiego zwanego Mądel”¹⁴¹⁰. W 1554 r. Anna Gościejewska, wdowa po zmarłym Piotrze Dalebuskim, wytoczyła pozew do Starkowa przeciwko Janowi Starkowieckiemu, synowi zmarłego Franciszka¹⁴¹¹.

POKOLENIE XVII

II.113 BERNARD

Bernard był domniemanym synem Bernarda (II.99). Jako *Berhnardus Berhnardi de Vereben* został immatrykulowany na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1485 r.¹⁴¹²

¹⁴⁰⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 6678 (Nr. 1393) 1531 (f. 434v i 435), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰⁶ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1061 (Nr. 234) 1532 (f. 239v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰⁷ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Rezygnacje 12132 (Nr. 345) 1533 (f. 161), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰⁸ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Rezygnacje 12133 (Nr. 345) 1533 (f. 161v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁰⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Rezygnacje 12147 (Nr. 345) 1534 (f. 165), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴¹⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 5810 (Nr. 888) 1549, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴¹¹ Grodzkie i ziemskie > Puzdry > Część 1 4828 (Nr. 174) 1554 (f. 760), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴¹² T. Jurek, *Panowie...*, s. 61, przypis nr 165.

II.114 HELENA

Helena była najstarszym dzieckiem Jana (II.100) i Doroty z Rudy, zmarła w 1513 r. Około 1490 r. poślubiła Ernesta Tworkowskiego z Kravařów z dóbr Radunia, który zmarł w 1535 r.¹⁴¹³

II.115 BERNARD

Bernard Bruntálský z Vrbna był najstarszym synem Jana (II.100), zmarł 28 XII 1529 r. w Velkich Heralticach, był żonaty od 1490 r. z Katarzyną (Kateřina Holická) ze Šternberka¹⁴¹⁴. Była to córka Piotra, starosty (hejtmana) kraju kouřimskiego¹⁴¹⁵, najwyższego sędziego ziemskiego, najwyższego ziemskiego komornika i Katarzyny z Rožmberka. Po Bernardzie poszedł ród Bruntalskich z Vrbna (zob. II.A). W 1513 r. w podziale braterskim państwa bruntalskiego otrzymał jego połowę: Nasile (Nasiedle), Velké Heraltice itd. Posag i wiano żony Katarzyny zapisał na sumę 1000 zł węgierskich na Nasiedlu.

II.116 HINEK

Hinek był drugim synem Jana (II.100), zmarł w 1543 r., był starostą opawskim¹⁴¹⁶, poślubił w 1513 r. Joannę z Bietova (zmarłą w 1553 r.)¹⁴¹⁷. Była ona córką nieżyjącego już w chwili jej zamążpójścia Jiřika z Klimkovic (okręg Nowy Jiczyn), którą opiekował się stryj Aleš. Bliższe informacje o nim podał Jiři Stibor. To, że Hinek był środkowym synem Jana, wynika – zdaniem J. Stibora – z dokumentu z 18 VI 1496 r., w którym podano taką kolejność braci. Był to dokument księżnej Barbary, ostatniej karniowskiej przedstawicielki dynastii Przemyślidów, którego przedmiotem było przedłużenie – na podstawie poprzedniej umowy z królem Maciejem Korwinem – zastawu Bruntala na sumę 3000 zł śląskich na kolejne 10 lat. Po upływie tego terminu księżna Barbara wspólnie z Jiřikiem ze Šelmberka i z Kosti nadała braciom Bruntalskim Bruntal (zamek z mia-

¹⁴¹³ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 50. Został pochowany w Opawie, po śmierci Heleny poślubił Róže Wlček z Dobrozemic, a po jej śmierci ożenił się po raz trzeci z Agnieszką Osińską z Żytna, zob. s. 81.

¹⁴¹⁴ Jako małżeństwo pojawiają w dokumentach z 7–10 VI 1525 r., zob. J. Kapras, *Číslo 31*, nr 26 (s. 206). Data śmierci bez podstawy źródłowej, T. Jurek, *Panowie...*, tablica genealogiczna III. J. Stibor datuje jego śmierć na 26 XII, zob. *idem, op. cit.*, nr 26 (s. 30). L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 50 datuje jego narodziny na około 1470 r., określa też datę śmierci: 26 XII, żonę jego podaje jako urodzoną około 1470 r., zmarłą w 1525 r.

¹⁴¹⁵ Ten pogląd T. Jurka jest sprzeczny z wcześniejszą informacją J. Stibora, który czyni ją córką Albrechta ze Šternberka na Holešovie i Anny z Boskovic, zob. *idem, op. cit.*, nr 26 (s. 31).

¹⁴¹⁶ J. Kapras, *Číslo 31*, po nr 45 (s. 216), 16–19 XII 1528 r., nr 65 (s. 222); 14–17 XII 1530 r. jako *hajtman*. Data śmierci bez podstawy źródłowej, T. Jurek, *Panowie...*, tablica genealogiczna III. Zapewne znalazł ją u L. Igálfy'ego [von] Igáliego, *op. cit.*, s. 50. Rok 1542 podaje J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 24 (s. 30).

¹⁴¹⁷ J. Kapras, *Číslo 31*, nr 143 (s. 168). Po czesku Johanka z Bietova. Dokument z 1513 r. Ponownie pojawia się w 1524 r., zob. nr 22 (s. 204). Jej stosunki rodzinne omówił L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 50.

stem i prawem do pobierania myta), młynami w Górnych i Dolnych Wilgrubach (Václavov), Lichtward (Světla pod Pradlą), Stare Město, Wierderfle (Mala Véska), Novą Véskę i opuszczone wsie: Zarnici, Jeleni i Loučky. Nadała im także prawo wydobywania wszelkich rud na ich własność. Tak powstało bruntalskie państwo stanowe. Jednak bracia w 1513 r. podzielili je między sobą. Hinek na mocy układu z 1518 r. nabył Zbyslavice od Vaclava z Bi[e]tova, dwa lata później od Ondřeja Lutky kupił wieś Olbramice z opuszczonym Hýlovem. Później, w 1531 r., nabył Horni Životice. W 1535 r. Hynek ze Zvole i z Goldštejnu sprzedał Hinkowi małe miasto Náměšt na Hané i wieś Biskupstvi z dworem w okręgu ołomunieckim. Po śmierci brata Mikołaja w 1540 r. jako pełnomocnik jego synów sprzedał ich dobra w ziemi bytomskiej. W 1541 r. nabył od Fulštejnów z Bilovca Polankę. W latach 1530–1533 był ziemskim starostą księstwa opawskiego. Od 13 III 1536 r. do 11 XI 1542 r. zasiadał jako asesor w sądzie margrabstwa morawskiego. W dniu 25 VI 1541 r. zastępował najwyższego sędziego, Jana Zajlmača z Kunštat¹⁴¹⁸.

II.117 MIKOŁAJ

Mikołaj (Mikuláš Bruntálský z Vrbna) był ostatnim synem Jana (II.100), zmarł między 1515 a 1523 r.¹⁴¹⁹ W podziale dóbr w 1513 r. otrzymał Rudę. Tożsamość jego żony nie została ustalona. Pozostawił po sobie synów: Bartłomieja, Jana i Stefana (II.125–127)¹⁴²⁰. W 1525 r. w opawskich księgach podatkowych został wymieniony jako posiadacz Rudy¹⁴²¹. W 1527 r. wraz z bratem Hinkiem był opiekunem Reginy Kralitzkiej z Miechowic (pow. bytomski), późniejszej Cyganowej ze Słupska. Wcześniej w 1520 r. wraz z Pawłem Prokopem z Gierałtowic był opiekunem sieroty Mikołaja Budowskiego¹⁴²².

II.118 MAŁGORZATA

Małgorzata (Marketa) była córką Jana (II.100) i Doroty z Rudy. Wyszła za mąż za Floriana Chrzastowskiego herbu Zadora z Głanova¹⁴²³. W 1545 r. jako wdowa wystąpiła z roszczeniami za niewypłacone wiano, które od braci należało jej się po matce. Ostatni raz była wzmiankowana w 1546 r.¹⁴²⁴

¹⁴¹⁸ Opr. za J. Stiborem, *Bruntalští...*, nr 24 (s. 30).

¹⁴¹⁹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 61 (brak podanej podstawy źródłowej). J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 25 (s. 30) datował śmierć Mikołaja na około 1539 r. Ten ostatni rok podał też L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51.

¹⁴²⁰ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁴²¹ J. Stibor, *Těšínská šlechta v proměnách staletí*, [w:] *Šlechtic v Horním Slezku. Szlachcic na Górnym Śląsku*, red. J. Brňovjak, W. Gojniczek, A. Zářický, Katowice–Ostrava 2011, s. 106.

¹⁴²² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51.

¹⁴²³ *Ibidem*.

¹⁴²⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 24 (s. 30). Tu szerzej przebieg sporu z braćmi.

II.119 JAN

Jan był starszym synem Jerzego¹⁴²⁵ (II.104), występował w dokumentach z lat 1471–1511, był marszałkiem ziemskim opolskim. Pozostawił syna Jana (II.128). Graf von Seldern informuje o dokumencie z 24 IV 1471 r., w którym wśród świadków wystawcy dokumentu ks. opolskiego Mikołaja Jan występuje z tytułem marszałka¹⁴²⁶. Ponownie jako marszałek pojawia się 4 IX 1476 r.¹⁴²⁷ Widzimy go także na pierwszym miejscu wśród świadków w dokumencie obu braci, Jana i Mikołaja, ks. ks. opolskich, z 8 VII 1480 r.¹⁴²⁸ Dnia 24 II 1489 r. jako posiadacz Kępy wystawił przywilej na sołectwo na Węgrzech dla Stańka Poštola¹⁴²⁹. Wystąpił też jako świadek w dokumencie Jana i Mikołaja, ks. opolskich, z 20 II 1491 r. (Jan z Wrbna)¹⁴³⁰. Po raz kolejny odnotowano go 18 VI 1496 r. w dokumencie ks. opolskiej Magdaleny¹⁴³¹. Występuje też jako opiekun pochodzącej ze związku pozamałżeńskiego Doroty Zawadzkiej (15 VIII 1499 r.)¹⁴³². W dniu 28 IV 1500 r. w Opolu świadczył na dokumencie ks. Jana opolskiego, gdy burmistrz i rada miejska Lublińca chcieli potwierdzić swoje przywileje¹⁴³³. Ponownie pojawił się wśród świadków na dokumencie (pisanym po polsku) ks. Jana opolskiego z 13 VII 1501 r.¹⁴³⁴ Jako marszałek świadkował też 25 XII 1501 r.¹⁴³⁵ Widzimy go także w dokumencie ks. Jana opolskiego z 16 I 1502 r.¹⁴³⁶ oraz w kolejnym z 18 IV 1502 r. (tutaj z bratem Girzikiem)¹⁴³⁷. Bracia (*Girzik i Jan Wrbynstzy z Wyrbenau*) wystąpili w dokumencie ks. ks. legnickich Fryderyka i Jerzego z 28 XI 1502 r.¹⁴³⁸ Świadkował ks. Janowi opol-

¹⁴²⁵ W dokumencie ks. Jana opolskiego z 10 IV 1502 r. wyraźnie wymieniono braci: *Girzik i Jan z Wrbna*, zob. CDS 6, nr 450 (s. 150). Tak samo w dokumencie z 28 XI t.r. (bracia *Girzik i Jan Wrbynstzy z Wyrbenau*), zob. nr 453 (s. 151). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 46. J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 19 (s. 25) ma błędną filiację.

¹⁴²⁶ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 15.

¹⁴²⁷ CDS 6, nr 301 (s. 98–99). T. Jurek z niewiadomych względów cytuje ten dokument ze streszczenia Selderna, zob. T. Jurek, *Panowie...*, s. 85, przypis nr 248; G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 15–16, gdzie jest wyraźne odesłanie do CDS.

¹⁴²⁸ CDS 1, *Urkunden des Klosters Czarnowanz*, Herausgegeben von Dr. W. Wattenbach, Breslau 1857, nr CXLII (s. 136).

¹⁴²⁹ J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 19 (s. 25).

¹⁴³⁰ CDS 6, nr 385 (s. 130).

¹⁴³¹ *Ibidem*, nr 426 (s. 141).

¹⁴³² CDS, *Fünfunddreissigster Band, Die Inventare der nichtstaatlichen Archive Schlesiens. Kreis Jauer*, Bearbeitet von Erich Gräber, Breslau 1930, nr 9 (s. 249).

¹⁴³³ J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 19 (s. 25).

¹⁴³⁴ CDS 2, nr LXXIV (s. 76).

¹⁴³⁵ CDS 33, nr 25 (s. 36), dokument w języku polskim.

¹⁴³⁶ *Ibidem*, nr 2 (s. 163).

¹⁴³⁷ CDS 6, nr 450 (s. 150).

¹⁴³⁸ *Ibidem*, nr 453 (s. 151).

skiemu także 26 VI 1503 r.¹⁴³⁹ Poświadczał także dokument z 21 IX 1503 r.¹⁴⁴⁰ Ostatni raz pojawił się w dokumencie ks. opolskiego Jana z 15 IX 1511 r.¹⁴⁴¹

II.120 JERZY (JIRZIK)

Jirzik był młodszym synem Jerzego (II.104), występował w dokumentach z lat 1468–1503, zmarł w 1506 r.¹⁴⁴² Po raz pierwszy był poświadczony 25 VII 1468 r. w dokumencie ks. Mikołaja opolskiego, gdy ten potwierdził jego przywileje. Występuje w dokumencie Jana i Mikołaja, ks. ks. opolskich z 31 VII 1481 r. wystawionym na jego rzecz jako starosty prudnickiego (*Girzik von Wrzna*)¹⁴⁴³. Jeszcze w tym samym roku (22 X) pojawił się w dokumencie tych samych książąt (napisanym po polsku)¹⁴⁴⁴. W dokumencie z 5 XI 1489 r. tych samych książąt (napisanym w języku polskim) uczestniczył w transakcji handlowej¹⁴⁴⁵. Zapewne to on kryje się w osobie świadka na dokumencie ks. ks. opolskich Jana i Mikołaja z 5 III 1495 r. (*Gyndrich Wzibsky*)¹⁴⁴⁶. Występuje w dokumencie ks. Jana opolskiego (pisanym w języku polskim) z 12 X 1497 r., gdzie otwiera listę świadków: *Jerzi z Wrzna*¹⁴⁴⁷. Według Bartosza Paprockiego zmarł w 1506 r., gdyż tenże widział jego nagrobek w Prudniku z napisem: *obiit generosus dominus Georgius de Wrzna*¹⁴⁴⁸. Miał z żoną Małgorzatą, córką biskupiego marszałka księstwa nysko-otmuchowskiego Henryka von Reibnitz z Piotrowic Nyskich i Jadwigi von Salisch ze Ściborzyc Małych, syna Jerzego (Jirzika (II.129)) i córkę Mandalenę (II.130)¹⁴⁴⁹.

II.121 JADWIGA

Znana jest tylko z jednego dokumentu z 1501 r., w którym jej stryj Jan (II.108) [to córka Jerzego (II.109)] nabył od niej za 20 grzywien część w Gołaszynie, jaka przypadła jej w spadku po Annie Gołaskiej zwanej Boginką. Z tego dokumentu wynika, że Jadwiga była zamężna z Rychardem Uszniewskim¹⁴⁵⁰.

¹⁴³⁹ *Ibidem*, nr 454 (s. 152).

¹⁴⁴⁰ CDS 33, nr 27 (s. 37).

¹⁴⁴¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 21. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 19 (s. 25) ma błędną datę śmierci – 1503 r.

¹⁴⁴² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 46–47.

¹⁴⁴³ CDS 33, nr 19 (s. 34).

¹⁴⁴⁴ *Ibidem*, nr 20 (s. 35).

¹⁴⁴⁵ *Ibidem*, nr 23 (s. 36), chodziło o zbywanie nieruchomości.

¹⁴⁴⁶ CDS 6, nr 420 (s. 139).

¹⁴⁴⁷ CDS 2, nr LXXIII (s. 74).

¹⁴⁴⁸ B. Paprocky, *Zrcadlo Slawneho Margkrabstwij Morawskeho: W kteremz geden kazdy Staw, dawnost, wzactnost y powinnot swau vhlada: ... sebrane ... Skrze Bartholomege Paprockeho z Glogol a Paprocke Woly Paprocki z Glogol i z Paprockiej Woli*, Olomutii 1593, k. 65.

¹⁴⁴⁹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 47. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 20 (s. 29).

¹⁴⁵⁰ Zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?q=Go%C5%82aszyn&d=7&t=1> [wersja online, dostęp: 29 X 2015 r.].

II.122 WOJCIECH

Wojciech Dalabuski był starszym synem Piotra (II.112) i jego drugiej żony Katarzyny Skudlskiej, zmarł po 1534 r.¹⁴⁵¹ Jego filiację potwierdzał wpis z 1508 r. (zob. wyżej). Trzeba także zwrócić uwagę na wpis z 1511 r.: dziedzice w Goli: Katarzyna, żona Stanisława Skudlskiego oraz Hipolit i Wojciech, synowie Piotra Dalabuskiego¹⁴⁵².

II.123 HIPOLIT

Hipolit Dalabuski był młodszym synem Piotra (II.112) i jego drugiej żony Katarzyny Skudlskiej, zmarł po 1534 r.¹⁴⁵³ Jego filiację potwierdzały wpisy z 1508 i 1511 r. (zob. wyżej).

II.124 ELŻBIETA

Elżbieta Robakowska była jedyną córką Piotra (II.112) i jego drugiej żony Katarzyny Skudlskiej, zmarła po 1534 r.¹⁴⁵⁴ Jej filiację potwierdzał wpis z 1508 r. (zob. wyżej). O jej stosunkach rodzinnych informuje wpis z 1522 r.: nobil Wojciech Robakowski na połowie swych części we wsi Wygańczyce, M[ąty?] Lubień i Piorunyce należących z działu z bratem zapisał 35 grzywien żonie Elżbiecie, córce Piotra Dalebuskiego¹⁴⁵⁵. W 1530 r. wymieniono ją jako wdowę pod błędnym imieniem „Anna”: Nobiles Anna Dalabuska wdowa po zmarłym nobilu Wojciechu Robakowskim, i Jakub syn tegoż zmarłego Wojciecha Robakowskiego, czyli matka i syn, mając przy sobie nobila Wojciecha Dalabuskiego, czyli Anna – brata, a tenże Jakub wuja rodzonego, całkowite części dziedziczne które na Jakuba i na nobiles Annę, Agnieszkę i Urszulę, siostry rodzone, córki tegoż zmarłego Wojciecha, we wsi Wyganki, a Anna matka ich całkowitą oprawę swoją posagu i wiana przez tegoż zmarłego Wojciecha Robakowskiego jej zapisaną za 50 grzywien nobilowi Bartłomiejowi Suchorzewskiemu, sprzedali i zrezygnowali na zawsze¹⁴⁵⁶.

¹⁴⁵¹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 76 (brak podstawy źródłowej).

¹⁴⁵² Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 2 1225 (Nr. 24) 1510 (f. 19), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁵³ T. Jurek, *Panowie...*, s. 76 (brak podstawy źródłowej).

¹⁴⁵⁴ *Ibidem*.

¹⁴⁵⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 5043 (Nr. 1392) 1522 (f. 467), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

¹⁴⁵⁶ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 2 810 (Pyzdry 23) 1530 (f. 88v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 28 III 2016 r.].

POKOLENIE XVIII

II.125 BARTŁOMIEJ

Bartłomiej był starszym synem Mikołaja (II.117)¹⁴⁵⁷, zmarł w 1555 r. w Náměšti. Poślubił Braxidę Černohorską z Boskovic, córkę Jaroslava na Černéj Hoře i Kunovicach (urodzoną około 1546 r., zmarłą w 1573 r.), która była matką Elżbiety (II.131). Braxida powtórnie wyszła za mąż za Jindřicha Meziříčskiego z Lomnicy¹⁴⁵⁸. Bartłomiej kupił od brata stryjecznego Jana (II.A.1) ćwierć udziału w Bruntalu. W 1553 r. dziedziczył w Klimkovicach, które po jego śmierci przypadły ww. Janowi¹⁴⁵⁹.

Po śmierci ojca Bartłomieja opiekował się nim i jego braćmi stryj Hinek (II.116). W ich imieniu sprzedał dom w Bytomiu Stanisławowi Piskorzowi, a wieś Radzionków Adrianowi von Hornikowi, Ożegów i Szombierki Janowi z Gierałtowic i Chudoby (potwierdzono to 14 IV 1540 r. w Opolu z udziałem Jana Szlichtinga, starosty świerkłańskiego i bytomskiego z Tarnowskich Gór)¹⁴⁶⁰. Odziedziczył po śmierci stryja Hynka Bruntal, Klimkovic i Naměšti, z których zapisał 2500 zł posagu i wiana oraz 1700 zł „nadwiana” żonie Braxidzie. Wydzielił z niego Brodek i Otaslavice (okręg Prostějov).

II.126 JAN

Jan był młodszym synem Mikołaja (II.117), zmarł około 1547 r., bezpotomnie¹⁴⁶¹. Autorem jego – jak na razie jedyne – biogramu jest Igálffy [von] Igáli¹⁴⁶². Wraz z braćmi pod opieką stryja Hinka w 1539 r. sprzedał ten ostatni wolny dom w Bytomiu na Rynku (na prawo od kościoła parafialnego) Janowi Piskorzowi, w 1540 r. podobnie uczynił z Rudą z lasem Złotogłów oraz Ożegowem i Szombierkami, zbywając je Janowi Gierałtowskiemu, wreszcie Radzionków zbył Adrianowi Hörnigowi z Lisic. Jan dziedziczył w 1543 r. po bracie Bartłomieja.

¹⁴⁵⁷ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51, starszym czyni jego brata Jana.

¹⁴⁵⁸ *Ibidem*, s. 52. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 35 (s. 33). G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 65, gdzie cytuje dokumenty sprawy spadkowej dotyczącej jego córki Elżbiety.

¹⁴⁵⁹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 52.

¹⁴⁶⁰ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 35 (s. 33).

¹⁴⁶¹ *Ibidem*. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51 szacuje datę jego śmierci na wkrótce po 1543 r., kiedy określono go nieletnim.

¹⁴⁶² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51.

II.127 STEFAN

Stefan był ostatnim synem Mikołaja (II.117), zmarł przed 1544 r., bezpotomnie¹⁴⁶³. Igálfy [von] Igáli podaje, że zmarł jako kawaler w 1542 r. w Velkich Heralticach, tam też został pochowany¹⁴⁶⁴.

II.128 JAN

Jan Wirbieński był synem Jana (II.119)¹⁴⁶⁵. Występował w dokumencie z 15 IX 1511 r.¹⁴⁶⁶

II.129 JERZY (JIRZIK)

Jirzik Wirbieński, zmarły w 1547 r., był synem Jerzego (II.120). Znany jest z dokumentu z 4 XI 1514 r. (*Girzik z Wrbna*)¹⁴⁶⁷. W dokumencie z 1 V 1515 r. natomiast odnotowano sprzedaż jego dóbr dziedzicznych w Kępie itd.¹⁴⁶⁸ *Georg von Wrbna* za zgodą ks. Jana opolskiego zamienił czynsze ze swoich dóbr w powiecie prudnickim (28 X 1523 r.)¹⁴⁶⁹. Pojawia się też w źródle z 24 V 1525 r. (*Girzyk Wrbensky*)¹⁴⁷⁰. Zdaniem Tomasza Jurka jest on tożsamy z Georgiem *von Wirbenaw*, który w Świdnicy szukał swoich przodków¹⁴⁷¹. W 1538 r. został określony wujem i opiekunem Faustyny i Małgorzaty ze Starego Paczkowa, w 1538 r. był pełnomocnikiem i akceptantem wiana Markety Pıklarovny z Grodiska, żony Mikulaša Střeli z Obrovca, w tym samym roku (20 VI) król Ferdynand I potwierdził w Nysie prawa Jirzika do wsi Vizeň, pastwisk na Nowym i Starym Kocu (pustek), do wolnego młyna na wójtostwie oraz wsi Buków, którą kupił od Gelfryda Haugwica. Dnia 20 V 1539 r. Jirzik z Wrbna, pan na Vizni, otrzymał jako lenno zamek i wieś Divči, wieś Hlinkę, Sadek, pusty Wolfshay, pustą Czerwoną Hlinkę, wieś Pitárné i Birtultovice, pusty Ornsdorf z młynem na Osobłodze¹⁴⁷². Siedzibę rodową utworzył w Hlince, stąd mówiono o państwie hlineckim. Dnia 5 VII 1542 r. Jirzik odstąpił Krzyżowice (pow. prudnicki) Jirzikowi Hadburkovi i jego żonie Zofii.

¹⁴⁶³ J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 35 (s. 33).

¹⁴⁶⁴ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 52.

¹⁴⁶⁵ T. Jurek, *Panowie...*, s. 83 (brak podstawy źródłowej). To samo J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 19 (s. 28).

¹⁴⁶⁶ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 46.

¹⁴⁶⁷ CDS 6, nr 489 (s. 163). Zastawił w nim Kępę i dwie inne wsie ks. Janowi opolskiemu, zob. J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 23 (s. 29).

¹⁴⁶⁸ CDS 6, nr 491 (s. 164).

¹⁴⁶⁹ *Ibidem*, nr 515 (s. 172).

¹⁴⁷⁰ CDS 33, nr 31 (s. 38). Dokument po polsku. Sprzedał prudnickie wójtostwo Mateuszowi Choruli, zob. J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 23 (s. 29).

¹⁴⁷¹ T. Jurek, *Panowie...*, s. 85, 149 i cytowany tu dokument z 18 III 1528 r.

¹⁴⁷² L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 47.

Z żoną Magdaleną z Kannenwurfu, zmarłą w 1576 r., doczekał się następujących dzieci: Katarzyny, Rebeki, Joanny, Stefana i Barbary (II.132–136)¹⁴⁷³.

II.130 MANDALENA

Mandalena zdaniem Jiřego Stibora nie żyła już w 1513 r., była córką Jerzego (II.120) i Markety Rejbnicovej. Krótko była żoną Kaspra Rotmberka z Kietrza i Drslava, a za wypłacenie jej wiana poręczyli Jiřik z Tvorkova i Kravařów, Balcar Vlček z Dobrej Zemicy i Hulczyna oraz Matyáš Bystřický ze Studnic i Štitiny. Bernarda (II.115) i Hinka (II.116) nazywa swoimi stryjami (w dalszym stopniu, ale pokoleniowo tak) i opiekunami¹⁴⁷⁴.

POKOLENIE XIX

II.131 ELŻBIETA

Elżbieta (Eliška), córka Bartłomieja (II.125), zmarła po 1585 r.¹⁴⁷⁵ Była żoną Jerzego (Jiřego) Bořita z Martinic (urodzonego około 1532 r., zmarłego 22 I 1598 r.)¹⁴⁷⁶. Znamna jest ze sprawy spadkowej dotyczącej jej majątku po śmierci ojca (zob. wyżej). Umowa ślubna opiewała na sumę 19 tys. zł wiana. W 1581 r. zgłosiła się ze swymi roszczeniami do części dóbr rodowych w ziemi opawskiej, zajmując Klimkovice. Jeszcze w 1587 r. obwiniała Hynka Starszego (II.A.6), dziedzica dóbr ojca, że – osierocona we wczesnej młodości – była pod jego opieką i należało się jej co najmniej 12 tys. zł. Jej mąż prowadził różne interwencje w księstwie opawskim w związku z umową sprzedaży ćwierci Bruntala i Klimkovic. Ostatecznie Elżbieta wygrała sprawę w sądzie w Opawie i Hinek został zobowiązany do wypłaty owych 12 tys. zł¹⁴⁷⁷.

II.132 KATARZYNA

Katarzyna była najstarszym dzieckiem Jerzego (II.129) z małżeństwa z Magdaleną von Kannewurf. Była dziedziczką Leśnika (pow. raciborski). Zmarła po 1580 r. Poślubiła Adama Táborę z Bystrego i Prężynki (pow. prudnicki)¹⁴⁷⁸.

¹⁴⁷³ *Ibidem*, s. 47–48.

¹⁴⁷⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 23 (s. 29).

¹⁴⁷⁵ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 524 datuje jej śmierć na później niż 1587 r.

¹⁴⁷⁶ G. Graf von Seldner, *op. cit.*, cz. II, s. 68 i <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁴⁷⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 46 (s. 38).

¹⁴⁷⁸ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 47. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 31 (s. 31).

II.133 REBEKA

Rebeka była drugim dzieckiem Jerzego (II.129) z małżeństwa z Magdaleną von Kannewurf. Zmarła w Bruntalu 21 III 1582 r. (pochowana 30 III tamtego roku)¹⁴⁷⁹. Poślubiła około 1562 r. kuzyna Hynka (II.A.6). Była dziedziczką Hlinki.

II.134 JOANNA

Joanna (Johanka) była trzecim dzieckiem Jerzego (II.129) z małżeństwa z Magdaleną von Kannewurf. Zmarła po 1578 r. Była trzykrotnie zamężna: 1) ze Stefanem (II.A.7), 2) z Jindřichem Střelą z Dilav, zmarłym w 1574 r. i 3) z Bottem (Putą), burgrabią z Donina, któremu 30 XII 1574 r. odstąpiła Moszczankę¹⁴⁸⁰.

II.135 STEFAN

Stefan Wirbieński, zmarły w V 1571 r., był synem Jerzego (II.129) z małżeństwa z Magdaleną von Kannewurf¹⁴⁸¹. Informacje o nim podał J. Stibor. Stefan został pochowany 27 V 1571 r. Tytułował się panem na Leśniku i Studnicy (lata 1566–1571), wcześniej, w 1562 r., jego matka oddała go pod opiekę kuzyna Stefana-Jerzego (II.A.3), który odstąpił (wraz z matką) część Skřipcův, Potěkarb (stara czeska nazwa Dytmarowa) i Lubřy Kryštofovi Varkočovi z Nobšic, a w zamian za to matka nabyła Moszczankę (kontrakt zawarty w Opolu 22 V 1562 r.) od Erika Supa z Fulštejnu. Stefan był zwolennikiem wyznania protestanckiego, stąd pod pretekstem niemocy uchylił się w 1566 r. od złożenia męskiego ślubu w celu przygotowania wyprawy z Opolszczyzny pod egidą biskupią. Zmarł jako ostatni męski przedstawiciel panów z Kępy¹⁴⁸².

II.136 BARBARA

Barbara (Barbora) była ostatnim dzieckiem Jerzego (II.129) z małżeństwa z Magdaleną von Kannewurf. Zmarła 30 VIII 1580 r. w Klimkovicach¹⁴⁸³. Poślubiła Jana Supa z Fulštejnu, który zmarł przed 1572 r. Po śmierci brata Stefana sprzedała dobra rodowe (za zgodą pełnomocników: Ondřeja Bzenca i Jana Skrbenskiego) Jindřichowi Střelowi z Dilav i Vrchu (ostateczna umowa została zawarta 17 II 1573 r. w Opolu).

¹⁴⁷⁹ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 47. Jej notę obituralną podał J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 29 (s. 31), *Bruntaliae sepelitur notem tie nobilis matrona Rebecca Kannenworfin, uxor Nobilis Dni Hincó a Wirben, Dni in Bruntalia, Visternitz et Goldenstein*. Stibor zauważył błąd w jej nazwisku rodowym.

¹⁴⁸⁰ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 30 (s. 31). L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 47 zna tylko jej dwóch ostatnich mężów, wie natomiast o nich znacznie więcej niż J. Stibor.

¹⁴⁸¹ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 48.

¹⁴⁸² J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 27 (s. 31).

¹⁴⁸³ *Ibidem*, nr 28 (s. 31). L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 48 zdecydowanie wie więcej o jej małżeństwie. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 68, podaje inną datę jej śmierci: 29 VIII 1588 r.

Część II.A.

Ród Bruntalskich z Wrbna i von Vrbna und Freudenthal

Rodowód ten zostanie przedstawiony na podstawie ustaleń Gustava Grafa von Seldnera, Ludwiga Igálffy'ego [von] Igáliego, Jiřego Stibora i informacji ze stron internetowych¹⁴⁸⁴.

II.115 BERNARD

POKOLENIE XVIII

II.A.1. JAN

Jan, najstarszy syn Bernarda (II.115), urodził się około 1510 r., zmarł w Bruntalu 26 I 1559 r., został pochowany w Bruntalu. Poślubił w 1553 r. Joannę (Johankę) z Žerotina, córkę Bedřicha pana na Náměšti i Libuшы Náměštskiej z Lomnicy, urodzoną około 1530 r., zmarłą w 1560 r. w Bruntalu. Ta para posiadała trzech synów: Bernarda, Henryka (Hynka) i Stefana oraz córki: Mandalenę, Bohunkę i przypuszczalnie Katarzynę (II.A.5–10)¹⁴⁸⁵. W dokumencie z 1531 r. Jan występował z braćmi Albrechtem i Stefanem (II.A.2–3), zob. niżej.

Do jego posiadłości zaliczały się: Bruntal, Velké Heraltice, Životice koło Nowego Jiczyna wraz z Herminovými i Vidlami oraz kopalnią żelaza (1534 r.), Jakartovice wraz z Bohdanovicami (1534 r.), Oświęcim (do 1538 r.), Hulczyn (1542 r.)¹⁴⁸⁶. W 1539 r. toczył spór z margrabią brandenburskim Joachimem II Hektorem¹⁴⁸⁷ o kopalnię rudy w dobrach Horni Životice. W 1540 r. obwinił wraz z braćmi Annę Bierkovną z Nasiedla, wdowę po jakimś Studence ze Studénki, o bezprawne posiadanie Stěbořic, Jamnic, Sádku, Jakartovic i Bohdanovic po ich braciach Hynku i Jiřiku. W 1542 r. wystąpił wspólnie ze stryjcem Hinkiem (II.115) pozwany przez Krzysztofa ze Zvole, kanonika ołomunieckiego. Ten ostatni pochodził z rodu z Goldštejmu w państwie hulczyńskim

¹⁴⁸⁴ G. Graf von Seldner, *op. cit.*, cz. II oraz <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.], <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁴⁸⁵ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁴⁸⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51.

¹⁴⁸⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 31 myli się w imieniu!!!

i już wcześniej miał spór z Hinkiem rozpoczęty z Janem Tomaszem ze Zvole. W 1543 r. na urządzie najwyższego komornika księstwa opawskiego zawarł umowę z Jiřikiem z Berki dotyczącą wsi Heřmanice, Jakartovice i Bohdanovice. W tym samym roku sprzedał bratu Stefanowi Hulczyn. W 1544 r. zażądał wydania mu po stryju Hinku Polanki¹⁴⁸⁸. W 1545 r. kontynuował spór o Hulczyn z panami ze Zvole. Cesarz Ferdynand I w przywileju z 15 IX tamtego roku nadał Janowi prawo zastawu na wsiach klasztoru velehradskiego w Opawie. Na tej podstawie zażądał w 1547 r. wydania mu wsi: Heřmanice, Brařikovice, Jazdkovice, puste Drřkovice od Jiřika Stoša z Kounic, Zlatniki od Hynka Vlka z Konecchiumu, części Małych Hořtic od Vavřinca z Drahotuř, pustych Mladotic (dziś Mladecko) od Otika Stoša. W 1552 r., jednocześnie będąc najwyższym komornikiem, został zastępcą ziemskiego starosty Vavřinca z Drahotuř. W 1553 r. wraz z bratem Stefanem weszli w spór z velehradskim opatem Janem o klasztorne wsie Piřť, Hat' i Darkovice, przypisane do państwa hulczyńskiego stryjowi Bartłomiejowi (II.125). W 1554 r. został potwierdzony jako starosta ziemski księstwa opawskiego, a przy podziale dóbr zrezygnował z Bruntala. W 1555 r. po śmierci żony Johanki nie chciał spełnić jej ostatniej woli i przekazać 200 zł opawskich kościołowi, co miał uczynić po śmierci ww. Bartłomieja. Za te pieniądze kupił zadłużone Klimkovice. W 1556 r. uzyskał Drřkovice, zarazem rozwiązując spór z burmistrzem i radą miejską Bruntala na rozkaz cesarza Ferdynanda I. Ostatecznie przyjął luteranizm¹⁴⁸⁹.

II.A.2 ALBRECHT

Albrecht był drugim synem Bernarda (II.115), zmarłym w końcu X 1541 r. Był żonaty z Magdaleną Oderską (żyła jeszcze w 1570 r.) z Lideřova, córką Jaroslava na Odrach i řfastnych Havranovskich, z którą miał synów: Jana (II.A.11), Stefana (II.A.12) i córkę Katarzynę (II.A.13)¹⁴⁹⁰. W dokumencie wystawionym między 31 IV a 3 VI 1531 r. pojawia się z obu braćmi, Stefanem i Janem (II.A.1 i 3), w sprawie dotyczącej majątku Horni řibotice¹⁴⁹¹. W 1530 r. Albrecht był już dorosły, do 1537 r. pozostawał w niedziale [dobra niepodlegające podziałowi] z braćmi w Heralticach¹⁴⁹².

¹⁴⁸⁸ Szerzej na ten temat zob. *ibidem*, s. 32.

¹⁴⁸⁹ *Ibidem*, nr 32 (s. 31–32).

¹⁴⁹⁰ G. Graf von Seldner, *op. cit.*, cz. II, s. 65 i <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.], tu bezpodstawa informacja, jakoby był żonaty po raz drugi z Vendulą von Oberstein. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51 i 87, dość szczegółowo omówił przodków Oderskiej.

¹⁴⁹¹ J. Kapras, *Číslo 31*, s. 223–224.

¹⁴⁹² J. Stibor, *Bruntalřti...*, nr 33 (s. 32).

II.A.3 STEFAN (JERZY)

Stefan (Štěpán) zwany Jerzym (Jiří) to najmłodszy syn Bernarda (II.115), urodził się około 1490 r., zmarł zaś 15 XII 1567 r., został pochowany w Hulczynie¹⁴⁹³. Był żonaty z Martą z Žerotina, zmarłą 9 III 1572 r., pochowaną w kościele parafialnym w Hulczynie¹⁴⁹⁴, córką Jana „młodszeo” na Fulneku i Strážnicy i jego żony Anny „Aleny” z Ludanic. Marta urodziła mu córki: Katarzynę i Mandalenę oraz synów: Jana, Albrechta Euzebiusza, Waclawa, Bernarda, Karola i Bartłomieja (II.A.14–21). W dokumencie z 1531 r. Stefan występował z braćmi Albrechtem i Janem (II.A.1 i 3), zob. wyżej.

Po raz pierwszy odnotowano go w 1530 r., pozostawał z braćmi w niedzielę, w 1539 r. wspierał z bratem Albrechtem najstarszego brata Jana we wszelkich czynnościach prawnych, a także dzielił z nim jego wydarzenia życiowe. W 1548 r. uzyskał samodzielną w Hulczynie, w 1552 r. nabył Dobroslavice wraz z Plesną, Djehilovem, Pustkovicem i udziałem w Porubie (1554 r.)¹⁴⁹⁵. Oba te dobra utrzymał, jednak następnie uznał za konieczne je podzielić. W 1555 r. obwinił brata Jana o brak pomocy w sporze o hulczyńskie wsie z opatem velehradskim. Po śmierci Jana w 1559 r. został starostą księstwa opawskiego. W 1560 r. dzierżył na Morawach namiestnictwo w Brodku i Otaslavicach (okręg Prostějov). W 1562 r. określono go opiekunem Stefana z linii z Kępy i jego siostr (II.132–136)¹⁴⁹⁶.

II.A.4 ANNA

Postać Anny budzi wśród badaczy kontrowersje, Ludwíg Igálfy [von] Igáli i Jiří Stibor uznali ją za córkę Bernarda (II.115), natomiast Tomasz Jurek wyraził przypuszczenie, że była córką Jana (II.100)¹⁴⁹⁷. Anna była żoną Jana Pniowskiego z Sovinca (1535 r.). Zmarła w 1548 r., została pochowana w kościele klasztorным w Šternberku. Jan zmarł w 1548 r.¹⁴⁹⁸

II.A.4a ELŻBIETA

Ludwíg Igálfy [von] Igáli zna tę córkę Bernarda (II.99) jako żonę Jana Młodszeo Kokorskiego z Kamenca¹⁴⁹⁹. Nie ma potwierdzenia tej informacji.

¹⁴⁹³ Informacje w tym biogramie zob. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51 i J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 34 (s. 32–33).

¹⁴⁹⁴ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51.

¹⁴⁹⁵ *Ibidem*.

¹⁴⁹⁶ Te i inne informacje zob. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 34 (s. 32–33).

¹⁴⁹⁷ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 33. T. Jurek, *Panowie...*, s. 61.

¹⁴⁹⁸ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 51, podaje, że zmarł w 1543 r.

¹⁴⁹⁹ *Ibidem*.

POKOLENIE XIX

II.A.5 BERNARD

Bernard Starszy był pierwszym synem Jana (II.A.1) i Johanki z Žerotina. Zmarł 22 II 1582 r., został pochowany 5 III tamtego roku. Jako pełnoletni był wspominany w latach 1551 i 1556. Określano go cesarskim krawcem (*sic!*)¹⁵⁰⁰. W 1557 r. był kapitanem w Białej Prudnickiej¹⁵⁰¹. W 1559 r. na mocy podziału braterskiego dóbr uzyskał połowę Bruntala¹⁵⁰², a z bratem Stefanem toczył na tym tle spory jeszcze w 1563 r. Reprezentował go Hans Młodszy Wildtperg z Kolsdorfu. W 1567 r. Bernard zażądał powierzenia mu opieki nad sierotami po zmarłym bracie Stefanie (II.A.7) i jego dobrami. W 1570 r. kupił Kočov i Kryglsdorf [?], zatwierdzone zostało to na mocy układu zawartego w sądzie ziemskim w Ołomuńcu w 1573 r. Dobra te nabył od Arnošta Gellhorna ze Starego Grodkowa (pow. brzeski). Dnia 13 XII 1574 r. został opiekunem sierot po stryju Hynku (II.A.6). Był też opiekunem innych krewnych (1574 r., 13 XII 1577 r.)¹⁵⁰³.

II.A.6 HENRYK (HYNEK)

Hynek „starszy”, cześnik i komornik arcyks. Maksymiliana, był młodszym synem Jana (II.A.1) i Johanki z Žerotina¹⁵⁰⁴. Zmarł 30 IV 1596 r. Został pochowany w Bruntalu. Z pierwszą żoną, kuzynką Rebeką (II.133), poślubioną około 1562 r., doczekał się 11 dzieci, których kolejność jest tylko prawdopodobna: Johanka, Katarzyna, Mandalena, Maria Marketa, Elżbieta, Bohunka, Alena, Anna, Jan Młodszy, Stefan i Jerzy (II.A.22–32). Z drugą żoną, Christine, córką Jana Vilema von Roggendorfa z Schützensdorf (na zachód od Linzu), cesarskiego radcy i ochmistrza arcyksięstwa Austrii i Markety z Herbersteina, poślubioną w karnawale 1583 r. (zmarłą w Spalovie między 24 VI a 24 VII 1621 r.), miał trzy córki: Elżbietę, Benignę oraz Marię Marketę (II.A.33–35)¹⁵⁰⁵.

Był jedną z najbardziej znanych postaci z rodu Bruntalskich. W 1552 r. określony został jako pełnoletni. W 1559 r. otrzymał swój dział w Bruntalu, a w 1560 r. także w Klimkovicach, który posiadała jego siostra Mandalena. W 1561 r. Jan Sedlnický obwinił go, że zabraniał chować na cmentarzu przy rodzinnym kościele w Klimkovicach zmarłych z Polanki „mimo starożytnego [obyczaju]”. Oskarżył go także w 1568 r. o „szynkowanie” obcych piw w Jistebniku na szkodę klimkoviczkich mieszczan. W la-

¹⁵⁰⁰ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 36 (s. 33). Podobnie L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 52, „przedkrawiec”.

¹⁵⁰¹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 52.

¹⁵⁰² Tak J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 36 (s. 33). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 52 dodaje jeszcze połowę Kynšperku nad Ohří (do 1572?).

¹⁵⁰³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 36 (s. 33). Wszystkie posiadłości omówił L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 52.

¹⁵⁰⁴ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 68.

¹⁵⁰⁵ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 37 (s. 35). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 52.

tach 1572–1575 zbył Klimkovice za zgodą urzędników urzędu starostwa opawskiego Janowi Bravanskiemu z Chobřan, a ten zbył je Ondřejowi Bzencowi z Markvartovic (1573 r.); następnego roku nabył od Bzenca majątek Velké Bystřice (okręg ołomuniecki), co mąż jego siostry Mandaleny (II.A.9), Karl Herbort, zaskarżył dopiero w 1589 r.¹⁵⁰⁶ W 1589 r. nabył zaś Studénkę od Karla Herborta z Fulštejna. W 1582 r. otrzymał po braciach Bruntal, w tym samym roku kupił od Jana (II.A.11) państwo Goldštejn (umowa Branná, okręg Šumperk)¹⁵⁰⁷. Inne fakty z jego życia przywołał L. Igálffy [von] Igáli. W 1555 r. jako utrakwista był członkiem czeskich panów, w 1572 r. mianowany został opawskim starostą, do 1590 r. najwyższym komornikiem margrabstwa Moraw, następnie w okresie 31 VIII 1590 r. – 28 XII 1593 r. był starostą krajowym Moraw. Władał na Kynšperku nad Ohří z Olbramicami (do 1572 r.), na Velkich Bystřicach (1574–1589), posiadał Goldštejn = Braně (1582 r.), Leipnik (1593 r.), Namest (1590 r.), Dlouhą Loučkę z Horním Sukolomem (1589–1590), Studénkę (1569–1580), Ivanovice na Hane (1590) i Nový Malín (1593). Odziedziczył połowę Bruntala (1582), Dívčí Hrad z Hlinką i Pitárněmi (1576–1594), czyli państwo Loučky i wieś Orlovą (1585–1590). W tajnej drukarni w Bruntalu wydawał postylle¹⁵⁰⁸.

II.A.7 STEFAN

Stefan (Štěpán) był ostatnim synem Jana (II.A.1) i Johanki z Žerotina. Zmarł w 1567 r. Jego żoną była Joanna (II.134)¹⁵⁰⁹. Z tego związku przyszli na świat Jerzy i Bernard (II.A.36–37), którymi po śmierci ojca opiekował się stryj Bernard (II.A.5). Stefan był pełnoletni w 1559 r., gdy odziedziczył połowę Bruntala. Był człowiekiem kłótliwym i awanturnikiem. Na podstawie skargi Jiřika Černina z Zabořa dowiadujemy się, że zastrzelił Michała Kunca z Lipowej na otwartej przestrzeni koło Nysy (1561 r.). Niegodziwie zachował się też wobec Baltazara Gosslera z Klauze, który w VI 1563 r. przebywał w pałacu bruntalskim; został wtedy bez jakiegokolwiek przyczyny uderzony w nos przez Stefana.

II.A.8 KATARZYNA

Katarzyna była najstarszą córką Jana (II.A.1) i Johanki z Žerotina. Była żoną Baltazara Schwainica (Švajnica) z Pilmsdorfu i Fulneka, zczeczizowanego przedstawiciela rodu von Schweinitzów z okolic Legnicy. Jej posag i wiano stanowiły dobra na Kunvaldzie (ob.

¹⁵⁰⁶ Cały ten spór przedstawia J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 37 (s. 34).

¹⁵⁰⁷ Tło tych porozumień zob. *ibidem*. Tu także opis kolejnych nabytych majątków. Stosunki z cesarzem zob. s. 35.

¹⁵⁰⁸ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 52.

¹⁵⁰⁹ *Ibidem*, L. Igálffy [von] Igáli nie był tego pewien, dopuszczał też błędnie możliwość, że była to córka Wacława von Haugwitz.

Kunin, okręg Nowy Jiczyn) o wartości 1000 kop groszy czeskich¹⁵¹⁰. Katarzyna zmarła 20 VI 1556 r. Sam zaś Baltazar był trzykrotnie żonaty. Po raz pierwszy z Barbarą z Rottalu (zmarłą w 1550 r.), po raz drugi właśnie z Katarzyną Bruntalską z Wrba, po raz trzeci w 1558 r. z Felicytą (Szczęsną) Sedlnicką z Choltic, córką Waclawa, wdową po Mikołaju Prażmie z Bilkova i na Bílovcu. Zachował się do dziś nagrobek Katarzyny. Czytamy na nim: *ALHIE LIEGEN DES EDLEN GESTRENGEN HER BALCZER VON SCHWEINYCZ VND AVFF FVLNEKH VIER SONE GEORG VLRICH BALCZER VND MELCHER VON SCHWEINYCZ AVCH DIE WOHLGEBORENE FRAW FRAW/ CATERINE VON WIERBEN SEINE EHELICHE GEMALINGE/ STORBEN SINEABEND VOR MARGRETE VOR XXII VR IM MDLVI JAR AVCH SEINE TOCHTER ANNA SCHWEINICZIN*¹⁵¹¹.

II.A.9 MANDALENA

Magdalena (Mandalena) była drugą córką Jana (II.A.1) i Johanki z Žerotina. Była pierwszą żoną Karla Herborta z Fulštejnu, jako posag w wysokości 8000 zł i wiano 2000 zł otrzymała dobra w Bystřicy (1569 r.). Data jej śmierci pozostaje nieznana, ale nastąpiło to przed 1574 r., gdy Herbort jako wdowiec sprzedał Velką Bystřicę jej bratu Hynkowi¹⁵¹².

II.A.10 BOHUNKA

Bohunka (Benigna) była ostatnim dzieckiem Jana (II.A.1) i Johanki z Žerotina. Była drugą żoną Karla Herborta z Fulštejnu. Zmarła w VII 1583 r. Z tej okazji bp ołomuniecki Stanislav Pavlovský przesłał jej bratu Hynkowi kondolencje¹⁵¹³.

II.A.11 JAN

Jan „młodszy” był najstarszym dzieckiem Albrechta (II.A.2) i Magdaleny Odeńskiej. Zmarł w 1573 r. w Bruntalu¹⁵¹⁴. Żonaty był z Katarzyną z Žerotina (zaręczyny: 3 V 1558 r. w Starym Jiczynie), córką Petra i Markety z Pernštejnu. Układ z 20 XII 1570 r. dotyczył jej posagu i wiana, zabezpieczono je w wysokości 2500 i 1100 zł morawskich na dobrach w Nasiedlu. Para ta doczekała się synów: Albrechta, Wilhelma, Henryka i Stefana (II.A.38–41). Jan w 1541 r. w chwili śmierci ojca był nieletni, opiekował się nim stryj Jan (II.A.1). W młodości był paziem na dworze arcyks. Maksymilia-

¹⁵¹⁰ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 36, lewa szpalta.

¹⁵¹¹ http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=18775 [dostęp: 27 XI 2015 r.]. Niezrozumiałe są kłopoty L. Igálfy’ego [von] Igáliego, *op. cit.*, s. 71–72 z ustaleniem jej filiacji.

¹⁵¹² J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 36, lewa szpalta.

¹⁵¹³ *Ibidem*.

¹⁵¹⁴ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53, podaje, że zmarł w 1572 r. w Velkich Heralticach. Zasadniczo biogram J. Stibora to tylko rozbudowana wersja cytowanego w tym przypisie artykułu.

na¹⁵¹⁵, dorosłość osiągnął w 1554 r., wtedy to otrzymał Velké Heraltice. Rok później procesował się o Hulczyn wraz ze stryjem Janem z velehradskim opatem. Po ciotce Johance z Bietova otrzymał Polankę (1553 r.), ale zbył ją Janowi Sedlnickiemu z Choltic w 1557 r. Zaraz (1559 r.) wybuchł jego spór o staw rybny z tymże Sedlnickim. Od 1562 r. władał w Jablonce i Nasiedlu (pow. głubczycki), w 1564 r. nabył Štemplovec i Jamniki. W 1566 r. wyruszył na wyprawę na twierdzę Győr na Węgrzech. W 1567 r. został powołany na stanowisko sędziego opawskiego, następnie w latach 1571–1573 był starostą ziemskim¹⁵¹⁶.

II.A.12 STEFAN

O Stefanie dowiadujemy się ze źródeł cytowanych przez Gustava Grafa von Selderna, występował w 1560 r. w kościelnych stosunkach prawnych wynikających z dóbr dziedzicznych jego matki Magdaleny Oderskiej. Wiązało się to z dobą konfliktów religijnych o parafie między katolikami i luteranami. W tym konflikcie Stefan z matką pojawili się jeszcze w dokumencie z 1570 r.¹⁵¹⁷

II.A.13 KATARZYNA

Zachował w znakomitym stanie jej nagrobek w Bartošovicach u Přibora, na którym są tak plastycznie umieszczone herby, że nic innego nie można stwierdzić prócz faktu, że jej rodzicami byli Albrecht (II.A.2) i Magdalena Oderska. Data śmierci umieszczona na nagrobku to 30 IV 1586 r. Poślubiła (pochowanego razem z nią) Wacława Sedlnitzkiego z Bartošovic (zmarłego w 1592 r.)¹⁵¹⁸.

II.A.14 JAN

Jan był najstarszym synem Stefana-Jerzego (II.A.3) i Marty z Žerotina. Zmarł w 1592 r. Był jednym z regentów za małoletności ks. cieszyńskiego Adama Wacława¹⁵¹⁹. Poślubił 28 IX 1572 r.¹⁵²⁰ po raz pierwszy Mandalénę, córkę Karla Herborta i jego siostry stryjecznej Mandaleny (II.A.9). Zmarła ona krótko przed 3 III 1587 r. Urodziła mu synów Macieja i Stefana oraz córki Joannę i Martę (II.A.42–45). Drugą żoną Jana została 16 V 1588 r. Małgorzata (Marketa, Marusza) Tvorkovská, córka Mikołaja z Kravařów

¹⁵¹⁵ *Ibidem*, L. Igálffy [von] Igáli podaje, że samego cesarza Maksymiliana II.

¹⁵¹⁶ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 39 (s. 36).

¹⁵¹⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 65. Nie zna go natomiast J. Stibor.

¹⁵¹⁸ Czytelników trzeba odesłać do publikacji V. Houdka, *Moravské vývody erbovní*, Brno 1917, s. 18–19. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53 też się na niego powołuje. Gdzie J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 36, prawa szpalta, znalazł datę jej śmierci – 19 VI 1588 r. – choć znał datę Houdka, dojsć nie sposób.

¹⁵¹⁹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 67. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53.

¹⁵²⁰ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53.

i Anny Bilovskiej z Fulštejnu¹⁵²¹. Z tego związku pochodzili synowie: Waclaw, Jędrzych i Fryderyk (II.A.46–48). Gustav Graf von Seldern wymienia jeszcze jedną jego żonę, niewątpliwie trzecią, bo ta w 1592 r. została wdową po Janie. Była to mianowicie Eliza z Petřvaldu, która właśnie te dobra wniosła mu w posagu¹⁵²². Jednak, jak sądzi Jiří Stibor, była to żona innego Jana (II.A.50). O posiadaniu tylko dwóch żon był także przekonany L. Igálffy [von] Igáli¹⁵²³.

Jan został pochowany 9 XII 1592 r. w Hulczynie. Ze wsparciem biskupa został cesarskim cześnikiem w Wiedniu (1566 r.). W 1568 r. występował z braćmi w niedziale rodzinnym w Hulczynie, określając siebie jako cesarskiego cześnika. W 1569 r. z licznymi znajomymi zawarł porozumienie w dotychczasowym sporze, w którym złożyli powództwo przeciw sąsiadowi Ondřejowi Bzencowi. Dnia 6 X 1570 r. w Ołomuńcu starosta ziemski Moraw Zachariasz z Hradca nadał Janowi w miejsce jego kuzynki Elżbiety (II.119) dobra Naměšť. Po śmierci brata stryjecznego Jana (II.A.11) otrzymał po nim urząd starosty księstwa opawskiego (1573–1592). Był jednym z poręczycieli stryja Hynka (II.A.6) w sprawie listu administracyjnego dotyczącego Klimkovic (28 IX 1573 r.). W 1574 r. podzielił się z bratem Albrechtem Hulczynem, Dobroslavicami, Naměšťem, Brodkiem i Otoslavicami. Ostatecznie utrzymał je po ojcu (1579 r.). Kiedy tylko Elżbieta (II.131) zaczęła przy wsparciu męża zgłaszać prawa dziedziczne po ojcu, pojawił się Ondřej Bzenec i stwierdził, że był poszkodowany w sprawie Klimkovic z Lagnovem w części Polanki z dworem w Hylovie na sumę 10 tys. kop groszy czeskich (1582 r.). Dalsze problemy pojawiły się, gdy wraz z pozostałymi braćmi sprzedał Brodek z Otoslavicami Janowi Hrubčickiemu z Čechtina w 1583 r. Wtedy jako „lepszy w prawie” wystąpił Jan Ponětovský z Ponětova, gwardian hradeckiego klasztoru franciszkanów, wraz z konwentem zgłaszając roszczenia odnośnie do ziemi rolnej „na górach” pod Kobeńcami. Gwardian twierdził, że już Hynek (II.A.6) wyraził dobrą wolę w sprawie roszczenia na sumę 1500 talarów z pozostałości po Janie Supie z Fulštejnu. Grunt ten miał wydać gwardianowi Ondřej Bzenec jako dziedzic na Klimkovicach¹⁵²⁴.

¹⁵²¹ *Ibidem*, L. Igálffy [von] Igáli podaje datę jej śmierci: 14 X 1625 r. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 40 (s. 37). G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 98, twierdzi, że była to córka Jana młodszego Herborta z Fulštejnu i Anny z Heraltic.

¹⁵²² G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 68.

¹⁵²³ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53, podał – jak się zdaje – błędną kolejność tego rodzeństwa, Jana wymienił po Katarzynie i Waclawie.

¹⁵²⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 40 (s. 36–37).

II.A.15 KATARZYNA

Katarzyna była najstarszą córką Stefana-Jerzego (II.A.3) i Marty z Žerotina. Dnia 28 IX 1578 r. w Hulczynie poślubiła Erazma Španovskiego z Lisova¹⁵²⁵. Zmarła po 10 VII 1584 r., kiedy w Velkiej Střelnej sporządziła testament po śmierci męża¹⁵²⁶.

II.A.16 MANDALENA

Mandalena była drugą córką Stefana-Jerzego (II.A.3) i Marty z Žerotina. W dokumencie z 1578 r. wymieniono ją jako pannę. Ponieważ była trzecią żoną Karla Herborta z Fulštejnu, mogła wyjść za niego po śmierci jego poprzedniej żony Bohunki (II.A.10), czyli po VII 1583 r. Herbort ustanowił jej posag na Pustej Polomie (19 VI 1591 r.). Po śmierci pierwszego męża poślubiła Konstantina Tworkovskiego (Jana Konstantyna Tworkowskiego herbu Odrowąż) z Kravařów, ten zmarł w 1613 r.¹⁵²⁷ Na mocy porozumienia z 13 XII 1594 r. zachowała jako posag Pustą Polomę. Żyła jeszcze w 1611 r.¹⁵²⁸

II.A.17 ALBRECHT EUZEBIUSZ

Albrecht Euzebiusz Starszy był drugim synem Stefana-Jerzego (II.A.3) i Marty z Žerotina. Umarł w 1597 r.¹⁵²⁹ Był dwukrotnie żonaty, po raz pierwszy z Ludmiłą Bělikovą z Kornic, córką Hynka na Veselu oraz Tłumaczowie i Ludmiłą Žampachovej z Potenštejnu, po raz drugi z Anną Tworkovską z Kravařów, córką Jiřika Bernarda na Oldřišovie i Mandaleny Supovny z Fulštejnu. Po śmierci Albrechta ponownie wyszła w II 1597 r. za mąż za Zygmunta Młodszego Sedlnickiego z Choltic, który zmarł 9 I 1606 r. w Bilovcu¹⁵³⁰. Z pierwszego małżeństwa, które było krótkotrwałe, pochodziła córka Ludmiła (II.A.49), z drugiego zaś trzech synów: Jan, Stefan i Bernard (II.A.50–52) i dwie córki: Magdalena i Elżbieta (II.53–54).

Po podziale dóbr w 1574 r. Albrecht Euzebiusz otrzymał Dobroslavice. W 1581 r. Elżbieta (II.131) zażądała od niego wydania wsi Martinova jako dziedzictwa po ojcu (25 V 1581 r. [poniedziałek po Zesłaniu Ducha Świętego]). Od Albrechta Donata z Wielkiej Połomi (koło Istebnej) kupił 29 III 1585 r. Nową Cerekiew i Kietrz. W 1591 r. starał się o sądowe potwierdzenie tego kontraktu. W 1593 r. odstąpił Dobroslavice bratu Bar-

¹⁵²⁵ *Ibidem*, s. 37, lewa szpalta.

¹⁵²⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53.

¹⁵²⁷ *Ibidem*, s. 52. Jemu jednak pomyliły się żony Herborta i wstawił tu tę pierwszą (II.A.9).

¹⁵²⁸ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 37, lewa szpalta.

¹⁵²⁹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53, podaje błędną datę śmierci: 1596 r., informując zarazem, że Albrecht Euzebiusz został pochowany w kościele parafialnym w Hulczynie, przy ołtarzu św. Jakuba.

¹⁵³⁰ *Ibidem*. Żyła jeszcze w 1613 r., tu też więcej o jej stosunkach rodzinnych.

tłomiejowi (II.A.21). Zyskał też Jabłonkę¹⁵³¹. Posiadał Námešť' (do 1590 r.), Nową Cerekwie (1585 r.), Jabłonkę (od 1593 r.)¹⁵³².

II.A.18 BERNARD

Bernard był czwartym synem Stefana-Jerzego (II.A.3) i Marty z Žerotina. Umarł w XII 1587 r. w Ołomuńcu, został pochowany w kościele św. Franciszka jako kawaler maltański¹⁵³³. Wraz z młodszymi braćmi uczył się w akademii jezuickiej w Ołomuńcu (zał. 1566 r.)¹⁵³⁴. Po zakończeniu nauki Bernard udał się do Ziemi Świętej i stanął na Górze Synaj. Gdy wrócił, wstąpił jako rycerz do zakonu joannitów, przed abpem praskim Antonim Brusem przeprowadził w sędzie wywód swoich przodków (21 VI 1576 r.). Jako kawaler maltański nie przyjął jednak święceń kapłańskich. Ostatecznie został kandydatem (11 głosów za, sześć przeciw)¹⁵³⁵ na bpa ołomunieckiego po nagłej śmierci Jana Mezona z Telča, którego 6 II 1578 r. otrął Philopon Dombrovský. Papież Grzegorz XIII nie godził się na to, bo Bernard nie był kanonikiem. Nadał mu jednak tę godność po zwolnieniu kanonikatu przez Stanislava Pavlovskiego (10 VI 1579 r.). Jako kanonik został wiernym stronnikiem jezuitów. W 1585 r. zdecydował, by na górę w Námešťi zwieźć 30 granitowych głazów w celu zbudowania kaplicy św. Katarzyny, co ślubował jeszcze na Górze Synaj. Zamierzenia te przerwała nagła śmierć w wieku 38 lat (urodził się około 1549 r.). Pochowano go według jego ostatniej woli w ołomunieckim kościele św. Franciszka 6 I 1588 r. Na jego pamiątkę jezuici sporządzili specjalną chorągiew¹⁵³⁶.

II.A.19 WACŁAW

Wacław był trzecim synem Stefana-Jerzego (II.A.3) i Marty z Žerotina¹⁵³⁷. Urodził się prawdopodobnie w 1554 r., umarł około 11 II 1574 r.¹⁵³⁸ Wraz z braćmi Bernardem i Karolem studiował w jezuickiej akademii w Ołomuńcu (1567 r.). Przy podziale majątku w 1574 r. otrzymał Brodek i Otolavice. Dnia 8 VI 1574 r. zażądał odrębnego proboszcza dla Brodeckiego kościoła. Wtedy bp Jan Grodecký przysłał mu ks. Pawła. Po przyjęciu święceń kapłańskich w wieku 24 lat został kandydatem na bpa ołomunieckiego, ale zmarł nagle i podejrzewano, że został otruty (tak było też przy śmierci jego brata Bernarda). Pochowano go w kościele jezuickim św. Franciszka¹⁵³⁹.

¹⁵³¹ Opr. za J. Stiborem, *Bruntalští...*, nr 41 (s. 37).

¹⁵³² L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53.

¹⁵³³ *Ibidem*, s. 54.

¹⁵³⁴ Szeroko rozpisuje się w tej kwestii J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 42 (s. 37).

¹⁵³⁵ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 54.

¹⁵³⁶ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 42 (s. 37–38).

¹⁵³⁷ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 53, błędnie podaje, że najstarszym.

¹⁵³⁸ *Ibidem*, zupełnie błędna data śmierci: 11 II 1578 r.

¹⁵³⁹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 43 (s. 38).

II.A.20 KAROL

Karol Starszy był piątym synem Stefana-Jerzego (II.A.3) i Marty z Žerotina. Umarł między 1594 i 1598 r., został pochowany wraz z żoną w kościele św. Michała w Ołomuńcu¹⁵⁴⁰. Z żoną Zofią, córką Jana Tomasza ze Zvole i z Goldštejnu i Anny z Žerotina, doczekał się dwóch synów: Wacława i Jana oraz córek: Anny i Katarzyny (II.A.55–58)¹⁵⁴¹.

W 1567 r. studiował w akademii jezuickiej w Ołomuńcu z braćmi Bernardem i Wacławem. Później sprzedał w 1590 r. Námešť stryjowi Hynkowi (II.A.6).

II.A.21 BARTŁOMIEJ

Bartłomiej, najwyższy sędzia księstwa opawskiego (od 1595 r.), był ostatnim dzieckiem Stefana-Jerzego (II.A.3) i Marty z Žerotina¹⁵⁴². Zmarł na początku 1604 r. Jego małżeństwo z Anną Viskotovną z Vodník, córką Zygmunta i Krystyny Černickéj Šelihovej z Řuchova, okazało się bezdzietne¹⁵⁴³.

Studiował z braćmi na akademii w Ołomuńcu. Gdy miał 14 lat, ojciec chciał, by został cesarskim paziem, później studiował trzy lata we Włoszech prawo. Powrócił w 1577 r. W 1583 r. był zainteresowany kupnem państwa frydeckiego w księstwie cieszyńskim, w 1584 r. został jego właścicielem. W 1586 r. określił się panem na Frydku i Gotartowicach (te ostatnie wniosła mu w posagu żona Anna Viskotovna w 1583 r.). Po śmierci brata Bernarda (1588 r.) zażądał od brata biskupa wymiany Námešťi na Mistek. Do transakcji jednak nie doszło i wtedy w 1593 r. kupił od brata Albrechta Dobroslavice. Rok później leczył się w domu Jana Cigánka na Dolnym Rynku w Opawie. Jako cesarski komisarz został zobowiązany przez Rudolfa II do stłumienia buntu opawskich mieszczan (20 X 1603 r.) przeciwko bpowi ołomunieckiemu Franciszkowi von Dietrichsteinowi wywołanego sporem o patronat nad kościołem farnym Najświętszej Marii Panny w Opawie¹⁵⁴⁴.

¹⁵⁴⁰ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 54.

¹⁵⁴¹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 44 (s. 38). Nagrobek tego małżeństwa znajdujący się w kościele św. Michała w Ołomuńcu opisał G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 68.

¹⁵⁴² Jego biogram zob. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 75–76.

¹⁵⁴³ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 54, twierdzi, że było to drugie małżeństwo, a pierwsze było z Johanną z Žerotina. Zna też więcej szczegółów dotyczących drugiej żony. Wdowa po Bartłomieju była dobrodziejką kościoła farnego we Frydku. Uczyniła dla niego zapis 72 talarów śląskich na wsi Lubno, zob. D. Pindur, „*Si Deus pro nobis, quis contra nos?*”. *Rod Oppersdorfů jako reprezentant barokního katolici-smu v nižším stavovském panství Frydek*, [w:] *Šlechtic...*, s. 211.

¹⁵⁴⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 45 (s. 38).

POKOLENIE XX

II.A.22 JOHANKA

Johanka (Joanna) była – jak sądzi Stibor – najstarszą córką, a zapewne i najstarszym dzieckiem Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133)¹⁵⁴⁵. Pierwszy raz wymieniono ją w dokumencie z 1578 r. Jej pierwszym mężem był Zdeněk Lev z Rožmitalu i Blatného pod Rokytnicami (okręg Přerov), który nadał jej swoje dobra jako posag i wiano (po 2500 zł morawskich). W 1581 r. była wzmiankowana jako żona Ctibora Syrakovskiego z Pěrkova, najwyższego pisarza margrabstwa Moraw. Ten z kolei nadał jej posagu 3000, a wiana 2000 kup groszy czeskich na Paskovie. Jej drugi mąż zmarł 8 IX 1600 r. w Starej Vsi, gdzie znajduje się jego grób. Żyła jeszcze w 1602 r.¹⁵⁴⁶

II.A.23 KATARZYNA

Kateřina (Katarzyna) była drugą córką Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133). Zmarła 24 XII 1605 r. w miejscowości Raduň. Była zamężna od 1593 r. z Pertoltem Tvorkovskim z Kravařów i Suchych Lazcich, zmarłym 16 XII 1634 r. w Ołomuńcu. Wtedy gdy umierał, był już drugi raz żonaty z Katarzyną (II.A.58)¹⁵⁴⁷.

II.A.24 MANDALENA

Mandalena (Magdalena) była trzecią córką Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133). Zmarła po 1614 r. Była dwukrotnie zamężna: 15 I 1593 r. poślubiła Bohuslava Drnovskiego z Drnovic na Rajči i Dolnych Kounicach, a 15 XI 1604 r. w Znojmie barona Andrzeja von Puchheima zu Heidenreichstein, który zmarł przed 26 V 1621 r.¹⁵⁴⁸

II.A.25 MARIA MAŁGORZATA

Maria Małgorzata (Markéta) była czwartą córką Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133). Nic o niej bliżej nie wiadomo¹⁵⁴⁹.

¹⁵⁴⁵ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 55 miał ogromne wątpliwości, czy to w ogóle córka Hynka, bo nie wymieniono jej wśród jego dzieci w 1589 r.

¹⁵⁴⁶ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, lewa szpalta.

¹⁵⁴⁷ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 55. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, lewa szpalta.

¹⁵⁴⁸ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 55. Datuje śmierć jej drugiego męża na 1614 r. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, lewa i prawa szpalta. Zob. T. Kruszewski, *Dziedziczenie urzędów w austriackim rodzie von Puchheim, Nil nisi veritas. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Matuszewskiemu*, red. M. Głuszak i D. Wiśniewska-Jóźwiak, Łódź 2016, s. 185 i n.

¹⁵⁴⁹ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

II.A.26 ELŽBIETA

Elżbieta (Alžběta) była piątą córką Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133). Nic o niej bliżej nie wiadomo¹⁵⁵⁰.

II.A.27 BOHUNKA

Benigna (Bohunka) była szóstą córką Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133). Była żoną nieustalonego bliżej przedstawiciela rodu Haugwiców z Biskupic¹⁵⁵¹.

II.A.28 ALINA

Alina (Alena), także Helena, była siódmą córką Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133). Zmarła po 1626 r.¹⁵⁵² W 1602 r. określono ją jako panią na Slatinie. Była dwukrotnie zamężna, przed 1598 r. poślubiła Jiřika Młodszeo Sedlnitzkiego z Choltic (okręg Pardubice), który zmarł w 1608 r., ponownie wyszła za mąż (w 1616 r. określano ją panią na Štitinie [wieś w okręgu Opawa]) za Ondřeja Borkovskiego z Borku¹⁵⁵³.

II.A.29 ANNA

Anna (Anička) była ostatnią córką Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133). W 1601 r. była jeszcze panną¹⁵⁵⁴. Jej małżonkiem był już przed 1612 r. Janák Karel Tvorkovský z Kravařów na Štitinie, niesprawny umysłowo, którego pełnomocnikiem był brat Pertolt. Anna kupiła Štitinę w 1612 r., zmarła w 1616 r.¹⁵⁵⁵

II.A.30 JAN

Jan „młodszy” był starszym synem Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133). Urodził się w 1563 r. Zmarł w 1608 r. Poślubił Elżbietę, córkę barona Jana Fryderyka Hoffmanna von Grünbühela i Judyty von Windischgrätz¹⁵⁵⁶. Z tego związku pochodziło dwóch synów, Hynek i Bernard (II.A.60–61), oraz córka Anna (II.A.62).

W 1584 r. pierwszy raz określono go jako pełnoletniego. W 1587 r., gdy miał 24 lata, podlegał jeszcze ojcu. W 1591 r. objął Náměšť [nad Oslavou], w 1594 r. władał Bruntalem i Goldštejnem. Obwinił Ondřeja Bzenca o 50 zł na wieś Jelenie, te zaś były przysądzone państwu bruntalskiemu. W 1595 r. wspólnie ze stryjem Bartłomiejem (II.A.21)

---

¹⁵⁵⁰ *Ibidem*.

¹⁵⁵¹ *Ibidem*.

¹⁵⁵² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 55.

¹⁵⁵³ J. Stibor, *Bruntalšti...*, s. 40, prawa szpalta.

¹⁵⁵⁴ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 55.

¹⁵⁵⁵ J. Stibor, *Bruntalšti...*, s. 40, prawa szpalta.

¹⁵⁵⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 54.

sprzedał sześć wsi państwu vikštejńskiemu: Radkov, Melč, Čermná, Svatoňovice, Nove i Stare Těchanovice. Dnia 29 VI 1601 r. nabył dla państwa bruntalskiego od brata Stefana Morawski Kočov i Valšov¹⁵⁵⁷.

II.A.31 JERZY

Jerzy (Jiří) był drugim synem Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony Rebeki (II.133)¹⁵⁵⁸. Urodził się około 1565 r., zmarł na wygnaniu 20 V 1625 r.¹⁵⁵⁹ Od czwartego roku życia przebywał na dworze wiedeńskim, ostatecznie będąc cześnikiem arcyks. Maksymiliana. Tam też nawrócił się na katolicyzm. Był trzykrotnie żonaty. Po raz pierwszy wziął ślub w karnawale w 1587 r. z Bohunką z Žerotína i na Zlinie, córką Viléma na Starym Jicinie i Rožnovie pod Radhoštěm i Jitki ze Šternberka, rozwiedzioną w 1590 r.; po raz drugi poślubił 13 X 1596 r. (u Stibora jest data 18 V 1599 r.). Elżbietę, córkę barona Krzysztofa von Eitzinga ze Schrattental, najwyższego dziedzicznego komornika Austrii i Anny, baronówny von Roggendorf z Mollenburg (urodzonej w 1581 r., zmarłej w Helfenstein 14 XI 1607 r.)¹⁵⁶⁰, ostatni raz ożenił się w Kvasicach 8 IV 1609 r. z kuzynką Heleną Bruntalską z Wrba (II.A.73). Pierwsza żona urodziła mu synów: Jana Bernarda i Stefana (II.A.63–64), druga Annę Elżbietę i Katarzynę (II.A.65–66), trzecia zaś Stefana, Jana Jerzego, Joannę Emilię oraz Judytę Rebece Eleonorę (II.A.67–70)¹⁵⁶¹.

W 1612 r. Jerzy został komornikiem cesarza Macieja i arcyks. Maksymiliana. W latach 1613–1618 pełnił urząd najwyższego komornika Moraw, zasiadał też w sądzie ziemskim. Dnia 6 VII 1614 r. w Ołomuńcu nabył od Vaclava Mola z Modřelic za 62 tys. zł zamek Kvasice z państwem, ale za udział w wydarzeniach pod Białą Górą cesarz Ferdynand II go skonfiskował¹⁵⁶².

II.A.32 STEFAN

Stefan (Štěpán) był dziesiątym dzieckiem Hynka (II.A.6) i jego pierwszej żony, siostry stryjecznej Rebeki (II.133). Zmarł w 1608 r. (po 15 I). Posiadał Moravský Kočov i Kryglsdorf (oba sprzedał 29 VII 1606 r.). Zbył też 2 VII 1601 r. bratu Janowi Naměšť [nad Oslavou] i Bruntal¹⁵⁶³.

¹⁵⁵⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 47 (s. 39).

¹⁵⁵⁸ Jego obszerny biogram przedstawili G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 71–75 oraz J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 48 (s. 39–40). Tutaj wspomniane zostaną tylko najważniejsze fakty.

¹⁵⁵⁹ Stibor wyraźnie się myli, datując śmierć Jerzego na VII 1621 r., miejsce: Brno, zob. *idem*, *op. cit.*, s. 39.

¹⁵⁶⁰ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 55 zdaje się błędnie określać jej rodziców.

¹⁵⁶¹ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.]. Informacje o tym potomstwie u J. Stibora, *op. cit.*, s. 40 (lewa szpalta) są nieprzekonujące.

¹⁵⁶² Zob. więcej: L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 55.

¹⁵⁶³ *Ibidem*.

II.A.33 BENIGNA

Benigna (Bohunka) była pierwszym dzieckiem Hynka (II.A.6) i jego drugiej żony Christine von Roggendorf. Urodziła się najwcześniej w 1590 r., zmarła po 1617 r. Poślubiła Erazma von Landau, pana wolnego zu Haus und Rappottenstein¹⁵⁶⁴.

II.A.34 ELŻBIETA

Elżbieta (Eliška) była drugim dzieckiem Hynka (II.A.6) i jego drugiej żony Christine von Roggendorf. Urodziła się najwcześniej w 1591 r. Zmarła po 1621 r. Pierwszy raz wyszła za mąż w Wiedniu w kościele w Hofburgu 14 VII 1614 r. za Bernarda von Hofkirchena, zmarłego w Legnicy w 1638 r., po raz drugi za NN Breunera¹⁵⁶⁵.

II.A.35 MARIA MARKETA

Maria Małgorzata (Maria Marketa) była ostatnim dzieckiem Hynka (II.A.6) i jego drugiej żony Christine von Roggendorf. Urodziła się najwcześniej w 1592 r. Zmarła 30 XI 1615 r. w Horn w Austrii jako żona (od 1603 r.) Richarda von Puchheima, zmarłego w 1624 r.¹⁵⁶⁶

II.A.36 JERZY

Jerzy (Jiřík) był pierwszym synem Stefana (II.A.7) i jego żony Joanny (II.134). Po śmierci ojca opiekował się nim i jego bratem stryj Bernard (II.A.5)¹⁵⁶⁷. W 1578 r. był nieletni, zmarł wkrótce potem¹⁵⁶⁸.

II.A.37 BERNARD

Bernard był drugim synem Stefana (II.A.7) i jego żony Joanny (II.134). W 1578 r., jeszcze nieletni, otrzymał po matce część Hlinki, ale jako zły gospodarz wkrótce się zadłużył. Jako pan Hlinki 1 VI 1587 r. świadczył w umowie między stryjcem Hynkiem (II.A.6) i Elżbietą (II.131). Dług na sumę 3000 grzywien przejął stryj Hynek, spłacając go i zajmując część Hlinki (18 V 1593 r.). Bernard żył potem podupadły w Bruntalu, w 1623 r. na dworze w Sadku (koło Hlinki). W 1578 r. poślubił Marianę Štolcovną z Go-

---

¹⁵⁶⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, prawa szpalta. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 71, z błędną filiacją ojca. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 56, podaje majątki męża Benigny i jego datę śmierci (1 VI 1620 r.).

¹⁵⁶⁵ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 56. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, prawa szpalta.

¹⁵⁶⁶ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, prawa szpalta. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 56, dość głęboko zapuścił się w kwestie związane z jej małżeństwem. Mąż pochodził z domu Horn, zob. T. Kruszewski, *Dziedziczenie urzędów...*, s. 184.

¹⁵⁶⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 36, lewa szpalta.

¹⁵⁶⁸ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 56. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, prawa szpalta.

stomki, córkę Dipranda. W 1631 r. jako wdowa żyła ona w Prudniku. Małżeństwo to było bezpotomne¹⁵⁶⁹.

II.A.38 ALBRECHT MŁODSZY

Albrecht „młodszy” (najstarszy syn Jana II.A.11 i Katarzyny z Žerotina) dziedziczył na Herlicích, zmarł w 1595 r. Był dwukrotnie żonaty: 1) z Judytą Švejnicovą, córką Balcara i Katarzyny (II.A.8), zmarłą w 1581 r., 2) w 1588 r. poślubił Johanę Sedlnický z Choltic, córkę Jana na Kdēměři i Katarzyny Kokořovny z Kamenca (zmarł około 1625 r.)¹⁵⁷⁰. Z drugiego małżeństwa pochodziło ośmioro dzieci: Jan, Katarzyna, Helena, Judyta, Benigna, Anna i dwoje nieustalonych (II.A.71–78)¹⁵⁷¹.

W 1573 r. odziedziczył z braćmi po Markecie z Liděřova, wdowie po zmarłym Wawrzyńcu z Drahotuš, siostrze ich babki Mandaleny Oderskiej, 800 zł opawskich. W 1575 r. był jeszcze nieletni, w niedzielę rodzinnym z braćmi. W 1577 r. wzmiankowano go jako dorosłego. W 1578 r. określono go jako pana na Heralticach¹⁵⁷². W 1581 r. Oldřich Cetrys domagał się od niego 1000 grzywien cesarskich za przywłaszczenie 25 klaczy ze źrebiętami, „które sam sobie kazał na Heraltice gnać”. Dnia 5 VI 1588 r. zapisał swojej małżonce Johance Sedlnickéj z Choltic 5000 zł posagu i 1000 zł opawskich wiana na Velkich Heralticach. Dnia 15 XI 1594 r. sprzedał Jezdkovice, Bratřikovice i opuszczone Mladovice za 9080 zł opawskich Karlowi Bitovskému z Bitova na Litulovicach i Petřikovicach. 1 IV 1596 r. był poręczycielem (wraz z bratem Hynkiem) przy sprzedaży Ivanovic Janowi Bukůvkowi¹⁵⁷³.

II.A.39 WILHELM

Wilhelm (Vilém) był drugim synem Jana (II.A.11) i Katarzyny z Žerotina. Zmarł w 1590 r. w Velkich Heralticach, tam też został pogrzebany¹⁵⁷⁴. Po raz pierwszy był wspomniany w 1574 r., pełnoletni był już w 1577 r. W 1586 r. z okazji ślubu z Bohunką Taborovną z Bystrého, córką Adama na Prężynce i Katarzyny (II.132), otrzymał państwo Lešník w Prudnickim wraz z Niemysłowicami i folwarkiem w Chocimiu oraz dom w Prudniku¹⁵⁷⁵. Dnia 24 VII 1591 r. jego bracia: Hynek, Albrecht i Stefan potwierdzili

¹⁵⁶⁹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 50 (s. 40). Podobnie L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 56.

¹⁵⁷⁰ *Ibidem*, nr 51 (s. 41). G. Graf von Seldern zna jedynie jego drugą żonę, za kolejne dwie żony bierze żony Albrechta Euzebiusza (II.A.17), *idem, op. cit.*, cz. II, s. 69. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 56–57 drugie małżeństwo datował na około 1585 r.

¹⁵⁷¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69. Tym razem to J. Stibor się myli, bo zna tylko Jana, Katarzynę, Alenę, Bohunkę i Annę, *idem, op. cit.*, nr 51 (s. 41).

¹⁵⁷² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 56.

¹⁵⁷³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 51 (s. 40–41).

¹⁵⁷⁴ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 56.

¹⁵⁷⁵ *Ibidem*.

zbycie tych dóbr Joachimowi von Mettichowi. Na tym majątku ustanowił 9000 zł opawskich posagu i 5000 zł wiana. Małżeństwo to było bezpotomne¹⁵⁷⁶.

II.A.40 HYNEK

Hynek młodszy był trzecim synem Jana (II.A.11) i Katarzyny z Žerotina. Zmarł w 1610 r. W 1574 r. był wspomniany po raz pierwszy. Po podziale majątku w 1588 r. żył w Štěplovce na Morawach. Posiadał Moravec, Vraclávek, opuszczone Krkoschitz i Krahuji (pozyskane w 1595 r.), Třebon i Hať (okręg hulczyński, 1609–1610), swój dom w Ołomuńcu odstąpił w 1608 r. za 1200 florenów Janowi Woiskiemu z Bogdunczowic¹⁵⁷⁷. Wspólnie z braćmi Albrechtem i Stefanem zwolnili majątek Balzera Wenera w Leśniku (10 IV 1591 r., Heraltice). Dnia 15 XI 1594 r. był poręczycielem brata Albrechta (II.A.38) przy sprzedaży Jezdkovic, Bratříkovic i opuszczonych Mladovic. Dnia 24 XI 1595 r. był świadkiem pełnomocnictwa Jana starszego Seldnickiego na Divčim Hradzie i Povelicach. Dnia 29 VI 1601 r. był świadkiem odstąpienia Kočova i Valšova Janowi (II.A.30) na Bruntalu. W latach 1603–1610 był najwyższym komornikiem księstwa opawskiego. W 1602 r. (23 IV) był poręczycielem przy sprzedaży połowy państwa wodzisławskiego Jiříkowi Charvátovi Plaveckiemu z Plavcův. W 1597 r. jego żoną była Katarzyna Sedlnicka z Choltic, córka Fryderyka i Katarzyny Tworkovskiej, siostra Jiříka młodszeo na Ostrawie. Małżeństwo to było bezpotomne¹⁵⁷⁸.

II.A.41 STEFAN

Stefan (Štěpán) starszy był ostatnim synem Jana (II.A.11) i Katarzyny z Žerotina. W latach 1574–1581 określono go jako nieletniego. W 1588 r. przebywał z bratem Hynkiem na Morawach. Dnia 1 IX 1593 r. został upoważniony przez Hynka (II.A.6) do sprzedaży Hlinki. W dniu 24 XI 1595 r. w Divčim Hradzie wspólnie z bratem Hynkiem był świadkiem udzielenia pełnomocnictwa Janowi starszemu Sedlnickiemu; wykupił zadłużenie Velkich Heraltic po bracie Albrechcie, a następnie te dobra sprzedał w 1602 r. Zygmunтови Sedlnickiemu z Choltic. Dnia 29 VI 1601 r. był świadkiem odstąpienia Kočova i Valšova Janowi (II.A.30) na Bruntalu. Dnia 23 IV 1606 r. był poręczycielem Anny Vyškotovny z Vodnik, gdyż sprzedała dwór olšański Karolowi Rohrowi z Ratajów na Hradczankach. W 1609 r. Stefan został wspomniany jako zmarły kawaler ze Štěplovic i Hradczanek¹⁵⁷⁹. Jako pochodzącego z Velkich Heraltic określano go do 1600 r., na Hladké Životice w 1601 r., jako pana na Třeboniu i Haťie oraz Kočovie i Kryglsdorfie

¹⁵⁷⁶ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 52 (s. 41).

¹⁵⁷⁷ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 57.

¹⁵⁷⁸ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 53 (s. 41).

¹⁵⁷⁹ *Ibidem*, nr 54 (s. 41). Zdaniem L. Igálffy'ego [von] Igáliego, *op. cit.*, s. 57, zmarł w 1608 r.

w 1606 r.¹⁵⁸⁰ Gustav Graf von Seldern podaje jednak, że miał dwie córki, Zuzannę i Elżbietę, co oznacza, że musiał posiadać żonę (II.A.79–80)¹⁵⁸¹.

II.A.42 MACIEJ

Maciej (Matyáš) był pierwszym dzieckiem Jana (II.A.14) i jego pierwszej żony Mandalény Herbortovny z Fulštejnu. Urodził się 27 IX 1577 r. Zmarł bezpotomnie około 1598 r.¹⁵⁸² Jego ojcem chrzestnym był bp ołomuniecki Jan Mezoun z Telče – na prośbę ojca Macieja. Do wykonania obrzędu upoważnił kanonika Łukasza Laeta zwanego Laetusem, byłego proboszcza w Hulczynie¹⁵⁸³. W 1596 r. uwolnił ze świadczeń dom i ogród należący do Sebastiana Bassovskiego, drugiego kapłana w Hulczynie¹⁵⁸⁴.

II.A.43 STEFAN

Stefan (Štěpán) był drugim dzieckiem Jana (II.A.14) i jego pierwszej żony Mandalény Herbortovny z Fulštejnu. Zmarł wkrótce po 1603 r., być może dopiero około 1610 r.¹⁵⁸⁵ Po śmierci Macieja przejął jego sprawy w Hulczynie¹⁵⁸⁶.

II.A.44 JOANNA

Joanna (Johanka) była starszą córką Jana (II.A.14) i jego pierwszej żony Mandalény Herbortovny z Fulštejnu. W 1587 r. była jeszcze dzieckiem. Następnie poślubiła Fryderyka starszego z Žerotina, pana z Bludova, który na mocy układu z 1612 r. dał jej 12,5 tys. zł posagu i wiana¹⁵⁸⁷.

II.A.45 MARTA

Marta była drugim dzieckiem Jana (II.A.14) i jego pierwszej żony Mandalény Herbortovny z Fulštejnu¹⁵⁸⁸. Stibor podał, że była w 1618 r. zakonnica, a od 1635 r. księżką

¹⁵⁸⁰ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 57.

¹⁵⁸¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69, podaje, że były to jego najmłodsze dzieci, co by sugerowało, że miał jakieś starsze.

¹⁵⁸² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 57, podaje, że zmarł w 1602 r. i został pochowany w kościele parafialnym w Hulczynie.

¹⁵⁸³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 55 (s. 41).

¹⁵⁸⁴ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 68.

¹⁵⁸⁵ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 57, podaje, że zmarł w 1610 r. i został pochowany w kościele parafialnym w Hulczynie.

¹⁵⁸⁶ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 55 (s. 42).

¹⁵⁸⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸⁸ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 54, błędnie, choć z wątpliwościami, widział w niej córkę Stefana-Jerzego (II.A.3).

w klasztorze św. Klary w Raciborzu, a Leonhard Radler informuje, że w 1618 r. Marta Bruntalska z Wrbna była przeoryszą dominikanek w Brnie¹⁵⁸⁹.

II.A.46 WACŁAW

Wacław był najstarszym synem Jana (II.A.14) i jego drugiej żony Małgorzaty (Markety) Tvorkovskiej¹⁵⁹⁰. Dnia 5 VIII 1624 r. cesarz Ferdynand II mianował go hrabią Rzeszy (Reichsgraf) von Wrbna und Freudenthal, potem także (20 IX 1628 r.) hrabią czeskim. Cesarski inkolat otrzymał 20 VII 1638 r., potwierdzony tytułem: *Hoch und Wohlgeboren*, w Wiedniu 16 IV 1642 r. Znalazł się wśród czterech pierwszych rodów czeskich, których przedstawicielom nadano tytuł czeskiego hrabiego (14 IV 1634 r.). Zasiadał też w sejmie czeskim, gdy miał tylko 20 lat¹⁵⁹¹.

Urodził się w Opawie w 1589 r., zmarł 29 VII 1649 r. w Bernatkach¹⁵⁹². Jego żoną była Elżbieta Poliksena zwana Reginą (Alžběta Polyxena) Dembínská z Dembině, córka Łukasza, sędziego nadwornego lennego sądu biskupiego, i Elżbiety Horeczky z Horki (zmarłej 14 XII 1669 r.). Wacław doczekał się z tego związku syna Jana Franciszka Antoniego i córki Teresy (II.A.81–82).

Wacław był tajnym radcą komory cesarskiej i marszałkiem dworskim. W 1608 r. jego opiekunem został Pertolt Tvorkovsky. Dnia 13 IV 1610 r. wspólnie z matką sprzedali Vřesin Jerzemu Fryderykowi Donatovi za 2500 zł. Następnie wspólnie z bratem Hendrychem zastawili Pišť (okręg opawski) Wacławowi Adamowi Podstatskiemu z Prusinowic, a sprzedali zaś lasy przynależne do majątku Pišť. W 1618 r. już jako komornik cesarski i cesarski marszałek nadworny oraz świadomy katolik stanął w czasie powstania czeskiego (I faza wojny trzydziestoletniej) po stronie cesarza, stąd zażądał zwrotu dwóch skonfiskowanych wsi (VI 1621 r.). Jego majątek został ominięty przy kwaterowaniu wojsk cesarskich, a ich dowódcy (pułk Karola I ks. von Liechtensteina) miał płacić 200 zł, sam zaś został kapitanem w tym pułku (10 X 1622 r.). W 1623 r. cesarz Ferdynand II nadał mu Fulnek, skonfiskowany zbiegowi Janovi starszemu Skrbenskiemu z Hřište, za 50 tys. zł reńskich (układ z 1628 r.). Nadano mu także Paskov przydzielony początkowo jako nagroda dla pła Karla ze Strassolda (VI 1624 r.). W tym czasie otrzymał też niemające dziedzica biskupie lenno Zábřeh nad Odram z Starą Bělą i Vyškovicami (koło Ostrawy). W hulczyńskim sprzedał wsie Ovšište i Pišť (pow. opawski, pol. Pyszczy) za 19,5 tys. zł opawskich Bernardowi

¹⁵⁸⁹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 55 (s. 42). L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 40.

¹⁵⁹⁰ Zob. jego biogram: G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 76–79. Był cesarskim tajnym radcą, komornikiem, kapitanem gwardii przybocznej łuczników i halabardników, baronem Hulczyna, panem zamku Fulnek, dziedzicem Poskau i Petřvaldu.

¹⁵⁹¹ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 57.

¹⁵⁹² *Ibidem*. L. Igálfy [von] Igáli podaje, że Wacław zmarł w Wenecji, a pochowany został w kościele św. Antoniego w Padwie.

Lichnovskiemu z Voštic koło Chuchelnej i Strahovic (31 VII 1625 r.). Sprzedał także państwo hulczyńskie hr. Janowi Jerzemu Gaszynowi z Žyrowej (30 V 1629 r.). W okolicach Fulneku dokupił Studénkę ze skonfiskowanych dóbr Jana Bernarda Pražmy z Bilkova (1634 r.). Dnia 20 II 1636 r. sprzedał zadłużone państwo frydeckie Jerzemu von Oppersdorfowi¹⁵⁹³. Kuzynowi Karolowi (II.A.95) w 1638 r. przekazał państwo Brandýs nad Orlicą, sprzedał również dobra Zábřeh nad Odrou¹⁵⁹⁴.

II.A.47 JĘDRZYCH

Jędrzych (Jindřich, Hendrych) był drugim synem Jana (II.A.14) i jego drugiej żony Małgorzaty (Markety) Tvorkovskiej. Zmarł jeszcze za życia brata Waclawa, czyli przed 1649 r.¹⁵⁹⁵ Występował wspólnie z bratem Waclawem w dokumentach z 1603 i 1608 r. W 1617 r. obaj bracia, określani jako niedzielni, władali państwem hulczyńskim. Wcześniej w 1609 r. zbył Paškov za 900 florenów kościołowi św. Waclawa w Ostrawie¹⁵⁹⁶. W latach 1620–1623 rządził nim samodzielnie, gdy Waclaw służył w armii cesarskiej. Był 20 I 1620 r. wśród delegatów stanów opawskich do przyjęcia Fryderyka V elektora – palatyna reńskiego („zimowego” króla Czech). Jako katolik kierował delegacją do kardynała Franciszka von Dietrichsteina, by wstawił się za stanami u cesarza w celu uzyskania jego łaski (15 III 1621 r.). Wziął morganatyczny ślub z Anną Baygarową, mieszczką z Hulczyna, z którego pochodził syn Władysław (II.A.83), co później legitymował konsystorz (1655 r.). Stryj Waclaw dał z majątku ojca 5000 zł. Jego dalszy los jest nieznany¹⁵⁹⁷.

II.A.48 FRYDERYK

Fryderyk był ostatnim synem Jana (II.A.14) i jego drugiej żony Małgorzaty (Markety) Tvorkovskiej. Przebywał z matką 13 IV 1610 r., zmarł wkrótce po tej dacie¹⁵⁹⁸.

II.A.49 LUDMIŁA

Ludmiła była jedynym dzieckiem Albrechta Euzebiusza (II.A.17) i jego pierwszej żony Ludmiły Bělikovej¹⁵⁹⁹. Była zamężna za Wiktorynem z Žerotína, posiadaczem dóbr Stary Jiczyn i Holeszów, urodzonym w 1570 r., zmarłym 11 IX 1611 r., ponownie żona-

¹⁵⁹³ D. Pindur, „*Si Deus...*”, s. 202.

¹⁵⁹⁴ Jego obszerny życiorys zob. L. Igálffy [vom] Igáli, *op. cit.*, s. 57.

¹⁵⁹⁵ *Ibidem*, s. 58. L. Igálffy [von] Igáli jest przekonany, że zmarł między 1625 a 1629 r.

¹⁵⁹⁶ *Ibidem*.

¹⁵⁹⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 56 (s. 42).

¹⁵⁹⁸ *Ibidem*, s. 43, lewa szpalta.

¹⁵⁹⁹ *Ibidem*, s. 37, lewa szpalta.

tym z Polikseną Necher von Buchwald, wdową po zmarłym 14 VIII 1591 r. Baltazarze Pücklerze z Grodzca¹⁶⁰⁰.

II.A.50 JAN

Jan „młodszy”, dziedzic Frýdka, był pierwszym dzieckiem Albrechta Euzebiusza (II.A.17) i jego drugiej żony Anny Tvorkovskiej. Dnia 19 XI 1597 r. wspominał go dokument cesarza Rudolfa II, w którym dodano mu więcej lat życia, co wiązało się z przejęciem dóbr Jabłonka i Nasiedle. Zmarł po 1613 r.¹⁶⁰¹ Jego żoną była – jak sądzi Stibor – Eliška Petřvaldska z Petřvaldu, siostra Jana Jetřicha¹⁶⁰². Małżeństwo to było bezpotomne. Eliza z Petřvaldu właśnie wniosła jednak temu te dobra w posagu¹⁶⁰³. Gustav Graf von Seldern sądził, że była to żona Jana (II.A.14), jest to jednak nieporozumienie. Jan był sędzią ziemskim księstwa opawskiego jeszcze 26 V 1613 r., zmarł wkrótce potem¹⁶⁰⁴.

II.A.51 STEFAN

Stefan „starszy” (Štěpán) był drugim dzieckiem Albrechta Euzebiusza (II.A.17) i jego drugiej żony Anny Tvorkovskiej. Zmarł w Opawie 11 VI 1618 r. (pochowany w Hulczynie). W 1613 r. poślubił hr. Annę, córkę Jerzego II Maksymiliana von Oppersdorfa i Izoldy z Valdštejna. Anna (urodzona w 1591 r. w Głogówku) zmarła w Opawie w 1620 r. (także została pochowana w Hulczynie)¹⁶⁰⁵. Urodziła Jerzego Stefana Wacława Waleriana (II.A.84), którym jako sierotą opiekował się stryj Bernard (II.A.52). Po bracie odziedziczył Jabłonkę. Posiadał też Nasiedle. O oba te majątki procesował się z Janem Šelendorfem z Hornšperku, który powoływał się na bliżej nieznaną umowę z 12 III 1613 r.¹⁶⁰⁶

II.A.52 BERNARD

Bernard był ostatnim synem Albrechta Euzebiusza (II.A.17) i jego drugiej żony Anny Tvorkovskiej. Zmarł w 1652 r. Dnia 31 I 1652 r. został mianowany w Wiedniu hrabią Rzeszy, cesarskim komornikiem i radcą, od 1625 r. był starostą księstwa opawskie-

¹⁶⁰⁰ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 58.

¹⁶⁰¹ *Ibidem*. W 1613 r. fundował ołtarz Najświętszej Marii Panny w dominikańskim kościele św. Jana Chrzciciela we Frydku, D. Pindur, „*Si Deus...*”, s. 203. W 1617 r. odstąpił prawo patronatu nad frydecką farą bpowi wrocławskiemu arcyks. Karolowi Habsburgowi, s. 212.

¹⁶⁰² Domniemywał to już L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 58, który sądził, że para ta miała syna zmarłego w 1616 r. oraz córkę Elżbietę, opatkę w Würzburgu.

¹⁶⁰³ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 68.

¹⁶⁰⁴ J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 58 (s. 43).

¹⁶⁰⁵ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 57.

¹⁶⁰⁶ J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 59 (s. 43).

go¹⁶⁰⁷. Był dwa razy żonaty: z Katarzyną (Kateřiną) z Drahotuš, zwaną też Kathariną von Trautitz, córką Jerzego Adama z dóbr Lewice (pow. głuźczycki) i Juliany, baronówny von Herberstein z majoratu Gorzanów (pow. kłodzki) oraz z Marią Ludmiłą (Beata) Pavlovską z Pavlovic, córką Jana z Sidziny (pow. grodkowski) i Katarzyny, burgrabianki von Dohna¹⁶⁰⁸. Z pierwszego małżeństwa pochodzili: Maria Anna Apolonia, Maria Cecylia, Albrecht Euzebiusz, Waclaw Walerian, Jan Karol Franciszek i (II.A.85–89), z drugiego zaś Bernard Ernest, Jan Franciszek Ferdynand i Maksymilian Bernard (II.A.90–92).

Wpierw przebywał z matką w Nowej Cerekwi, był zobowiązany dowieźć cesarza Macieja na sejm Rzeszy w Ratyźbonie (28 V 1618 r.), co jednak nie mogło dojść do skutku po defenestracji praskiej. Jako jeden z nielicznych katolików opowiadał się za zmianami w prawie ziemskim (1625 r.). Wraz z ks. Karolem I von Liechtensteinem został namiestnikiem urzędu starościńskiego i radcą księżęcym. W momencie upadku księcia znalazł się w opałach. Był w centrum wydarzeń czeskiego okresu wojny trzydziestoletniej. Usiłował poddać się wojsku ks. Jana Ernesta I sasko-weimarskiego, za którym opowiadała się szlachta i mieszczaństwo (19 VIII 1626 r.). Jan Ernest już 26 VIII tamtego roku połączył siły z oddziałami feldmarszałka Ernesta von Mannsfelda (dowódcy wojsk protestanckich) i udał się na Węgry. Bernard zaś towarzyszył ziemskiemu starości karniowskiemu Jerzemu Fryderykowi Lichnovskiemu i opuścił 26 VIII tamtego roku Opawę. Opowiadając się po stronie cesarskiej, naraził się Czechom; towarzyszył w wyprawach ks. Karolowi I von Liechtenstein. Za wierną służbę Ferdynand II wypłacił Bernardowi 1000 zł (13 IV 1627 r.). Ponieważ był bezwolnym wykonawcą rozkazów księcia von Liechtensteina, cesarz postawił go na czele komisji inkwizycyjnej (20 VIII 1629 r.). Jego nominacja wywołała protesty szlachty czeskiej. Szczególnie niebezpiecznie zrobiło się, gdy kazał otworzyć bramy Opawy i wpuścił tam wojska cesarskie. Do końca wojny trzydziestoletniej służył wojskom cesarskim¹⁶⁰⁹.

II.A.53 MAGDALENA

Magdalena był starszą córką Albrechta Euzebiusza (II.A.17) i jego drugiej żony Anny Tvorkovskiej. Zmarła po 1631 r., miała dobra we Vresinie na Morawach. W 1609 r. wyszła za mąż za Jerzego Fryderyka Donata z dóbr Velka Polom, który zmarł między

¹⁶⁰⁷ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 58.

¹⁶⁰⁸ *Ibidem*. Tu także szczegóły związane z drugim małżeństwem i jej domniemanym małżeństwem z baronem Janem Blankowskim z Domčič, panem dziedzicznym w Turawie, panem stanowym państwa dobrodzieńskiego.

¹⁶⁰⁹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 60 (s. 43).

1643 a 1654 r. (po śmierci Magdaleny ożenił się powtórnie z Katarzyną Dobschütz z Plauen)¹⁶¹⁰.

II.A.54 ELŻBIETA

Elżbieta była młodszą córką Albrechta Euzebiusza (II.A.17) i jego drugiej żony Anny Tvorkovskiej. W 1636 r. wspomniana była jako zmarła. Była zamężna z Bernardem Wolfgangiem (zwanym Wolfem) z Drahotuš, który w 1608 r. kupił połowę lenna Deštné, które jednak za jego udział w powstaniu uległo w 1622 r. konfiskacie. Po śmierci Elżbiety poślubił Katarzynę Mosch von Böttendorf, której w 1636 r. kupił Mladecko (pow. opawski)¹⁶¹¹.

II.A.55 WACŁAW

Wacław był starszym synem Karola (II.A.20) i Zofii ze Zvole. Zmarł w 1609 r., bezżennie i bezpotomnie¹⁶¹². W 1601 r. określono go jako dorosłego. W 1603 r. zastępował brata, w 1606 r. odziedziczył państwo frydeckie po ciotce Annie Vyškotovnie. Dnia 12 VI 1607 r. był wraz z bratem poręczycielem Katarzyny Stošovny z Kounic przy sprzedaży Slupska na Frysztacie. W 1608 r. wraz z bratem posiadali niedział w dobrach w Šilheřovicach¹⁶¹³.

II.A.56 JAN

Jan był młodszym synem Karola (II.A.20) i Zofii ze Zvole. Został 18 IX 1620 r. zamordowany przez sześciu służących w Lesie Chlebowickim koło Hulczyna¹⁶¹⁴. Od 1611 r. był żonaty z Elżbietą Katarzyną (Alžbětą Kateřiną) Sedlnicką z Choltic, córką Albrechta na Novych Horcach i Bartošovicach, i Anny Podstatskiej, która zmarła w 1636 r. Urodziła mu syna Jana i córkę Annę Elżbietę Cecylię (II.A.93–94)¹⁶¹⁵.

Jan odziedziczył po bracie Frydek, sprzedał zaś Šilheřovice Bohunce Stošovnie z Kounic za 40 tys. zł (15 VIII 1609 r.). W państwie frydeckim założył wsie Kaňovice, Moravkę i Malenovice, a na górnym przedmieściu Frydka w 1612 r. wznosił kaplicę św. Jodoka¹⁶¹⁶.

¹⁶¹⁰ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 58. J. Stibor nie podaje o niej żadnych informacji, *idem*, *Bruntalští...*, s. 37, prawa szpalta.

¹⁶¹¹ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59. J. Stibor nie podaje o niej żadnych informacji, *idem*, *Bruntalští...*, s. 37, prawa szpalta.

¹⁶¹² L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59, datował jego śmierć na czas między 1607 a 1609 r.

¹⁶¹³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 61 (s. 44).

¹⁶¹⁴ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59.

¹⁶¹⁵ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59, ślub datował na 1610 r. Opiekunów tych sierot przedstawia J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 62 (s. 44).

¹⁶¹⁶ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59.

II.A.57 ANNA

Anna była pierwszą córką Karola (II.A.20) i Zofii ze Zvole. Anna na mocy umowy z 1 III 1609 r. poślubiła Ctibora Syrakovskiego z Pěrkova na Starej Vsi, syna osoby tak samo się nazywającej i Johanki (II.A.22). Anna zmarła 26 X 1631 r., pochowana została w Starej Vsi¹⁶¹⁷.

II.A.58 KATARZYNA

Katarzyna była drugą córką Karola (II.A.20) i Zofii ze Zvole. Była zamężna przed 1617 r. z Pertoltem Tworkovskim z Kravařów i Suchých Lazcich, zmarłym 16 XII 1634 r. w Ołomuńcu. Ten wcześniej był już żonaty z Katarzyną (II.A.23)¹⁶¹⁸.

II.A.59 MAGDALENA

Magdalena była trzecią córką Karola (II.A.20) i Zofii ze Zvole. W 1606 r. została wspomniana jako panna, a w 1625 r. jako zmarła. Była zamężna przed 1613 r. z Krzysztofem Karolem Podstatskim z Prusinovic, ten ostatni od 1627 r. był baronem, zmarł w 1644 r.¹⁶¹⁹

POKOLENIE XXI

II.A.60 HYNEK

Hynek „młodszy” był pierwszym synem Jana (II.A.30) i Elżbiety baronówny Hoffmann von Grünbühel. Urodził się w 1589 r., zmarł 10 II 1614 r. na zamku Rosice, pochowany został w Bruntalu. W dniu 1 IX 1609 r. w Rosicach poślubił Bohunkę, córkę Karola z Žerotina, starosty ziemskiego Moraw i jego pierwszej żony Barbary Krajírzovej z Krajku (urodzonej w 1590 r., zmarłej 6 lub 7 IV 1636 r. w Drnholcu, pow. Břeclav)¹⁶²⁰. Urodziła mu ona syna Karola i nieznaną z imienia córkę (II.A.95–96).

Od XII 1609 r. zasiadał w opawskim sądzie ziemskim. Był też komornikiem arcyks. Maksymiliana, dziedzicem Bruntala i Goldštejnu, gdzie kontynuował z rozmachem rozbudowę renesansowego zamku. W 1611 r. założył Vrbno pod Pradědem (okręg Bruntal), a w państwie goldštejńskim z kolei osady Velké i Malé Vrbno (okręg Šum-

¹⁶¹⁷ *Ibidem*. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 38, lewa szpalta.

¹⁶¹⁸ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 38 i 40, lewe szpalty.

¹⁶¹⁹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59.

¹⁶²⁰ *Ibidem*, *op. cit.*, s. 59. Ten określał jej datę śmierci na czas krótko przed 1 VII 1637 r. Po śmierci Hynka powtórnie wyszła za mąż w II 1616 r. za barona Wolfganga Zygmunta von Teuffenbach, zmarłego w 1637 r., wdowcu po Katarzynie Meziříškiej z Lomnicy, ta ostatnia informacja zob. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 63 (s. 44).

perk). Akta z żerotinsko-vrbenskiego archiwum pokazują, jakie z tego tytułu powstawały długi. Starał się je spłacać: Annie Tvorkovskiej z Kravařów zwrócił 1350 zł, ale dalej był u niej zadłużony na 5350 zł (1610 i 1612 r.). Taż Tvorkovska pod zastaw pożyczyła mu (wraz z bratem Bernardem) 4000 zł¹⁶²¹.

II.A.61 BERNARD

Bernard był drugim synem Jana (II.A.30) i Elżbiety baronówny Hoffmann von Grünbühel. Zmarł po 1610 r., bezżennie i bezpotomnie¹⁶²².

II.A.62 ANNA

Annę, córkę Jana (II.A.30) i Elżbiety baronówny Hoffmann von Grünbühel, występującą w dokumencie z 1593 r., wymienia za Paprockim Igálfy [von] Igáli¹⁶²³.

II.A.63 JAN BERNARD

Jan Bernard był starszym dzieckiem Jerzego (II.A.31) i jego pierwszej żony Bohunki z Žerotína. Nic o nim bliżej nie wiadomo¹⁶²⁴.

II.A.64 STEFAN

Stefan (Štěpán) był młodszym dzieckiem Jerzego (II.A.31) i jego pierwszej żony Bohunki z Žerotína. Był rotmistrzem, żył jeszcze w 1637 r., kiedy wdał się w utarczkę z Karolem (II.A.95)¹⁶²⁵.

II.A.65 ANNA ELŻBIETA

Anna Elżbieta (Anna Eliška) była starszym dzieckiem Jerzego (II.A.31) i jego drugiej żony Elżbiety von Eitzing. Urodziła się w 1600 r., zmarła przed 25 VIII 1642 r. Była dwukrotnie zamężna, po raz pierwszy poślubiła w I 1623 r. hr. Jana Bernarda z Kunovic (urodzonego około 1600 r., zmarłego w 1627 r.), po raz drugi wyszła za mąż w Bremie 3 IX 1632 r. za barona Filipa Wilhelma von Innhausen und Knipphausen (urodzonego 1 III 1591 r., zmarłego w Bremie 5 V 1652 r.)¹⁶²⁶.

---

¹⁶²¹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 63 (s. 44).

¹⁶²² *Ibidem*, s. 44, lewa szpalta. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60, podaje, że zmarł w 1613 r.

¹⁶²³ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60.

¹⁶²⁴ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁶²⁵ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59.

¹⁶²⁶ *Ibidem*, s. 60. Większość tych informacji podaje także J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, lewa szpalta.

II.A.66 KATARZYNA

Katarzyna była ostatnim dzieckiem Jerzego (II.A.31) i jego drugiej żony Elżbiety von Eitzing. Zmarła w Amsterdamie w czasie emigracji ojca podczas epidemii dżumy¹⁶²⁷.

II.A.67 STEFAN

Stefan (Štěpán) był najstarszym dzieckiem Jerzego (II.A.31) i jego trzeciej żony, kuzynki Heleny (II.A.51). Nic o nim bliżej nie wiadomo¹⁶²⁸.

II.A.68 JAN JERZY

Jan Jerzy był drugim dzieckiem Jerzego (II.A.31) i jego trzeciej żony, kuzynki Heleny (II.A.73). Był praskim jezuitą. Dwukrotnie sprawował urząd rektora uniwersytetu w Pradze. Zmarł 18 VIII 1664 r.¹⁶²⁹

II.A.69 JOANNA EMILIA

Joanna Emilia była trzecim dzieckiem Jerzego (II.A.31) i jego trzeciej żony, kuzynki Heleny (II.A.73). Zmarła po 1628 r.¹⁶³⁰

II.A.70 JUDYTA REBEKA ELEONORA

Judyta Rebeka Eleonora była czwartym dzieckiem Jerzego (II.A.31) i jego trzeciej żony, kuzynki Heleny (II.A.73). Urodziła się w 1612 r., zmarła w Wiedniu 16 III 1690 r., została tamże pochowana. W tym mieście wyszła także za mąż 24 VII 1635 r. za hr. Jana Maksymiliana von Lamberga, barona zu Ortenegg i Ottenstein, pana na Amerang, Kitzbühl, Molln, Raming, Steyr, Stocken i Ternberg (urodzonego 23 XI 1608 r., zmarłego 12 XII 1682 r.)¹⁶³¹.

II.A.71 JAN

Jan był najstarszym synem Albrechta (II.A.38) i jego drugiej żony Johanny Sedlnitzky. Jego barwny życiorys przedstawił Gustav Graf von Seldern. Życie Jana spłotło się z burzliwym XVII wiekiem. Urodził się jeszcze w poprzednim stuleciu (19 X 1590 r.

---

¹⁶²⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 71. To samo L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60 i J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, lewa szpalta.

¹⁶²⁸ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁶²⁹ Jego biogram zob. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 74–75; L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60; wzmianka J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, lewa szpalta.

¹⁶³⁰ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁶³¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 74. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60. Wzmianka J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 40, lewa szpalta, z błędnymi imionami: Maria Joanna Judyta.

w Velkich Heraldicach). Był starostą księstwa opawskiego i wziął udział w wojnie trzydziestoletniej. Po bitwie pod Białą Górą, w 1621 r., jego majątek został skonfiskowany, a on sam udał się na emigrację po Europie. Wrócił do Czech w 1637 r. Jego życie opisał jego siostrzeniec, Krzysztof Bernard Skribensky. Jak doniósł – Jan umarł 4 VI 1642 r.¹⁶³²

Po stryju Hynku Jan (II.A.40) odziedziczył Štěplovec, Moravice i Hradczanki (1611 r.). Rok później sprzedał dom Ravovský na Dolnym Rynku w Opawie Janovi Vojskovi z Bogdunčovic. Od 13 XII 1612 r. zasiadał w sądzie ziemskim. W 1617 r. kupił państwo bruntalskie po upadku Hynka (II.A.60), by nie dostało się w obce ręce. Jeszcze w tym samym roku uwolnił od czynszów Jana Hrala z dworem w Jamnikach. Dnia 1 XI 1617 r. w Bruntalu sprzedał Štěplovec za 52 tys. zł opawskich Karolowi Strassoldowi (formalna umowa dopiero w 1652 r.). W II 1620 r. podczas hołdu kr. Fryderykowi V na zamku w Bruntalu został potwierdzony i ponownie mianowany starostą ziemskim. Ostatni raz wymieniono jego imię w źródłach przy okazji zebrania stanów opawskich 29 XII 1620 r., na którym omawiano zamiar wysłania delegacji z prośbą o łaskę cesarską. Po Nowym Roku zbiegł, był skazany na karę gardłową i utratę czci. Państwo bruntalskie wraz z Sovincem uległo konfiskacie, a sam Jan tułał się 17 lat na wygnaniu¹⁶³³. W 1635 r. poprosił kardynała Franciszka von Dietrichsteina o wsparcie w prośbie o łaskę cesarską. Wstawiennictwo krewnego Waclawa (II.A.46) i uzyskanie zgody wielkiego mistrza pozwoliło mu pobierać z państwa 400 zł rocznie¹⁶³⁴.

II.A.72 KATARZYNA

Katarzyna była najstarszą córką Albrechta (II.A.38) i jego drugiej żony Johanny Sedlnitzky. Poślubiła węgierskiego szlachcica Jerzego Plawetzkiego z dóbr Plawetz, Władisław, Dunacz i Landek. Jako jego żonę określoną ją w dokumencie z 22 IX 1612 r., natomiast w źródle z 22 IX 1620 r. występuje jako wdowa¹⁶³⁵. L. Igálffy [von] Igáli poinformował, że ślub miał miejsce przed 1609 r., a sama Katarzyna została w 1621 lub

¹⁶³² *Léta Páně 1642 dne 4 juni pan Jan starši Bruntalsky z Vrba, který se mnu z Nyderlandu byl přijel, a Jeho milost Císařská panství bruntálské byl vzal, mej paní materi vlastní brater, v městě Opavě dne nahore psaného v domě Kurcových na Dolním rynku mezi 6 a 7 hodinu po poledni život svůj v Pánu dokonat, který učinil poručení, v němž mně 100 dukátu a všechny mobilie a farmus poručiti ráčil.* Tekst Skribenského zob. <http://www.obrazyzkroniky.cz/clanky/skrbensti-z-hriste/poby-t-jana-mladsiho-bruntalskeho-z-vrba-v-senove-v-zrcadle-zaznamu-krystofa-bernarda-skrbenskeho-z-hriste.html> [dostęp: 27 XI 2015 r.].

¹⁶³³ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 61, dodaje, że Ferdynand II skonfiskowane dobra bruntalskie oddał Zakonowi Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego na ręce wielkiego mistrza arcyks. Karola 17 VII 1621 r. Tu także opis tułaczki Jana.

¹⁶³⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 64 (s. 44–45).

¹⁶³⁵ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69.

1622 r. otruta na Węgrzech. Jej mąż zmarł między 22 VIII 1616 r. a 2 V 1617 r. Jego pierwszą żoną była Klara von Budy, drugą zaś Krystyna von Bockskay¹⁶³⁶.

II.A.73 HELENA (ALENA)

Helena (Alena) była drugą córką Albrechta (II.A.38) i jego drugiej żony Johanny Sedlnitzky. Zmarła 21 VIII 1657 r. Jej pierwszym mężem był kuzyn Jiří Bruntálský z Vrbna (II.A.31), drugim zaś poślubiony w 1626 r. hr. Jan Antoni von Rottal, zmarły w Wiedniu 21 XII 1674 r.¹⁶³⁷

II.A.74 JUDYTA

Judyta była trzecią córką Albrechta (II.A.38) i jego drugiej żony Johanny Sedlnitzky. Zmarła w 1662 r., została pochowana w Šenovie. W 1608 r. wyszła za mąż za barona Jana Skrbenského z Hříšťa. Ten ostatni zmarł 5 III 1665 r.¹⁶³⁸

II.A.75 BENIGNA

Bohunka (Benigna) była czwartą córką Albrechta (II.A.38) i jego drugiej żony Johanny Sedlnitzky. Zmarła po 31 V 1660 r., posiadała Włodzienin (pow. głubczycki), a także do 1635 r., Gadzowice do 1660 r., Petrikau i Braciszów do 1656 r. Była zamężna z Wacławem Joachimem von Haugwitzem, zmarłym w 1618 r.¹⁶³⁹

II.A.76 ANNA MARIA

Anna Maria była piątą córką Albrechta (II.A.38) i jego drugiej żony Johanny Sedlnitzky. Zmarła 17 XI 1637 r. w Polskiej Cerekwi (pow. kozielski) lub w pałacu Štěplovce (pow. opawski). Była zamężna od 1615 r. z hr. Fryderykiem von Oppersdorfem z Głogówka, starostą księstwa opolsko-raciborskiego, urodzonym w 1593 r., zmarłym 18 VII 1637 r. w Polskiej Cerekwi¹⁶⁴⁰.

---

¹⁶³⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60, przy dacie urodzin męża „literówka”: „ok. 1635 r.” zamiast „ok. 1535 r.”

¹⁶³⁷ *Ibidem*. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.]. Ogólnikowo także G. Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69.

¹⁶³⁸ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.]. Tu błędnie jako córka Hynka (II.A.15).

¹⁶³⁹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60, wszystkie dobra odziedziczyła po mężu. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69.

¹⁶⁴⁰ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 60. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69.

II.A.77–78 DWOJE NN DZIECI

Gustav Graf von Seldern informuje, że Albrecht (II.A.38) i jego druga żona Johanna Sedlnitzky mieli dziewięcioro dzieci, jednak podaje ich tylko siedmioro¹⁶⁴¹.

II.A.79–80 ZUZANNA I ELŻBIETA

Jak już wyżej wspomniano, Stefan (II.A.41) z nieznaną żoną miał więcej dzieci, ale Gustav Graf von Seldern wymienia tylko dwie najmłodsze córki¹⁶⁴².

II.A.81 TERESA

Teresa była pierwszym dzieckiem Waclawa (II.A.46) i Elżbiety Polikseny Dembinskiej. Urodziła się w 1628 r., zmarła w Wiedniu 29 V 1700 r. w domu hrabiów Rzeszy Heissensteinów von Heussenstammów¹⁶⁴³. Jej mężem był zapewne hr. Otto Felicjan (zmarły w 1693 r.), wiceniamestnik Dolnej Austrii, wcześniej żonaty z Marią Polikseną Barbarą, hrabianką Kolowrat¹⁶⁴⁴.

II.A.82 JAN FRANCISZEK ANTONI

Hrabia Rzeszy Jan Franciszek Antoni Bruntalský z Vrba, najwyższy kanclerz Królestwa Czeskiego, był najstarszym dzieckiem Waclawa (II.A.46) i Elżbiety Polikseny Dembinskiej¹⁶⁴⁵. Urodził się 3 XI 1634 r., zmarł w Wiedniu 22 VIII 1705 r.¹⁶⁴⁶ Był dwukrotnie żonaty: od 1657 r. z hrabianką Marią Elżbietą (Elišką) Bořitową z Martinitz, córką hr. Bernarda Ignacego Jana i jego pierwszej żony, Weroniki Polikseny ze Šternberka (zmarłej 17 XI 1671 r., pochowanej w kaplicy Loretto); następnie poślubił w Pradze 30 IX 1672 r. hrabiankę Teresę Franciszkę Bořitową z Martinitz, młodszą siostrę pierwszej żony (urodzoną w 1643 r., zmarłą w Wiedniu 10 VI 1706 r.). Pierwsza żona urodziła mu następujące dzieci: Waclawa Bernarda Jana Franciszka, Katarzynę, Bernarda, Franciszkę Rozalię Beatrycę, Filipa Antoniego Franciszka, Zuzannę, Marię Barbarę Ludwikę Franciszkę Antoninę Elżbietę, Kajetana Adama (II.A.97–104), druga zaś: Józefa Franciszka Waclawa (założyciel linii fulneckiej) i Norberta Franciszka Waclawa (założyciel linii hořovickiej, II.A.105–106).

---

¹⁶⁴¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 61, utożsamia je z podanymi w następnym biogramie córkami Stefana, obie zmarły na dżumę.

¹⁶⁴² G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 69.

¹⁶⁴³ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 61.

¹⁶⁴⁴ <http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11811&viewmode=fullscreen&scale=3.33&rotate=&page=463> [dostęp: 30 V 2016 r.].

¹⁶⁴⁵ Jego biogram zob. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 79–81. Był właścicielem państwa Fulnek, cesarskim rzeczywistym komornikiem, tajnym radcą, najwyższym kanclerzem Królestwa Czeskiego i kwaterem Orderu Złotego Runa.

¹⁶⁴⁶ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 61, podał też ze znakiem zapytania datę dzienną urodzin: „12?”.

W 1656 r. Jan Franciszek Antoni został określony jako pełnoletni. Władał na zamkach: Fulnek, Paskov, Studénka i Mrač (okręg Praga-Wschód). Dobra te zdarzało mu się zastawiać za zgodą sądu ziemskiego (1667 r.).

Pełnił różne urzędy: najwyższego ochmistrza (1667 r.), królewskiego [czyli cesarza Leopolda I] namiestnika (1673 r.), najwyższego kanclerza królestwa czeskiego (1683 r.), najwyższego sędziego nadwornego (1685 r.), najwyższego sędziego ziemskiego (1688 r.), członka rady cesarskiej i kamery, w 1697 r. otrzymał Order Złotego Runa. Kupił państwo Hořovice (okręg Beroun), równolegle sprzedając Paskov (pow. Frydek-Mistek) za 63 tys. zł reńskich Oppersdorfom (5 IX 1690 r.). Ufundował w 1660 r. zachowany do dziś dzwon w kościele farnym św. Katarzyny w Hrabovej (dzielnica Ostrawy), wykonany przez ludwisarza z Opawy, Hansa Knaufa, ozdobiony znakiem rodowym „V” i inicjałami „I.F.G.II.W.II.F”¹⁶⁴⁷.

II.A.83 WŁADYSŁAW

Był on synem Jędrzycha (II.A.47) z morganatycznego związku z Anną Baygarową, mieszczką z Hulczyna, a synowstwo później legitymował konsystorz (1655 r.). Stryj Waclaw (II.A.46) dał mu z majątku ojca 5000 zł. Jego dalszy los jest nieznany¹⁶⁴⁸.

II.A.84 JERZY STEFAN WACLAW WALERIAN

Jerzy Stefan Waclaw Walerian (Jiří Štěpán Václav Valerián), pan na Heralticach, był jedynym dzieckiem Stefana (II.A.51) i Anny von Oppersdorf¹⁶⁴⁹. Urodził się około 1615 r.¹⁶⁵⁰ Po raz pierwszy pojawił się w dokumencie z 1630 r.¹⁶⁵¹ Dnia 31 I 1652 r. cesarz Ferdynand III mianował go hrabią Rzeszy (*Reichsgraf*)¹⁶⁵². Zmarł w Pradze 9 II 1682 r. Był zawodowym żołnierzem. W 1637 r. został rotmistrzem, w 1639 r. z własnych środków utworzył dwie chorągwie jazdy. W 1645 r. był właścicielem pułku kirasjerów. Gdy mu go odebrano, urażony przeszedł podczas wojny trzydziestoletniej na służbę do szwedzkiej królowej Krystyny, a generał Karol Gustaw Wrangel udzielił mu dowództwa tego samego szczebla. Podczas pokoju westfalskiego kazał się tytułować pułkownikiem, powołując się na „najwyższy rozkaz”. W 1663 r. zajmował się werbowaniem do morawskiej obrony krajowej, a w 1677 r. awansowano go do stopnia generała. W 1661 r. był najwyższym sędzią ziemskim Moraw¹⁶⁵³. W 1662 r. pełnił urząd najwyższego komornika krajo-

¹⁶⁴⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 65 (s. 45). Zob. też L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 61–62.

¹⁶⁴⁸ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 56 (s. 42).

¹⁶⁴⁹ Jego biogram u G. Grafa von Selderna, *op. cit.*, cz. II, od s. 81, zajmuje wiele stron.

¹⁶⁵⁰ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 66 (s. 45).

¹⁶⁵¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 81.

¹⁶⁵² *Ibidem*, s. 84.

¹⁶⁵³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 66 (s. 45). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 62, także podaje wiele faktów z jego życia.

wego Moraw, potem w 1664 r. prowizorycznego starosty krajowego. Obok Nasiedla i Jabłonki posiadał liczne dobra w ziemi opawskiej: Wojnowice (od 1639 r.), Bravantice i Olbramice (od 1651 r.), Oldřišov (wpierw zastaw od 1659 r.), Velką Polom (od 1666 r.), Velké Heraltice (1668 r.), Dobroslavice (w latach 1671–1681), Zbyslavice (od 1678 r.). Inne nabył na Morawach: Letovice (1642–1664), Lysice i Drnovice (1668–1678), jeszcze inne w Czechach: Choteboř, Libodřice (oba otrzymał od rodu Berków z Duby), natomiast Listinę na mocy darowizny z 21 II 1667 r. (Brno) oddał klasztorowi franciszkanów w tym mieście¹⁶⁵⁴. Był trzykrotnie żonaty, po raz pierwszy z Joanną Dominiką, córką Jana von Pernsteina, cesarskiego płk¹⁶⁵⁵; po raz drugi z baronówną Joanną Kunegundą (Johaną Kunhutą) Vojskovą z Bogdunczowic i Koliczina, córką Fryderyka i Zuzanny Thurzonówny z Bethlenfalvy, której 20 XII 1639 r. ustanowił posag i wiano na sumę 10 tys. zł opawskich na Nasiedlu i Jabłonce (zmarła po 1640 r.); po raz trzeci około 1649 r.¹⁶⁵⁶ z hrabianką Marią Elżbietą (Marią Elišką), córką Jana Oktawiana Kinskiego z Vchynic i Tetova (urodzoną 6 IV 1630 r., zmarłą 6 XII 1679 r.). Była ona wdową po Ferdynandzie Bogusławie Berce, hr. von Daub und der Leipe¹⁶⁵⁷. Uporządkowanie potomstwa Jerzego Stefana następcza trudności¹⁶⁵⁸. Pierworodnym dzieckiem Jerzego Stefana był syn Filip Ernest (Arnošt, II.A.107), Gustav Graf von Seldern nie ustalił, czy pochodził on z pierwszego, czy drugiego małżeństwa. Drugim była niewątpliwie Anna Helena Petronela (ewidentnie córka Joanny Kunegundy), którą Seldern błędnie zaliczył do potomstwa z trzecią żoną (II.A.108)¹⁶⁵⁹. Kolejną córkę z tego małżeństwa, Marię Elżbietę (II.A.109), zna Stibor¹⁶⁶⁰. Pozostałe dzieci urodziła trzecia żona; było ich siedmioro, czterech synów i trzy córki. Aktualnym zadaniem jest próba rekonstrukcji ich kolejności według informacji podanych przez Selderna i pochodzących ze źródeł elektronicznych. Najstarszym dzieckiem z trzeciego małżeństwa był bez żadnych wątpliwości Ferdynand Oktawian (II.A.110)¹⁶⁶¹. Kolejnymi dziećmi były: Maria Józefa Małgorzata, Leopold Franciszek Antoni, Wacław Adalbert, Chrystian (Krzysztof?) Karol (II.A.111–114), niewątpliwie ostatnim dzieckiem była Anna Maria Eleonora (II.A.115).

¹⁶⁵⁴ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 66 (s. 45).

¹⁶⁵⁵ Żony tej nie zna J. Stibor, który w ogóle jest słabo zorientowany w stosunkach rodzinnych Jerzego Stefana, *op. cit.*, nr 66 (s. 45), choć częściowo pomija potomstwo, bo nie było związane „z naszym regionem”, zob. s. 46. Żony tej nie zna także L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 63.

¹⁶⁵⁶ Na pewno nie jak w <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.], po 1654 r., czy jak chce J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 66 (s. 46), przed 1667 r.

¹⁶⁵⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 85.

¹⁶⁵⁸ Widać to szczególnie w <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.], gdzie dzieci podano w błędnej kolejności, a można to zobaczyć, sprawdzając daty urodzin. Poprawna kolejność (choć z wątpliwościami) jest u G. Grafa von Selderna, *op. cit.*, cz. II, s. 86.

¹⁶⁵⁹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86.

¹⁶⁶⁰ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 46, lewa szpalta.

¹⁶⁶¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 87 i 88.

II.A.85 MARIA ANNA APOLONIA

Maria Anna Apolonia była pierwszym dzieckiem Jana Bernarda (II.A.52) i jego pierwszej żony Katarzyny z Drahotuš. Zmarła w 1655 r., przed 1647 r. poślubiła Mikołaja Rohra z Międzyborza (pow. oleśnicki) i Bravantic (pow. nowojczyński), cesarskiego płka. Był on wcześniej żonaty z Barbarą Adelsbach z Mikulovic¹⁶⁶².

II.A.86 MARIA CECYLIA

Maria Cecylia była drugim dzieckiem Bernarda (II.A.52) i jego pierwszej żony Katarzyny z Drahotuš. Dnia 1 VIII 1656 r. poślubiła Wacława Sedlnickiego z Choltic na Slezské Rudoltice, *Chrastelnau* i Lewicach (pow. głubczycki)¹⁶⁶³.

II.A.87 ALBRECHT EUZEBIUSZ

Albrecht Euzebiusz był trzecim dzieckiem Bernarda (II.A.52) i jego pierwszej żony Katarzyny z Drahotuš. Z pierwszego małżeństwa z Heleną Eleonorą Sedlnicką z Choltic, córką Jana Wacława i Katarzyny Cigánovej, wdową po Hynku Wacławie Tworkovskim z Kravařów (ślub 1 X 1655 r.), doczekał się córki Joanny Teresy (II.A.116). Po raz drugi poślubił (umowa z 1 X 1684 r. w Homie koło Polanki) Helenę Salomeę Müllerową z Reichenburku, wdowę po Wacławie (Vaneczce) z Jemnički Kotulińskim z Jelcza. Małżeństwo to było bezdzietne. Był księżęcym radcą i asesorem w opawskim sądzie ziemskim. W 1654 r. przebywał z braćmi w Nowej Cerekwi, w latach 1654–1657 r. mieszkał w Suchym Lazcu, wtedy właśnie dwór ten doszczętnie spłonął, naprawy szkód zażądał jego pasierb, Juliusz Euzebiusz Tworkovský z Kravařów. Na mocy umowy z 13 IV 1661 r. podpisanej w Smolkovie nabył od Bernarda Leopolda Tworkovskiego Pustą Polomę, a następnie w 1662 r. kłócił się o wydanie mu pałacu ze zbywcą¹⁶⁶⁴.

II.A.88 WACŁAW WALERIAN

Wacław Walerian był czwartym dzieckiem Bernarda (II.A.52) i jego pierwszej żony Katarzyny z Drahotuš. Zmarł w 1708 r., pochowany został 14 II tamtego roku w kościele św. Barbary w Opawie. Był księżęcym radcą i asesorem w opawskim sądzie ziemskim, w 1667 r. władał Nową Cerekwią i Baranowicami Śląskimi. Z macochą sądził się o Nową Cerekiew, w 1661 r. mieszkał w Opawie. W 1674 r. został opiekunem sieroty po Kasprze Vlčku, wolnym panu na Klimkovicach. W 1680 r. nabył Wojnowice, Rogožany i Boguchwałów w pow. głubczyckim. W 1690 r. kupił od Ferdynanda Oktawiana

¹⁶⁶² L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 63.

¹⁶⁶³ *Ibidem*, s. 64.

¹⁶⁶⁴ Najdokładniej o jego sytuacji majątkowej pisał L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 63–64.

(II.A.110) Bravantice. Poślubił przed 1666 r. Zuzannę Katarzynę Trachnową z Břeží, córkę Walentego z Pławniowic i Anny Zuzanny ze Zvole i Goldštejnu, z którą się doczekał się potomstwa: Jana Wacława, Zuzanny, nieznannej z imienia córki i Anny Barbary Teresy (II.A.117–120)¹⁶⁶⁵.

II.A.89 JAN KAROL FRANCISZEK

Jan Karol Franciszek był piątym dzieckiem Bernarda (II.A.52) i jego pierwszej żony Katarzyny z Drahotuš. Zmarł w 1705 r., został pochowany 16 XII tamtego roku w kościele św. Barbary w Opawie. Był panem na Oldřišovie, Frysztacie i Rychwałdzie (okręg Karwina) oraz Poniszowicach (ówczesne księstwo toszeckie). Oba jego małżeństwa były bezdzietne: 1) około 1656 r. z Joanną Euzebią Haugwicówną z Biskupic, córką Joachima i Marii Mandaleny z Žerotina, wdową po Karolu Zdenku Žampachu i 2) w 1685 r. z Julianą Polikseną z Gondu, która później, od 28 II 1707 r. była żoną hr. Rudolfa Gaszyna na Hulczynie, dziedzica Oldřišova i Rychwałdu¹⁶⁶⁶.

II.A.90 BERNARD ERNEST

Bernard Ernest był pierwszym dzieckiem Bernarda (II.A.52) i jego drugiej żony Beaty Pavlovskiej. Urodził się 22 III 1646 r. w Opawie, zmarł już w 1652 r.¹⁶⁶⁷

II.A.91 JAN FRANCISZEK FERDYNAND

Jan Franciszek Ferdynand był drugim dzieckiem Bernarda (II.A.52) i jego drugiej żony Beaty Pavlovskiej. Urodził się około 1647 r., zmarł 6 I 1720 r. w Wiedniu, jego grób znajduje się w kościele św. Michała¹⁶⁶⁸. Był członkiem rady cesarskiej i kamery, w 1683 r. prezydentem sądu apelacyjnego, radcą śląskiej kamery¹⁶⁶⁹. Był dwukrotnie żonaty: z Walburgą Heleną Barbarą Holderer von Hohlendorf, poślubioną po 8 I 1669 r. (wdową po Zygmuncie Sedlnickim z Choltic, zmarłą 8 XI 1669 r.)¹⁶⁷⁰, i z Christiane Friederike Wilhelmine Aurach von Grävenitz, poślubioną 18 I 1711 r. (urodzoną 4 II 1686 r., zmarłą 21 X 1744 r.)¹⁶⁷¹.

¹⁶⁶⁵ *Ibidem*, s. 64. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 69 (s. 46–47). Potomstwo: <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbnal.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁶⁶⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 64. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 68 (s. 46).

¹⁶⁶⁷ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 64.

¹⁶⁶⁸ Jego biogram zob. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86 i 87 i L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 65.

¹⁶⁶⁹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 65. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 70 (s. 47).

¹⁶⁷⁰ Jako żona jest wzmiankowana 14 IX 1673 r., po raz ostatni 2 VIII 1687 r., była to córka Klemensa z Fürstenau (ob. część miasta St. Leonhard am Forst, Dolna Austria) i Oberndorfu koło Salzburga, cesarskiego radcy nadwornego sądu apelacyjnego i tajnego sekretarza czeskiej kancelarii nadwornej; L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 65.

¹⁶⁷¹ Poślubioną zapewne morganatycznie 18 I 1711 r., była to córka prezydenta kamery ks. Meklemburgii-Zwierzyniec Fryderyka oraz jego morganatycznej żony Doroty Małgorzaty von Wendessen, znannej le-

II.A.92 MAKSYMILIAN BERNARD

Ostatnim dzieckiem Bernarda (II.A.52) i jego drugiej żony Beaty Pavlovskiej był Maksymilian Bernard. Urodził się w Opawie 1 III 1650 r., zmarł w 1652 r.¹⁶⁷²

II.A.93 JAN

Jan był jedynym znanym synem Jana (II.A.56) i jego żony Elżbiety Katarzyny Sedlnickiej. Był nieletni tuż po śmierci rodziców. Urodził się około 1611 r., żył jeszcze w 1640 r.¹⁶⁷³

II.A.94 ANNA ELŻBIETA CECYLIA

Anna Elżbieta Cecylia (Anna Eliška Cecílie) była jedynym znanym dzieckiem Jana (II.A.56) i jego żony Elżbiety Katarzyny Sedlnickiej; urodziła się około 1617 r., zmarła w 1681 r.¹⁶⁷⁴ Dnia 12 II 1640 r. poślubiła hr. Michała Ferdynanda von Althanna z majoratu Międzylesie (pow. kłodzki), ten ostatni zmarł 30 VII 1658 r. w Wiedniu¹⁶⁷⁵. W 1639 r. sądziła się z ojczymem Karolem Zdenkiem Žampachem o wydanie matczy-nych rzeczy¹⁶⁷⁶.

POKOLENIE XXII**II.A.95 KAROL**

Karol był jedynym synem Hynka (II.A.60) i jego żony Bohunki z Žerotina¹⁶⁷⁷. Urodził się 12 VI 1612 r. Zmarł 29 I 1638 r.¹⁶⁷⁸ W latach 1632–1634 podróżował po Włoszech, potem osiadł w Přerowie na Morawach, następnie we Wrocławiu. W 1637 r. przypadkowo natknął się w Vyškovie podczas podróży na kuzyna Stefana (stryjecznego stryja, II.A.64). Po rozstaniu Stefan wskoczył do wozu, ale podczas jazdy wypadł z nie-

---

piej w Europie jako metresa władcy Wirtembergii Eberharda Ludwika, której nadał tytuł hrabiny von Urach, a cesarz dołożył godność hrabiny Rzeszy von Grävenitz. Krystyna Wilhelmina po śmierci męża poślubiła oficera pruskiego (ppłka) von Goltzego, nastąpiło to około 1735 r.; *ibidem*.

¹⁶⁷² *Ibidem*.

¹⁶⁷³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 71 (s. 47). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 65, informuje, że syn ten miał w chwili śmierci ojca (1620 r.) 9 lat, czyli urodził się w 1611 r.

¹⁶⁷⁴ Píše o niej i jej małżeństwie G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 74 oraz J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 71 (s. 47).

¹⁶⁷⁵ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 65.

¹⁶⁷⁶ Nie wiadomo dlaczego J. Stibor zwie go jej ojczymem, był to przecież pierwszy mąż późniejszej żony Jana Karola Franciszka (II.A.89).

¹⁶⁷⁷ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.]. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 44, lewa szpalta, odsyła do literatury.

¹⁶⁷⁸ http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BRUNT%C3%81LSK%C3%9D_Karel_z_Vrbna_12.6.1612-29.1.1638 [dostęp: 26 IV 2016 r.].

go, poturbował się i był ciężko ranny. Widząc to, Karol dopadł wozu i z agresją rzucił się na woźnicę, a następnie go zastrzelił. Zdenerwowany wskoczył na konia, ale zaraz spadł z niego i został stratowany, nigdy już nie odzyskał zdrowia i wkrótce potem zmarł (stryj zaś wyzdrowiał)¹⁶⁷⁹.

II.A.96 NN (CÓRKA)

Nieznana z imienia córka była drugim dzieckiem Hynka (II.A.60) i jego żony Bohunki z Žerotina. Urodziła się 11 II 1614 r., zmarła jako dziecko¹⁶⁸⁰.

II.A.97 WACŁAW BERNARD JAN FRANCISZEK

Wacław Bernard Jan Franciszek był najstarszym synem Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego pierwszej żony Marii Elżbiety Bořitovej. Był cesarskim komornikiem. Urodził się w 1658 r. na Śląsku, zmarł w 1708 r., został pogrzebany 14 III tamtego roku w kościele św. Barbary w Opawie¹⁶⁸¹. Dwa razy wstępował w związki małżeńskie: pierwszy raz w Pradze w III 1689 r. z hr. Kajetaną Teresą Gallas, córką hrabiego Rzeszy Franciszka Ferdynanda z zamku Campo i Freyenthurm, księcia Lucerny z Liberca i Joanny Emerencjanny Ludmiły, hrabianki Rzeszy von Gaschin; drugi raz 13 VII 1705 r. w Wiedniu z Marią Ernestyną Gabriellą Józefą, córką hr. Leopolda Karola Hoyosa, barona zu Stichsenstein i Marii Reginy von und zu Sprinzenstein und Neuhaus (urodzoną 7 IX 1682 r. w Wiedniu, zmarłą 24 II 1725 r. w Linzu)¹⁶⁸². Z pierwszego małżeństwa pochodzili syn Kajetan i córka Anna Józefa Maria (II.A.121–122)¹⁶⁸³. Posiadał Nową Cerekiew, Wojnowice, Rogożany i Boguchwałów (pow. głubczycki), przed 1696 r. kupił od Wacława Waleriana (II.A.88) Bravantice, w 1699 r. kupił Dom Schwihowskiego w Pradze, złożył hołd lenny i otrzymał inkolat w Pradze 3 IX 1697 r.¹⁶⁸⁴

II.A.98 KATARZYNA

Katarzyna była pierwszą córką Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego pierwszej żony Marii Elżbiety Bořitovej. Zmarła jako małe dziecko¹⁶⁸⁵.

---

¹⁶⁷⁹ Historię tę barwnie przedstawił L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 59.

¹⁶⁸⁰ *Ibidem*. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 44, lewa szpalta.

¹⁶⁸¹ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 65–66.

¹⁶⁸² *Ibidem*, s. 66.

¹⁶⁸³ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁶⁸⁴ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 65–66.

¹⁶⁸⁵ *Ibidem*, s. 66.

II.A.99 BERNARD

Bernard był drugim synem Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego pierwszej żony Marii Elżbiety Bořitovej. Zmarł w 1675 r., został pochowany 15 VIII tamtego roku w klasztorze kapucynów na Hradczanach w Pradze, w kaplicy Loretto¹⁶⁸⁶.

II.A.100 FRANCISZKA ROZALIA BEATRYCZA

Franciszka Rozalia Beatrycza była drugą córką Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego pierwszej żony Marii Elżbiety Bořitovej. Urodziła się 17 XII 1664 r. (jako bliźniaczka) w Pradze, zmarła 12 XI 1684 r. tamże, została pochowana w kaplicy Loretto¹⁶⁸⁷.

II.A.101 FILIP ANTONI FRANCISZEK

Filip Antoni Franciszek był trzecim synem Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego pierwszej żony Marii Elżbiety Bořitovej. Urodził się 17 XII 1664 r. (jako bliźniak) w Pradze, zmarł 16 IX 1720 r. w dzielnicy Wiednia St. Leopold, został pochowany w kaplicy Loretto. Był cesarskim komornikiem, miał udziały w Fulnku i Velkiej Střelnej. Dnia 11 IX 1720 r. poślubił w dzielnicy Wiednia St. Leopold, na łożu śmierci, Marię Annę von Biberg, wdowę po NN von Venedigerze¹⁶⁸⁸.

II.A.102 ZUZANNA

Zuzanna była trzecią córką (bliźniaczką następnej) Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego pierwszej żony Marii Elżbiety Bořitovej. Urodziła się 2 VII 1666 r. w Pradze, zmarła wkrótce po tym¹⁶⁸⁹.

II.A.103 MARIA BARBARA LUDWIKA FRANCISZKA ANTONINA ELŻBIETA

Marie Barbora Ludvíka Františka Antonie Alžběta była czwartą córką (bliźniaczką poprzedniej) Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego pierwszej żony Marii Elżbiety Bořitovej. Urodziła się 2 VII 1666 r. w Pradze, zmarła tamże 1 V 1712 r., została pochowana w kaplicy Loretto. W dniu 3 VIII 1687 r. w katedrze św. Wita w Pradze poślubiła Norberta Maksymiliana Kolowrat-Krakovskiego (urodzonego 12 X 1658 r., zmarłego 25 V 1721 r.)¹⁶⁹⁰.

---

¹⁶⁸⁶ *Ibidem.*

¹⁶⁸⁷ *Ibidem.*

¹⁶⁸⁸ *Ibidem.*

¹⁶⁸⁹ *Ibidem.*

¹⁶⁹⁰ *Ibidem.*

II.A.104 KAJETAN ADAM

Kajetan Adam był czwartym synem Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego pierwszej żony Marii Elżbiety Bořitovej. Urodził się 13 II 1669 r. w Pradze, zmarł w VI 1680 r., został pochowany w kaplicy Loretto¹⁶⁹¹.

II.A.105 JÓZEF FRANCISZEK WACŁAW

Józef Franciszek Waclaw był piątym synem Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego drugiej żony Teresy Franciszki Bořitovej. Urodził się 2 VIII 1675 r. w Pradze¹⁶⁹², zmarł 9 VI 1755 r. tamże, został pochowany w kaplicy Loretto. Dnia 21¹⁶⁹³ VI 1701 r. poślubił w Pradze Marię Annę Cecylię, córkę hr. Maksymiliana Wolfganga Lamingara von Alberneuta i Katarzyny Polikseny Lobkovic¹⁶⁹⁴ (urodzoną 27 I 1685 r., zmarłą w Pradze 15 I 1740 r., pochowaną w kaplicy Loretto). Maria Anna Cecylia urodziła dziewięcioro dzieci: Józefa Waclawa Franciszka, Amelię Marię, Marię Annę, Elżbietę Krynę, drugą Marię Annę, Marię Euzebię, Leopolda Józefa, Marię Zofię i Teresę Elżbietę (II.A.123–131).

W opracowanym przez siebie biogramie Józefa Franciszka Gustav Graf von Seldern informuje, że w pierw był on rzeczywistym komornikiem cesarza Józefa I, potem od 1701 r. radcą kamery nadwornej i asesorem kancelarii nadwornej Królestwa Czeskiego. W 1706 r. został najwyższym sędzią lennym, w 1707 r. ławnikiem większego prawa krajowego, z tych funkcji zrezygnował w 1708 r., by w 1715 r. zostać wicekanclerzem Królestwa Czeskiego. W 1716 r. został mianowany cesarskim tajnym radcą, a dwa lata później radcą rzeczywistym. W 1719 r. został najwyższym sędzią lennym, a ostatecznie w 1721 r. najwyższym sędzią krajowym Czech¹⁶⁹⁵.

II.A.106 NORBERT FRANCISZEK WACŁAW

Norbert Franciszek Waclaw był ostatnim synem Jana Franciszka Antoniego (II.A.82) i jego drugiej żony Teresy Franciszki Bořitovej. Urodził się 21 IV 1680 r. w Pradze (został ochrzczony w katedrze św. Wita), zmarł w Wiedniu 30 IV 1729 r.¹⁶⁹⁶ W dniu 12 VII 1726 r.¹⁶⁹⁷ poślubił Marię Alojzję Stefanię, córkę hr. Rzeszy Waclawa Norberta Oktawiana Kinskiego z Vchynic i Tetova, najwyższego kanclerza Królestwa Czech, i hr. Marii

¹⁶⁹¹ *Ibidem*.

¹⁶⁹² U G. Grafa von Selderna rok urodzenia 1667, zob. *idem, op. cit.*, cz. II, s. 89. Na tę datę (2 VIII 1667 r.) natknął się też L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 66.

¹⁶⁹³ U G. Grafa von Selderna 29 VI, zob. *op. cit.*, cz. II, s. 89.

¹⁶⁹⁴ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 66. J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 74 (s. 47).

¹⁶⁹⁵ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89. Powtarza to za nim L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 66.

¹⁶⁹⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 66. J. Stibor, *Bruntalšti...*, nr 77 (s. 47). U Selderna data narodzin to 29 IV 1683 r. *idem, op. cit.*, cz. II, s. 81 i 90.

¹⁶⁹⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 90.

Teresy Nesselrode¹⁶⁹⁸ (urodzoną 26 XII 1707 r., zmarłą 21 VIII 1786 r.). Para ta doczekała się synów: Eugeniusza Waclawa Józefa i Waclawa Norberta Adalberta (II.A.132–133).

Jak informuje Gustav Graf von Seldern, Norbert był cesarsko-królewskim komornikiem, a podczas uroczystości koronacyjnych Karola VI na króla Czech został mianowany tajnym radcą¹⁶⁹⁹. Jiří Stibor informuje z kolei, że Norbert był najwyższym dworskim marszałkiem, kawalerem Orderu Złotego Runa, posiadaczem Hořovic, Mrača, Rychmburka i Chotěbořa¹⁷⁰⁰.

II.A.107 FILIP ERNEST

Filip Ernest (Arnošt) był – jak już powiedziano wyżej – najstarszym dzieckiem Jerzego Stefana (II.A.84). Gustav Graf von Seldern nie znalazł przesłanek do ustalenia, czy był on synem pierwszej żony Jerzego Stefana Joanny Dominiki von Pernstein, czy jego drugiej żony Joanny Kunegundy Vojskovej¹⁷⁰¹. Zmarł zapewne w młodym wieku, bezzennie i bezpotomnie.

II.A.108 ANNA HELENA PETRONELA

Anna Helena (Aléna) Petronela była dzieckiem Jerzego Stefana (II.A.84) z jego drugiej żony Joanny Kunegundy Vojskovej. Seldern – jak już wyżej wspomniano – błędnie zaliczył ją do dzieci z trzeciej żony jej ojca. Zmarła w miejscowości Velká Polom w 1698 r. (między 1 I a 12 IV)¹⁷⁰². W dniu 4 I 1646 r. odnotowano ją jako chrzestną, następnie 12 XII 1650 r. jako właścicielkę Jabłonki. Dnia 2 XII 1659 r. za 19 tys. florenów nabyła Velką Polom, Vřešín i Krásno nad Teplou. W latach 1680–1689 występowała jako właścicielka Odřišova. Była dwukrotną mężatką. W 1653 r. poślubiła hr. Wilhelma (Viléma) Pražmę, barona z Bílkova (wcześniej żonatego z Ludmiłą Buchtovą z Buchtic), namiestnika księstw opawskiego i karniowskiego, któremu zapisała Jabłonkę (zmarł 8 VI 1666 r. w Velkiej Polomie), po jego śmierci wyszła 23 VIII 1673 r. w Opawie za Jana Waclawa Oderskiego z Lideřova na Vikštejnii i Vitkovie (zmarł w 1695 r. wskutek wypadku)¹⁷⁰³.

¹⁶⁹⁸ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 66. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 77 (s. 47). Po śmierci Norberta 1 I 1737 r. poślubiła hr. Adolfa Ernesta Chotek, G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 90.

¹⁶⁹⁹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89–90.

¹⁷⁰⁰ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 77 (s. 47).

¹⁷⁰¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86.

¹⁷⁰² L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 66, twierdzi, że zmarła w Opawie.

¹⁷⁰³ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 66–67 oraz J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 46, lewa szpalta.

II.A.109 MARIA ELŻBIETA

Maria Elżbieta była drugą córką (a zarazem drugim dzieckiem) Jerzego Stefana (II.A.84) z jego drugiej żony Joanny Kunegundy Vojskowej. Zmarła przed 1669 r. Jej mężem był hr. Franciszek Oldrzych (Ulryk) Kinsky, najwyższy kanclerz Królestwa Czeskiego, urodzony w 1634 r., zmarły w Wiedniu 8 IV 1682 r.¹⁷⁰⁴

II.A.110 FERDYNAND OKTAWIAN

Ferdynand Oktawian był niewątpliwie najstarszym dzieckiem Jerzego Stefana (II.A.84) z jego trzeciej żony Marii Elżbiety Kinsky¹⁷⁰⁵. Urodził się w 1650 r. Jego tragiczną śmierć omówił Graf von Seldern. Ferdynand Oktawian został mianowicie 21 XII 1695 r. otruty¹⁷⁰⁶. Ferdynand Oktawian znakomicie się ożenił, poślubił przed 1674 r. księżniczkę Marię Sybillę, córkę Aleksandra Henryka ks. von Schleswiga-Holsteina-Sonderburga (urodzoną 12 IV 1650 r., zmarłą w 1714 r.). Ojciec Marii Sybilli był cesarskim pułkownikiem na Śląsku, a jego córka przed ślubem przeszła na katolicyzm¹⁷⁰⁷. Tak Ferdynand Oktawian został spowinowacony z rodem królewskim w Danii. Po tragicznej śmierci męża Maria Sybilla powtórnie wyszła za mąż w 1711 r. za Karola Antoniego Gianiniego, markiza delle Carpineti di Suavio, posła wielkiego księcia Modeny na dworze cesarskim w Wiedniu¹⁷⁰⁸. Maria Sybilla urodziła Ignacego Franciszka Waclawa, Józefę Franciszkę Joannę, Józefa Maksymiliana Franciszka oraz Eleonorę Marię (II.A.134–137)¹⁷⁰⁹. Ferdynand Oktawian był członkiem cesarskiej tajnej rady i kamery, starostą księstwa karniowskiego, dziedziczył Velké Heraltice, które 31 VII 1694 r. sprzedał klasztorowi velehradskiemu. Był także właścicielem Dobrosłavic (pow. opawski) i Nowej Cerekwi (pow. głubczycki, gm. Kietrz)¹⁷¹⁰.

II.A.111 WACLAW ADALBERT

Waclaw Adalbert był drugim synem Jerzego Stefana (II.A.84) z jego trzeciej żony Marii Elżbiety Kinsky. Urodził się w 1659 r., zmarł w Legnicy 11 IX 1732 r., pochowany został w Opawie w kościele św. Barbary. W 1701 r. został radcą regimentu w Legnicy i Quaprimarius-asesorem (wcześniej był landratem pow. legnickiego)¹⁷¹¹. W 1719 r. zo-

¹⁷⁰⁴ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 67. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 46, lewa szpalta.

¹⁷⁰⁵ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86 oraz biogram na s. 87–88.

¹⁷⁰⁶ *Ibidem*, s. 87.

¹⁷⁰⁷ *Ibidem*. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 67, podaje 5 IV jako datę jej urodzin.

¹⁷⁰⁸ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 88.

¹⁷⁰⁹ *Ibidem*, s. 87. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷¹⁰ J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 46, lewa szpalta. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 67, podaje jeszcze inne jego posiadłości.

¹⁷¹¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86. Jego biogram znajduje się na s. 88–89. Por. też J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 46, lewa szpalta; ten podaje, że Waclaw był także landratem wołowskim i brzeskim. L. Igálfy

stał tajnym radcą, a trzy lata później rzeczywistym tajnym radcą oraz wyższym starostą kraju. Ożenił się dość późno – 14 IX 1714 r. w Wiedniu z Marią Augustą, córką ks. Prospera Ferdynanda von Fürstenberga, cesarskiego generała-cekmistrza polnego, i Anny Zofii hr. von Königsegg-Rothenfels (urodzoną 7 V 1695 r., zmarłą 18 II 1770 r.). Para ta doczekała się dzieci: Zofii Anny Antoniny, Karola Waclawa Ulryka, Marii Józefy Teresy Walpurgii i Waclawa (II.A.138–141).

II.A.112 MARIA JÓZEFA MAŁGORZATA

Maria Józefa Małgorzata była najstarszą córką Jerzego Stefana (II.A.84) z jego trzeciej żony Marii Elżbiety Kinsky¹⁷¹². Graf von Seldern nie przekazuje o niej bliższych informacji. Igálffy [von] Igáli informuje, że zmarła jako panna w 1692 r.¹⁷¹³

II.A.113 LEOPOLD FRANCISZEK ANTONI

Leopold Franciszek Antoni był trzecim synem Jerzego Stefana (II.A.84) z jego trzeciej żony Marii Elżbiety Kinsky¹⁷¹⁴. Urodził się 19 VI 1661 r. w Pradze. W wojnie z Turcją poległ 1 I 1690 r. w potyczce pod Kačanikiem (Kosowem) w pułku Straßera¹⁷¹⁵.

II.A.114 KRYSZTIAN KAROL

Kryszcian Karol był ostatnim synem Jerzego Stefana (II.A.84) i jego trzeciej żony Marii Elżbiety Kinsky¹⁷¹⁶. Urodził się on około 1661 r., poległ w szóstej wojnie Austrii z Turcją pod Petrovaradinem w Serbii (5 VIII 1716 r.).

II.A.115 ANNA MARIA ELEONORA

Niewątpliwie ostatnim dzieckiem Jerzego Stefana (II.A.84) i jego trzeciej żony Marii Elżbiety Kinsky była Anna Maria Eleonora¹⁷¹⁷. Była ona dwórką cesarzowej Eleonory, trzeciej żony Ferdynanda I.1 Urodziła się w 1666 r., zmarła w Wiedniu 22 X 1742 r. Była zamężna od 24 IV 1695 r., kiedy w Wiedniu w kościele pałacowym poślubiła hr. Scipio Ippolito Giacomo Guidi, Marchese di Bagni (urodzonego w Montosie

---

[von] Igáli, *op. cit.*, s. 67, dodaje jeszcze uzyskanie morawskiego inkolatu 1 X 1688 r. oraz złożenie hołdu dziedzicznego w 1714 r. Tu także opis jego posiadłości, np. Dobroslavic.

¹⁷¹² G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68, zwie ją Małgorzatą Józefą Benigną i umieszcza na końcu listy rodzeństwa.

¹⁷¹³ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

¹⁷¹⁴ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86.

¹⁷¹⁵ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

¹⁷¹⁶ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68, dość ogólnikowo.

¹⁷¹⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 86. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

25 VII 1660 r., zmarłego w Wiedniu 2 X 1721 r.). Był on generalnym feldmarszałkiem wojsk cesarskich. Para ta była bezpotomna.

II.A.116 JOANNA TERESA

Johanka Tereza była jedynym znanym dzieckiem Albrechta Euzebiusza (II.A.87) i jego pierwszej żony Heleny Eleonory Sedlnickiej. Zmarła 28 XI 1691 r. w Opawie. Dwa razy wychodziła za mąż: po raz pierwszy 3 II 1677 r. za Ernesta (Arnošta) Ferdynanda, pana wolnego Bocka z Burgvic na Štitinie, zmarłego przed 29 III 1689 r., a następnie 12 II 1690 r. w Opawie za Franciszka Melchiora Donáta z Velkiej Polomy¹⁷¹⁸.

II.A.117 JAN WACŁAW

Jan Wacław był najstarszym dzieckiem Wacława Waleriana (II.A.88) i jego żony Zuzanny Trach von Birkau. Nic o nim bliżej nie wiadomo¹⁷¹⁹.

II.A.118–119 ZUZANNA I NN (CÓRKA)

Zuzanna i jej nieznaną z imienia siostrą były dziećmi Wacława Waleriana (II.A.88) i jego żony Zuzanny Trach von Birkau. Zmarły zaraz po porodzie¹⁷²⁰.

II.A.120 ANNA BARBARA TERESA

Anna Barbara Teresa była ostatnim dzieckiem Wacława Waleriana (II.A.88) i jego żony Zuzanny Trach von Birkau. Zmarła 2 VIII 1722 r. Po raz pierwszy wyszła za mąż za Wacława Zygmunta Troila von Troiburg, Roveredo i Iscii, komornika elektorsko-palatynackiego z Janowej (pow. grodkowski), Jutrocie Dolnych i Górnych, Gierałcic i Lasocic (pow. nyski); po raz drugi w 1696 r. za Stanisława Kryštofa Pražmę z Bilkova, zmarłego w Lasocicach 29 III 1709 r.¹⁷²¹

POKOLENIE XXIII

II.A.121 KAJETAN

Kajetán był jedynym synem Wacława Bernarda (II.A.97) i jego pierwszej żony Kajetany Teresy Gallas. Urodził się w 1690 r., zmarł 15 IV 1736 r. Jego żoną była już przed 1713 r. Anna Teresa (Józefa) Fragstein von Nimsdorf (zmarła w 1735 r. w Wojno-

---

¹⁷¹⁸ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 63–64. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 46, prawa szpalta.

¹⁷¹⁹ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷²⁰ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

¹⁷²¹ *Ibidem*.

wicach, pow. głubczycki), przypuszczalnie córka barona Jana Antoniego z Milikowa (pow. bolesławiecki) i swojej kuzynki Juliany Elżbiety von Fragstein¹⁷²². Kajetan posiadał majątek Zubrzyce, który potem trafił w ręce Józefa Waclawa Franciszka (II.A.123). Jedynym dzieckiem tej pary była córka Maria Józefa (II.A.142)¹⁷²³.

II.A.122 ANNA JÓZEFA MARIA

Anna Józefa Maria była jedyną córką Waclawa Bernarda (II.A.97) i jego pierwszej żony Kajetany Teresy Gallas. Urodziła się 18 VIII 1691 r. Jej dalsze losy są nieznane¹⁷²⁴.

II.A.123 JÓZEF WACLAW FRANCISZEK

Józef Waclaw Franciszek (Waclaw Michał u Igálffy'ego [von] Igáliego i Stibora) był pierwszym dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Albernreut. Urodził się 27 IX 1703 r. w Wiedniu, zmarł 20 VII 1755 r. w Brnie, został pochowany w kościele kapucynów¹⁷²⁵. Dnia 6 II 1735 r. w Pradze w kościele Trójcy Świętej ożenił się z Marią Eleonorą, córką hr. Karola Franciszka Adama Antoniego von Mansfelda-Vorderorta, i jego żony Marii Eleonory von Mansfeld, ks. de Fondi (urodzoną 28 VIII 1710 r., zmarłą 10 IX 1761 r. w Wiedniu), później od 20 I 1758 r. zamężną z Franciszkiem Karolem Kotulinskim z Kotulina, zmarłym 19 X 1774 r.¹⁷²⁶ Była ona matką Józefa Waclawa i Marii Eleonory (II.A.143–144). Był tajnym radcą i komornikiem, najwyższym ziemskim sędzią Moraw. Złożył hołd dziedziczny 16 I 1733 r. Był właścicielem Fulneku i Velkiej Střelnej.

II.A.124 AMELIA MARIA

Amelia Maria była drugim dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Albernreut. Urodziła się 30 V 1712 r. Zmarła jako dziecko¹⁷²⁷.

¹⁷²² *Ibidem*.

¹⁷²³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 73 (s. 47). L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

¹⁷²⁴ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷²⁵ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 75 (s. 47). Co innego u Selderna: 27 IX 1713 r. i 20 VI 1755 r., G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89.

¹⁷²⁶ O tym także u Selderna, *op. cit.*, cz. II, s. 89. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68, podaje inne daty dzienne jej narodzin i śmierci: 28 VI i 12 IX.

¹⁷²⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89 i L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

II.A.125 MARIA ANNA

Maria Anna była trzecim dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Alberneut. Urodziła się 9 V 1714 r., zmarła 14 II 1718 r.¹⁷²⁸

II.A.126 ELŻBIETA KRYSTYNA

Elżbieta Krystyna (Eliška Kristína) była czwartym dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Alberneut. Urodziła się 31 I 1718 r., zmarła 18 VI 1721 r.¹⁷²⁹

II.A.127 MARIA ANNA

Maria Anna urodziła się 27 IV 1720 r. Zmarła wkrótce po tej dacie. Była piątym dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Alberneut¹⁷³⁰.

II.A.128 MARIA EUZEBIA

Maria Euzebia urodziła się i zmarła 1 VIII 1721 r. Była szóstym dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Alberneut¹⁷³¹.

II.A.129 LEOPOLD JÓZEF

Leopold Józef był siódmym dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Alberneut. Urodził się 16 III 1723 r., zmarł 14 IX 1737 r.¹⁷³²

II.A.130 MARIA ZOFIA

Maria Zofia była ósmym dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Alberneut. Urodziła się 18 VIII 1725 r., zmarła wkrótce potem¹⁷³³.

---

¹⁷²⁸ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷²⁹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89 i L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

¹⁷³⁰ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

¹⁷³¹ G. Graf v. Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89.

¹⁷³² *Ibidem* i L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

¹⁷³³ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68.

II.A.131 TERESA ELŻBIETA

Teresa Elżbieta była ostatnim dzieckiem Józefa Franciszka Waclawa (II.A.105) i jego żony Marii Anny Cecylii Lamingar von Alberneut, choć nie ma tu 100% pewności. Z jej zachowanego nagrobka w kaplicy Loretto wynika, że zmarła w Pradze 11 III 1729 r. w wieku 18 miesięcy, czyli że urodziła się we IX 1727 r.¹⁷³⁴

II.A.132 EUGENIUSZ WACLAW JÓZEF

Eugeniusz Waclaw Józef¹⁷³⁵ był pierwszym dzieckiem Norberta Franciszka Waclawa (II.A.106) i jego żony Marii Alojzji Kinsky z Vchynic i Tetova¹⁷³⁶. Urodził się w Pradze 3 I 1728 r., zmarł na zamku Hořovice 23 V 1789 r.¹⁷³⁷ Poślubił 9 X 1754 r. w Wiedniu, w kościele św. Michała, Marię Teresę, córkę Lászla, barona Zay de Csömör, hr. Kollonitz von Kollegrád i Marii Eleonory Kollonitz von Kollegrád (urodzoną 15 IX 1733 r., zmarłą w Wiedniu 3 VII 1802 r.)¹⁷³⁸. Ta para doczekała się trzynastorga dzieci: Marii Alojzji, Eleonory Marii, Marii Anny i Rudolfa Jana Nepomucena, Marii Teresy, Władysława Rajmunda, Marii Ludmiły, Eugeniusza Kleofasa, Filipiny Walburgi, Norberta Hilarego, Marii Anny Joanny, Ludmiły Marii i NN (II.A.145–157)¹⁷³⁹.

Jak informuje Gustav Graf von Seldern, Eugeniusz pełnił różne funkcje w administracji handlu, bankowości i górnictwa¹⁷⁴⁰. Był cesarskim tajnym radcą i komornikiem, najwyższym marszałkiem nadwornym w Czechach, galicyjskim kanclerzem nadwornym, złożył hołd dziedziczny w 1748 r. W 1776 r. odkupił Velké Heraltice, władał na Hořovicach i Komárovie (okręg Beroun)¹⁷⁴¹.

II.A.133 WACLAW NORBERT ADALBERT

Waclaw Norbert Adalbert był drugim synem Norberta Franciszka Waclawa (II.A.106) i jego żony Marii Alojzji Kinsky z Vchynic i Tetova. Urodził się jako pogrobowiec 29 VII 1729 r. w Pradze, zmarł jeszcze w tym samym roku (4 XII), został pogrzebany w kaplicy Loretto na Hradczanach¹⁷⁴².

¹⁷³⁴ *Ibidem*, s. 69. L. Igálfy [von] Igáli dopuszczał możliwość, że była to córka Norberta Franciszka Waclawa, ale jest to wątpliwe chronologicznie, bo jej narodziny to IX 1727 r., a narodziny Eugeniusza Waclawa Józefa to 3 I 1728 r.

¹⁷³⁵ *Ibidem*, s. 69, podano tu błędnie imiona: Eugeniusz Norbert Waclaw.

¹⁷³⁶ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 78 (s. 47–48). Najwyższy marszałek nadworny Królestwa Czeskiego.

¹⁷³⁷ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69. U Selderna data urodzin to 3 VI, śmierci – 24 V 1790 r., G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 90.

¹⁷³⁸ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69, informuje, że pochowano ją na cmentarzu św. Marka w Wiedniu 6 VII 1802 r.

¹⁷³⁹ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷⁴⁰ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 90.

¹⁷⁴¹ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69.

¹⁷⁴² *Ibidem*.

II.A.134 IGNACY FRANCISZEK WAĆLAW

Ignacy Franciszek Waćlaw był pierwszym dzieckiem Ferdynanda Oktawiana (II.A.110) i jego żony ks. Marii Sybilli von Schleswig-Holstein-Sonderburg. Urodził się w Pradze 23 II 1684 r. Zmarł w młodym wieku¹⁷⁴³.

II.A.135 JÓZEFA FRANCISZKA JOANNA

Józefa Franciszka Joanna była drugim dzieckiem Ferdynanda Oktawiana (II.A.110) i jego żony księżniczki Marii Sybilli von Schleswig-Holstein-Sonderburg. Urodziła się w Velkich Heralticach 24 IV 1685 r. Zmarła w młodym wieku¹⁷⁴⁴.

II.A.136 JÓZEF MAKSYMILIAN FRANCISZEK

Józef Maksymilian Franciszek był trzecim dzieckiem Ferdynanda Oktawiana (II.A.110) i jego żony księżniczki Marii Sybilli von Schleswig-Holstein-Sonderburg. Urodził się na Strahovie w Pradze 12 X 1690 r. Zmarł w młodym wieku¹⁷⁴⁵.

II.A.137 ELEONORA MARIA KAROLINA

Eleonora Maria Karolina (Szarlotta) była ostatnim dzieckiem Ferdynanda Oktawiana (II.A.110) i jego żony księżniczki Marii Sybilli von Schleswig-Holstein-Sonderburg. Na jej nagrobku widnieje napis, że żyła 30 lat, oznacza to, że urodziła się w 1696 r. Zmarła we Wrocławiu, została pochowana w kościele franciszkańskim w Opawie 14 IX 1726 r.¹⁷⁴⁶ Dnia 10 X 1710 r. poślubiła barona Jana Wilhelma von Würz zu Burg¹⁷⁴⁷. Był on baronem, radcą Oberamtu we Wrocławiu, nobilitowany został w 1694 r., był właścicielem majątku Romnów (pow. wrocławski) w 1692 r., także Osieki (pow. lubiński) i Trzciny Wielkiej (pow. wołowski) w 1715 r.¹⁷⁴⁸

II.A.138 ZOFIA ANNA ANTONINA

Zofia Anna Antonina była najstarszym dzieckiem Waćlawa Adalberta (II.A.111) i jego żony ks. Marii Augusty von Fürstenberg. Urodziła się w Wiedniu 18 VIII 1715 r. Jej dalsze losy są nieznane¹⁷⁴⁹. Zmarła jako niezamężna po 1800 r.¹⁷⁵⁰

---

¹⁷⁴³ *Ibidem*.

¹⁷⁴⁴ *Ibidem*.

¹⁷⁴⁵ *Ibidem*.

¹⁷⁴⁶ *Ibidem*.

¹⁷⁴⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 87.

¹⁷⁴⁸ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69.

¹⁷⁴⁹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89.

¹⁷⁵⁰ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69.

II.A.139 KAROL WACŁAW ULRYK

Karol Wacław Ulryk (Karel Václav Oldřich¹⁷⁵¹) był drugim dzieckiem Wacława Adalberta (II.A.111) i jego żony ks. Marii Augusty von Fürstenberg. Urodził się w Legnicy 13 IX 1716 r., poległ pod Wrocławiem 22 XI 1757 r. Był cesarsko-królewskim generałem żandarmerii polowej. Hołd dziedziczny złożył 29 XI 1737 r.¹⁷⁵² W 1746 r. objął dowództwo 16 regimentu liniowego im. barona Józefa von Terzy. Następnie był pułkownikiem w pułku Adama von Mariniego, a gdy on poległ, objął dowództwo z tytułem generała-majora. Jego regiment w I wojnie śląskiej walczył pod Czaslau, w 1742 r. brał udział w oblężeniu Pragi, w 1746 r. walczył pod Piacenzą i Rottofredo, następnie zdobył Genuę i wszedł do Prowansji, potem znowu oblegał Genuę. W wojnie siedmioletniej poległ – jak pisze Seldern – „bohaterską śmiercią żołnierza” pod Wrocławiem 22 XI 1757 r. Na nim wymarła główna linia rodu Wierzbnow¹⁷⁵³.

II.A.140 MARIA JÓZEFA TERESA WALBURGA

Maria Józefa Teresa Walburga była ostatnią córką Wacława Adalberta (II.A.111) i jego żony ks. Marii Augusty von Fürstenberg. Urodziła się w Pradze 6 IX 1717 r.¹⁷⁵⁴, zmarła w Brnie 26 I 1791 r. Po raz pierwszy wyszła za mąż za hr. Ottona Karola von Haugwitza, a potem w Vyskovie na Morawach 24 VI 1736 r. poślubiła hr. Franciszka Antoniego Schrattenbacha von Shcrattental, cesarsko-królewskiego tajnego radcę, starostę i prezydenta gubernium Moraw (urodzonego w Grazu 5 V 1712 r., zmarłego w Baden pod Wiedniem 22 V 1783 r.). Była damą Orderu Krzyża Gwiazdzystego¹⁷⁵⁵.

II.A.141 WACŁAW

Wacław był ostatnim dzieckiem Wacława Adalberta (II.A.111) i jego żony ks. Marii Augusty von Fürstenberg. Urodził się w Legnicy w 1718 r. Jego dalsze losy pozostają nieznanne¹⁷⁵⁶.

¹⁷⁵¹ To ostatnie imię u L. Igálffy’ego [von] Igáliego, *op. cit.*, s. 69 i J. Stibora, *op. cit.*, s. 46, lewa szpalta, brzmi Antoni.

¹⁷⁵² L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69.

¹⁷⁵³ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89.

¹⁷⁵⁴ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69, podaje datę 6 XI 1717 r.

¹⁷⁵⁵ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 89. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69, nie zna jej pierwszego męża.

¹⁷⁵⁶ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

POKOLENIE XXIV

II.A.142 MARIA JÓZEFA

Maria Józefa była jedynym dzieckiem Kajetana (II.A.121) i jego żony Anny Teresy (Józefy) Fragstein von Nimsdorf. Urodziła się około 1713 r., zmarła 22 XI 1755 r. Od 1732 r. była żoną Jędrzycha Józefa Zmeškala z Domanovic (zmarłego 2 V 1760 r.)¹⁷⁵⁷.

II.A.143 JÓZEF WACŁAW

Józef Waclaw był pierwszym dzieckiem Józefa Waclawa Franciszka (II.A.123) i jego żony Marii Eleonory von Mansfeld-Vorderort. Urodził się 4 VII 1738 r., zmarł 21 III 1819 r. w Wiedniu. Posiadał wiele dóbr w Czechach, dziedziczył Nową Cerekiew i inne dobra na pruskim Śląsku, ale sprzedał je w 1808 r., zbył także rodowy fideikomis Fulnek. Miało to miejsce w 1788 r., dobra te za 377 tys. zł nabył Czeikûm z Badenfeldu¹⁷⁵⁸. Józef Waclaw 23 XI 1760 r. w Brnie ożenił się z Marią Anną, córką (zarazem 12 dzieckiem) ks. Henryka Józefa Jana von Auersperga z majoratu Ziębice (pow. ząbkowicki) i jego drugiej żony Marii Franciszki Trautson, hrabianki von Falckenstein (urodzonej 26 IV 1743 r., zmarłej 8 V 1816 r. w Hofburgu w Wiedniu). Para ta doczekała się syna Jana Nepomucena (II.A.158) oraz dwóch córek: Marii Anny i Józefy Anny (II.A.159–160).

II.A.144 MARIA ELEONORA

Maria Eleonora była drugim dzieckiem Józefa Waclawa Franciszka (II.A.123) i jego żony Marii Eleonory von Mansfeld-Vorderort. Urodziła się 2 VI 1741 r. w Brnie (chrzest w kościele św. Jakuba), zmarła w Wiedniu 6 IV 1789 r., została pogrzebana w katedrze św. Szczepana. W dniu 19 IV 1762 r. poślubiła w Wiedniu hr. Rzeszy Franciszka á Paula Józefa Kamila von Colloredo (urodzonego 23 V 1736 r., zmarłego 10 III 1806 r. w Wiedniu). Był on cesarsko-królewskim komornikiem, rzeczywistym tajnym radcą, kawalerem Orderu Złotego Runa, ministrem gabinetu, najwyższym ochmistrem cesarza Franciszka I¹⁷⁵⁹.

II.A.145 MARIA ALOJZJA

Maria Alojzja Anna Janina Nepomucena Antonina Ludmiła była najstarszym dzieckiem Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád.

---

¹⁷⁵⁷ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 68. Tu także opis stosunków rodzinnych jej męża.

¹⁷⁵⁸ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 76 (s. 47). Por. też L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69.

¹⁷⁵⁹ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69.

Przyszła na świat 12 VIII 1756 r., zmarła 27 IV 1802 r.¹⁷⁶⁰ Została poślubiona w dniu 7 VI 1784 r. przez Piotra Karola (Pierre'a Charlesa) de Méana de Beurieux, cesarsko-królewskiego komornika i tajnego radcę ks. Lüttich, dziedzica Atrin, Gorsoncourt i Landen (urodzonego 23 IX 1753 r., zmarłego 26 IV 1802 r.)¹⁷⁶¹.

II.A.146 ELEONORA MARIA

Eleonora Maria Anna Janina Nepomucena Teodora Barbara była drugą córką Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Urodziła się w Wiedniu 9 XI 1757 r., zmarła w Sobotce 20 VII 1827 r. Wyszła za mąż w Wiedniu 17 X 1780 r. za hr. Antoniego Waclawa Wratislaw-Netolitzkiego z Mitrovitz (urodzonego 6 IV 1756 r., zmarłego 17 II 1791 r.)¹⁷⁶².

II.A.147 MARIA ANNA

Maria Anna Janina Nepomucena Antonina Ludmiła była trzecią córką Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Przyszła na świat 21 XII 1758 r., jednak umarła w młodym wieku 31 III 1760 r.¹⁷⁶³

II.A.148 RUDOLF JAN NEPOMUCEN

Rudolf Jan Nepomucen Waclaw Wojciech Józef Jodok Liboriusz był najstarszym synem Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád¹⁷⁶⁴. Urodził się w Wiedniu 23 VII 1761 r., zmarł tamże 30 I 1823 r., został pochowany w kościele św. Augustyna¹⁷⁶⁵. Od 1808 r. posiadał Order Złotego Runa, Krzyż Wielki węgierskiego Orderu Świętego Stefana, Krzyż Wielki francuskiej Legii Honorowej. Był dziedzicem Hořovic i wielu dóbr w państwie Velká Sřelna. Był rzeczywistym tajnym radcą i najwyższym komornikiem cesarstwa austriackiego, a także członkiem rady nadwornej Rzeszy (do 1792 r.), honorowym prezesem cesarskiego Towarzystwa Nauk w Pradze, wyższym dyrektorem cesarsko-królewskiego Teatru Nadwornego, Prezydentem różnych komisji: ds. wykupu i amortyzacji, ds. budowy kanałów i kopalń, ds. monetarnych i górniczych¹⁷⁶⁶. Poślubił 28 VII 1785 r. w kościele św. Augustyna w Wiedniu hrabiankę Marię Teresę, córkę ks. Dominika Antoniego Andrzeja von Kaunitza-Rietberga-Questen-

¹⁷⁶⁰ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91. U L. Igálfy'ego [von] Igáliego, *op. cit.*, s. 69, data narodzin to 22 VIII 1756 r., a data śmierci – 1843 r., Wiedeń.

¹⁷⁶¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 69–70.

¹⁷⁶² L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70 (tu także majątki męża). U G. Grafa von Selderna data ślubu to 7 III, a data śmierci jej męża to 1793 r., zob. *idem*, *op. cit.*, cz. II, s. 91.

¹⁷⁶³ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70.

¹⁷⁶⁴ Biogram zob. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91–94.

¹⁷⁶⁵ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70.

¹⁷⁶⁶ *Ibidem*.

berga i Marii Bernardyny von Plettenberg-Wittem (urodzoną 3 II 1763 r., zmarłą 28 VII 1803 r., urodzoną i zmarłą w Wiedniu)¹⁷⁶⁷. Był to znakomity mariaż, dzięki któremu Rudolf, hrabia Rzeszy von Wrbna und Freudenthal, wszedł do najściślejszej elity w pałacu w Schönbrunn. Ślub z wnuczką kanclerza Austrii Wacława von Kaunitza i powinowactwo z aktualnym kanclerzem ks. Lotarem Klemensem von Metternichem (mężem stryjecznej siostry żony Rudolfa) zapewniły silną pozycję zapoczątkowanym przez Rudolfa ostatnim pokoleniom rodu Wierzbnow. Rudolf w wyniku małżeństwa z Kaunitzówną doczekał się dziewięciorga dzieci: Eugeniusza Dominika Rudolfa, Dominika Rudolfa Eugeniusza Jana, Teresy, Leopoldyny, Marii Antoniny, Marii Ludmiły, Władysława, Franciszki Marii Leopoldyny Bernardyny i Rudolfa (II.A.161–170).

II.A.149 MARIA TERESA

Maria Teresa Ludmiła Anna Walburga Józefa Weronika była czwartą córką Eugeniusza Wacława Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Była zakonnicą w Mons w Belgii. Urodziła się 4 II 1763 r., zmarła w 1822 r.¹⁷⁶⁸

II.A.150 WŁADYSŁAW RAJMUND

Władysław Rajmund Wincenty Ferdynand Jan Nepomucen Eugeniusz był drugim synem Eugeniusza Wacława Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Przyszedł na świat 5 VII 1764 r., poległ 7 VII 1793 r. pod Arlon¹⁷⁶⁹. Był rotmistrzem w pułku szwoleżerów nr 5 hr. Jana Kinskiego.

II.A.151 MARIA LUDMIŁA JOANNA

Maria Ludmiła Joanna Anna Małgorzata (Markéta) Walburga była piątą córką Eugeniusza Wacława Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Urodziła się 30 VIII 1765 r., zmarła w VIII 1822 r.¹⁷⁷⁰

II.A.152 EUGENIUSZ KLEOFAS RAJMUND

Eugeniusz Kleofas Rajmund Jodok Albrecht Kajetan Jan Nepomucen Wincenty Ferrer Piotr z Alkantary Erazm był trzecim synem Eugeniusza Wacława Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Urodził się 20 IX 1766 r., zmarł 4 II 1841 r., być

---

¹⁷⁶⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 79 (s. 48).

¹⁷⁶⁸ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70, data śmierci w: <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷⁶⁹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70, informuje, że poległ 7 VI 1793 r. pod St. Croix.

¹⁷⁷⁰ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70. U Selderna data dzienna urodzin to 11 X: *idem, op. cit.*, cz. II, s. 91.

może w Wiedniu. Dnia 20 VI 1798 r. poślubił Annę Florę, córkę hr. Fryderyka von Kagenecka i hr. Marii Teresy von Salm-Reiferscheid (urodzonej w Kopenhadze 23 IX 1779 r., zmarłej 29 IX 1857 r. w Bad Ischl)¹⁷⁷¹. Pan na Velkich Heralticach¹⁷⁷². Posiadał hutę żelaza w Trattenbach koło Gloggnitz¹⁷⁷³.

Jak pisze Gustav Graf von Seldern, Eugeniusz oddał się karierze wojskowej, będąc jednym z dowódców wojsk cesarskich w wojnach napoleońskich. Był też komandorem jednego z najwyższych odznaczeń – Orderu Świętego Leopolda¹⁷⁷⁴.

II.A.153 FILIPINA WALBURGA

Filipina Walburga była szóstą córką Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Urodziła się 24 II 1768 r., zmarła 28 I 1814 r.¹⁷⁷⁵ Oddała się życiu monastycznemu w Münsterbilsen.

II.A.154 NORBERT HILARY

Norbert Hilary był czwartym synem Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Urodził się i zmarł 13 I 1769 r.¹⁷⁷⁶

II.A.155 MARIA ANNA JOANNA

Maria Anna Joanna była siódmą córką Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Urodziła się 22 II 1771 r. Dalsze jej losy pozostają nieznanne¹⁷⁷⁷.

II.A.156 LUDMIŁA MARIA

Ludmiła Maria była ósmą córką Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád. Urodziła się 1 III 1773 r. w Wiedniu (została ochrzczona w katedrze św. Szczepana), zmarła w Wiedniu 7 III 1857 r. Wyszła za mąż w Wiedniu 5 V 1802 r. za hr. Adama Franciszka von Abensperg und Traun-Egloffs, płka chorągwi dziedzicznego kraju czeskiego stanu panów (*Oberst-Erblandpanier des böhmischen Herrenstandes*), urodzonego 3 VII 1767 r., zmarłego 20 VII 1820 r.¹⁷⁷⁸

¹⁷⁷¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70.

¹⁷⁷² J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 80 (s. 48).

¹⁷⁷³ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70.

¹⁷⁷⁴ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91.

¹⁷⁷⁵ *Ibidem*. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91.

¹⁷⁷⁶ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70.

¹⁷⁷⁷ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷⁷⁸ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 91. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70.

II.A.157 NN (SYN LUB CÓRKA)

Ostatnie dziecko Eugeniusza Waclawa Józefa (II.A.132) i Marii Teresy Kollonitz von Kollegrád urodziło się i zmarło 4 XI 1776 r.¹⁷⁷⁹

POKOLENIE XXV

II.A.158 JAN NEPOMUCEN

Jan Nepomucen był najstarszym dzieckiem Józefa Waclawa (II.A.143) i Marii Anny von Auersperg. Urodził się 20 I 1763 r. Zmarł w 1808 r. Był właścicielem Nowej Cerekwi i Wojnowic (pow. głubczycki). Jako osoba lekkomyślna i utracjusz doprowadził swoje dobra do ruiny. Był ostatnim z tej linii¹⁷⁸⁰.

II.A.159 MARIA ANNA

Maria Anna była drugim dzieckiem Józefa Waclawa (II.A.143) i Marii Anny von Auersperg. Urodziła się 14 VII, a zmarła 11 XII 1765 r.¹⁷⁸¹

II.A.160 JÓZEFA ANNA

Józefa Anna była trzecim dzieckiem Józefa Waclawa (II.A.143) i Marii Anny von Auersperg. Urodziła się 6, a zmarła 15 VIII 1766 r.¹⁷⁸²

II.A.161 DOMINIK RUDOLF EUGENIUSZ JAN

Dominik Rudolf Eugeniusz Jan był najstarszym dzieckiem Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg. Urodził się 27 V 1785 r., zmarł 7 IX 1870 r. w Opatowie¹⁷⁸³. Był oficerem w pułku arcyksięcia Karola i 9 VII 1809 r. odznaczył się pod Wagram. Następnie był cesarskim komornikiem. Z Joanną Just (ur. 12 VI 1802 r.), panną, córką rymarza i powroźnika Ignacego Justa i jego żony Klary Kolb, spłodził sześcioro dzieci nieślubnych, wszystkie były ochrzczone w Velkich Heraldicach: Alojzia Filipina, Anna Justyna, Maria Teresa, Rudolf Edward, Ludowika i Karol (II.A.171–176)¹⁷⁸⁴.

---

¹⁷⁷⁹ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷⁸⁰ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70. J. Stibor, *Bruntalští...*, s. 47, prawa szpalta.

¹⁷⁸¹ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70.

¹⁷⁸² *Ibidem*.

¹⁷⁸³ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 94 L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70.

¹⁷⁸⁴ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 70–71.

II.A.162 EUGENIUSZ DOMINIK RUDOLF

Eugeniusz Dominik Rudolf był drugim synem Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg¹⁷⁸⁵. Urodził się w Wiedniu 4 IX 1786 r. (ochrzczony w kościele św. Augustyna), zmarł tamże 24 III 1848 r. Był cesarsko-królewskim rzeczywistym tajnym radcą i komornikiem, najwyższym koniuszym cesarstwa austriackiego, cesarsko-królewskim radcą górniczym, komandorem węgierskiego Orderu Świętego Stefana¹⁷⁸⁶. Dziedzic Hořovic i Velkiej Střelnej¹⁷⁸⁷. Wziął ślub w wiedeńskiej archikatedrze św. Szczepana 8 VII 1810 r. z hrabianką Barbarą (Borbálą), córką Károlya Miklósa Erdödy de Monyorókerék et Monoszló i hr. Marii Franciszki von Lichtenberg (urodzoną 14 II 1793 r., zmarłą 9 I 1858 r. w Neapolu). Z tego małżeństwa przyszło na świat siedmioro dzieci: Dominik, Maria Teresa Barbara, Rudolf Eugeniusz, Karolina Teresa Maria, Franciszka Ksaweria, Ernestyna i Eugeniusz Kajetan (II.A.177–183).

II.A.163 LUDWIK

Ludwik był trzecim synem Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg. Urodził się w Wiedniu 26 V 1788 r., zmarł młodo¹⁷⁸⁸.

II.A.164 TERESA

Teresa była najstarszą córką Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg. Urodziła się w Wiedniu 13 IX 1789 r. (została ochrzczona w kościele św. Augustyna), zmarła tamże 12 XII 1874 r. Poślubiła 19 IV 1808 r. w Wiedniu w kościele św. Augustyna hr. Franciszka á Paula Kinskiego von Wchinitz und Tettau (urodzonego 22 III 1784 r., zmarłego 17 XI 1823 r. w Brnie)¹⁷⁸⁹.

II.A.165 LEOPOLDYNA

Leopoldyna była drugą córką Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg. Przyszła na świat 26 IX 1790 r. w Wiedniu, zmarła w pierwszy dzień Bożego Narodzenia (25 XII) w 1791 r.¹⁷⁹⁰

¹⁷⁸⁵ Biogram: G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 95–96.

¹⁷⁸⁶ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

¹⁷⁸⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 81 (s. 48).

¹⁷⁸⁸ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

¹⁷⁸⁹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 94. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

¹⁷⁹⁰ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

II.A.166 MARIA ANTONINA

Maria Antonina była trzecią córką Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg. Przyszła na świat 9 I 1792 r. w Wiedniu, jednak żyła równie krótko jak jej siostra i zmarła tamże 21 XI 1794 r.¹⁷⁹¹

II.A.167 MARIA LUDMIŁA

Maria Ludmiła była czwartą córką Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg. Urodziła się 22 VII 1793 r. w Wiedniu, zmarła tamże 21 II 1811 r.¹⁷⁹²

II.A.168 WŁADYSŁAW

Władysław był przedostatnim synem Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg. Urodził się 5 VII 1795 r., zmarł 21 XII 1849 r. w Weronie¹⁷⁹³. Poświęcił się karierze wojskowej, sięgając najwyższych stopni jako feldmarszałek-porucznik. Sam ufundował 6 regiment szwoleżerów, był komendantem twierdzy Weron. Jako postać prominentna w czasach Świętego Przymierza otrzymał od Aleksandra I Order Świętej Anny kl. I Order Świętego Włodzimierza kl. III. Podobnie Ludwik XVIII nadał mu Order Świętego Ludwika. Otrzymał jeszcze odznaczenia sycylijskie i portugalskie. Był też cesarsko-królewskim komornikiem i tajnym radcą¹⁷⁹⁴.

II.A.169 FRANCISZKA MARIA LEOPOLDYNA BERNARDYNA

Franciszka Maria Leopoldyna Bernardyna była ostatnią córką Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg. Urodziła się w Wiedniu 8 XII 1799 r., zmarła w Dornau 6 VII 1863 r. Poślubiła w Wiedniu 21 VIII 1819 r. Karola Boromeusza ks. von und zu Liechtenstein (urodzonego 23 X 1790 r., zmarłego 7 IV 1865 r.)¹⁷⁹⁵.

II.A.170 RUDOLF

Rudolf był ostatnim dzieckiem Rudolfa (II.A.148) i księżniczki Marii Teresy von Kaunitz-Rietberg-Questenberg¹⁷⁹⁶. Urodził się w Wiedniu 29 III 1801 r., zmarł w Wiedniu 12 II 1874 r., został pochowany 16 II tamtego roku w rodzinnym grobowcu Choryn-

---

¹⁷⁹¹ *Ibidem.*

¹⁷⁹² *Ibidem.*

¹⁷⁹³ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 94.

¹⁷⁹⁴ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

¹⁷⁹⁵ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 94.

¹⁷⁹⁶ Biogram zob. G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 94–95.

skich w Veselu nad Morawą. Od 24 VIII 1826 r. był żonaty z Konstancją Chorinską z Ledské, córką hr. Ignacego Karola i Zofii von Mertens¹⁷⁹⁷ (urodzoną 27 IX 1807 r., zmarłą z powodu powikłań związanych z porodem ostatniego dziecka 7 III 1831 r.). Dzieci z tego związku: Konstancja Józefina Eugenia Teresa, Teresa Joanna Emilia Konstancja Maria, Eugeniusz Fryderyk Rudolf i Rudolf (II.A.184–187)¹⁷⁹⁸.

POKOLENIE XXVI

II.A.171 ALOJZIA FILIPINA

Alojzia Filipina była pierworodnym dzieckiem Dominika Eugeniusza Rudolfa (II.A.161) i jego konkubiny Joanny Just. Urodziła się 2 XII 1824 r., nie ustalono, kiedy zmarła. Dnia 17 IX 1844 r. poślubiła Rudolfa Fingera, konduktora w Holeszowie¹⁷⁹⁹.

II.A.172 ANNA JUSTYNA

Anna Justyna była drugim dzieckiem Dominika Eugeniusza Rudolfa (II.A.161) i jego konkubiny Joanny Just. Urodziła się 28 VII 1827 r., nie ustalono, kiedy zmarła¹⁸⁰⁰.

II.A.173 MARIA TERESA

Maria Teresa była trzecim dzieckiem Dominika Eugeniusza Rudolfa (II.A.161) i jego konkubiny Joanny Just. Urodziła się 6 VI 1829 r., nie ustalono, kiedy zmarła¹⁸⁰¹.

II.A.174 RUDOLF EDWARD

Rudolf Edward był czwartym dzieckiem Dominika Eugeniusza Rudolfa (II.A.161) i jego konkubiny Joanny Just. Urodził się 26 VI 1833 r., nie ustalono, kiedy zmarł¹⁸⁰².

II.A.175 LUDOWIKA

Ludowika była piątym dzieckiem Dominika Eugeniusza Rudolfa (II.A.161) i jego konkubiny Joanny Just. Urodziła się 13 XII 1835 r., nie ustalono, kiedy zmarła¹⁸⁰³.

---

¹⁷⁹⁷ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 82 (s. 48).

¹⁷⁹⁸ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁷⁹⁹ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

¹⁸⁰⁰ *Ibidem*.

¹⁸⁰¹ *Ibidem*.

¹⁸⁰² *Ibidem*.

¹⁸⁰³ *Ibidem*.

II.A.176 KAROL

Karol był ostatnim dzieckiem Dominika Eugeniusza Rudolfa (II.A.161) i jego konkubiny Joanny Just. Urodził się 27 IX 1839 r., nie ustalono, kiedy zmarł¹⁸⁰⁴.

II.A.177 DOMINIK

Dominik był najstarszym dzieckiem Eugeniusza Dominika Rudolfa (II.A.162) i jego żony Barbary Erdödy de Monyorókerék et Monoszló. Władał na Velkiej Střelnej, w 1852 r. sprzedał Hořovice¹⁸⁰⁵. Urodził się 22 II 1811 r.¹⁸⁰⁶, zmarł w Pradze 28 I 1876 r. Poślubił w Grazu 10 VI 1873 r. Idę Grimaud, córkę Maksymiliana hr. d'Orsay i Dominiki hr. Lodron-Laterano (urodzoną w Wiedniu 6 VIII 1816 r., zmarłą w Hořinie 28 IX 1894 r.)¹⁸⁰⁷. Małżeństwo to było bezpotomne.

II.A.178 MARIA TERESA BARBARA

Maria Teresa Barbara¹⁸⁰⁸ była najstarszą córką Eugeniusza Dominika Rudolfa (II.A.162) i jego żony Barbary Erdödy de Monyorókerék et Monoszló. Urodziła się w Wiedniu 1 IV 1812 r., zmarła tamże 12 III 1890 r. Poślubiła w Wiedniu 4 IX 1839 r. hr. Antoniego Biedrzycha Mitrowskiego z Mitrowitz (urodzonego 16 IV 1801 r., zmarłego 19 VIII 1865 r.)¹⁸⁰⁹.

II.A.179 RUDOLF EUGENIUSZ

Rudolf Eugeniusz był drugim synem Eugeniusza Dominika Rudolfa (II.A.162) i jego żony Barbary Erdödy de Monyorókerék et Monoszló. Przyszedł na świat w Wiedniu 28 IV 1813 r., zmarł tamże 6 II 1883 r.¹⁸¹⁰ Był cesarsko-królewskim komornikiem i tajnym radcą, generalnym intendentem obu teatrów cesarskich, dożywotnim członkiem Izby Panów i Rady Rzeszy, jej wiceprezydentem, posiadaczem Holešova i Rymic.

---

¹⁸⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁸⁰⁵ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 83 (s. 48).

¹⁸⁰⁶ L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71, datuje jego narodziny na 23 IV 1811 r.

¹⁸⁰⁷ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 96.

¹⁸⁰⁸ Jej trzecie imię podaje tylko L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

¹⁸⁰⁹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 96. W momencie ślubu jej mąż był wdowcem po Adelajdzie hr. Clam-Gallas. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.]. L. Igálffy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71, informuje, że Maria Teresa Barbara w 1840 r. nabyła od stryja Dominika Velké Heraltice.

¹⁸¹⁰ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 96. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 84 (s. 48).

II.A.180 KAROLINA TERESA MARIA

Karolina Teresa Maria¹⁸¹¹ była drugą córką Eugeniusza Dominika Rudolfa (II.A.162) i jego żony Barbary Erdödy de Monyorókerék et Monoszló. Urodziła się w Wiedniu 11 XII 1815 r.¹⁸¹², zmarła w Křimicach 18 X 1843 r. Wyszła za mąż w Wiedniu 20 V 1834 r. za ks. Jana Nepomucena z Lobkowicz (ur. 14 I 1799 r., zm. 6 VI 1878 r.)¹⁸¹³.

II.A.181 FRANCISZKA KSAWERIA

Franciszka Ksaweria była trzecią córką Eugeniusza Dominika Rudolfa (II.A.162) i jego żony Barbary Erdödy de Monyorókerék et Monoszló. Przyszła na świat w Wiedniu 22 IX 1816 r., zmarła tamże 4 III 1892 r. Była zamężna z hr. Janem Maksymilianem zu Hardegg auf Glatz und im Marchlande, którego poślubiła w Wiedniu 4 VIII 1834 r. (urodzonego w Grusbach 14 VII 1810 r., zmarłego w Wiedniu 21 IV 1894 r.)¹⁸¹⁴.

II.A.182 ERNESTYNA

Ernestyna była czwartą córką Eugeniusza Dominika Rudolfa (II.A.162) i jego żony Barbary Erdödy de Monyorókerék et Monoszló. Urodziła się w Wiedniu 6 IV 1819 r.¹⁸¹⁵, zmarła w Posillipo koło Neapolu 11 VIII 1907 r. Poślubiła w Wiedniu 1 VII 1837 r. ks. Vincenza Ruffo, *Principe della Scaletta, Duca d'Artalia* (urodzonego w Katanii na Sycylii 23 VI 1810 r., zmarłego w Rzymie 6 V 1889 r.)¹⁸¹⁶.

II.A.183 EUGENIUSZ KAJETAN

Eugeniusz Kajetan¹⁸¹⁷ był ostatnim dzieckiem Eugeniusza Dominika Rudolfa (II.A.162) i jego żony Barbary Erdödy de Monyorókerék et Monoszló. Urodził się w Wiedniu 25 III 1822 r., zmarł w Wiedniu w 1880 r.¹⁸¹⁸ Był cesarsko-królewskim komornikiem i generałem-majorem, współwłaścicielem Velkiej Střelnej¹⁸¹⁹.

¹⁸¹¹ Jej dwa ostatnie imiona podaje tylko L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

¹⁸¹² L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71, datuje jej narodziny na 12 II 1815 r.

¹⁸¹³ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 96. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸¹⁴ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 96. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸¹⁵ L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71, datuje jej narodziny na 8 IV 1819 r. Została ochrzczona w kościele św. Augustyna.

¹⁸¹⁶ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 96. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸¹⁷ Drugie imię podaje tylko L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71.

¹⁸¹⁸ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 96–97. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.]. L. Igálfy [von] Igáli, *op. cit.*, s. 71, datuje jego narodziny na 26 III 1822 r. Chrzczony miał miejsce w archikatedrze św. Szczepana.

¹⁸¹⁹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 85 (s. 48).

II.A.184 KONSTANCJA JÓZEFINA EUGENIA TERESA

Konstancja Józefina Eugenia Teresa była najstarszym dzieckiem Rudolfa (II.A.170) i jego żony hr. Konstancji Chorinskiej. Urodziła się 28 IX 1827 r., zmarła młodo¹⁸²⁰.

II.A.185 TERESA JOANNA EMILIA KONSTANCJA MARIA

Teresa Joanna Emilia Konstancja Maria była drugą córką Rudolfa (II.A.170) i jego żony hr. Konstancji Chorinskiej. Urodziła się w Veselí na Morawach 6 VI 1828 r., zmarła w Wiedniu 30 V 1905 r. Poślubiła w Wiedniu 29 IV 1854 r. hr. Chrystiana Józefa Kinskiego von Wchinitz und Tettau (urodzonego 28 I 1822 r., zmarłego 1 IX 1894 r.)¹⁸²¹.

II.A.186 EUGENIUSZ FRYDERYK RUDOLF

Eugeniusz Fryderyk Rudolf był pierwszym synem Rudolfa (II.A.170) i jego żony hr. Konstancji Chorinskiej. Urodził się 24 X 1829 r.¹⁸²²

II.A.187 RUDOLF

Rudolf był drugim synem Rudolfa (II.A.170) i jego żony hr. Konstancji Chorinskiej. Urodził się 27 II 1831 r., zmarł w Holešovie na Morawach 4 VII 1893 r. W 1856 r. ożenił się z Wilhelminą Kiss de Nemeskér, córką Franciszka i Konstancy Devay von Deva (zmarłą w Wiedniu 27 I 1916 r.)¹⁸²³. Ta para doczekała się trójki dzieci: Pauli, Agaty i Rudolfa Chrystiana Wilhelma (II.A.188–190). Był cesarsko-królewskim komornikiem, posiadał Velką Střelną.

POKOLENIE XXVII

II.A.188 PAULA

Paula była najstarszym dzieckiem Rudolfa (II.A.187) i jego żony Wilhelminy Kiss de Nemeskér. Urodziła się w Bölske na Węgrzech 21 VI 1857 r.¹⁸²⁴, zmarła w Podunajskich Biskupicach (Poszonypüspöki) 22 VI 1923 r. Poślubiła w Wiedniu 4 VI 1884 r. hr. Jerzego Draskovicha de Trakostyán (urodzonego 24 I 1856 r., zmarłego 22 XII 1897 r.)¹⁸²⁵.

---

¹⁸²⁰ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸²¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 97. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸²² <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸²³ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. II, s. 97. J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 86 (s. 48).

¹⁸²⁴ U G. Grafa von Selderna inny miesiąc urodzenia: 21 VII, zob. *idem, op. cit.*, cz. II, s. 97.

¹⁸²⁵ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

II.A.189 AGATA

Agata była drugą córką Rudolfa (II.A.187) i jego żony Wilhelminy Kiss de Nemeskér. Urodziła się w Budapeszcie 2 V 1860 r.¹⁸²⁶, zmarła w Wiedniu 8 XII 1921 r. Poślubiła w Holešovie 18 IV 1885 r. Karola von Freudenthala (urodzonego w Wiedniu 30 VI 1861 r., zmarłego w Immendorfie 28 VIII 1941 r.)¹⁸²⁷.

II.A.190 RUDOLF CHRYSSTIAN WILHELM

Rudolf Chrystian Wilhelm hr. von Wrbna-Kaunitz-Rietberg-Questenberg und Freudenthal był ostatnim dzieckiem Rudolfa (II.A.187) i jego żony Wilhelminy Kiss de Nemeskér. Urodził się w Nemés-Kér 4 VI 1864 r.¹⁸²⁸, zmarł w Brnie na Morawach 24 XII 1927 r. Był właścicielem fideikomisu Jaromeřice nad Rokytnou, Holešova z Rymicami oraz Velkiej Střelnej (8248 ha). Cesarz Franciszek Józef nadał mu podane wyżej nazwisko (Budapeszt, 1 III 1898 r.)¹⁸²⁹. Był dwukrotnie żonaty: po raz pierwszy z hr. Teresą Chorinską z Ledské, którą poślubił w Wiedniu 19 IV 1887 r. (urodzoną w Wiedniu 21 I 1870 r., zmarłą przy połogu w Holešovie 26 I 1888 r.); po raz drugi z ks. Elwirą Aleksandryną Marią Cecylią Klarą Eugenią von Bayern (urodzoną 22 XI 1868 r., zmarłą 1 IV 1943 r.). Było to najważniejsze małżeństwo w dziejach rodu Wierzbnow. Elwira była córką ks. Adalberta von Wittelsbacha i infantki hiszpańskiej Amelii, a zarazem stryjeczną siostrą ostatniego króla Bawarii Ludwika III. Ślub odbył się w pałacu królewskim Nymphenburg koło Monachium 28 XII 1891 r.¹⁸³⁰. Pierwsze małżeństwo przyniosło Rudolfowi córkę Marię Teresę Annę (II.A.191), drugie zaś trójkę dzieci: Rudolfa Ludwika Ferdynanda Alfonsa Marię Wilhelmina Adelberta Ireniusza, Izabellę Marię de la Paz Elwirę Klarę Irenę i Alfonsa Rudolfa Ludwika Ferdynanda Adalberta Jerzego Wilhelma Karola Ireneusza Marię (II.A.192–194).

POKOLENIE XXVIII

II.A.191 MARIA TERESA ANNA

Maria Teresa Anna von Wrbna-Kaunitz-Rietberg-Questenberg und Freudenthal była jedynym dzieckiem Rudolfa Chrystiana Wilhelma (II.A.190) i jego pierwszej żony hr. Teresy Chorinskiej. Urodziła się w Holešovie 18 I 1888 r. Trzy razy wychodziła za mąż: po raz pierwszy w Wiedniu 24 IV 1909 r. (rozwidziona 16 V 1916 r.) za hr. Józefa

¹⁸²⁶ U G. Grafa von Selderna inny rok urodzenia: 1862, zob. *idem, op. cit.*, cz. II, s. 97.

¹⁸²⁷ <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸²⁸ U G. Grafa von Selderna inna data urodzenia: 8 VII 1866 r., zob. *idem, op. cit.*, cz. II, s. 97.

¹⁸²⁹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 87 (s. 48).

¹⁸³⁰ *Ibidem*. <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

Franciszka Radetzkiego von Radetza, austriackiego radcę dworu (urodzonego w Grazu 18 VIII 1884 r., zmarłego w Wiedniu 30 V 1966 r.); po raz drugi w Bratysławie 16 I 1924 za hr. Károlya Antala Esterházy'ego de Galántha (urodzonego 2 XII 1888 r., zmarłego 3 VII 1931 r.); po raz trzeci w Wiedniu 26 I 1947 r. za Feliksa Fritschka (urodzonego w Pilźnie 23 VI 1900 r., data śmierci nieznaną)¹⁸³¹.

II.A.192 RUDOLF LUDWIK FERDYNAND

Rudolf Ludwik Ferdynand Alfons Maria Wilhelmin Adelbert Ireniusz von Wrba-Kaunitz-Rietberg-Questenberg und Freudenthal był najstarszym dzieckiem Rudolfa Chrystiana Wilhelma (II.A.190) i jego drugiej żony ks. Elwiry von Wittelsbach. Przyszedł na świat w Monachium 26 XII 1892 r., zmarł w Žlinie 3 VI 1936 r. Dnia 19 VII 1930 r. w Holešovie ożenił się z Bertą Wiedemann (urodzoną w Strakonicach 11 IV 1892 r., zmarłą w Kroměřížu na Morawach 13 II 1962 r.)¹⁸³². Posiadał Holešov i Rymice¹⁸³³.

II.A.193 IZABELLA MARIA DE LA PAZ ELWIRA

Izabella Maria de la Paz Elwira Klara Irena von Wrba-Kaunitz-Rietberg-Questenberg und Freudenthal była jedyną córką Rudolfa Chrystiana Wilhelma (II.A.190) i jego drugiej żony ks. Elwiry von Wittelsbach. Urodziła się w pałacu Nymphenburg 12 V 1894 r., zmarła w Salzburgu 19 IX 1964 r. Miała dwóch mężów: pierwszy ślub odbył się w Wiedniu 27 XII 1915 r. (rozwód w 1923 r.) z hr. Károlym Antalem Esterházym de Galántha, który potem poślubił jej przyrodną siostrę (zob. wyżej); drugi zaś w Szent-Ábrahám (Avramesti, ob. Sládkovičovo) 28 VIII 1924 r. z hr. Gézą Esterházym de Galántha (urodzonym 26 X 1891 r., zmarłym 18 XII 1959 r.)¹⁸³⁴.

II.A.194 ALFONS RUDOLF LUDWIK

Alfons Rudolf Ludwik Ferdynand Adalbert Jerzy Wilhelm Karol Ireneusz Maria von Wrba-Kaunitz-Rietberg-Questenberg und Freudenthal był ostatnim dzieckiem Rudolfa Chrystiana Wilhelma (II.A.190) i jego drugiej żony ks. Elwiry von Wittelsbach. Urodził się w Wiedniu 11 I 1896 r., spłonął żywcem w Monachium w 1976 r. Poślubił

---

¹⁸³¹ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 88 (s. 48). <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸³² <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

¹⁸³³ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 89 (s. 48).

¹⁸³⁴ *Ibidem*, nr 90 (s. 48–49). <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

w pałacu Nymphenburg 30 IX 1944 r. Józefinę Kellnberger (urodzoną w Monachium 19 III 1896 r., spłonęła żywcem w Monachium w 1976 r.)¹⁸³⁵.

I tak w tym miejscu kończy się ta opowieść o rodzie Wierzbnow. Przedstawiono dwadzieścia pokoleń na przestrzeni 800 lat. Umożliwiły to badania Tomasza Jurka poddane weryfikacji, a także inne źródła wiedzy, zwłaszcza publikacje Gustava Grafa von Selderna, Ludwiga Igálffy'ego [von] Igáliego i Jiřego Stibora.

---

¹⁸³⁵ J. Stibor, *Bruntalští...*, nr 91 (s. 49). <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XI 2015 r.].

Część II.B. Ród Rydzyńskich herbu Wierzbna

Potomkowie Jana Rydzyńskiego (II.94) nie zostali dotychczas kompleksowo zbadani, stąd można przedstawić tylko pewien szkic, do którego zostaną wykorzystane informacje ze *Słownika historyczno-geograficznego województwa poznańskiego w średniowieczu*, tzw. Teki Dworzaczka oraz tekst Seweryna Uruskiego¹⁸³⁶. O wspólnym pochodzeniu Bruntalskich i Rydzyńskich i o świadomości tego faktu można wnioskować na podstawie następującego wpisu:

Wojciech, Stanisław i Łukasz sędzia zs. wsch. Rydzyńscy z Wierzbna, których rodzina w Król. Pol. od dawna sławna na wezwanie Brantalskich de Wierzbna Jana sty ks. opawsk. i Stefana brata jego, starszego, i innego Jana i Stefana młodszego, poddanych Ferdynanda króla rzymsk. mają przysięgać, iż ci BB. to ich krewni i stryjce z tychże przodków idący, jednego herbu używający tj. lelia in campo ceraleo, quae aurera linea dividit, terna desuper... terna vero inferius, sed in forma trianguli... król poświadcza zasługi tego rodu w Polsce. Piotrków 1563. 23/IV¹⁸³⁷.

POKOLENIE XV

II.B.1 JAN STARSZY

Jan Starszy był jednym z dwóch synów Jana (II.94) noszących to imię. Występował w dokumentach z lat 1467–1476¹⁸³⁸. Pierwsza wzmianka dotycząca Jana pochodzi z 1467 r., kiedy to zapisał swej żonie Jadwidze¹⁸³⁹ 200 grzywien wiana na połowie swych

---

¹⁸³⁶ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.], gdzie jest także tablica genealogiczna, oraz S. Uruski, *op. cit.*, t. XV, Warszawa 1931, s. 341–342.

¹⁸³⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 10723 (Nr. 905) 1563 (f. 339), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁸³⁸ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁸³⁹ Była wspomniana już w poprzednim roku, określono ją jako pochodzącą z Sędzina. Jak sądził L. Preibisz, całe to rodzeństwo było w 1466 r. nieletnie, bo w sporze z burgrabią rydzyńskim reprezentował

dóbr należnych z działów ze stryjem i braćmi w Rydzynie, Kłodzie, Dąbczu i Nowej Wsi. Ważny dokument z 1469 r. określa braterstwo między obu Janami i Wojciechem, nabyli wtedy od Mikołaja Stęszewskiego wieś Gorzyce i połowę Gorzyczek za 1200 grzywien, jednak jednocześnie oddali mu ją w dożywotnie posiadanie. W 1470 r. obaj Janowie zostali pozwani przez stryja Wawrzyńca Pawłowskiego (II.95) o niedopełnienie zobowiązań¹⁸⁴⁰, ten zaś żądał, by uwolnili go od długów w wysokości 60 florenów węgierskich na rzecz Mikołaja Gradka, 12 florenów węgierskich na rzecz Markusza Wilkowskiego i 21 florenów na rzecz Andrzeja Strzemińskiego. Zwolnienie miało też dotyczyć pozwu ich siostry rodzonej Jadwigi, która była żoną Jana Młyńskiego, chodziło o sprawę pereł wartości 200 grzywien, mieli także przenieść z Pawłowic i Robczyska oprawę Jadwigi, żony Jana starszego (chodziło o sumę 40 grzywien i trzech wiardunków). Na tym nie kończyły się żądania Wawrzyńca Pawłowskiego: domagał się oddania mu i powzdania przed księciem głogowsko-żagańskim Janem II Okrutnym Rojęczyn i połowy Czerniny. Chciał także zwolnienia go od czynszu ośmiu grzywien na rzecz altarii w kolegiacie Najświętszej Marii Panny in Summo w Poznaniu, ciężącego na Pawłowicach i Robczysku. W 1472 r. obaj Janowie zapisali Mikołajowi Stęszewskiemu 50 grzywien czynszu z Gorzyc i Dąbcza. W 1476 r. bracia dokonali działu dóbr polegającego na tym, że Jan Starszy i Wojciech otrzymali miasto Rydzynę wraz z zamkiem oraz wieś Kłoda, Tarnowa, Dąbcze w pow. kościańskim i Kaczkowo (ob. w pow. leszczyńskim), zaś Jan Młodszy dostał Gorzyce i Gorzyczki. Jan Starszy na wspomnianych dobrach uczynił zapis dla żony Jadwigi na 200 grzywien wiana. Jan Starszy i Wojciech sprzedali też Janowi Młodszemu połowę Dąbcza z zastrzeżeniem prawa odkupu za 500 grzywien. Jan Starszy nie żył już w 1479 r., bo bracia określają go wtedy zmarłym. Jadwiga, wdowa po nim, żyła jeszcze w 1494 r. Widocznie powtórnie wyszła za mąż, bo wspomniano ją jako żonę Wojciecha Kobylińskiego. Jan z małżeństwa z Jadwigą miał synów: Piotra, Wojciecha i Mikołaja (II.B.5–7) oraz córkę Agnieszkę (II.B.8).

II.B.2 JAN MŁODSZY

Jan Młodszy był jednym z dwóch synów Jana (II.94) noszących to imię. Występował w dokumentach z lat 1466–1479¹⁸⁴¹. Pojawia się po raz pierwszy w źródle z 1466 r., darując swemu stryjowi Wawrzyńcowi Rydzyńskiemu (II.95) w działach swe części w Pawłowicach, Robczysku, Nowej Wsi (koło Rydzyny), połowie Przybiny w pow. ko-

ich stryj Wawrzyniec (II.95); L. Preibisz, *op. cit.*, s. 19. Podziały majątkowe stryja z bratanek zob. s. 20.
¹⁸⁴⁰ Wydawca T. Jurek domniemywał, że chodziło tu o zobowiązania wynikające najpewniej z ustaleń podziałowych.

¹⁸⁴¹ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.slovník.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

ściańskim, a także połowie Czerniny i Rojęczyna w pow. górowskim¹⁸⁴². Inne wystąpienia zob. wyżej.

II.B.3 WOJCIECH

Wojciech był trzecim synem Jana (II.94). Występował w dokumentach z lat 1469–1484¹⁸⁴³. Zob. też wyżej.

II.B.4 JADWIGA

Jak już wspomniano wyżej, Jadwiga – córka Jana (II.94) – była żoną Jana Młyńskiego (1470 r.).

POKOLENIE XVI

II.B.5 PIOTR

Piotr, najstarszy syn Jana (II.B.1), występował w dokumentach z lat 1479–1520. Ze spraw z 1493 i 1494 r. dowiadujemy się, że Piotr był mężem Anny (wspominanej jako wdowa jeszcze w 1534 r.), córki Baltazara Gołaniczkiego, a przedmiotem tej sprawy było zobowiązanie jej brata Jana, by wypłacić Piotrowi 700 zł posagu i 200 zł wyprawy za swą siostrę. Piotr zobowiązał się zaś oprawić Annie 100 zł na Gorzycach i Gorzyczkach¹⁸⁴⁴. W 1494 r. Piotr za zgodą braci Wojciecha i Mikołaja zapisał Annie (informowano, że jej ojciec już wtedy nie żył) po 900 zł węgierskich posagu i wiana na Gorzycach, Gorzyczkach i połowie Jarogniewic. Oprawa miała być zmieniona w razie dokonania działów między braćmi. W 1501 r. Piotr zapisał swej żonie Annie po 900 zł posagu i wiana na połowie swych dóbr, jakie miał otrzymać z działów z braćmi¹⁸⁴⁵.

Piotr wraz z młodszymi braćmi pojawił się w dokumencie z 1479 r. w obecności stryjów Jana (II.B.2) i Wojciecha (II.B.3) oraz stryjecznego dziada Wawrzyńca Pawłowskiego (II.95). Towarzyszyli im także wujowie Bartosz Koszucki i Melchior Kozłowski (zapewne mężowie sióstr ich matki Jadwigi). Synowie Jana Starszego zapisałi wtedy swej matce,

¹⁸⁴² Jest to kolejny dowód na wywodzenie się Rydzyńskich z głogowskiej linii Wierzbnow.

¹⁸⁴³ *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.]

¹⁸⁴⁴ To sformułowanie ze *Słownika historyczno-geograficznego województwa poznańskiego...* (zob. wyżej) nie jest kompatybilne z zapisem z ksiąg grodzkich i ziemskich Poznania, zob. Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XV wiek > Część 2 288 (Nr. 23 zs) (f. 108v) 1493. Piotr Rydzyński poprzedniej (?) żonie zobowiązał się dać 100 zł oprawy na Wielkich i Małych Gorzycach i folwarku w Małych Gorzycach, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁴⁵ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

wdowie Jadwidze, 200 grzywien wiana na Dąbczu, przy równoczesnym unieważnieniu przez nią dokonanego przez jej zmarłego męża zapisu wiana na Rydzynie, Kłodzie, Tarnowej Łące, Dąbczu i Kaczkowie. Wszyscy trzej synowie Jana Starszego w 1482 r. wspólnie ze stryjem Wojciechem wskazali kandydata na altarystę altarii w katedrze poznańskiej. Spory na podobnym tle toczyły się jeszcze w latach 1483–1485¹⁸⁴⁶. W 1496 r. trzej bracia po raz kolejny przedstawiali kandydata na altarystę altarii w tejże katedrze. Dnia 8 VII 1499 r. w księdze ziemskiej kościańskiej czytamy: *Petrus et Albertus, fratres germani, heredes in Rydzyna et utraque Gorzicze*¹⁸⁴⁷. W 1488 r. trzej synowie Jana procesowali się z Jadwigą Mchowską. Rok później już tylko dwaj bracia, Piotr i Wojciech, sprzedali z zastrzeżeniem prawa odkupu Eliaszowi Rokossowskiemu dwa łany zagospodarowane w Gorzycach za 60 grzywien. W 1490 r. już wszyscy trzej bracia, Piotr, Wojciech i Mikołaj, mieli sprawę z Anną, żoną Macieja Kawieckiego z Kawcza i jej siostrą Katarzyną, żoną Jana Miaskowskiego (obie były córkami nieżyjącego już wtedy Marcina Krzekotowskiego). W 1493 r. Piotr i Wojciech zobowiązali się zapłacić 100 kop groszy posagu swej siostrze Agnieszce, będącej żoną Jana Siedleckiego. Także w tym samym roku obydwaj wraz z Piotrem z Opalenicy zostali ustanowieni dziedzicami sumy 2500 zł na wypadek bezpotomnej śmierci Katarzyny, córki Jana z Szamotuł, zamężnej z Mikołajem z Kościelca, a także Piotra z Bnina, bpa włocławskiego i Hieronima Mosińskiego z Bnina. W 1494 r. trzej bracia zawarli ugodę z matką Jadwigą, wtedy już żoną Wojciecha Kobylańskiego; wynika z niej, że za 200 grzywien mieli otrzymać od niej jej oprawę na połowie Dąbcza i jej ojcowiznę w Jarogniewicach, a jej syn z drugiego małżeństwa, Wierzbęta, miał dać wymienionym braciom przyrodnim 60 grzywien. W 1494 r. Piotr Rydzyński w towarzystwie Wojciecha i Mikołaja, braci rodzonych, właścicieli dóbr pospólnej ręki na wsi Wielkie Gorzyce i na części całej w Małych Gorzycach, i na połowie wsi Jarogniewicze (pow. kościański), zapisał 900 zł posagu i wiana żonie Annie, córce zmarłego Baltazara Gołanieckiego¹⁸⁴⁸. W 1497 r. trzej bracia zapisali z zastrzeżeniem prawa odkupu Maciejowi Kawieckiemu 10 grzywien czynszu rocznego na ośmiu łanach w Kłodzie. W 1498 r. ci sami bracia byli winni Jadwidze Łaszczyńskiej 48 grzywien w trzech ratach po 16 grzywien. W 1501 r. mieli oddać drugą ratę Mikołajowi, synowi już wtedy nieżyjącej Jadwigi, a w 1502 r. kwitował ich on z zapłaty całej sumy. W 1501 r. Piotr zapłacił osiem skojców kary Dorocie, wdowie po Janie Gołaniczku, sędzi wschowskim, wtedy już żonie Marcina

¹⁸⁴⁶ Zob. szerzej *ibidem*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22693> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁸⁴⁷ L. Preibisz, *op. cit.*, s. 21.

¹⁸⁴⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Ziemskie, XV wiek 9775 (Nr. 11 gr. 1388) 1494 (f. 26v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

Gruszczyńskiego¹⁸⁴⁹. W 1502 r. Piotr był jednym z arbitrów w głośnej sprawie zamordowania Bernarda Starkowieckiego w mieście Kobylin¹⁸⁵⁰.

W 1504 r. trzej bracia sprzedali kapitule katedralnej poznańskiej 10 grzywien czynszu na mieście Rydzynie, przedmieściu i wsi Kłoda z zastrzeżeniem prawa odkupu za 100 kop groszy. W 1505 r. sam Piotr otrzymał od Mikołaja i Wawrzyńca Gołaniczkich (bratanków żony Piotra) wieś Niechłód w zastaw na cztery lata na poczet posagu ich ciotki Anny. W razie gdyby przez cztery lata Piotr nie wybrał z Niechłodu 120 grzywien, Gołaniccy zobowiązali się dopłacić mu brakującą sumę. W 1505 r. Piotr Rydzyński, jego krewni Maciej, Bartłomiej i Dobrogost Pawłowscy (II.C.1–3) rodzeni z Pawłowic oraz Jan Miaskowski i Peregryn Kobylnicki poręczyli Janowi Zarembie z Kalinowy, staroście generalnemu Wielkopolski, za Andrzeja Kąkolewskiego¹⁸⁵¹. W 1514 r. bracia przeprowadzili działę spadku: Piotr otrzymał połowę miasta Rydzyny z zamkiem, przedmieściem i stawem Lubosza, połowę Jarogniewicz i Gorzyczek oraz całe wsie Gorzyce, Kłoda i Tarnowa Łąka, zaś Mikołaj dostał drugą część miasta i przedmieścia Rydzyny oraz połowę Dąbcza¹⁸⁵². W 1516 r. Piotr i Mikołaj przedstawili kandydata na proboszcza w Rydzynie. W 1517 r. Piotr Rydzyński, dziedzic w Rydzynie i Jarogniewiczach, zapłacił osiem skojców grzywny, bo nie stawił się na rozprawę z pozwu Rafała, syna Rafała Leszczyńskiego, marszałka nadwornego koronnego, dziedzica w Lesznie¹⁸⁵³. W 1518 r. Piotr i Mikołaj zapisali swej matce Jadwidze Kobylńskiej w dożywocie po siedem grzywien czynszu, z czego Piotr na Kłodzie, a Mikołaj na Brodkach (ob. część Dąbcza)¹⁸⁵⁴. W 1520 r. Piotr (a także i Mikołaj) jeszcze żył, natomiast w 1521 r. Piotr był wspomniany jako zmarły.

Piotr z Anną Gołaniczką doczekał się licznych potomstwa: synów Jana, Wojciecha, Piotra i Łukasza¹⁸⁵⁵ (II.B.9–12) oraz córek: Anny, Urszuli i Jadwigi (II.B.13–15). Kolejność narodzin tych dzieci jest trudna do ustalenia.

¹⁸⁴⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 4388 (Nr. 23) T. C. 1501(f. 5), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁵⁰ Grodzkie i ziemskie > Puzdry > Część 2 2015 (Nr. 169) 1502 (fol. 225), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁵¹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 267 (Nr. 232) 1505 (f. 31) (f. 31v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁵² Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 618 (Nr. 233) 1514, „N. Piotr Rydzyński 1/2 m. Rydzyny i 1/2 przedmieścia w Rydzynie i 1/2 wsi Daniec w p. kościan., N. Mikołajowi Rydzyńskiemu bratu swemu rodz. sprzedaje” (f. 47v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁵³ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 4741 (Nr. 25) T. C. 1517, (f. 23v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁵⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 4283 (Nr. 1392) 1518 (f. 2210, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.]. Zapiska w księdze sądowej jest następująca: „Piotr Rydzyński, na całej wsi Kłoda p. kośc. zapisał 7 grz. cz. rocz. dożyw. swej matce Jadwidze Kobylńskiej. Mikołaj R. na całej wsi Brodki p. kośc. teź matce dożyw. cz. rocz. 7 grz.” (f. 221v).

¹⁸⁵⁵ Zob. L. Preibisz, *op. cit.*, s. 22 *in fine*.

II.B.6 WOJCIECH

Wojciech, drugi syn Jana (II.B.1), występował w dokumentach z lat 1479–1507. Za każdym razem był wymieniany z braćmi (zob. wyżej). Pojawił się po raz przedostatni 24 II 1507 r. wspólnie z bratem Mikołajem (zostali określani braćmi rodzonymi) jako dziedzice Rydzyny¹⁸⁵⁶. Jeszcze w tym samym roku obaj bracia wykupili za 100 kop groszy czynsz zapisany w 1497 r. na Kłodzie.

II.B.7 MIKOŁAJ

Mikołaj, trzeci syn Jana (II.B.1), brat rodzony Wojciecha (II.B.6), występował w dokumentach z lat 1479–1523¹⁸⁵⁷. Z dokumentów z lat 1510–1511 i z 1515 r. wynika, że jego żoną była Anna, wdowa po Sędziwoju Brodnickim, której w 1517 r. zapisał wieś Dąbcze w dożywocie¹⁸⁵⁸. Mikołaj Rydzyński dał w dziale bratu rodzonemu Piotrowi połowę miasta Rydzyna z zamkiem, stawem Lubosza i połową przedmieścia Rydzyny i wsi Jarogniewicze oraz Małe Gorzyczki, a także całe wsie: Gorzyce Wielkie, Kłoda i Tarnowa (pow. kościański), a Piotr dał w dziale bratu Mikołajowi połowę miasta Rydzyny, połowę przedmieścia Rydzyny i całą połowę wsi Damecz¹⁸⁵⁹. W 1515 r. Mikołaj Rydzyński całą wieś Damecz (ob. Dąbcze) w pow. kościańskim Annie, wdowie po Sędziwoju Brodnickim, wtedy już swojej żonie, dał w dożywocie¹⁸⁶⁰. Najczęściej występował z obu braćmi (zob. poprzednie biografy). Dnia 24 II 1507 r. pojawił się z bratem Wojciechem (zob. wyżej). W 1509 r. bracia Piotr i Mikołaj wykupili za 100 kop groszy czynsz zapisany w 1497 r. na Kłodzie. Po raz ostatni Mikołaj został wspomniany w 1523 r., gdy kupił od Bartłomieja Pawłowskiego (II.C.2) pięć łańców zasiedlonych w Nowej Wsi z zastrzeżeniem prawa odkupu za 70 grzywien. W 1529 r. Mikołaj był wspomniany jako zmarły.

Mikołaj z Anną doczekali się syna Stanisława oraz córek Agnieszki, Katarzyny i Barbary (II.B.16–19).

¹⁸⁵⁶ *Matricularum Regni Poloniae Summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Warsoviensi asservantur. Pars IV Sigismundi I regis tempora complectens (1507–1548) Volumen 2-um Acta vicecancellariorum, 1507–1535*, wyd. T. Wierzbowski, Varsoviae MCMXII, nr 8332 (s. 2). *Oppido Rydzyna terre Posnaniensis et districtus Costensis, Alberti et Nicolai germanorum Rydzynscy haereditario, forum annuale pro festo Visitationis II.M. (2 iul.) et septimanale qualibet feria quinta conceditur*, MS, t. IV, cz. II.

¹⁸⁵⁷ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁸⁵⁸ L. Preibisz, *op. cit.*, s. 23.

¹⁸⁵⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Rezygnacje 11699 (Nr. 345) 1514 (f. 51) (f. 51v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.]. Także 617 (Nr. 233) 1514 (f. 47v).

¹⁸⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Rezygnacje 11717 (Nr. 345) 1515 (f. 56v) 631 (Nr. 233) 1515 (f. 50v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

II.B.8 AGNIESZKA

Agnieszka, jedyna córka Jana (II.B.1), będąca żoną Jana Siedleckiego, była wspomniana w dokumencie z 1493 r. (zob. wyżej).

POKOLENIE XVII

II.B.9 JAN

Jan był zapewne najstarszym synem Piotra (II.B.5) i Anny Gołaniczkiej¹⁸⁶¹. Filiację Jana od Piotra (a także jego młodszych braci Wojciecha i Łukasza) podaje dokument z 1529 r. Pojawił się po raz pierwszy w dokumencie z 1511 r. Zmarł w 1556 r. Poświęcił się karierze duchownego jako scholastyk poznański. Był kolatorem altarii w Rydzynie. W 1515 r. jego ojciec Piotr i stryj Mikołaj wskazali go jako kandydata na altarystę w altarii Rydzyńskich w katedrze poznańskiej. W 1523 r. bracia Jan, Wojciech, Piotr i Łukasz określani zostali jako dziedzice Gorzyc i Gorzyczek. W 1527 r. pojawiło się bliżej niejasne zestawienie osób oblatujących dokument erekcyjny altarii ufundowanej przez ich przodków w katedrze poznańskiej. Są to bracia Jan, Piotr i Maciej wraz z bratem stryjecznym Stanisławem (II.B.17). Problem dotyczy Macieja, który nie był członkiem rodu Rydzyńskich. Wydawcy *Słownika historyczno-geograficznego województwa poznańskiego...* dostrzegli w tej postaci Macieja Pawłowskiego (II.C.1, także wywodzącego się od fundatora altarii), a nazwanie go bratem Jana i Piotra Rydzyńskich uznali za pomyłkę pisarza.

W dokumencie z 1531 r. bracia Jan, Piotr, Wojciech i Łukasz zostali wymienieni wraz matką Anną, wdową po Piotrze Rydzyńskim. W 1534 r. tymże braciom matka Anna zobowiązała się nie odstępować w obce ręce swej oprawy zapisanej na Rydzynie. W tym samym roku bracia sprzedali altarii w Rydzynie czynsz z Jarogniewic.

II.B.10 WOJCIECH

Wojciech był zapewne drugim synem Piotra (II.B.5) i Anny Gołaniczkiej¹⁸⁶². Występował w dokumentach z lat 1521–1567. Pojawił się w dokumencie z 1521 r., przedstawiając Macieja Pawłowskiego (II.C.1) jako kandydata na altarystę altarii Znalezienia Krzyża Świętego i Poczęcia Najświętszej Marii Panny w katedrze poznańskiej. Z epitafium jego synów w katedrze poznańskiej (1583 r.) dowiadujemy się, że Wojciech przez

---

¹⁸⁶¹ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁸⁶² Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

wiele lat przebywał na Podolu¹⁸⁶³. Tak było – można sądzić – w jego młodych latach, bo w dalszej części życia często występuje w dokumentach wielkopolskich. W 1534 r. Wojciech Rydzyński i Jan Drzewiecki w imieniu swoim i ks. Jana scholastyka poznańskiego (II.B.9), ks. Piotra kanonika poznańskiego (II.B.11), Łukasza (II.B.12) i brata stryjecznego Stanisława (II.B.17) Rydzyńskich, Wojciecha i Bartłomieja Drzewieckich, Jana, Wojciecha i innych ich braci Kociuskich sprzedali całe swe części, tj. dwa i pół łana osiadłego we wsi Żytowiecko w pow. kościańskim za 90 grzywien Janowi Żytowieckiemu zwanemu Kopaszewskim¹⁸⁶⁴. W 1536 r. Wojciech Rydzyński, mąż Anny Jankowskiej, ma córkę Katarzynę, urodzoną z [Anny z] Danaborza, starościarki nakielskiej [pierwszej żony]¹⁸⁶⁵. W 1539 r. Wojciech kupił od Macieja Zakrzewskiego wsie Nowiec, Trąbinko i opustoszałe Malinie za 6000 zł, a za 1540 zł sprzedał jednak Nowiec i Malinie Wojciechowi Daleszyńskiemu z zastrzeżeniem prawa odkupu za 600 zł¹⁸⁶⁶. W 1541 r. Wojciech Rydzyński intromitował do wsi Nowiec i Trąbinko, kupionych od Macieja Zakrzewskiego za 6000 zł¹⁸⁶⁷. W 1544 r. Wojciech Rydzyński intromitował do całych wsi Jeżewo i Wycysłowo [Wycisłowo] kupionych od Jana Jeżewskiego [za 2500 zł] i do wsi Jawory kupionej od ks. Bartłomieja Szosznyczkiego [Sośnickiego; za 1500 zł]¹⁸⁶⁸. W 1545 r. Wojciech Rydzyński sprzedał za 600 grzywien bratu Łukaszowi całe części z działu z drugim bratem Janem, scholastykiem, a także z Piotrem i Łukaszem, we wsi Jarogniewice (pow. kościański), które powinny przypaść, jak i cały spadek po śmierci Jana, Wojciechowi¹⁸⁶⁹. W 1546 r. Wojciech Rydzyński intromitował do wsi Jawory (pow. kościański) kupionej od ks. Bartłomieja Sośnickiego, proboszcza koźmińskiego, za 1500 zł. Intromitował do części w Jeżewie i połowy w Wycisłowie kupionych od Jana Jeszewskiego za 2500 zł¹⁸⁷⁰. W 1556 r. Wojciech sprzedał bratu Łukaszowi dobra w Jarognie-

¹⁸⁶³ G. Graf von Seldern informuje o nagrobku Wojciecha w katedrze poznańskiej, na którym można przeczytać, że Wojciech walczył na Podolu z Tatarami i ucierpiał, gdy był w ich niewoli, zob. *idem, op. cit.*, cz. I, s. 13. Podobnie L. Preibisz, *op. cit.*, s. 24–25.

¹⁸⁶⁴ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Rezygnacje 12150 (Nr. 345) 1534 (f. 165v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁸⁶⁵ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1274 (Nr. 234) 1536 (f. 552v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁸⁶⁶ Zapiska z 1539 r. za *Słownikiem historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, a drugą z 1540 r. zob. Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 804 (Nr. 1394) 1540 (f. 359), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁶⁷ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1244 (Nr. 234) 1541 (f. 482v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁶⁸ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1292 (Nr. 234) 1544 (f. 610), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁶⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 2713 (Nr. 1395) 1545 (f. 204), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁷⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 5158 (Nr. 29) T. C. 1546 (p. 180) (p. 182), http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

wicach za 600 zł¹⁸⁷¹. W tym samym roku Wojciech Rydzyński dał zobowiązanie Elżbiecie Kadzeńskiej, żonie Jana¹⁸⁷². W 1557 r. Wojciech Rydzyński był winien 100 zł Annie Pawłowskiej, wdowie po zmarłym Macieju (II.C.1)¹⁸⁷³. W 1559 r. Wojciech Rydzyński kwitował Katarzynę Wielogórską, wdowę po zmarłym Szymonie¹⁸⁷⁴. W tym samym roku Wojciech Rydzyński winien był Feliksowi Brodnickiemu 1500 złp posagu i 500 wyprawy za Katarzynę, pannę, córkę swoją, a jego narzeczoną¹⁸⁷⁵. W 1566 r. Wojciech Rydzyński, pr.[?] w Wirznej winien był Barbarze Drzewieckiej, wdowie po zmarłym Janie Drzewieckim, 321 złp¹⁸⁷⁶. W tym samym roku Wojciech Rydzyński był winien 100 złp Sabinie Konarzewskiej, wdowie po zmarłym Piotrze Pawłowskim (II.C.7)¹⁸⁷⁷. W 1567 r. Wojciech i Łukasz znaleźli się wśród spadkobierców Samuela Gołanieckiego (zob. niżej). W 1570 r. Wojciech był wspomniany jako zmarły.

Wojciech był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy z Anną, córką Jana z Danaborza, starosty nakielskiego¹⁸⁷⁸, z którą miał córkę Katarzynę (II.B.21); drugi raz ożenił się przed 1536 r. (zob. wyżej) z Anną Jaktorowską (Jankowską), córką Andrzeja¹⁸⁷⁹, która

¹⁸⁷¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 7246 (Nr. 897) 1556 (f. 916), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.]. Wojciech Rydzyński całe części przypadających mu z działów z Janem, scholastykiem poznańskim, Piotrem i Łukaszem, braćmi swymi rodzonymi, w Jarogniewicach (pow. kościański) i część ze spadku po tym Janie zbył bratu Łukaszowi (wedle zobowiązań z 1545 r.) za 600 zł.

¹⁸⁷² Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1714 (Nr. 237) 1556 (f. 82v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁷³ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1744 (Nr. 237) 1557 (f. 235), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁷⁴ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1837 (Nr. 238) 1559 (f. 163v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁷⁵ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1843 (Nr. 238) 1559 (f. 179v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁷⁶ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 482 (Nr. 6) 1566 (f. 44), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 2411 (Nr. 245) 1566 (f. 78v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁷⁸ W 1538 r. czytamy w księgach sądowych, że Wojciech Rydzyński na ćwierci części miasta i przedmieścia Rydzyny oraz wsi: Kłoda, Tarnowa, Wielkie Gorzycze, Mniejsze Gorzycze i Jarogniewice w pow. kościańskim na podstawie działu z braćmi zapisał 2000 zł posagu i wiana żonie Annie z Damaborza [Danaborza, błąd kopisty – T.K.], córce Jana z Danaborza, starosty nakielskiego; Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 556 (Nr. 1394) 1538 (f. 236) TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.]. Dnia 22 I 1540 r. Wojciech wraz z żoną Anną z Danaborza (ona w towarzystwie Jana z Tęczyna i Hieronima Oporowskiego) zapisałi sobie wzajemnie całość dóbr w dożywocie: *Matriculatum...*, *Volumen 3-um Acta vicecancellariorum, 1533–1548, Varsoviae MCMXV*, cyt. dalej MS, t. III, nr 20076, 20077 (s. 141), *Anna de Nadborz, filia olim Ioannis capitanei Naklensis in assistentia Ioannis de Tenczin, castellani Woinicensis et marsalci curiae regiae de armis Bipennium et Hieronimi Oporowski avunculi de armis Sulima, Alberto Ridzinski, marito suo 4000 fl. dotis et dotaliti 1000 fl. donat*. Druga zapiska: *Albertus Ridzinski et Anna de Nadaborz coniuges omnia bona sibi invicem ad vitam possidenda inscribunt*.

¹⁸⁷⁹ W 1543 r. Wojciech zapisał swej drugiej żonie Annie, córce zmarłego Andrzeja Jaktorowskiego, po 2800 zł posagu i wiana na połowie wsi Nowiec, Trąbinko, Malinie, na częściach Gorzyc, Gorzyczek i Jarogniewic oraz na mieście i przedmieściu R., Kłodzie i Tarnowej. Później Anna nazywana jest przeważnie

urodziła mu dziewięcioro dzieci: Gabriela, Mateusza, Zofię, Annę, Jadwigę, Stanisława, Andrzeja, Wojciecha i Dorotę (II.B.22–29)¹⁸⁸⁰. W 1546 r. Wojciech ustanowił swą żonę Annę Jankowską oraz swych braci, Jana scholastyka poznańskiego i Łukasza, opiekunami swych dzieci: Katarzyny z pierwszej żony Anny oraz Gabriela, Zofii i Anny z drugiej żony Anny Jankowskiej. W 1549 r. Wojciech ustanowił swych braci, Jana i Łukasza, braci żony: Łukasza i Andrzeja Jankowskich oraz samą żonę opiekunami dla swych dzieci: Katarzyny z pierwszej żony Anny z Danaborza oraz Gabriela, Mateusza, Zofii i Jadwigi z drugiej żony Anny Jankowskiej. W 1555 r. Wojciech zapisał swej żonie Annie Jaktorowskiej w dożywocie swe dobra: miasto i przedmieście Rydzyna, Kłoda, Tarnowa, Gorzyczki, Gorzyce, części: Nowca, Jeżewa i Wycisłowa oraz całe Jawory. W 1555 r. Wojciech Rydzyński i jego żona Anna Jaktorowska, w towarzystwie jej brata Andrzeja i jej brata stryjecznego Jana i wuja Jakuba Rozwarowskiego, skasowali dożywocie¹⁸⁸¹. W tym samym roku Wojciech Rydzyński i Anna Jaktorowska ustalili małżeńskie dożywocie: Anna w towarzystwie Andrzeja Jaktorowskiego, dziedzica w Jankowicach, brata rodzonego i Jana Jaktorowskiego, brata stryjecznego oraz wuja Jakuba Rozwarowskiego¹⁸⁸². Wojciech zapisał Annie swe dobra dziedziczne jako oprawę: Rydzynę, przedmieście oraz wsie: Kłoda, Tarnowa, Małe Goreczki, Wielgie Gorzycze, części całej wsi Nowiec i części Jezewo i Wycisłowo, całe Jawore (pisownia zgodna z oryginałem)¹⁸⁸³. Wojciech, Piotr i Łukasz pisali się jako hrabiowie z Wierzbnej Rydzyńscy¹⁸⁸⁴.

Jankowską. W aktach grodzkich kościarnskich znajduje się zapiska z 1536 r., w której Anna Jankowska występuje jako żona Wojciecha. Musiała tu zająć pomyłką w dacie (w układzie kart w księdze?), gdyż jeszcze w 1538 r. żoną Wojciecha była Anna Danaborska, zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.]. Tekst wpisu znajduje się w Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 2287 (Nr. 1395) 1543 (f. 10), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.], cytat w oryginalnej pisowni: „G. Wojc. Rydzyński na 1/2 wsi: Nowiecz, Trabinko, Malinie, i na cz-ch wsi Gorzyczki, Gorzyce W. Jarogniewice, m. Rydzyna i przedm. ib. Kłoda i Tarnowo p. koś. zap. 2. 800 zł. pos. i t. w. ż. G. Annie, c. G. ol. Andrzeja Jaktorowskiego”.

¹⁸⁸⁰ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁸⁸¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 6905 (Nr. 896) (f. 259v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁸² To szczególnie wpis, bo dzięki niemu można się dowiedzieć, dlaczego Anna znana jest pod dwoma nazwiskami.

¹⁸⁸³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 7984 (Nr. 1396) 1555 (f. 255v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁸⁴ W 1563 r. król Zygmunt II August zaświadczył, że Wojciech, Łukasz i ich brat stryjeczny Stanisław Rydzyńscy, „hrabiowie z Wierzbnej”, na prośbę swych krewnych, Bruntalskich z Wierzbnej (Jana starszego opawskiego i jego brata Stefana oraz Jana i Stefana młodszych), poddanych cesarza Ferdynanda I, zeznali pod przysięgą, że Bruntalscy są ich krewnymi i stryjami pochodzącymi od wspólnych przodków; na dowód tego wskazali wspólny herb (sześć lilii w błękitnym polu przedzielonym belką, a w klejnocie złota włócznia przebita strzałą); pokazali też dokumenty ks. śląskiego Henryka sprzed 300 lat, w których jeden ze świad-

II.B.11 PIOTR

Piotr był trzecim synem Piotra (II.B.5) i Anny Gołaniczkiej, występował w dokumentach z lat 1518–1560. Był kanonikiem poznańskim¹⁸⁸⁵. W 1530 r. Piotr sprzedał dom w Rydzynie. W 1557 r. Piotr, kanonik poznański, Wojciech i Łukasz zostali wspomniani jako kolatorzy kościoła parafialnego w Rydzynie. Z 1560 r. pochodzi ostatnia wzmianka źródłowa o Piotrze, wtedy to pozwał swych braci, Wojciecha i Łukasza, o bezprawne wyłowienie ryb ze wspólnego stawu Lubosza, o dokonanie działów dóbr po ojcu, o wpisanie jego imienia do pozwu przeciwko Stanisławowi Rydzynskiemu (II.B.17) w sprawie wycięcia lasów w Rydzynie, Kłodzie, Tarnowej Łące i Dąbczu oraz o przejęcie sumy za korzystanie z podmokłych lasów przy mieście Rydzyna i na przedmieściu¹⁸⁸⁶.

II.B.12 ŁUKASZ

Łukasz był ostatnim synem Piotra (II.B.5) i Anny Gołaniczkiej¹⁸⁸⁷. Występował w dokumentach z lat 1523–1576. W latach 1554–1572 był sędzią wschowskim¹⁸⁸⁸. W 1544 r. Łukasz zawarł z bratem Janem, scholastykiem poznańskim, układ o wzajemnym dziedziczeniu dóbr w Rydzynie (miasto i przedmieście), Kłodzie, Tarnowej, Jarogniewicach, Gorzycach i Gorzyczkach. W 1545 r. Łukasz nabył od brata Wojciecha jego dobra w Jarogniewicach za 600 grzywien. W 1546 r. Łukasz Rydzynski intromitował do wsi Tarchalino (pow. kościański), kupionej od Kaspra Sydnyczkiego wraz z częściami Kowalewa w pow. wschowskim. Rydzynski to jego *gener*, czyli wuj¹⁸⁸⁹. W 1548 r. Łukasz

---

ków tytułowany jest hrabią (*comes*) z Wierzbnej, a również zapisy ze starego kościoła franciszkanów w Świdnicy na Śląsku sprzed 343 lat, poświadczające hrabiowską godność i pobożność rodziny; król poświadczył te świadectwa, chociaż w Polsce prawo szlachectwa jest równe dla wszystkich i szlachcica wyróżniać może nie urodzenie, lecz tylko zasługi wobec króla i państwa oraz urzędy, niegdyś jednak istniało zróżnicowanie i hrabiowskie tytuły, zob. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁸⁸⁵ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁸⁸⁶ Określono go jako „szl. i ur.”, co – zdaniem wydawców – wskazuje na osobę świecką, a nie duchownego. Oczywiście można przedstawić taki domysł, jednak nawet duchowny, który wywodził się ze stanu szlacheckiego, mógł się tak określać. Poza tym nie jest znany w rodzie Rydzynskich inny Piotr z tego czasu. Kontekst zapisek wskazuje wyraźnie na konflikt braterski o podział dóbr ojcowskich, co sugeruje, że chodzi tu o Piotra – brata Wojciecha i Łukasza, a ten był duchownym. Dopuszczalna jest możliwość, że pod koniec życia Piotr wystąpił ze stanu duchownego (pamiętać trzeba, że nigdy nie przyjął wyższych święceń); *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁸⁸⁷ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁸⁸⁸ UDR, t. I, „Urządnicy Wielkopolscy XVI–XVIII wieku”, z. 2, opr. A. Bieniaszewski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1987, cyt. dalej UDR, t. I, z. 2, nr 1333 (s. 182). Wspomniany między 30 IV 1554 r. a 14 II 1572 r., zmarł po 29 III 1577 r.

¹⁸⁸⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypeje 5159 (Nr. 29) T. C. 1546 (p. 183), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

sprzedał z zastrzeżeniem prawa odkupu wieś Tarchalin Marcinowi Zawadzkiemu za 1580 zł¹⁸⁹⁰. W 1548 r. Łukasz kupił od Katarzyny Objezierskiej, wdowy po Kasprze Dłuskim, jej część Siedlnicy za 2000 zł. W 1556 r. Łukasz kupił od brata Wojciecha dobra w Jarogniewicach za 600 zł¹⁸⁹¹. W 1550 r. występował jako dziedzic Jarogniewic wraz ze swym zięciem Janem Tomickim, podkomorzym poznańskim¹⁸⁹².

W 1554 r. Anna Szidnicka, ksieni głogowska, Łukasz Rydzyński – sędzia, Wojciech Dłuski – podsędek ziemski (obaj wschowscy) i Maciej Dłuski zawarli między sobą kompromis działowy dotyczący dóbr Sidnicza i Kowalewo w pow. wschowskim¹⁸⁹³. W 1557 r. wymienieni zostali Łukasz Rydzyński, sędzia wschowski i Baltazar Ossowski, podstarości, Wojciech Chłapowski *actorum scriba*¹⁸⁹⁴. W 1561 r. Łukasz Rydzyński, sędzia ziemski wschowski, był winien 100 talarów Wojciechowi Dłuskiemu, podsędkowi ziemskiemu wschowskiemu¹⁸⁹⁵. W 1561 r. Łukasz Rydzyński, sędzia ziemski wschowski, intromitował do Kawczyna w pow. kościańskim kupionego za 3000 zł od Andrzeja Zaremby z Kalinowej¹⁸⁹⁶. W 1564 r. Łukasz, już jako dziedzic w Kawczynie, uzyskał od bpa poznańskiego Adama Konarskiego przeniesienie Kawczyna z parafii Oborzyska, w której większość uzyskali protestanci, do parafii Bonikowo. W 1566 r. Łukasz odkupił od Jakuba Rokossowskiego plac na przedmieściu Wschowy, który dotychczas posiadali wspólnie. W 1566 r. rodzeństwo: Łukasz Rydzyński, sędzia wschowski, Wojciech Rydzyński – bracia rodzeni, Małgorzata Rydzyńska, wdowa po Tomaszu Marszewskim i Urszula Rydzyńska, żona Krzysztofa Kokorzyńskiego, znajdowali się na czele listy licznie wymienionych spadkobierców Samuela Gołanieckiego, zmarłego bezpotomnie¹⁸⁹⁷. W 1567 r. w wielkiej sprawie spadkowej spadkobiercy intromitowali do wsi: Piotrowice, Gołaniec, Uścięcie i Niechłód w ziemi wschowskiej. Wśród kilkudziesięciu osób na pierwszym miejscu wymieniono:

¹⁸⁹⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 3078 (Nr. 1395) 1548 (f. 411v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁹¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 7246 (Nr. 897) 1556 (f. 916), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.]. Wojciech Rydzyński całe części przypadających mu z działów z Janem, scholastykiem poznańskim, Piotrem i Łukaszem, braćmi swymi rodzonymi w Jarogniewicach (pow. kościański) i część ze spadku po tym Janie zbył bratu Łukaszowi. (wedle zobowiązania z 1545 r.) za 600 zł.

¹⁸⁹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 6133 (Nr. 890) 1550 (f. 381, 381v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁹³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 347 (Nr. 3) 1554 (f. 261v) (f. 265), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁹⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 370 (Nr. 4) 1557 (f. 134), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁹⁵ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 2033 (Nr. 240) 1561 (f. 136), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁹⁶ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 2039 (Nr. 240) 1561 (f. 161), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁹⁷ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 2375 (Nr. 245) 1566 (f. 191v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

Łukasza, sędziego ziemskiego wschowskiego, Wojciecha Rydzyńskiego – braci rodzonych oraz ich siostry, Małgorzatę, wdowę po zmarłym Tomaszu Marszewskim i Urszulę, żonę Krzysztofa Kokorzyńskiego¹⁸⁹⁸. W 1576 r. Łukasz ustanowił opiekunów dla swych córek, Anny i Katarzyny (II.B.34–35)¹⁸⁹⁹. W 1577 r. Łukasz był już wspomniany jako zmarły.

Z żoną Anną Siedlnicką doczekał się synów: Jana i Łukasza oraz córek: Jadwigi, Anny i Katarzyny (II.B.31–35). O jej istnieniu dowiadujemy się z dokumentu z 1546 r., w którym Łukasz zapisał swej żonie Annie, córce Kaspra Siedlnickiego, po 1500 zł posagu i wiana na połowie swych części Kłody, Tarnowej, Jarogniewic, Gorzyc i Gorzyczek oraz na połowie Tarchalina i połowie części Kowalewa, które to dobra otrzymał od Kaspra Siedlnickiego jako zabezpieczenie posagu. W 1567 r. Łukasz zapisał żonie Annie Siedlnickiej, córce Kaspra, po 4000 zł posagu i wiana, ona zaś dała mu swoją część Siedlnicy¹⁹⁰⁰.

II.B.13 MAŁGORZATA

Z dokumentu z 1521 r. dowiadujemy się, iż Jan, Wojciech i Piotr byli winni swemu szwagrowi (*gener*) Janowi Daleszyńskiemu, mężowi ich siostry Małgorzaty Rydzyńskiej, 100 grzywien. Była to pierwsza wzmianka źródłowa o Małgorzacie. Jeszcze w tym samym roku (1521) jej mąż Jan Daleszyński zapisał jej po 200 grzywien posagu i wiana oraz 50 grzywien wyprawy. Daleszyński musiał wkrótce umrzeć, bo już w latach 1527–1530 Małgorzata występowała w dokumentach jako żona Tomasza Marszewskiego, pisarza ziemskiego kaliskiego¹⁹⁰¹. Małgorzata od 1541 do 1570 r. była określana jako wdowa po Tomaszu Marszewskim. Córka Małgorzaty i Tomasza, Katarzyna, wyszła za Stanisława Rydzyńskiego (II.B.17), brata stryjecznego swej matki.

II.B.14 ANNA

Anna była drugą córką Piotra (II.B.5) i Anny Gołaniczkiej. Poślubiła Wojciecha Dłuskiego. Występowała w dokumentach z lat 1533–1543. Między 1533 a 1534 r. mąż Wojciech Dłuski zapisał jej po 470 zł posagu i wiana, a w 1543 r. po 500 zł posagu i wiana¹⁹⁰².

¹⁸⁹⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 488 (Nr. 7) 1567 (f. 6), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁸⁹⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 11800 (Nr. 1398) 1576 (f. 681), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹⁰⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 498 (Nr. 7) 1567 (f. 149), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹⁰¹ UDR, t. I, z. 2, nr 262 (s. 61), jako pisarz występował ok. 18 V 1523 do 2 VI 1534 r., zm. po 29 VIII 1540 r.

¹⁹⁰² Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694>

II.B.15 URSZULA

Urszula była trzecią córką Piotra (II.B.5) i Anny Gołanickej. Poślubiła Krzysztofa Kokorzyńskiego. Występowała w dokumentach z lat 1534–1580. W 1534 r. była jeszcze panną, rok później wyszła za mąż za Krzysztofa Kokorzyńskiego, który zapisał jej po 600 zł posagu i wiana. Jako jego żona była określana w latach 1548–1567, po tym czasie Kokorzyński widocznie zmarł, bo w latach 1575–1580 podawano ją jako wdowę¹⁹⁰³.

II.B.16 JADWIGA

Jadwiga była czwartą córką Piotra (II.B.5) i Anny Gołanickej. Poślubiła Jana Przybyszewskiego. Znana jest dokumentom z lat 1534–1541. Podobnie jak siostra Urszula w 1534 r. także była jeszcze panną, natomiast w 1541 r. jej mąż Jan Przybyszewski miał zapisać jej po 500 zł posagu i wiana¹⁹⁰⁴.

II.B.17 STANISŁAW

Stanisław (fl. 1527–1563¹⁹⁰⁵) był jedynym synem Mikołaja (II.B.7) i Anny. Dokumenty z 1527 i 1529 r. wyraźnie wskazują na jego filiację. Z małżeństwa z Katarzyną (zmarłą w 1585 r.), córką Tomasza Marszewskiego (córką własnej siostry stryjecznej Małgorzaty, II.B.13), doczekał się Jana i Stanisława (II.B.36–37). W 1536 r. Stanisław zapisał swej żonie Katarzynie po 1100 zł posagu i wiana na połowie miasta i przedmieścia Rydzyny oraz całej wsi Dąbcze Brodki, a w 1542 r. odnowił ten zapis. W 1535 r. Stanisław wraz z siostrami: Agnieszką, Katarzyną i Barbarą toczył proces z Wawrzyńcem i Feliksem Brodnickimi o oprawę ich nieżyjącej już matki Anny. W 1531 r. Stanisław Rydzyński, syn zmarłego Mikołaja, kwitował Macieja Pawłowskiego (II.C.8), syna zmarłego Bartłomieja, z 50 grzywien¹⁹⁰⁶. W 1535 r. Stanisław nabył od Mikołaja Moraczewskiego część Moraczewa, Mirkowic i Pomykowa za 500 zł, a od Macieja Moraczewskiego część Moraczewa za 200 grzywien. W 1537 r. Stanisław Rydzyński zapisał na połowach miasta Rydzyny i przedmieść i na całej wsi Dameczbrothki, czyli Dąbcze Brodki (pow. kościański), posag 1100 zł żonie Katarzynie, córce Tomasza Marszewskiego, pisarza ziemskiego kaliskiego¹⁹⁰⁷. W 1538 r. Stanisław kupił od swych sióstr: Katarzyny, żony Krzysztofa Koszuckiego i Agnieszki, panny, ich dobra w Luboni otrzymanych po zmarłej

[wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁹⁰³ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁹⁰⁴ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁹⁰⁵ W dokumencie z 1565 r. występuje już wdowa po nim.

¹⁹⁰⁶ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1020 (Nr. 234) 1531 (f. 189v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹⁰⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 373 (Nr. 1394) 1537 (f. 161), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

matce Annie. Agnieszce zapisał 25 grzywien czynszu z miasta i przedmieścia Rydzyny oraz z części Luboni i Moraczewa z zastrzeżeniem prawa odkupu za 500 grzywien. W 1539 r. Stanisław Rydzyński intromitował do części macierzystej wsi Lubonia w pow. kościańskim, kupionej od siostry Agnieszki. Tenże intromitował także do części Luboni kupionej od drugiej siostry, Katarzyny, żony Krzysztofa Koszuckiego¹⁹⁰⁸. W 1542 r. Stanisław Rydzyński na połowie dóbr w mieście Rydzyna i na folwarku wraz z inwentarzem we wsi Damecz (pow. kościański) zapisał 1100 zł tytułem posagu i wiana żony Katarzyny, córki Tomasza Marszewskiego, pisarza ziemskiego kaliskiego¹⁹⁰⁹. W 1545 r. (data jednak niepewna) Stanisław był powodem w II terminie w sprawie z Janem i Maciejem, synami Wawrzyńca Brodnickiego, i jego bratem Feliksem (ich opiekunem i stryjem), razem mężem Katarzyny (II.B.21)¹⁹¹⁰. W 1549 r. Stanisław kupił od siostry Barbary, żony Mikołaja Wilkowskiego, jej dobra po matce w Luboni za 500 zł. W 1551 r. nabył od Piotra Racadowskiego część Przybiny za 1000 grzywien, jednak już w 1552 r. sprzedał ją Janowi i Andrzejowi Przybińskim. W tym samym roku Stanisław Rydzyński z Rydzyny i Katarzyna z Marszewa ustanowili małżeńskie dożywocie, ona w towarzystwie Wojciecha Marszewskiego, brata, i Stanisława Splawskiego, wuja¹⁹¹¹. W 1552 r. Stanisław Rydzyński całą część dziedziczną, którą nabył we wsi Przybina (pow. kościański) od Piotra Racadowskiego i Małgorzaty Strzedzewskiej, sprzedał za 1000 grzywien braciom Janowi i Andrzejowi Przybińskim¹⁹¹². W 1557 r. Stanisław był jednym z kolatorów kościoła parafialnego w Rydzynie. W tym samym roku kwitował Wojciecha i Krzysztofa Marszewskich, braci rodzonych Sebastiana¹⁹¹³.

II.B.18 AGNIESZKA

Agnieszka była najstarszą córką Mikołaja (II.B.7) i Anny. Nosiła imię agnatyczne po ciotce (II.B.8). Informacje o niej zawarte są w biogramie jej brata Stanisława (II.B.17). W 1535 r. została poświadczona jako córka Mikołaja. W 1538 r. Agnieszka była jeszcze panną¹⁹¹⁴.

¹⁹⁰⁸ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1177 (Nr. 234) 1539 (f. 388) (f. 388v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹⁰⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 1119 (Nr. 1394) 1542 (f. 500v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹¹⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 5201 (Nr. 30) T. C. 1545 (?) (f. 46), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹¹¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek, 3179 (Nr. 1395) 1549 (f. 457v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹¹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek, 7509 (Nr. 1396) 1552 (f. 37), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹¹³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 7422 (Nr. 898) 1557 (f. 1092), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹¹⁴ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694>

II.B.19 KATARZYNA

Katarzyna była drugą córką Mikołaja (II.B.7) i Anny. Wyszła za mąż za Krzysztofa Koszuckiego. Informacje o niej zawarte są w biogramie jej brata Stanisława (II.B.17). W 1563 r. Stanisław zapisał 300 zł swej siostrzenicy Annie Koszuckiej. W 1535 r. Katarzyna została poświadczona jako córka Mikołaja. W 1538 r. mąż Krzysztof Koszucki zapisał jej po 600 zł posagu i wiana, a w 1542 r. wszystkie swe dobra w dożywocie. W 1553 r. Katarzyna została wspomniana jako zmarła¹⁹¹⁵.

II.B.20 BARBARA

Barbara była trzecią córką Mikołaja (II.B.7) i Anny. Wyszła za mąż za Jana Wilkowskiego. Informacje o niej zawarte są w biogramie jej brata Stanisława (II.B.17). W 1535 r. została poświadczona jako córka Mikołaja. W 1549 r. mąż Mikołaj Wilkowski z Wilkowa Niemieckiego uczynił jej zapis po 600 zł posagu i wiana. Jako żona była poświadczona w 1560 r., a później w latach 1563–1567 jako wdowa¹⁹¹⁶.

POKOLENIE XVIII

II.B.21 KATARZYNA

Katarzyna była jedynym dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego pierwszej żony Anny z Danaborza. Pierwszy raz wspomniano ją w 1546 r.¹⁹¹⁷, a następnie w 1549 r. W 1553 r. jej ojciec Wojciech jako dziedzic Jeżewa, Wycisłowa i Jaworów przekazał Katarzynie 1500 zł z racji posagu (tytułem którego miała zapisanych 1000 zł na wsi Nowiec) oraz sumy 500 zł spadku po Petroneli z Oporowa, starościnie nakielskiej (swej babce)¹⁹¹⁸. W 1559 r. Wojciech był winny Feliksowi Brodnickiemu, narzeczonemu (późniejszemu mężowi) Katarzyny, 1500 zł posagu i 500 zł wyprawy. Feliks zapisał

[wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁹¹⁵ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁹¹⁶ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁹¹⁷ W 1546 r. Wojciech Rydzyński ustanowił opiekunem swej córki Katarzyny żonę, przydając jej własnych braci, ks. Jana scholastyka poznańskiego i Łukasza. Córka ta była zrodzona z Anny de... (skrobane na „Jarochowski”, trudno dociec pierwotnego brzmienia, jak zauważył W. Dworzaczek), jego pierwszej żony; opieka miała też objąć Gabriela, Zofię i Annę, dzieci Anny Jankowskiej, drugiej żony; Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 2866 (Nr. 1395) 1546 (f. 286v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.]. W 1549 r. Wojciech Rydzyński dla Katarzyny, swej córki zrodzonej z pierwszej żony, Anny de Danaborz, oraz dla Gabriela, Mateusza, Zofii, Jadwigi, zrodzonych z Anny Jankowskiej, drugiej żony, mianował opiekunów: braci Jana, Łukasza i Andrzeja Jankowskich, braci żony oraz żonę; Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 3193 (Nr. 1395) 1549 (f. 469v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹¹⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 6508 (Nr. 894) 1553 (f. 791v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

Katarzynie po 2000 zł posagu i wiana. Jako żona Feliksa była poświadczana do 1571 r., potem w latach 1578–1580 jako wdowa.

II.B.22 GABRIEL

Gabriel był najstarszym dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej). Jego filiację stwierdza wpis z 1589 r.: Gabriel Rydzyński z Wie[r]zbna, syn olim [gdyż jego ojciec już wtedy nie żył] Wojciecha Rydzyńskiego, zapisał wtedy posag 3000 zł i wiano żonie swej Katarzynie Zebrzydowskiej, córce zmarłego Wojciecha Zebrzydowskiego z Więczborga, na połowie dóbr dziedzicznych miasta Rydzyny przypadłych po ojcu, tj. na połowie zamku, miasta, folwarku we wsi Kłoda¹⁹¹⁹.

Gabriel pojawiał się w dokumentach z lat 1546–1549. Po raz ostatni wzmiankowano o nim w 1589 r. W 1580 r. w dziale majątku Gabriel otrzymał część miasta, zamku i przedmieścia w Rydzynie oraz części Tarnowej Łąki i Kłody. W 1581 r. procesował się z Janem Konarskim, kasztelanem kaliskim oraz braćmi: Wojciechem i Janem Jutroskimi, dziedzicami miasta Zduny¹⁹²⁰. W 1587 r. Gabriel z Wirbna Rydzyński zapisał swemu słudze Wawrzyńcowi Poremskiemu 63 zł¹⁹²¹. W 1589 r. Gabriel zapisał swej żonie po 3000 zł posagu i wiana na połowie zamku i miasta Rydzyny oraz połowie folwarku w Kłodzie. W latach 1589–1590 Katarzyna Zebrzydowska występowała jako wdowa po tymże Gabrieliu. Z tego związku pochodzili: Gabriel, Marcin, Adam i Marianna (II.B.38–41). W 1593 r. Gabriel Rydzyński z Werbna, syn zmarłego Wojciecha z I i Katarzyna Zebrzydowska, córka zmarłego Wojciecha z Więcborka Zebrzydowskiego z II [dożywocia], małżonkowie, kwitowali się z wzajemnego dożywocia. Ten Gabriel z I i Łukasz Rydzyński (II.B.32), syn zmarłego Łukasza sędziego ziemskiego wschowskiego (II.B.12) z II, odnosili się do działu dóbr, dokonanego w 1592 r. w ostatnią środę przed Trzema Królami, czyli 1 I. Dział dotyczył lasów i łąk należących do dóbr Rydzyny¹⁹²².

II.B.23 MATEUSZ

Mateusz był drugim dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej). Pojawił się w dokumencie z 1549 r.¹⁹²³

¹⁹¹⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 13072 (Nr. 1400) 1589 (f. 315v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹²⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 3147 (Nr. 261) 1581 (f. 225), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹²¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 718 (Nr. 10) 1587 (f. 252), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹²² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 784 (Nr. 12) 1593 (f. 120v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹²³ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694>

II.B.24 ZOFIA

Zofia była trzecim dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej). Pojawiła się w dokumencie z 1546 r. W 1565 r. została poświadczona jako żona Jakuba Rozwarowskiego z Rozwarowa¹⁹²⁴.

II.B.25 ANNA

Anna była czwartym dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej). Pojawiła się w dokumencie z 1546 r.¹⁹²⁵

II.B.26 JADWIGA

Jadwiga była piątym dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej). Pojawiła się w dokumencie z 1546 r. W latach 1570–1579 była poświadczona jako żona Jana Miaskowskiego, następnie od 1581 do 1587 r. była określana jako wdowa¹⁹²⁶.

II.B.27 STANISŁAW

Stanisław był szóstym dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej)¹⁹²⁷. Pojawił się dopiero w dokumencie z 1575 r., co wskazuje, że należał do młodszych dzieci Wojciecha. Stanisław, Andrzej i Wojciech urodzili się po 1549 r., w którym to roku ojciec nie wymienił ich jeszcze przy ustanawianiu opiekunów dla swych dzieci. Po raz ostatni został wspomniany w 1581 r. W 1580 r. w dziale majątku otrzymał Nowe Trąbinko i Malinie.

Gabriel i Wojciech byli fundatorami (w kaplicy Rydzyńskich w katedrze poznańskiej) epitafrum swych braci Stanisława i Andrzeja, którzy zmarli, nie przeżywszy nawet 36 lat (Andrzej zmarł dwa lata po Stanisławie), a cnotami i wiarą katolicką dorównywali przodkom: ojcu Wojciechowi, który wiele lat walczył na Podolu z Tatarami i dwa razy był w tatarskiej niewoli, oraz stryjowi Janowi, scholastykowi poznańskiemu, który ufundował dla siebie anniwersarz, chcąc naśladować w pobożności pradziada Jana, kasztelana międzyrzeckiego i starostę wschowskiego, który zbudował kościół w Rydzninie wraz z kaplicami w Czerninie, Dąbczu, Pawłowicach, Kłodzie i Czarnkowie; ufundował też kaplicę w katedrze poznańskiej, a także zbudował zamek w Rydzninie.

[wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁹²⁴ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁹²⁵ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁹²⁶ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁹²⁷ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

II.B.28 ANDRZEJ

Andrzej był siódmym dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej). Pojawił się dopiero w dokumencie z 1577 r., ostatni raz w 1588 r. W 1577 r. Andrzej Rydzyński oddał całe części dziedziczne wsi Nowiecz, Trambinko, Malinie (pow. kościański) bratu Gabrielowi¹⁹²⁸. W 1580 r. w dziale majątku Andrzej otrzymał części w Gorzycach i prawo do spadku po Samuelu Gołanieckim. W 1581 r. zobowiązał się sprzedać bratu stryjecznemu Janowi (II.B.31) swoje dobra dziedziczne, obejmujące część Jarogniewic (pow. kościański) za 800 złp¹⁹²⁹. W 1582 r. Andrzej Rydzyński intromitował do dóbr Czarnotki, Ociosna i Kempa Wielka osiedlona oraz Czaczki puste przez Jerzego i Jana Rosznowskich, braci rodzonych. Dobra te zostały sprzedane Andrzejowi Rydzyńskiemu za 15 tys. zł¹⁹³⁰. W 1588 r. Andrzej Rydzyński winien był siostrze Jadwidze, wdowie po Janie Miaskowskim z Pomykowa, 100 zł¹⁹³¹.

II.B.29 WOJCIECH

Wojciech był ósmym dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej). Wpis z 1584 r. wyraźnie podkreśla jego filiację: Wojciech Rydzyński z Wie[r]zbna, syn Wojciecha Rydzyńskiego z Wie[r]zbna, zapisał 1100 zł posagu i wiana żonie Annie Tworzyńskiej, córce Stanisława, na połowie części wsi Jeżewo i Wycisłowo, na połowie wsi Jaworze, na połowie części młyna wodnego Ziemek (pow. kościański)¹⁹³². Pojawił się dopiero w dokumencie z 1575 r., występował w źródłach do 1591 r. Był dwukrotnie żonaty: z Anną, córką Stanisława Tworzyńskiego i Agnieszką Złotkowską. W 1580 r. w dziale majątku otrzymał Jawory oraz części Jeżewa i Wycisłowa wraz z młynem Ziemek. W 1589 r. Wojciech szykował się już do drugiego ślubu, bo zapisał swej przyszłej żonie Agnieszce Złotkowskiej po 2000 zł posagu i wiana na częściach Jeżewa i Wycisłowa. W 1590 r. Wojciech Rydzyński z Wier[z]bna dokonał kolejnego zapisu na częściach wsi Jeżewo i Wycisłowo w pow. kościańskim (za wyjątkiem klejnotów pierwszej żony Anny Tworzyńskiej) na sumę 2000 zł żonie przyszłej Agniesz-

¹⁹²⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 11970 (Nr. 1398) 1577 (f. 751), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹²⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 3194 (Nr. 261) 1581 (f. 387v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹³⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 9239 (Nr. 938) 1582 (f. 477v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹³¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 5245 (Nr. 949) 158 (f. 534), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹³² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 12437 (Nr. 1399) 1584 (f. 419v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.], stąd też poniższa informacja w *Słowniku...* nie jest precyzyjna: pierwsza żona jest poświadczona w 1584 r., kiedy Wojciech zapisał jej po 1100 zł posagu i wiana na połowie wsi Jawory oraz połowie swych części w Jeżewie, Wycisłowie i młyn Ziemek.

ce Złotkowskiej, córce Jerzego¹⁹³³. To, że Wojciech nie żył już w 1614 r., wynika z wpisu z tego roku: Marcin Sapiński dał żonie Małgorzacie Przybyszewskiej zobowiązanie ewikcyjne od ewentualnych pretensji z racji jej zgody na sprzedaż przez siebie wsi Mchy (pow. kościański) Agnieszce *de Złotkowy*, wdowy po Wojciechu z Wierzbna Rydzyńskim, w sumie 14 tys. złp¹⁹³⁴. Pozostawił po sobie dzieci: z pierwszej żony – Stanisława, Gabriela, Jana, Andrzeja i Wojciecha oraz Małgorzatę (II.B.42–47), z drugiej – Annę (II.B.48) i prawdopodobnie Macieja (II.B.49). W 1619 r. Agnieszka ze Złotkowa, wdowa po zmarłym Wojciechu Rydzyńskim, kwitowała swego pasierba Andrzeja z Wierzbna Rydzyńskiego (II.B.45)¹⁹³⁵. Podobnie w 1622 r. Agnieszka *de Złotkowy*, wdowa po zmarłym Wojciechu Rydzyńskim z Wierzbna, złożyła powództwo przeciw Andrzejowi Rydzyńskiemu [pasierbowi – dopisek W. Dworzaczka], synowi tegoż Wojciecha¹⁹³⁶. To, że żyła jeszcze w 1644 r., wynika z następującego wpisu: „Anna [*sic!*] ze Złotkowa, wdowa po zmarłym Wojciechu z Wierzbna Rydzyńskim, dziedzicu w Jeżowie, scedowała sumę 300 złp, którą zapisał jej pasierb zmarłego, Andrzej z Wierzbna Rydzyński, Andrzejowi Drozdowskiemu, synowi Stefana”¹⁹³⁷.

II.B.30 DOROTA

Dorota była ostatnim dzieckiem Wojciecha (II.B.10) i jego drugiej żony Anny Jaktorowskiej (Jankowskiej). Pojawiła się w 1578 r. jako narzeczona, a od 1579 r. była określana jako żona Bartłomieja Pawłowskiego (II.C.30). W 1594 r. Dorota Rydzyńska z Wierzbna, żona Bartłomieja Pawłowskiego, w towarzystwie brata stryjecznego Łukasza Rydzyńskiego z Wierzbna (II.B.32) i Stanisława Pawłowskiego z Wierzbna (II.C.16), przyjaciół klejnotnych, skasowała oprawę na Szródcie i Pakawnie¹⁹³⁸.

¹⁹³³ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek, 1410 (Nr. 6) 1590 (p. 311), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹³⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 2971 (Nr. 992) 1614 (f. 798v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹³⁵ Grodzkie i ziemskie > Konin 6957 (Nr 40) 1619 (p. 94), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹³⁶ Grodzkie i ziemskie > Konin 7088 (Nr 42) 1622 (f. 35), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 4 XII 2015 r.].

¹⁹³⁷ Grodzkie i ziemskie > Konin 8645 (Nr. 51) 1644 (f. 332), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015].

¹⁹³⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 3788 (Nr. 961) 1594 (f. 783), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.31 JAN

Jan był najstarszym synem i dzieckiem Łukasza (II.B.12) i Anny Siedlnickiej. Występował w dokumentach z lat 1575–1585. W 1579 r. wymieniono go z bratem Łukaszem w sprawie obejmującej wielu krewnych¹⁹³⁹. Zmarł między 1581 a 1588 r., zob. II.B.35.

II.B.32 ŁUKASZ

Łukasz był drugim synem i dzieckiem Łukasza (II.B.12) i Anny Siedlnickiej. Występował w dokumentach z lat 1577–1613. Dnia 29 IV 1585 r. (poniedziałek po *Dies Conductus Paschae*) podano jego filiację: Łukasz Rydzyński, dziedzic w Rydzyńcu i Jarogniewicach syn zmarłego Łukasza Rydzyńskiego z Wierzbna, sędziego ziemskiego wschowskiego, zapisał posag 12 tys. złp i wiano przyszłej żonie Annie Rokossowskiej, córce zmarłego Jakuba Rokossowskiego, podskarbiego wielkiego koronnego, na całych częściach wsi: Jarogniewice, Kawczyno, w pow. kościańskim, Szydmyca, Kowalewo w pow. wschowskim, Langnowo puste i młynie w ks. głogowskim i na innych dobrach, które przypadły w dziale zmarłego Janowi Rydzyńskiemu, bratu swemu rodzonemu (zachowującemu wieś Szczyperno osiedlone w ks. głogowskim) wypłacony mu dziś przez Jana Rydzyńskiego¹⁹⁴⁰. W 1572 r. Łukasz Rydzyński, sędzia ziemski wschowski, kwitował Jakuba Rokossowskiego [teścia swej córki Anny], kasztelana śremskiego, starostę ostrzeszowskiego z 1000 złp¹⁹⁴¹. W 1575 r. Łukasz Rydzyński, sędzia ziemski wschowski, miał sprawę przeciwko Stanisławowi, Andrzejowi, Maciejowi, Rudolfowi, Piotrowi, Stefanowi Baranowskiemu, braciom rodzonym, synom Piotra, o *vadium* 3200 złp z powodu sprzedaży części Jarogniewic w pow. kościańskim przez zmarłego ojca, który zeznał odnośnie do tej sumy¹⁹⁴². W 1579 r. wymieniono Łukasza z bratem Janem w sprawie obejmującej wielu krewnych¹⁹⁴³. W 1588 r. Łukasz Rydzyński z Wierzbna był winien Jerzemu Manieckiemu *sive* Pięłowskiemu 320 zł, a w razie jego śmierci jego bratu Janowi oraz siostrze Katarzynie, córce Tomasza, a żonie Andrzeja Chłapowskiego¹⁹⁴⁴. W tym samym roku Łukasz Rydzyński zbył całe części dziedziczne wsi Gorzyce i Gorzyczki (pow. kościański) za 3200 złp i zostały one wydane nabywcy, Łukaszowi Gułtowskiemu

¹⁹³⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 2415 (Nr. 933) 1579 (f. 753), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 12514 (Nr. 1399) 1585 (f. 486v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴¹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 2759 (Nr. 252) 1572 (f. 531v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴² Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 2827 (Nr. 255) 1575 (f. 137), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 2415 (Nr. 933) 1579 (f. 753), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 5087 (Nr. 949) 1588 (f. 155v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

mu¹⁹⁴⁵. W 1595 r. Łukasz Rydzyński z Werbna, syn zmarłego Łukasza, sędziego ziemskiego wschowskiego, do reprezentowania dzieci urodzonych z Anny Rokossowskiej [Anna (II.B.50), oprócz domniemanego Aleksandra (II.B.51)], córki zmarłego Jakuba Rokossowskiego, podskarbiego [wielkiego] koronnego, starosty ostrzeszowskiego, mianował żonę, a także Jana Rydzyńskiego (II.B.52), syna zmarłego Stanisława, nepota [tu krewnego] swego (II.B.37), Jana Rokossowskiego, brata rodzonego żony i in.¹⁹⁴⁶ Z żoną Anną procesował się z Piotrem Bogwiczkim w sprawie dzierżawy wsi Jarogniewice i Kawczyno (pow. kościański) w 1596 r.¹⁹⁴⁷ W 1599 r. Łukasz z Werbna Rydzyński został jednym z opiekunów synów swego szwagra, Jana Rokossowskiego¹⁹⁴⁸. Był nim jeszcze w 1600 r.¹⁹⁴⁹ W 1601 r. Łukasz Rydzyński z Wyrbna i Anna z Rokossowa, małżonkowie z I i Piotr Bugwiczki z II kontraktu małżeńskiego o Jarogniewice i Kawczyno w pow. kościańskim ustalili sumę 1500 zł¹⁹⁵⁰. W 1604 r. Łukasz z Werbna Rydzyński i Anna Rokossowska, małżonkowie, byli określani jako z I i Piotr Bugwiczki z II kontraktu dzierżawy wsi Jarogniewice i Kawczyno w pow. kościańskim¹⁹⁵¹. W 1609 r. Łukasz jako dłużnik Małgorzaty Żytowskiej, córki Mikołaja, żony Jakuba Borzymińskiego, był jej winny 200 zł¹⁹⁵². W 1611 r. Łukasz Rydzyński z Werbna był winny pannie Agnieszce Lisieckiej, córce Jerzego, 200 zł¹⁹⁵³. W tym samym roku Łukasz Rydzyński z Wier[z]bna był winny Stanisławowi Sieklickiemu i Reginie Skrzetuskiej, małżonkom, 1400 zł¹⁹⁵⁴. W 1613 r. miał poważniejszy dług, 2000 zł, wobec Terencjana Gostkowskiego i jego żony Zofii Kowalewskiej¹⁹⁵⁵. W 1613 r. Łukasz z Werbna Rydzyński sprzedał wieś Kawczyno (pow. kościański) Mikołajowi Mielżyńskiemu, stolnikowi kalickiemu, za

¹⁹⁴⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 12983 (Nr. 1400) 1588 (f. 231), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴⁶ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 886 (Nr. 14) 1595 (f. 121v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴⁷ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 3806 (Nr. 276) 1596 (f. 244v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI> 15540 (Nr. 1403) 1599 (f. 277), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁴⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część A 153 (Nr. 970) 1600 (f. 179), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1074 (Nr. 17) 1601 (f. 528v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1217 (Nr. 21) 1604 (f. 225v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵² Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 5863 (Nr. 288) 1609 (f. 194v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1464 (Nr. 28) 1611 (f. 127v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1470 (Nr. 28) 1611 (f. 159v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵⁵ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 6026 (Nr. 290) 1613 (f. 335), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

6000 złp¹⁹⁵⁶. W 1616 r. Łukasz z Wirbna Rydzyński wyderkował wieś Tarchlino w pow. kościańskim za 9000 złp Maciejowi Malczewskiemu¹⁹⁵⁷. W 1619 r. Łukasz w Wirbna Rydzyński wyderkował całe części dziedziczne miasta Rydzyny z przedmieściami i połowę wsi Kłoda i Tarnowa w pow. kościańskim temuż Maciejowi Malczewskiemu, synowi zmarłego Marcina, za 14 tys. złp¹⁹⁵⁸. Dnia 2 VII 1618 r. Łukasz z Werbna Rydzyński był ojcem chrzestnym Heleny, swojej wnuczki, córki jego córki Anny z Werbna (Rydzyńskiej, II.B.50) i jej drugiego męża Abrahama Ciświckiego¹⁹⁵⁹. Ostatnia wzmianka o Łukaszu jako osobie żyjącej pochodzi z 1622 r.: Łukasz z Werbna Rydzyński, dziedzic miasta Rydzyny, wydzierżawił dobra swe Kaczkowo w księstwie śląskim Maciejowi Malczewskiemu¹⁹⁶⁰. Czyżby Łukasz był też ojcem najmroczniejszej postaci w rodzie Rydzyńskich – Aleksandra (II.B.51)?

II.B.33 JADWIGA

Jadwiga była najstarszą córką Łukasza (II.B.12) i Anny Siedlnickiej. Poślubiła Jerzego Turewskiego. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...* podaje jej lata występowania w źródłach: 1568–1575¹⁹⁶¹.

II.B.34 ANNA

Anna była drugą córką Łukasza (II.B.12) i Anny Siedlnickiej¹⁹⁶². Wyszła za mąż za Jana Tomickiego. W 1576 r. jej ojciec Łukasz Rydzyński z Wierzbna, sędzia ziemski wschowski, ustanowił opiekunami swych córek Anny i Katarzyny, zrodzonych z Anny Siedlnickiej Jana Malechowskiego, Macieja Roswarowskiego, Jerzego Turewskiego (męża ich siostry Jadwigi), Gabriela Rydzyńskiego (II.B.22), Stanisława (II.B.37) i Jana Piotrowskiego¹⁹⁶³. *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...* zawiera krótką notkę: „1579 Anna żona Jana Tomickiego, 1581–1584 wdowa”.

¹⁹⁵⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 2569 (Nr. 1408) 1613 (f. 415v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 579 (Nr. 205) 1616 (f. 61v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 621 (Nr. 205) 1619 (f. 123), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁵⁹ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 11582 (Rydzyna) 1618, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1705 (Nr. 33) 1622 (f. 131v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁶¹ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁹⁶² Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych *ibidem*.

¹⁹⁶³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 11800 (Nr. 1398) 1576 (f. 681), TD http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.35 KATARZYNA

Katarzyna była ostatnią córką i dzieckiem Łukasza (II.B.12) i Anny Siedlnickiej. Była zamężna za Łukaszem Gułtowskim. Pojawiła się w 1576 r. wraz z siostrą Anną (zob. wyżej). *Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego...* zawiera krótką notkę: „1581–1588 Katarzyna żona Łukasza Gułtowskiego”¹⁹⁶⁴. W 1588 r. Łukasz Gułtowski, syn zmarłego Łukasza, wedle zapisu danego Łukaszowi i zmarłemu Janowi Rydzyńskiemu z Wierzbna, braciom rodzonym, w 1581 r. na wsiach: Raczath, Darnowa i Spytkówki osiedlone i Węgłny puste, zapisał 6000 złp posagu i wiana żonie swej Katarzynie Rydzyńskiej, córce zmarłego Łukasza, sędziego ziemskiego wschowskiego¹⁹⁶⁵.

II.B.36 JAN

Jan był najstarszym dzieckiem Stanisława (II.B.17) i Katarzyny Marszewskiej. Występował w dokumencie z 1558 r.¹⁹⁶⁶

II.B.37 STANISŁAW

Stanisław był drugim dzieckiem Stanisława (II.B.17) i Katarzyny Marszewskiej (filiację podaje dokument z 1585 r., zob. dalej). Występował w dokumentach z lat 1558–1586. Był dwa razy żonaty: po raz pierwszy z Barbarą Rozdrażewską, po raz drugi z Gertrudą Opalińską. Ten drugi ślub z córką marszałka wielkiego koronnego pokazuje potęgę rodu Rydzyńskich w Rzeczypospolitej szlacheckiej. Z pierwszego małżeństwa pochodzili: Jan, Anna i Agnieszka (II.B.52–54). W 1558 r. Stanisław Rydzyński, hr. z Virbna, dał Janowi i Stanisławowi, synom swym, z miłości ojcowskiej połowy wsi Wielkie i Małe Oporowo (pow. kościański)¹⁹⁶⁷. W 1572 r. Stanisław Rydzyński z Wierzbna, syn zmarłego Stanisława, spadkobierca tegoż i zmarłej [ciotki] Barbary Rydzyńskiej, wdowy po zmarłym Mikołaju Wilkowskim, intromitował do połowy części od Mikołaja dziedzicznych Niemierzyckiego Wilkowa w ziemi wschowskiej i do części Smyczyny i Bludkowa w pow. kościańskim¹⁹⁶⁸. Dnia 12 V (poniedzia-

¹⁹⁶⁴ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁹⁶⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 12984 (Nr. 1400) 1588 (f. 232v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁶⁶ Biogram jest w całości opracowany na podstawie dokumentów cytowanych w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa poznańskiego...*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=22694> [wersja online, dostęp: 30 XI 2015 r.].

¹⁹⁶⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 4 (Nr. 200) 1558 (f. 4v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁶⁸ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 2734 (Nr. 252) 1572 (f. 401), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

łek po św. Filipie i Jakubie) 1574 r. Stanisław Rydzyński, syn Stanisława, na połowie dóbr we wsiach: Lubonia, Oporowo, Oporówko, Moraczewo, wszystkie w pow. kościańskim, przy zastrzeżeniu Rydzyń i wsi Damecz dla siebie, zapisał na zabezpieczenie posagu wartości 15 tys. złp i wiana narzeczonej i przyszłej żonie Barbarze Rozdrażewskiej, córce Hieronima, a siostrze rodzonej Jana Rozdrażewskiego¹⁹⁶⁹. Jednak w tym samym roku miasto Rydzyń i całą wieś Damecz oddał w dożywocie swej matce Katarzynie Rydzyńskiej z Marssewa¹⁹⁷⁰. W 1578 r. Stanisław Rydzyński, siostrzeniec [błąd: bratanek] i spadkobierca zmarłej Barbary Rydzyńskiej, wdowy po zmarłym Mikołaju Wilkowskim, kwitował Jana, Biernata, Jerzego i Macieja Golińskich, braci rodzonych, spadkobierców tegoż zmarłego Mikołaja Wilkowskiego, z 600 złp z jej oprawy na częściach Niemieckiego Wilkowa i Smyczyny¹⁹⁷¹. W 1579 r. Stanisław Rydzyński był winny 2600 złp Łukaszowi i Piotrowi Chrapliwskim, synom Jana zwanego „Kaczik”¹⁹⁷². W 1584 r. Stanisław z Wierzbna Rydzyński był zobowiązany opłacić 9000 zł posagu Gertrudzie Opalińskiej, córce Andrzeja z Bnina, marszałka wielkiego koronnego, pannie, żonie swej przyszłej, na wsiach swych: Lubonia, Oporowo Wielkie, Oporówko Małe i Moraczewo oraz na ćwierciach wsi: Jaszkowo, Słonino, Jasienie, Golembino, Witowły i na połowie części wsi Gorzyczki w pow. kościańskim¹⁹⁷³. W tej sprawie zeznawała matka Stanisława, Katarzyna z Marszewa Rydzyńska¹⁹⁷⁴. Andrzej z Bnina Opaliński, marszałek wielki koronny, zapisał Stanisławowi dług 9000, 7000 w gotówce i 2000 w wyprawie¹⁹⁷⁵. W 1585 r. Stanisław Rydzyński zapisał Wojciechowi Sepińskiemu, synowi zmarłego Marcina, słudze swemu, 700 złp długu¹⁹⁷⁶. W tym samym roku Stanisław Rydzyński, syn zmarłego Stanisława z Wierzbna Rydzyńskiego, powierzył opiekę nad dziećmi ze zmarłej Barbary Rozdrażewskiej, tj. syna Jana i córkę Annę, i mogących się narodzić z ówczesnej żony Gertrudy Opalińskiej, córce Andrzeja marszałka wielkiego koronnego, starosty śremskiego, Andrzejowi, a także Janowi Rozdra-

¹⁹⁶⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 11303 (Nr. 1398) 1574 (f. 418v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁷⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 11439 (Nr. 1398) 1574 (f. 498), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁷¹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 3038 (Nr. 258) 1578 (f. 235v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁷² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 2140 (Nr. 932) 1579 (f. 380), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁷³ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 2394 (Nr. 161) (f. 387). TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁷⁴ *Ibidem*, f. 388II.

¹⁹⁷⁵ *Ibidem*, f. 390.

¹⁹⁷⁶ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 707 (Nr. 10) 1585 (f. 142), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

żewskiemu, podkomorzemu poznańskiemu, Mikołajowi Spławskiemu z Targowej Górki i Łukaszowi Rydzyńskiemu z Wierzbna (II.B.32)¹⁹⁷⁷.

W 1580 r. w imieniu Katarzyny z Marszewa, wdowy po ojcu, matki swej, kwitował Zofię z Tenczyna, wdowę po Stanisławie z Ostroroga, kasztelanie międzyrzeckim, z 900 zł¹⁹⁷⁸. W 1583 r. dla swej matki Katarzyny z Marszewa odebrał od Andrzeja Strykowski, opiekuna Adama Kamieńskiego, syna Zygmunta, sumę 100 zł¹⁹⁷⁹. Rok później Stanisław Rydzyński z Wierzbna syn Stanisława, winien był Stanisławowi Bieczynskiemu *famulo suo* 100 zł¹⁹⁸⁰. W 1585 r. Stanisław Rydzyński, syn zmarłego [poprawnie, jego ojciec już w latach 1563–1565 był osobą zmarłą] Stanisława Rydzyńskiego, zapisał posag wartości 10 tys. zł i wiano swej żonie Gertrudzie Opalińskiej, córce Andrzeja z Bnina Opalińskiego, marszałka wielkiego koronnego, starosty generalnego Wielkopolski, starosty śremskiego na całych wsiach: Jaszkowo, Gołembino, Jasienie, Słonino, Witkówki, i na całych częściach wsi Gorzyczki, Lubonia, Oporowo Małe, Oporówko Małe (dla siebie zachowując miasto Rydzynę i wsie przyległe, i wieś Kaczkowo [p. gn., czyżby kopista rozumiał to jako pow. gnieźnieński?; Kaczkowo leżało w pow. górowskim, od 1919 r. w rawickim], wyłączając też dobra w mieście Poniec i wsie przyległe)¹⁹⁸¹. W tym samym Stanisław (ponownie określony jako syn Stanisława) zbył całą wieś Kaczkowo za 5500 zł Mikołajowi Sapińskiemu¹⁹⁸². W 1586 r. Stanisław Rydzyński, syn zmarłego Stanisława Rydzyńskiego z Wierzbna, winien był 400 zł Jadwidze Rydzyńskiej (II.B.26), wdowie po zmarłym Janie Miaskowskim. Stanisław winien był także 100 zł Jadwidze Marszewskiej, żonie Piotra Mycielskiego, co zeznała matka Katarzyna z Marszewa Rydzyńska¹⁹⁸³.

¹⁹⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 157 (Nr. 202) 1585 (f. 78), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁷⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 8401 (Nr. 935) 1580 (f. 31v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁷⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 9652 (Nr. 941) 1583 (f. 440v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁸⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 9948 (Nr. 943) 1584 (f. 299), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁸¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 12595 (Nr. 1399) 1585 (f. 575v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁸² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 12615 (Nr. 1399) 1585 (f. 602v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁸³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 711 (Nr. 10) 1586 (f. 165v) (f. 168), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

POKOLENIE XIX

II.B.38 GABRIEL

Gabriel był najstarszym synem Gabriela (II.B.22) i Katarzyny Zebrzydowskiej¹⁹⁸⁴. Otrzymał imię po ojcu. Wpis z 1595 r. określał jego stosunki rodzinne: kapituła kolegiaty Najświętszej Marii Panny w Środzie [Wielkopolskiej] wystąpiła z pozwem przeciwko Adamowi, Marcinowi i Gabrielowi, synom zmarłego Gabriela, oraz [ich braciom stryjecznym] Janowi i Andrzejowi (II.B.44–45), synom zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego (II.B.29), zmarłego Andrzeja z Wierzbna Rydzyńskiego (II.B.28) nepotom i spadkobiercom, dziedzicom części dóbr Czarnotki. Adam, Marcin i Gabriel pozostawali pod opieką Stanisława Kierskiego i Jana Brodnickiego, a Jan i Andrzej pod opieką Łukasza Rydzyńskiego, stryja (II.B.32) i Bartłomieja Pawłowskiego [wuj, II.C.30]¹⁹⁸⁵. W 1598 r. tenże Stanisław Kierski jako opiekun Gabriela, Adama i Marcina Rydzyńskich, synów zmarłego Gabriela z Wierzbna Rydzyńskiego, kwitował Katarzynę z Więcborka Zebrzydowską, wdowę 1° voto po Gabrielu Rydzyńskim, 2° voto żonę Mikołaja Latalskiego z 750 zł¹⁹⁸⁶. W 1614 r. ponownie określono jego filiację: Gabriel Rydzyński, syn Gabriela, w imieniu swoim oraz Adama i Marcina, braci swych rodzonych, sprzedał części dziedziczne wsi Gorzyce i Gorzyczki w pow. kościańskim za 7500 zł Piotrowi Chłapowskiemu, synowi Marcina¹⁹⁸⁷. W 1621 r. Gabriel Rydzyński zapisał posag 14 tys. zł żonie Zofii, córce Stanisława Latalskiego, hr. z Łabiszyna i Georgii ks. pomorskiej na częściach miasta Rydzyna, części przedmieść i na części Kłody i Tarnowa oraz na części zamku w mieście Rydzyna¹⁹⁸⁸. Tak więc Gabriel skoligacił się z główną linią rodu, z którego w XII wieku odeszli jego przodkowie. W 1623 r. Gabriel z Wierzbna Rydzyński kwitował Jerzego Pudwelsa dziedzica w Grynowie z 2500 zł i z 224 zł reszty z sumy 1100 zł¹⁹⁸⁹. W 1628 r. Gabriel z Wierzbna Rydzyński kwitował Jana Pudwelsa, syna zmarłego Jerzego, z 3500 zł jako reszty z zapisanych przez zmarłego Jerzego Pudwelsa 14 tys. zł¹⁹⁹⁰. Jeszcze w tym samym roku Gabriel z Wierzbna *conus* Rydzyński całą wieś

¹⁹⁸⁴ L. Preibisz błędnie czynił go synem Łukasza (II.B.32) i Anny Rokossowskiej, *idem, op. cit.*, s. 25.

¹⁹⁸⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 3261 (Nr. 964) 1595 (f. 1366), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁸⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 59 (Nr. 968) 1598 (f. 72), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁸⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 6663 (Nr. 1409) 1614 (f. 54v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁸⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 8148 (Nr. 1412) 1621 (f. 758), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁸⁹ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 3558 (Nr. 173) 1623 (f. 158), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁹⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1948 (Nr. 41) 1628 (f. 306v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Owieczki, pow. gn[ieźnieński], wyderkowaną przez Rafała hr. z Łabiszyna Latalskiego w grodzie wschowskim w sumie 3500 zł temuż wydzierżawił¹⁹⁹¹. Był ojcem Łukasza, Jadwigi, Teresy i Barbary oraz Katarzyny oraz trojga dalszych dzieci (II.B.55–62)¹⁹⁹². O tym ojcostwie najlepiej świadczy wpis z 1640 r.: Mikołaj Sokołowski i jego małżonka Zofia z Łabiszyna Latalska, wdowa 1° voto po zmarłym Gabrielu Rydzyńskim, Marcin z Werbna Rydzyński, podsędek ziemski wschowski, opiekun i stryj Łukasza i Jadwigi Rydzyńskich, zmarłego Gabriela, brata swego rodzonego, syna i córki¹⁹⁹³. Podobnie czytamy w dokumencie z 1641 r.: Mikołaj Sokołowski i Zofia z Łabiszyna Latalska, małżonkowie, ona wdowa 1° voto po zmarłym Gabrielu Rydzyńskim, wystąpili przeciwko Władysławowi (II.B.71), synowi zmarłego Andrzeja (II.B.45) i Piotrowi (II.B.63), synowi zmarłego Marcina (II.B.39), podsędka ziemskiego wschowskiego z Werbna Rydzyńskim a braciom stryjecznym jako opiekunowie Łukasza i Jadwigi Rydzyńskich, dzieci zmarłego Gabriela¹⁹⁹⁴.

II.B.39 MARCIN

Marcin był drugim synem Gabriela (II.B.22) i Katarzyny Zebrzydowskiej. Trzykrotnie wskazano jego filiację (1616, 1619 i 1633 r.). Wpis z 1595 r. określał jego stosunki rodzinne: kapituła kolegiaty Najświętszej Marii Panny w Środzie [Wielkopolskiej] wystąpiła z pozwem przeciwko Adamowi, Marcinowi i Gabrielowi, synom zmarłego Gabriela, oraz [ich braciom stryjecznym] Janowi i Andrzejowi (II.B.44–45), synom zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego (II.B.29), zmarłego Andrzeja z Werbna Rydzyńskiego (II.B.28) nepotom i spadkobiercom, dziedzicom części dóbr Czarnotki. Adam, Marcin i Gabriel pozostawali pod opieką Stanisława Kierskiego i Jana Brodnickiego, a Jan i Andrzej pod opieką Łukasza Rydzyńskiego stryja (II.B.32) i Bartłomieja Pawłowskiego [wuja, II.C.30]¹⁹⁹⁵. W 1622 r. podano, że jego żoną była Marianna z Zawady (zob. niżej). W 1616 r. Marcin Rydzyński, syn zmarłego Gabriela z Werbna Rydzyńskiego, zeznał, że jako spadkobierca zmarłego Adama Rydzyńskiego, brata rodzonego, ponieważ Gabriel Rydzyński, brat jego rodzony, części Gorzyc i Gorzyczek zmarłego Adama brata rodzonego sprzedał za 7500 złp Piotrowi Chłapowskiemu, synowi Marcina, swoje części tamże temuż Chłapow-

¹⁹⁹¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1951 (Nr. 41) 1628 (f. 312), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁹² Zdaniem L. Preibisza tych dzieci było ośmioro w świetle wpisów w *Liber baptisorum* kościoła w Rydzynie od 1622 r. (każde rodziło się co roku), *idem, op. cit.*, s. 25.

¹⁹⁹³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 1885 (Nr. 165) 1640 (f. 164), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁹⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 1311 (Nr. 166) 1641 (f. 7), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁹⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 3261 (Nr. 964) 1595 (f. 1366), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

skiemu za 3750 złp sprzedał¹⁹⁹⁶. W 1619 r. Marcin *comes* z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Gabriela, dziedzic wsi Nowiec, Trambinko i folwarku Malinie, na tych dobrach przyszej żonie Mariannie z Zawady, córce Wojciecha Kordzoka z Zawady, zapisał posagu 15 tys. złp¹⁹⁹⁷. W 1621 r. Marcin Rydzyński wydał za sumę 9000 złp całe wsie: Nowiec, Trambinka, Malinie (pow. kościański) Marcinowi Urbanowskiemu i Annie z Pruślina, wdowie po Walentynie Urbanowskim¹⁹⁹⁸. W 1622 r. Marcin Rydzyński wydał za 7700 złp wieś Drężyna (pow. wschowski) Wojciechowi z Pomykowa Miaskowskiemu¹⁹⁹⁹. W tym samym roku Marcin Rydzyński z Wirbna z I i Jakub Sieklicki w imieniu swym i żony Małgorzaty Niniewskiej z II kontraktu mieli zapłacić sumę 2000 zł²⁰⁰⁰. Po raz trzeci w tym samym roku Marcin z Wirbna Rydzyński dla dzieci urodzonych z żony Marianny z Zawady mianował opiekunów: Gabriela z Wierzbna Rydzyńskiego (II.B.38, brata starszego), Jana z Pomykowa Miaskowskiego, Adama z Wyszyny Grudzieckiego, Wojciecha z Przybyszewa Przybyszewskiego, Bartłomieja Pawłowskiego, Piotra Sowińskiego i Jana Slich-tinka [Szlichtinga]²⁰⁰¹. W 1623 r. Marcin Rydzyński z Wierzbna sprzedał Nowiec z folwarkiem Malinie i Trębinko w pow. kościańskim za 20 tys. złp Jakubowi Koszutskiemu²⁰⁰². Z dokumentu z 1624 r. dowiadujemy się o jego małżeństwie: Marcin *comes* z Wierzbna Rydzyński, syn zmarłego Gabriela, dziedzic wsi Dryzyna *sive* Attendorf i Psiadura *alias* Hunsloch w pow. wschowski, na całych dobrach tych (wyłączając dla siebie Racadowo) żonie Mariannie z Zawady Korzbockównie, córce Wojciecha z Zawady Korzbocka, zapisał posag 15 tys. zł²⁰⁰³. Marianna z Zawady, określona jako wdowa po zmarłym Marcinie z Wierzbna Rydzyńskim, podsędku ziemskim wschowski, raczej nie żyła już w 1661 r.²⁰⁰⁴ W 1630 r. Marcin z Wirbna Rydzyński wyderkował całe części dziedziczne Świdnicy i całe Czwardzilewo (pow. wschowski) Stanisławowi Pruszkowi Bieniewskiemu za

¹⁹⁹⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 4227 (Nr. 1410) 1616 (f. 275v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁹⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 7537 (Nr. 1411) 1619 (f. 315v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁹⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 8296 (Nr. 1412) 1621 (f. 1190v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

¹⁹⁹⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 8422 (Nr. 1413) 1622 (f. 174v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁰⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1692 (Nr. 33) 1622 (f. 103), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁰¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1696 (Nr. 33) 1622 (f. 110), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁰² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 2852 (Nr. 1414) 1623 (f. 186v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁰³ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 3305 (Nr. 10) 1624 (f. 338v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁰⁴ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 249 (Nr. 125) 1661 (p. 1071), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

17 tys. złp²⁰⁰⁵. W 1633 r. Marcin z Wierzbna Rydzyński, syn zmarłego Gabriela Rydzyńskiego, sprzedał Andrzejowi z Nagłowic Rejowi, dworzaninowi Jego Królewskiej Mości, za 2837 złp całe części dziedziczne wsi Raszków p. gn. [co to oznacza – nie wiadomo, Raszków leży w pow. ostrowskim] po matce swej, zmarłej Katarzynie z Więcborga Zebrzydowskiej, żonie zmarłego Gabriela Rydzyńskiego wcześniej 1° voto żony zmarłego Mikołaja hr. z Łabiszyna Latańskiego, kasztelana nakielskiego; Marcin zeznał jednak, że matka zapisała 6000 złp Mariannie z Wierzbna Rydzyńskiej, żonie Stanisława Latańskiego, a jego siostrze rodzonej²⁰⁰⁶. Dnia 29 VIII (poniedziałek po św. Bartłomieju) 1633 r. Marcin Rydzyński złożył przysięgę na surrogata grodzkiego wschowskiego²⁰⁰⁷. W 1634 r. Marcin [podany błędnie jako Marcyan] z Wierzbna Rydzyński, surrogat grodzki wschowski, pojawił się w jednym z kontraktów dzierżawy części Świdnicy (data: 12 VII 1634 r.)²⁰⁰⁸. W 1635 r. Marcin z Werbna Rydzyński, podsędek ziemski wschowski²⁰⁰⁹, w imieniu Łukasza (II.B.55), syna Gabriela, czyli nepota swego z brata rodzonego, sprzedał całe części wsi Raszkowo osiedlonej i Pęcinko puste p. gn. dziedzicznych Łukasza Rydzyńskiego Andrzejowi z Nagłowic Rejowi, dworzaninowi osobistemu (*intimo*) Jego Królewskiej Mości, staroście libuskiemu[?] za 2837 złp²⁰¹⁰. W 1635 r. pojawił się jeszcze jako Marcin z Wirbna Rydzyński, sędzia, surrogator grodzki wschowski w kontrakcie sprzedaży między dwoma rodami²⁰¹¹. Pozostawił po sobie synów: Piotra (II.B.63) i Franciszka (II.B.64).

II.B.40 ADAM

Adam był trzecim synem Gabriela (II.B.22) i Katarzyny Zebrzydowskiej. Jak wspomniano wyżej, zmarł przed 1616 r. Wpis z 1595 r. określał jego stosunki rodzinne: kapituła kolegiaty Najświętszej Marii Panny w Środzie [Wielkopolskiej] wystąpiła z pozwem przeciwko Adamowi, Marcinowi i Gabrielowi, synom zmarłego Gabriela, oraz [ich braćciom stryjecznym] Janowi i Andrzejowi (II.B.44–45), synom zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego (II.B.29), zmarłego Andrzeja z Wierzbna Rydzyńskiego (II.B.28) nepotom i spadkobiercom, dziedzicom części dóbr Czarnotki. Adam, Marcin i Gabriel pozostawa-

²⁰⁰⁵ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 907 (Nr. 206) 1630 (f. 398v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁰⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 3935 (Nr. 1417) 1633 (f. 837v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁰⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2161 (Nr. 47) 1633 (f. 74v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Podano wykaz urzędników odbierających przysięgę.

²⁰⁰⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2225 (Nr. 47) 1634 (f. 253), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁰⁹ UDR, t. I, z. 2, nr 1301 (s. 179), wymieniany 8 V 1635 r. – 1 V 1638 r. (zob. *Volumina Legum*, t. III, Petersburg 1859, s. 445 [w dawnym wyd. s. 938], cyt. dalej VL), zmarł po 7 VIII 1640 r.

²⁰¹⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 8762 (Nr. 1418) 1635 (f. 235).

²⁰¹¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 977 (Nr. 207) 1635 (f. 56v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

li pod opieką Stanisława Kierskiego i Jana Brodnickiego, a Jan i Andrzej pod opieką Łukasza Rydzyńskiego, stryja (II.B.32) i Bartłomieja Pawłowskiego [wuj, II.C.30]²⁰¹². W 1604 r. Adam Rydzyński *de Wirbno*, syn zmarłego Gabriela z I [dożywocia] i Mikołaj Latałski, syn Jerzego hr. z Łabiszyna Latałskiego, wojewodzica poznańskiego, w imieniu swoim i żony Katarzyny z Więcborga z II zawarli kontrakt trzyletniej dzierżawy części miasta Rydzyny i wsi Kłoda i Tarnowo²⁰¹³. Dokument z 1609 r. ponownie określał jego filiację: Adam Rydzyński, syn zmarłego Gabriela, w imieniu swoim oraz Marcina i Gabriela, braci swych rodzonych, wydał dobra Nowiec, Trąbinko i Malinie osiedlone Wojciechowi Żydowskiemu, synowi Sebastiana i Zofii Noskowskiej, za 2000 złp²⁰¹⁴. W 1610 r. Adam Rydzyński, syn zmarłego Gabriela, w imieniu swoim, Marcina i Gabriela, braci swych rodzonych, kwitował Wojciecha Żydaczewskiego i Zofii Noskowskiej, małżonków, z 500 złp drugiej raty dzierżawy wsi Nowiecz, Trąbinko i Malinie (pow. kościański)²⁰¹⁵. W 1612 r. Adam, Marcin i Gabriel Rydzyńscy, synowie zmarłego Gabriela z Wierzbna Rydzyńskiego z I [dożywocia] i Andrzej Rydzyński (II.B.45), syn zmarłego Wojciecha z II, bracia stryjeczni, przeprowadzili działy dóbr spadłych po zmarłym Andrzeju Rydzyńskim (II.B.28), stryju ich rodzonym. Trzej bracia dostali całe części Gorzyc i Gorzyczek w pow. kościańskim i dopłatę 2000 złp. Andrzej otrzymał całe części wsi: Czarnotki, Ociosna, Kempa osiedlona, Chechły puste w pow. pyzdrowskim²⁰¹⁶. Z Zapiski Trybunału Piotrkowskiego jednoznacznie wynika, że Adam pozostawił potomstwo: na pewno synów Wojciecha i Andrzeja (II.B.65–66), gdyż w 1627 r. wyraźnie wspomniano o takich koligacjach, zapewne jednak ten sam Adam jest powtórzony dalej, co by wskazywało, że miał jeszcze syna Tomasza (II.B.67)²⁰¹⁷.

II.B.41 MARIANNA

Marianna była jedyną znaną córką Gabriela (II.B.22) i Katarzyny Zebrzydowskiej. Jak wspomniano wyżej, była żoną Stanisława Latałskiego. W 1610 r. Marianna z Wierzbna Rydzyńska, córka zmarłego Gabriela i Katarzyny z Więcborka Zebrzydowskiej, żona Stanisława hr. z Łabiszyna Latałskiego, syna zmarłego Jerzego, wojewodzica poznań-

²⁰¹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 3261 (Nr. 964) 1595 (f. 1366), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰¹³ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 5703 (Nr. 68) 1604 (f. 186), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰¹⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 5789 (Nr. 1406) 1609 (f. 645), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰¹⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 2058 (Nr. 984) 1610 (f. 768v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰¹⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 2456 (Nr. 988) 1612 (f. 658), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰¹⁷ Zap. Tryb. Piotrk. 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

skiego, kwitowała swoją matkę oraz Adama, Gabriela i Marcina, braci swych rodzonych, z ojcowizny i macierzystego²⁰¹⁸.

II.B.42 GABRIEL

Gabriel był najstarszym synem Wojciecha (II.B.29) i Anny Tworzyjańskiej. Wynika to jednoznacznie z wpisu z 28 V 1591 r. Działy Gabriela, Stanisława, Wojciecha i Andrzeja z Wierzbna Rydzyńskich, braci rodzonych, uwzględniały także rezygnację Jana Rydzyńskiego, ich brata stryjecznego (II.B.52). Gabriel dostał dział w mieście Rydzyńskie, zamku, przedmieściu, Tarnowie, Kłodzie – zupełny po ojcu, powinien z tego tytułu dodać bratu Andrzejowi (II.B.45) do Gorzyc 3000 zł, dać siostrze Annie (II.B.48) połowę posagu, tj. część za siebie, a część za brata Stanisława, winien też siostrę tę chować i żywić, i wesele urządzić, płacąc co roku, nim ona wyjdzie za mąż, po 50 zł. Bratu Stanisławowi miał dodać do dóbr Nowiecz 300 zł. Stanisław uzyskał Nowiecz, Trąbinko, Malinie, Wojciech zaś całe części, które ojciec trzymał w Jeżewie i Wycisłowiu z młynem Ziemkiem na Obrze. Całą wieś Jaworze powinien Stanisławowi do Nowca dodać 150 zł i ćwierć posagu Annie. Andrzej części w Gorzycach, Gorzyczkach, i w Jarogniewiczach, które ojciec trzymał, dostał też spadek gołaniecki, tj. jezierzycy i niechłodzki dział wspólny tych braci. Gdyby go sprzedał i zarobił ponad 2000 zł, i powstałaby nadwyżka, miałyby pójść do równego działu. Gdyby nie sprzedał, miał wykorzystywać sam. Jeśli mu bracia w trzy lata daliby 2000 zł, miałyby im zbyć; gdy nie dadzą, stałoby się jego wieczystą własnością²⁰¹⁹.

II.B.43 STANISŁAW

Stanisław był drugim synem Wojciecha (II.B.29) i Anny Tworzyjańskiej. W 1579 r. wymieniono go na czele braci Gabriela, Andrzeja i Wojciecha, jako synów Wojciecha²⁰²⁰. Zmarł zapewne w 1591 r., bo Andrzej i Wojciech Rydzyńscy z Wierzbna, bracia rodzeni, całe części wsi Nowiec, Trąbinko, Malina w pow. kościańskim sprzedali po zmarłym Stanisławie, bracie rodzonym, za 8000 złp bratu rodzonemu Gabrielowi²⁰²¹.

²⁰¹⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 2052 (Nr. 984) 1610 (f. 758), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰¹⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 4511 (Nr. 955) 1591 28/II. (f. 425), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰²⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 2415 (Nr. 933) 1579 (f. 753), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰²¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 13461 (Nr. 1400) 1591 (f. 716), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.44 JAN

O Janie, trzecim synu Wojciecha (II.B.29) i Anny Tworzyjańskiej, nic zgoła nie wiadomo. Wpis z 1595 r. określał jego stosunki rodzinne: kapituła kolegiaty Najświętszej Marii Panny w Środzie [Wielkopolskiej] wystąpiła z pozwem przeciwko Adamowi, Marcinowi i Gabrielowi, synom zmarłego Gabriela, oraz [ich braciom stryjecznym] Janowi i Andrzejowi (II.B.44–45), synom zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego (II.B.29), zmarłego Andrzeja z Wierzbna Rydzyńskiego (II.B.28) nepotom i spadkobiercom, dziedzicom części dóbr Czarnotki. Adam, Marcin i Gabriel pozostawali pod opieką Stanisława Kierskiego i Jana Brodnickiego, a Jan i Andrzej pod opieką Łukasza Rydzyńskiego, stryja (II.B.32) i Bartłomieja Pawłowskiego [wuja, II.C.30]²⁰²². Jan pojawia się we wpisie z księgi wschowskiej z 1605 r., nazwany jest tam starszym bratem Andrzeja (II.B.45), zob. niżej. Pozostawił po sobie synów: Marcina, Piotra i Mikołaja (II.B.68–70)²⁰²³.

II.B.45 ANDRZEJ

Andrzej był czwartym synem Wojciecha (II.B.29) i Anny Tworzyjańskiej. Wpis z 1595 r. określał jego stosunki rodzinne: kapituła kolegiaty Najświętszej Marii Panny w Środzie [Wielkopolskiej] wystąpiła z pozwem przeciwko Adamowi, Marcinowi i Gabrielowi, synom zmarłego Gabriela, oraz [ich braciom stryjecznym] Janowi i Andrzejowi (II.B.44–45), synom zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego (II.B.29), zmarłego Andrzeja z Wierzbna Rydzyńskiego (II.B.28) nepotom i spadkobiercom, dziedzicom części dóbr Czarnotki. Adam, Marcin i Gabriel pozostawali pod opieką Stanisława Kierskiego i Jana Brodnickiego, a Jan i Andrzej pod opieką Łukasza Rydzyńskiego, stryja (II.B.32) i Bartłomieja Pawłowskiego [wuja, II.C.30]²⁰²⁴. Z wpisu z 1620 r. dowiadujemy się o jego filiacji: Andrzej z Wierzbna Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha z Wierzbna Rydzyńskiego, aktor [powód], dziedzic części Jeżewa (pow. pyzdrycki) został jednak ozwany wraz z Łukaszem Rozdrażewskim, synem Mikołaja, dziedzicem części Jeżewa i Wycisłowa, i Małgorzatą z Wierzbna, wdową po zmarłym Mikołaju Rozdrażewskim, panią oprawną i dożywotnią, ówczesnie żoną Jana Przyborowskiego [można domniemywać, że to siostra Andrzeja]²⁰²⁵.

²⁰²² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 3261 (Nr. 964) 1595 (f. 1366), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰²³ Zap. Tryb. Piotrk. 350 (Nr. 28b) 162 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰²⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 3261 (Nr. 964) 1595 (f. 1366), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰²⁵ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 1 2336 (Nr. 140) 1620 (f. 10), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

W 1589 r. Andrzej Rydzyński z Wiezbna sprzedał za 3000 zł Stanisławowi Kierskiemu całe części dziedziczne wsi Kempa Wielka z młynem wodnym na Warcie²⁰²⁶. W 1605 r. Andrzej Rydzyński z Wierbna, syn zmarłego Wojciecha, w imieniu swoim i Jana, brata swego starszego (II.B.44), *mente capti*, kwitował z opieki Łukasza z Wierzbna Rydzyńskiego (II.B.32), stryja, oraz Bartłomieja, Wojciecha, Jana i Macieja, braci rodzonych Pawłowskich (II.C.57–60), synów i spadkobierców zmarłego Bartłomieja Pawłowskiego [męża Doroty, (II.B.30), ciotki Andrzeja (II.C.30)], jako opiekunów swych od króla wyznaczonych. Łukasz z Wierzbna Rydzyński i Anna z Rokossowa, małżonkowie z I i Piotr Bugwiczki z II kontraktu dzierżawy Jarogniewic i Kawczyna (pow. wschowski) byli kwitowani z sumy 1500 zł²⁰²⁷. W 1613 r. Andrzej Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego, zapisał 3000 złp posagu i 1000 złp wyprawy żonie Jadwidze Konarzewskiej na częściach Tworzyjanic i Tworzyjanek (pow. kościański) i na częściach wsi: Czarnotki, Ociosna, Kampa osiedlona i Chechły pustki w pow. pyzdrowskim²⁰²⁸. W 1614 r. Andrzej z Wierzbna Rydzyński został opiekunem dzieci urodzonych przez Jadwigę z Konarzewa, żonę Andrzeja Konarzewskiego (swego szwagra)²⁰²⁹. W 1618 r. Andrzej Rydzyński całe części dziedziczne wsi Jeżewo (pow. pyzdrowski) i całą wieś Jawory (pow. kościański) zbył Wojciechowi Czarnotulskiemu za 4000 złp²⁰³⁰. W latach 1619–1622 procesowała się z nim macocha Agnieszka (zob. II.B.29). W 1623 r. Andrzej z Wierzbna Rydzyński i jego małżonka Jadwiga Konarzewska nabyli od Adama Miaskowskiego całe części dóbr Czarnotki, Kempa, Ocieszno osiedlone, a następnie zbyli je małżeństwu: Stanisławowi Pierzchlińskiemu i Katarzynie Pakosławskiej za 6000 złp²⁰³¹. W 1628 r. Andrzej z Wierzbna Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha, dziedzic części wsi Jeżewo, Jawory i Włastowo z I [dożywocia] i Małgorzata z Wierzbna, wdowa 1° voto po zmarłym Mikołaju Rozdrażewskim, ówczynie druga żona Jana Przyborowskiego, syna zmarłego Andrzeja z II, kwitowali się wzajemnie²⁰³². W 1629 r. Andrzej z Wierzbna Rydzyński został wspomniany przy zobowiązaniach podatkowych.

²⁰²⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 13060 (Nr. 1400) 1589 (f. 304v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰²⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1239 (Nr. 21) 1605 (f. 303v) (f. 305), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰²⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 2740 (Nr. 1408) 1613 (f. 670), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰²⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 6125 (Nr. 290) 1614 (f. 632), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰³⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 7372 (Nr. 1411) 1618 (136v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰³¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 4900 (Nr. 1415) 1627 (f. 951), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰³² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1831 (Nr. 41) 1628 (f. 86v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Miał płacić 3 zł ze swej części Kempy Wielkiej, a od trzech rybaków – 1,15 zł²⁰³³. W 1634 r. Andrzej z Wierzbna Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha, wydał całe części wsi Jeżewo (pow. pyzdrowski) kupione od Tomasza Czekanowskiego i wieś Jaworze (pow. kościański), i połowę udziału w młynie Zimek za 15 tys. złp Wojciechowi Jarochowskiemu²⁰³⁴. W 1635 r. Andrzej z Wierzbna Rydzyński wydał całe części dziedziczne wsi Jeżewo (pow. pyzdrowski), wcześniej kupione od Tomasza Czekanowskiego i całą wieś Jaworze (pow. kościański), i młyn Zimek za 7500 złp Łukaszowi Pigłowskiemu²⁰³⁵. Rok później Andrzej z Wierzbna Rydzyński ponownie zawarł umowę z Pigłowskim i zbył mu połowę części wsi Jeżewo i całą wieś Jawor (pow. kościański) za 11 tys. złp²⁰³⁶. Był ojcem Władysława (II.B.71) i Zofii (II.B.72). W 1638 r. Andrzej z Wier[z]bna Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha, podarował swojemu jednemu synowi Władysławowi połowy wsi: Jeżewo, Wycisłowo, Tworzyanki Małe, Tworzyania Wielkie i całą wieś Jaworze (pow. kościański), co potwierdziła żona Jadwiga Konarzewska²⁰³⁷. W 1644 r. wspomniano go jako zmarłego (zob. II.B.29).

II.B.46 WOJCIECH

Wojciech był piątym synem Wojciecha (II.B.29) i Anny Tworzyjańskiej.

II.B.47 MAŁGORZATA

Małgorzata z Wierzbna, wdowa po zmarłym Mikołaju Rozdrażewskim, pani oprawna i dożywotnia, w 1620 r. żona Jana Przyborowskiego, została wspomniana w biogramie Andrzeja (II.B.45); z kontekstu wpisu wynika, że była jego siostrą.

II.B.48 ANNA

Anna była jedynym znanym dzieckiem Wojciecha (II.B.29) i jego drugiej żony Agnieszki Złotkowskiej. Po raz pierwszy pojawiła się we wpisie dokonany wkrótce po 27 II 1648 r.: Anna z Wierzbna Rydzyńska, wdowa po zmarłym Adamie na Wyszyńcu Grodzieckim, kasztelanie międzyrzeckim, matka i jej syn Andrzej Grodziecki, starosta

²⁰³³ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 1 2975 (Nr. 143) 1629 (p. 24), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Dalej ten sam rok: 3005 (Nr. 143) 1629 (p. 35), niejasny zapis: Andrzej Rydzyński w Czarnotkach kom. 20–10.

²⁰³⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 8687 (Nr. 1418) 1634 (f. 90), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰³⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 8818 (Nr. 1418) 1635 (f. 331v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰³⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 9093 (Nr. 1418) 1636 (f. 829v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰³⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 9397 (Nr. 1419) 1638 (f. 445), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

stawiszyński, zawarli kontrakt na sumę 30 tys. złp 27 II 1648 r. (czwartek po środzie popielcowej) w Wyszynie z Mycielskimi: Wojciechem – ojcem i Krzysztofem – synem²⁰³⁸. Ponownie w 1648 r. Anna z Wierzbna [Rydzyńska], wdowa po zmarłym Adamie na Wyszynie Grodzieckim, kasztelanie międzyrzeckim, matka i syn Andrzej, starosta stawiszyński, w imieniu swoim i żony Zofii z Kobierzycka oraz swych braci, Ludwika i Stanisława i Wojciecha Konopnickich, w imieniu swoim, zawarli kontrakt w sprawie dóbr Chylino i Głogowa na sumę 13,6 tys. złp²⁰³⁹. Ci wszyscy czworo Grodzicy w 1648 r. winni byli Ewie Buszkowskiej, wdowie po zmarłym Janie Psarskim, 7000 złp, a dalsze 3000 złp Mikołajowi Bielińskiemu, synowi zmarłego Jana²⁰⁴⁰. W 1648 r. Anna z Wierzbna Rydzyńska, wdowa po zmarłym Adamie Grodzieckim, kasztelanie międzyrzeckim oraz Andrzej, starosta stawiszyński, Stanisław i Ludwik, jej synowie, dziedzice Dambrowicy byli kwitowani przez Jana Stawskiego, dziedzica części wsi Modła Bienna i Pode rzgów²⁰⁴¹. Anna zapewne zmarła w 1650 r. lub rok wcześniej, bo sprawie jej synów z tego roku wymieniono ją jako zmarłą²⁰⁴². Z wpisu z 1659 r. nie wynika, czy jeszcze żyła w tym roku, wyraźnie bowiem odwołuje się on do kontraktu z 22 VII 1647 r. (poniedziałek po św. Małgorzacie), kiedy jeszcze żyła²⁰⁴³. Wspomniano ją we wpisie z 1663 r.²⁰⁴⁴ Jej filiacja jest znana z wpisu z 1670 r. W skomplikowanej sprawie majątkowej wymieniono jej potomstwo jako dzieci zmarłej Anny z Wierzbna, żony Adama Grodzieckiego, kasztelana międzyrzeckiego. Występowały one w imieniu zmarłej matki, ojca oraz babki macierzystej Agnieszki *de Złotkowy*, wdowy po zmarłym Wojciechu Rydzyńskim²⁰⁴⁵.

II.B.49 MACIEJ

Maciej był – jak się zdaje – ostatnim synem Wojciecha (II.B.29), był prawdopodobnie synem jego drugiej żony Agnieszki Złotkowskiej. Wymieniono go w 1607 r. jako

²⁰³⁸ Grodzkie i ziemskie > Konin 8866 (Nr. 53) 1648 (f. 16), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰³⁹ Grodzkie i ziemskie > Konin 8896 (Nr. 53) 1648 (f. 51v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁴⁰ Grodzkie i ziemskie > Konin 8896 (Nr. 53) 1648 (f. 52v) (f. 53), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁴¹ Grodzkie i ziemskie > Konin 8924 (Nr. 53) 1648 (f. 86), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁴² Grodzkie i ziemskie > Konin 9110 (Nr. 53) 1650 (f. 322), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁴³ Grodzkie i ziemskie > Konin 9442 (Nr. 56) 1659 (f. 398), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁴⁴ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 9596 (Nr. 58) 1663 (f. 216), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁴⁵ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 4200 (Nr. 15) 1670 (f. 145v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

syna Wojciecha²⁰⁴⁶. Dwadzieścia lat później wymieniono go jako ojca Jakuba z określeniem „olim”, co oznacza, że już wtedy nie żył (II.B.73)²⁰⁴⁷.

II.B.50 ANNA

Anna była jedyną córką Łukasza (II.B.32) i jego żony Anny Rokoszewskiej. Z wpisu z 1614 r. wiemy, że była dwukrotnie zamężna: Krzysztof Gorzeński kwitował Annę z Wierzbna Rydzyńską, wdowę po zmarłym Macieju Splawskim, wojewodzie inowrocławskim, ówczesnie 2° voto żonę Abrahama Ciświckiego, z 20 tys. gn. [?]²⁰⁴⁸. Już w 1613 r. Abraham Ciświcki, syn zmarłego Jana, zapisał posag 4000 złp przyszłej żonie Annie Rydzyńskiej, córce Łukasza z Wierzbna Rydzyńskiego, na zamku i mieście Zbąszyń i wsiach: Przyprostynia i Perzyny²⁰⁴⁹. Z Ciświckim miała córkę Helenę, ochrzczonej dnia 2 VII 1618 r.; chrzest miał miejsce w kościele parafialnym w Rydzynie. Ojcem dziecka był mąż Anny Abraham Ciświcki²⁰⁵⁰. W 1632 r. Annę określono jako osobę niezującą (olim)²⁰⁵¹.

II.B.51 ALEKSANDER

Aleksander jest najbardziej tajemniczą i mroczną postacią w rodzie Rydzyńskich. Nic nie wiadomo o jego filiacji, być może był synem Łukasza (II.B.32). Aleksander Rydzyński, od którego cała rodzina magnacka wyraźnie chciała się odciąć, był współnikiem morderców w 1641 r. Wpis do księgi sądowej zacytuje w całości, bez jakichkolwiek zmian²⁰⁵²:

Urszula z Kościelca ż. Macieja Broniewskiego, matka ol. Zofji z Kolna Prusimskiej ż. Pawła z Warzymowa Sokołowskiego i Krzysztof z Kolna Pr. Zmarłej brat rodz., obwołanie głowy tej Sokołowskiej w kamienicy Zygmunta Cyriaka pelionis i obyw. Pozn. na Rynku Pozn. Zamordowali: Paweł mąż, Mikołaj i Stanisław Sokołowscy bcia rodz. Ciało zawiezione potem do m. Kamiona [f. 626v]. Paweł, Mikołaj cześnik inowrocł. i Stanisław, bcia rodz. SS. Pozw. Przez instyg. O to iż ją zastrzelili [f. 627v]. Wspólnikami zabójców byli: Aleks. Ry-

²⁰⁴⁶ Informację tę podaje S. Uruski, *op. cit.*, t. XV, Warszawa 1931, s. 342.

²⁰⁴⁷ 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁴⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 2785 (Nr. 992) 1614 (f. 359v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁴⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 2570 (Nr. 1408) 1613 (f. 417), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁵⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11582 (Rydzyzna) 1618, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁵¹ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 3628 (Nr. 11) 1632 (f. 408), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁵² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1440 (Nr. 166) 1641, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

dzyński i in. To było w piątek na tydzień przed sobotą po sw. Jakubie. Wyszła za S-go przed 12-u laty. Wydana przez ojca ol. Jana z K. P. z pos. 60. 000 złp. zap. wyderkiem na d. Ptaszkowo i in. bo zięć dóbr własnych nie miał. Trapiła go niemożność wydatkowania dowolnego i usiłował to wydostać ale tylko to sprawił iż ona kilkanaście tysięcy długów na posag przyjęła, ale dalszych wzbronila. On tedy bawiąc z żoną w Pozn. Sprowadził tu braci 16/7, i w piątek zbrojno na dom naszli z rozkazu, brata. Mikołaj matkę od córki oderwał Paweł na to patrzył, a Stanisław w biodro żonę Pawła postrzelił. Bracia 3 teraz odjechali za bramę wrocławską skąd Mikołaj i Stanisław wrócili i dobili, tj. Stanisław sam [f. 630v].

II.B.52 JAN

Jan był najstarszym dzieckiem Stanisława (II.B.37) i jego pierwszej żony Barbary Rozdrażewskiej. Zmarł po 1594 r. Wpis z 1593 r. podaje jego filiację: Jan Rydzyński, syn olim [zmarłego] Stanisława Rydzyńskiego z Wierzbna, w towarzystwie wuja Jana Rozdrażewskiego, kasztelana poznańskiego, krewnych ojca ze starszej linii Łukasza i Andrzeja Rydzyńskich, kuratorów i krewnych swych, zgodził się na wypłacenie posagu macosze Gertrudzie Opalińskiej z Bnina, wdowie po zmarłym ojcu Stanisławie Rydzyńskim, ówczynie żonie Jana Firleja z Dambrownicy, podskarbiego wielkiego koronnego i starosty lubelskiego, przez ojca oprawionej całymi częściami wsi Gorzyczki, które za 22,5 tys. złp Andrzejowi Bojanowskiemu, staroście Trzebowskiemu, sprzedał Jan Rydzyński, a także zbył dla tego samego celu całe wsie Witkówki i Słonino (pow. kościański) Janowi Gajewskiemu z Błociszewa, sędziemu ziemskiemu poznańskiemu i Pawłowi Koszutskiemu, sekretarzowi Jego Królewskiej Mości Zygmunta III za 8000 złp. Dodatkowo Jan Rydzyński całe części dziedziczne wsi Konarzewo (pow. kościański) sprzedał za 600 złp Melchiorowi Konarzewskiemu²⁰⁵³. W 1589 r. Jan Rozdrażewski, podkomorzy poznański i Łukasz Rydzyński (II.B.32) jako opiekunowie Jana kwitowali ojca macochy Jana Andrzeja Opalińskiego z Bnina, marszałka wielkiego koronnego, starostę śremskiego i leżajskiego z 1000 złp jako pierwszej raty z sumy 4755 złp, reszty sumy z 9000 złp zapisanych przez Andrzeja Opalińskiego zięciowi Stanisławowi (II.B.37) w grodzie nakielskim za Gertrudę, córkę marszałka, a matkę Jana²⁰⁵⁴. W tym samym roku Jan został określony jako wnuk i spadkobierca Katarzyny z Marszewa w Rydzynie²⁰⁵⁵. Ponownie w tym samym roku Jan Rozdrażewski, podkomorzy poznański i Łukasz Rydzyński jako opiekunowie Jana w jego imieniu kwitują Jana i Andrzeja Rydzyńskich (II.B.44 i 45),

²⁰⁵³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 13828 (Nr. 1401) 1593 (f. 24v), (f. 25v), (f. 26v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁵⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 859 (Nr. 952) 1589 (f. 39), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁵⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 862 (Nr. 952) 1589 (f. 43), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

synów Wojciecha i Anny Tworzyańskiej, córki Stanisława, a wnuków tegoż Stanisława Tworzyańskiego z 600 złp przez Stanisława zapisanych Katarzynie z Marszewa Rydzyńskiej, babce Jana, pod zastaw Tworzyanic w pow. kościańskim²⁰⁵⁶. W 1591 r. Jan Rozdrażewski, tym razem jako kasztelan poznański, i Łukasz Rydzyński jako opiekunowie Jana w imieniu jego oraz jego krewnych: Gabriela, Andrzeja i Wojciecha (II.A.42, 45 i 46) kwitowali z 200 złp zapis dla babki Jana Katarzyny z Marszewa²⁰⁵⁷.

W 1594 r. Jan jako syn Stanisława ze swymi opiekunami (zob. wyżej) kwitował swoją babkę Annę z Łukowa Rozdrażewską, wdowę po Hieronimie Rozdrażewskim, z klejnotów po rodzicach Jana: Stanisławie z Wierzbna Rydzyńskim i Barbarze Rozdrażewskiej²⁰⁵⁸. W tym samym roku był (znowu określony jako syn Stanisława) stroną w sprawie dzierżawy wsi Lubonia²⁰⁵⁹. W 1595 r. został ustanowiony opiekunem dzieci Łukasza (II.B.32)²⁰⁶⁰. W 1596 r. Jan Rydzyński *de Wyrbno*, syn zmarłego Stanisława Rydzyńskiego *de Wirbno*, wydał wieś Kaczkowo w ks. śląskim w pow. górskim [górowskim] Krzysztofowi Mycielskiemu i Annie z Sokołowa, małżeństwu, za 8000 zł²⁰⁶¹. W 1598 r. Jan Rydzyński z Wierzbna, syn zmarłego Stanisława Rydzyńskiego wyderkował za połowę sumy 8000 zł wieś Kaczkowo w pow. górowskim [teraz w rawickim] w związku ze sprawą Anny z Sokołowa Rosznowskiej, żony Krzysztofa Mycielskiego²⁰⁶².

II.B.53 ANNA

Anna była starszą córką Stanisława (II.B.37) i jego pierwszej żony Barbary Rozdrażewskiej. Dotyczy jej wpis z 1601 r.: Andrzej z Górki Roszkowski, syn Jana, kasztelan przemęckiego, winien był 20 tys. złp swej żonie, Annie z Wierzbna Rydzyńskiej²⁰⁶³.

²⁰⁵⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 1124 (Nr. 952) 1589 (f. 649v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁵⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 4297 (Nr. 956) (f. 163), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁵⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVI wiek > Część 2 3552 (Nr. 962) 1594 (f. 46v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁵⁹ *Ibidem*, 3714 (Nr. 962) 1594, f. 735.

²⁰⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 886 (Nr. 14) 1595 (f. 121v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Pośrednio wzmacnia to domysł, że Aleksander (II.C.51) był jednym z tych dzieci.

²⁰⁶¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 256 (Nr. 204) 1596 (f. 27v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁶² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 920 (Nr. 16) 1598 (f. 28v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁶³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1066 (Nr. 17) 1601 (f. 441), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.54 AGNIESZKA

Agnieszka była młodszą córką Stanisława (II.B.37) i jego pierwszej żony Barbary Rozdrażewskiej.

POKOLENIE XX**II.B.55 ŁUKASZ**

Łukasz jest jedynym znanym synem Gabriela (II.B.38). W 1651 r. Łukasz z Wierzbna Rydzyński, syn zmarłego Gabriela, na całej części swych dóbr, miasta Rydzyzny i wsi Kłoda i Tarnowa w pow. kościańskim, Barbarze Sokołowskiej, córce zmarłego Pawła z Warzymowa Sokołowskiego, wychowance Jana z Leszna Leszczyńskiego, kasztelana gnieźnieńskiego, marszałka królowej Ludwiki Marii i starosty malborskiego [to ostatnie niepewne z powodu nieczytelności wpisu], żonie swej przyszłej, zapisał 34 tys. florenów posagu (przekazanego przez tegoż Leszczyńskiego) i wiana²⁰⁶⁴. W 1653 r. Łukasz z Wierzbna Rydzyński, syn zmarłego Gabriela, był winien 10 tys. zł Łukaszowi Naramowskiemu, synowi Adama, za Teresę z Wierzbna Rydzyńską, siostrę swoją rodzoną, a jego przyszłą żonę²⁰⁶⁵. Dnia 15 III 1662 r. Łukasz został mianowany cześnikiem kaliskim (po śmierci Jana Szołdrskiego)²⁰⁶⁶. Został opiekunem małoletnich siostrzeńców wraz z teściem swego syna Stanisława (II.B.75), Stanisławem z Pilczy Korycińskim, kasztelanem bieckim (1662 r.)²⁰⁶⁷. W 1666 r. Łukasz z Wierzbna Rydzyński, cześnik kaliski²⁰⁶⁸ zawarli umowę z I oraz Eliasza z Bukowca Slichtink [Szlichting] i Ida Borkówna z II, i Bogusław, syn tegoż Eliasza z III kontraktów spisanych w Kąkolewie na sumę 80 tys. zł²⁰⁶⁹. W 1666 r. Łukasz Rydzyński, cześnik kaliski, zapisał na wsi Kłoda w pow. kościańskim 600 florenów kościołowi parafialnemu w Kłodzie, wyznaczając czynsz

²⁰⁶⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 1169 (Nr. 208) 1651 (f. 78), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Jan Leszczyński: kasztelan śremski (1644), gnieźnieński (1644–1653), wojewoda łęczycki (1653–1656), poznański (1656–1661), starosta generalny Wielkopolski (1659–1678), podkanclerzy koronny (1661–1666), kanclerz wielki koronny (1666–1678), wojewoda krakowski (1678), starosta malborski, korsuński i powidzki, zob. J.S. Jabłonowski, *Traktat o familiach i koligacjach*, wyd. M. Górny, Wrocław 2015, s. 203, przypis nr 1219.

²⁰⁶⁵ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2633 (Nr. 56) 1653 (f. 404v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁶⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 3060 (Nr. 188) 1662 15/3 1662. (f. 438), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁶⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 3067 (Nr. 188) 1662 (f. 470), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁶⁸ UDR, t. I, z. 2, nr 156 (s. 50), wymieniany w okresie 15 III 1662 r. – 6 IV 1684 r.

²⁰⁶⁹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3366 (Nr. 68) 1666 (f. 37), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

roczny 7 florenów od 100 groszy²⁰⁷⁰. Dnia 21 V 1668 r. Łukasz z Wierzbna Rydzyński, cześnik kaliski, został chrzestnym Krzysztofa, syna Mikołaja i Teresy Grodzickich, dzieciów Nowej Wsi²⁰⁷¹. Dnia 12 I (w poniedziałek po Trzech Królach) 1671 r. Łukasz Rydzyński, cześnik kaliski, był świadkiem objęcia starostwa wschowskiego przez Rafała hr. Leszczyńskiego²⁰⁷². W dniu 14 VII 1671 r. ponownie został chrzestnym kolejnego dziecka Grodzickich²⁰⁷³. Po raz trzeci Łukasz Rydzyński został chrzestnym Piotra Pawła, syna Macieja i Marianny Rokoszewskich, 26 II 1675 r.²⁰⁷⁴ W 1675 r. Barbara z Wierzbna (II.B.58), siostra rodzona Łukasza z Wierzbna Rydzyńskiego, wdowa po zmarłym Wojciechu Sokołowskim, mieczniku łęczyckim, i Łukasz Rydzyński, cześnik kaliski, w imieniu swoim oraz: Karola i Łukasza Sokołowskich, miecznika synów, kwitowali Piotra z Bnina Opalińskiego starostę międzyrzeckiego, z 1500 zł, części sumy oryginalnej 8000 zł, przez Jana Opalińskiego, wojewodę kaliskiego i Zofię z Przyjmy, małżonków, w kwestii sposobu zastawu na wsiach Łuczanów i Tarce zapisanego²⁰⁷⁵. O pełnieniu przez niego urzędu cześnika kaliskiego wspomniano jeszcze w 1676 r. (zob. pod II.B.79) i w 1677 r.²⁰⁷⁶ W 1677 r. Łukasz z Wierzbna Rydzyński, cześnik kaliski, sumę 28 tys. zł zapisaną sobie przez Andrzeja Przyjemskiego, chorążego kaliskiego na Siedmiorogowie i Cielanicach (pow. pyzdrowski), scedował synowi swemu Karolowi²⁰⁷⁷. W tym samym roku Łukasz z Wierzbna Rydzyński, cześnik kaliski z I i Samuel Arnold, rajca leszczyński z II kontraktów prolongowali dzierżawę części miasta Rydzyny i wsi Kłoda i Tarnowo do 1680 r. na sumę 4000 zł²⁰⁷⁸. W 1679 r. Łukasz z Wierzbna Rydzyński, cześnik kaliski, mianowany przez zmarłego Eliasza z Bukowca Slichtinka [Szlichtinga] opiekunem Kazimierza z Bukowca Slichtinka, syna zmarłego Bogusława, a zmarłego Eliasza nepota, zrzekł się tej opieki²⁰⁷⁹. Dnia 10 II 1682 r. Łukasz Rydzyński, cześnik kaliski, był świad-

²⁰⁷⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 1473 (Nr. 208) 1666 (f. 225), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁷¹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11630 (Rydzyzna) 1668.21/5, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁷² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3482 (Nr. 68) 1671 (f. 487), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁷³ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11634 (Rydzyzna) 1671.14/7, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Kancelista zapisał tylko pierwszą literę imienia dziecka, „G.”.

²⁰⁷⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11638 (Rydzyzna) 1675.26/2, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁷⁵ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3601 (Nr. 68) 1675 (f. 846) (f. 847), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁷⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 786 (Nr. 1428) 1677 (f. 352), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3640 (Nr. 73) 1677 (f. 33), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁷⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3645 (Nr. 73) 1677 (f. 50), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁷⁹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3744 (Nr. 73) 1679 (f. 342), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

kiem na ślubie Kazimierza Rogalińskiego i Jadwigi Rogalińskiej, 1° voto Tworzyńskiej²⁰⁸⁰. Pozostawił po sobie z żony Marianny Mączyńskiej (zob. w biogramie II.B.76) synów: Karola, Stanisława, Wojciecha, Marcina, Jana i Stefana (II.B.74–79) oraz córki: Marcjanę, Jadwigę i nieznaną z imienia (II.B.80–82)²⁰⁸¹.

II.B.56 JADWIGA

Jadwiga była najstarszą znaną córką Gabriela (II.B.38) i Zofii Latałskiej. Poślubiła Mikołaja z Pilcy Korycińskiego, kasztelana nakielskiego. Ten był już osobą zmarłą w 1662 r., kiedy to opiekunem jej małoletnich dzieci został m.in. jej brat Łukasz, zob. wyżej. W 1669 r. Jadwiga z Wierzbna Rydzyńska, wdowa po zmarłym Mikołaju z Pilcy Korycińskim, kasztelanie nakielskim, kwitowała Stanisława, syna kasztelana, dziedzica wsi Kaszew (pow. sieradzki) mocą działów braterskich z 6000 złp przez męża sobie zapisanych, co Stanisław i Krzysztof z Pilcy Korycińscy, synowie zmarłego Mikołaja, uznali kontraktem datowanym w Ochli 10 I 1668 r., obejmującym sumę 40 tys. zł²⁰⁸². W 1670 r. z okazji umowy o dożywocie swojej córki Anny została wymieniona jako osoba żyjąca²⁰⁸³.

II.B.57 TERESA

Teresa była drugą córką Gabriela (II.B.38) i Zofii Latałskiej. W 1653 r. jej filiację podano pośrednio, jako siostry rodzonej Łukasza z Wierzbna Rydzyńskiego. Określono ją jako przyszłą żonę Łukasza Naramowskiego, syna Adama²⁰⁸⁴.

II.B.58 BARBARA

Barbara była przedostatnią córką Gabriela (II.B.38) i Zofii Latałskiej. W dokumencie z 1675 r. pojawiła się Barbara z Wierzbna, siostra rodzona Łukasza z Wierzbna Rydzyńskiego, wdowa po zmarłym Wojciechu Sokołowskim, mieczniku łęczyckim²⁰⁸⁵.

²⁰⁸⁰ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 10886 (Radomicko) 1682.10/2, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁸¹ L. Preibisz znał pięciu synów (wymienił Stanisława i Wojciecha) oraz trzy córki, *idem, op. cit.*, s. 28.

²⁰⁸² Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1003 (Nr. 129) 1669 (p. 535) (p. 536), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁸³ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 4205 (Nr. 15) 1670 (f. 168v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁸⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2633 (Nr. 56) 1653 (f. 404v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁸⁵ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3601 (Nr. 68) 1675 (f. 846) (f. 847), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.59 KATARZYNA

Katarzyna urodziła się 3 XI 1624 r. Była córką Gabriela z Wierbna Rydzyńskiego i Zofii z Łabiszyna. Jej rodzicami chrzestnymi byli Łukasz Rydzyński (II.B.32) i Jadwiga Miaskowska, córka Jana²⁰⁸⁶.

II.B.60–62 TROJE DZIECI

Leon Preibisz podaje, że dzieci Gabriela i Zofii było ośmioro (urodzonych od 1622 do 1629 r.)²⁰⁸⁷.

II.B.63 PIOTR

O Piotrze, starszym (zob. wpis z 1644 r.) synu Marcina (II.B.39), wiemy niewiele. Pojawił się we wpisie z 1641 r.: Maciej Kierski, syn zmarłego Stanisława, sprzedał Piotrowi i Franciszkowi Rydzyńskim, synom zmarłego Marcina z Wierzbna Rydzyńskiego, podsędka ziemskiego wschowskiego, Prochy i Pruskowo (pow. kościański) za 24,5 tys. złp²⁰⁸⁸. W 1644 r. Marianna z Zawady, wdowa po Marcinie z Wierzbna Rydzyńskim, podsędka ziemskim wschowskim, matka i Piotr, syn, w imieniu swoim i Franciszka, syna i brata rodzonego, małoletniego, wydali dobra Prochy i Pruszkowo (pow. kościański) Marcinowi Lisieckiemu, synowi zmarłego Mikołaja, za 20 tys. złp²⁰⁸⁹. W 1649 r. jego brat, Franciszek z Wierbna Rydzyński (II.B.64), syn zmarłego Marcina Rydzyńskiego, podsędka ziemskiego wschowskiego, dla uwolnienia brata rodzonego Piotra Rydzyńskiego z niewoli „sycytyjskiej” wziął od Aleksandra Miaskowskiego 4000 zł, co mu jako dług zapisał²⁰⁹⁰. Istotny też jest wpis z 1665 r.: Franciszek Tworzyński, syn zmarłego Jana i Teresy z Wierzbna Rydzyńskich, małżonków, całe sumy: I sumę, 6000 zł, zaciągniętą u Jana Lipskiego, pisarza ziemskiego kaliskiego, przez zmarłego Franciszka Rydzyńskiego, syna zmarłego Marcina, podsędka ziemskiego wschowskiego z Mariany z Zawady zrodzonego, w imieniu swoim i matki, na uwolnienie Piotra Rydzyńskiego, brata swego z niewoli tatarskiej, następnie zapisaną sposobem zastępczym w 1654 r. na Racadowie oraz kolejne sumy – drugą, 1000 zł, do poprzedniej dodaną w 1656 r. i trzecią

²⁰⁸⁶ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 11590 (Rydzyzna) 1624.3/11, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁸⁷ L. Preibisz, *op. cit.*, s. 25.

²⁰⁸⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 990 (Nr. 1420) 1641 (f. 483), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁸⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 10591 (Nr. 1421) 1644 (f. 677), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁹⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2448 (Nr. 51) 1649 (f. 224), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

w wysokości 963 zł z racji kontraktu o Racadowo spisana w 1657 r. scedował Maciejowi Rogowskiemu i Zofii Kwiatkowskiej, małżonkom, łącznie na sumę 7963 zł²⁰⁹¹.

II.B.64 FRANCISZEK

Franciszek był młodszym dzieckiem Marcina (II.B.39). W 1653 r. Franciszek z Wierzbna Rydzyński, syn zmarłego Marcina Rydzyńskiego, podsędka ziemskiego wschowskiego, wzięwszy 600 złp od konwentu katarzynek poznańskich, zapisał tę sumę na części wsi Prochy na 7%²⁰⁹². W 1654 r. Franciszek Rydzyński, syn zmarłego Marcina Rydzyńskiego, podsędka ziemskiego wschowskiego, winien był 1600 zł Janowi Gałczyńskiemu²⁰⁹³. W tym samym roku był z kolei winny 700 zł Janowi Dąbrowskiemu²⁰⁹⁴. Franciszek z Wierbna Rydzyński był 25 III 1655 r. chrzestnym Stanisława, syna Wojciecha i Jadwigi Bączewskich²⁰⁹⁵. W 1658 r. na sejmiku deputackim w Poznaniu zapisano: „Choraągiew Franc. Rydzyńskiego miecznika kalis. świeżo zniesiona przez wroga²⁰⁹⁶”. Jednak tenże sejmik wybrał Franciszka na posła²⁰⁹⁷. W 1658 r. Franciszek Rydzyński, miecznik kaliski²⁰⁹⁸, rotmistrz Jego Królewskiej Mości, był winien 600 zł Barbarze Kitliczewnie, córce zmarłego Fabiana, pannie²⁰⁹⁹. W 1659 r. Franciszek kwitował kontrakt, znowu jako miecznik i rotmistrz²¹⁰⁰. W kościele bernardynów we Wschowie w znajduje się epitafium Franciszka, z którego wynika, że zmarł w 1659 r. Określono go tam jako miecznika kaliskiego, uczestnika walk przeciwko kozakom w Prusach i na Rusi, lat 28 (zapewne urodził się w 1631 r.)²¹⁰¹.

²⁰⁹¹ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 536 (Nr. 126) 1665 (p. 660), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 2 257 (Nr. 1066) 1653 (f. 244), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁹³ Grodzkie i ziemskie > Puzdry > Część 1 4409 (Nr. 151) 1654 (p. 203), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁹⁴ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7669 (Nr. 303) 1654 (f. 892v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁹⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11613 (Rydzyna) 1655.25/3, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁹⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 2702 (Nr. 182A) 1658 (f. 73), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁹⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 2789 (Nr. 182 C) 1658 (f. 319), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁰⁹⁸ UDR, t. I, z. 2, nr 244 (s. 51), jako miecznik kaliski wymieniony 21 VI 1657 r. i 23 VIII 1658 r., zmarł po 3 XI 1658 r.

²⁰⁹⁹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2759 (Nr. 56) 1658 (f. 695), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁰⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2840 (Nr. 56) 1659 (f. 920), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁰¹ Metrykalia > Katolickie > Część 6 38217 (Wschowa – bernardyni – Epitafia), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.65 WOJCIECH

W Zapisce Trybunału Piotrkowskiego z 1627 r. wymieniono go jako najstarszego syna Adama (II.B.40)²¹⁰².

II.B.66 ANDRZEJ

W Zapisce Trybunału Piotrkowskiego z 1627 r. wymieniono go jako młodszego syna Adama i brata Wojciecha (II.B.65)²¹⁰³.

II.B.67 TOMASZ

W Zapisce Trybunału Piotrkowskiego z 1627 r. wymieniono go jako syna Adama (zapewne ostatniego, II.B.40)²¹⁰⁴.

II.B.68 MARCIN

Z Zapiski Trybunału Piotrkowskiego z 1627 r. wynika, że Marcin był najstarszym synem Jana (II.B.44)²¹⁰⁵. Te same zapiski pod rokiem 1634 informują, że Marcin Rydzyński, określony jako sędzia surrogator grodzki wałecki, mianował plenipotentów²¹⁰⁶.

II.B.69 PIOTR

Z Zapiski Trybunału Piotrkowskiego z 1627 r. wynika, że Piotr był drugim synem Jana (II.B.44)²¹⁰⁷.

II.B.70 MIKOŁAJ

Z Zapiski Trybunału Piotrkowskiego z 1627 r. wynika, że Mikołaj był trzecim synem Jana (II.B.44)²¹⁰⁸. Z tej samej zapiski dowiadujemy się, że on miał z kolei synów Wojciecha i Marcina (II.B.83–84).

---

²¹⁰² Zap. Tryb. Piotrk. 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁰³ Zap. Tryb. Piotrk. 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁰⁴ Zap. Tryb. Piotrk. 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁰⁵ Zap. Tryb. Piotrk. 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁰⁶ Zap. Tryb. Piotrk. 494 (Nr. 29) 1634 (p. 20), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁰⁷ Zap. Tryb. Piotrk. 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁰⁸ Zap. Tryb. Piotrk. 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.71 WŁADYSŁAW

Władysław był jedynym znanym synem Andrzeja (II.B.45). Wpisy z lat 1638–1647 określały jego filiację jako syna Andrzeja. Wpis z 1653 r. informuje, że żoną Władysława była Jadwiga Zakrzewska, której był wtedy winny 15 tys. zł²¹⁰⁹. W 1638 r. Władysław z Wierbna Rydzyński, syn Andrzeja, wydał części Tworzyjanic Wielkich i Tworzyjanek Małych, kupionych [sprzeczność wpisów w księdze sądowej, wcześniej była mowa o darowiznie – T.K.] od ojca Stanisława Zakrzewskiego, syna zmarłego Jakuba z ziemi sieradzkiej, za 12 tys. zł²¹¹⁰. W tym samym roku Władysław Rydzyński, syn Andrzeja, zapisał posag 15 tys. złp na częściach wsi Jeżewo, Jawory i Wycisliwo żonie przyszłej, Jadwidze Zakrzewskiej, córce Jakuba ze zmarłej Zofii Goślińskiej²¹¹¹. W 1640 r. Władysław z Wierbna Rydzyński, syn zmarłego Andrzeja, wydał część dóbr Jeżewo zwaną „Czekanowską” (pow. rogoziński) Wojciechowi Koszutskiemu, synowi Andrzeja, za 5800 złp, co potwierdziła żona Jadwiga Zakrzewska²¹¹². W 1641 r. Władysław z Wierbna Rydzyński, syn zmarłego Andrzeja, sprzedał części wsi Tworzyanice Wielkie i Małe (pow. kościański) Stanisławowi Pruszkowi Bieniewskiemu za 17 tys. złp²¹¹³. Rok później Władysław Rydzyński, syn zmarłego Andrzeja, wydał część Wycisłowa w pow. kościańskim wspomnianemu już Wojciechowi Koszutskiemu za 3000 złp²¹¹⁴. W 1644 r. Władysław Rydzyński wydał wieś Czarnotki i części w Kępie (pow. rogoziński) Marcinowi Głoskowskiemu za 26 tys. złp²¹¹⁵. W tym samym roku Władysław Rydzyński, syn zmarłego Andrzeja Rydzyńskiego, całą wieś Czarnotki Agnieszce z Złotkowa, wdowie po Wojciechu Rydzyńskim [swojej babce?], zastawił za 8050 złp²¹¹⁶. W 1645 r. Władysław Rydzyński, syn zmarłego Andrzeja, sprzedał Czarnotki, Ociosnę, połowę Kempy Wielkiej osiedlonej w pow. pyzdrowskim i pustki: Hechły, połowę Kaszewa, Zajezierce, Zdun z jeziorem i jeziora Wier i Przewoz w Kempie Marcinowi Głoskowskiemu, synowi Jakuba, za 55 tys. złp²¹¹⁷.

²¹⁰⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7632 (Nr. 303) 1653(f. 784v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 9389 (Nr. 1419) 1638 (f. 428), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 1016 (Nr. 207) 1638 (f. 123), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 9827 (Nr. 1420) 1640 (f. 127), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 10040 (Nr. 1420) 1641 (f. 594), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 10265 (Nr. 1420) 1642 (f. 1133v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 10700 (Nr. 1421) 1644 (f. 936v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹⁶ Zap. Tryb. Piotrk. 727 (Nr. 29) 1644 (p. 2024), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 6271 (Nr. 1422) 1645 (f. 46v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

W 1647 r. Władysław Rydzyński, syn zmarłego Andrzeja, zbył części dziedziczne wsi Jeżewo kupione od Łukasza Rydzyńskiego (II.B.55) i wieś Wycisłowo (pow. kościański) Andrzejowi Włostowskiemu, synowi Macieja, za 6000 złp²¹¹⁸. W 1653 r. Władysław Rydzyński wydał część Jeżewa (pow. kościański) kupioną od Łukasza Rydzyńskiego (II.B.55) Mariannie Kaniewskiej, wdowie po zmarłym Walentynie Klichowskim, a ówczasie żonie Aleksandra Przedzyńskiego, za 3000 zł²¹¹⁹. W 1654 r. Władysław Rydzyński, syn zmarłego Andrzeja, wydał części wsi Jeżewo i Wycisłowo (pow. kościański) kupione od Łukasza Rozdrażewskiego Stefanowi Łackiemu, chorążemu poznańskiemu, za 1200 złp [szwagrowi], a wieś Gadowo (pow. koniński) Stefanowi Jabłkowskiemu i Ludmile Gulczewskiej, małżonkom, za 1500 złp, którą sumę owi małżonkowie mieli zastawić na wsi Dąbrówka (pow. gostyński)²¹²⁰. Władysław pozostawił synów: Macieja, Jana i Franciszka (II.B.85–87) oraz zapewne córkę Mariannę (II.B.88). Z zapiski z 1661 r. wynika, że Władysław zmarł przed tą datą i był dwukrotnie żonaty, a wymieniona tam Katarzyna Cielecka, wdowa po Władysławie, po jego śmierci powtórnie wyszła za mąż za Aleksandra Kułakowicza; była macochą synów Władysława²¹²¹.

II.B.72 ZOFIA

O filiacji Zofii dowiadujemy się z wpisu z 1680 r.: Zofia z Wierzbna [Rydzyńska], wdowa po zmarłym Janie z Wyszyny Grodzieckim, powtórnie po Stefanie Łackim [chorążym poznańskim], ówczasie 3° voto żona Krzysztofa Złotnickiego, scedowała obecnemu mężowi w towarzystwie Franciszka Rydzyńskiego, bratanka swego (II.B.88) [co rozstrzyga, że była córką Andrzeja (II.B.45)] poddanych pewnych ze wsi Rudniki w pow. wieluńskim wobec skasowania swych praw na tej wsi na rzecz spadkobierców, w tym zmarłego Jana z Wyszyny Grodzieckiego²¹²². W 1649 r. Stefan Łacki, chorąży poznański, syn Piotra, zapisał posag 10 tys. złp na połowie Dąbrówki (pow. poznański) swej żonie Zofii z Wierzbna [Rydzyńskiej], wdowie po Janie Grodzieckim²¹²³. W 1661 r. Zofia z Wierzbna Rydzyńska, wdowa po zmarłym Janie Grodzieckim, 2° voto po zmarłym Stefanie z Chraplewa Łackim, chorążym poznańskim, zapisała dług 250 złp małżonkom:

²¹¹⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 10901 (Nr. 1423) 1647 (f. 337), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹¹⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7598 (Nr. 303) 1653 (f. 703), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹²⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 11376 (I. P. 1067 X) 1654 (f. 420v) (f. 421), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹²¹ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 1 5384 (Nr. 153) 1661 (p. 16), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹²² Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1687 (Nr. 140) 1680 (f. 19v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹²³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 155 (Nr. 1424) 1649 (f. 342) (346v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Krzysztofowi Bojanowskiemu i Katarzynie Korzbokównie Łackiej²¹²⁴. W 1670 r. Zofia z Wierzbna Rydzyńska, wdowa po zmarłym Janie z Wyszyń Grodzieckim, po Stefanie Łackim, chorążym poznańskim, 3° voto żona Krzysztofa-Tyburcego Złotnickiego, nabyła za 20 tys. zł wsie Włościejewki i Międzyborz osiedlony i Dambroszyn pusty (pow. kościański) od Chryzostoma Jarochońskiego, syna Wojciecha, sędziego ziemskiego wschowskiego²¹²⁵. Warto też zwrócić uwagę na kolejny wpis z tego samego roku: Chryzostom Jarachowski, syn Wojciecha, sędzia ziemski wschowski, żonie Mariannie Kręskiej, córce zmarłego Cypriana z Anny-Katarzyny Kleystówny, po skasowaniu oprawy na wsiach Włościejewki, Międzyborz osiedlony i Dambroszyn pusty sprzedanych dziś przez zeznającego Zofii z Wierzbna Rydzyńskiej, żonie Krzysztofa-Tyburcego Złotnickiego, zapisał jej [tj. żonie] na połowie dóbr posag 10 tys. zł²¹²⁶. Zofia żyła jeszcze w 1675 r., co wynika z następującego wpisu: Zofia z Wierzbna Rydzyńska, wdowa po zmarłym Janie Grodzieckim i po zmarłym Stefanie Łanckim, chorążym poznańskim, obecnie żona Krzysztofa Złotnickiego, w towarzystwie syna Jana Łackiego, wsie Włościejewki i Międzyborze osiedlone w pow. kościańskim sprzedała Wojciechowi z Radolina Radolińskiemu, synowi Andrzeja, kasztelana krzywińskiego, za 18 tys. zł. Krzysztof-Tyburcy Złotnicki, syn zmarłego Tyburcego, chorąży kaliski, po skasowaniu oprawy na tych wsiach sumę 5500 zł z ceny tych dóbr zapisał żonie na połowie dóbr jako posag²¹²⁷.

II.B.73 JAKUB

Jakub jest jedynym Rydzyńskim noszącym to imię. Jak zaświadcza Zapiski Trybunału Piotrkowskiego z 1627 r., był on synem Macieja (II.B.49)²¹²⁸.

POKOLENIE XXI

II.B.74 KAROL GABRIEL (MAKSYMILIAN-KAROL)

Karol Gabriel był najstarszym synem Łukasza (II.B.55). Karol Gabriel, syn Łukasza z Wierzbna i Marianny, małżonków Rydzyńskich, urodził się 23 XI 1653 r. w Rydzyńcu. Jego rodzicami chrzestnymi zostali Franciszek z Wierzbna Rydzyński (II.B.64) i Jadwiga

²¹²⁴ Grodzkie i ziemskie > Konin 9508 (Nr. 58) 1661 (f. 78), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹²⁵ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 4182 (Nr. 15) 1670 (f. 95v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹²⁶ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 4196 (Nr. 15) 1670 (f. 131), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹²⁷ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 4305 (Nr. 15) 1675 (f. 444v) (f. 448), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹²⁸ Zapiski Trybunału Piotrkowskiego 350 (Nr. 28b) 1627 (p. 1647), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

z Wierzbna Korycińska, kasztelanowa nakielska (II.B.56)²¹²⁹. O jego stosunkach rodzinnych dowiadujemy się z wpisu z 1677 r.: Karol z Werbna Rydzyński, syn Łukasza Rydzyńskiego, cześnika kaliskiego, wypełnił zobowiązania dane Annie z Choyna, wdowie po Władysławie Rogalińskim, kasztelanie nakielskim i opiekunom jej dzieci, i żonie swej przyszłej, Jadwidze Rogalińskiej, jej córce, zapisując posag 10 tys. złp²¹³⁰. Istnieje prawdopodobieństwo, że następnie Karol Gabriel pełnił urząd stolnika kaliskiego, bo jakiś Rydzyński na tej funkcji był 20 II 1673 r. świadkiem na ślubie Damiana Szachnowskiego, sługi Franciszka Sokołowskiego, dziedzica w Ptaszkowie z Jadwigą Sadłowską, „sługą pani”²¹³¹. Dnia 7 VI 1677 r. w poznańskim urzędzie grodzkim Karol Rydzyński, syn Łukasza Rydzyńskiego, kwitował Annę z Choyna, wdowę po Władysławie Rogalińskim, kasztelanie nakielskim, z 5000 [zł?] przez tę kasztelanową w kontrakcie spisanych w Golejewku, zapisanych z miłości macierzystej względem panny Jadwigi Rogalińskiej, córki swej, a żony przyszłej [Karola]²¹³². Ślub Karola Rydzyńskiego i Jadwigi Rogalińskiej, kasztelanki nakielskiej, miał miejsce w Golejewku 14 XI 1677 r.²¹³³ W 1680 r. Karol Rydzyński, syn Łukasza, cześnika kaliskiego, odebrał 5000 zł od Mikołaja Rogalińskiego i tę sumę żonie swej, Jadwidze Rogalińskiej, córce zmarłego Władysława, kasztelana nakielskiego z Anny Choińskiej oprawił na poczet posagu²¹³⁴. Dnia 10 X 1682 r. Karol Rydzyński, arendarz chojnicki i jego teściowa, Anna Rogalińska, kasztelanowa nakielska byli świadkami na ślubie Franciszka Wiecheckiego i Teresy w Golejewku²¹³⁵.

Karol Gabriel kilkakrotnie jest wymieniany jako cześnik ziemski kaliski²¹³⁶. W 1685 r. Karol Rydzyński, cześnik kaliski i ks. Jan Rydzyński, kanonik gnieźnieński i poznański w imieniu swoim oraz Wojciecha i ks. Stefana jezuitę (S.J.), braci swych rodzonych, sprzedali dobra dziedziczne: wieś Kąkolew w pow. kościańskim bratu rodzoneму Stanisławowi za 46 tys. zł²¹³⁷. W tym samym roku Karol z Wierbna Rydzyński, cze-

²¹²⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11611 (Rydzyzna) 1653.23/11, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹³⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 786 (Nr. 1428) 1677 (f. 352), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹³¹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 10792 (Ptaszkowo) 1673.20/II, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹³² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 1309 (Nr. 182) 1752 1677 (k. 32v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹³³ Metrykalia > Katolickie > Część 1 3261 (Golejewko) 1677.14/XI, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹³⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 13330 (Nr. 1102 VI) 1680 (f. 57v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹³⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 1 3219 (Golejewko) 1682.10/X, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹³⁶ UDR, t. I, z. 2, nr 157 (s. 50), wymieniany między 5 XI 1685 r. a 31 VIII 1701 r. Ze spisu treści wynika, jakoby miał być potem archidiakonem poznańskim, ale to nieporozumienie, zob. II.B.63.

²¹³⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 13566 (Nr. 1110 VIII) 1685 (f. 36), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

śnik kaliski, winien był 10 tys. zł Adamowi Mycielskiemu, synowi Mikołaja, wojskiego kaliskiego²¹³⁸. W 1686 r. Anna Choińska, wdowa po Władysławie Rogalińskim, kasztelanie nakielskim, zawarła z Karolem kontrakt na sumę 20 tys. zł²¹³⁹. W 1687 r. Karol z Wierzbna Rydzyński, cześnik kaliski, pojawił się jako dzierżawca części wsi Kuczyna pow. kościańskim²¹⁴⁰. Począwszy od 1698 r. Karol występował z różnymi tytułami urzędniczymi. W 1698 r. Karol z Werbna Rydzyński, cześnik kaliski, sędzia grodzki i podstarości poznański, syn zmarłego Łukasza, cześnika kaliskiego, ze zmarłej Marianny Mączyńskiej, dziedzic Czeluścina osiedlonego i Pasierbic pustek, sprzedał dobra Czeluścina i Pasierbice w pow. pyzdrowskim Stanisławowi Leszczyńskiemu, podczaszemu koronnemu [wkrótce królowi Polski], za 62,26 tys. zł²¹⁴¹. W 1699 r. Karol z Werbna Rydzyński, cześnik ziemski kaliski i sędzia surrogator grodzki poznański, kwitował Rafała Leszczyńskiego, wojewodę łęczyckiego, a zarazem starostę generalnego Wielkopolski²¹⁴². Wpis z 1700 r. informuje, że Karol z Werbna Rydzyński, cześnik kaliski, sędzia surrogator grodzki i podstarości poznański jako stryj rodzony i opiekun Gabriela z Wierzbna Rydzyńskiego (II.B.90), syna zmarłego Stanisława, łowczego wschowskiego (II.B.75), obecnie małoletniego, kwitował Stanisława Karśnickiego, dziedzica Koronowa z 1000 zł, które zapisał łowczemu w 1698 r.²¹⁴³ W 1701 r. Karol z Werbna Rydzyński jako cześnik kaliski i sędzia surrogator grodzki poznański wystąpił z kontradykcją sprzedaży wsi: Komona, Chwałowa, Rudy i Paruchowa w pow. pyzdrowskim²¹⁴⁴. W tym samym roku Karol nazwany Maksymilianem-Karolem z Werbna Rydzyńskim jako cześnik kaliski, sędzia grodzki i podstarości poznański oraz Prokop Lipski, pisarz grodzki poznański, kwitowali Jana z Dobiejewa Dobiejewskiego, syna Wojciecha²¹⁴⁵. Po raz kolejny w 1701 r. Karol z Werbna Rydzyński, cześnik kaliski, sędzia surrogator grodzki poznański kwitował Rafała Leszczyńskiego, wojewodę łęczyckiego, z 62 tys. zł z ceny części dóbr Rydzyna, Kłoda, Tarnowa należnych zmarłemu ks. Janowi Rydzyńskiemu, archidiakonowi śrem-

²¹³⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3903 (Nr. 76) 1685 (f. 16v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹³⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 87 (Nr. 1111 I) 1686 (f. 74v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Jako cześnik figuruje też w innym wpisie: 190 (Nr. 1111 II) 1686 (f. 56)

²¹⁴⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1209 (Nr. 1113 IV) 1687 (f. 39), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁴¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 14454 (Nr. 1135 X) 1698 (f. 71v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁴² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 14522 (Nr. 1136 II) 1699 (f. 47), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁴³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1580 (Nr. 1139 X) 1700 (f. 91) (f. 91v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁴⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 2067 (Nr. 1140 I) 1701 (f. 161v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁴⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 2093 (Nr. 1140 II) 1701 (f. 3), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

skiemu i kanonikowi gnieźnieńskiemu, na Przybyszewie i Ogrodach w związku z zastrzeżonym zapisem²¹⁴⁶. Jeszcze raz w 1701 r. Karol z Werbna Rydzyński, cześnik ziemski kaliski i sędzia surrogator grodzki poznański, sprzedał dobra dziedziczne Komorze, Ruda, Chwałowo i Paruchowo w pow. pyzdrowskim Janowi Dobiejewskiemu, synowi zmarłego Wojciecha, za 157 tys. złp²¹⁴⁷. Jeden z wpisów z 1701 r. musiał być utworzony po 11 VIII, kiedy to Karol z Werbna Rydzyński, cześnik ziemski kaliski, sędzia surrogator grodzki poznański za konsensusem króla Augusta II z 11 VIII 1701 r. dożywocie na wsi królewskiej Szemborowo w pow. pyzdrowskim scedował Piotrowi Tomickiemu i jego żonie Katarzynie Przybyszewskiej²¹⁴⁸. Dnia 26 IX 1701 r. Karol był świadkiem na ślubie Franciszka Zakrzewskiego i Anny Rogalińskiej²¹⁴⁹. Pozostawił córkę Teresę (II.B.89). Kilkakrotnie wymieniono go jako Józefa. O tym, że był to Karol, rozstrzyga dziedziczenie dóbr Chojna, które otrzymał po ślubie z Jadwigą Rogalińską. Dnia 28 VIII [brak daty rocznej] w księdze parafialnej z Golejewka odnotowano fakt, że był on chrzestnym Franciszki Florentyny, córki Józefa Zbijewskiego²¹⁵⁰. W roku śmierci (1709) Józef [Karol?] z Werbna Rydzyński, dziedzic części dóbr Chojna Wielka, na części zwanej „Mislachowska” tej wsi zapisał 2000 talarów kongregacji filipinów gostyńskich²¹⁵¹. Józef Rydzyński zmarł 22 VI 1709 r. w Golejewku²¹⁵².

II.B.75 STANISŁAW

Stanisław był drugim synem Łukasza (II.B.55). Pełnił urząd łowczego wschowskiego od 1695 r.: Stanisław z Werbna Rydzyński mianowany łowczym wschowskim po śmierci 27 III 1695 r. zmarłego Rafała Tworzyjańskiego²¹⁵³. Filiację Stanisława podaje

²¹⁴⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 2138 (Nr. 1140 II) 1701 (f. 49), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁴⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5885 (Nr. 1141 VII) 1701 (f. 1), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁴⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 2319 (Nr. 1140 IV) 1701 (f. 81v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁴⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 1 3266 (Golejewko) 1701.26/IX, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁵⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 1 3240 (Golejewko) 28.VIII. (Ostrobótki), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁵¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 4370 (Nr. 77 VII) 1709 (f. 4v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁵² Metrykalia > Katolickie > Część 1 3291 (Golejewko) 1709.22/VI. +, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁵³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 276 (Nr. 157) 1695 (k. 86), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Por. UDR, t. I, z. 2, nr 1231 (s. 170), podano daty: 27 III 1695 r. – 27 VI 1697 r. (zob. VL, t. V, Petersburg 1860, s. 447 [w dawnym wyd. s. 888]), zmarł po 6 V 1699 r. Wraz z bratem Wojciechem 19 VIII 1693 r. zbyli za 50 tys. zł dobra rydzyńskie Rafałowi Leszczyńskiemu, L. Preibisz, *op. cit.*, s. 28.

wpis z 1687 r.: Stanisław Rydzyński, syn zmarłego Łukasza, cześnika kaliskiego²¹⁵⁴. O matce zaś czytamy we wpisie z 1694 r.: Stanisław z Werbna Rydzyński, syn Łukasza z Marianny Mączyńskiej, w imieniu swoim i synów swych, Łukasza i Gabriela z Konstancji Korycińskiej, córki Stanisława z Pilcy Korycińskiego, kasztelana bieckiego, syna Mikołaja oraz Katarzyny, tegoż Mikołaja córki, żony Kazimierza Macieja Szuckiego, czyli ciotki żony Stanisława, wraz z Krzysztofem Korycińskim, bratem swym rodzonym, po bezpotomnej śmierci Katarzyny Korycińskiej, 2° voto Szuckiej, też Konstancja Rydzyńska i jej brat Krzysztof stali się jedynymi spadkobiercami ciotki Szuckiej²¹⁵⁵. Konstancja Korycińska była jednak tylko pierwszą żoną Stanisława, musiała nie żyć już w 1694 r., bo wtedy właśnie figuruje w dokumentach jego druga żona, Teresa Kwilecka, córka Hieronima: Stanisław Rydzyński, syn zmarłego Łukasza Rydzyńskiego, cześnika kaliskiego, w imieniu swoim i Teresy Kwileckiej, żony swej, córki zmarłego Hieronima Kwileckiego i Krystyny Mieszkowskiej, kwitował Antoniego z Pogorzeli Bułakowskiego, syna Andrzeja z Anny Kierskiej z 11,7 tys. złp przez Bułakowskiego żonie swej jako pannie zapisanych. Wymieniony został tam Adam Kwilecki, jej stryj i opiekun²¹⁵⁶. Warto zwrócić też uwagę na wpis z 1703 r.: Wojciech z Werbna Rydzyński, cześnik kaliski, kwitował Gabriela ze zmarłej Konstancji Korycińskiej, pierwszej żony zmarłego Stanisława z Werbna Rydzyńskiego, łowczego wschowskiego, brata rodzonego, oraz Marianę i Teofilę z Teresy z Kwilcza Kwileckiej, drugiej żony Stanisława, pupilów swych, z 10 tys. złp zapisanych sobie przez ich ojca²¹⁵⁷. O stosunkach rodzinnych Stanisława informował w 1706 r. jego młodszy brat, Wojciech z Werbna Rydzyński, cześnik kaliski, w imieniu swoim i Antoniego Romiejewskiego jako współprawiający Marianny i Teofili Rydzyńskich, córek zmarłego już Stanisława Rydzyńskiego, łowczego wschowskiego, ze zmarłej Teresy Kwileckiej z Morkowa w ziemi wschowskiej dziedziczek po matce, w imieniu swoim i tych bratanic z I kontradykcji i Jan z Więck. Zebrzydowski, starosta rogoziński, kapitan Jego Królewskiej Mości z II kontradykcji, dzierżawca Morkowa²¹⁵⁸. Dnia 2 I 1690 r. Stanisław Rydzyński był świadkiem na ślubie w dworze Kucz-kowskim, który zawarli NN [brak we wpisie] i Anna Kuczowska²¹⁵⁹. Pozostawił synów:

²¹⁵⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1352 (Nr. 1113 VI) 1687 (f. 741), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁵⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 3973 (Nr. 1127 VI) 1694 (f. 19v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁵⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 4068 (Nr. 1127 VIII) 1694 (f. 59v) (f. 63), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. O dożywociu Teresy Kwileckiej zob. 4293 (Nr. 1128 XIII) 1694 (f. 2).

²¹⁵⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6158 (Nr. 1143 I) 1703 (f. 12v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁵⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 4477 (Nr. 1144) 1706 (f. 136v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁵⁹ Metrykalnia > Katolickie > Część 1 6099 (Kuczów) 1690.2/I., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Gabriela, Łukasza i Karola z Konstancji Korycińskiej (II.B.90–92) oraz córki: Mariannę i Teofilę z Teresy Kwileckiej (II.B.93–94).

II.B.76 WOJCIECH

Wojciech był trzecim synem Łukasza (II.B.55). O jego małżeństwie informuje wpis z 1698 r.: Wojciech z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Łukasza, cześnika kaliskiego ze zmarłej Marianny Mączyńskiej, żonie Jadwidze Manieckiej, córce Sebastiana ze zmarłej Aleksandry Niezychowskiej, zapisał sumę 40 tys. złp i wiano²¹⁶⁰. Pozostawił po sobie synów: Jana i Mikołaja (II.B.95–96). Poślubił Helenę [C]Hoińską 13 II 1703 r. w Czempinie²¹⁶¹. Jego druga żona pojawia się ponownie 20 V 1704 r. Wtedy to Wojciech Rydzyński, cześnik kaliski²¹⁶² i Helena z Choińskich Rydzyńska byli rodzicami chrzestnymi syna jego kuzynki Teresy (II.B.89)²¹⁶³. Trzecią żoną Wojciecha była Anna Proska. Zostało to poświadczone 21 VI 1716 r., gdy wraz z drugim mężem ks. Korybutem-Woronieckim, określonym jako kasztelan łędzki, zostali rodzicami chrzestnymi kolejnego syna ww. Teresy²¹⁶⁴. Z trzeciego małżeństwa pochodzili: Konstanty Józef, Teresa i Józefina oraz Helena (II.B.97–100).

W 1695 r. Wojciech z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Łukasza z Werbna Rydzyńskiego, dopełnił zobowiązania danego swym braciom i całe części dziedziczne z działów braterskich w połowie wsi Kąkolewa w pow. kościańskim sprzedał Stanisławowi z Werbna Rydzyńskiemu, łowczemu wschowskiemu, bratu swemu, za 12 tys. złp²¹⁶⁵. W 1696 r. Wojciech z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Łukasza, cześnika kaliskiego, wedle zobowiązania z 1693 r. część swoją dziedziczną z działu z ks. Janem, archidiaconem śremskim, kanonikiem gnieźnieńskim i poznańskim, proboszczem wschowskim i Karolem, cześnikiem kaliskim i poznańskim, sędzią surrogatem grodzkim poznańskim i Stanisławem, łowczym wschowskim, braćmi swymi rodzonymi w mieście Rydzyna i wsiach Kłoda i Tarnowa, pow. kościański, sprzedał za 37,5 tys. zł Rafałowi Leszczyńskiemu, wojewodzie łęczyckiemu i staroście generalnemu Wielkopolski²¹⁶⁶. W 1700 r.

²¹⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 14426 (Nr. 1135 IX) 1698 (f. 1), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁶¹ Metrykalnia > Katolickie > Część 1 127 (Czempin) 1703.13/2, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Wojciecha nazwano Józefem.

²¹⁶² UDR, t. I, z. 2, nr 158 (s. 60), podano datę 18 X 1702 r. i awans 28 II 1720 r. na kasztelana łędzkiego (nr 596, s. 98), zmarł 5 II 1733 r., pochowany został w farze w Poznaniu.

²¹⁶³ Metrykalnia > Katolickie > Część 1 1815 (Chodzież) 1704.20/5. (Strzelce), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁶⁴ Metrykalnia > Katolickie > Część 1 1837 (Chodzież) 1716.21/6. (Strzelce), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁶⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 14065 (Nr. 1130 XI) 1695 (f. 40), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁶⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 14197 (Nr. 1131 II) 1696 (f. 84), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Wojciech z Wierzbna Rydzyński, określony jako syn zmarłego Łukasza, dziedzic Wełny z przyległościami w pow. poznańskim dla ulepszenia nowej kaplicy fundacji Rydzyńskich erygowanej w Kłodnie dla utrzymania kapelana i altarysty zapisał 2000 złp na Wełnie, czynsz roczny 140 złp²¹⁶⁷. Znacznie istotniejszy jest wpis z 4 VIII 1700 r., który był oblatowaniem kontraktu nabycia przez Wojciecha z Werbna Rydzyńskiego miasta Swarzędza (*sive* Grzymałowa) i wsi: Jasienie, Zalasowo, Gruszczyn i Garby za ogromną sumę 315,6 tys. złp od Jerzego na Swarzędzu Unruga, podstolego poznańskiego, sędziego deputata do Trybunału Koronnego. Przy okazji można się dowiedzieć, że żoną Wojciecha była Jadwiga Manicka, córka Sebastiana²¹⁶⁸. Ta ostatnia pojawia się także w innym wpisie z tego roku: Wojciech z Werbna Rydzyński jako syn Łukasza, cześnika kaliskiego, dziedzic wsi Wełna, Grudna, Parkowo występował w imieniu swoim i żony Jadwigi Manickiej²¹⁶⁹. Koligacje rodzinne dokładniej przedstawia kolejny wpis z 1700 r.: Wojciech z Werbna Rydzyński, dziedzic wsi Wełna, Parkowo, Grudno, syn zmarłego Łukasza, cześnika kaliskiego z Marianny Mączyńskiej z I dożywocia i Jadwiga Manicka, córka Sebastiana ze zmarłej Aleksandry Nieżychowskiej z II małżeńskiego dożywocia²¹⁷⁰. W 1701 r. Wojciech z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Łukasza, cześnika kaliskiego, kwitował Annę Magdalenę Rotemberkównę, wdowę po Kasprze Samuelu Brudzewskim oraz Zygmunta i Aleksandra Brudzewskich, jej synów z 600 złp zapisanych przez zmarłego ich ojca w 1693 r. zmarłemu Sebastianowi Manickiemu, dziadkowi aktora, czyli powoda²¹⁷¹. Dnia 2 III 1702 r. Wojciech z Wierzbna Rydzyński był chrzestnym Wojciecha Walentyna, syna Kazimierza i Barbary Dąbrowskich²¹⁷². Dnia 10 IX 1705 r. Wojciech Rydzyński, cześnik kaliski, był świadkiem na ślubie Mikołaja Zebrzydowskiego, starosty rogozińskiego, z Anną Tomicką²¹⁷³. Kolejna wzmianka dotycząca Wojciecha pochodzi z 1706 r., był wtedy opiekunem córek zmarłego brata Stanisława (zob. wyżej). Dnia 18 IX 1707 r. Wojciech Rydzyński, cześnik kaliski, został chrzestnym Adriana Michała, syna Francisz-

²¹⁶⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1460 (Nr. 1139 IX) 1700 (f. 32), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁶⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1534 (Nr. 1139 X) 1700 (f. 1) (f. 1v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Ponadto: Zap. Tryb. Piotrk. 35 (Nr. 38) 1701: „Wojciech Rydzyński kwituje Jerzego Unruga podstolego poznań. z kompromisu z racji sprzedaży m. Swarzędza i wsi przyl. w Pozn. 1700. 15/VIII s. II. 315. 600 złp” (f. 515).

²¹⁶⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1606 (Nr. 1139 X) 1700 (f. 136v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1922 (Nr. 1139 XIII) 1700 (f. 149) (f. 149v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5951 (Nr. 1145 X) 1701 (f. 36v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷² Metrykalia > Katolickie > Część 2 12486 (Smogulec)13299 (Szamotuły) 1702.2/3. (Szamotuły), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷³ Metrykalia > Katolickie > Część 6 36688 (Skoki) 1705.10/9. (Budziszewo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

ka i Marianny Dobiejowskich²¹⁷⁴. Dnia 28 XI tamtego roku ponownie został chrzestnym, tym razem Karola Klemensa Andrzeja, syna Jana i Katarzyny Zebrzydowskich, starostwa rogozińskich. Matką chrzestną była zaś Teresa (II.B.89)²¹⁷⁵. W dokumencie z 1713 r. wymieniono: Wojciecha z Werbna Rydzyńskiego, cześnika kaliskiego, sędziego surrogata grodzkiego poznańskiego, brata rodzonego zmarłego ks. Karola Rydzyńskiego, opata przemęckiego [jest to pomyłka, bo rzeczywisty brat Wojciecha o tym imieniu to inny Karol (II.B.74), a ten to kolejne dziecko Stanisława (II.B.75), zresztą ten dokument wymieniał wszystkie pozostałe dzieci Stanisława, zob. niżej]²¹⁷⁶. Dnia 22 XI 1716 r. Wojciech Rydzyński określony jako cześnik kaliski został chrzestnym [swojej siostrzenicy] Izabeli Barbary Rozalii Róży, córki Antoniego Mycielskiego, chorążego łączyckiego²¹⁷⁷. W 1718 r. określono Wojciecha Rydzyńskiego, cześnika kaliskiego, dziedzicem dóbr Rambczyn i Zamysłowo pustki²¹⁷⁸. Dnia 20 II 1721 r. Wojciech Rydzyński, kasztelan łądzki, był świadkiem na ślubie Michała Gumińskiego z Katarzyną Mężyńską²¹⁷⁹. W 1722 r. Wojciech z Werbna Rydzyński określony jako kasztelan łądzki zastawił wieś dziedziczną Parkowo (pow. poznański) na jeden rok za 14 tys. złp Marcinowi Kościelskiemu, synowi Władysława²¹⁸⁰. W 1723 r. Wojciech z Werbna Rydzyński, kasztelan łądzki i Marcjanna z Rydzyńskich, żona Antoniego Mycielskiego, starosty wschowskiego [niewątpliwie siostry Jadwigi (II.B.81)] z I i Stanisław Łochocki, chorąży ziemski dobrzyński, sędzia deputat na Trybunał Koronny z ziemi dobrzyńskiej, w imieniu swoim i Stefana, kasztelana dobrzyńskiego, ojca swego z II, kontrakt małżeński między Stanisławem Łochockim chorążym i Teofilą Rydzyńską łowczanką wschowską, kasztelana łądzkiego bratanicą, 31 VII 1723 r. w mieście Grzymiszew spisali na sumę 100 tys. złp²¹⁸¹. Dnia 1 I 1724 r. Wojciech wraz z Teresą Woroniecką, starościna średzką (II.B.89), byli chrzestnymi Tomasza, syna Marcina Kandowskiego [?] ²¹⁸². Ostatni wpis, w którym poja-

²¹⁷⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11248 (Rogoźno) 1707.18/9. (Runowo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11249 (Rogoźno) 1707.28/11, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷⁶ Zap. Tryb. Piotrk. 175 (Nr. 39) 1713, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 2 7831 (Mórkowo) 1716.22/XI, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷⁸ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 11284 (Nr. 93) 1718 (f. 347v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁷⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11281 (Rogoźno) 1721.20/2. (Wełna), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁸⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5179 (Nr. 1189) 1722 (f. 41v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁸¹ Grodzkie i ziemskie > Konin 12804 (Nr. 75) 1723 (f. 389v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁸² Metrykalia > Katolickie > Część 2 9621 (Parkowo) 1724.1/I, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

wia się Wojciech, pochodzi z 2 V 1725 r.: Wojciech Rydzyński, kasztelan łędzki, był świadkiem na ślubie Franciszka Koszuckiego i Virtuozy Anny Bułakowskiej²¹⁸³.

II.B.77 MARCIN

Marcin, syn Łukasza z Wierbna (II.C.55) i Marianny Rydzyńskich przyszedł na świat w Rydzynie 7 I 1658 r. Ponieważ jest to jedyna wzmianka o nim, można wnioskować, że zmarł w bardzo młodym wieku²¹⁸⁴.

II.B.78 JAN

W dokumencie z 1685 r. pojawił się ks. Jan Rydzyński, kanonik gnieźnieński i poznański, w towarzystwie wszystkich pozostałych synów Łukasza (II.B.55)²¹⁸⁵. Dnia 24 I 1686 r. ks. Jan Rydzyński, kanonik gnieźnieński i poznański, spisał umowę w Izdebnie z Teofilą z Goraja, wdową po Władysławie z Nagłowic Reyu, wojewodzie lubelskim, drugą żoną Andrzeja Fredry, kasztelana lwowskiego, w sprawie dzierżawy dóbr Przeclaw, Pustków, Pełczyska i Kozy²¹⁸⁶. W 1696 r. określono go jako ks. Jana, archidiakona śremskiego, kanonika gnieźnieńskiego i poznańskiego oraz proboszcza wschowskiego (zob. wyżej w II.B.76).

II.B.79 STEFAN

W dokumencie z 1685 r. pojawił się ks. Stefan Rydzyński, jezuita (S.J.), w towarzystwie wszystkich pozostałych synów Łukasza (II.B.55)²¹⁸⁷.

II.B.80 MARCJANNA

W 1723 r. Marcjanna z Rydzyńskich, żona Antoniego Mycielskiego, starosty wschowskiego [niewątpliwie córka Łukasza z Wierbna Rydzyńskiego, cześnika kaliskiego (II.B.55)], poświadczyła umowę ślubną bratanicy Teofili (II.B.94)²¹⁸⁸.

---

²¹⁸³ Metrykalnia > Katolickie > Część 5 31425 (Poznań – Św. Maria Magdalena) 1725.2/5, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁸⁴ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 11618 (Rydzyna) 1658.7/1, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁸⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 13566 (Nr. 1110 VIII) 1685 (f. 36), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁸⁶ Zap. Tryb. Piotrk. 1375 (Nr. 34) 1686 24/I (p. 291), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁸⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 13566 (Nr. 1110 VIII) 1685 (f. 36), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁸⁸ Grodzkie i ziemskie > Konin 12804 (Nr. 75) 1723 (f. 389v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.81 JADWIGA

Jadwiga, córka Łukasza z Wierzbna Rydzyńskiego, cześnika kaliskiego, jest wspomniana w dokumencie z 1676 r., gdy jej ojciec zapisał na części miasta Rydzyny i wsi Kłoda i Tarnowa (pow. poznański) 3000 złp jako posag za zakonnicę Jadwigę, swoją córkę, z okazji przyjęcia jej do Zgromadzenia Sióstr św. Katarzyny Dziewicy i Męczennicy w Poznaniu²¹⁸⁹.

II.B.82 NN (CÓRKA)

Leon Preibisz podaje, że były trzy córki Łukasza (II.B.55)²¹⁹⁰.

II.B.83–84 WOJCIECH I MARCIN

Byli to synowie Mikołaja (zob. wyżej w II.B.70).

II.B.85 MACIEJ

Maciej Rydzyński był niewątpliwie najstarszym synem Władysława (II.B.71); jego filiacja nie budzi wątpliwości, potwierdza ją wpis z 1661 r.: Maciej Rydzyński, syn zmarłego Władysława, w imieniu swoim oraz Franciszka i Jana Rydzyńskich, braci swych rodzonych i Katarzyny Cieleckiej, wdowy po zmarłym Władysławie Rydzyńskim, obecnie 2° voto żony Aleksandra Kułakowicza, macochy swej, kwitował Wojciecha Kurnatowskiego z 14 grzywien kary²¹⁹¹. Ostatnia wzmianka dotycząca Macieja pochodzi z 16 V 1680 r., gdy miały miejsce chrzciny Katarzyny, córki Kazimierza i Katarzyny Koszuckich z Czarkowa. Maciej był ojcem chrzestnym²¹⁹².

II.B.86 JAN

Jan był drugim synem Władysława (II.B.71). Po raz pierwszy został wspomniany w 1661 r. (zob. wyżej). Jego ojcostwo potwierdza wpis z 1668 r.: Jan de Wierzbno Rydzyński, syn zmarłego Władysława de Wierzbno Rydzyńskiego, zapisał 5500 florenów posagu i wiana na wsi Jeżewo (pow. kościański) żonie swej, Barbarze Brudzewskiej, córce Jana Fryderyka²¹⁹³. W 1670 r. Jan Rydzyński, syn zmarłego Władysława, posiadał

²¹⁸⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 2549 (Nr. 1094) 1676 (f. 217v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁹⁰ L. Preibisz, *op. cit.*, s. 28.

²¹⁹¹ Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 1 5384 (Nr. 153) 1661 (p. 16), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁹² Metrykalnia > Katolickie > Część 2 10425 (Poniec) 1680.16/V, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁹³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 1510 (Nr. 208) 1668 (f. 291), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

I dożywocie, a jego małżonka Barbara Brudzevska – II²¹⁹⁴. Ostatnia wzmianka o Janie (Jan Rydzyński z Jeżewa) pochodzi z 26 XI 1686 r., gdy był świadkiem na ślubie Krzysztofa Rozdrażewskiego z Rozdrażewa i Teofili Ponińskiej wychowywanej w Stwolnie²¹⁹⁵. Z tego związku pochodzili synowie Jan i Mikołaj (II.B.101–102).

II.B.87 FRANCISZEK

Franciszek był ostatnim synem Władysława (II.B.71). Występował w cytowanym wyżej dokumencie z 1661 r. Dnia 26 VI 1702 r. Franciszek Rydzyński został chrzestnym Konstancji, córki Ludwika i Elżbiety Rokoszewskich²¹⁹⁶.

II.B.88 MARIANNA

Filiacja Marianny nie została określona, ale ze względu na czas, w którym występuje w dokumentach, można się domyślić, że była to córka Władysława (II.B.71), bo w tym pokoleniu występowała także Marcjanna i raczej nie była jej rodzoną siostrą. Pojawiła się w dwóch sprawach z 1669 r. jako Marianna z Wierzbna Rydzyńska, wdowa po Hieronimie Manieckim, sędzi ziemskim poznańskim²¹⁹⁷.

POKOLENIE XXII

II.B.89 TERESA

Teresa była jedynym znanym dzieckiem Karola (II.B.74) i Jadwigi Rogalińskiej²¹⁹⁸. Jej pierwszym mężem był Zygmunt Grudziński, starościc bolemowski, wymieniony w dokumencie z 1729 r. jako zmarły (Teresa miała z nim córkę Zofię, żonę Mikołaja (II.B.102) z młodszej linii rodu). Dnia 20 V 1704 r. stryj Teresy, Wojciech Rydzyński (II.B.76) i jego żona Helena z Choińskich Rydzyńska zostali rodzicami chrzestnymi jej syna²¹⁹⁹. Tego dnia natomiast Karol Wincenty (II.B.92) ochrzcił tegoż syna kuzynki Te-

²¹⁹⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 2 762 (Nr. 1869) 1670 (f. 5v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁹⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 1 3265 (Golejewko) 1686.26/XI, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁹⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 1 5530 (Kwilcz) 1702.26/VI. (K.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁹⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 792 (Nr. 196) 1669 (f. 55v) i 877 (Nr. 196) 1669 (f. 709v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²¹⁹⁸ Filiację jej i obu jej mężów znajdziemy u J.S. Jabłonowskiego, zob. *Traktat o familiach...*, s. 62, przypis nr 227, pierwszego męża poślubiła w 1697 r., ten zmarł już w 1706 r., drugi zaś zmarł w 1748 r.; s. 151, przypisy nr 859–861, Grudziński – starosta bolemowski i średzki, Woroniecki też był od 1717 r. tym ostatnim starostą, wcześniej miecznikiem wołyńskim od 1712 r.

²¹⁹⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 1 1815 (Chodzież) 1704.20/5. (Strzelce), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

resy i jej męża Zygmunta z Grudny Grudzińskiego, starosty bolemowskiego²²⁰⁰. Dnia 28 XI 1707 r. Teresa została matką chrzestną Karola Klemensa Andrzeja, syna Jana i Katarzyny Zebrzydowskich, starostwa Rogozińskich, chrzestnym był zaś stryj Wojciech (II.B.76)²²⁰¹. Jako Teresa Grudzińska, starościcowa bolemowska, występowała też w innym wpisie z 28 XI 1707 r. w roli matki chrzestnej Karola Klemensa Andrzeja Zebrzydowskiego²²⁰². W dniu 21 VI 1716 r. stryj Wojciech i jego trzecia żona Anna Proska zostali rodzicami chrzestnymi kolejnego syna Teresy, tym razem z drugim mężem, ks. Korybutem-Woronieckim²²⁰³. Dnia 1 I 1724 r. Teresa Woroniecka, starościna średzka i Wojciech (II.B.76) zostali chrzestnymi Tomasza, syna Marcina Kandowskiego [?]²²⁰⁴. W 1729 r. Teresa była nadal zamężna z Mikołajem ks. na Zbarażu Korybutem-Woronieckim, chorążym wołyńskim i starostą średzkim²²⁰⁵.

II.B.90 GABRIEL

O Gabrielu wiemy niewiele. Był niewątpliwie najstarszym synem Stanisława (II.B.75) i Konstancji Korycińskiej. Występował we wpisie dotyczącym darowizny swego brata Karola (II.B.92) z 1699 r. (zob. niżej). Gabriela dotyczyła następująca Zapiska Trybunału Piotrkowskiego z 1713 r.: Wojciech z Werbna Rydzyński (II.B.76), brat rodzony zmarłego ks. Karola Rydzyńskiego, opata przemęckiego [niejasne]. Bratankowie jego rodzeni: Gabriel, Marianna, Teofila, dzieci zmarłego Stanisława, dziedzice dawni (te dzieci) Kąkolewa w r. 1699 za 80 tys. zł sprzedanego Krzysztofowi Mielżyńskiemu, staroście kcyńskiemu²²⁰⁶.

II.B.91 ŁUKASZ

Łukasz występował we wpisie z 1694 r. jako syn Stanisława (zob. II.B.75). Nie żył już w 1699 r., skoro pomijają go dokumenty z tej daty.

²²⁰⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 1 1815 (Chodzież) 1704.20/5. (Strzelce), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁰¹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11249 (Rogoźno) 1707.28/11, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁰² Metrykalia > Katolickie > Część 2 11249 (Rogoźno) 1707.28/11, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁰³ Metrykalia > Katolickie > Część 1 1837 (Chodzież) 1716.21/6. (Strzelce), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁰⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 9621 (Parkowo) 1724.1/I, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁰⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 10899 (Nr. 1219) 1729 (f. 45), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁰⁶ Zap. Tryb. Piotrk. 175 (Nr. 39) 1713 (f. 1593), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.92 KAROL WINCENTY

Karol Wincenty był ostatnim dzieckiem Stanisława (II.B.75) i Konstancji Korycińskiej. Dnia 15 II 1686 r. był świadkiem na ślubie Adama Rogalińskiego z Zofią Zakrzewską²²⁰⁷. Pojawił się ponownie 15 VI 1703 r. jako osoba duchowna: ks. Karol Rydzyński, archidiacon i kanonik poznański oraz proboszcz kościański, był ojcem chrzestnym Antoniego Jana Nepomucena Wawrzyńca, syna Andrzeja Zakrzewskiego i Franciszki z Mielżyńskich²²⁰⁸. Dnia 4 XI 1703 r. ks. Karol Rydzyński, kanonik poznański, został chrzestnym Karola, syna Jana i Katarzyny Kwiatkowskich²²⁰⁹. Dnia 20 V 1704 r. pojawił się z kolei jako ks. Karol Rydzyński, archidiacon poznański, kanonik gnieźnieński i proboszcz kopanicki. Tego dnia ochrzcił syna kuzynki Teresy (II.B.89) i jej męża Zygmunta z Grudny Grudzińskiego, starosty bolemowskiego²²¹⁰. Dnia 25 XI 1705 r. został ojcem chrzestnym (wraz z matką chrzestną Heleną Rydzyńską z Chojna, żoną Wojciecha (II.B.76)) Karola Łukasza Stefana, syna Stanisława Zbijewskiego i Urszuli z Chojny²²¹¹. W 1707 r. ks. Karol z Werbna Rydzyński, opat przemętski, archidiacon poznański, kanonik gnieźnieński, prepozyt kościański nabył prawo od Kazimierza Ignacego Leszczyńskiego, starosty winnickiego, syna Waclawa, wojewody podlaskiego z Konstancji Czarneckiej, byłego dziedzica Gołuchowa (pow. kaliski) do sum pozapisywanych przez tegoż Leszczyńskiego różnym osobom w latach 1694–1699. Nadmienić trzeba, że starosta sprzedał Gołuchów Teresie Korwinównie Gąsiewskiej, żonie Józefa Słuszki, kasztelana wileńskiego i hetmana polnego litewskiego w 1695 r., a kasztelanowa wileńska sprzedała je później w 1699 r. Melchiorowi Gurowskiemu, kasztelanowi poznańskiemu i staroście kościańskiemu. Następnie Karol scedował te prawa Gabrielowi Rydzyńskiemu, synowi zmarłego Stanisława Rydzyńskiego, łowczego wschowskiego, bratu rodzonemu ze zmarłej Konstancji Korycińskiej²²¹². Karol Wincenty Rydzyński, opat przemętski, zmarł 23 XII 1708 r.²²¹³

²²⁰⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 2 7125 (Łaszczyn) 1686.15/II. N., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁰⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 2 9511 (Pakosław) 1703.15/VI, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁰⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11646 (Rydzyzna) 1703.4/11, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²¹⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 1 1815 (Chodzież) 1704.20/5. (Strzelce), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²¹¹ Metrykalia > Katolickie > Część 1 3238 (Golejewko) 1705.25/XI, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²¹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 3973 4531 (Nr. 1144) 1707 (f. 229), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²¹³ Metrykalia > Katolickie > Część 6 38404 (Bledzew – cystersi) 1708.23/12., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.93 MARIANNA

Marianna była starszą córką Stanisława (II.B.75) i jego drugiej żony Teresy Kwileckiej. Występowała w dokumencie z 1706 r. W 1713 r. wymienione zostały: Marianna i Teofila Rydzyńskie, panny, małoletnie córki zmarłego Stanisława, łowczego wschowskiego ze zmarłej Teresy Kwileckiej zrodzone²²¹⁴.

II.B.94 TEOFILA

Teofila była młodszą córką Stanisława (II.B.75) i jego drugiej żony Teresy Kwileckiej. Występowała w dokumencie z 1706 r. i w kolejnym z 1713 r. Istotną informację o Teofili wnosi wpis z 31 VII 1723 r., w którym jej stryj Wojciech z Werbna Rydzyński, kasztelan łędzki (II.B.76), spisał w Grzymiszewie umowę ślubną w związku z wydaniem jej za mąż za Stanisława Łochockiego, chorążego ziemskiego dobrzyńskiego, sędziego deputata na Trybunał Koronny z ziemi dobrzyńskiej²²¹⁵. Zapewne jej mąż był później kasztelanem dobrzyńskim i zmarł 15 VIII 1738 r.²²¹⁶

II.B.95 JAN

Jan był starszym synem Wojciecha (II.B.76) i Jadwigi Manickiej, jego filiacja zob. wpis z 1701 r. Wojciech z Werbna Rydzyński, syn Łukasza, cześnika kaliskiego, występował tam w imieniu swoim i Jana Rydzyńskiego, syna swego z Jadwigi Manickiej zrodzonego²²¹⁷. W 1721 r. Jan z Werbna Rydzyński został określony jako dziedzic Budziejewa, a w 1730 r. jako dziedzic Podlesia Kościelnego²²¹⁸. Dnia 11 XI 1725 r. Jan z Werbna Rydzyński był świadkiem na ślubie Stanisława Radoszewskiego z Agnieszką Zielezińską²²¹⁹. We wpisie z 1725 r. są informacje na temat małżeństwa tegoż Jana, określonego jako Jan z Werbna Rydzyński, posiadacz Starczanowa, występujący w imieniu swoim i Eleonory Bnińskiej, wdowy 1° voto po Antonim Zdzychowskim, ówczynie 2° voto żony swej, przeciwko Mikołajowi Zdzychowskiemu, cześnikowi kaliskiemu, posiadaczowi Nekli i Starczanowa²²²⁰. W dniu 16 II 1726 r. został jako Jan Rydzyński,

²²¹⁴ Zap. Tryb. Piotrk. 175 (Nr. 39) 1713 (f. 1594), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²¹⁵ Grodzkie i ziemskie > Konin 12804 (Nr. 75) 1723 (f. 389v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²¹⁶ T. Sławiński, *Kretkowscy i ich dzieje od połowy XIV wieku*, Warszawa–Skrzeszew 2011, s. 317.

²²¹⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 2159 (Nr. 1140 II) 1701 (f. 76), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²¹⁸ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 11547 (Nr. 94) 1721 (f. 141), 11926 (Nr. 96) 1730 (f. 198), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²¹⁹ Metrykalnia > Katolickie > Część 1 4237 (Popowo) 1725.11/XI. (Płaskowo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²²⁰ Zap. Piotrk. Tryb. 714 (Nr. 43) 1725 (f. 736), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

kasztelanic łędzki, chrzestnym (matką chrzestną była zaś macocha Janowa, Anna z Proskich Rydzyńska) Julianny Konstancji, córki Bartłomieja Ardzejowskiego [?]²²²¹. W 1726 r. określono go jednak już jako Jana z Werbna Rydzyńskiego, kasztelana łędzkiego²²²². Dnia 2 VI 1728 r. Jan z Werbna Rydzyński był świadkiem na ślubie Antoniego Józefa i Agnieszki Radoszewskich²²²³. W 1730 r. Jan z Werbna Rydzyński, dziedzic dóbr Jeżewo, Jaworze i Wycisłowo i Stanisław de Bończa Boniecki zawarli kontrakt rocznej dzierżawy części Jeżewa²²²⁴. Ponownie był chrzestnym (Jan z Werbna Rydzyński) 25 XI 1732 r. – Barbary Katarzyny, córki Michała i Elżbiety Kęszyckich²²²⁵. Dnia 11 II 1733 r. Jan Rydzyński, kasztelanic łędzki, został chrzestnym Apolonii Konstancji, córki Antoniego Kachowskiego i Zofii Załuskiej²²²⁶. Dnia 8 VIII 1734 r. stał się chrzestnym (Jan Rydzyński, dziedzic Podlesia Kościelnego) Apolonii Jadwigi, córki Andrzeja Łochyńskiego i Anny z Objezierskich²²²⁷. W 1742 r. Jan z Werbna Rydzyński, kasztelanic łędzki, posiadacz miasta Pniew był jednym z plenipotentów Konstancji Bronikowskiej, z domu Mroczyńskiej, wdowy po Stefanie Bronikowskim²²²⁸. W 1743 r. Jan z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha, kasztelana łędzkiego ze zmarłej Jadwigi Manickiej uczynił zapis dla franciszkanów poznańskich²²²⁹. W tym samym roku Jan z Werbna Rydzyński, kasztelanic łędzki, dziedzic dóbr Zamorza i Ludwik Błociszewski, tenutariusz tej wsi kwitowali się z I i II kontraktu. Rydzyński jako nepos [krewny] zmarłego Sebastiana Manickiego kwitował Dionizego-Jerzego-Joachima Blankemburga, pła Jego Królewskiej Mości, zmarłego Dionizego syna oraz Annę-Elżbietę z Ostenów, wdowę po Baltazarze-Fryderyku Blankemburgu, kapitanie Jego Królewskiej Mości, panią oprawną matkę oraz Wilhelma, Gerarda, Jerzego, Karola, Ottona, Zofię, Szarlottę i Luizę, synów i córki, zmarłego Dionizego nepotów i spadkobierców z 460 złp przez zmarłego Dioni-

²²²¹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 9622 (Parkowo) 1726.16/II, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²²² Zap. Piotr.Tryb. 846 (Nr. 44) 1726 (f. 1469), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Identyfikacja także w Grodzkie i ziemskie > Konin 867 (Nr. 45) 1726 (f. 212) oraz 1058 (Nr. 46) 1726 (f. 1297), Jan z Werbna Rydzyński s. o. Wojciecha klana łędzkiego z ol. Jadwigi Manickiej (c. o. Sebastjana Manickiego) jedyny spadkobierca dziada Sebastjana Manic.

²²²³ Metrykalia > Katolickie > Część 1 4131 (Popowo Kościelne) 1728.2/VI, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²²⁴ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 10992 (Nr. 1222) 1730 (f. 80), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²²⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 1 4142 (Popowo Kościelne) 1732.25/XI. (Podl. Wys.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²²⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 5 33707 (Michorzewo) 1733.11/2. (Miechorzewko), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²²⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 1 4148 (Popowo Kościelne) 1734.8/VIII (Nieświast.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²²⁸ Grodzkie i ziemskie > Konin 1265 (Nr. 49) 1742 (f. 272), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²²⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6573 (Nr. 1270) 1743 (f. 7), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

zego zmarłemu Sebastianowi Manickiemu, dziadowi, zapisanych 19 VII 1678 r.²²³⁰ W 1748 r. – zob. biogram brata Konstantego. W 1755 r. Jan z Werbna Rydzyński, kasztelan łędzki, kwitowali się z Janem Daneykowiczem Ostrowskim, skarbnikiem pińskim²²³¹. W 1755 r. Jan z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego, kasztelana łędzkiego ze zmarłej Jadwigi Manieckiej, córki zmarłego Sebastiana Mani[e]ckiego, jedyny spadkobierca matki, był kwitowany przez Juliannę Mielęcką, córkę Mikołaja, chorążego braclawskiego, żonę Franciszka z Pierchna Koszutskiego²²³². W 1761 r. kwitował się ze Stanisławem z Chłapowa Chłapowskim, kasztelanem międzyrzeckim, z kontraktu zastawu Baranowa, spisane w Turwi 6 VI 1759 r.²²³³ W 1767 r. Jan z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego, kasztelana łędzkiego ze zmarłej Jadwigi Manickiej jako dziedzic Miłosławic w pow. gostyńskim zapisał [żonie] Annie Niezychowskiej, córce Melchiora z Ludwiki Korytowskiej, sumę 80 tys. złp²²³⁴. W 1768 r. Jan Rydzyński, kasztelan łędzki, syn zmarłego Wojciecha Rydzyńskiego, kasztelana łędzkiego ze zmarłej Jadwigi Manickiej, pierwszej żony zrodzony zapisał dożywocie trzeciej małżonce Annie Niezychowskiej, córce zmarłego Melchiora z Ludwiki Korytowskiej²²³⁵.

II.B.96 MIKOŁAJ

O Mikołaju wiemy niewiele, zmarł w młodym wieku. Jako student został pochowany w poznańskiej farze, franciszkańskim kościele św. Marii Magdaleny 13 XII 1730 r.²²³⁶ Osoba jego ojca nie budzi wątpliwości, franciszkanie określili Mikołaja jako kasztelani-
ca łędzkiego, czyli syna Wojciecha (II.B.76).

II.B.97 KONSTANTY JÓZEF

W 1737 r. Konstanty z Werbna Rydzyński, syn Wojciecha, kasztelana łędzkiego (II.B.76) ze zmarłej Anny Proskiej, 1° voto Opalińskiej, dziedzic dóbr Wełna, Parkowo,

²²³⁰ Grodzkie i ziemskie > Wałecz 2776 (Nr. 91) 1743 (f. 552) (f. 559v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²³¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 10259 (Nr. 327) 1755 (f. 56v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²³² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6977 (Nr. 1314) 1755 (f. 78v) (f. 80v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²³³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 10460 (Nr. 329) 1761 (f. 28v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²³⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 7451 (Nr. 212) 1767 (f. 229), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²³⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 7457 (Nr. 212) 1768 (f. 242), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²³⁶ Metrykalnia > Katolickie > Część 4 28670 (Poznań, Fara – kościół św. Marii Magdaleny) 1730.13/XII. poch. JGm. Pan Rydzyński klanic łędzki stud., oo franc., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Grudna, dobra te siostrom swym rodzonym: Teresie, Józefie, Helenie z Werbna Rydzyńskim dał jako donację²²³⁷. Pojawił się jednak wcześniej 30 VII 1736 r. jako ojciec chrzestny Ignacego Konstantyna Wojciecha, syna Stanisława Rucińskiego²²³⁸. W 1742 r. Konstanty Józef z Werbna Rydzyński został określony synem zmarłego Wojciecha, k[asztel]ana lędzkiego (II.B.76) z jego [drugiej] żony, zmarłej Anny Proskiej, córki zmarłego Franciszka, 2-o v. zrodzony [gdyż Anna Proska wcześniej była zamężna], teźże spadkobierca. Dotyczyło to majątku, który matka dziedziczyła po zmarłym stryju księdzu Macieju, także po bezpotomnie zmarłych pannach Agnieszce, Marcjannie i Teresie Proskich, siostrach rodzonych, również po poprzednio zmarłych Macieju i Franciszku, pierwszym mężu Anny Proskiej. Dziedziczenie to było jednak wspólne z przyrodnimi braćmi, ks. kanonikiem katedry poznańskiej i Wojciechem, starostą bolesławieckim z Bnina Opalińskimi, synami zmarłego Franciszka z teźże Anny Proskiej, 1-o v. zrodzonymi. Sam Konstanty Józef był spadkobiercą, występującym w imieniu sióstr swych rodzonych Rydzyńskich, Teresy, żony Marcjana Radońskiego, starosty powidzkiego i Józefiny, panny²²³⁹. W 1746 r. Konstanty-Józef z Werbna Rydzyński, kasztelan lędzki, dziedzic wsi Welna z przyległościami, zapisał sumę 10 tys. złp Aleksandrze-Ernestynie Skoroszewskiej, córce zmarłego Aleksandra ze zmarłej Zofii Naramowskiej, żonie 1° voto zmarłego Bolesława Szudkowskiego, skarbnika orszańskiego, 2° voto Ferdynanda Nowickiego, podczaszego lidzkiego²²⁴⁰. Dnia 17 VI 1746 r. Konstanty Rydzyński, kasztelan lędzki, został chrzestnym Antoniego Jana, syna Stanisława i Anny Żarnowieckich²²⁴¹. W dokumencie z 1746 r. występował Konstanty-Józef Rydzyński, kasztelan lędzki, w imieniu swoim i Józefiny Rydzyńskiej, siostry swej rodzonej (II.B.99) w sądzie ziemskim konińskim²²⁴². W 1748 r. Konstanty z Werbna Rydzyński, syn Wojciecha, kasztelana lędzkiego z Anny Proskiej i Jan z Wierzbna Rydzyński (II.B.95), syn tegoż kasztelana z Jadwigi Manickiej z II dożywocia czynili wzajemne zaręczenia²²⁴³. Dnia 16 I 1751 r. był świadkiem na ślubie siostry Józefy (II.B.99)²²⁴⁴. W 1752 r. Konstanty

²²³⁷ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 12918 (Nr. 1249) 1737 (f. 91v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²³⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 2 9623 (Parkowo) 1736.30/VII, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²³⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6350 (Nr. 1267) 1742 (f. 180v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁴⁰ Grodzkie i ziemskie > Wałcz...2825 (Nr. 92) 1746 (f. 66), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁴¹ Metrykalia > Katolickie > Część 5 31495 (Poznań – Św. Maria Magdalena) 1746.17/6, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁴² Grodzkie i ziemskie > Konin 1353 (Nr. 51) 1746 (f. 89), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁴³ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 9341 (Nr. 1291) 1748 (f. 149), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁴⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 9632 (Parkowo) 1751.16/I. (Welma), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Józef z Werbna Rydzyński, kasztelan łędzki, nabył za 260 tys. złp wsie: Wełna, Grudna i Parkowo w pow. poznańskim od Adama z Konar Kołaczkowskiego, podkomorzego kaliskiego²²⁴⁵. Dnia 17 II 1753 r. doszło do chrzcin osób o skomplikowanych do odczytania pokrewieństwach. Chrzczono Antoniego Walentego, syna Aleksandra Broniewskiego i Józefaty z Rydzyńskich (córki brata Konstantego – Jana (II.B.93 i 106)). Ojcem chrzestnym był Rydzyński – kasztelan łędzki, musiał to być stryj matki chłopca, Konstanty [dziad raczej nie byłby chrzestnym], matką chrzestną była zaś siostra matki Franciszka (II.B.107)²²⁴⁶. Dnia 12 VII 1754 r. Konstantyn z Werbna Rydzyński, kasztelan łędzki, był stroną skomplikowanego kontraktu na sumę 70 tys. złp²²⁴⁷. Dnia 25 VIII 1757 r. Konstanty z Werbna [*sic!*] Rydzyński, kasztelan łędzki, był chrzestnym Barbary Małgorzaty, córki Ignacego i Marcjanny z Chylińskich Kornatowskich²²⁴⁸. Dnia 27 XII 1763 r. Konstanty Rydzyński, kasztelan łędzki, dziedzic Miłosławic i Józefata z Rydzyńskich Dobrzycka, siostra jego rodzona, zostali chrzestnymi Barbary Salomei, córki Kazimierza Zagórskiego i Heleny z Gratowskich²²⁴⁹. W dniu 25 III 1766 r. Konstanty Rydzyński, kasztelan łędzki i siostra jego, Józefa z Rydzyńskich Dobrzycka zostali ponownie rodzicami chrzestnymi – Franciszki Józefy, siostry Barbary Salomei²²⁵⁰.

II.B.98 TERESA

Wymieniona w dokumencie z 1742 r. (zob. wyżej) Teresa była starszą córką Wojciecha (II.B.76) i jego trzeciej żony Anny Proskiej. Była żoną Marcjana Radońskiego, starosty powidzkiego.

II.B.99 JÓZEFINA (JÓZEFA, JÓZEFATA)

Wymieniona w dokumencie z 1742 r. Józefina była młodszą córką Wojciecha (II.B.76) i jego trzeciej żony Anny Proskiej. Była w tym roku panną. W 1746 r. występował Konstanty-Józef Rydzyński, kasztelan łędzki (II.B.97), w imieniu swoim i Józefiny Rydzyń-

²²⁴⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 10152 (Nr. 325) 1752 (f. 148), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. To samo Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 12057 (Nr. 1307) 1752 (f. 184).

²²⁴⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 3 20498 (Samokłeski) 1753.17/II. (Chabielin), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁴⁷ Grodzkie i ziemskie > Kcynia 3290 (Nr. 142) 1754 (f. 201) (f. 201v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁴⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 3 17768 (Kłeczeko) 1757.25/VIII (Imielinko), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁴⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 1 4174 (Popowo Kościelne) 1763.27/XII. (Jaroszewo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁵⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 1 4179 (Popowo Kościelne) 1766.25/III (Jaroszewo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

skiej, siostry swej rodzonej, w sądzie ziemskim konińskim²²⁵¹. Józefina poślubiła Józefa Dobrzyckiego 16 I 1751 r. jako Józefa, świadkiem na jej ślubie był brat Konstancy Józef (II.B.97)²²⁵². Jako zamężna Dobrzycka została matką chrzestną w 1763 i 1766 r. (zob. wyżej). Józefa z Rydzyńskich Dobrzycka określona jako dziedziczka dóbr Łekno uczestniczyła 10 V 1769 r. w ceremonii chrztu jako matka chrzestna Magdaleny Petronelli Teodory, córki Antoniego Mierosławskiego, sędziego ziemskiego inowrocławskiego i Marianny Ra- dońskiej, starościanki kłeckiej²²⁵³.

II.B.100 HELENA

Helena była ostatnim dzieckiem Wojciecha (II.B.76) i jego trzeciej żony Anny Proskiej, co potwierdza dokument z 1737 r. Była wtedy panną.

II.B.101 JAN

Jan był starszym dzieckiem Jana (II.B.86) i Barbary Brudzewskiej. W 1701 r. określono Jana z Werbna Rydzyńskiego jako syna zmarłego Jana z I dożywocia i wspomniano Mariannę Klunowską jako jego małżonkę z II dożywocia²²⁵⁴. Dnia 5 II 1702 r. Jan (tenutariusz dóbr Zelgniew) i Marianna, tu nazwana Klonowską, zostali chrzestnymi Anny, córki Stanisława i Marianny Wasilewskich²²⁵⁵. Dnia 21 XII 1704 r. ta konfiguracja rodziców chrzestnych i rodzonych powtórzyła się przy ceremonii brata Anny, Mikołaja²²⁵⁶. W dniu 13 X 1707 r. Jan z Werbna Rydzyński, tenutariusz Zelgniewa, tym razem z bratową Konstancją (II.B.102) byli rodzicami chrzestnymi Wacława Michała, syna Stanisława i Jadwigi Makolińskich²²⁵⁷. W 1721 r. Jan z Werbna Rydzyński zawarł ugodę z Krzysztofem Garczyńskim, występującym w imieniu swoim oraz: Jana i Andrzeja, synów swych i Macieja, nepota [siostrzeńca]²²⁵⁸. Z wpisu w księdze parafialnej z Leszna dowiadujemy się, że „Jan Rydzyński, dz. Jerzewa [*sic!*], bawiący tu w interesach, + na-

²²⁵¹ Grodzkie i ziemskie > Konin 1353 (Nr. 51) 1746, (f. 89), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁵² Metrykalia > Katolickie > Część 2 9632 (Parkowo) 1751.16/I. (Wełma), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁵³ Metrykalia > Katolickie > Część 5 32422 (Kłeko) 1769.10/V, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁵⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5980 (Nr. 1141 XI) 1701 (f. 89v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁵⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 2 14746 (Śmiłowo) 1702.5/2. (Zelgniew), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁵⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 2 14749 (Śmiłowo) 1704.21/12. (Zelgniew), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁵⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 2 14751 (Śmiłowo) 1707.13/10. (Smiełowo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁵⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6324 (Nr. 201) 1721 (f. 18v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

gle 1734.13/XI.”²²⁵⁹. Istotny jest wpis z 1755 r.: Wojciech z Werbna Rydzyński, starosta dębnicki, syn zmarłego Jana ze zmarłej Eleonory Bnińskiej [drugiej żony] porozumieli się: z I dożywocia i Ludwika Ostenowa, córka tegoż zmarłego Jana Rydzyńskiego ze zmarłej Marianny Klonowskiej 1° voto zrodzona z II, i Aleksander Broniewski, cześnik dobrzyński, w imieniu swoim i Józefaty Rydzyńskiej, córki zmarłego Jana z [Elenory] Bnińskiej, żony swej z III²²⁶⁰. Wynika z niego, że pierwszą żoną Jana była Marianna Klonowska, matka ich córki Ludwika (II.B.103), natomiast druga żona była matką Wojciecha (II.B.104) i Józefaty (II.B.106). Dalej okaże się, że te dzieci są następujące: Wojciech, Antoni (II.B.105), Józefata i Franciszka (II.B.107).

II.B.102 MIKOŁAJ

Mikołaj był młodszym synem Jana (II.B.86). Mikołaj z Werbna Rydzyński w 1729 r. został określony synem zmarłego Jana (II.B.86) ze zmarłej Barbary Brudzewskiej, dziedzicem dóbr Wyrzysk, Osiek; żonie swej [drugiej] Zofii Grudzińskiej (córce zmarłego Zygmunta starościca bolemowskiego z Teresy Rydzyńskiej (II.B.98)), obecnie żonie Mikołaja ks. na Zbarażu Korybuta Woronieckiego, chorążego wołyńskiego, starosty średzkiego, zapisał posagu 30 tys. złp na połowie dóbr odebranych od Karola Grudzińskiego, brata rodzonego żony²²⁶¹. Mikołaj Rydzyński i Zofia Grudzińska wzięli ślub 29 I 1725 r.²²⁶² Dnia 25 XII 1732 r. Mikołaj wraz z żoną byli świadkami na ślubie ww. Karola z Krystyną z Wybranowa Swinarską w kościele w Strzelcach²²⁶³.

Z wpisu z 1700 r. dowiadujemy się, że pierwszą żoną Mikołaja była Konstancja Ulatowska. Mikołaj z Werbna Rydzyński w imieniu swoim i żony Konstancji Ulatowskiej, wdowy 1° voto po zmarłym Stefanie Przybyszewskim, kwitowali Andrzeja Pogorzelskiego z wydania żrebca dwuletniego²²⁶⁴. Z wpisu w księdze waleckiej z tego samego roku wynika, że Mikołaj z Werbna Rydzyński, syn Jana, zapisał dług 15 tys. złp [swojej żonie] Eleonorze-Konstancji de Ulatowskie, wdowie po zmarłym Stanisławie Przybyszewskim²²⁶⁵. Wpis z 1702 r. określa Mikołaja z Werbna Rydzyńskiego jako syna

²²⁵⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 3 21216 (Leszno) 1734.13/XI. +, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Kcynia 3325 (Nr. 143) 1755 (f. 63), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 10899 (Nr. 1219) 1729 (f. 45), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶² Metrykalia > Katolickie > Część 5 31424 (Poznań – Św. Maria Magdalena) 1725.29/1, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶³ Metrykalia > Katolickie > Część 1 1861 (Chodzież) 1732.25/12. (Strzelce), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1567 (Nr. 1139 X) 1700 (f. 65v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶⁵ Grodzkie i ziemskie > Wałecz 2130 (Nr. 87) 1700 (f. 155v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

zmarłego Jana ze zmarłej Barbary Brudzewskiej z I [dożywocia?] i Konstancję Eleonorę Ulatowską, córkę zmarłego Stanisława ze zmarłej Joanny Katarzyny Mielcyanówny, wdowę 1° voto po Stefanie Przybyszewskim jako Mikołaja małżonkę²²⁶⁶. W 1707 r. (22 VIII, poniedziałek przed św. Bartłojem) Mikołaj z Werbna Rydzyński zawarł kontrakt dzierżawy Łobienicy, Pisny i Ratajów na sumę 15 tys. talarów z Władysławem Korzbokiem Łąckim, kasztelanem kaliskim²²⁶⁷. W 1711 r. Mikołaj z Werbna Rydzyński kwitował Wojciecha Krąkowskiego, kasztelana krzywińskiego, opiekuna Wojciecha, Aleksandra i Franciszka Rokoszewskich, synów zmarłego Kazimierza z Zofii Krąkowskiej, wyznaczonego orzeczeniem Trybunału Piotrkowskiego w 1711 r., dziada ich, z 11 tys. talarów.²²⁶⁸ W 1717 r. Anna z Krąkowskich, wdowa po zmarłym Piotrze Bnińskim, sędzi surrogacie grodzkim nakielskim i jej synowie: Rafał, Stanisław i Piotr sprzedali wsie Wyrzysko, Osiek i Pracz Mikołajowi Rydzyńskiemu, synowi zmarłego Jana Rydzyńskiego ze zmarłej Barbary Brudzewskiej za 129 tys. złp (miało to miejsce w piątek po św. Annie, czyli 30 VII)²²⁶⁹. W 1720 r. Mikołaj Rydzyński został określony jako współdziedzic drugiej połowy Glesna²²⁷⁰. W 1721 r. Mikołaj z Werbna Rydzyński, dziedzic wsi Wyrzysk i Osiek, zawarł kompromis ze Stanisławem Mielaczewskim, dziedzicem wsi Przeclawic²²⁷¹. W tym samym roku Mikołaj z Werbna Rydzyński, dziedzic wsi Wyrzysko, Osiek i in. i Konstancja Ulatowska, małżonkowie, za konsensusem królewskim dożywocie wsi królewskiej Tarnowa cedowali Baltazarowi Blankenburgowi i Elżbiecie Ostynównie, małżonkom²²⁷². W 1723 r. Mikołaj Rydzyński, mąż Konstancji Eleonory Ulatowskiej, córki Stanisława Ulatowskiego z Katarzyny de Maltzany [inna pisownia zob. wyżej], 1° voto po Stefanie Przybyszewskim, a 2° voto swojej żony, i Andrzej Wolski jako plenipotent Ludwiki Ulatowskiej, wdowy 1° voto po zmarłym Stanisławie Łączkowskim, 2° voto po zmarłym Wojciechu Trzebuchowskim, 3° voto po zmarłym Stanisławie Chlebowskim, sumę 3604 złp na poczet sumy 10814 złp cedowali Andrzejowi z Lubrańca Dąbskiemu, kasztelanowi brzesko-kujawskiemu²²⁷³. Zapewne

²²⁶⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6067 (Nr. 1142 I) 1702 (f. 145v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶⁷ Grodzkie i ziemskie > Wałcz 2215 (Nr. 89) 1707 (f. 155), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶⁸ Grodzkie i ziemskie > Wałcz 2259 (Nr. 90) 1711 (f. 59), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁶⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6163 (Nr. 199) 1717 (p. 95) (p. 96), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁷⁰ Zap. Piotr. Tryb. 402 (Nr. 40) 1720 (f. 904), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁷¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6314 (Nr. 201) 1721 (f. 15), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁷² Grodzkie i ziemskie > Wałcz 2459 (Nr. 90) 1721 (f. 353) (f. 354), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁷³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5458 (Nr. 1193) 1723 (f. 72), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Konstancja wkrótce potem zmarła, bo – jak już była mowa – w 1725 r. Mikołaj ponownie się ożenił.

Z tego małżeństwa pochodziła – prawie na pewno – Konstancja (II.B.108), a z drugiego pięcioro rodzeństwa: Karol, Franciszek Ksawery i Teresa oraz Stanisław i Weronika (II.B.109–113).

POKOLENIE XXIII

II.B.103 LUDWIKA

Ludwika była jedynym dzieckiem Jana (II.B.101) i jego pierwszej żony Marianny Klonowskiej, występowała w dokumencie z 1755 r. jako mężatka Ostenowa²²⁷⁴.

II.B.104 WOJCIECH

Zakres stosunków rodzinnych Wojciecha z Werbna Rydzyńskiego został opisany w 1737 r. Wojciech z Werbna Rydzyński, syn Jana Rydzyńskiego (II.B.101), dziedzica Podlesia z Eleonory Bnińskiej, w imieniu swoim oraz: Antoniego, Józefaty i Franciszki, brata i sióstr swych rodzonych, kwitował wuja swego, Wojciecha z Bnina Bnińskiego, kasztelana kowalskiego, z 7000 złp, tj. z połowy sumy 14 tys. złp przez zmarłą Annę z Krąkowskich Bnińską, babkę, która zeznała w 1729 r. matce Wojciecha Eleonorze i zmarłej Jadwidze Bnińskiej, żonie Kaspra Miaskowskiego, łowczego wschowskiego, iż córkom swym sumę tę zapisała²²⁷⁵. W 1743 r. Wojciech był określony jako syn Jana z Eleonory Bnińskiej, dziedzic Jeżewa²²⁷⁶.

Imię otrzymał po prapradziadzie ojczystym (II.B.29) albo po imienniku z drugiej linii (II.B.55). W 1747 r. Wojciech Rydzyński jako chorąży chorągwi pancernernej królewiczów, dziedzic Wycisłowa i in., wydał wieś tę w pow. kościańskim Michałowi Nałęcz Tłukomskiemu za 10 tys. złp na jeden rok²²⁷⁷. W 1748 r. poślubił w Czeluścinie Teresę Umińską, skarbnikównę poznańską (musiało to być w styczniu, bo jest poświadczona jako żona 2 II)²²⁷⁸. Dnia 2 II 1748 r. Wojciech Rydzyński, stolnik poznański, dziedzic Smolic i Teresa, jego żona, zostali chrzestnymi Ignacego, syna Ambrożego i Brygidy

²²⁷⁴ Grodzkie i ziemskie > Kcynia 3325 (Nr. 143) 1755 (f. 63), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁷⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6780 (Nr. 206) 1737 (p. 138), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁷⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6760 (Nr. 1271) 1743 (f. 77), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 9251 (Nr. 1290) 1747 (f. 164), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁷⁸ Metrykalnia > Katolickie > Część 4 26327 (Pempowo) 1748. (Czeluścin), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Koszutskich²²⁷⁹. W 1752 r. Wojciech z Werbna Rydzyński, starosta dembski, syn [Jana] Rydzyńskiego z Eleonory Bnińskiej, dziedzic i posesor dóbr Podlesia, Jeżewa i in., Władysławowi na Krzycku Krzyckiemu, staroście zelgniewskiemu zapisał sumę 25 tys. złp; Józefata Rydzyńska, siostra rodzona i żona Aleksandra Broniewskiego, cześnika dobrzyńskiego, zeznała, że sumę tę miała należną z ojca i macochy²²⁸⁰. Istotny jest wpis z 1754 r.: Wojciech Rydzyński, starosta dembninski [*sic!*], w imieniu swoim i żony Teresy Rogalińskiej, córki Romana z Teofili Miaskowskiej, spadkobierczyni rodziców, Antoniego (obecnego) i Franciszka (byłego), dziedziców Piwonic, i Floriana Łubieńskiego, pisarza ziemskiego sieradzkiego, ówczśnie zastępczego posiadacza tej wsi, kwitował z 10 tys. złp z sumy 50 tys. zł z kontraktu zastępczego między Władysławem Bnińskim, starostą obecnie warskim, a Romanem Rogalińskim, spisane w Piwonicach 16 VI 1738 r., o zastaw na tej wsi. Wojciech Rydzyński został określony jako dziedzic wsi Jeżów w pow. kościańskim²²⁸¹. Dnia 21 II 1751 r. Wojciech Rydzyński z żoną Teresą z Rogalińskich, starostwo dębrzeńscy, zostali chrzestnymi Faustyna Walentego Ksawerego, syna Stanisława Grabskiego i Katarzyny z Umińskich²²⁸². Istotny jest wpis z 1755 r.: Wojciech z Werbna Rydzyński, starosta dębnicki, syn zmarłego Jana ze zmarłej Eleonory Bnińskiej [drugiej żony] zawarli porozumienie z I dożywocia i Ludwika Ostenowa, córka tegoż zmarłego Jana Rydzyńskiego ze zmarłej Marianny Klonowskiej 1° voto zrodzona z II, i Aleksander Broniewski, cześnik dobrzyński, w imieniu swoim i Józefaty Rydzyńskiej, córki zmarłego Jana z [Elenory] Bnińskiej, żony swej z III²²⁸³. Dnia 8 VI 1760 r. Wojciech Rydzyński, stolnik [podstoli?] poznański, dziedzic Podlesia Kościelnego z żoną Teresą zostali chrzestnymi Heleny, córki Ignacego Ostena i Justyny z Kąsinowskich, dziedziców Nieszawy²²⁸⁴. Dnia 14 VI 1760 r. Wojciech Rydzyński, podstoli poznański, dziedzic Podlesia Kościelnego z żoną Teresą ponownie zostali chrzestnymi:

²²⁷⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 7 46406 (Jutrosin) 1748.2/II. (Płaczkowo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸⁰ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 7147 (Nr. 211) 1752 (f. 98), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6309 (Nr. 196/198) 1754 (f. 157v) (f. 158), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6309 (Nr. 196/198) 1754 (f. 157v), Wojc. Rydz. dz. wsi Jeżów p. kość. (f. 158), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸² Metrykalia > Katolickie > Część 3 18652 (Miłosław) 1751.21/II. (Dw. M.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸³ Grodzkie i ziemskie > Kcynia 3325 (Nr. 143) 1755 (f. 63), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 10992 (Raczkowo) 1760.8/6. (Raczkowo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Awanse Wojciecha Rydzyńskiego są niejasne, w UDR, t. I, z. 2, nr 922 (s. 136), podano, że podstolim poznańskim był 23 XII 1756 r., a awans na stolnika poznańskiego (nr 989, s. 143) datowano na 14 VIII 1761 r., był nim jeszcze 9 XI 1768 r., zmarł po 2 VI 1770 r.

Antoniego Nikodema Feliksa, syna Wawrzyńca Grabskiego i Eleonory z Zielińskich²²⁸⁵. We wpisie z 1784 r. czytamy o Wojciechu jako o osobie zmarłej, która w ostatnich latach życia była już stolnikiem poznańskim, a byłym starostą dębskim²²⁸⁶. Pozostawił syna Franciszka (II.B.114) i córkę Antoninę (II.B.115).

II.B.105 ANTONI

W 1737 r. wymieniono go jako brata Wojciecha (II.B.104), zob. wyżej. Dnia 18 V 1750 r. Antoni Rydzyński był świadkiem na ślubie Konstantego Borzęckiego i Urszuli Baleszówny²²⁸⁷.

II.B.106 JÓZEFATA

W 1737 r. wymieniono ją jako siostrę Wojciecha (II.B.104), zob. wyżej. W 1752 r. była żoną Aleksandra Broniewskiego, cześnika dobrzyńskiego. Dnia 17 II 1753 r. doszło do chrzcin. Chrzczono Antoniego Walentego, syna Aleksandra Broniewskiego i Józefaty, a matką chrzestną była siostra matki, Franciszka (II.B.107)²²⁸⁸.

II.B.107 FRANCISZKA

W 1737 r. wymieniono ją jako siostrę Wojciecha (II.B.104), zob. wyżej.

II.B.108 KONSTANCJA

Konstancja Rydzyńska jest znana z wpisu z 1789 r. jako żona Maksymiliana Grabskiego, dziedzica Zakrzewa w pow. gnieźnieńskim. Jej imię niedwuznacznie wskazuje na pierwszą żonę Mikołaja Rydzyńskiego, dziedzica Wyrzyska i Osieka (II.B.102), Konstancję Ulatowską, choć nie znamy żadnego dziecka tej pary²²⁸⁹.

II.B.109 KAROL

Najstarszym dzieckiem Mikołaja (II.B.102) i Zofii Grudzińskiej był Karol. Wpis z 1752 r. określał go następująco: Karol z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Mikołaja

---

²²⁸⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 1 4168 (Popowo Kościelne) 1760.14/VI. (Nieśw.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸⁶ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 7973 (Nr. 1361) 1784 (f. 612) (f. 612v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 7 47089 (Kunowo) 1750.18/II. we dw. Tworzymirki, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 3 20498 (Samokłęski) 1753.17/II. (Chabielin), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁸⁹ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 16341 (Nr. 115) 1789 (f. 122), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

z Zofii Grudzińskiej, w imieniu swoim i ks. [Franciszka] Ksawerego Rydzyńskiego, kanonika poznańskiego i Teresy, brata i siostry swych rodzonych [w jakiej sprawie, nie podano]²²⁹⁰. W czasie konfederacji barskiej 5 VIII (sobota po św. Piotrze w Okowach) 1769 r. Karol z Werbna Rydzyński złożył przysięgę na akces do Konfederacji²²⁹¹. W 1771 r. Karol z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Mikołaja z Zofii Grudzińskiej, dziedzic miasta Wyrzyska z przyległościami te dobra zastawił Fryderykowi-Wilhelmowi Blankenburkowi, płkowi wojsk pruskich, za 80 tys. złp²²⁹². W 1780 r. Karol występował jako opiekun synów siostry Teresy (zob. niżej). W 1784 r. Justyna Ulatowska, żona Karola hr. z Werbna Rydzyńskiego, podkomorzego Jego Królewskiej Mości i Franciszek Chmielewski, podkom. Jego Królewskiej Mości, jej kurator, do sprzedaży Wyrzyska i in. dóbr w Królestwie Pruskim mianowali plenipotentem Sebastiana Jaworskiego²²⁹³. W dokumencie z 28 VIII 1791 r. pojawił się Karol Rydzyński jako szambelan polski²²⁹⁴. Karol Rydzyński zmarł 28 V 1794 r. w rezydencji swego brata, sufragana poznańskiego, został pochowany w katedrze poznańskiej²²⁹⁵.

II.B.110 FRANCISZEK KSAWERY

Franciszek Ksawery był drugim dzieckiem Mikołaja (II.B.102) i Zofii Grudzińskiej. Urodził się 13 VII 1734 r. w Wyrzysku, zmarł 16 X 1814 w Chełmnie, gdzie od 1795 r. był biskupem²²⁹⁶. W 1752 r. pojawił się po raz pierwszy. Dnia 19 II 1755 r. ks. Ksawery Rydzyński, kanonik katedry poznańskiej, został ojcem chrzestnym siostrzeńca Walentego Wiesiołowskiego (zob. II.B.113)²²⁹⁷. W 1765 r. określono go: ks. Franciszek Ksawery z Werbna Rydzyński, kanonik katedry poznańskiej i proboszcz chodzieski, mianowany plenipotentem Aleksandra Trzebiatowskiego, łowczego kołomyjskiego²²⁹⁸. Dnia 1 I 1767 r. ks. Franciszek Ksawery Rydzyński, scholastyk gnieźnieński, pierwszy kanonik poznański, proboszcz chodzieski, ochrzcił siostrzeńca Mikołaja Deodata, Kaje-

²²⁹⁰ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 7148 (Nr. 211) 1752 (f. 98v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁹¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 16390 (Nr. 1346) 1769, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁹² Grodzkie i ziemskie > Wałcz 3182 (Nr. 94) 1771 (f. 282), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁹³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 7812 (Nr. 1361) 1784 (f. 147v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁹⁴ Metrykalnia > Katolickie > Część 1 1804 (Chodzież) 1791.28/8. (Oleśnica), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁹⁵ Metrykalnia > Katolickie > Część 6 42433 (Poznań – Św. Mikołaj) 1794.28/5., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁹⁶ <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/brydzy.html> [dostęp: 28 XII 2015 r.].

²²⁹⁷ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 12475 (Smogulec) 1755.19/2, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²²⁹⁸ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 7405 (Nr. 212) 1765 (f. 128), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

tana Bronikowskiego, syna Piotra i Teresy z Rydzyńskich²²⁹⁹. W 1771 r. Ksawery z Werbna Rydzyński, scholastyk gnieźnieński, archidiakon poznański i proboszcz chodzieski, wedle kontraktu działu z 17 XI 1770 r. części swe miasta Wyrzyska, wsi Osiek i Pracz w pow. nakielskim dał bratu rodzonemu Karolowi za 103333 złp²³⁰⁰. Dnia 13 III 1771 r. Franciszek Ksawery został chrzestnym w kościele parafialnym w Chodzieży (jako scholastyk gnieźnieński i miejscowy proboszcz) wraz z matką kuzynki Józefaty Brygitty, córki Zygmunta Grudzińskiego i Teresy z Krzyckich²³⁰¹. W 1780 r. występował jako kanonik katedry gnieźnieńskiej i prezydent Trybunału Koronnego²³⁰². Dnia 21 IV 1782 r. Ksawery Rydzyński, bp neopolitański [?, nilopolitański], sufragan poznański, kustosz gnieźnieński został ojcem chrzestnym Anastazji Antoniny Wincencji, córki Felicjana i Magdaleny Niegolewskich²³⁰³. W 1788 r. ks. Ksawery Rydzyński, bp nikopolitański [?], sufragan katedry poznańskiej, kawaler Orderu Świętego Stanisława mianowany był plenipotentem brata rodzonego, Karola z Werbna Rydzyńskiego, podkomorzego Jego Królewskiej Mości²³⁰⁴. Dnia 11 IV 1788 r. ks. Ksawery Rydzyński, sufragan poznański, został chrzestnym Ruperta Aleksandra Józefa, syna Jana Chryzostoma Lipskiego, oboźnego w. k. i Beatryczy z Chmielewskich, córki podkomorzego Jego Królewskiej Mości²³⁰⁵. W 1792 r. ks. Ksawery Rydzyński, bp nilopolitański, sufragan katedry poznańskiej w imieniu swoim oraz Karola, podkomorzego, Stanisława, generała adiutanta Jego Królewskiej Mości i Weroniki Wiesiołowskiej, braci i siostry swych rodzonych Rydzyńskich i spadkobierców zmarłej Teresy z Rydzyńskich Bronikowskiej, mianował plenipotentów²³⁰⁶. Dnia 22 III 1792 r. ks. Franciszek Ksawery z Werbna Rydzyński, bp nilopolitański został chrzestnym Albina, syna Karola i Ksawery z Bronikowskich Binkowskich²³⁰⁷. Dnia 3 XII 1811 r. ks. Franciszek Ksawery Rydzyński, bp chełmiński został ojcem chrzestnym Apolinarego, syna Piotra Radziwińskiego i Weroniki Guttry, dziedziców

²²⁹⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 1 2087 (Żoń) 1767.1/1., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰⁰ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 7493 (Nr. 142) 1771 (f. 41), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰¹ Metrykalia > Katolickie > Część 1 1892 (Chodzież) 1771.13/3. (Chodz.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 17018 (Nr. 1357) 1780 (f. 100v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰³ Metrykalia > Katolickie > Część 5 31674 (Poznań – Św. Maria Magdalena) 1782.21/4, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 17611 (Nr. 1365) 1788 (f. 419), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 1 6884 (Ludomy) 1788.27/III (Pałac L.) * ch. 11/IV, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰⁶ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 11554 (Nr. 1369) 1792 (f. 675), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 5 31778 (Poznań – Św. Maria Magdalena) 1792.22/3, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Żorawia (matką chrzestną była Józefa Rydzyńska, dziedziczka z Niezuchowa [żona jego brata Stanisława, II.B.80])²³⁰⁸. Ks. Franciszek Ksawery z Werbna Rydzyński, bp chełmiński zmarł 20 X 1814 r.²³⁰⁹

II.B.111 TERESA

W 1752 r. pojawiła się po raz pierwszy. Była starszą córką Mikołaja (II.B.102) i Zofii Grudzińskiej. Jak już wspomniano, nie żyła w 1792 r. Była żoną Piotra Bronikowskiego. W 1780 r. Karol z Werbna Rydzyński, podkomorzy Jego Królewskiej Mości, został ustanowiony opiekunem małoletnich Karola i Mikołaja Bronikowskich, synów zmarłego Piotra Bronikowskiego z Teresy Rydzyńskiej, mocą testamentu zmarłego Piotra, datowanego: Warszawa, 6 V 1775 r., oblatowanego w aktach grodzkich miasta stołecznego Warszawy. Wymieniono także innych opiekunów, w tym jego brata Franciszka Ksawerego²³¹⁰.

²³⁰⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 4 27706 (Kcynia) 1811.3/XII. (Dw. Zurawia) (2/XI. *), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁰⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 4 26620 (Benedyktynki Poznańskie) 1814.20/10. +, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³¹⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 17018 (Nr. 1357) 1780 (f. 100v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Ponadto: Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVIII wiek 94 (Rel. C. Posn. T. 1104) 1784 (k. 217):

^wyciąg z ksiąg metrykalnych, wydany na żądanie Anny z Malechowskich Ciecierskiej podczaszycy podlaskiej, z ksiąg metrykalnych kościoła w Żoniu: Wyciągnąłem dowody prawego urodzenia Karola Bronikowskiego, których treść jest następująca: Z Pruchnowa dn. 1758. 20/XI. Ja Ksawery Rydzyński, kanonik katedralny pozn. ochrzciłem dziecko dwojga imion czyli Karola Adama urodz. 12 bm. z ojca Piotra Bronikowskiego i matki Teresy z Rydzyńskich Bronikowskiej. Rodzicami chrzestnymi byli: Zygmunt Grudziński kasztelan poznański i z Ciecierskich Skórzewska. Podpis: dane w Żoniu dn. 1782. 4/VII. S. N. Ray-ski, C. II. P. Ż. mp. Zob. też [130 (Rel. C. Posn. T. 1073) 1776 (k. 168). Spory majątkowe o dobra Malczewskich. Proces toczy się w Poznaniu 1776. 12/II. Stające strony: Melchior Skarbek Malczewski cześnik brzesko kujawski, i Ludwika z Trzebieckich małżonkowie, Adam Skarbek Malczewski starosta kleszczewski, ur. Franciszek Antoni 2-ga imion Konopka komornik ziemski gnieźnieński, Teresa Rydzyńska pozostała wdowa i sukcesorowie zmarłego ur. Wojciecha Rydzyńskiego, stolnika poznańskiego, Franciszek Rydzyński, stolnikowicz poznański, występujący w imieniu swoim, matki i siostry, ur. Norbert Kosicki ur. Bonawentura Mąskowski, komornik graniczny brzesko kujawski, ur. Ksawery Łukomski, ur. Kazmierz Smoleński, ks. Stanisław Konarski, proboszcz poniecki, kanclerz katedralny pozn. ur. Franciszek Korytowski, ur. Ignacy Skarbek Malczewski, starosta pławski, ur. Karol Zakrzewski starosta szatkowski, Joanna z Zakrzewskich Rokossowska, Julianna z Zakrzewskich Koszutska, starościna stanisławowska, i Wacław Zakrzewski podkomorzy, oraz Krystyna w których imieniu staje Karol Zakrzewski, praz spadkobierców zm. N. Barbary z Zakrzewskich ostatnio małżonki Rożnowskiej. Spory w procesie ze strony Melchiora i Ludwika z Trzebieckich Malczewskich, małżonków, cześnikowstwa brzesko kujawskich i Adama Malczewskiego, starosty kleszczewskiego dóbr Skibina, Skibinka, Kwilina, Kłonowska i Szalonok dziedziców przeciwko posiadzieliom tych dóbr, oraz ze strony tychże Malczewskich przeciwko Franciszkowi Miaskowskiemu, staroście gnieźnieńskiemu i jego małżonce Katarzynie z Miaskowskich o dobra Naramowice, dalej ze strony tychże Malczewskich Melchiora i Luswiny przeciwko Andrzejowi Mielęckiemu, pułkownikowi wojsk koronnych, o dobra Maskowice, które były spadkiem po ojcu am. Dyzmie Trzebieckim stolniku inowrocławskim na dwie córki tj. Ludwikę Malczewską i zm. Katarzynę małżonką Andrzeja Mielęckiego, pułkownika W. Kr. Według procesu połowę Markowic Melchiorowie Malczewscy od Andrzejowstwa Mielęckich wykupili.

II.B.112 STANISŁAW

Stanisław z Werbna Rydzyński²³¹¹, generał-major wojsk koronnych (1771 r.), syn zmarłego Mikołaja Rydzyńskiego (II.B.102), dziedzica Wyrzyska i Osieka z Zofii Grudzińskiej, wedle kontraktu działu majątku spisane w Wyrzysku 17 XI 1770 r. między Karolem a ks. Ksawerym, scholastykiem gnieźnieńskim, archidiakonem poznańskim i proboszczem chodzieskim, braćmi swymi rodzonymi, co potwierdzili złożonymi zeznaniami, całą swą część miasta Wyrzyska i wsi Osiek i Pracz w pow. nakielskim bratu starszemu Karolowi sprzedali za 103 333 złp. Karol zaś całe dobra Wyrzysko Krystynie z Szembeków, Turnowej stolnikowej poznańskiej, wdowie za 2222 zł węgierskich zastawił na rok²³¹². Stanisław Rydzyński z Niezuchowa został 4 IV 1774 r. chrzestnym Stanisława, syna Tomasza Jaskulskiego i Antoniny z Kołudzkich²³¹³. Dnia 28 VIII 1791 r. określono Stanisława Rydzyńskiego jako generała wojska polskiego²³¹⁴. W dniu 26 V 1806 r. był świadkiem na ślubie swojej siostrzenicy Tekli Wiesiołowskiej, która wychodziła za mąż za Andrzeja z Komierowa Komierowskiego, deputata ziemskiego²³¹⁵. Stanisław pozostawił z nieznaną mi żony trójkę dzieci: Stanisława, Mateusza i Józefę (II.B.116–118).

II.B.113 WERONIKA

Weronika była najmłodszym dzieckiem Mikołaja (II.B.102). Najpóźniej w 1754 r. poślubiła Ignacego Wesołowskiego (Wiesiołowskiego) z Dobieszewa, skoro 19 II 1755 r. jej brat, ks. Ksawery Rydzyński, kanonik katedry poznańskiej (II.B.110) został ojcem chrzestnym jej syna Walentego Jana Chrzyciela²³¹⁶. W 1792 r. jeszcze była zamężna z Wiesiołowskim.

²³¹¹ Po raz pierwszy pojawił się 18 V 1760 r. jako chrzestny Julianny Heleny, córki Józefa i Katarzyny Maykowskich, *Metrykalia > Katolickie > Część 2 10275 (Pogorzela) 1760.18/II. (P), TD*, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³¹² *Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 7491 (Nr. 142) 1771(f. 37v) (f. 39), TD*, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³¹³ *Metrykalia > Katolickie > Część 3 19819 (Modliszewko) 1774.4/III * (Modliszewo), TD*, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³¹⁴ *Metrykalia > Katolickie > Część 1 1804 (Chodzież) 1791.28/8. (Oleśnica), TD*, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³¹⁵ *Metrykalia > Katolickie > Część 2 12486 (Smogulec) 1806.26/5. (Dobieszewo), TD*, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³¹⁶ *Metrykalia > Katolickie > Część 2 12475 (Smogulec) 1755.19/2 (Dobieszewo), TD*, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

POKOLENIE XXIV

II.B.114 FRANCISZEK

Franciszek jest jedynym znanym synem Wojciecha (II.B.104) i Marianny Teresy Rogalińskiej. Pojawia się 28 VI 1771 r. jako Franciszek Rydzyński stolnikowicz, pełniąc funkcję świadka na ślubie Macieja Potockiego (wdowca) z Salomeą Borzęcką²³¹⁷. Później 1 IX 1771 r. Franciszek Rydzyński występuje jako stolnik poznański, będąc świadkiem na ślubie Franciszka i Urszuli Borzęckich, tenentariuszy w Dalabuszkach²³¹⁸. W dniu 17 I 1772 r. Franciszek Rydzyński został wymieniony z matką Teresą, panią dożywotnią Smolic²³¹⁹. Dnia 30 III 1775 r. występował jako ojciec chrzestny Józefa, syna Macieja Sokołowskiego i Jadwigi Kaszyńskiej²³²⁰. W 1776 r. Franciszek z Werbna Rydzyński, syn zmarłego Wojciecha z Werbna Rydzyńskiego, stolnika poznańskiego z Teresy Rogalińskiej, dziedzic dóbr Podlesie Kościelne, Budziejewo, Zbietka i in. zapisał sumę 5666 złp Helenie z Giżyckich, żonie Stanisława Gliszczyńskiego, jej posagową odebraną teraz od Teresy z Zielińskich Dzierzowskiej²³²¹. Franciszek Rydzyński de Jezewa 3 I 1778 r. został chrzestnym Tomasza Franciszka Jana, syna Józefa Franciszka Ksawerego i Marianny Jankowskich²³²². Kolejny wpis z 1784 r.: Franciszek Rydzyński, stolnikowicz poznański [co określa jego filiację jako syna Wojciecha, właśnie stolnika poznańskiego], dziedzic Podlesia, Budziejewa i in. w pow. gn[ieźnieńskim?]²³²³. W 1785 r. został wpisany jako Franciszek Rydzyński, dziedzic Zbietki²³²⁴. W księgach kościelnych zachował się wpis dotyczący ślubu Franciszka Rydzyńskiego, stolnikowicza poznańskiego i Józefaty Kwileckiej w dniu 16 III 1786 r.²³²⁵

²³¹⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 7 47098 (Kunowo) 1771.28/VI. (Dalabuszki), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³¹⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 7 47075 (Kunowo) 1771.1/IX. (Dalabuszki), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³¹⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 8 52164 (Smolice) 1772.17/I., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 5 32422 (Kłeco) z wody 1775.30/III, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²¹ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 14586 (Nr. 103) 1776 (f. 56v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²² Metrykalia > Katolickie > Część 7 46031 (Nowe Miasto) 1778.3/I. (N. M.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²³ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 8749 (Nr. 1361) 1784 (f. 239), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²⁴ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 15871 (Nr. 112) 1785 (f. 122v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 2 8798 (Objezierze) 1786.16/III (Podlesie-Ob.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Dnia 20 XI 1785 r. Franciszek Rydzyński, stolnikowicz poznański z Podlesia, był chrzestnym Marcina Stanisława Kostki Białkowskiego²³²⁶. W 1789 r. określono go jako Franciszka z Werbna Rydzyńskiego, stolnikowicza poznańskiego, dziedzica Jeżewa z przyległościami i Podlesia z przyległościami²³²⁷. Ponownie został chrzestnym 3 IV 1790 r. (Franciszek Rydzyński, dziedzic Podlesia Kościelnego) – Anny, córki Piotra Brzeskiego, pisarza grodzkiego gnieźnieńskiego i Małgorzaty Dorpowskich²³²⁸. We wpisie z 1787 r. czytamy, że Franciszek z Werbna Rydzyński, stolnikowicz poznański, dziedzic Podlesia z przyległościami, zapisał sumę 9000 złp Agnieszce Kosickiej, wdowie po Józefie Objezierskim, 2° voto (obecnie) żonie Piotra Jordana Krąkowskiego, chorążego wojska koronnego²³²⁹. Dnia 10 XI 1791 r. Franciszek Rydzyński został ojcem chrzestnym jednego z bliźniąt – Pawła Jabłońskiego, później ekonoma bartoszewskiego i jego żony Heleny²³³⁰. W 1792 r. Franciszek z Werbna Rydzyński, określony jako komisarz apelacji granicznej województwa gnieźnieńskiego, w imieniu swoim oraz Antoniego, Maksymiliana, Nepomucena, Róży, Marianny, Teresy i Katarzyny, małoletnich dzieci zmarłego Hilarego Umińskiego, starosty bielskiego, mianował plenipotentów²³³¹. W dniu 28 VIII 1797 r. Franciszek Rydzyński, dziedzic Podlesia i Jeżewa, był świadkiem na ślubie Faustyna Zakrzewskiego, kasztelanica solcen. [?! – tak wydawca] z Teresą Radońską²³³². Dnia 3 VII 1798 r. Franciszek hr. Rydzyński, dziedzic Podlesia Kościelnego i jego żona Józefa z Kwileckich byli chrzestnymi Anny Małgorzaty, córki Ludwika Gostyńskiego i Katarzyny z Koźmińskich²³³³. Dnia 30 XI 1799 r. Franciszek Rydzyński określony jako stolnik koniński był na chrzcie Nepomuceny Zarembianki i świadkiem na jej ślubie z Marcinem Węsierskim²³³⁴. W dniu 28 I 1802 r. Franciszek Rydzyński, dziedzic Jerzewa [tak w oryginale, *sic!*] był chrzestnym Apolinarego Krzysztofa, syna

²³²⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 1 5626 (Kwilcz) 1785.20/XI. (K.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²⁷ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 16341 (Nr. 115) 1789 (f. 122), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 1 4201 (Popowo Kościelne) 1790.3/III (P.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³²⁹ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 9665 (Nr. 1375) 1787 (f. 49), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³³⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 8 52176 (Smolice) 1791.10/XI. bliźnięta, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³³¹ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 16624 (Nr. 117) 1792 (f. 27v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³³² Metrykalia > Katolickie > Część 1 6785 (Lubasz) 1797.28/VIII (Bzowo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³³³ Metrykalia > Katolickie > Część 2 10162 (Podlesie Kościelne) 1798.3/VII. (Zbietka), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³³⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 5 36346 (Rusko) 1799. 30/XI. (w dw. Ruskim), 36348 (Rusko) 1799.30/XI. (R.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Nepomucena i Katarzyny z Zakrzewskich Kowalskich²³³⁵. Dnia 4 V 1806 r. Franciszek Rydzyński, stolnikowicz poznański był świadkiem na ślubie Onufrego Grabskiego stolnikowicza braćlawskiego i Anny, córki Piotra Brzyskiego, chorążego radziejowskiego²³³⁶. W dniu 13 IV 1812 r. Franciszek Rydzyński określony jako generał został ojcem chrzestnym Albina Mikołaja Ignacego Dioskura, syna Wincentego Węsierskiego, sędziego pokoju pow. gnieźnieńskiego i Józefy Bnińskiej²³³⁷. Franciszek hr. z Werbna Rydzyński, dziedzic Podlesia Kościelnego, Budziejewa, Zbietki, Jażewa [*sic!*] z przyległościami w pow. śremskim zmarł 12 IX 1812 r. w Poznaniu w wieku lat 60 (czyli urodził się zapewne w 1752 r.). Został pochowany w Poznaniu 17 IX tamtego roku. Pozostawił wdowę Józefę Kwilecką i dwie córki: Mariannę Koszutską i Barbarę (II.B.119–120)²³³⁸.

II.B.115 ANTONINA

Antonina jest jedyną znaną córką Wojciecha (II.B.104) i Marianny Teresy Rogalińskiej. Imię nosiła po stryju (II.B.105). Jej stosunki rodzinne podaje wpis z 1784 r.: Jan Kołaczkowski, syn Hieronima z Rozalii de Reuthy, kwitował Mariannę Teresę z Rogalińskich, wdowę po Wojciechu z Werbna Rydzyńskim, stolniku poznańskim, a byłym staroście dębskim, matkę Franciszka swego syna i Antoniny, żonę Jakuba Radońskiego, chorążego gnieźnieńskiego, córkę Rydzyńskich, z 4000 złp. Dopisano jeszcze: zmarły Wojciech Rydzyński stolnik, dziedzic Jeżewa i in.²³³⁹ Wcześniej dnia 31 III 1772 r. została określona jako Antonina Rydzyńska, clapiterissa [?] poznańska²³⁴⁰. W dniu 30 III 1775 r. wraz z bratem Franciszkiem została chrzestną Józefa, syna Macieja Sokołowskiego i Jadwigi Kaszyńskiej. Antonina została wtedy określona jako z Rydzyńskich Radońska, chorążyna gnieźnieńska²³⁴¹.

²³³⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 6 45135 (Dolsk) 1802.28/1. (Brzeźnica), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³³⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11018 (Jabłkowo) 1806.4/5, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³³⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 5 31285 (Poznań św. Maria Magdalena) 1812.13/4, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³³⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 2 10166 (Podlesie Kościelne) 1812.12/IX, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.]. Podobnie zob. Metrykalia > Katolickie > Część 5 32116 (Poznań – – Św. Maria Magdalena) 1812.12/9. +, J. hr. Z Werbna Franciszek Rydzyński generał, w pozn., poch. w swych dobrach w Podlesiu. Także Metrykalia > Katolickie > Część 5 36319 (Jeżewo) 1812.12/IX. + MG., Franciszek Rydzyński dz. Jeżewa, z przył.

²³³⁹ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 7973 (Nr. 1361) 1784 (f. 612) (f. 612v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁴⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 8 52164 (Smolice) 1772.31/III, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁴¹ Metrykalia > Katolickie > Część 5 32422 (KłECKO) Cerem. z wody 1775.30/III, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

II.B.116 STANISŁAW

Stanisław jest starszym dzieckiem Stanisława (II.B.112). Pojawił się we wpisie z 3 IV 1780 r.: Stanisław Rydzyński, syn Stanisława, zapisał sumę 1006 złp Janowi Herstopskiemu²³⁴².

II.B.117 MATEUSZ

Mateusz Rydzyński, dziedzic Niezuchowa, był 3 X 1813 r. chrzestnym Katarzyny Michaliny Pelagii, córki Piotra Radziwińskiego i Weroniki z Gurtych [błąd: Guttry], dziedziców Żurawia²³⁴³. Dnia 12 VII 1834 r. Mateusz Rydzyński hr. z Werbna de Nierzuchowska [*sic!*] był chrzestnym Serafina Andrzeja Mateusza, syna Józefa Ulatowskiego, dziedzica Rybowa i Anny z Komierowskich²³⁴⁴. Zmarł 11 X 1864 r. w Niezuchowie jako ostatni z rodu²³⁴⁵.

II.B.118 JÓZEFA

Dnia 3 XII 1811 r. wspomniano Józefę, dziedziczkę Niezuchowa (córkę Stanisława (II.B.112)) jako matkę chrzestną Apolinarego, syna Piotra Radziwińskiego i Weroniki Guttry, dziedziców Żurawia (jej stryj ks. Franciszek Ksawery Rydzyński, bp chełmiński, był ojcem chrzestnym, II.B.110)²³⁴⁶.

POKOLENIE XXV

II.B.119 MARIANNA

Marianna była starszą córką Franciszka (II.B.114) i Józefy Kwileckiej. Była zamężna z NN Koszutkim. Jej syn Ignacy Koszutki z Mszyczyna Rydzyński z Jeżewa w związku z wygaśnięciem męskiej linii rodu przyjął nazwisko panięskie matki²³⁴⁷.

II.B.120 BARBARA

Barbara była młodszą córką Franciszka (II.B.114) i Józefy Kwileckiej.

---

²³⁴² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 845 (Nr. 192) 1780 1579 Lib. I, (k. 508v) f. 558, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁴³ Metrykalia > Katolickie > Część 4 27708 (Kcynia) 1813.3/X. (Dw. Żurawia), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁴⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 9 58641 (Grylewo) 1834.12/7. * (Rybowo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁴⁵ <http://www.geni.com/people/Mateusz-Rydzy%C5%84ski/6000000011449237538> [dostęp: 28 XII 2015 r.].

²³⁴⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 4 27706 (Kcynia) 1811.3/XII. (Dw. Żurawia) (2/XI. *), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁴⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 7 45224 (Dolsk) 188.2/11. [w dacie rocznej brak ostatniej cyfry] (Boreśnica), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

Część II.C.

Ród Pawłowskich herbu Wierzbna

Pawłowscy stanowili boczne odgałęzienie Rydzyńskich. Poznanie ich rodowodu jest możliwe na podstawie dwóch tablic genealogicznych, które historyk państwa i prawa może po części weryfikować księgami ziemskimi i grodzkimi, dostępnymi – tak jak w wypadku Rydzyńskich – w wersji elektronicznej²³⁴⁸.

II.96 WAWRZYNIEC

POKOLENIE XV

II.C.1 MACIEJ [I]

Maciej był najstarszym synem Wawrzyńca (II.96) i Ady. Zmarł około 1534/1535 r. Był dwukrotnie żonaty: z Anną Obodowską i Sędką, córką Mikołaja z Janówka²³⁴⁹. Zmarł bezpotomnie. Bracia Maciej, Bartłomiej i Dobrogost Pawłowscy w 1505 r. (wraz z innymi) poręczali Janowi Zarembie z Kalinowy, staroście generalnemu Wielkopolski za Andrzeja Kąkolewskiego²³⁵⁰. Maciej występował w dokumentach z lat 1485–1534 (w 1535 r. wspomniany był jako zmarły)²³⁵¹. Maciej pojawiał się z braćmi w dokumentach z lat 1485–1488: w 1485 r. w swoim imieniu i w imieniu nieobecnych braci Dobrogosta i Bartłomieja przedstawiał Andrzeja, notariusza z konsystorza poznańskiego, na altarię Świętego Wojciecha w kościele parafialnym w Rydzynie. W latach 1487–1488 Maciej [I] i Bartłomiej, bracia niedzielni z Pawłowic, sprzedali z zastrzeżeniem prawa odkupu Mikołajowi Kąkolewskiemu Nową Wieś za 110 zł węgierskich i zobowiązali się

---

²³⁴⁸ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.] i www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²³⁴⁹ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁵⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 267 (Nr. 232) 1505 (f. 31), Mac., Bartł. i Dobrog. rodzeni z Pawłowic (f. 31v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁵¹ W biogramach Macieja i jego braci informacje pochodzą ze *Słownika historyczno-geograficznego województwa poznańskiego...*, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=21394> [wersja online, dostęp: 29 XII 2015 r.]. Dotyczy to tych informacji, przy których nie są umieszczone odrębne przypisy.

uwolnić ją od roszczeń innych osób. W 1488 r. Maciej [I] z bratem Dobrogostem sprzedali tę samą wieś wspomnianemu Mikołajowi Kąkolewskiemu za 310 zł węgierskich. Ci sami dwaj bracia byli odnotowani w 1493 i 1519 r. jako posiadacze Robczyska. W 1510 r. Maciej [I] i Bartłomiej byli właścicielami Parska. W 1520 r. Maciej [I] (*Mathia Pawlowsky*) i Bartłomiej (*Bartholomeo Pawlowsky*) określani jako stryjowie pojawili się przy instalacji Jana Rydzyńskiego (II.B.9), scholastyka, w kapitule katedry poznańskiej²³⁵².

Maciej [I] w 1492 r., określony jako Pawłowicki, zapisał (potem jeszcze trzykrotnie: w 1497 r., 1502 r., 1513 r.) żonie Sędce, córce Mikołaja Janowskiego z Janówca, kasztelana śremskiego z Pakości po 400 zł węgierskich na połowie wsi Pawłowice i na połowie Robczyska, a w 1513 r. tylko na Pawłowicach. W tym ostatnim roku Sędka kwitowała oprawę zapisaną jej przez męża w 1492 i 1497. W 1492 Maciej wyderkował od Mikołaja Borka Osieckiego jedną czwartą Świerczyny za 100 zł węgierskich. W 1496 r. Maciej [I] nabył z zastrzeżeniem prawa odkupu (czyli wyderkował) od brata Dobrogosta 4 i trzy czwarte łana w Pawłowicach za 132 i pół grzywny. Maciej [I] i Dobrogost z Pawłowic oraz Bartłomiej z Nowej Wsi brali udział w latach 1500–1519 w sporach z Ostrogami. W 1500 r. zostali pozwani o napad na Stobnicę w ziemi sandomierskiej należąca do Jana Ostroroga, kasztelana poznańskiego. W 1514 r. Maciej [I] i Dobrogost Pawłowscy mieli złożyć zeznanie, że nie dokonali napadu w towarzystwie 40 szlachciców i 40 osób niższego stanu na wspomniane miasto Stobnica należące do braci Ostrorogów: Waclawa i Stanisława, kasztelana kaliskiego; do złożenia zeznań nie doszło [z powodu nieobecności Ostrorogów? – domysł wydawcy], a sprawa toczyła się dalej przed sądem sejmowym w Piotrkowie. W 1519 r. Maciej stawiał się znowu w sądzie, aby złożyć wspomniane wyżej zeznanie. Sąd nałożył na Ostrorogów w tej sprawie wieczne milczenie z powodu ich niestawiennictwa w sądzie. W 1530 r. Maciej Pawłowski z bratankiem Wawrzyńcem oraz siostrzeńcem Piotrem Ćmachowskim ręczyli Janowi, Jakubowi i Stanisławowi Ostrorogom, synom Waclawa kasztelana kaliskiego, że swoje części w dobrach Działoszyce w ziemi krakowskiej, sandomierskiej i lubelskiej, które posiadali w zastawie, a obecnie za 3000 zł sprzedali wyżej wymienionym Ostrorogom, uwolnią również od roszczeń innych osób. Wawrzyńiec ręczył, że jego bracia: Mikołaj, Piotr i Maciej [II], przyłączą się do tej rezygnacji i poręczenia.

Dnia 12 XI [*in crastino Sancti Martini*] 1501 r. zawarł ugodę z Mikołajem Zegardłą, mieszczaninem poznańskim, u którego w Pawłowicach Maciej znalazł swego zbiegłego kmiecia. Zegardło zapłacił Maciejowi cztery grzywny za kmiecia, a Maciej zobowiązał się, że ani on, ani jego brat Dobrogost nie będą się o niego więcej upominać²³⁵³.

²³⁵² B. Ulanowski, *Materiały...*, nr 278 (s. 380).

²³⁵³ *Akta radzieckie poznańskie, 1471–1501*, wyd. K. Kaczmarczyk, t. II, Poznań 1931, nr 1821 (s. 438–439), *Mathias Pawlowski*.

W 1508 r. Maciej kupił od Wojciecha Strugały Żakowskiego jego części w Żakowie i w Żakowie Małym za 40 grzywien. W 1511 r. Bartłomiej Żakowski sprzedał Maciejowi za 40 grzywien części w Żakowie i w Żakowie Małym (Strugi, część jez. Kiełpin) i miał je uwolnić od roszczeń innych osób. W latach 1511–1512 Maciej Pawłowski dał staw Okrąglec w Żakowie Mikołajowi Żakowskiemu, synowi Macieja, a w zamian otrzymał część Strugi w tym miejscu. W 1513 r. Maciej został określony jako dziedzic części w Żakowie. W 1516 i 1521 r. kupił od Feliksa Miaskowskiego Gębice koło Gostynia za 700 grzywien, a w 1521 r. odsprzedał wspomnianemu Feliksowi te same Gębice za 800 grzywien. W 1519 r. Maciej był w sporze ze Stefanem, Andrzejem i Małgorzatą, dziećmi zmarłego Stefana Wilkowskiego z Wilkowa Niemieckiego, który ręczył wcześniej Pawłowskiemu za Dłuskich, dziedziców w Goniębicach. W 1521 r. Maciej został jednak określony jako „z Rydzyny”, ale dziedzic Pawłowic. W 1522 r. był poręczycielem dla Rafała Leszczyńskiego za Wojciecha ze Śmigła na sumę 500 zł węgierskich. W 1524 r. Maciejowa, żona Sędka, dała Maciejowi swą oprawę po 400 grzywien posagu i wiana zapisaną na Pawłowicach i na Robczysku, a on dał jej w dożywocie całe swe dobra w obu tych miejscowościach oraz w Żakowie i Żakowie Małym. W 1525 r. Maciej z bratankami Mikołajem (II.C.6), Janem (II.C.9), Maciejem (II.C.8), Piotrem (II.C.7) i Wawrzyńcem (II.C.5) oraz z siostrą Beatą Ćmachowską (II.C.4) wziął udział w podziale dóbr Działoszyce, w którym to uczestniczyli obok nich Wojciech Śmigielski z bratankami, Mikołaj, Stanisław i Wiktoryn Goślubscy, Małgorzata Rozdrażewska z jednej strony, a Waclaw z Ostroroga, kasztelan kaliski, z drugiej strony²³⁵⁴. W 1530 r. Maciej z bratankiem Wawrzyńcem i siostrzeńcem Piotrem Ćmachowskim, synem wspomnianej wyżej Beaty z Pawłowskich Ćmachowskiej, siostry Macieja, sprzedał część dóbr Działoszyce, które leżały na terenie ziem krakowskiej, sandomierskiej i lubelskiej, za 3000 zł węgierskich braciom Janowi, Jakubowi i Stanisławowi z Ostroroga, synom zmarłego Waclawa z Ostroroga, oraz ręczył im, że uwolni te dobra od roszczeń innych osób. Wawrzyniec ręczył zaś za swych braci, że uznają wspomnianą wyżej rezygnację. W 1534 r. Maciej z bratankami Maciejem, Wawrzyńcem, Mikołajem i Piotrem posiadali Robczysko. W 1535 r. Maciej wspomniany był jako zmarły.

II.C.2 DOBROGOST

Dobrogost był drugim synem Wawrzyńca (II.96) i Ady. Był współporęczycielem w 1505 r. (zob. wyżej). Dobrogost występował w dokumentach z lat 1485–1514. Między 1485 a 1505 r. Dobrogost Pawłowski często był wymieniany z bratem Maciejem (zob.

²³⁵⁴ MS, t. IV, cz. II, nr 14262 (s. 315 i 316).

wyżej). Dnia 30 IV 1509 r. zapisano go jako *Dobrogostio Pawlowski*²³⁵⁵. W 1487 r. Dobrogost był w sporze z Wawrzyńcem z Białego Jeziora. W 1496 r. zapisał czynsz roczny jednej grzywny z prawem wykupu za 12 grzywien Janowi Stęgoskiemu, altaryście w Śremie. W 1497 r. Dobrogost sprzedał z zastrzeżeniem prawa odkupu Maciejowi Kawieckiemu trzy łany osiedlone w Pawłowicach za 40 grzywien, łany te otrzymał w działkach z braćmi i zobowiązał się uwolnić je od roszczeń innych osób. Kmiecie: Marcinkowic, Jan Pothkowny i Starkowski (każdy z nich był osiadły na jednym łanie) płacić mieli po 62 grosze czynszu rocznie. W 1505 r. Dobrogost zalegał z czynszem dla altarii w Śremie.

II.C.3 BARTŁOMIEJ [I]

Bartłomiej Pawłowski był trzecim synem Wawrzyńca (II.96) i Ady. Pisał się „z Nowej Wsi”. W 1531 r. był wspomniany jako zmarły (zob. niżej). Poślubił Małgorzatę Brodnicką, córkę Andrzeja z Brodnicy²³⁵⁶. Bartłomiej występował w dokumentach z lat 1485–1523 (w 1527 r. wspomniany był jako zmarły). Doczekał się ośmiorga dzieci: Wawrzyńca, Mikołaja, Piotra, Macieja [II], Jana, Katarzyny, Anny i Barbary (II.C.5–12). Był współporęczycielem w 1505 r. (zob. wyżej). W latach 1485–1523 Bartłomiej Pawłowski często był wymieniany razem z bratem Maciejem (zob. wyżej). W 1492 r. kupił od Bartłomieja i Mikołaja, synów zmarłego Mikołaja Kąkolewskiego, Nową Wieś za 310 zł węgierskich. W latach 1496–1523 często był określany jako „z Nowej Wsi”. W 1497 r. został zwolniony przez króla Jana I Olbrachta z udziału w pospolitym ruszeniu, miał pozostać na miejscu w celu obrony zamków i ziem wielkopolskich²³⁵⁷. W 1501 r. Bartłomiej zapisał żonie Małgorzacie Brodnickiej 200 grzywien posagu na Nowej Wsi. W 1521 r. zapisał żonie Małgorzacie, córce Andrzeja Brodnickiego, po 500 zł posagu i wiana na jednej czwartej Pawłowic i jednej czwartej Robczyska, a ona kwitowała go z oprawy zapisanej na Nowej Wsi. W 1523 r. sprzedał z zastrzeżeniem prawa odkupu Mikołajowi Rydzyńskiemu 5 i jedną czwartą łana roli opustoszałej w Nowej Wsi za 70 grzywien.

II.C.4 BEATA

Pojawiła się w dokumentach z lat 1525–1530 jako siostra Macieja (zob. II.C.1). Była żoną NN Ćmiachowskiego.

²³⁵⁵ *Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta*, wyd. B. Ulanowski, t. II, Kraków 1901, nr 762 (s. 360), [w:] *Monumenta mediæ aevi historica res gestas Poloniae illustrantia*, t. 16.

²³⁵⁶ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁵⁷ MS, t. II, nr 717 (s. 43).

POKOLENIE XVI

II.C.5 WAWRZYNIEC

Wawrzyniec był najstarszym synem Bartłomieja (II.C.3) i Małgorzaty Brodnickiej. Poślubił Agnieszkę Siedlecką²³⁵⁸. Posiadał dwóch synów: Jana i Krzysztofa (II.C.13–14). Występował w dokumentach z lat 1525–1557 (żył jeszcze w 1557 r.).

II.C.6 MIKOŁAJ

Mikołaj był drugim synem Bartłomieja (II.C.3) i Małgorzaty Brodnickiej. Poślubił Zofię Chrzypską. Z tego związku pochodzili synowie: Marcin, Stanisław, Jan, Łukasz i Wojciech (II.C.15–19) i córki: Regina, Jadwiga, Anna, Katarzyna i Barbara (II.C.20–24)²³⁵⁹. Mikołaj występował w dokumentach z lat 1525–1545. W 1545 r. Mikołaj Pawłowski zapisał żonie Zofii, córce zmarłego Jana Chrzypskiego, po 300 grzywien posagu i wiana na połowach swych części, które mu się należały z działów z braćmi w Pawłowicach, Robczysku, Żakowie i Nowej Wsi. W 1545 r. Zofia Chrzypska, żona Mikołaja, dała w dożywocie swej matce Reginie, wdowie po Janie Chrzypskim, połowy wsi Śródka, Przyborówko i część wsi Pakawie.

II.C.7 PIOTR

Piotr był trzecim synem Bartłomieja (II.C.3) i Małgorzaty Brodnickiej. Poślubił Sabinę Konarzewską²³⁶⁰. Miał dzieci: Jadwigę, Zofię, Piotra i Mikołaja (II.C.25–28). Piotr pojawiał się w dokumentach z lat 1525–1534.

Nie żył już w 1566 r., skoro Sabina Konarzewska występowała wtedy w dokumentach jako wdowa²³⁶¹.

II.C.8 MACIEJ [III]

Maciej był czwartym synem Bartłomieja (II.C.3) i Małgorzaty Brodnickiej. Poślubił Annę Chrzypską²³⁶². Występował w dokumentach z lat 1525–1550. W 1550 r. wspomniany był jako zmarły. W 1521 r. prawdopodobnie był kandydatem na altarystę. Nie żył już w 1557 r., skoro występowała wtedy Anna, wdowa po nim²³⁶³. Z tego związku

---

²³⁵⁸ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁵⁹ *Ibidem*.

²³⁶⁰ *Ibidem*.

²³⁶¹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 2411 (Nr. 245) 1566 (f. 78v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁶² http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁶³ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1744 (Nr. 237) 1557 (f. 235), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

pochodzili synowie: Jan, Bartłomiej [II] i Maciej [III] (II.C.29–31) oraz córki: Dorota i Urszula oraz Anna (II.C.32–34). W 1531 r. podano jego filiację: Maciej Pawłowski, syn zmarłego Bartłomieja Pawłowskiego, był kwitowany z 50 grzywien przez Stanisława Rydzyńskiego (II.B.17)²³⁶⁴.

W 1542 r. Maciej zapisał żonie Annie, córce Jana i Reginy Chrzypskich, po 300 grzywien posagu i wiana na połowie części należnych mu w działach z braćmi we wsiach Pawłowice, Robczyisko, Żakowo i Nowa Wieś. Anna otrzymała od rodziców połowy ich wsi Śródka, Przyborówko i Pakawie, a [drugie? – uwaga wydawcy] połowy tych wsi Maciej Pawłowski kupił od swych teściów za 2000 zł, po czym dał im te dobra w dożywocie. W 1542 r. Maciej miał otrzymać od swych teściów 300 grzywien. Maciej z żoną Anną zapisali jej rodzicom 100 grzywien tytułem dożywocia na wsiach Przyborówko, Śródka i Pakawie. Maciej zobowiązał się spłacić Zofii (siostrze jego żony Anny) 1000 zł w ciągu 12 tygodni od zawarcia przez nią małżeństwa oraz pozostałe 1320 zł po śmierci jej rodziców. Woźny sądowy wwiązał Macieja [II] i jego żonę Annę we wsie Śródka, Przyborówko i Pakawie. W 1545 r. Maciej dał Zofii, córce zmarłego Jana Chrzypskiego, połowy wsi Śródka, Przyborówko i Pakawie, które nabył poprzednio od jej ojca. Anna Chrzypka vel Pawłowska, wdowa po Macieju [II] Pawłowskim, występowała jeszcze w dokumentach z lat 1552–1577. W 1552 r. byli jej winni: Łukasz Potarzycki z Potarzycy w pow. pyzdrowskim 105 zł i Andrzej Kociuski 100 zł. W 1557 r. Anna Wilkońska, żona wspomnianego Andrzeja Kociuskiego, była winna Annie 70 grzywien (zwrócić ten dług miała z pieniędzy zapisanych jej przez męża na wsi Kociugi), a Wojciech Rydzyński (II.B.29) 100 złp.

II.C.9 JAN

Jan był piątym synem Bartłomieja (II.C.3) i Małgorzaty Brodnickiej. W 1525 r. Jana określono jako syna Bartłomieja.

II.C.10 KATARZYNA

Katarzyna była najstarszą córką Bartłomieja (II.C.3) i Małgorzaty Brodnickiej²³⁶⁵. Poślubiła Baltazara Ossowskiego z Osowej Sieni. Wymieniona została w dokumencie z 1527 r. jako Katarzyna Pawłowska, córka zmarłego Bartłomieja. Jej mąż Baltazar Ossowski zapisał po 350 zł węgierskich posagu i wiana na połowie swych części we wsiach Tuchorza, Przesieka Polska, Wilkowo Niemieckie i Smyczyna oraz na całym

²³⁶⁴ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 1020 (Nr. 234) 1531 (f. 189v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.], „Wojc. Rydzyński winien 100 zł. Annie Pawłowskiej wdowie po ol. Macieju P.”.

²³⁶⁵ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

folwarku w Przesiece Polskiej, w którym sam zamieszkiwał. W 1561 r. Katarzyna Pawłowska w towarzystwie męża Baltazara Ossowskiego i braci rodzonych, Mikołaja i Piotra, oraz Łukasza Rydzyńskiego z Wierzbna (II.B.55), sędziego ziemskiego wschowskiego i wuja Łukasza Gołthowskiego z dóbr dziedzicznych w połowie Dębowej Łęki (pow. wsch.) i z oprawy danej sobie przez męża w 1537 r. kwitowała go na 1000 zł²³⁶⁶.

II.C.11 ANNA

Anna była drugą córką Bartłomieja (II.C.3) i Małgorzaty Brodnickiej²³⁶⁷. Poślubiła Stanisława Krajewskiego.

II.C.12 BARBARA

Barbara była trzecią córką Bartłomieja (II.C.3) i Małgorzaty Brodnickiej²³⁶⁸. Poślubiła Jana Jutroskiego.

POKOLENIE XVII

II.C.13 JAN

Jan był starszym synem Wawrzyńca i Agnieszki Siedleckiej²³⁶⁹. Zmarł zapewne w młodym wieku.

II.C.14 KRZYSZTOF

Krzysztof był młodszym synem Wawrzyńca i Agnieszki Siedleckiej²³⁷⁰. Zmarł zapewne w młodym wieku.

II.C.15 MARCIN

Marcin był najstarszym synem Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁷¹. W 1582 r. bracia Marcin, Stanisław, Jan i Łukasz byli w sporze z Bartłomiejem, synem stryja Macieja Pawłowskiego²³⁷². W 1590 r. Bartłomiej Pawłowski przeprowadził działy majątkowe w Pawłowicach z tymiż Marcinem, Stanisławem i Janem Pawłowskimi. W 1585 r.

²³⁶⁶ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 433 (Nr. 5) 1561 (f. 113v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²³⁶⁷ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁶⁸ *Ibidem*.

²³⁶⁹ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, Warszawa 1916, s. 256.

²³⁷⁰ *Ibidem*.

²³⁷¹ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁷² W 1601 r. „Bartłomiej z Wierbna z I i Marcin z Wierbna z II, bracia stryj. rodz. Pawłowscy, układ. o grodenie płotów i kładzenie kamieni »dla uchodzenia ryb na wierchowisku stawu« przez Bartł.”, zob.

podano, że żoną Marcina była Zofia Modrzewska²³⁷³. Ta ostatnia określona jako Zofia z Gleboczka Modrzewska, wdowa po zmarłym Marcinie z Wierzbna Pawłowskiem, pojawiła się w dokumencie z 1639 r.²³⁷⁴ W 1598 r. Marcin Pawłowski z Wierzbna dał zobowiązanie Bartłomiejowi Pawłowskiemu z Wierzbna, iż stawi żonę Zofię Modrzewską dla skasowania oprawy i dożywocia na części wsi Robczysko (pow. kościański) i części Pawłowic przez Marcina Bartłomieja Pawłowskiego (II.C.30) wyderkowanych²³⁷⁵. W tym samym roku Zofia Modrzewska, żona Marcina Pawłowskiego z Wierzbna, w towarzystwie Macieja Studzińskiego, stryja i Stanisława Modrzewskiego, brata stryjecznego wedle zapisu danego przez męża Bartłomiejowi Pawłowskiemu z Wierzbna, bratu stryjecznemu, skasowała oprawę i dożywocie na częściach wsi Robczysko²³⁷⁶. W 1626 r. Zofia z Głęboczka, wdowa po Marcinie z Wierzbna Pawłowskiem, całe części dziedziczne Robczyska (pow. kościański) sprzedała Wojciechowi Rozbickiemu i Annie Młodawskiej, małżonkom, za 15,7 tys. złp²³⁷⁷.

Z tego związku pochodziło rodzeństwo: Dobrogost, Wojciech, Elżbieta, Gertruda, Antonina, Anna i Ewa (II.C.35–41).

II.C.16 STANISŁAW

Stanisław był drugim synem Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁷⁸. Zmarł bezpotomnie. Występował w dokumencie z 1594 r. (zob. pod II.B.30).

II.C.17 JAN

Jan był trzecim synem Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁷⁹. Jego żoną była Regina Żydowska²³⁸⁰. Z tego związku pochodzili: Jan, Marianna i Katarzyna (II.C.42–44).

Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1048 (Nr. 17) 1601 (f. 301), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²³⁷³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²³⁷⁴ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 5233 (Nr. 12) 1639 (f. 68), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²³⁷⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 285 (Nr. 968) 1598 (f. 473), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²³⁷⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 504 (Nr. 968) 1598 (f. 1194), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²³⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1...4627 (Nr. 1415) 1626 (f. 360), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²³⁷⁸ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁷⁹ *Ibidem*.

²³⁸⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

II.C.18 ŁUKASZ

Łukasz był czwartym synem Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁸¹. Pozostawił syna Piotra (II.C.45).

II.C.19 WOJCIECH

Wojciech był piątym synem Mikołaja (II.C.5) i Zofii Chrzypskiej²³⁸². Zmarł bezpotomnie.

II.C.20 REGINA

Regina była pierwszą córką Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁸³. Występowała w dokumentach do 1610 r.

II.C.21 JADWIGA

Jadwiga była drugą córką Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁸⁴. Występowała w dokumentach do 1620 r. Była żoną Piotra Czekanowskiego.

II.C.22 ANNA

Anna była trzecią córką Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁸⁵. Występowała w dokumentach do 1620 r. Od 1591 r. była żoną Sędziwoja Rozbickiego.

II.C.23 KATARZYNA

Katarzyna była czwartą córką Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁸⁶. Występowała w dokumentach do 1610 r. To ostatnie nie jest zgodne z rzeczywistością w świetle wpisu z 1633 r.: Prokop Suski, wedle zobowiązania danego Katarzynie z Przytocznicy, wdowie po zmarłym Waławie Podolskim, na połowie części wsi Szadowie, Chelstowa i Mankowa (pow. kaliski) zapisał posag Katarzynie z Wierzbna [Pawłowskiej], wdowie po zmarłym Janie Żychlińskim, 2° voto żonie swej – 4000 zł²³⁸⁷.

---

²³⁸¹ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁸² *Ibidem*.

²³⁸³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²³⁸⁴ *Ibidem*.

²³⁸⁵ *Ibidem*.

²³⁸⁶ *Ibidem*.

²³⁸⁷ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 3654 (Nr. 11) 1633 (f. 470), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.24 BARBARA

Barbara była piątą córką Mikołaja (II.C.6) i Zofii Chrzypskiej²³⁸⁸. Występowała w dokumentach do 1630 r. Była zamężna z Janem Kobelnickim.

II.C.25 JADWIGA

Jadwiga była najstarszym dzieckiem Piotra (II.C.7) i Sabiny Konarzewskiej²³⁸⁹. Występowała w dokumentach do 1580 r.

II.C.26 ZOFIA

Zofia była drugim dzieckiem Piotra (II.C.7) i Sabiny Konarzewskiej²³⁹⁰. Występowała w dokumentach do 1580 r.

II.C.27 PIOTR

Piotr był trzecim dzieckiem Piotra (II.C.7) i Sabiny Konarzewskiej²³⁹¹. Występował w dokumentach do 1620 r. Był żonaty z Jadwigą Wilkowską. Urodziła mu pięcioro dzieci: Chryzostoma, Wawrzyńca, Zofię, Świętosława i Mikołaja (II.C.46–50). W 1602 r. Piotr i Mikołaj Pawłowscy, synowie zmarłego Piotra, dwa łany roli zw. Żakowski i Bombolewski we wsi Pawłowice w pow. kościańskim sprzedali Bartłomiejowi z Wierzbna Pawłowskiemu za 1100 złp²³⁹². W 1614 r. licznie wymienieni członkowie rodziny Wilkowskich cedowali sumę spadkową na Piotra z Wierzbna Pawłowskiego, męża Jadwigi, córki zmarłego Bartłomieja Wilkowskiego²³⁹³. Ponownie Piotr z Wierzbna Pawłowski pojawił się w dokumencie z 1618 r.²³⁹⁴

II.C.28 MIKOŁAJ

Mikołaj był czwartym dzieckiem Piotra (II.C.7) i Sabiny Konarzewskiej²³⁹⁵. Występował w dokumentach do 1640 r. Był żonaty dwa razy: pierwszy raz z Anną Łaskawską z Łaskaw herbu Nieczuja, drugi raz z Zofią Pudliskowską. Z pierwszego małżeństwa pochodzili synowie Adam i Andrzej (II.C.51–52), z drugiego zaś: Wojciech, Jadwiga,

---

²³⁸⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²³⁸⁹ *Ibidem*.

²³⁹⁰ *Ibidem*.

²³⁹¹ *Ibidem*.

²³⁹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 16335 (Nr. 1404) 1602 (f. 597v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁹³ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 6098 (Nr. 290) 1614 (f. 578v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁹⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1635 (Nr. 31) 1618 (f. 457), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁹⁵ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

Jan, Piotr i Stanisław (II.C.53–57). W 1609 r. Mikołaj Pawłowski z Wierzbna całe części dziedziczne wsi Kociugi w pow. kościańskim od Jana Kociuskiego wpierw kupił, a następnie mu je sprzedał za 2500 złp²³⁹⁶.

II.C.29 JAN

Jan był najstarszym synem Macieja (II.C.8) i Anny Chrzypskiej²³⁹⁷. Poślubił Zofię, córkę Macieja Proskiego (wdowę po Marcynie Niegolewskim). W dokumencie z 1550 r. Jan, Bartłomiej i Maciej [III] Pawłowscy, synowie zmarłego Macieja [II], pojawili się razem. Sam Jan Pawłowski z Wierzbna występował jeszcze w dokumentach z lat 1574–1577. W 1574 r. Jan Pawłowski z Wierzbna zapisał na połowie wsi Przybina i na całych częściach wsi Pawłowice i Robczysko w pow. kościańskim (dla siebie zachowując dobra we wsiach Śródka i Pakawie w pow. poznańskim) 3000 złp posagu i wiana żonie Zofii Proskiej, córce Macieja Proskiego [a wdowie po Marcynie Niegolewskim]²³⁹⁸. W 1575 i 1577 r. wspomniana Zofia miała oprawę, zapisaną jej przez jej pierwszego męża, na Wilkowie k. Buku.

II.C.30 BARTŁOMIEJ [III]

Bartłomiej był drugim synem Macieja (II.C.8) i Anny Chrzypskiej²³⁹⁹. Poślubił kuzynkę Dorotę Rydzyńską (II.B.30). Z tego związku pochodzili synowie: Bartłomiej [III], Wojciech, Jan i Maciej [IV], oraz córki: Anna, Zofia i Jadwiga (II.C.58–64). Bartłomiej Pawłowski występował w dokumentach z lat 1577–1605. W 1582 r. był w sporze z Marcinem, Stanisławem, Janem i Łukaszem, synami stryja Mikołaja Pawłowskiego. W 1590 r. Bartłomiej Pawłowski przeprowadził działy majątkowe w Pawłowicach z tymiż Marcinem, Stanisławem i Janem Pawłowskimi. Zmarł po tej dacie, gdyż Andrzej Rydzyński z Wierzbna (II.B.28) był (1605 r.) przez króla Zygmunta III wraz ze stryjem Łukaszem (II.B.12) i jego synem Janem (II.B.31) wyznaczony opiekunem tych siostrzeńców²⁴⁰⁰.

W 1577 r. Anna Pawłowska zawarła ugodę z synem swym Bartłomiejem w sprawie podziału dóbr w Pawłowicach i w Robczysku: poprzednio Bartłomiej dokonał już działu w tychże wsiach ze swym bratem Janem. Bartłomiejowi przypaść miała po śmierci matki cała jej oprawa, jakkolwiek on i jego potomkowie musieliby wypełniać wszystkie

²³⁹⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 5774 (Nr. 1406) 1609 (f. 623), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁹⁷ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²³⁹⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 11473 (Nr. 1398) 1574 (f. 514), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²³⁹⁹ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²⁴⁰⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1239 (Nr. 21) 1605 (f. 303v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

zobowiązania z tych dóbr zaciągnięte przez matkę. Matka otrzymała w Pawłowicach połowę dworu z mlecznem, łąnią, wozownią, kownatką, piwnicą i owczarnią oraz cały plac ogrodzony od izdebek (czyli komnat) aż do Samborzy, połowę ról folwarcznych we wszystkich trzech polach oraz część ról pustych, połowę kmieci (wg własnego wyboru), dwóch zagrodników, łąki przy stawie Tuleja i przy stawie wielkim oraz dwa pastewniki w tym miejscu. Bartłomiej otrzymał w Pawłowicach połowę folwarku [tzn. ról folwarcznych, o dworze brak wzmianki – uwaga wydawcy], połowy ról pustych i kmieci, pastewnik za dworem w kierunku młyna. W Robczysku matka otrzymała jednego zagrodnika, dwa ogrody i łąkę wielką przy granicy z Przybinem, a Bartłomiej wszystkie role puste i wszystkie pozostałe łąki. Odnośnie do stawów rybnych w Pawłowicach: Bartłomiej otrzymał staw Tuleja położony „między folwarkami”, a staw wielki koło dworu oraz sadzawki miał mieć wspólnie z matką, razem mieli staw zarybiać i razem dzielić się rybami lub pieniędzmi po ich sprzedaży. Matka miała prawo korzystać z ryb w każdej chwili. Pasterze Bartłomieja mieli pasać bydło matki. Poddani obu stron wspólnie mieli budować płoty tam, gdzie byłyby potrzebne, oraz utrzymywać wspólne rowy, matka uzyskała prawo wyrębu drzew w Pawłowicach i w Robczysku.

W 1602 r. Bartłomiej z Wierzbna Pawłowski senior działy swoje w mieście Stęszew i we wsiach Withowle, Krampiewo, Trzcielno osiedlone i Dębno Wielkie puste darował bratu [błąd: synowi] swojemu, Bartłomiejowi z Wierzbna Pawłowskiemu juniorowi²⁴⁰¹. W 1603 r. Bartłomiej Pawłowski senior z Wierzbna kwitował Aleksandra Przeborowskiego, syna zmarłego Jerzego, ze 100 złp²⁴⁰². W 1618 r. Dorota z Wierzbna Rydzyńska, wdowa po zmarłym Bartłomieju Pawłowskim, w imieniu swoim oraz synów swych: Wojciecha, Jana i Macieja Pawłowskich mianowała plenipotentów na Trybunał Piotrkowski²⁴⁰³.

II.C.31 MACIEJ [III]

Maciej był trzecim synem Macieja (II.C.8) i Anny Chrzypskiej²⁴⁰⁴. Nic o nim bliżej nie wiadomo.

II.C.32 DOROTA

Dorota była starszą córką Macieja (II.C.8) i Anny Chrzypskiej²⁴⁰⁵. W 1570 r. wspomniano ją jako żonę Jerzego Chojeńskiego.

²⁴⁰¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVI wiek 16467 (Nr. 1404) 1602 (f. 803), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁴⁰² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII wiek 844 (Nr. 973) 1603 (f. 516v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁴⁰³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1653 (Nr. 31) 1618 (f. 531), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁴⁰⁴ http://www.slownik.ihpan.edu.pl/img/Poznan_3_609.gif [dostęp: 17 XI 2015 r.].

²⁴⁰⁵ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

II.C.33 URSZULA

Urszula była drugą córką Macieja (II.C.8) i Anny Chrzypskiej²⁴⁰⁶. W 1572 r. wspomniano ją jako żonę Łukasza ȩlowieckiego.

II.C.34 ANNA

Anna była ostatnią córką Macieja (II.C.8) i Anny Chrzypskiej. Jej filiacja nie jest podana, ale mogła to być tylko córka Macieja, a imię jego żony jest przy tym domniemaniu istotne. Nie mogła to być córka Mikołaja, bo miał on inną córkę o tym imieniu (II.C.22). W dokumencie z 1608 r. Anna z Wierzbna Pawłowska pojawia się jako wdowa po zmarłym Kasprze Modlibowskim wraz z dwoma synami: Stefanem i Jakubem²⁴⁰⁷. Te trzy osoby są wymienione ponownie w źródle z 1611 r.²⁴⁰⁸ Ostatni raz matka z synami, ale i z córką Teofilą, jest wspomniana 26 II 1631 r.²⁴⁰⁹

POKOLENIE XVIII**II.C.35 DOBROGOST**

Dobrogost odziedziczył imię po bracie pradziada ojczystego (II.C.2). Był najstarszym synem Marcina (II.C.15) i Zofii Modrzewskiej. Zmarł po 1620 r., kiedy wspomniano go jako męża Zofii Wierzbińskiej (zmarłej około 1640 r.)²⁴¹⁰. Z tego małżeństwa pochodzili synowie: Konstantyn i Jan (II.C.65–66). W 1617 r. Dobrogost z Wierzbna Pawłowski, syn Marcina i Zofii z Głębozka Modrzewskiej, wydał las dębowy, Dąbrowę w Pawłowicach w pow. kościańskim, Stanisławowi z Popowa Mierzewskiemu, synowi Eustachego, za 200 złp²⁴¹¹. W 1633 r. Zofia z Wierzbna, wdowa 1° voto po olim Dobrogoście Pawłowskim, 2° voto małżonka Jerzego Kaśinowskiego, syna zmarłego Stanisława, zawarła kontrakt w Pawłowicach²⁴¹².

²⁴⁰⁶ *Ibidem*.

²⁴⁰⁷ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 157 (Nr. 1) 1608 (f. 271), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁴⁰⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1440 (Nr. 28) 1611 (f. 48v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁴⁰⁹ Grodzkie i ziemskie > Konin 7749 (Nr. 46) 1631 (f. 270v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 3 XII 2015 r.].

²⁴¹⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴¹¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 4260 (Nr. 1410) 1617 (f. 324v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴¹² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2117 (Nr. 47) 1633 (f. 9v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.36 WOJCIECH

Wojciech był drugim synem Marcina (II.C.15) i Zofii Modrzewskiej. Imię otrzymał po stryju (II.C.19). Występował w okresie około 1590 r. – około 1630 r.²⁴¹³

II.C.37 ELŻBIETA

Elżbieta była najstarszą córką Marcina (II.C.15) i Zofii Modrzewskiej. Występowała około 1590 – około 1630²⁴¹⁴. W 1623 r. Elżbieta z Wierzbna [Pawłowska], wdowa po zmarłym Wojciechu Chomęcim, a ówczesnie 2° voto żona Mikołaja Morawskiego, mianowała plenipotentów²⁴¹⁵. W tym samym roku Stefan Grudziński kwitował Andrzeja i Mikołaja Morawskich, ojca z synem, oraz Elżbietę z Wierzbna, żonę Mikołaja, z 1200 zł z drugiej raty łącznej sumy 3000 zł dzierżawy wsi: Niemczyno, Niemczynko, Rekowo, Siedleczek, Kołybki, Wiśniewo, Starężynko i folwarku Jabłówko²⁴¹⁶. W 1625 r. Mikołaj Morawski i Elżbieta z Wierzbna, małżonkowie, z II kontaktu dzierżawy wsi Tupadła (pow. kcyński) uiścili sumę 1400 zł²⁴¹⁷.

II.C.38 GERTRUDA

Gertruda była drugą córką Marcina (II.C.15) i Zofii Modrzewskiej. Występowała około 1610 r. – około 1660 r.²⁴¹⁸, kiedy zmarła tragicznie. Była żoną Andrzeja Bojanowskiego herbu Junosza (około 1630–1680). W 1637 r. Gertruda Pawłowska, żona Andrzeja Bojanowskiego, kwitowała Wojciecha Rozbickiego i Annę z Młodawska, małżonków, zeznających zapis jako posesorów części Robczyska w pow. kościańskim z 1500 złp posagu przez Zofię z Głęboczka Pawłowską, wdowę po zmarłym Marcynie z Wierzbna Pawłowskim, matkę swoją, zapisanych na części wsi Robczyska²⁴¹⁹. W 1639 r. matka przekazała jej (jako żonie Andrzeja Bojanowskiego) i Annie (II.C.40) wieczyste łąki, role i prawa swe do wsi Robczysko²⁴²⁰. Następnie Gertruda i Anna, córki zmarłego Marcina z Wierzbna Pawłowskiego i Zofii de Głęboczko Modrzewskiej, w 1644 r. „całe łąki we wsi Robczysko, które matka zastrzegła dla siebie przy kontrakcie sprzedaży tej wsi

²⁴¹³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴¹⁴ *Ibidem*.

²⁴¹⁵ Grodzkie i ziemskie > Kcynia 4055 (Iudiciales) (Nr. 19) 1623 (f. 29v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴¹⁶ Grodzkie i ziemskie > Kcynia 4058 (Iudiciales) (Nr. 19) 1623 (f. 34v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴¹⁷ Grodzkie i ziemskie > Kcynia 4281 (Nr. 19) (Iud.) 1625 (f. 546v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴¹⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴¹⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 6890 (Nr. 297) 1637 (f. 360v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴²⁰ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 5233 (Nr. 12) 1639 (f. 68), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

Wojciechowi Rozbickiemu i Annie Młodawskiej małżonkom, (wieś ta w p. kal.) sprzedają za 700 zł Janowi Gorzyckiemu, zmarłego Jana synowi²⁴²¹.

II.C.39 ANTONINA

Antonina była trzecią córką Marcina (II.C.15) i Zofii Modrzewskiej²⁴²². Była żoną Jakuba Komorowskiego herbu Korczak, kasztelana santockiego.

II.C.40 ANNA

Anna była czwartą córką Marcina (II.C.15) i Zofii Modrzewskiej. Występowała około 1620 r. – około 1660 r.²⁴²³ Była żoną Przeclawa Bunińskiego (fl. około 1610 – około 1660). W 1639 r. matka przekazała jej (jako żonie Przeclawa Bunińskiego) i Gertudzie (II.C.38) wiecejsze łąki, role i prawa swe do wsi Robczysko²⁴²⁴. Jej wystąpienie w 1644 r. zob. pod II.C.37.

II.C.41 EWA

Ewa była ostatnią córką Marcina (II.C.15) i Zofii Modrzewskiej. Występowała około 1620 – około 1660 r.²⁴²⁵

II.C.42 JAN

Jan był jedynym synem Jana (II.C.17) i Reginy Żydowskiej. Imię otrzymał po ojcu. Występował około 1590 r. – około 1630 r.²⁴²⁶ Był dwukrotnie żonaty: po raz pierwszy z Anną Arciszewską z Arciszewa herbu Prawdzic i po raz drugi z Elżbietą Strzeżmińską. Z drugiego małżeństwa pochodził syn Władysław (II.C.67).

II.C.43 MARIANNA

Marianna była starszą córką Jana (II.C.17) i Reginy Żydowskiej. Występowała około 1608 r., zmarła około 1660 r.²⁴²⁷

---

²⁴²¹ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 5479 (Nr. 13) 1644 (f. 155), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴²² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴²³ *Ibidem*.

²⁴²⁴ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Rezygnacje, XVI wiek 5233 (Nr. 12) 1639 (f. 68), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴²⁵ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴²⁶ *Ibidem*.

²⁴²⁷ *Ibidem*.

II.C.44 KATARZYNA

Katarzyna była młodszą córką Jana (II.C.17) i Reginy Żydowskiej. Występowała około 1610 r., zmarła około 1660 r.²⁴²⁸ W 1630 r. poślubiła Andrzeja Miecznikowskiego (urodzonego około 1590 r., zmarłego około 1640 r.). Jej filiację potwierdza wpis z 1636 r.: Jan Pawłowski z Wierzbna, syn zmarłego Pawłowskiego, dziedzic Przyborówka przeciwko Katarzynie Pawłowskiej, tegoż zmarłego Jana Pawłowskiego córce, a żonie Andrzeja Miecznikowskiego²⁴²⁹.

II.C.45 PIOTR

Piotr był jedynym dzieckiem Łukasza (II.C.18) i jego nieznannej żony. Imię otrzymał po dziadzie stryjecznym (II.C.7). Z żoną Jadwigą Witkowską doczekali się córki Zofii (II.C.68)²⁴³⁰.

II.C.46 CHRYZOSTOM

Chryzostom był najstarszym synem Piotra (II.C.27) i Jadwigi Wilkowskiej. Występował około 1590 r., zmarł około 1640 r.²⁴³¹ W 1640 r. Chryzostom Pawłowski, syn zmarłego Piotra z Wierzbna Pawłowskiego, miał wierzytelność na 4000 złp od Katarzyny z Chojna, wdowy po zmarłym Andrzeju Słupskim, podsędku wschowskim, wspólnie z synami Janem i Franciszkiem²⁴³². W tym samym roku Chryzostom miał też wierzytelność od brata Świątosława (II.C.48) na 3000 złp²⁴³³. W 1649 r. był wspomniany jako zmarły (zob. II.C.49).

II.C.47 WAWRZYNIEC

Wawrzyniec był drugim synem Piotra (II.C.27) i Jadwigi Wilkowskiej. Imię otrzymał po dziadzie stryjecznym (II.C.4). Występował około 1600 r., zmarł około 1650 r.²⁴³⁴

²⁴²⁸ *Ibidem*.

²⁴²⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 387 (Nr. 161) 1636 (f. 750), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴³⁰ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁴³¹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴³² Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7087 (Nr. 299) 1640 (f. 369v) (f. 370v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴³³ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7088 (Nr. 299) 1640 (f. 371), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴³⁴ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

II.C.48 ZOFIA

Zofia była jedyną córką Piotra (II.C.27) i Jadwigi Wilkowskiej. Występowała około 1600 r., zmarła około 1650 r.²⁴³⁵ Była żoną Marcina Pruskiego (fl. około 1590 – około 1640).

II.C.49 ŚWIĘTOSŁAW

Świętosław był trzecim synem Piotra (II.C.27) i Jadwigi Wilkowskiej. Występował około 1610 r., zmarł około 1660 r.²⁴³⁶ W 1629 r. określono jego filiację: Świętosław z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego Piotra, wydał mniejszy folwark w Nowej Wsi w pow. kościańskim za 2000 złp Marcynowi Krajewskiemu i Barbarze Wolskiej, małżonkom²⁴³⁷. W 1640 r. ponownie określono jego filiację: Świętosław Pawłowski, syn zmarłego Piotra z Wierzbna Pawłowskiego, był winny 3000 złp bratu rodzonemu Chryzostomowi (II.C.46)²⁴³⁸. W 1649 r. Świętosław i Mikołaj z Wierzbna Pawłowscy, synowie zmarłego Piotra i zmarłego Chryzostoma Pawłowskiego bracia rodzeni, kwitowali z 2000 zł Samuela Mysłowskiego²⁴³⁹. Rok później ci sami bracia jako spadkobiercy zmarłego ich brata Chryzostoma kwitowali Władysława z Pigłowic Manieckiego z 2000 zł²⁴⁴⁰. W dokumencie z 1660 r. Zofia z Szczepic występowała jako wdowa po zmarłym Świętosławie z Wierzbna Pawłowskim²⁴⁴¹. Z żoną Zofią Jezierską (fl. około 1630 – około 1670) doczekał się: Wojciecha, Anny, Piotra, Teresy, Barbary i Jadwigi (II.C.69–74).

II.C.50 MIKOŁAJ

Mikołaj był czwartym synem Piotra (II.C.27) i Jadwigi Wilkowskiej. Imię otrzymał po stryju (II.C.28). Występował około 1610 r., zmarł po 1660 r.²⁴⁴² Jego filiację zawiera wpis z 1651 r.: Mikołaj Pawłowski, syn zmarłego Piotra z Wierzbna Pawłowskiego, kwitował Andrzeja i Jerzego Kromolickich, synów zmarłego Wojciecha, z 1000 zł²⁴⁴³. Był

²⁴³⁵ *Ibidem*.

²⁴³⁶ *Ibidem*.

²⁴³⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 6146 (Nr. 1416) 1629 (f. 644v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴³⁸ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7088 (Nr. 299) 1640 (f. 371), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴³⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7396 (Nr. 302) 1649 (f. 157), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁴⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2504 (Nr. 56) 1650 (f. 24v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁴¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3108 (Nr. 59) 1660 (f. 987), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁴² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁴³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2541 (Nr. 56) 1651 (f. 111), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

żonaty z Jadwigą Twardowską. Wynika to z wpisu z 1661 r.: Mikołaj z Wierzbna Pawłowski na połowie części Nowej Wsi (pow. wschowski) oparł Jadwidze z Skrzypny (Twardowskiej), wdowie po Wojciechu Ponińskim, żonie swej, sumę 500 zł (wedle kontraktu z nią jako wdową, zawartego w środę po św. Marii Magdalenie w 1659 r., czyli 23 VII)²⁴⁴⁴. Z tą żoną doczekał się Magdaleny (II.C.75).

II.C.51 ADAM

Adam był starszym dzieckiem Mikołaja (II.C.28) i jego pierwszej żony Anny Łaskawskiej. Niewiele o nim wiadomo²⁴⁴⁵. Pozostawił po sobie synów: Jana i Stefana (II.C.76–77).

II.C.52 ANDRZEJ

Andrzej był młodszym dzieckiem Mikołaja (II.C.28) i jego pierwszej żony Anny Łaskawskiej²⁴⁴⁶. Występował około 1570 r., zmarł około 1620 r.²⁴⁴⁷ Był żonaty z Jadwigą Szurkowską. Zmarł bezpotomnie. W 1618 r. Andrzej Pawłowski, syn Mikołaja z Wierbna Pawłowskiego, winien był 200 zł Remigianowi Dzieńczyńskiemu²⁴⁴⁸.

II.C.53 WOJCIECH

Wojciech był najstarszym dzieckiem Mikołaja (II.C.28) i jego drugiej żony Zofii Pudliskowskiej²⁴⁴⁹. Imię otrzymał po stryjecznym stryju (II.C.19). Występował około 1590 r., zmarł około 1640 r.²⁴⁵⁰ W 1635 r. Wojciech i Stanisław Pawłowscy, synowie zmarłego Mikołaja z Wierbna Pawłowskiego i ojca z innymi braćmi spadkobiercy, całe części dziedziczne ojcowskie we wsi Wysoć (pow. kościański) po zmarłym ojcu sprzedali za 4000 złp bratu rodzonemu Piotrowi (II.C.56)²⁴⁵¹. Wojciech był żonaty z Jadwigą Pruską. Potwierdza to wpis z 1634 r.: Wojciech z Wierbna Pawłowski i Jadwiga Pruska, małżonkowie²⁴⁵². Doczekał się z nią dwanaściorga dzieci: Anny, Katarzyny, Piotra, Zofii, Jadwigi, Krystyny, Stanisława, Elżbiety, Gabriela, Marianny, Jana i Wła-

²⁴⁴⁴ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7744 (Nr. 305) 1661 (f. 29v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁴⁵ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁴⁴⁶ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁴⁷ *Ibidem*.

²⁴⁴⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 1654 (Nr. 31) 1618 (f. 531v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁴⁹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁵⁰ *Ibidem*.

²⁴⁵¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 8890 (Nr. 1418) 1635 (f. 504), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁵² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2206 (Nr. 47) 1634 (f. 198v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

dysława (II.C.78–89). W 1618 r. Piotr z Wierzbna Pawłowski całe części dziedziczne w Nowej Wsi w pow. wschowskim, tj. trzy pola kmiece puste z dwoma placami i folwarkiem, z dwoma ogrodami i dwoma kmieciami wyderkował Janowi Mysłkowskiemu i Zofii ze Smuszewa, małżonkom, za 2000 złp²⁴⁵³.

II.C.54 JADWIGA

Jadwiga była drugim dzieckiem Mikołaja (II.C.28) i jego drugiej żony Zofii Pudliszkowskiej²⁴⁵⁴. Występowała ok. 1610 r., zmarła około 1660 r.²⁴⁵⁵ Była żoną Jana Marszewskiego (fl. około 1580–1630).

II.C.55 JAN

Jan był trzecim dzieckiem Mikołaja (II.C.28) i jego drugiej żony Zofii Pudliszkowskiej²⁴⁵⁶. Jego filiację zawiera wpis z 1664 r.: Jan z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego Mikołaja, kwitował z 1500 zł syna swego, Stefana z Wierzbna Pawłowskiego²⁴⁵⁷. Występował około 1610 r., zmarł po 1664 r.²⁴⁵⁸ Był żonaty z Anną Muchlińską (fl. około 1600–1640). Urodziła mu ona: Adama, Mikołaja, Piotra, Katarzynę, Stefana, Franciszka i Jana (II.C.90–96). Po jej śmierci Jan ożenił się po raz drugi z Heleną Łubińską (fl. około 1620–1670). Z tego małżeństwa pochodziła córka Jadwiga (II.C.97).

W 1635 r. Jan Pawłowski, syn zmarłego Mikołaja z Wierzbna Pawłowskiego, ustanowił dożywotnie użytkowanie swych części ojcowizny w Wyskoci bratu rodzonemu Piotrowi (II.C.56)²⁴⁵⁹. W 1648 r. Jan z Wierzbna Pawłowski winien był 3000 zł Helenie Łubińskiej, wdowie po zmarłym Janie Cieszkowskim, obecnie 2° voto swej żonie²⁴⁶⁰. W 1654 r. Jan z Wierzbna Pawłowski zawarł kontrakt dzierżawy wsi Wyskoc²⁴⁶¹.

²⁴⁵³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 611 (Nr. 205) 1618 (f. 110), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁵⁴ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁵⁵ *Ibidem*.

²⁴⁵⁶ *Ibidem*.

²⁴⁵⁷ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7873 (Nr. 305) 1664 (f. 233), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁵⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁵⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 8901 (Nr. 1418) 1635 (f. 506), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7349 (Nr. 302) 1648 (f. 63), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. Dokładniej informują o tym księgi pyzdrskie: Grodzkie i ziemskie > Pyzdry > Część 1 3880 (Nr. 150) 1648 (p. 64), „Helena Łubińska, wd. po ol. Janie Cieszkowskim obec. 2-o v. ż. Jana z Wierzbna Pawłowskiego, kwit. z 3.000 zł. Mikołaja Szodrskiego kasztelana biechowskiego”.

²⁴⁶¹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7664 (Nr. 303) 1654 (f. 866), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. W tym samym roku był z niej kwitowany, zob. 7665 (Nr. 303) 1654 (f. 872).

II.C.56 PIOTR

Piotr był czwartym dzieckiem Mikołaja (II.C.28) i jego drugiej żony Zofii Pudliskowskiej²⁴⁶². Imię otrzymał albo po stryju (II.C.28), albo po dziadzie ojczystym (II.C.7). Występował około 1610 r., zmarł około 1660 r.²⁴⁶³ Piotr z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego Mikołaja, części wsi Wysoć osiedlona w pow. kościańskim przypadła po zmarłym Wojciechu (II.C.53) i nabyte od żyjącego Stanisława (II.C.57), braci swych rodzonych, Janowi z Wierzbna Pawłowskiemu (II.C.55), bratu rodzonemu sprzedał za 6000 złp, a Jan Piotrowi dał dożywotnie użytkowanie tych dóbr²⁴⁶⁴. Zmarł bezżennie i bezpotomnie.

II.C.57 STANISŁAW

Stanisław był piątym dzieckiem Mikołaja (II.C.28) i jego drugiej żony Zofii Pudliskowskiej²⁴⁶⁵. Imię otrzymał po stryjecznym stryju (II.C.16). Występował około 1620 r., zmarł około 1670 r.²⁴⁶⁶ Był żonaty z Anną Osińską (fl. około 1590–1640). Urodziła mu ona dzieci: Wawrzyńca i Mariannę (II.C.98–99).

II.C.58 BARTŁOMIEJ [III]

Bartłomiej był najstarszym dzieckiem Bartłomieja (II.C.30) i jego żony Doroty Rydzynskiej²⁴⁶⁷. Imię otrzymał po ojcu. Występował ok. 1580 r., zmarł około 1630 r.²⁴⁶⁸ Był żonaty z Anną Ossowską (fl. około 1610–1660). Urodziła mu ona córki: Dorotę i Jadwigę (II.C.100–101). Wspomnienie o nim z 1644 r. zob. pod II.C.65.

II.C.59 WOJCIECH

Wojciech był drugim dzieckiem Bartłomieja (II.C.30) i jego żony Doroty Rydzynskiej²⁴⁶⁹. Imię otrzymał po stryjecznym stryju (II.C.19). Występował około 1600 r., zmarł około 1650 r.²⁴⁷⁰ W 1618 r. Dorota z Rydzyny, wdowa po Bartłomieju Pawłowskim oraz Wojciech, Jan i Maciej, jej synowie, wydali dwa łany w Pawłowicach w pow. kościańskim wujowi Andrzejowi z Wierzbna Rydzynskiemu (II.B.28) za 2000 złp²⁴⁷¹. W 1626 r.

²⁴⁶² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁶³ *Ibidem*.

²⁴⁶⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 177 (Nr. 1424) 1649 (f. 397v) (f. 399v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁶⁵ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁶⁶ *Ibidem*.

²⁴⁶⁷ *Ibidem*.

²⁴⁶⁸ *Ibidem*.

²⁴⁶⁹ *Ibidem*.

²⁴⁷⁰ *Ibidem*.

²⁴⁷¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 17383 (Nr. 1411) 1618 (f. 148v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

Wojciech Pawłowski, syn zmarłego Bartłomieja z Wierzbna Pawłowskiego, kupił wieś Pomorzanki w pow. gnieźnieńskim za 12,5 tys. złp od Mikołaja Węgorzewskiego²⁴⁷². W 1641 r. był uczestnikiem sprawy spadkowej po bracie Janie (II.C.60)²⁴⁷³. Był żonaty z Katarzyną Pigłowską (fl. około 1600–1660). Urodziła mu ona sześcioro dzieci: Bartłomieja [IV], Zofię, Bogumiłę, Katarzynę, Mikołaja i Aleksandra (II.C.102–107).

II.C.60 JAN

Jan był trzecim dzieckiem Bartłomieja (II.C.30) i jego żony Doroty Rydzyńskiej²⁴⁷⁴. Imię otrzymał po stryjecznym stryju (II.C.17). Występował około 1590 r., zmarł w 1636 r.²⁴⁷⁵ W 1633 r. poświadczono jego filiację: Jan z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego Bartłomieja, dziedzic części Robczyska i Pawłowic, mianował plenipotentów²⁴⁷⁶. We wpisie z 1642 r., odnoszącym się do wcześniejszego oblatowania w grodzie wschowskim w 1634 r., podano, że Jan z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego Bartłomieja z I i Wojciech Rozbicki, i Anna Młodawska małżonkowie z II [działu], zawarli ugodę o działowe co do części wsi Robczyska w pow. kościańskim, gdzie obie strony dziedziczą. Datowane: Pawłowice, 20 IX 1631 r.²⁴⁷⁷

Jan był żonaty z Katarzyną, córką Jana Śmigielskiego i Katarzyny Grocholskiej. W 1620 r. Jan Pawłowski, syn zmarłego Bartłomieja z Wierzbna Pawłowskiego, zapisał 5500 złp posagu na połowie Pawłowic i Robczyska w pow. kościańskim żonie przyszłej Katarzynie Śmigielskiej, córce zmarłego Jana z Bnina Śmigielskiego²⁴⁷⁸. W 1633 r. Jan Pawłowski, syn zmarłego Bartłomieja, w imieniu swoim i żony Katarzyny z Bnina Pawłowskiej występował w sprawie kontraktu zawartego w Pawłowicach²⁴⁷⁹. W 1637 r. Katarzyna z Bnina Śmigielska, wdowa po zmarłym Janie z Wierzbna Pawłowskim, kwitowała Jana z Pomykowa Miaskowskiego²⁴⁸⁰. W 1639 r. Katarzyna z Bnina Śmigielska, wdowa po zmarłym Janie z Wierzbna Pawłowskim, winna była 2000 złp Jadwidze z Za-

²⁴⁷² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 4737 (Nr 1415) 1626 (f. 591), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁷³ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 8205 (Nr. 80) 1641 (f. 940), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. Zob. też 1644 r. pod II.C.64.

²⁴⁷⁴ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁷⁵ *Ibidem*.

²⁴⁷⁶ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 6759 (Nr. 297) 1633 (f. 82), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 1580 (Nr. 167) 1642 (f. 541v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁷⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 7806 (Nr. 1412) 1620 (f. 22v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁷⁹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2117 (Nr. 47) 1633 (f. 9v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁸⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 6914 (Nr. 297) 1637 (f. 412v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

dor Zadorskiej, żonie Kaspra Cieleckiego i pannie Zofii Zadorskiej, siostrzym rodzonym ze zmarłej Zofii Śmigielskiej, siostry swej rodzonej i Piotra Zadorskiego zrodzonym córkom, nepotkom [siostrzenicom] swym, po 1000 złp każdej²⁴⁸¹. W 1641 r. określona jako Katarzyna z Bnina Śmigielka, wdowa po Janie z Pawłowic Pawłowskim, pani oprawna Pawłowic i Robczyska uczestniczyła w sprawie spadkowej po mężu²⁴⁸². Warto też zwrócić uwagę na kolejny wpis z 1641 r.: Kasper Cielecki, nabywca praw od Katarzyny z Bnina, wdowie po Janie Pawłowskim, występował przeciw Wojciechowi i Maciejowi z Wierzbna Pawłowskim, braciom rodzonym, zmarłego Jana Pawłowskiego spadkobiercom oraz Dorocie, żonie Jana Gorzyckiego i Jadwidze Pawłowskim, zmarłego Bartłomieja Pawłowskiego córkom, Krystynie i Katarzynie Pawłowskim, Łukasza Bojanowskiego i Łukasza Rozdrażewskiego żonom, a córkom obłąkanego Macieja Pawłowskiego, a wszystkim razem spadkobiercom tegoż zmarłego Jana Pawłowskiego²⁴⁸³. Katarzyna powtórnie wyszła za mąż za Mikołaja Mielżyńskiego. O tym fakcie dowiadujemy się z następującego wpisu z 1684 r.: Mikołaj z Wierzbna Pawłowski, zmarłego Jana – stryja spadkobierca, kwitował Stanisława z Bnina Śmigielskiego, komornika ziemskiego poznańskiego, z 2750 zł jako połowy sumy 5500 zł zapisanej w 1642 r. przez zmarłego Katarzynie z Bnina Śmigielskiej, żonie 1° voto zmarłego Jana z Wierzbna Pawłowskiego, 2° voto Mikołaja Mielżyńskiego, sposobnie oprawionej na połowie wsi Pawłowice i Robczysko (pow. kościański)²⁴⁸⁴. Jej małżeństwo z Janem było bezdzietne.

II.C.61 MACIEJ [IV]

Maciej był czwartym dzieckiem Bartłomieja (II.C.30) i jego żony Doroty Rydzyńskiej²⁴⁸⁵. Imię otrzymał po stryju (II.C.31). Występował około 1630 r., zmarł ok. 1680 r.²⁴⁸⁶ W 1641 r. Maciej jako „słaby na umyśle” i brat rodzony Wojciecha uczestniczył w sprawie spadkowej po bracie Janie²⁴⁸⁷. Był żonaty z Anną Robaczyńską. Jej małżeństwo z Maciejem przyniosło czwórkę dzieci: Krystynę, Katarzynę, Feliksa i Stanisława (II.C.108–111).

²⁴⁸¹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7009 (Nr. 299) 1639 (f. 222v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁸² Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 8205 (Nr. 80) 1641 (f. 940), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. Cd. tej sprawy w 1644 r. zob. II.C.64.

²⁴⁸³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 1327 (Nr. 166) 1641 (f. 77), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁸⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3886 (Nr. 73) 1684 (f. 932), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁸⁵ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁸⁶ *Ibidem*.

²⁴⁸⁷ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 8205 (Nr. 80) 1641 (f. 940). W 1641 r. określono go jako obłąkanego (II.C.59), w 1644 r. nazwano go wariatem, zob. II.C.64.

II.C.62 ANNA

Anna była piątym dzieckiem Bartłomieja (II.C.30) i jego żony Doroty Rydzyńskiej²⁴⁸⁸. Występowała około 1590 r., zmarła w 1641 r.²⁴⁸⁹ Była zamężna z Marcinem Pierskim (fl. około 1570 – zmarłego około 1620 r.?), potem (1601 r.) z Aleksandrem Brodzkim z Łodzi herbu Łodzian (fl. około 1560 r. – zmarłego około 1610 r.).

II.C.63 ZOFIA

Zofia była szóstym dzieckiem Bartłomieja (II.C.30) i jego żony Doroty Rydzyńskiej²⁴⁹⁰. Występowała około 1600 r., zmarła około 1650 r.²⁴⁹¹ W 1644 r. Zofia z Wierzbna Pawłowska została określona jako wdowa po zmarłym Janie Robaczyńskim i pani oprawna²⁴⁹². Była powtórnie zamężna z Łukaszem Jaraczewskim (fl. około 1610 – zmarłego około 1660 r.).

II.C.64 JADWIGA

Jadwiga była siódmym dzieckiem Bartłomieja (II.C.30) i jego żony Doroty Rydzyńskiej²⁴⁹³. Występowała około 1600 r., zmarła około 1640 r.²⁴⁹⁴ W 1606 r. była poświadczona jako żona Macieja Zadorskiego, a w 1613 r. już jako żona Wojciecha Czarnotulskiego.

POKOLENIE XIX**II.C.65 KONSTANTY**

Konstanty był najstarszym synem Dobrogosta (II.C.35) i Zofii Wierzbińskiej. Jego filiację poświadcza wpis z 1641 r., w którym występowała Zofia z Wierzbna, wdowa po zmarłym Dobrogoście Pawłowskim, obecnie 2° voto żona Jerzego Kaśniewskiego, w imieniu swoim i syna Konstantego Pawłowskiego²⁴⁹⁵.

Skomplikowane stosunki rodzinne między obydwoma liniami Pawłowskich objaśnia wpis z 1644 r. Wynika z niego, że Jakub Strupczewski, nabywca praw od Zofii

²⁴⁸⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁸⁹ *Ibidem*.

²⁴⁹⁰ *Ibidem*.

²⁴⁹¹ *Ibidem*.

²⁴⁹² Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7181 (Nr. 301) 1644 (f. 654), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁹³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁴⁹⁴ *Ibidem*.

²⁴⁹⁵ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 8205 (Nr. 80) 1641 (f. 940), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

z Wierzbna, wdowy po zmarłym Dobrogoście Pawłowskim, ówczasie żony Jerzego Kąsinowskiego (w imieniu jej i jej syna Konstantyna Pawłowskiego) sprawy toczone przez nią i jej syna z Katarzyną z Bnina Śmigielską, wdową po Janie Pawłowskim (II.C.60), panią oprawną Pawłowic i Robczyńska, nabywczynią praw od Jakuba Sieklickiego i Katarzyny Niniewskiej, małżonków, oraz przeciwko Wojciechowi i Maciejowi Pawłowskim (tego ostatniego określono jako warjata [tak w oryginale – T.K.]), braciom rodzonym (II.C.59 i 61) oraz Dorocie, żonie Jana Gorzyckiego (II.C.100) i Jadwidze, żonie Krzysztofa Bełęckiego Pawłowskim (II.C.101), zmarłego Bartłomieja córkom, siostrom rodzonym (II.C.58), a spadkobiercom zmarłego Jana Pawłowskiego, scedował teź Zofii z Wierzbna i jej synowi Konstantynowi Pawłowskiemu²⁴⁹⁶. W 1669 r. występuje już wdowa po Konstantynie – Zofia Włostowska²⁴⁹⁷.

II.C.66 JAN

Jan był młodszym synem Dobrogosta (II.C.35) i Zofii Wierzbińskiej. W 1674 r. był poświęcony jako kanonik poznański²⁴⁹⁸. W 1667 r. Adam (II.C.90) mianował Jana Pawłowskiego, określonego jako profesa przemęckiego, jednym z opiekunów swoich dzieci²⁴⁹⁹.

II.C.67 WŁADYSŁAW

Władysław był jedynym dzieckiem Jana (II.C.42) i jego drugiej żony Elżbiety Streżmińskiej²⁵⁰⁰. Ożenił się z Elżbietą Balkowską. Urodziła mu trzy córki: Ewę, Mariannę i Konstancję (II.C.112–114). Wpis z 1669 r. podaje jego filiację: Władysław Pawłowski, syn zmarłego Jana z Wierzbna Pawłowskiego, wnuk zmarłej Reginy z Żydowa Pawłowskiej „manifestował się w sprawie jej testamentu rzekomo podpisanego i przez jego ojca z roku zeszłego, 1668, w sobotę po nawiedzeniu Najświętszej Marii Panny [7 VII] do akt grodzkich gnieźnieńskich podanego, o to przeciwko opiekunowi swemu Chryzostomowi Więckowskiemu [uczynionemu? – T.K.]”²⁵⁰¹.

²⁴⁹⁶ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7187 (Nr. 301) 1644 (f. 664), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁹⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3456 (Nr. 68) 1669 (f. 389v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁴⁹⁸ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁴⁹⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7954 (Nr. 305) 1667 (f. 371v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁰⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁰¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 889 (Nr. 196) 1669 (f. 839v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.68 ZOFIA

Zofia była jedynym dzieckiem Piotra (II.C.45) i jego żony Jadwigi Witowskiej. Poślubiła Marcina Przeuskiego, pisarza ziemskiego wschowskiego²⁵⁰². W 1621 r. Marcin Przeuski, pisarz aktów tutejszych, zapisał 2500 złp posagu żonie Zofii z Wierbna Pawłowskiej, córce Piotra²⁵⁰³.

II.C.69 WOJCIECH

Wojciech był najstarszym dzieckiem Świętosława (II.C.49) i jego żony Zofii Jezierskiej²⁵⁰⁴. Urodził się w Rydzynie w 1637 r., zmarł około 1690 r., bezżennie i bezpotomnie²⁵⁰⁵. Został ochrzczony w Rydzynie w 1637 r. w oktawie św. Wojciecha jako Wojciech, syn Świętosława z Werbna Pawłowskiego i Zofii²⁵⁰⁶.

II.C.70 ANNA

Anna była drugim dzieckiem Świętosława (II.C.49) i jego żony Zofii Jezierskiej²⁵⁰⁷. Urodziła się w Rydzynie w 1638 r., zmarła około 1670 r.²⁵⁰⁸ Anna, córka Świętosława z Werbna i Zofji Pawłowskich, została ochrzczona 8 VIII 1638 r. Jej matką chrzestną była jej kuzynka Katarzyna (II.C.79)²⁵⁰⁹.

II.C.71 PIOTR

Piotr był trzecim dzieckiem Świętosława (II.C.49) i jego żony Zofii Jezierskiej²⁵¹⁰. Imię otrzymał po dziadzie ojczystym (II.C.28). Urodził się w Rydzynie 21 VI 1641 r.²⁵¹¹, zmarł ok. 1690 r., bezżennie i bezpotomnie²⁵¹².

---

²⁵⁰² S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁵⁰³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2 664 (Nr. 205) 1621 (f. 172v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁰⁴ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁰⁵ *Ibidem*.

²⁵⁰⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11602 (Rydzyzna), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁰⁷ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁰⁸ *Ibidem*.

²⁵⁰⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11603 (Rydzyzna) 1638.8/8., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵¹⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵¹¹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 11604 (Rydzyzna) 1641.21/6. Piotr, c. Świętosława i Zofii z Werbna Pawłowskich, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵¹² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

II.C.72 TERESA

Teresa była czwartym dzieckiem Świętosława (II.C.49) i jego żony Zofii Jezierskiej²⁵¹³. Urodziła się w Rydzynie (?) w 1643 r., zmarła około 1690 r.²⁵¹⁴ Poślubiła Michała z Kotulina Grodzickiego herbu Gryf (fl. około 1650 r. – zmarłego około 1720 r.), co poświadcza wpis z 1663 r.²⁵¹⁵ Jednak z wpisu z 1678 r. wynika, że Grodzicki miał na imię Mikołaj: Mikołaj Grodzicki i Teresa z Wierzbna Pawłowska, małżonkowie, za konsensem królewskim, minę [kopalnię] żelaza *vulgo* Piłę w starostwie krzepickim cedowali Atanazemu i Helenie Miączyńskim, małżonkom. Data konsensusu: 28 IV 1678 r.²⁵¹⁶ W 1670 r. Teresa, żona Mikołaja Grodzickiego i Barbara, żona Jana Pierzchlińskiego, siostry rodzone z Wierzbna Pawłowskie, córki zmarłego Świętosława ze zmarłej Zofii Jezierskiej, a spadkobierczynie zmarłej Jadwigi W[ybranowskiej, żony Stefana (II.C.94)], siostry swej rodzonej, całą wieś Nową Wieś w pow. kościańskim po tej siostrze temuż Grodzickiemu za 8000 złp sprzedały, a zmarły stryj ich rodzony Mikołaj (II.C.50) miał posąg zapisany na części tych dóbr zmarłej żony swej, Jadwigi Twardowskiej²⁵¹⁷. Trzy siostry występowały we wpisach z lat 1659–1661. W 1659 r. Zofia Jezierska, córka zmarłego Jana, wdowa po zmarłym Świętosławie z Wierzbna Pawłowskim oraz panny: Teresa, Barbara i Jadwiga, jej córki, skarżyły się przeciwko Mikołajowi z Wierzbna Pawłowskemu (II.C.50), bratu rodzonemu zmarłego Świętosława oraz Konstantemu (II.C.64) i Stanisławowi Pawłowskim (II.C.57), Janowi Wierzbickiemu i in. (inni bracia zmarłego [ojca]: Wawrzyniec i Chryzostom) o najazd na Nową Wieś i robione tam gwałty²⁵¹⁸. W 1661 r. Zofja Jezierska, wdowa po Świętosławie z Wierzbna Pawłowskim, w imieniu swoim oraz Teresy, żony Grodzickiego, Barbary i Jadwigi Pawłowskich, panien, córek swych, protestowała przeciwko testamentowi spisaniem przez zmarłego Mikołaja Pawłowskiego niby we wsi Nowa Wieś w czwartek w wigilię św. Szymona i Judy [27 X] 1661 r.²⁵¹⁹

²⁵¹³ *Ibidem*.

²⁵¹⁴ *Ibidem*.

²⁵¹⁵ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3272 (Nr. 63) 1663 (f. 599), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵¹⁶ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3697 (Nr. 73) 1678 (f. 220), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵¹⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 2 827 (Nr. 1868 IX) 1670 (f. 105v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵¹⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 33 (Nr. 133) 1659 (k. 728v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵¹⁹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 49 (Nr. 135) 1661 (k. 344), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. Skutki tej sprawy ciągnęły się jeszcze w 1682 r.: Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 3081 (Nr. 1105 XI) 1682 (f. 13), „Aleks. i Kat. ż. 2-o II. Łuk. Krzywosądzkiego Ponińscy, s. i c. ol. Wojc. z ol. Jadw. z Skrzypna 2-o II. żony ol. Mikoł. z Werbna Pawłowskiego (f. ona miała zapis zobow. do oprawy od Pawłow. 1661) robią cesję na rzecz Mikoł. Grodzickiego i Teresy z Wierzbna Pawłowskiej małż.”.

II.C.73 BARBARA

Barbara była piątym dzieckiem Świętosława (II.C.49) i jego żony Zofii Jezierskiej²⁵²⁰. Urodziła się w Rydzynie [?] około 1650 r., zmarła około 1690 r.²⁵²¹ Poślubiła Jana Pierzchlińskiego (fl. około 1640 r. – zmarłego ok. 1690 r.). We wrześniu 1670 r. Jan Pierzchliński, syn zmarłego Stanisława, otrzymał w rekompensacie sumę 4000 złp odebranych za żonę Barbarę z Wierzbna Pawłowską, oprawioną jej jako posag, i tyleż wiana²⁵²².

II.C. 74 JADWIGA

Jadwiga była szóstym dzieckiem Świętosława (II.C.49) i jego żony Zofii Jezierskiej. Występowała w dokumentach z lat 1659–1661, zob. wyżej.

II.C.75 MAGDALENA

Magdalena była pierwszym dzieckiem Mikołaja (II.C.50) i jego drugiej żony Teresy Tarnowskiej²⁵²³. Poślubiła Michała Życheckiego, a po jego śmierci Fryderyka Doręgowskiego.

II.C.76 JAN

Jan był starszym dzieckiem Adama (II.C.51)²⁵²⁴. Niewiele o nim wiadomo.

II.C.77 STEFAN

Stefan był młodszym dzieckiem Adama (II.C.51)²⁵²⁵. Niewiele o nim wiadomo.

II.C.78 ANNA

Anna była pierwszym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵²⁶. Urodziła się około 1620 r., zmarła około 1660 r.²⁵²⁷

---

²⁵²⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵²¹ *Ibidem*.

²⁵²² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 2829 (Nr. 1868 IX) 1670 (f. 106v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵²³ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁵²⁴ *Ibidem*.

²⁵²⁵ *Ibidem*.

²⁵²⁶ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵²⁷ *Ibidem*.

II.C.79 KATARZYNA

Katarzyna była drugim dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵²⁸. Urodziła się w 1625 r., zmarła około 1670 r.²⁵²⁹ Poślubiła Stefana Zakrzewskiego (fl. około 1620 r. – zmarłego ok. 1670 r.).

II.C.80 PIOTR

Piotr był trzecim dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵³⁰. Urodził się 12 IX 1627 r. w Rydzynie jako syn Wojciecha i Jadwigi²⁵³¹, zmarł około 1700 r.²⁵³² Poślubił Zofię Mierzewską herbu Ostoja (fl. około 1640 r. – zmarłą około 1690 r.). Urodziła mu Franciszka (II.C.115) i zapewne córkę Ewę (II.C.116).

II.C.81 ZOFIA

Zofia była czwartym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵³³. Urodziła się w 1630 r., zmarła około 1660 r.²⁵³⁴

II.C.82 JADWIGA

Jadwiga była piątym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵³⁵. Urodziła się w 1631 r., zmarła około 1680 r.²⁵³⁶

II.C.83 KRYSZYNA

Krystyna była szóstym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵³⁷. Urodziła się w 1632 r., zmarła około 1710 r.²⁵³⁸ Była zakonnicą w Trzebnicy, co potwierdza wpis z 1654 r.: Jadwiga de Prusy, wdowa po zmarłym Wojciechu z Wierzbna Pawłowskim, córce swej Krystynie, zakonnicy trzebnickiej, zapisała sumę oryginalną 500 zł na wsi Przybinia²⁵³⁹. W latach 1674–1699 była 32 opatką w Trzebnicy²⁵⁴⁰. Gustav

---

²⁵²⁸ *Ibidem*.

²⁵²⁹ *Ibidem*.

²⁵³⁰ *Ibidem*.

²⁵³¹ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 11594 (Rydzyna) 1627.12/9, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵³² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵³³ *Ibidem*.

²⁵³⁴ *Ibidem*.

²⁵³⁵ *Ibidem*.

²⁵³⁶ *Ibidem*.

²⁵³⁷ *Ibidem*.

²⁵³⁸ *Ibidem*.

²⁵³⁹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 2672 (Nr. 56) 1654 (f. 511), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁴⁰ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 14. L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 39.

Graf von Seldern, a po nim Leonhard Radler opisali – zachowany do dziś – jej nagrobek w bazylice trzebnickiej. Z informacji na nagrobku wynika, że zmarła 28 III 1699 r., żyła 66 lat, 6 miesięcy i 15 dni, co oznacza, że urodziła się 13 IX 1632 r.²⁵⁴¹

II.C.84 STANISŁAW

Stanisław był siódmym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵⁴². Urodził się w 1635 r., zmarł około 1670 r.²⁵⁴³ Ożenił się z Anną Karszecką, z którą miał córkę Jadwigę (II.C.117). W 1660 r. Stanisław i Gabriel z Wierzbna Pawłowscy, synowie zmarłego Wojciecha ze zmarłej Jadwigi Pruskiej, w imieniu swoim i Jana Pawłowskiego, brata rodzonego (II.C.88), pannie Krystynie Pawłowskiej (II.C.83), przeoryszy cysterek trzebnickich, siostrze swej rodzonej, zapisali pensję roczną 35 zł²⁵⁴⁴. W 1668 r. Adam Przeuski i Barbara Gorzeńska, małżonkowie, kwitowali Stanisława z Wierzbna Pawłowskiego i Annę Karszecką, małżonków, z 1200 zł zapisanych sposobem zastawu na wsi Przybinia (pow. kościański)²⁵⁴⁵. W 1676 r. Wojciech Rosnowski, syn zmarłego Macieja, żonie Annie Karszeckiej, wdowie po Stanisławie z Werbna Pawłowskim, zapisał posagu 2000 złp²⁵⁴⁶.

II.C.85 ELŻBIETA

Elżbieta była ósmym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵⁴⁷. Urodziła się w 1637 r., zmarła około 1690 r.²⁵⁴⁸

II.C.86 GABRIEL

Gabriel był dziewiątym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵⁴⁹. Urodził się w 1638 r., zmarł około 1680 r.²⁵⁵⁰

²⁵⁴¹ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 14. L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 40.

²⁵⁴² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁴³ *Ibidem*.

²⁵⁴⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 2919 (Nr. 59) 1660 (f. 237), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁴⁵ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7989 (Nr. 305) 1668 (f. 427v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁴⁶ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 3515 (Nr. 1427) 1676 (f. 845), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁴⁷ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁴⁸ *Ibidem*.

²⁵⁴⁹ *Ibidem*.

²⁵⁵⁰ *Ibidem*.

II.C.87 MARIANNA

Marianna była dziesiątym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵⁵¹. Urodziła się w 1644 r., zmarła około 1700 r.²⁵⁵² Poślubiła (1668 r.) Macieja Rokossowskiego (fl. około 1630 r. – około 1680 r.).

II.C.88 JAN

Jan był jedenastym dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵⁵³. Urodził się w 1646 r., zmarł około 1710 r.²⁵⁵⁴ Poślubił Annę Grodzicką (fl. około 1660 r. – około 1710 r.). Urodziła mu synów: Mikołaja i Stanisława (II.C.118–119). W 1673 r. Jan z Wierzbna Pawłowski, syn Wojciecha, całe części dziedziczne Przybini (pow. kościański), przypadłe sobie i zmarłemu Stanisławowi (II.C.84), i żyjącemu Piotrowi (II.C.80), braciom swym rodzonym, sprzedał Maciejowi Rokossowskiemu, synowi zmarłego Piotra, za 2000 złp²⁵⁵⁵.

II.C.89 WŁADYSŁAW

Władysław był ostatnim dzieckiem Wojciecha (II.C.53) i jego żony Jadwigi Pruskiej²⁵⁵⁶.

II.C.90 ADAM

Adam był najstarszym dzieckiem Jana (II.C.55) i jego pierwszej żony Anny Muchlińskiej²⁵⁵⁷. Urodził się około 1620 r., zmarł około 1670 r.²⁵⁵⁸ Poślubił Annę Żabicką (fl. około 1650 r. – około 1700 r.), urodziła mu ona Katarzynę i Jana (II.C.120–121).

Stosunki rodzinne Adama omawia wpis z 1662 r.: Adam z Wierzbna Pawłowski i Anna z Żabic, małżonkowie z I i Stefan Pawłowski (II.C.94) z II kontraktu trzyletniej dzierżawy części Wyskoci. Wspomniano jeszcze Franciszka (II.C.95) jako brata rodzonego Adama. Dodano, że Stefan to brat rodzony Franciszka²⁵⁵⁹. W 1667 r. Adam Pawłowski, syn zmarłego Jana z Wierzbna Pawłowskiego, mianował opiekunami dzieci

²⁵⁵¹ *Ibidem.*

²⁵⁵² *Ibidem.*

²⁵⁵³ *Ibidem.*

²⁵⁵⁴ *Ibidem.*

²⁵⁵⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 5080 (Nr. 1426) 1673 (f. 327), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁵⁶ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁵⁷ *Ibidem.*

²⁵⁵⁸ *Ibidem.*

²⁵⁵⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7783 (Nr. 305) 1662 (f. 84) (f. 84v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

z Anny Żabickiej: żonę, Jana Pawłowskiego, profesora przemęckiego (II.C.65), Stefana Pawłowskiego, brata rodzonego (II.C.94) i Mikołaja Grodzickiego²⁵⁶⁰.

II.C.91 MIKOŁAJ

Mikołaj był drugim dzieckiem Jana (II.C.55) i jego pierwszej żony Anny Muchlińskiej²⁵⁶¹. Urodził się około 1620 r., zmarł około 1670 r.²⁵⁶² W 1648 r. podpisał elekcję z województwa poznańskiego²⁵⁶³.

II.C.92 PIOTR

Piotr był trzecim dzieckiem Jana (II.C.55) i jego pierwszej żony Anny Muchlińskiej²⁵⁶⁴. Urodził się około 1620 r., zmarł w 1674 r.²⁵⁶⁵ Ożenił się z Anną Szoldrską (fl. około 1630 r. – około 1680 r.). W 1674 r. Piotr z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego Jana, z kontraktu dzierżawy przez Macieja Pigłowskiego od Pawłowskiego wsi Grabowo miał otrzymać 6000 złp²⁵⁶⁶.

II.C.93 KATARZYNA

Katarzyna była czwartym dzieckiem Jana (II.C.55) i jego pierwszej żony Anny Muchlińskiej²⁵⁶⁷. Urodziła się około 1620 r., zmarła około 1670 r.²⁵⁶⁸ Wyszła za mąż za Mikołaja Przepałkowskiego (fl. około 1610 r. – około 1660 r.). W 1647 r. ten ostatni zapisał żonie Katarzynie z Wierzbna Pawłowskiej, córce Jana, posag 4000 złp na połowie wsi Przepałkowo i Kłonia Mała w pow. nakielskim²⁵⁶⁹.

II.C.94 STEFAN

Stefan był piątym dzieckiem Jana (II.C.55) i jego pierwszej żony Anny Muchlińskiej²⁵⁷⁰. Jego filiację zawiera wpis z 1664 r.: Jan z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego

---

²⁵⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7954 (Nr. 305) 1667 (f. 371v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁶¹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁶² *Ibidem*.

²⁵⁶³ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

²⁵⁶⁴ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁶⁵ *Ibidem*.

²⁵⁶⁶ Grodzkie i ziemskie > Nakło > Część 1 5035 (Nr. 185) 1674 (f. 328v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁶⁷ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁶⁸ *Ibidem*.

²⁵⁶⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 10874 (Nr. 1423) 1647 (f. 267v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁷⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

Mikołaja, kwitował z 1500 zł syna swego, Stefana z Wierzbna Pawłowskiego²⁵⁷¹. Stefan urodził się około 1630 r., zmarł około 1680 r.²⁵⁷² W 1648 r. podpisał elekcję z województwa poznańskiego²⁵⁷³. Stefan z Wierzbna Pawłowski w imieniu swoim i żony Zofii Sierskiej (z innymi krewnymi) kwitowali się w 1669 r. z kontraktu o część Raczyc w pow. keyńskim²⁵⁷⁴. Żenił się dwukrotnie: z Jadwigą Wybranowską i Zofią Sierską. Pierwsza urodziła Jana i Zofię (II.C.122–123), druga Adama, Jadwigę, Mariannę, Annę, Katarzynę, Konstancję i Bogumiłę (II.C.124–130). W 1651 r. Stefan z Wierzbna Pawłowski, syn Jana, wedle zobowiązania danego Zofii Ostromeckiej [teściowej], wdowie po zmarłym Janie Wybranowskim i Mikołajowi Wybranowskiemu [szwagrowi] zapisał na połowie dóbr posag 3000 złp i tyleż wiana żonie Jadwidze, córce zmarłego Jana²⁵⁷⁵. Z wpisów z 1674 i 1684 r. wynika, że Zofia Sierska była córką zmarłego Mikołaja, a zanim poślubiła Stefana, była zamężna z Adamem Rynarzewskim²⁵⁷⁶. Z wpisu z 1695 r. ponadto wynika, że Zofia z Kruszyna Sierska była córką zmarłego Mikołaja ze zmarłej Anny Konarskiej²⁵⁷⁷.

II.C.95 FRANCISZEK

Franciszek był szóstym dzieckiem Jana (II.C.55) i jego pierwszej żony Anny Muchlińskiej²⁵⁷⁸. Jego filiację potwierdza wpis z 1666 r.: Franciszek z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego Jana Pawłowskiego, z II rob. [?] kontraktu spisane w Rogaczewie na sumę 3000 złp²⁵⁷⁹. Zmarł około 1680 r.²⁵⁸⁰ Jego żoną była Katarzyna Kucharska (fl. około 1660 r. – około 1710 r.).

²⁵⁷¹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7873 (Nr. 305) 1664 (f. 233), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁷² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁷³ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

²⁵⁷⁴ Grodzkie i ziemskie > Kcynia 2182 (Nr. 131) 1669 (f. 178), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁷⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 2 368 (Nr. 1860) 1651 (f. 46v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁷⁶ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 9315 (Nr. 85) 1674 (f. 79v) i Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 3692 (Nr. 1107 VII) 1684 (f. 20v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 10202 (Nr. 90) 1695 (f. 30), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁷⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁷⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7906 (Nr. 305) 1666 (f. 310), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁸⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

II.C.96 JAN

Jan był siódmym dzieckiem Jana (II.C.55) i jego pierwszej żony Anny Muchlińskiej²⁵⁸¹. Urodził się około 1650? r., zmarł około 1690 r.²⁵⁸²

II.C.97 JADWIGA

Jadwiga była jedynym dzieckiem Jana (II.C.55) i jego drugiej żony Heleny Łubińskiej²⁵⁸³. Urodziła się około 1650? r., zmarła około 1700 r.²⁵⁸⁴

II.C.98 WAWRZYNIEC

Wawrzyniec był starszym dzieckiem Stanisława (II.C.57) i jego żony Anny Osińskiej²⁵⁸⁵. Urodził się około 1610 r., zmarł około 1660 r.²⁵⁸⁶ W 1666 r. wspomniano go jako bezpotomnie zmarłego²⁵⁸⁷.

II.C.99 MARIANNA

Marianna była młodszym dzieckiem Stanisława (II.C.57) i jego żony Anny Osińskiej²⁵⁸⁸. Urodziła się około 1610 r., zmarła około 1660 r.²⁵⁸⁹ Była żoną Stanisława Myszkowskiego (fl. około 1600 r. – fl. 1650 r.). W 1666 r. Marianna była wymieniona jako osoba nieżyjąca²⁵⁹⁰.

II.C.100 DOROTA

Dorota była starszą córką Bartłomieja (II.C.58) i jego żony Anny Ossowskiej²⁵⁹¹. Urodziła się około 1610 r., zmarła około 1660 r.²⁵⁹² Była żoną Jana Gorzyckiego od 1635 r. (urodzonego około 1600 r., zmarłego przed 1650 r.). W 1641 r. jako żona Jana Gorzyckiego była uczestniczką postępowania spadkowego po stryju Janie (II.C.60)²⁵⁹³.

---

²⁵⁸¹ *Ibidem.*

²⁵⁸² *Ibidem.*

²⁵⁸³ *Ibidem.*

²⁵⁸⁴ *Ibidem.*

²⁵⁸⁵ *Ibidem.*

²⁵⁸⁶ *Ibidem.*

²⁵⁸⁷ Grodzkie i ziemskie > Wałcz 1582 (Nr. 85) 1666 (f. 220), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁸⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁸⁹ *Ibidem.*

²⁵⁹⁰ Grodzkie i ziemskie > Wałcz 1582 (Nr. 85) 1666 (f. 220), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁹¹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁵⁹² *Ibidem.*

²⁵⁹³ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 8205 (Nr. 80) 1641(f. 940), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. Także Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 1327 (Nr. 166) 1641 (f. 77). Cd. w 1644 r. zob. II.C.64.

Po jego śmierci w 1650 r. poślubiła Wojciecha Żytowieckiego (fl. około 1600 r. – zmarłego po 1650 r.). Ten ostatni nie żył już w 1658 r., z którego pochodzi wpis: Dorota z Wierzbna Pawłowska, wdowa po Janie Gorzyckim i 2° voto po zmarłym Wojciechu Żytowieckim²⁵⁹⁴. W 1659 r. była już trzeci raz wdową: Dorota z Wierzbna, wdowa po zmarłym Janie Kurnatowskim, manifestowała przeciwko Janowi Gnińskiemu, podkomorzemu pomorskiemu, staroście gnieźnieńskiemu²⁵⁹⁵.

W 1641 r. Dorota Pawłowska, żona Jana Gorzyckiego, córka zmarłego Bartłomieja Pawłowskiego w imieniu swoim oraz Krystyny, żony Łukasza Bojanowskiego, i Katarzyny, żony Łukasza Rozdrażewskiego, sióstr swych stryjecznych, córek Macieja Pawłowskiego warjata [tak w oryginale], zmarłego Jana Pawłowskiego z brata rodzonego nepotki [tu: krewne] i spadkobierczynie; Katarzyna z Bnina Śmigielska, wdowa po tymże zmarłym Janie z Wierzbna Pawłowskim, Wojciech Pawłowski, Dorota, żona Jana Gorzyckiego, Jadwiga, panna, dzieci zmarłego Bartłomieja Pawłowskiego, Maciej, Krystyna, żona Łukasza Bojanowskiego i Dorota [błąd: Katarzyna], żona Łukasza Rozdrażewskiego Pawłowscy, wystąpili jako nepoci i spadkobiercy zmarłego Jana²⁵⁹⁶. W 1661 r. Dorota była określona podwójną wdową po zmarłym Janie Gorzyckim i 2° voto po zmarłym Wojciechu Żytowieckim²⁵⁹⁷. Rok później syn Andrzej Gorzycki wymienił matkę jako osobę nieżyjącą²⁵⁹⁸.

II.C.101 JADWIGA

Jadwiga była młodszą córką Bartłomieja (II.C.58) i jego żony Anny Ossowskiej²⁵⁹⁹. Urodziła się około 1630? r., zmarła około 1680 r.²⁶⁰⁰ Była żoną Świętosława Jana Gorzyńskiego, zmarłego przed 1650? r. Po jego śmierci w 1641 r. poślubiła Krzysztofa Bełęckiego (fl. około 1590 r. – zmarłego około 1650? r.). W tym samym roku, będąc już w drugim małżeństwie, uczestniczyła w postępowaniu spadkowym po stryju Janie (II.C.60)²⁶⁰¹. Nie współgra z tym wpis z 1660 r., gdzie jest mowa o kontrakcie dzierżawy wsi Chwałkowo

²⁵⁹⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 2765 (Nr. 182 B) 1658 (f. 122), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁹⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 2961 (Nr. 183) 1659 (f. 89), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁹⁶ Także Grodzkie i ziemskie > Poznań > Relacje > XVII wiek 1401 (Nr. 166) 1641 (f. 452) (f. 453), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁹⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3183 (Nr. 63) 1661 (f. 334), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁹⁸ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > 3209 (Nr. 63) 1662 (f. 395), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁵⁹⁹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁰⁰ *Ibidem*.

²⁶⁰¹ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 8205 (Nr. 80) 1641 (f. 940), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. Cd. z 1644 r. zob. II.C.64.

w pow. kościańskim na sumę 2000 zł z udziałem Świętosława Gorzyńskiego i Jadwigi z Wierzbna Pawłowskich, małżonków²⁶⁰².

II.C.102 BARTŁOMIEJ [IV]

Bartłomiej był najstarszym dzieckiem Wojciecha (II.C.59) i jego żony Katarzyny Pigłowskiej²⁶⁰³. Urodził się około 1630 r., zmarł około 1670 r.²⁶⁰⁴

II.C.103 ZOFIA

Zofia była najstarszą córką Wojciecha (II.C.59) i jego żony Katarzyny Pigłowskiej²⁶⁰⁵. Urodziła się około 1630 r., zmarła około 1680 r.²⁶⁰⁶ Poślubiła Jana Białoskórskiego (fl. około 1620 r. – około 1670 r.).

II.C.104 BOGUMIŁA

Bogumiła była drugą córką Wojciecha (II.C.59) i jego żony Katarzyny Pigłowskiej²⁶⁰⁷. Urodziła się ok. 1630 r., zmarła ok. 1680 r.²⁶⁰⁸ Poślubiła Stanisława Rzeszotarskiego (fl. około 1620 r. – około 1670 r.).

II.C.105 KATARZYNA

Katarzyna była ostatnią córką Wojciecha (II.C.59) i jego żony Katarzyny Pigłowskiej. Nosiła imię kognatyczne po matce. Była żoną Łukasza Jaraczewskiego. Jej stosunki rodzinne opisuje wpis z 1689 r.: Katarzyna z Werbna Pawłowska, córka zmarłego Wojciecha, wdowa po zmarłym Łukaszu Jaraczewskim, współspadkobierczyni zmarłego Jana Pawłowskiego (II.C.60), stryja rodzzonego, bezpotomnie zmarłego, część swą z sumy oryginalnej 9035 złp z dekretu T.P. z 1688 r. między zmarłym Mikołajem Pawłowskim, bratem rodzonym i innymi spadkobiercami stryja z I [dożywocia], i Stanisławem z Bnina Śmigielskim z II scedowała ks. Janowi-Franciszkowi, jezuitcie z kolegium toruńskiego (II.C.133), Adamowi-Kazimierzowi (II.C.139) i Teofilowi (II.C.138), braciom rodzonym Pawłowskim, synom zmarłego Mikołaja ze zmarłej Teresy z Nieborowa Tarnowskiej, swoim z brata rodzzonego nepotom [tu: bratankom]²⁶⁰⁹.

---

²⁶⁰² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3043 (Nr. 59) 1660 (f. 713v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁰³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁰⁴ *Ibidem.*

²⁶⁰⁵ *Ibidem.*

²⁶⁰⁶ *Ibidem.*

²⁶⁰⁷ *Ibidem.*

²⁶⁰⁸ *Ibidem.*

²⁶⁰⁹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 8478 (Nr. 307) 1689 (f. 159), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.106 MIKOŁAJ

Mikołaj był drugim synem Wojciecha (II.C.59) i jego żony Katarzyny Pigłowskiej²⁶¹⁰. Urodził się około 1640 r., zmarł w 1688 r.²⁶¹¹ Jego filiację podaje wpis z 1670 r.: Mikołaj z Wierzbna Pawłowski, syn zmarłego Wojciecha ze zmarłej Katarzyny z Pigłowic²⁶¹². Poślubił Teresę z Nieborowa Tarnowską, podkomorzanekę sochaczewską (fl. około 1620 r. – po 1678 r.), a potem, po 1678 r., Katarzynę Bujalską, zmarłą około 1710 r. Ta ostatnia jako żona Mikołaja była wspomniana w VIII 1682 r.: Mikołaj z Werbna Pawłowski i Katarzyna Bujalska, wdowa 1° voto po olim Janie Ostrowskim, 2° voto małżonka, w imieniu swoim oraz: Kazimierza, Jana i Mikołaja, Teresy i Zofii, synów i córek jej pierwszego męża, kwitowali Adama Zakrzewskiego²⁶¹³. Katarzyna Bujalska była także dwukrotnie poświadczona w 1686 r. (pierwszy raz 1 II [piątek w wigilię oczyszczenia Najświętszej Marii Panny], drugi raz w VIII)²⁶¹⁴. Mikołaj pozostawił dzieci: Mariannę, Teresę Elżbietę, Jana Franciszka, Feliksa Aleksandra, Agnieszkę Zuzannę, Barbarę, Krystynę, Teofila (Bogusława) i Adama-Kazimierza (II.C.131–139). To, że Teresa Tarnowska żyła jeszcze w 1663 r., potwierdza wpis z tamtego roku: Teresa Tarnowska, żona Mikołaja z Wierzbna Pawłowskiego, kwitowała Ewę z Luszyna Modzielowską, żonę zmarłego Mariana Bykowskiego, chorążego gostyńskiego, z 6000 złp zapisanych w grodzie gostyńskim w 1659 r.²⁶¹⁵ W tym samym roku Mikołaj z Wie[r]zbna Pawłowski i Teresa z Nieborowa Tarnowska, małżonkowie, manifestowali przeciw Janowi Magnuskiemu, wojskiemu gostyńskiemu²⁶¹⁶. Małżeństwo z Teresą Tarnowską było poświadczane jeszcze w 1678 r.²⁶¹⁷

II.C.107 ALEKSANDER

Aleksandra jako syna Wojciecha (II.C.59) i jego żony Katarzyny Pigłowskiej znał – niewolny od bałamutności – Seweryn Uruski²⁶¹⁸. Informację tę pośrednio po-

²⁶¹⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶¹¹ *Ibidem*.

²⁶¹² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 2 832 (Nr. 1868 IX) 1670 (f. 115), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶¹³ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 2908 (Nr. 1105 VIII) 1682 (f. 19), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶¹⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 14 (Nr. 1111 I) 1686 (f. 11) i 645 (Nr. 1112 VIII) 1686 (f. 27), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶¹⁵ Grodzkie i ziemskie > Wałcz 1523 (Nr. 85) 1663 (f. 60v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶¹⁶ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 1284 (Nr. 84) 1663 (f. 101v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶¹⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3673 (Nr. 73) 1678 (f. 160v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶¹⁸ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

twierdza wpis z księgi waleckiej z 1663 r.: Aleksander z Wierzbna Pawłowski kwitował Mikołaja Pawłowskiego, brata rodzonego, z 500 złp²⁶¹⁹.

II.C.108 KRYSTYNA

Krystyna była starszą córką Macieja (II.C.61) i jego żony Anny Robaczyńskiej²⁶²⁰. Urodziła się około 1610 r., zmarła po 1642 r.²⁶²¹ Poślubiła Łukasza Bojanowskiego z Bojanowa herbu Junosza (fl. około 1610 r. – około 1660 r.). W 1642 r. Krystyna z Wierzbna Pawłowska, córka zmarłego Macieja, spadkobierczyni zmarłego Jana z Wierzbna Pawłowskiego, bezpotomnie zmarłego [stryja], żona Łukasza Bojanowskiego, w towarzystwie Wojciecha, stryja rodzonego i Mikołaja, brata [stryjecznego, syna Wojciecha] sprzedała części wsi Pawłowice i Robczysko osiedlone (pow. kościański) Janowi Gorzyckiemu, synowi zmarłego Stanisława, za 5000 złp²⁶²².

II.C.109 KATARZYNA

Katarzyna była młodszą córką Macieja (II.C.61) i jego żony Anny Robaczyńskiej²⁶²³. Pojawiła się około 1650 r., zmarła około 1700 r.²⁶²⁴ Poślubiła Łukasza Rozdrażewskiego (fl. około 1640 r. – przed 1669 r.). W 1669 r. została określona jako wdowa²⁶²⁵.

II.C.110 FELIKS

Feliks był starszym synem Macieja (II.C.61) i jego żony Anny Robaczyńskiej²⁶²⁶.

II.C.111 STANISŁAW

Stanisław był młodszym synem Macieja (II.C.61) i jego żony Anny Robaczyńskiej²⁶²⁷.

²⁶¹⁹ Grodzkie i ziemskie > Walec 1503 (Nr. 85) 1663 (f. 8), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶²⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶²¹ *Ibidem*. W 1696 r. toczyły się dwie sprawy, w których wspomniano ją jako zmarłą: Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 3263 (Nr. 152) 1696 (p. 31), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.], z błędnym imieniem Konstancja; Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 3264 (Nr. 152) 1696 (p. 33), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶²² Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 10183 (Nr. 1420) 1642 (f. 910), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶²³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶²⁴ *Ibidem*.

²⁶²⁵ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 1171 (Nr. 129) 1669 (p. 1409), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶²⁶ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁶²⁷ *Ibidem*.

POKOLENIE XX

II.C.112 EWA

Ewa była starszą córką Władysława (II.C.67) i jego żony Elżbiety Balkowskiej²⁶²⁸. Występowała po raz pierwszy około 1650 r., zmarła około 1700 r.²⁶²⁹ Poślubiła Józefa Antoniego Gosławskiego (fl. około 1640 r. – około 1690 r.).

II.C.113 MARIANNA

Marianna była średnią córką Władysława (II.C.67) i jego żony Elżbiety Balkowskiej²⁶³⁰. Występowała około 1650 r., zmarła około 1700 r.²⁶³¹ Poślubiła Jana Grudkowskiego (fl. około 1640 r. – około 1690 r.).

II.C.114 KONSTANCJA

Konstancja była młodszą córką Władysława (II.C.67) i jego żony Elżbiety Balkowskiej²⁶³². Występowała około 1650 r., zmarła około 1700 r.²⁶³³

II.C.115 FRANCISZEK

Franciszek był jedynym dzieckiem Piotra (II.C.80) i jego żony Zofii Mierzewskiej²⁶³⁴. Urodził się w 1657 r., zmarł w 1707 r. Z żoną Anną Witkowską (fl. około 1670 r. – około 1720 r.) doczekał się czworga potomstwa: Joanny Julianny, Anny Doroty, Stanisława Józefa i Anny Magdaleny (II.C. 140–143).

II.C.116 EWA

Ewa z Wierzbna Pawłowska była zakonnicą u cysterek w Trzebnicy. Nie jest znana jej filiacja, ale zapewne opatka Krystyna (II.C.83) była jej ciotką, a z jej braci tylko Piotr (II.C.80) mógł być ojcem Ewy, która – zdaniem Gustava Grafa von Selderna i Leonharda Radlera – urodziła się 2 II 1664 r., wstąpiła do klasztoru 17 VI 1679 r., profesą została 16 VI 1680 r. Zmarła 2 IV 1735 r.²⁶³⁵

---

²⁶²⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶²⁹ *Ibidem*.

²⁶³⁰ *Ibidem*.

²⁶³¹ *Ibidem*.

²⁶³² *Ibidem*.

²⁶³³ *Ibidem*.

²⁶³⁴ *Ibidem*.

²⁶³⁵ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 14. L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 40.

II.C.117 JADWIGA

Jadwiga była jedynym dzieckiem Stanisława (II.C.84) i jego żony Anny Karszeczkiej. Urodziła się w 1666 r., zmarła około 1730 r.²⁶³⁶ Wyszła za mąż dwukrotnie: po raz pierwszy za Andrzeja Russockiego (fl. około 1660 r. – przed 1710 r.), po raz drugi za Andrzeja Walentego Kawieckiego (fl. około 1660 r. – około 1710 r.). W 1730 r. Jadwiga Pawłowska, żona 1° voto zmarłego Andrzeja Russockiego, 2° voto także zmarłego Walentego Kawieckiego, została wspomniana jako zmarła bezpotomnie²⁶³⁷.

II.C.118 MIKOŁAJ

Mikołaj był starszym dzieckiem Jana (II.C.88) i jego żony Anny Grodzickiej²⁶³⁸. Urodził się około 1680 r., zmarł około 1730 r.

II.C.119 STANISŁAW

Stanisław był młodszym dzieckiem Jana (II.C.88) i jego żony Anny Grodzickiej²⁶³⁹. Wzmiankowany był w 1730 r. Poślubił Mariannę Kotarbską (fl. około 1750 r.). W 1730 r. Stanisław Pawłowski, syn zmarłego Jana z Werbna Pawłowskiego, a zmarłej Jadwigi Pawłowskiej żony, 1° voto zmarłego Andrzeja Russockiego, 2° voto zmarłego Walentego Kawieckiego, brat stryjeczny (II.C.117) i po bezpotomnej śmierci spadkobierca, kwitował Jakuba Rokossowskiego, brata swego ciotecznego, z 1000 złp z sumy 2000 złp na Czeluścinie²⁶⁴⁰.

II.C.120 KATARZYNA

Katarzyna była starszym dzieckiem Adama (II.C.90) i jego żony Anny Żabickiej²⁶⁴¹. Urodziła się około 1640 r., zmarła około 1680 r. Jej filiację podaje wpis z 1667 r.: Adam Pawłowski zapisał posag 4000 zł córce Katarzynie z Anny Żabickiej zrodzonej²⁶⁴².

---

²⁶³⁶ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶³⁷ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 12013 (Nr. 96) 1730 (f. 276), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶³⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶³⁹ *Ibidem*.

²⁶⁴⁰ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 12013 (Nr. 96) 1730 (f. 276), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁴¹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁴² Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 7954 (Nr. 305) 1667 (f. 371v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.121 JAN

Jan był młodszym dzieckiem Adama (II.C.90) i jego żony Anny Żabickiej²⁶⁴³. Wzmiankowany był w 1660 r., zmarł około 1700 r.

II.C.122 JAN

Jan był starszym dzieckiem Stefana (II.C.94) i jego pierwszej żony Jadwigi Wybranowskiej²⁶⁴⁴. Jego filiację podaje wpis z 1684 r.: Jan Pawłowski, syn zmarłego Stefana Pawłowskiego ze zmarłej Jadwigi Wybranowskiej 1° voto zrodzony. Wzmiankowany był w 1670 r., zmarł około 1720 r. Z żoną Katarzyną Śniegocką (fl. około 1660 r. – około 1710 r.) doczekał się dzieci: Doroty, Eleonory i Stefana (II.C.144–146) oraz zapewne Katarzyny (II.C.147)²⁶⁴⁵. Był też wzmiankowany w 1695 r.: Jan z Wierzbna Pawłowski, syn Stefana ze zmarłej Jadwigi Wybranowskiej²⁶⁴⁶. W 1686 r. mamy do czynienia z istotnym wpisem, który, umieszczając Jana na czele młodszego rodzeństwa, podaje kolejność dzieci: Jan z Werbna Pawłowski w imieniu swoim oraz Adama, Jadwigi, Marianny, Anny, Konstancji i Katarzyny, rodzeństwa swego, dzieci zmarłego Stefana, scedował sumę 150 złp zapisanych ojcu w 1659 r. przez Franciszka Wybranowskiego, poprz. [?] małżeństwu Goszczyńskim²⁶⁴⁷. Występował jeszcze w 1716 r.²⁶⁴⁸, a także rok później: Jan z Werbna Pawłowski, posiadacz części Węgierek²⁶⁴⁹.

II.C.123 ZOFIA

Zofia była młodszym dzieckiem Stefana (II.C.94) i jego pierwszej żony Jadwigi Wybranowskiej²⁶⁵⁰. W 1674 r. potwierdzono jej filiację: Zofia Pawłowska, córka Stefana z Wierzbna Pawłowskiego ze zmarłej Jadwigi z Wybranowa, żona Bogusława Włostowskiego, kwitowała ojca z 2300 złp.²⁶⁵¹ Wzmiankowana była w 1669 r., zmarła około

²⁶⁴³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁴⁴ *Ibidem*.

²⁶⁴⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 3692 (Nr. 1107 VII) 1684 (f. 20v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁴⁶ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 10202 (Nr. 90) 1695 (f. 30), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁴⁷ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 875 (Nr. 1112 XI) 1686 (f. 36v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁴⁸ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 11170 (Nr. 93) 1716 (f. 236), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁴⁹ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 11261 (Nr. 93) 1717 (f. 318), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁵⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁵¹ Grodzkie i ziemskie > Kościan > Inskrypcje 8151 (Nr. 305) 1674 (f. 682v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

1710 r. W 1669 r. poślubiła Bogusława Włostowskiego (fl. około 1660 r. – około 1710 r.), dlatego zapewne była pominięta w dokumencie z 1686 r., wyliczającym dzieci Stefana.

II.C.124 ADAM

Adam był najstarszym dzieckiem Stefana (II.C.94) i jego drugiej żony Zofii Sierskiej²⁶⁵². Zmarł około 1690 r.

II.C.125 JADWIGA

Jadwiga była pierwszą z licznych córek Stefana (II.C.94) i jego drugiej żony Zofii Sierskiej²⁶⁵³. Wzmiankowana była około 1680 r., zmarła około 1730 r. Poślubiła Jana Grębińskiego (fl. około 1670 – około 1720).

II.C.126 MARIANNA

Marianna była drugą z córek Stefana (II.C.94) i jego drugiej żony Zofii Sierskiej²⁶⁵⁴. Wzmiankowana była około 1660 r., zmarła około 1700 r.

II.C.127 ANNA

Anna była trzecią z córek Stefana (II.C.94) i jego drugiej żony Zofii Sierskiej²⁶⁵⁵. Wzmiankowana była około 1670 r., zmarła około 1720 r.

II.C.128 KATARZYNA

Katarzyna była czwartą z córek Stefana (II.C.94) i jego drugiej żony Zofii Sierskiej²⁶⁵⁶. Wzmiankowana była około 1690 r., zmarła około 1730 r. Poślubiła Kazimierza Grochowickiego (fl. około 1680 r. – około 1730 r.).

II.C.129 KONSTANCJA

Konstancja była piątą z córek Stefana (II.C.94) i jego drugiej żony Zofii Sierskiej²⁶⁵⁷. Wzmiankowana była około 1700 r., zmarła około 1750 r. Poślubiła po raz pierwszy Kazimierza Białkowskiego (fl. około 1680 r. – zmarłego około 1734 r.). Po śmierci pierwszego męża powtórnie wyszła za mąż za Wojciecha Franciszka Żernickiego (fl. około 1690 r. – zmarłego około 1740 r.).

---

²⁶⁵² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁵³ *Ibidem.*

²⁶⁵⁴ *Ibidem.*

²⁶⁵⁵ *Ibidem.*

²⁶⁵⁶ *Ibidem.*

²⁶⁵⁷ *Ibidem.*

II.C.130 BOGUMIŁA

Bogumiła była ostatnią z córek Stefana (II.C.94) i jego drugiej żony Zofii Sierskiej²⁶⁵⁸. Wzmiankowana była około 1700 r., zmarła około 1750 r. Ponieważ nie wymieniono jej w dokumencie z 1686 r., musiała urodzić się po tej dacie, niewątpliwie była ostatnim dzieckiem Stefana.

II.C.131 MARIANNA

Marianna była najstarszym dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁵⁹. Urodziła się około 1650 r., zmarła około 1700 r. Poślubiła w 1678 r. Andrzeja Dzierbińskiego (fl. około 1640 r. – około 1690 r.). W 1679 r. Marianna z Wierzbna Pawłowska, córka Mikołaja Pawłowskiego ze zmarłej Teresy Tarnowskiej, żona Andrzeja Dzierbińskiego, kwitowała ojca z 6000 zł posagu i wyprawy zapisanych w kontrakcie z 3 I 1678 r. w Gościejewie między ojcem z I i Andrzejem, pisarzem grodzkim gnieźnieńskim i Andrzejem Dzierbińskimi, ojcem i synem. Dzierbiński dał jej oprawę główną na Modlibogowicach (pow. koniński)²⁶⁶⁰. W 1723 r. jej brat Teofil z Werbna Pawłowski, syn zmarłego Mikołaja ze zmarłej Teresy Tarnowskiej, połowę posagu po zmarłej Mariannie Pawłowskiej, siostrze swej rodzonej, zmarłego Andrzeja Dzierbińskiego Modlibogowic w pow. pyzdrowskim dziedzica żonie, bezpotomnie zmarłej, na Modlibogowicach zabezpieczonego i spadłego na siebie i swego brata rodzonego Adama[-Kazimierza], kasztelana biechowskiego, ceduje temu bratu²⁶⁶¹.

II.C.132 TERESA ELŻBIETA

Teresa Elżbieta była drugim dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁶². Urodziła się około 1650 r., zmarła około 1690 r.

II.C.133 JAN FRANCISZEK

Jan Franciszek był trzecim dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁶³. Urodził się około 1660 r., zmarł około 1710 r. W 1690 r. Jan z Werbna Pawłowski, kanonik płocki, syn zmarłego Mikołaja ze zmarłej Teresy Tarnowskiej, w imieniu swoim i Teofila (II.C.138), brata swego rodzonego, sprzedał części

²⁶⁵⁸ *Ibidem*.

²⁶⁵⁹ *Ibidem*.

²⁶⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3750 (Nr. 73) 1679 (f. 352) (f. 352v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁶¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5224 (Nr. 1191) 1723 (f. 7), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁶² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁶³ *Ibidem*.

dziedziczne wsi Morkowo w pow. kościańskim po zmarłym ojcu przypadłe na niego i braci jego, Teofila i Adama (II.C.139), bratu rodzonemu Adamowi za 90 tys. złp. Świadkiem była [Agnieszka] Zuzanna, panna, siostra rodzona Jana (II.C.135)²⁶⁶⁴. W 1701 r. był poświadczony jako ks. Jan-Franciszek z Werbna Pawłowski, kanonik płocki²⁶⁶⁵. W 1715 r. wpisano go jako ks. Jana-Franciszka z Werbna Pawłowskiego, kanonika płockiego, proboszcza szczekocińskiego²⁶⁶⁶. W 1720 r. w aktach wschowskich umieszczono wpis z oblaty grodu poznańskiego z 1689 r.: ks. Jan i Adam Pawłowscy, synowie zmarłego Mikołaja z Werbna Pawłowskiego ze zmarłej Teresy Tarnowskiej, dziedzice Przybyszewa i Nowych Ogrodów części swoje posiadane obok części Bogusława [Teofila] Pawłowskiego, ich brata rodzonego, w tych wsiach w ziemi wschowskiej sprzedali Rafałowi hr. na Lesznie Leszczyńskiemu, wojewodzie poznańskiemu, staroście mościckiemu, za 66,3 tys. zł w części sumy 53,3 tys. zł już odebranych, w części 13 tys. złp przez Stefana Przybyszewskiego Helenie Arciszewskiej, żonie swej, zapisanych²⁶⁶⁷.

II.C.134 FELIKS ALEKSANDER

Feliks Aleksander był czwartym dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁶⁸. Urodził się w 1671 r., zmarł około 1720 r. Jako syn Mikołaja z Werbna i Teresy Pawłowskich został ochrzczony 30 V 1671 r.²⁶⁶⁹

II.C.135 AGNIESZKA ZUZANNA

Agnieszka Zuzanna była piątym dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁷⁰. Urodziła się w 1673 r., zmarła około 1700 r. Była ochrzczona 20 I 1673 r.²⁶⁷¹ Była – jako panna – świadkiem w 1690 r. wspomnianej wyżej sprzedaży (zob. II.C.133).

²⁶⁶⁴ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Rezygnacje > XVII wiek > Część 1 11041 (Nr. 1431) 169 (f. 194), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁶⁵ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 10622 (Nr. 91) 1701 (f. 57), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁶⁶ Grodzkie i ziemskie > Konin 12388 (Nr. 73) 1715 (f. 329), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁶⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 493 (Nr. 164) 1720 Obl. z gr. pozn. 1689. (k. 137), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁶⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁶⁹ Metrykalia > Katolickie > 10412 (Poniec) 1671.30/II., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁷⁰ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁷¹ Metrykalia > Katolickie > 10414 (Poniec) 1673.20/I., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.136 BARBARA

Barbara była szóstym dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁷². Urodziła się w 1674 r., zmarła około 1720 r.

II.C.137 MAGDALENA-KRYSTYNA

Krystyna była siódmym dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁷³. Urodziła się przed 1680 r., zmarła około 1730 r. Została wydana za mąż za Jana Wojciecha Cieleckiego (fl. około 1670 r. – około 1720 r.). W 1684 r. Mikołaj z Wierzbna Pawłowski z I i Jan Albracht z Wielawsi Cielecki [z Cielczy, herbu Zarembo] z II kontrakt małżeński o rękę Magdaleny-Krystyny Pawłowskiej, córki Mikołaja, spisali 6 XI tamtego roku we wsi Morkowo na sumę 8000 zł. Cielecki kwitował Pawłowskiego z 5000 zł na poczet 8000 zł posagu, tę sumę [przyszłej] żonie swej zobowiązał się oprawić w czwartek przed. św. Marcinem [9 XI] na połowie swych dóbr²⁶⁷⁴.

II.C.138 TEOFIL

Teofil (u Uruskiego Bogusław²⁶⁷⁵, co potwierdza wpis z 1689 r., zob. II.C.133) Pawłowski z Werbna był ósmym dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁷⁶. Jego filiację potwierdza wpis z 1695 r.: Teofil z Werbna Pawłowski, syn zmarłego Mikołaja i Jadwigi z Pilczy Korycińskiej, córka zmarłego Krzysztofa z Teresy z Chojna Choińskiej – małżeńskie dożywocie²⁶⁷⁷. Urodził się przed 1680 r., zmarł 4 IV 1740 r. w Lwówku²⁶⁷⁸. Ożenił się z po raz pierwszy z Jadwigą Korycińską z Korytna herbu Topór, córką Krzysztofa (fl. około 1660 r. – zmarła w 1708 r.), po raz drugi w 1709 r. z Ludwiką Ossowską (fl. około 1680 r. – zmarła około 1730 r.). W 1722 r. wspomniani zostali Teofil z Werbna Pawłowski i Ludwika Ossowska, córka zmarłego Piotra, stolnika wschowskiego, wdowa po Jakubie Lisieckim, 2° voto małżonka z dożywociem²⁶⁷⁹. W 1709 r. Teofil z Werbna Pawłowski, zmarłego Mikołaja Pawłowskiego ze zmarłej Teresy Tarnowskiej zrodzony syn i Stanisław Koczorowski, syn Chryzostoma ze

²⁶⁷² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁷³ *Ibidem*.

²⁶⁷⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 3886 (Nr. 73) 1684 (f. 929v). (f. 930v) (f. 930v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁷⁵ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁶⁷⁶ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁷⁷ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 3076 (Nr. 152) 1695 (p. 51), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁷⁸ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6991 (Kunino) 1740.4/III (Lw.) + PMGD. Teofil z Werbna Pawłowski, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁷⁹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5010 (Nr. 1187) 1722 (f. 4v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

zmarłej Marianny Bielawskiej, na wiadomość o donacji miasta Szczekociny z wsiami przyległymi przez Wojciecha z Pilcy Korycińskiego Franciszkowi Dembińskiemu, kasztelanowi i staroście wolbromskiemu w grodzie krakowskim w roku bieżącym uczynionej, manifestowali się przeciw Dembińskiemu, któremu Koryciński sprzedał te dobra bez ich zgody i wiedzy²⁶⁸⁰. W 1712 r. Teofil z Werbna Pawłowski, dziedzic Aleksandrowic w pow. krakowskim, mąż zmarłej Jadwigi z Pilcy Korycińskiej wystąpił przeciw Dembińskiemu, kasztelanowi wojnickiemu, staroście wolbromskiemu, o to, iż po śmierci Elżbiety z Koniecpola, 2° voto żony swej, nie uszanował praw jej spadkowych Walewskich, Kochanowskich do dóbr miasta Szczekocin z przyległościami²⁶⁸¹. Dnia 10 XI 1715 r. Teofil z Werbna Pawłowski był chrzestnym Barbary Katarzyny, córki Michała i Konstancji Jaroszewiców²⁶⁸². W 1720 r. Teofil z Werbna, dziedzic i posiadacz części Dębowej Łęki, pozwał Jakuba Gierzyńskiego, był po żonie swej dożywotnikiem zmarłej Franciszki Ossowskiej, córki zmarłego Piotra, stolnika wschowskiego ze zmarłej Doroty Zawadzkiej, matki swej spadkobiercą²⁶⁸³. W 1721 r. Teofil z Werbna Pawłowski, dziedzic Dębowej Łęki w ziemi wschowskiej, kwitował się²⁶⁸⁴. W tym samym roku Anna Kraszewska, wdowa 1° voto po zmarłym Franciszku Kaźmierskim, regencie grodzkim wschowskim, 2° voto (obecnie) żona Daniela Reznera, matka i Józef Kaźmierski, jej syn, kwitowali Teofila z Werbna Pawłowskiego, dziedzica Dębowej Łęki i Ludwikę Ossowską, wdowę po zmarłym Andrzejku Lisieckim, 2° voto małżonków z sumy oryginalnej 1000 tf. [?]²⁶⁸⁵. Ponownie w tym samym roku Teofil z Werbna Pawłowski, syn zmarłego Mikołaja, dziedzic części w Dębowej Łęce: „Ossowskich” i „Przybysławskich” dobra te zastawił Andrzejowi z Niezychowa Niezychowskiemu za 30 tys. zł celem spłacenia Franciszki, żony Jakuba Gierzyńskiego, Zofii, żony Franciszka Koszutskiego Ossowskich, córek zmarłego Piotra, stolnika wschowskiego²⁶⁸⁶. Jeszcze raz w tym samym roku Teofil z Werbna Pawłowski i Ludwik Ossowski, małżonkowie, byli kwitowani z wadium starościńskiego przez Aleksandra Lisieckiego, syna zmarłego Ja-

²⁶⁸⁰ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 365 (Nr. 157) 1709 (k. 282v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁸¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 377 (Nr. 157) 1712 (k. 321), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁸² Metrykalia > Katolickie > 1715.10/11. (Rataje), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁸³ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 480 (Nr. 164) 1720 (k. 13), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁸⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 4582 (Nr. 79) 1721 (f. 172), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁸⁵ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 4588 (Nr. 79) 1721 (f. 177), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁸⁶ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 4597 (Nr. 79) 1721 (f. 192v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

kuba ze zmarłej Elżbiety Rogalińskiej i in. członków tej rodziny²⁶⁸⁷. W 1723 r. Teofil z Werbna Pawłowski i Ludwika Ossowska, wdowa 1° voto po Andrzeju Lisieckim, dziedzicu Kamienicy, 2° voto małżonka, oraz Jan – stryj, Stanisław, Aleksander, Maciej, bratankowie Lisieccy, Andrzeja bezpotomnie zmarłego spadkobiercy, powołali egzekutorem testamentu Walentego Będorskiego, syna zmarłych Wojciecha i Jana Szadkowskiego, ten jednak bezpotomnie zmarł²⁶⁸⁸. Jednak w 1726 r. Ludwika Ossowska, wdowa po Andrzeju Lisieckim, dziedzicu Dębowej Łęki, 2° voto żona Teofila z Werbna Pawłowskiego (brat jej stryjeczny – Maciej Ossowski) pozwali Franciszka Koszutskiego i Zofię Ossowską, małżonków i Walentyna Będorskiego, posiadacza tej wsi²⁶⁸⁹. Dnia 17 I 1726 r. małżonkowie Teofil i Ludwika zostali rodzicami chrzestnymi Franciszka Deodata, syna Macieja i Konstancji z Turoboyskich Ossowskich²⁶⁹⁰. W 1738 r. Teofil z Werbna Pawłowski w sprawie wynikłej po śmierci olim Ludwiki z Ossowskich, żony 1° voto zmarłego Andrzeja Lisieckiego, 2° voto jego pozwał Franciszka, ojca, Michała, Stanisława, Hiacynta, Józefa i Katarzynę, braci i siostrę rodzoną Koszutskich, synów i córkę jego ze zmarłej Zofii Ossowskiej jako „okupatorów i posesorów” dóbr Dębowa Łęka²⁶⁹¹. Z pierwszego małżeństwa pochodzili: Teresa Barbara, Józef Wojciech, Władysław i Chryzostom Franciszek (II.C.148–151), z drugiego córka Ewa (II.C.152).

II.C.139 ADAM-KAZIMIERZ

Adam-Kazimierz był ostatnim dzieckiem Mikołaja (II.C.106) i jego pierwszej żony Teresy Tarnowskiej²⁶⁹². Urodził się przed 1680 r.²⁶⁹³, zmarł 4 X 1744 r. w Lwówku²⁶⁹⁴. Określał się z Werbna Pawłowski, był dziedzicem Lwówka, kasztelanem biechowskim od 1708 r., rotmistrzem powiatu pyzdrowskiego, na elekcji Augusta III (1733 r.) reprezentował województwo kaliskie. Poślubił Franciszkę Trapczyńską (fl. około 1670 r. – zmarłą w 1718 r.), z którą miał dzieci: Florianę, Karola Izajasza, Eleonorę, Adama, Macieja,

²⁶⁸⁷ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 4598 (Nr. 79) 1721 (f. 195v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁸⁸ Zap. Tryb. Piotrk. 565 (Nr. 42) 1723 (f. 171), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁸⁹ Zap. Tryb. Piotrk. 798 (Nr. 44) 1726 (f. 881), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁹⁰ Metrykalia > Katolickie > Część 2 14102 (Konojad) 1726.17/1. (Sepno), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁹¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 1530 (Nr. 176) 1738 (k. 57v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁹² S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁶⁹³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁶⁹⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6993 (Kunino) 1744.4/X. (Lw.) + JDD. Adam hr. z Werbna Pawłowski klan biechowski dz. i pos. Lw., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. Także Metrykalia > Katolickie > Część 6 37126 (Sieraków – bernardyni) 1744.4/10. + ks. [sic!] Adam z Werbna Pawłowski hr., klan biechowski, dziedzic Lwówka, syndyk i dobrodziej.

Józefa, Elżbietę, Michała, Katarzynę Karolinę, Agnieszkę, Teofila Hermana i Bogusława (II.C. 153–164)²⁶⁹⁵. Ceremonia ślubna miała miejsce we dworze lwóweckim 2 II 1693 r.²⁶⁹⁶ Małżeństwo to potwierdza wpis z 1713 r.: Adam z Werbna Pawłowski, klan biechowski, [występował] w imieniu swoim i żony Franciszki Trąbczyńskiej [pisownia oryginalna]²⁶⁹⁷. Dnia 31 III 1699 r. Adam z Werbna Pawłowski określony jako dziedzic Lwówka został chrzestnym Józefa Wojciecha, syna Wojciecha Beliny i Zofii Swieykowskiej²⁶⁹⁸. Ponownie został chrzestnym 4 V 1710 r. jako kasztelan biechowski, tym razem Wojciecha Adama, syna Floriana i Marianny Konarzewskich²⁶⁹⁹. W 1718 r. Adam z Werbna Pawłowski, kasztelan biechowski, syn zmarłego Mikołaja ze zmarłej Teresy Tarnowskiej, sprzedał dobra: Wysokie, Willany, Barcie, folwark Smolniki, Podgor [?] z folwarkiem Kuźnica Radolin w pow. konińskim Karolowi Bieliickiemu, synowi zmarłego Marcina ze zmarłej Marianny Tworzyńskiej za 35,5 tys. złp²⁷⁰⁰. Dnia 21 IX 1714 r. Adam z Werbna Pawłowski, kasztelan biechowski, uczynił zapis na 3000 zł Janowi Arceberskiemu, murgrabiemu poznańskiemu²⁷⁰¹. Dnia 4 X 1722 r. został chrzestnym Adama Franciszka, syna Aleksandra i Heleny z Pawłowskich Bielińskich²⁷⁰². W 1725 r. Adam z Werbna Pawłowski, kasztelan biechowski, pozwany został przed Trybunał Koronny przez Teresę Żbijewską, żonę Mikołaja Jabłonowskiego, łowczego trębowelskiego pułku wojsk koronnych²⁷⁰³. W 1731 r. Ludwika z Twardowskich, wdowa po zmarłym Samuelu Mielęckim, pani oprawna i dożywotnia miasta Lwówka z przyległościami i wsi Konin i Pawłówek w pow. pom. [?] posesorka w imieniu swoim oraz Anny z Mielęckich, żony Jana Bobrownickiego, starosty przedborowskiego oraz: Joanny, Zofii i Heleny Mielęckich, panien i córek swych, wystąpiła przeciw Adamowi z Werbna Pawłowskiemu, kasztelanowi biechowskiemu, dziedzicowi tych dóbr względem kontraktu

²⁶⁹⁵ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

²⁶⁹⁶ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 6939 (Kunino) 1693.2/II. (Dw. Lw.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁹⁷ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 4071 (Nr. 159) 1713 (p. 13), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁹⁸ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 6970 (Kunino) 1699.31/III (Chmielinko), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁶⁹⁹ Metrykalnia > Katolickie > Część 2 25655 (Wytomyśl) 1710.4/5. (Tomyśl), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁰⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 13103 (Nr. 1162) 1718 (f. 3v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁰¹ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 4514 (Nr. 77 IX) 1714 (f. 69), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁰² Metrykalnia > Katolickie > Część 1 6261 (Kęblowo) 1722.4/X. (Widzim), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁰³ Zap. Tryb. Piotrk. 680 (Nr. 43) 1725 (f. 375), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.]. O nim więcej, zob. J.S. Jabłonowski, *Traktat o familiach...*, s. 172.

zastawu tych dóbr sumą 50 tys. złp i kontraktu dzierżawy na sumę 59 tys. złp²⁷⁰⁴. W 1744 r. (rok śmierci) Adam-Kazimierz został pozwany jako spadkobierca zmarłego brata Teofila przez rodzinę Koszutskich i Oporowskich²⁷⁰⁵.

POKOLENIE XXI

II.C.140 JOANNA JULIANNA

Joanna Julianna była pierwszym dzieckiem Franciszka (II.C.115) i jego żony Anny Witkowskiej²⁷⁰⁶. Urodziła się w 1698 r., zmarła około 1750 r.

II.C.141 ANNA DOROTA

Anna Dorota była drugim dzieckiem Franciszka (II.C.115) i jego żony Anny Witkowskiej²⁷⁰⁷. Urodziła się w 1701 r., zmarła około 1750 r.

II.C.142 STANISŁAW JÓZEF

Stanisław Józef był trzecim dzieckiem Franciszka (II.C.115) i jego żony Anny Witkowskiej²⁷⁰⁸. Urodził się w 1704 r., zmarł około 1750 r.

II.C.143 ANNA MAGDALENA

Anna Magdalena była ostatnim dzieckiem Franciszka (II.C.115) i jego żony Anny Witkowskiej²⁷⁰⁹. Urodziła się w 1705 r., zmarła około 1760 r.

II.C.144 DOROTA

Dorota była pierwszym dzieckiem Jana (II.C.122) i jego żony Katarzyny Śniegockiej²⁷¹⁰. Urodziła się w 1686 r., zmarła około 1760 r. Poślubiła Wojciecha Kawieckiego (fl. około 1680 r. – około 1730 r.). Pojawia się we wpisie z 1716 r.: Jan Pawłowski, zmarłego Stefana syn, na sumie mianej [tak w oryginale] u Wojciecha Łackiego na dobrach Otoczno, Węgierki i in. zapisał 2000 złp Dorocie, żonie Wojciecha Kawieckiego i Ele-

---

²⁷⁰⁴ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 1631 (Nr. 172) 1730 (k. 127), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁰⁵ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 1434 (Nr. 179) 1744 (k. 6 i 8), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁰⁶ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁰⁷ *Ibidem*.

²⁷⁰⁸ *Ibidem*.

²⁷⁰⁹ *Ibidem*.

²⁷¹⁰ *Ibidem*.

onorze, żonie Walentego-Andrzeja Kawieckiego Pawłowskim, córkom swym ze zmarłej Katarzyny Śniegockiej, po 1000 złp każdej²⁷¹¹.

II.C.145 ELEONORA

Eleonora była drugim dzieckiem Jana (II.C.122) i jego żony Katarzyny Śniegockiej²⁷¹². Pierwszy raz była poświadczona w 1716 r. (zob. wyżej), zmarła około 1760 r. Poślubiła Walentego Andrzeja Kawieckiego (fl. około 1710 r. – około 1760 r.).

II.C.146 STEFAN

Stefan był być może ostatnim dzieckiem Jana (II.C.122) i jego żony Katarzyny Śniegockiej²⁷¹³. Pierwsza wzmianka o nim pochodzi z 1726 r., zmarł około 1770 r. Poślubił Mariannę Marszewską (fl. około 1690 r. – zmarła w 1739 r.), która urodziła mu córki: Kunegundę i Katarzynę (II.C.165–166). W 1726 r. został określony jako Stefan Pawłowski, posesor części Węgierek²⁷¹⁴. W 1756 r. wspomniano, że w 1736 r. Stefan Pawłowski dał żonie oprawę²⁷¹⁵.

II.C.147 KATARZYNA LUTGARDA

Katarzyna była prawdopodobnie dzieckiem Jana (II.C.122) i jego żony Katarzyny Śniegockiej. Oddała się profesji zakonnej, w 1732 r. była ksienią w klasztorze cysterek w Ołoboku, zapewne pod imieniem zakonnym Ludgarda, we wpisie z 1736 r. jest bowiem określona jako Katarzyna-Ludgarda z Werbna Pawłowska²⁷¹⁶.

II.C.148 TERESA BARBARA

Teresa Barbara była pierwszym dzieckiem Teofila (II.C.138) i jego pierwszej żony Jadwigi Korycińskiej²⁷¹⁷. Urodziła się w 1695 r., zmarła około 1750 r. Jako córka Teofila z Werbna Pawłowskiego i Jadwigi z Korycińskich została ochrzczona w Pogorzeli 1 XII 1695 r.²⁷¹⁸

²⁷¹¹ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 11170 (Nr. 93) 1716 (f. 236), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷¹² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷¹³ *Ibidem*.

²⁷¹⁴ Grodzkie i ziemskie > Gniezno > Część 1 11851 (Nr. 94) 1726 (f. 430), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷¹⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 296 (Nr. 1317) 1756 1736 (f. 54v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷¹⁶ Grodzkie i ziemskie > Kalisz > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5367 (Nr. 171/173) 1736 (p. 271), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷¹⁷ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷¹⁸ Metrykalnia > Katolickie > C10218 (Pogorzela) 1695.1/XII. Teresa Barbara * 26/XI., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.149 JÓZEF WOJCIECH

Józef Wojciech był drugim dzieckiem Teofila (II.C.138) i jego pierwszej żony Jadwigi Korycińskiej²⁷¹⁹. Urodził się w 1697 r., zmarł około 1750 r. Jako syn Teofila z Werbna Pawłowskiego i Jadwigi z Korycińskich został ochrzczony w Pogorzeli 27 IV 1697 r.²⁷²⁰ Był księdzem, co potwierdza wpis w 1723 r., zob. II.C.152.

II.C.150 WŁADYSŁAW

Władysław był trzecim dzieckiem Teofila (II.C.138) i jego pierwszej żony Jadwigi Korycińskiej²⁷²¹. Urodził się w 1703 r., zmarł około 1740 r. Był w stanie duchownym. W 1722 r. Teofil z Werbna Pawłowski, dziedzic dóbr Kamieniec i części Dębowej Łęki, w imieniu swoim i żony Ludwiki Ossowskiej, wdowy 1° voto po zmarłym Andrzeju Lisieckim, dla podniesienia sum od Franciszka Koszutskiego i Zofii Ossowskiej, małżonków, mianował plenipotentą, syna swego ks. Władysława z Werbna Pawłowskiego²⁷²². Zdarzenia z 1723 r. zob. następny biogram.

II.C.151 CHRYZOSTOM FRANCISZEK

Chryzostom Franciszek był czwartym dzieckiem Teofila (II.C.138) i jego pierwszej żony Jadwigi Korycińskiej²⁷²³. Urodził się w 1703 r., zmarł około 1740 r. Był opatem koronowskim w 1739 r.²⁷²⁴ W 1723 r. Teofil z Werbna Pawłowski, syn zmarłego Mikołaja ze zmarłej Teresy Tarnowskiej, dziedzic dóbr Zalesie, Liszkowo i in. w pow. pyzdrowskim skasował dożywocie od zmarłej pierwszej żony Jadwigi z Pilcy Korycińskiej Chryzostomowi Pawłowskiemu, synowi swemu z niej zrodzonemu, nowicjuszowi u cystersów w Paradyżu, i temuż sumę 4000 złp jako jego macierz. [?] scedował²⁷²⁵. Jednak jeszcze w tym samym roku Teofil z Werbna Pawłowski na wiadomość o tym, iż Chryzostom (o tym samym imieniu w stanie świeckim i w zakonie), jego syn ze zmarłej Jadwigi z Pilcy Korycińskiej w tym także roku rozdysponował mieniem ponad część macierzystą w grodzie poznańskim bez zgody ojca, by się z tego nie zrodziły niezgody

²⁷¹⁹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷²⁰ Metrykalia > Katolickie > 10220 (Pogorzela) 1697.27/III, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷²¹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷²² Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 1 4610 (Nr. 80) 1722 (f. 16v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷²³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷²⁴ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 256.

²⁷²⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5244 (Nr. 1191) 1723 (f. 43), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

między ks. Józefem (II.C.149) i Władysławem (II.C.150), braćmi i synami Teofila manifestował się²⁷²⁶.

II.C.152 EWA

Ewa była jedynym dzieckiem Teofila (II.C.138) i jego drugiej żony Ludwiki Ossowskiej. Wpis z księgi kościelnej z Kamieńca objaśnia nam jej krótkie życie: w 1715 r. posesorzy Kamieńca, Teofil z Werbna Pawłowski z żoną swoją Ludwiką z Ossowskich i 22 IX 1715 r. [odprawili] chrzest ich dziecka Ewy. Rodzice chrzestni: Franciszek Mielżyński, kasztelanic śremski i Franciszka z Trąpczyńskich Pawłowska, kasztelanowa biechowska, ciotka dziecka. Ewa zmarła mając jeden rok [czyli w 1716 r.]²⁷²⁷.

II.C.153 FLORIANA

Floriana była pierwszym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i Franciszki Trąpczyńskiej²⁷²⁸. Pierwsza wzmianka o niej pochodzi z 1710 r., zmarła około 1760 r.

II.C.154 KAROL IZAJASZ

Karol Izajasz był drugim dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i Franciszki Trąpczyńskiej²⁷²⁹. Zmarł młodo w 1709 r.

II.C.155 ELEONORA

Eleonora była trzecim dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i Franciszki Trąpczyńskiej²⁷³⁰. Urodziła się ok. 1690 r., zmarła 17 VII 1736 r. w Lwówku²⁷³¹. Dnia 20 X 1726 r. została chrzestną Barbary Jadwigi, córki Marcina i Agnieszki Moroskich²⁷³².

---

²⁷²⁶ Grodzkie i ziemskie > Wschowa > Część 3 519 (Nr. 166) 1723 (k. 52), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷²⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 7 47905 (Kamieniec), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷²⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷²⁹ *Ibidem*.

²⁷³⁰ *Ibidem*.

²⁷³¹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6987 (Kunino) 1736.17/VII. (Lw.) + J. E. M. II. klanka biechowska Eleonora hr. z Werbna Pawłowska, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷³² Metrykalia > Katolickie > Część 2 7047 (Kunino) 1726.20/X. (Chmielinko), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.156 ADAM

Adam był czwartym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i Franciszki Trąpczyńskiej²⁷³³. Urodził się ok. 1690 r., zmarł 2 IX 1738 r. w Lwówku²⁷³⁴.

II.C.157 MACIEJ WOJCIECH

Maciej Wojciech był piątym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i Franciszki Trąpczyńskiej²⁷³⁵. Urodził się 1695 r., zmarł 26 IV 1726 r. w Posadowie²⁷³⁶. W dniu 1 V 1695 r. został ochrzczony w Zbąszyniu jako syn Adama z Werbna Pawłowskiego i Franciszki Trąpczyńskiej²⁷³⁷. Ożenił się z Wiktoria Świącicką, córką Wojciecha, kasztelana santockiego i Katarzyny Wilkońskiej²⁷³⁸ (fl. około 1690 r. – około 1740 r.). Doczekał się z nią dzieci: Adama Józefa, Teresy Justyny i Jadwigi Józefy (II.C.167–169). Dnia 28 XI 1718 r. Maciej z żoną Wiktoria zostali rodzicami chrzestnymi Andrzeja Macieja, syna Stanisława i Marjanny Twardowskich²⁷³⁹. W 1719 r. Adam z Werbna Pawłowski, kasztelan biechowski, wieś Posadowo w pow. poznańskim synowi Maciejowi urodzonemu ze zmarłej Franciszki Trąpczyńskiej za 60 tys. złp sprzedał, a Maciej na połowie tej wsi zapisał posag 20 tys. złp żonie Wiktorii Świącickiej, córce Wojciecha, kasztelana santockiego ze zmarłej Katarzyny Wilkońskiej²⁷⁴⁰.

II.C.158 JÓZEF

Józef był szóstym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i jego żony Franciszki Trąpczyńskiej²⁷⁴¹. Był dziedzicem Lwówka, kanonikiem od 1726 r., archidiaconem pszczeńskim i oficjałem poznańskim, deputatem duchownym na Trybunał Koronny w 1728 r., administratorem biskupstwa poznańskiego, biskupem niocheńskim w 1732 r.²⁷⁴² Urodził się w 1698 r., zmarł w 1759 r. Został ochrzczony 20 VII 1698 r. we dworze lwóweckim jako Józef Marcin, syn Adama z Werbna Pawłowskiego i Franciszki z Trąpczyń-

²⁷³³ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷³⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6990 (Kunino) 1738.2/IX. (Lw.) + P. M. D. Adam z Werbna Pawłowski klanic biechowski, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷³⁵ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷³⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6981 (Kunino) 1726.20/III (Posadowo) + PMD. Maciej z Werbna Pawłowski klanic biechowski, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷³⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 6 36783 (Zbąszyń) 1695.1/5. Maciej Wojciech, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷³⁸ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

²⁷³⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 7035 (Kunino) 1718.28/XI. (Lw.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁴⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 13134 (Nr. 1163) 1719 (f. 148v) (f. 150), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁴¹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁴² S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

skich²⁷⁴³. Jego serce jest pochowane w lwóweckim kościele od 19 VI 1760 r.²⁷⁴⁴ Był ostatnim męskim przedstawicielem rodu hrabiów z Wierzbna Pawłowskich. W 1754 r. ks. Józef hr. z Werbna Pawłowski, bp niocheński, archidiakon i oficjał generalny katedry poznańskiej, dziedzic Lwówka z przyległościami, syn zmarłego Adama kasztelana biechowskiego, zmarłego Mikołaja Pawłowskiego nepos [tu wnuk dziada, II.C.106], nabywca praw od ojca, sumę 6000 złp przez zmarłego Franciszka ze Skrzypny Twardowskiego, syna zmarłego Sebastiana, zmarłemu Adamowi Pawłowskiemu, synowi zmarłego Mikołaja, ojcu zeznającego, potem kasztelanowi biechowskiemu, w 1699 r. zapisanej, scedował Tadeuszowi Ruszkowskiemu, podstolemu brzeskiemu kujawskiemu i sędziemu surrogatowi grodzkiemu poznańskiemu, ówczesnemu posesorowi dóbr Rokitnica²⁷⁴⁵. Dnia 14 XI 1745 r. został ojcem chrzestnym Antoniego Józefa, syna Łukasza Kwileckiego, kasztelana łędzkiego i Barbary z Lipskich²⁷⁴⁶. Dnia 9 IX 1759 r. ks. Józef z Werbna Pawłowski, bp niocheński, archidiakon i oficjał generalny poznański, prepozyt u św. Marii Magdaleny i głuszyński, proboszcz kościański zmarł w Gortatowie jako ostatni męski przedstawiciel rodu Pawłowskich²⁷⁴⁷.

II.C.159 ELŻBIETA KATARZYNA

Elżbieta była siódmym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i jego żony Franciszki Trąpczyńskiej²⁷⁴⁸. Urodziła się w 1700 r., zmarła w 1769 r. Została ochrzczona 9 XII 1700 r. (z podaniem filiacji: Elżbieta Katarzyna, córka Adama z Werbna Pawłowskiego i Franciszki z Trąpczyńskich)²⁷⁴⁹. Poślubiła w 1721 r. Aleksandra Bielińskiego z Bielin herbu Szeliga, kasztelana łędzkiego²⁷⁵⁰. Ten urodził się około 1670, zmarł w 1735 r. W 1738 r. Elżbieta z Werbna Pawłowska, wdowa po Aleksandrze Bielińskim, kasztelanie łędzkim, dziedzicu Jabłonowa i Węglewa w pow. poznańskim oraz posesorze Srocka Wielkiego i Bieczyn w pow. kościańskim zastawiła na jeden rok dobra Jabłonowo i Wę-

²⁷⁴³ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6969 (Kunino) 1698.20/VII. (Lw.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁴⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 7006 (Kunino) 1760.19/VI. (Lw.), „poch. serce X. Józef hr. z Werbna Pawłowskiego ofic. pozn. prob. pozn. i lwowiec., dz-a Lw.”, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁴⁵ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 6921 (Nr. 1313) 1754 (f. 229), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁴⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 1 5575 (Kwilcz) 1745.14/XI. (K.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁴⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 1 3076 (Głuszyna) 1759.9/9. +, 4912 (Iłowiec) 1759.9/IX. + IRD. w Gortatowie, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁴⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁴⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6972 (Kunino) 1700.9/XII. (Kunino), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁵⁰ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

glewo Janowi de Błogorsza Sarneckiemu, synowi zmarłego Wojciecha ze zmarłej Anny Chlebowskiej, za 63,8 tys. złp²⁷⁵¹.

II.C.160 MICHAŁ

Michał był ósmym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i jego żony Franciszki Trąpczyńskiej²⁷⁵². Urodził się ok. 1700 r., zmarł 24 X 1754 r. w Kuninie²⁷⁵³. Był sędzią kapiturowym poznańskim, chorążym pow. pyzdrowskiego, elektorem w 1733 r. z województwa poznańskiego, wreszcie sędzią deputatem do Trybunału w 1736 r.²⁷⁵⁴ Poślubił Mariannę Godzką [Gojską z Godzu herbu Doliwa], kasztelanę czernichowską, wdowę po Adamie Cieciszewskim i Mateuszu Koludzkim, łowczynię rawską (fl. około 1690 r. – około 1770 r.), urodziła mu ona córkę Antoninę (II.C.170). Dnia 20 X 1726 r. został chrzestnym Barbary Jadwigi, córki Marcina i Agnieszki Moroskich²⁷⁵⁵. W dniu 24 V 1745 r. stał się chrzestnym Jana Nepomucena Dobrowolskiego²⁷⁵⁶. Chrzestnym został jeszcze 22 I 1753 r.²⁷⁵⁷

II.C.161 KATARZYNA KAROLINA

Katarzyna Karolina była dziewiątym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i jego żony Franciszki Trąpczyńskiej²⁷⁵⁸. Urodziła się w 1703 r., zmarła około 1750 r. Została ochrzczona w Lwówku 8 IV 1703 r. jako córka Adama z Werbna Pawłowskiego i Franciszki, dziedziców Lwówka²⁷⁵⁹. W 1723 r. Katarzyna (imię w stanie świeckim) Karolina (w zakonnym) z Werbna Pawłowska, córka Adama Pawłowskiego, kasztelana blechowskiego ze zmarłej Franciszki z Trąbczyna Trąbczyńskiej, zakonnica w Owińskach w towarzystwie ksieni Joanny Rozalii Malczewskiej kwitowała ojca z 4000 złp swego posagu; kasztelan Adam Pawłowski, syn zmarłego Mikołaja ze zmarłej Teresy z Nieborowa Tarnowskiej tej córce swej zapisał 4000 złp na wsi Zębowo z dóbr lwóweckich²⁷⁶⁰.

²⁷⁵¹ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 13017 (Nr 1252) 1738 (f. 236), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁵² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁵³ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6996 (Kunino) 1754.24/X. (Kunino) + PMD. Michał z Werbna Pawłowski klanic biechowski, dz. d. Kunina, Zębowa i in., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁵⁴ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

²⁷⁵⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 2 7047 (Kunino) 1726.20/X. (Chmielinko), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁵⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 2 7056 (Kunino) 1745.24/II. (Lw.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁵⁷ Metrykalia > Katolickie > Część 7 49483 (Lwówek) 1753.22/I., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁵⁸ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁵⁹ Metrykalia > Katolickie > Część 2 6974 (Kunino) 1703.8/III (Lw.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁶⁰ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 5236 (Nr. 1191) 1723 (f. 33) (f. 33v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.162 AGNIESZKA

Agnieszka była dziesiątym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i jego żony Franciszki Trąpczyńskiej²⁷⁶¹. Dnia 29 I 1705 r. została ochrzczona w Lwówku (podano jej filiację: Agnieszka, córka Adama z Werbna Pawłowskiego, dziedzica Lwówka i Franciszki Trąpczyńskiej)²⁷⁶². Według Selderna i Radlera data jej chrztu jest datą jej urodzin. Agnieszka była zakonnicą u cysterek w Trzebnicy. Wstąpiła do klasztoru 24 X 1723 r., profesą została 11 III 1725 r., zmarła 15 II 1754 r. w Trzebnicy²⁷⁶³.

II.C.163 TEOFIL HERMAN

Teofil Herman był jedenastym dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i jego żony Franciszki Trąpczyńskiej²⁷⁶⁴. Urodził się w 1706 r., zmarł przed 1759 r. Został ochrzczony 3 IV 1706 r. w Lwówku, jego ojcem chrzestnym był stryj Teofil (II.C.138)²⁷⁶⁵.

II.C.164 BOGUSŁAW

Bogusław był ostatnim dzieckiem Adama-Kazimierza (II.C.139) i jego żony Franciszki Trąpczyńskiej²⁷⁶⁶. Urodził się około 1710 r., zmarł w 1713 r.

POKOLENIE XXII

II.C.165 KUNEGUNDA

Kunegunda była starszą córką Stefana (II.C.146) i jego żony Marianny Marszewskiej²⁷⁶⁷. Urodziła się w 1736 r., zmarła około 1800 r. Była dwukrotnie zamężna: z Franciszkiem Grzybowskiem (fl. około 1730 r. – około 1780 r.) i z Kazimierzem Bielińskim (fl. około 1730 r. – około 1780 r.). W 1756 r. Kazimierz Bieliński, syn zmarłego Antoniego, dziedzic Więckowic i Więckówki zapisał 4000 złp Kunegundzie Pawłowskiej, córce Stefana z Werbna Pawłowskiego ze zmarłej Marianny Marszewskiej, [byłej?] żonie Franciszka Grzybowskiego, susceptanta grodzkiego poznańskiego²⁷⁶⁸.

²⁷⁶¹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁶² Metrykalia > Katolickie > Część 2 7024 (Kunino) 1705.29/I. (Lw.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁶³ G. Graf von Seldern, *op. cit.*, cz. I, s. 14. L. Radler, *op. cit.*, cz. II, s. 40.

²⁷⁶⁴ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁶⁵ Metrykalia > Katolickie > Część 2 7025 (Kunino) 1706.3/III (Lw.), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁶⁶ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁶⁷ *Ibidem*.

²⁷⁶⁸ Grodzkie i ziemskie > Poznań > Inskrypcje > XVII/XVIII wiek 296 (Nr. 1317) 1756 (f. 54v), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.166 KATARZYNA ANASTAZJA

Katarzyna Anastazja była młodszą córką Stefana (II.C.146) i jego żony Marianny Marszewskiej²⁷⁶⁹. Urodziła się w 1738 r., zmarła około 1790 r.

II.C.167 ADAM JÓZEF

Adam Józef był najstarszym dzieckiem Macieja (II.C.157) i jego żony Wiktorii Świącickiej²⁷⁷⁰. Zachowało się jego epitafium w kościele bernardynów we Wschowie, wynika z niego, że zmarł w wieku lat 10 w dniu 15 IV 1722 r., czyli zapewne urodził się w 1712 r.²⁷⁷¹

II.C.168 TERESA JUSTYNA

Teresa Justyna była drugim dzieckiem Macieja (II.C.157) i jego żony Wiktorii Świącickiej²⁷⁷². Urodziła się w 1720 r., zmarła około 1770 r.

II.C.169 JADWIGA JÓZEFA

Jadwiga Józefa była ostatnim dzieckiem Macieja (II.C.157) i jego żony Wiktorii Świącickiej²⁷⁷³. Urodziła się w 1725 r., zmarła w 1807 r. jako ostatnia z rodu. Dnia 21 X 1725 r. została ochrzczona w kościele w Posadowie. Podano jej filiację: Jadwiga, córka Macieja z Werbna Pawłowskiego, kasztelanica biechowskiego i Wiktorii ze Świącickich, kasztelaniki santockiej. Rodzicami chrzestnymi byli wuj Aleksander Bieliński, podstoli poznański z żoną Elżbietą (II.C.159), ciotką dziecka²⁷⁷⁴. W 1742 r. Jadwiga Józefa poślubiła Franciszka Garczyńskiego, stolnika kaliskiego²⁷⁷⁵ (fl. około 1710 r. – zmarłego przed 1759 r.), następnie w 1759 r. wyszła za mąż za Józefa Łackiego z Łąk Małych herbu Korzbok (fl. około 1710 r. – zmarłego w 1771 r.), wreszcie w 1772 r. po raz trzeci za Łukasza Bnińskiego z Bnina herbu Łodzian (urodzonego w 1740 r., zmarłego w 1818 r.). Jadwiga Nepomucena [?] z Pawłowskich Garczyńska, podkomorzyna wschowska, została chrzestną 22 I 1753 r.²⁷⁷⁶

---

²⁷⁶⁹ www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁷⁰ *Ibidem*.

²⁷⁷¹ Metrykalia > Katolickie > Część 6 38226 (Wschowa – bernardyni – Epitafia) 1722.15/4. Adam z Werbna Pawłowski, l. 10, TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁷² www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].

²⁷⁷³ *Ibidem*.

²⁷⁷⁴ Metrykalia > Katolickie > Część 2 7046 (Kunino) 1725.21/X. (Posadowo), TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

²⁷⁷⁵ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

²⁷⁷⁶ Metrykalia > Katolickie > Część 7 49483 (Lwówek) 1753.22/I., TD, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html [dostęp: 23 XII 2015 r.].

II.C.170 ANTONINA

Antonina była jedynym dzieckiem Michała (II.C.160) i jego żony Marianny Godzkiej²⁷⁷⁷. Poślubiła Józefa Szeptyckiego, starostę stanisławskiego.

---

²⁷⁷⁷ S. Uruski, *op. cit.*, t. XIII, s. 257.

Historycznoprawne podsumowanie

Historyka ustroju i prawa zmuszają do refleksji głównie dwie kwestie: urzędy pełnione przez członków rodów Lisów i Wierzbnow oraz ich uczestnictwo w obrocie prawnym (głównie Lisów z Łąki, których historycy błędnie przypisują mstyczowskiej linii rodu, podważając stanowisko Długosza, który tym razem poprawnie podał pochodzenie tej linii Lisów).

Gdyby ktoś jeszcze się nad tym zastanawiał, to dostrzegłby jednoznacznie klarowny obraz (który będzie lepiej widoczny w kolejnej książce o Gryfitach) rodu Lisów, kryjącego w sobie tajemnicę, którą trzeba odsłonić. Marek L. Wójcik tej szansy nie wykorzystał, zadowolił się znalezieniem jakiegoś NN jako przodka Lisów i Gryfitów. To da się jeszcze zrozumieć, ale niewiedza, że oba te rody z dużym prawdopodobieństwem pochodzą od obalonego i uwięzionego w Polsce ks. Świętopełka „nakielskiego”, jest już trudniejsza do wytłumaczenia, zwłaszcza gdy argumentem jest posiadanie przez nich włości w Małopolsce, jakby nie istniała możliwość ich zakupu, szczególnie gdy tak naprawdę nie wiemy, od kiedy były w ich rękach. Mija akurat ćwierć wieku od opublikowania pracy magisterskiej Wójcika i nikt przez ten czas nie zwrócił uwagi na inne możliwości rozwiązania jego koncepcji (*vide* zrobienie dwóch wojewodów Marków z jednego, zob. następna książka o Gryfitach, planowana na 2019 r.). Obraz problemu jest niezbyt skomplikowany, trzeba tylko mieć szerokie horyzonty wiążące prawo i politykę. Już na przykładzie Lisów widać, że „pochodzili z rodu, który nigdy panom polskim nie dochował wierności” (Gall). Ich pchanie się na najwyższe stanowiska w Małopolsce, rozgrywanie różnych kandydatów na tron krakowski w pełni pokazują zemstę za obalenie ich przodka przez Bolesława III Krzywoustego. Lisowie byli przy tym mało rozważni, postawili na złego konia i musieli salwować się ucieczką na sąsiedni Śląsk. Ich miejsce zajęli jeszcze bardziej sprytni i mściwi krewniacy Gryfici, którzy – jak pisał Semkowicz – „mieli krew Leszka Białego na rękach”. Sprowadzając gdańskiego Świętopełka, pokazali jednoznacznie, że oni i książę gdański to jeden ród.

Już prawnuk Świętopełka „nakielskiego”, Mikołaj Stępcoc (zmarły w 1202 r., I.6), sięgnął po najwyższy ówczesnie urząd ziemski wojewody krakowskiego, co walnie ułatwiły mu walki krewnych z głównej linii o tron krakowski. Lisowie pełnili też najwyższe urzędy kościelne, czego przykładem jest brat Mikołaja – Pełka, bp krakowski (I.7). Na-

tomiast brat stryjeczny tych braci Stefan (I.8) był długoletnim wojewodą krakowskim za Bolesława IV Kędzierzawego i jego następców (1161–1187), choć nie jest to do końca jasne, bo w *Katalogach biskupów krakowskich* został nazwany kasztelanem krakowskim (wtedy jeszcze niewysuniętym przed wojewodę). Jest to też istotny przykład obejmowania urzędu kolejno przez współrodowców.

Postacią szczególną był niewątpliwie Wojciech Stępcic (I.13). Pełnił kolejno urzędy: podkomorzego krakowskiego, kasztelana lubelskiego i wiślickiego. Jest to osoba dwuznaczna; po zamordowaniu Leszka Białego przeszedł do obozu wdowy Grzymisławy, a *de facto* do Gryfitów, którzy przejęli władzę w Małopolsce. Jako przywódca tej orientacji wśród Lisów około 1230 r. został wojewodą wiślickim, a rok później łączycykiem. Poległ pod Chmielnikiem w 1241 r. Natomiast ostatni z głównej linii Lisów, Piotr (I.18), zadowolił się już tylko urzędem komornika krakowskiego.

Wielką politykę widać na przykładzie Mściwuja z linii irządzyckiej (I.A.1). Najwcześniej był kasztelanem sandomierskim, potem, w latach 1228–1229 – wiślickim. Był to prominentny zwolennik rządów Konrada I mazowieckiego w Małopolsce po śmierci Leszka Białego, co Konrad wynagrodził Mściwujowi nową pałacą wiślicką w 1231 r.; potem, w latach 1234–1235, był on kasztelanem oświęcimskim, w 1239 r. i ponownie po 1243 r. wojewodą łączycykiem, w latach 1241–1243 wojewodą krakowskim i na koniec, w latach 1248–1250, znowu kasztelanem wiślickim. Jeszcze ciekawiej wygląda sylwetka jego brata Stefana (I.A.2). Stefan tak jak Mściwuj należał do orientacji wspierającej w Małopolsce interesy Konrada I i po jego wycofaniu się zbiegł na Śląsk, a potem około 1237 r. pełnił funkcję koniuszego Konrada I. W 1243 r. pogodził się ze swoim bratankiem Bolesławem V Wstydlwym i był następnie: kasztelanem czechowskim (1243–1245), sandomierskim (1245–1253), a na koniec, od 1253 r. – wojewodą krakowskim. Syn Mściwuja Mikołaj (I.A.5) początki miał skromniejsze, zaczął od stanowiska cześnika krakowskiego, by w 1255 r. otrzymać województwo krakowskie po stryju Stefanie. Bracia Mikołaja: Jakub i Mirosław (I.A.6–7), zadowolili się niższymi urzędami, odpowiednio kasztelanią wojnicką oraz cześnictwem krakowskim, a potem sądem nadwornym krakowskim. Syn Mikołaja Klemens (I.A.9) był tylko łowczym sandomierskim. Wydaje się jednak, że po śmierci Bolesława V Wstydlwego Lisowie znowu zaangażowali się w jakąś awanturę i uciekli ponownie na Śląsk. Syn Klemensa Świętopełk (I.A.14) był tam kasztelanem Białej Prudnickiej (1279 r.). Jednak zdobycie Krakowa przez Wacława II pokazało kasztelanowi, że teraz nadszedł jego czas... W dokumencie z 1291 r. czytamy o nim jako o wojewodzie krakowskim, a rok później był już kasztelanem (do 1295 r.), następnie od 1296 r. do 1312 r. (czyli jeszcze za Władysława I Łokietka) wojewodą łączycykiem. Starszy syn Świętopełka Klemens (I.A.15) był kasztelanem, a potem wojewodą sieradzkim, na pierwszym urzędzie *circa* 1297–1307, na drugim zaś *circa*

1317–1330. Urzędy pełnił też jego młodszy brat Stefan (I.A.16, skarbnik sieradzki już w 1316 r., potem po bracie wojewoda, *circa* 1339–1350/1354, kiedy zmarł). Obaj cały czas występowali też na Śląsku. Syn Stefana Merbot Świętopełk (I.A.18) działał tylko na Śląsku jako starosta ks. opolsko-toszeckiego Alberta, później współpracował z ks. Władysławem Opolczykiem (*circa* 1353–1384). Natomiast syn Merbota Świętopełk (I.A.19) występował w czasach Kazimierza III Wielkiego, Ludwika i Jadwigi oraz Władysława II Jagiełły. W latach 1359–1390 był kolejno stolnikiem, kasztelanem i wojewodą sieradzkim. Urzędy pełnili też jego synowie Przybysław i Stefan (najbardziej znani z akt procesowych ich żon). Przybysław (I.A.20) był kasztelanem rozpierskim i wojewodą sieradzkim (1387–1394), Stefan (I.A.21) tylko podkomorzym sieradzkim (1388–1398). Od tego momentu Lisowie irządzcy pełnili już tylko drobniejsze urzędy ziemskie. Mikołaj (I.A.22), syn Przybysława, był podczaszym sieradzkim (1409–1435), natomiast Klemens (I.A.25), starszy syn Stefana, podstolim łęczyckim (1428–1436), młodszy Świętopełk (I.A.26) – podczaszym i cześnikiem krakowskim (1438–1447). Ostatnim irządzkim Lisem pełniącym jakiś urząd był Piotr (I.A.28), syn Klemensa – był łowczym sieradzkim (1466–1481) i sędzią (1484–1497). Sporadycznie w dalszych epokach urzędy pełnili członkowie rodów szlacheckich, które wywodziły się od Lisów irządzkich.

Innym problemem jest ogromna władza Kościoła, widać to szczególnie na przykładzie Stefana (I.8), którego bp Gedka oskarżył o bigamię, oraz zamieszania związanego z abpem Pełką (I.14), którego ojciec – najprawdopodobniej Świętopełk (I.10) – po owdowieniu wstąpił do stanu duchownego: arcybiskup został oskarżony o pochodzenie z nieprawego łoża. Odnośnie do pochodzenia abpa Pełki badacze są tu ofiarą samego Jana Długosza, co do którego informacji nie wiadomo, co jest prawdą, a co konfabulacją (zob. moja poprzednia książka). Historycy niestety niezbyt frasobliwie brali zmyślenia Długosza za informacje pochodzące z rzekomo zaginionych źródeł, a temu, co rzeczywiście mogło z nich pochodzić, nie dawali wiary. Cóż, *errare humanum est...* Inni Lisowie nie sięgali już tak wysokich stanowisk: Humbert (I.A.4) był scholastykiem sandomierskim, archidiakonem i dziekanem krakowskim (połowa lat 30. XIII wieku), Świętopełk (I.A.17) proboszczem w Czeladzi, kanonikiem kapituły wrocławskiej, zapewne też kanonikiem opolskim (lata 30. XIV wieku).

Z Lisów krzelowskich, którymi się zajmowałem: Andrzej (I.E.4) był kasztelanem bytomskim (1222–1228), jego młodszy bracia oddali się karierze duchownych: Bogusław był kanonikiem krakowskim (1212–1229) i kanclerzem krakowskim (1238–1239), a Wojciech Młodszy zaś krakowskim kanonikiem w 1212 r., archidiakonem sandomierskim, wreszcie kanclerzem krakowskim przed bratem w 1234 r. (I.E.5–6). Część Lisów krzelowskich związała swój los z Henrykiem I Brodatym, gdy był regentem Bolesława V Wstydlivego, i wywędrowała z nim na Śląsk. Byli to zwłaszcza bracia Stefan i Jaksa

(I.E.7–8). Pierwszy był wojskim [wrocławskim] w 1223 r., a potem także wojewodą (1226–1244). Drugi robił jeszcze większą karierę: był kasztelanem siewierskim (*circa* 1232–1234), toszeckim (*circa* 1239–1242), komesem Świn? (*circa* 1242–1244), komesem Wrocławia (*circa* 1249–1261). Syn Jaksy, Wincenty (I.E.12), był podkoniuszym (1247 r.), drugi, Zbrośław (I.E.13) – kanonikiem wrocławskim i krakowskim (1274 r.), prepozytem wrocławskim (1279 r.). Trzeba jeszcze zwrócić uwagę na Pakosława z Mstyczowa (I.E.23), będącego: podkomorzym w Krakowie, sędzią także w latach 1306–1312, kasztelanem sandomierskim (1315 r.) i kasztelanem krakowskim (1317–1319), który był już najwyższym urzędnikiem ziemskim.

Niemniej istotne obserwacje może poczynić historyk ustroju i prawa, badając ród Wierzbnow. Od swego początku związany był – podobnie jak część Lisów – z Henrykiem Brodatym. I tak Andrzej (II.1) był kasztelanem głogowskim (*circa* 1201–1202), jego syn Stefan Stary (II.4) – kasztelanem bolesławieckim (1218–1232), potem niemczańskim (1234–1239).

Szczególnie istotną postacią był Jan (II.5). Dokumenty dużej wagi z nim związane odkrył Edward Rymar, ale zatrzymał się w pół drogi, nie dostrzegając ich znaczenia. Otóż Jan posiadał włości na pograniczu Wielkopolski i Pomorza (Zemsko, pow. grodziski) i – co ważne – na samym Pomorzu (Laskowo k. Pyrzyc), które w 1236 r. nadał kołbackim cystersom. Towarzyszył mu syn Eustachy (II.12). Henryk Brodaty umocnił te włości w rejonie rzek Ponikwy i Obry kolejnymi nadaniami dla Stefana (II.4) i jego stryjecznego Jana (II.5) w 1234 r. W 1260 r. Eustachy potwierdził, że dobra posiadał po swoich przodkach (z reguły tłumaczy się to „z dziada pradziada”), czyli było to dziedziczne allodium, co pokazuje, że pomorski rodowód Wierzbnow (i Lisów) jest w zasadzie udowodniony i nie zmieni go nazwanie Jana lennikiem przez Henryka Brodatego (bo chodziło o inne dobra w tym regionie, jakie nadał Wierzbnow w 1234 r.). Laskowo koło Pyrzyc pokazuje zresztą coś zdecydowanie ważniejszego: to, że Wierzbnowie posiadali dobra dziedziczne na Pomorzu Zachodnim, co kończy dyskusję nad związkami rodzinnymi książąt zachodnio – i wschodniopomorskich i domyka wywody z pierwszej książki.

Inną ważną postacią był syn Stefana Jan (II.8), kasztelan Ryczyna koło Oławy (1254–1264), jednej z najważniejszych kasztelanii na Śląsku (ob. nieistniejącej), prawa ręka Henryka III Białego. Jego brat Stefan (II.9) był tylko podłowczym [wrocławskim] (1238 r.) i być może w 1250 r. kasztelanem milickim. Ostatnim bratem był znany nam już z posiadania herbu Lis Szymon (II.10). W 1253 r. pojawił się Krystyn (II.15), kasztelan głogowski ks. Konrada. Później podstolim wrocławskim był Stefan (II.18, zmarł po 1309 r.). Natomiast Jan i Henryk (II.19–20) byli duchownymi: pierwszy kanonikiem i dziekanem wrocławskim, drugi ostatecznie biskupem. Wielu dalszych Wierzbnow

zwano komesami, czasami byli wymieniani w dokumentach zaraz po władcach, np. Stefan (II.22), co podpowiada o ich szczególnym statusie. W XIV wieku nadal zdarzali się duchowni, np. Henryk (II.29), posiadacz różnych kanonikatów czy Stefan (II.30) i Filip (II.32) oraz Henryk (II.44). Niektórzy nadal udzielali się w polityce, jak Jakusz (II.51), starosta opolski za Władysława Opolczyka (połowa XIV wieku). Henryk z tego rodu (II.74) był około 1423–1425 r. dziekanem kolegiaty opolskiej. Późniejszy Jan (II.119) był opolskim marszałkiem (1471–1511). Jego brat Jerzy (II.120) był około 1481 r. starostą prudnickim.

Jan Rydzyński (II.57), kasztelan międzyrzecki (1418–1423), otwiera nam już ród polskiej magnaterii. W tym też czasie główna linia Wierzbnow umacniała się na Morawach, zamieniając się w Bruntalskich, czeską magnaterię. Nie zrywała jeszcze ostatecznie kontaktów ze Śląskiem, gdy w okresie wojen husyckich Hinczik (II.72) w 1433 r. jako poseł Konrada V Kantnera udał się do w.m. Pawła von Russdorfa.

Dzieje rodu Bruntalskich wpisały się w burzliwe wydarzenia XVI i XVII stulecia w Europie. Już Jan (II.A.1) rozpoczął długą historię tego rodu, początkowo w służbie Habsburgów. Jan w czasach Karola V był najwyższym komornikiem księstwa opawskiego (1543 r.), a w czasach Ferdynanda I starostą ziemskim tego księstwa (1554 r.). Stał się też luteraninem. Stefan-Jerzy (II.A.3), drugi brat Jana, także został starostą po jego śmierci w 1559 r. Jeszcze wyżej wspiał się syn Jana Henryk (II.A.6), wpierw jako cześnik i komornik arcyks. Maksymiliana [II], późniejszego cesarza, choć był utrakwistą. W 1572 r. został starostą księstwa opawskiego, od 1590 r. najwyższym komornikiem margrabstwa Moraw, wreszcie starostą krajowym Moraw (1590–1593). Jan (II.A.11) w 1567 r. został ustanowiony sędzią księstwa opawskiego, potem (1571–1573) starostą ziemskim tego księstwa. Inny Jan (II.A.14) był jednym z regentów za małoletności ks. cieszyńskiego Adama Waclawa. W 1566 r. został cesarskim cześnikiem w Wiedniu, po bracie stryjecznym Janie był starostą ziemskim (1573–1592). Natomiast Bernard (II.A.18) był kanonikiem ołmunieckim i wiernym stronnikiem jezuitów (zmarł w 1587 r.), kandydatem na biskupa ołmunieckiego był jego brat Waclaw (II.A.19). Inny członek rodu, Bartłomiej (II.A.21), był w latach 1595–1604 najwyższym sędzią księstwa opawskiego. Karierę urzędniczą robił Jerzy (II.A.31), który od czwartego roku życia przebywał na dworze cesarskim w Wiedniu (ur. około 1565 r.), później zostając cześnikiem arcyks. Maksymiana, a w 1612 r. komornikiem cesarza Macieja. Jednak na dalsze losy Jerzego wpłynęły burzliwe czasy, w których wypadło mu żyć. Za poparcie „króla zimowego” Fryderyka V cesarz Ferdynand II skonfiskował jego dobra, a sam Jan umarł na wygnaniu w 1625 r. Hynek (II.A.40) od 1603 do 1610 r. był najwyższym komornikiem księstwa opawskiego. Inny Bruntalski, Waclaw (II.A.46), jako katolik trwał przy Ferdynandzie II. Dnia 5 VIII 1624 r. cesarz Ferdynand II mianował go hrabią Rzeszy (Reichsgraf) von

Wrbna und Freudenthal, potem także (20 IX 1628 r.) hrabią czeskim. Cesarski inkiolat otrzymał 20 VII 1638 r., potwierdzony tytułem: *Hoch und Wohlgeboren* w Wiedniu 16 IV 1642 r. Znalazł się wśród czterech pierwszych rodów czeskich, którym nadano tytuły czeskiego hrabiego (14 IV 1634 r.). Zasiadał też w sejmie czeskim, gdy miał zaledwie 20 lat. Był tajnym radcą komory cesarskiej i marszałkiem dworskim. Cesarzowi służył też Bernard (II.A.52). Najbardziej burzliwe było jednak życie Jana (II.A.71), starosty księstwa opawskiego mianowanego przez Fryderyka V. Po bitwie pod Białą Górą Ferdynand II skonfiskował jego majątek, a sam Jan został skazany na karę śmierci i utratę czci. Jan przez 17 lat tułał się po Europie, stając się najtragiczniejszą postacią w rodzie Bruntalskich. Powrócił po śmierci cesarza w 1637 r., umarł w zupełnym zapomnieniu w domu usytuowanym na Rynku w Opawie w 1642 r.

Reszta Bruntalskich, coraz bardziej zgermanizowana, wiernie służyła Habsburgom aż do 1918 r. Przykładem może być Jan Franciszek Antoni (II.A.82), który pełnił różne urzędy: najwyższego ochmistrza (1667 r.), królewskiego [cesarza Leopolda I] namiestnika (1673 r.), najwyższego kanclerza królestwa czeskiego (1683 r.), najwyższego sędziego nadwornego (1685 r.), najwyższego sędziego ziemskiego (1688 r.), członka rady cesarskiej i kamery; w 1697 r. otrzymał Order Złotego Runa.

Rydzińscy w Rzeczypospolitej szlacheckiej nigdy nie sięgnęli takiej pozycji, choć pozostawili po sobie pałac w Rydzynie zburzony przez nich Rafałowi Leszczyńskiemu, ojcu króla Polski. Pierwszy z Rydzyńskich pełniący jakiś urząd to Łukasz (II.B.12), będący sędzią ziemskim wschowskim (1554–1572). Wraz z braćmi określał się hrabią z Wierzbnej, co poświadczył w 1563 r. Zygmunt II August. Dziwi historyka brak pełnienia urzędów przez tak potężną rodzinę magnacką w XVI wieku w Wielkopolsce. Przecież Stanisław (II.B.37), ożeniwszy się z Gertrudą Opalińską, córką marszałka wielkiego koronnego, najwyższego „ministra” w Rzeczypospolitej, otrzymał 7 tys. zł w gotówce i 2 tys. w wyprawie. Gabriel (II.B.38) zapisał posag 14 tys. złp żonie Zofii, córce Stanisława Latańskiego, hr. z Łabiszyna, wojewody poznańskiego i ks. pomorskiej Georgii na mieście Rydzynie. Brat Gabriela Marcin (II.B.39) był podsędkiem ziemskim wschowskim. Łukasz (II.B.55), cześnik kaliski (1662–1684), otrzymał z okazji ślubu z Barbarą Sokołowską, wychowanicą Jana z Leszna Leszczyńskiego, kasztelana gnieźnieńskiego, marszałka królowej Ludwiki Marii 34 tys. złp posagu. Franciszek (II.B.64) był w okresie potopu miecznikiem kaliskim. Wcześniej, w 1634 r., Marcin (II.B.68) był sędzią surrogatorem grodzkim wałeckim. Stołnikiem kaliskim był zapewne w 1673 r. Karol Gabriel (II.B.74), potem cześnikiem kaliskim, w 1701 r. także sędzią surrogatorem grodzkim poznańskim i podstarościm poznańskim. Jego brat Stanisław był tylko łowczym wschowskim (II.B.75). Kolejny brat Wojciech (II.B.76) był w 1704 r. cześnikiem kaliskim, w 1720 r. awansował na kasztelana łądzkiego. W 1726 r. ten ostatni urząd pełnił jego syn

Jan (II.B.95). W 1752 r. starostą dąbskim nazwano Wojciecha (II.B.104), później będącego stolnikiem poznańskim. Na dworze Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1784 r. podkomorzym Jego Królewskiej Mości, w 1791 r. zaś szambelanem królewskim był Karol (II.B.109). Tego typu okoliczności raczej nie znajdziemy w bocznej odnodze Rydzyskich, czyli Pawłowskich.

Dostępne księgi sądowe pozwoliły na analizę wybranych postaci w obrocie prawnym. Zwarty obraz można uzyskać odnośnie do Lisów z Łąki, z którymi największy kłopot miał Błażej Śliwiński, co mu wytknąłem wyżej. Najlepiej udział w wymiarze sprawiedliwości widać na przykładzie braci Racibora i Mikołaja z Koźła (I.F.19–20). Racibor występował w latach 1386–1399 w sądach w wielu rolach: 11 razy był świadkiem, sześć razy sąpierzem (pozwany), 11 razy piercą (powodem) i 4 razy pełnomocnikiem. Z tych spraw szczególnie charakterystyczne są dwie: z 11 VI 1398 r., gdy był pozwany o dokonanie „ujazdu” na dobra rycerskie i z 3 XII 1388 r., gdy reprezentował jakąś Sławomirę w sprawie z 11 VIII 1388 r. przeciwko Paszkowi (I.F.29), który znany był z zamięłowania do gwałcenia kobiet.

Sprawy, w których występował Racibor, miały głównie cywilny charakter, choć czasami ogólność zapisek sądowych zubaża naszą wiedzę, zob. sprawa z Tłukiem z 1387 r. Natomiast w sprawie z Borzysławem Pizdą z Borowa (1390 r.) widać istotne cechy ustroju feudalnego: Borzek potrzebował konia, by stawić się na wezwanie Władysława Jagiełły, a był w tym uzależniony od pozyskania go od Racibora. W 1391 r. odbyła się sprawa posesoryjna o wieś z Grzymisławem z Rosochy, a w 1399 r. mamy przykład procesu o zbiegłego chłopca.

Jeszcze częściej spotykamy w aktach sądu ziemskiego Raciborowego brata Mikołaja. Jako świadek występował dziewięć razy (lata 1386–1400), częściej widywano go jako sąpierzę (14 razy) i piercę (17 razy). Jako powód sędził się ze znanym awanturnikiem, Paszkiem z Łąki (1386 r., I.F.29). Rok później sędził się z Janem de Wilcoczco, ale na dwóch pierwszych terminach uiścił karę „niestane” za niestawiennictwo. Z tym ostatnim miał Mikołaj problem także w sprawie z Jaśkiem z Rozworzyna (1394 r.). Zderzyć ze sobą można natomiast dwie sprawy. W pierwszej z 1388 r. Mikołaj pozwał Mikołaja Smolnickiego z synem o gwałt, a w drugiej z Mścisławem Balińskim został pozwany o zadanie ran jego kmieciowi i jego żonie (1394 r.). Z podanych w biogramie spraw widać, że Mikołaj sędził się z urzędnikami świeckimi i duchownymi, rycerzami, mieszczanami i chłopami.

Spośród licznych spraw innych Lisów z Łąki chciałbym się zatrzymać jeszcze przy osobie Paszka (I.F.29). Był to awanturnik, stały klient wymiaru sprawiedliwości. Procesował się nawet z bliskim krewnym Mikołajem z Koźła (I.F.20) w 1386 r. Pewnego razu miał szczęście, bo jeszcze w tym samym roku, w którym pozwał Adamka i Stanisława

z Parzyc, ci nie stawili się i sąd nałożył na nich karę „niestane”. W 1388 r. sądziła się z Paszkiem wdowa z Witunii, w 1392 r. Pietrasz, proboszcz ze Zgierza i w kolejnej sprawie cześnik [łęczycki] Pietrasz. Zdarzały mu się sprawy prowizorialne (1393 r., 1398 r.).

Szczególne były jednak dwie sprawy, w których Paszko był oskarżony o dopuszczenie się zgwałcenia dwóch kobiet. Pierwsza toczyła się od 24 VII 1388 r., ofiarą była jakaś Sławomira, której przynależność stanowa nie jest znana, co zresztą przy przestępstwie zniewolenia niewiasty nie jest istotne, bo wszystkie kobiety chronił mir osobowy władcy. Stąd musiała mieć pełnomocnika, którym został 8 XII 1388 r. Racibor z Koźła – brat Mikołaja (obaj pozostawali we wrogich stosunkach z Paszkiem). Sprawa ta z racji wagi trafiła 24 XI 1388 r. na wiec generalny. Znacznie więcej wiemy o sprawie zanotowanej w księdze sądowej łęczyckiej pod datą 17 VIII 1395 r. Z notatki sporządzonej przez Czci-bora z Turzynowa, pełnomocnika uprawomocnionego (*procurator [...] legitimus*) rozdziejonej dziewicy (*virginis deflorate de Lanka*) w obecności pełnomocnika Paszka, jego współrodowca (*confamiliaris*) Mikołaja Jaksy Czernikowskiego, prokuratora łęczyckiego, wynika, że Paszko uczynił gwałt dziewicy, rozdziejając ją (*fecit violentiam virgini deflorando*), i po powrocie do domu trzymał ją dwa dni. Po gwałcie Paszko został zatrzymany i po dwóch tygodniach uwolniony. Czci-bor potwierdził, że przyjechali po gwałciciela do tej wsi [Łąki], chcąc go zabrać z powrotem do wójta w Smolicach, by stanął przed sądem, ale wójt powiedział, że jego sąd nie był właściwy [słusznie, bo nie mógł sądzić rycerzy posesjonatów] i nie miał władzy sądenia, która przysługiwała prokuratorowi łęczyckiemu [czyli oprawcy] krewnemu Paszka, Jaksie Czernikowskiemu. Sąd wyznaczył pierwszy termin. A co ten dalej zrobił, nie wiadomo...

Kończąc, trzeba stwierdzić, że księgi sądowe łęczyckie już półtora wieku czekają na swego badacza.

Większe pole badawcze dla historyka ustroju i prawa tworzą niewątpliwe informacje dotyczące rodu Rydzyńskich (w pewnym stopniu Pawłowskich). Można wyrobić sobie pogląd na sferę majątkową (liczne sprawy prowizorialne, co – gdy mamy do czynienia z magnaterią – nie dziwi), a także małżeńskie sprawy majątkowe, głównie posagowe. Jest to tak rozbudowany materiał, że jego analiza wymagałaby odrębnego studium.

Bibliografia

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE

Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Rep. 107, akta kolegiaty Krzyża Świętego w Opolu, sygn. 42, 115, 145, 159, 162.

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

Acta Borussica ecclesiastica, civilia, literaria oder sorgfältige Sammlung allerhand zur Geschichte des Landes Preussen gehöriger Nachrichten, Urkunden, Schriften und Documenten, Königsberg und Leipzig 1730, Bd. 1.

Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta, wyd. B. Ulanowski, t. II, Kraków 1901, [w:] *Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia*, t. 16.

Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta, edidit B. Ulanowski, Volumen II, *Acta iudiciorum ecclesiasticorum dioecesium Gneznensis et Poznaniensis (1403–1530)*, Cracoviae 1902.

Acta expeditionum bellicarum palatinatus Calisiensis et Poznaniensis in Valachos et in Turcas a. 1497–1498 in Archivo regio Poznaniensi asservata edidit Michael Bobrzyński, Cracoviae MDCCCLXXXII.

Akta radzieckie poznańskie, 1471–1501, wyd. K. Kaczmarczyk, t. II, Poznań 1931.

Bullarium Poloniae litteras apostolicas aliaque monumenta Poloniae Vaticana continens, III. 1417–1431, ediderunt et curaverunt Irena Sułkowska-Kuraś et Stanislaus Kuraś ac Hubertus Wajs, Romae–Lublina MCMXCII.

Chronica principum Poloniae, III, [w:] *Scriptores rerum silesiacarum oder Sammlung schlesischer Geschichtschreiber*, [...] Herausgegeben von Dr. Gustav Adolf Stenzel, Erster Band, Breslau 1835.

Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae, Studio et Opera Antonii Boczek, *Tomus Secundus, Ab Annis 1200–1240*, Olomucii 1839.

Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Neunter Band. Vom Jahre 1356–1366, Brünn 1875.

Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Zehnter Band. Vom Jahre 1367 bis 12. November 1375, Brünn 1878.

- Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Elfter Band. Vom 13. November 1375 bis 1390, Brünn 1885.*
- Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden- Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Zwölfter Band. Vom Jahre 1391–1399, Brünn 1890.*
- Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Vincent Brandl. Dreizehnter Band. Vom Jahre 1400–1407, Brünn 1897.*
- Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Dr. Berthold Bretholz. Vierzehnter Band. Vom Jahre 1408–1411, Brünn 1903.*
- Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens, im Auftrage des Mährens-Ausschusses. Herausgegeben von Dr Berthold Bretholz. Fünfzehnter Band. Nachträge. 1207–1408, Brünn 1903.*
- Codex diplomaticus monasterii Tynecensis. Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego, wyd. W. Kętrzyński i St. Smolka, t. I, Lwów 1875.*
- Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae, Tomus III, Anno 1221–1227, ed. K. Maleczyński, Wratislaviae 1964.*
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Erster Band. Urkunden des Klosters Czarnowanz, Hrsgb. von W. Wattenbach, Breslau 1857.*
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Zweiter Band. Urkunden der Klöster Raudten und Himmelwitz, der Dominicaner und der Dominicanerinnen in der Stadt Ratibor, Hrsgb. W. Wattenbach, Breslau 1859.*
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Sechster Band, Registrum St. Wenceslai. Urkunden vorzüglich zur Geschichte Oberschlesiens nach einem Copialbuch Herzog Johans von Oppeln und Ratibor in auszügen mitgetheilt, Hrsgb. von W. Wattenbach und C. Grünhagen, Breslau 1865.*
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Siebenter Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. Erster Theil. Bis zum Jahre 1250, Zweite umgearbeitete und vermehrte Auflage, Hrsgb. von C. Grünhagen, Breslau 1884.*
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Siebenter Band, Zweiter Theil. Regesten zur schlesischen Geschichte. Bis zum Jahre 1280, Hrsgb. von C. Grünhagen, Breslau 1875.*
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Siebenter Band, Regesten zur schlesischen Geschichte. Dritter Theil bis zum Jahre 1300, Hrsgb. von C. Grünhagen, Breslau 1886.*
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Neunter Band, Urkunden der Stadt Brieg, urkundliche und chronikalische Nachrichten über die Stadt Brieg, die dortigen Klöster, die Stadt- und Stiftsgüter bis zum Jahre 1550, Herausgegeben von Dr. C. Grünhagen, Breslau 1870.*
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Zehnter Band, Urkunden des Klosters Kamenz, Herausgegeben von Dr. Paul Pfothenhauer, Breslau 1881.*

- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Sechszenther Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1301–1315*, Hrsgb. von C. Grünhagen u. K. Wutke, Breslau 1892.
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Achtzenther Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1316–1326*, Hrsgb. von C. Grünhagen u. K. Wutke, Breslau 1898.
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Zweiundzwanzigster Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1327–1333*, von C. Grünhagen und K. Wutke, Breslau 1903.
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens und der historischen Kommission für Schlesien, Band XXIX. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1334–1337*, von K. Wutke, E. Randt und H. Bellec, Breslau 1923.
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens und der historischen Kommission für Schlesien, Dreissigster Band. Regesten zur schlesischen Geschichte. 1338–1342*, von K. Wutke und E. Randt, Breslau 1930.
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens und der historischen Kommission für Schlesien, Band XXXIII, Die Inventare der Nichtstaatlichen Archive Schlesiens. Kreis Neumarkt*, Hrsgb. von E. Gräber, Breslau 1928.
- Codex Diplomaticus Silesiae, Herausgegeben vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens und der historischen Kommission für Schlesien, Fünfunddreissigster Band, Die Inventare der nichtstaatlichen Archive Schlesiens. Kreis Jauer*, Bearbeitet von Erich Gräber, Breslau 1930.
- Cureus, J., *Rerum Silesiacarum et vicinarum gentium Chronica*, Leipzig 1607.
- Die Urkunden des Klosters Leubus, Lieferung 1*, wyd. J.G.G. Büsching, Breslau 1821. *Diplomata monasterii Clarae Tumbae prope Cracoviam. Zbiór dyplomów klasztoru mogilskiego przy Krakowie*, wyd. E. Janota, Kraków 1865.
- Dokumenty kujawskie i mazowieckie przeważnie z XIII wieku, zebrał i wydał B. Ulanowski, II. Dokumenty Wielkopolskie, III. Dokumenty kujawskie, „Archiwum Komisji Historycznej” t. IV*, Kraków 1888.
- Donin's. Aufzeichnungen über die erloschenen Linien de Familie Dohna*, cz. II, Berlin 1876. Dreger, F. von, *Codex Pomeraniae vicinarumque terrarum diplomaticus: oder Urkunden, so die Pommersch- Rügianisch- u. Caminschen, auch die benachbarten Länder; Brandenburg, Mecklenburg, Preussen und Pohlen...*, t. I, Berlin 1768.
- Edda poetycka*, przeł. A. Załuska-Strömberg, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1986.
- Engelbert, K., *Quellen zur Geschichte des Neisser Bistumlandes auf Grund der drei ältesten Neisser Lagerbücher*, Würzburg 1964.
- Excerpta Ioannis Długosii e Fontibus Incertis*, wyd. W. Kętrzyński, *Monumenta Poloniae Historica*, t. IV, Lwów 1884.
- Geschichtsquellen für Husittenkriege. Namens des Vereins für Geschichte und Alterthums Schlesiens*, Herausgegeben von Dr. Colmar Grünhagen, Breslau 1871.
- Jabłonowski, J.S., *Traktat o familiach i koligacjach*, wyd. M. Górny, Wrocław 2015.
- Jana Długosza, kanonika krakowskiego Dziejów Polski ksiąg dwanaście*, przeł. K. Mecherzyński, t. II, Kraków 1868.
- Joannis Długosii Annales seu Cronicae inclicti Regni Poloniae Liber Septimus. Liber Octavus*, red. Z. Kozłowska-Budkowa, Varsaviae 1975.

- Joannis Dlugossi Annales seu Cronicae inclicti Regni Poloniae, Liber Decimus et Undecimus 1406–1412*, Varsaviae 1997.
- Joannis Dlugossii Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber Duodecimus*, red. K. Baczkowski, Cracoviae 2003.
- Kalendarz Krakowski, Monumenta Poloniae Historica*, wyd. A. Bielowski, t. II, Lwów 1872.
- Kapras, J., *Pozustatky knih zemského práva knížestvi opavského. Díl První. Knihy přední. Část první (1413–1484). Kniha nalezu první (1466–1484)*, [w:] *Historický Archiv, Číslo 28*, v Praze 1906.
- Kapras, J., *Pozustatky knih zemského práva. Díl Druhý. Desky Zemské. Část druhá (1431–1536). Desky Zemské Druhé*, [w:] *Historický Archiv, Číslo 31, Pozustatky knih zemského práva knížestvi opavského*, v Praze 1908.
- Katalogi biskupów krakowskich, Monumenta Poloniae Historica*, t. III, red. zbiorowa, Lwów 1878.
- Kodeks Dyplomatyczny Katedry Krakowskiej św. Wacława*, wyd. F. Piekosiński, t. I, Kraków 1874.
- Kodeks Dyplomatyczny Małopolski. 1178–1386*, wyd. F. Piekosiński, [t. I], Kraków 1876.
- Kodeks Dyplomatyczny Małopolski. 1153–1333*, wyd. F. Piekosiński, t. II, Kraków 1886.
- Kodeks Dyplomatyczny Polski*, red. L. Rzyszczewski, t. I, Warszawa 1847.
- Kodeks Dyplomatyczny Polski*, wyd. L. Rzyszczewski, A. Muczowski, t. II, cz. I, Warszawa 1848.
- Kodeks Dyplomatyczny Polski*, wyd. L. Rzyszczewski, A. Muczowski, t. III, Warszawa 1858.
- Kodeks Dyplomatyczny Polski. Rzeczy szląskie*, t. IV, Warszawa 1887.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, lata 984–1287*, wyd. J.I. Kraszewski (dr W. Łebiński), t. I, Poznań 1877.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, lata 1288–1349*, wyd. J.I. Kraszewski (dr W. Łebiński), t. II, Poznań 1878.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, lata 1350–1399*, wyd. J.I. Kraszewski (dr W. Łebiński), t. III, Poznań 1879.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, zawierający dokumenta z lat 1400–1444*, wyd. F. Piekosiński, t. V, Poznań 1908.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, zawiera dokumenty z lat 1174–1400*, wyd. A. Gąsiorowski i H. Kowalewicz, t. VI, Warszawa–Poznań 1982.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, zawiera dokumenty z lat 1401–1415*, wyd. A. Gąsiorowski i R. Walczak, t. VII, Warszawa–Poznań 1985.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, zawiera dokumenty z lat 1426–1434*, wyd. A. Gąsiorowski i T. Jasiński, t. IX, Warszawa–Poznań 1990.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, zawiera suplementy*, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jasiński, T. Jurek i I. Skierska, t. XI, Poznań 1999.
- Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, „Seria Nowa”, Dokumenty opactwa benedyktynów w Lubiniu z XIII–XV w.*, wyd. Z. Perzanowski, t. I, z. 1, Wrocław–Poznań 1975.
- Kopetzky, F., *Regesten zur Geschichte der Herzogthums Troppau (1061–1464)*, [w:] *Archiv für österreichische Geschichte*, Band 45, Jg. 1871.
- Kronika książąt polskich, Monumenta Poloniae Historica*, t. III, Lwów 1878,
- Księga henrykowska*, <http://biblioteka.kijowski.pl/sredniowiecze/a.a.%20-%20ksi%E4%99ga%20henrykowska.pdf> [wydanie online, dostęp: 21 X 2015 r.].
- Księga ziemska kaliska 1400–1409*, wyd. T. Jurek, Poznań 1991.

- Księga ziemska poznańska*, wyd. K. Kaczmarczyk i K. Rzyski, Poznań 1960.
- Księgi sądowe łęczyckie*, wyd. A. Pawiński, t. I i II, Warszawa 1897.
- Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelner Fürstenthümer im Mittelalter*, Erster Theil, Herausgegeben von Dr. C. Grünhagen und Dr. H. Markgraf, Leipzig 1881.
- Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*, Zweiter Theil, Herausgegeben von C. Grünhagen und H. Markgraf, Leipzig 1883.
- Lekszycki, J. von, *Die ältesten großpolnischen Grodbücher. Erster Band. Posen 1386–1399*, Leipzig 1887.
- Lekszycki, J. v., *Die ältesten großpolnischen Grodbücher. Zweiter Band. Peisern 1390–1400. Gnesen 1390–1399. Kosten 1391–1400*, Leipzig 1889.
- Liber Beneficorium Dioecesis Posnaniensi. Anno 1510. Księga uposażenia diecezji poznańskiej z roku 1510*, wyd. ks. Józef Nowacki, Poznań 1950.
- Liber Fraternitatis Lubinensis (Księga bracka opactwa Najświętszej Marii Panny w Lubiniu)*, *Monumenta Poloniae Historica*, t. V, red. zbiorowa, Lwów 1888.
- Liber foundationis claustrae sanctae Mariae virginis in Heinrichow oder Gründungsbuch des Klosters Heinrichau*, Aus der Handchrift herausgegeben [...] von Gustav Adolf Stenzel, Breslau 1854.
- Liber Mortuorum Monasterii Lubinensis*, *Monumenta Poloniae Historica*, t. V, red. zbiorowa, Lwów 1888.
- Liber mortuorum monasterii sancti Vincentii ordinis Praemonstratensis*, *Monumenta Poloniae Historica*, t. V, red. zbiorowa, Lwów 1888.
- Lites ac Res gestae inter Polonos ordinemque Cruciferorum. T. 1, Comprehendit causam actam anno 1320, causam actam anno 1339, additamentum. Spory i sprawy pomiędzy Polakami a Zakonem Krzyżackim*, t. I, Poznań 1890.
- Materiały do dziejów pospolitego ruszenia z lat 1497 i 1509*, wyd. A. Pawiński, S. Kutrzeba, „Archiwum Komisji Historycznej”, t. IX, Kraków 1902.
- Materiały do historii prawa i heraldyki polskiej*, wyd. B. Ulanowski, „Archiwum Komisji Historycznej”, t. III, Kraków 1886.
- Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur; contextuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. P. 2, Iohannis Alberti regis tempora complectens (1492–1501)*, Varsoviae MCMVII.
- Matricularum Regni Poloniae Summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Warsoviensi asservantur. Pars IV Sigismundi I regis tempora complectens (1507–1548) Volumen 2-um Acta vicecancellariorum, 1507–1535*, wyd. Teodor Wierzbowski, Varsoviae MCMXII.
- Matricularum... , Volumen 3-um Acta vicecancellariorum, 1533–1548*, Varsoviae MCMXV.
- Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur; contextuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. P. 4, Sigismundi I regis tempora complectens (1507–1548). Vol. 2, Acta vicecancellariorum 1507–1535*, Varsoviae MCMXII.
- Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia. Sumptibus terrae Bohemiae, Tomus III. Acta Urbani V (1362–70)*, Opera Frederici Jenšovský, Praegae 1944.
- Naso, I.E., *Phoenix Redivivus, Ducatum, Svidnicensis, & Jauoviensis = Der wieder-lebendige Phoenix, Der Beyden Fürstenthümer Schweidnitz, Und Jauer / Autore, Ephraim Ignatio Nasone [...], Concipista*, Breslau 1667.
- Necrologium Lubense*, [w:] *Monumenta Lubensia*, hrsgb. W. Wattenbach, Breslau 1861.

- Paprocky, B., *Zrcadlo Slawneho Margkrabstwij Morawskeho: W kteremz geden kazdy Staw, dawnost, wzactnost y powinnost swau vhlada: ... sebrane ... Skrze Bartholomege Paprockeho z Glogol a Paprocke Woly Paprocki z Glogol i z Paprockiej Woli*, Olomutii 1593.
- Pommersches Urkundenbuch, I. Band 786–1253, I. Abtheilung. Regesten, Berichtigungen und Ergänzungen zu Hasselbach's und Kosegarten's Codex Pomeraniae Diplomaticus*, Bearbeitet und herausgegeben von Dr. Robert Klempin, Stettin 1868.
- Pommersches Urkundenbuch, I. Band, II. Abtheilung, Annalen und Abt-Reihe des Klosters Colbatz, Totenbuch und Abt-Reihe des Klosters Neuencamp, Personen und Orts-Register*, Bearbeitet und herausgegeben von Dr. Rodgero Prümers, Stettin 1877.
- Regesta Historico-Diplomatica Ordinis Sanctae Mariae Theutonicorum 1198–1525*, Bearbeitet [...] von Erich Joachim. Herausgegeben von Walther Hubatsch. Pars 1. *Index tabularii Ordinis S. Mariae Theutonicorum*. Vol. 1, Hbd 1 (1198–1432), Göttingen 1948.
- Regesty śląskie, 1355–1357*, opr. J. Gilewska-Dalbor, t. III, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1990.
- Repertorium Germanicum. Verzeichnis in der päpstlichen Registern und Kameralakten vorkommenden Personen, Kirchen und Orte des deutschen Reiches, seiner Diözesen und Territorien vom Beginn des Schismas bis zur Reformation. Vierter Band. Martin V 1417–1431*, Bearbeitet von Karl August Fink, Lieferung 2, Berlin 1943.
- Schlesisches Urkundenbuch. Erster Band 971–1230*, Bearbeitet von Heinrich Appelt, Wien–Köln–Graz 1971.
- Schlesisches Urkundenbuch. Zweiter Band 1231–1250*, Bearbeitet von Winfried Irrgang, Wien–Köln–Graz 1978.
- Schlesisches Urkundenbuch. Dritter Band 1251–1266*, Bearbeitet von Winfried Irrgang, Köln–Weimar–Wien 1984.
- Schlesisches Urkundenbuch. Vierter Band 1267–1281*, Bearbeitet von Winfried Irrgang, Köln–Weimar–Wien 1988.
- Schlesisches Urkundenbuch. Fünfter Band 1282–1290*, Bearbeitet von Winfried Irrgang, Köln–Weimar–Wien 1993.
- Schlesisches Urkundenbuch. Sechster Band 1291–1300*, Bearbeitet von Winfried Irrgang unter Mitarbeit von Daphne Schadewaldt, Köln–Weimar–Wien 1998.
- Sinapius, J., *Schlesischer Curiositäten Erste Vorstellung, Darinnen die ansehnlichen Geschlechter Des Schlesischen Adels, Mit Erzählung Des Ursprungs, der Wappen, Genealogien, der qualificirtesten Cavaliere, der Stamm-Häuser und Güter beschrieben, Und dabey viele, bißhero ermangelte Nachrichten von Edlen Rittern und löblichen Vor-Eltern, aus alten brieflichen Urkunden und bewährten MSCtis zum Vorschein gebracht werden. Fleischerische Druckerey*, t. I, Leipzig 1720.
- Sinapius, J., *Des Schlesischen Adels Anderer Theil, Oder Fortsetzung Schlesischer Curioitäten, Darinnen Die Gräflichen, Freyherrlichen und Adelichen Geschlechter [...]*, t. II, Leipzig und Breslau 1728.
- Sommersberg, F.W., *Silesiacarum Rerum Scriptores, aliquot adhuc inediti, accedunt Codicis Silesiae Diplomatici Specimen, et Diplomatarium Bohemo-Silesiacum, quibus ut Historia ab Origine Gentis usque ad Imperium Augustissimi ac Invictissimi Caroli VI. Rom. Imp.*, Erster Theil, Lipsiae 1729.
- Starodawne prawa polskiego pomniki z ksiąg rękopiśmiennych dotąd nieużytych głównie zaś z ksiąg dawnych sądowych ziemskich i grodzkich ziemi krakowskiej wyciągnął i wydał Antoni Zygmunt Helcel*, t. II, Kraków 1870.

- Starodawne Prawa Polskiego Pomniki. Antiquissimi libri iudiciales terrae cracouiensis. Pars I, ab an. 1374–1390. Editionem curavit Boleslaus Ulanowski, Cracoviae A. MDCCCLXXXIV.*
- Starodawne Prawa Polskiego Pomniki. Antiquissimi libri iudiciales terrae cracouiensis. Pars II, ab an. 1394–1400, Editionem curavit Boleslaus Ulanowski, Cracoviae MDCCCLXXXVI.*
- Translatio et miracula sanctae Barbare*, wyd. M. Toeppen, *Scriptores Rerum Prussicarum*, Band II, Leipzig 1863.
- Urkundensammlung zur Geschichte des Fürstenthums Oels bis zum Aussterben der Piastischen Herzogslinie*, Herausgegeben von Wilhelm Häusler, Breslau 1883.
- Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte und der Einführung und Verbreitung Deutscher Kolonisten und Rechte in Schlesien und der Ober-Lausitz*, von Gustav Adolf Tzschoppe und Gustav Adolf Stenzel, Hamburg 1832.
- Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia maximam partem nondum edita ex tabularis Vaticanis deprompta collecta ac serie chronologica disposita. T. I, Ab Honorio PP. I.1 usque ad Gregorium PP. XII. 1217–1409*, wyd. A. Theiner, Romae 1860.
- Vitae Sancte Hedwigis, Monumenta Poloniae Historica*, red. zbiorowa, t. IV, Lwów 1884.
- Vita Sanctae Salomeae Reginae Haliciensis, Monumenta Poloniae Historica*, red. zbiorowa, t. IV, Lwów 1884.
- Volumina Legum*, t. III, Petersburg 1859. *Wielkopolskie rotty sądowe XIV–XV wieku. Tom I. Rotty poznańskie*, opr. H. Kowalewicz i W. Kuraszkiewicz, Poznań–Wrocław 1959.
- Wielkopolskie rotty sądowe XIV–XV wieku. Tom III. Rotty kościańskie*, opr. H. Kowalewicz i W. Kuraszkiewicz, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967.
- Wilkina- oder Niflunga-Saga oder Dietrich von Bern und die Nibelungen*, Uebersetzt von Friedrich Heinrich von Hagen, Breslau 1814, *Vierziges Kapitel. VII. Ecke und Fasold*.
- Zbiór dokumentów małopolskich, dokumenty z lat 1257–1420*, wyd. St. Kuraś, cz. I, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962.
- Zbiór dokumentów małopolskich, dokumenty z lat 1211–1400*, wyd. St. Kuraś i I. Sułkowska-Kuraś, cz. IV, Wrocław–Warszawa–Kraków 1969.
- Zbiór dokumentów małopolskich, dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386–1412*, wyd. St. Kuraś i I. Sułkowska-Kuraś, cz. VI, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974.
- Zbiór dokumentów małopolskich, dokumenty z lat 1435–1450. Uzupełnienie: dokumenty z lat 1286–1442*, wyd. St. Kuraś i I. Sułkowska-Kuraś, t. VIII, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975.
- Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich*, red. J.K. Kochanowski, t. I, Warszawa 1919.
- Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens*, Jg. 1862, Bd. 4, H. 2 XIII. *Schlesische Nekrologien*, Herausgegeben vom Archivar Dr. Wattenbach. 1. *Nekrologium des Stifts Heinrichau*.
- Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens*, Jg. 1862, Bd. 4, H. 2 XIII. *Schlesische Nekrologien*, Herausgegeben vom Archivar Dr. Wattenbach. 2. *Nekrologium des Stifts Kamenz*.

ŹRÓDŁA ELEKTRONICZNE

Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu, Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu, wersja online pod zbiorczym tytułem *Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu*: <http://www.slownik.ihpan.edu.pl>.

Teki Dworzaczka: http://teki.bkpan.poznan.pl/index_regesty.html.

LITERATURA

Abraham, W., *O Justycjaryjuszach w Polsce w XIV i XV wieku*, https://pl.wikisource.org/wiki/O_Justycjaryjuszach_w_Polsce_w_XIV_i_XV_wieku#cite_note-5 [dostęp: 14 IX 2015 r.].

Abraham, W., *Sprawa Muskaty*, Kraków 1893.

Bielińska, M., *Kancelaria i dokumenty wielkopolskie XIII wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967.

Bieniak, J., *Otto ze Mstyczowa, zwany Lisowic h. Lis*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/otto-ze-mstyczowa-zwany-lisowic-h-lis> [elektroniczna wersja *Polskiego Słownika Biograficznego*, dostęp: 21 VIII 2015 r.].

Bieniak, J., *Pakosław z Mstyczowa h. Lis*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/pakoslaw-ze-mstyczowa-h-lis> [elektroniczna wersja *Polskiego Słownika Biograficznego*, dostęp: 19 VIII 2015 r.].

Bieniak, J., *Pelka*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/pelka> [elektroniczna wersja *Polskiego Słownika Biograficznego*, dostęp: 12 VIII 2015 r.].

Bieniak, J., *Polska elita polityczna XII w. (Część III A. Arbitrzy książąt – krąg rodzinny Piotra Włostowica)*, „Społeczeństwo Polski średniowiecznej. Zbiór studiów”, red. S.K. Kuczyński, t. IV, Warszawa 1990.

Bieniak, J., *Polska elita polityczna XII wieku (Część IV. B. Dwa możnowładztwa – starzy i nowi)*, „Społeczeństwo Polski średniowiecznej. Zbiór studiów”, red. S. Górczyński, t. XII, Warszawa 2012.

Bieniak, J., *Wielkopolska, Kujawy, Ziemie Łęczycka i Sieradzka wobec problemu zjednoczenia państwowego w latach 1300–1306*, Toruń 1969.

Bieniak, J., Szymczakowa, A., *Urzednicy łęczyccy, sieradzcy i wieluńscy XIII–XV wieku. Spisy*, „Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII w.”, red. A. Gąsiorowski, t. II, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985, z. 1.

Birkenmajerowa, Z., *Rodowód średniowiecznych Gryfitów śląskich*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku”, t. V, Katowice 1936.

Boniecki, A., *Herbarz Polski*, t. I, Warszawa 1899, t. III, Warszawa 1900, t. VI, Warszawa 1903, t. VIII, Warszawa 1905, t. X, Warszawa 1907, t. XI, Warszawa 1907, t. XII, Warszawa 1908, t. XIII, Warszawa 1911, t. XV, Warszawa 1912.

Cetwiński, M., *Rycerstwo śląskie do końca XIII w. Biogramy i rodowody*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982.

Cetwiński, M., *Wokół genealogii kanclerza Bogusława fundatora klasztoru cystersów w Woszczycach*, [w:] *Śląski tygiel. Studia z dziejów polskiego średniowiecza*, Częstochowa 2001.

Cieplucha, Z., *Z przeszłości ziemi kościańskiej*, Kościan 1930.

- Fedorowicz, K., *Dostojnicy i urzędnicy świeccy województwa krakowskiego w latach 1374–1506*, „Archiwum Komisji Historycznej”, t. VIII, Kraków 1898.
- Gąsiorowski, A., *Rydzynski Jan (Jan z Rydzyny, z Czerniny, Czerniński)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XXXIV, Warszawa–Wrocław 1991–1992.
- Gąsiorowski, A., *Starostowie wielkopolskich miast królewskich w dobie jagiellońskiej*, Warszawa-Poznań 1981.
- Gąsiorowski, A., *Urzędnicy wielkopolscy 1385-1500. Spisy*, Poznań 1968.
- Heyne, J., *Dokumentierte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau. Aus Urkunden, Aktenstücken, älteren Chronisten und neueren Geschichtschreiber. Band 2. Denkwürdigkeiten aus der Geschichte Schlesiens. Von der Mitte des vierzenthen bis zum Anfange des fünfzehnten Jahrhunderts in Entwicklungsgänge der kirchengeschichtlichen Thatsachen urkundlich dargestellt*, Breslau 1864, Band 3. *Denkwürdigkeiten aus der Geschichte der katholischen Kirche Schlesiens. Von der ersten Hälfte des fünfzehnten bis in die Mitte des siebzehnten Jahrhunderts (1418–1648) in Entwicklungsgänge der kirchlichen Thatsachen und Zustände urkundlich dargestellt*, Breslau 1868.
- Houdek, V., *Moravske vyvody herbovni*, Brno 1917.
- Idzikowski, F., *Geschichte der Stadt Oppeln*, Oppeln 1863.
- Igáffy [von] Igáli, L., *Neue Stammtafeln des Geschlechtes Würben*, [w:] *Neues Jahrbuch der heraldisch-genealogischen Gesellschaft „Adler”*, Jahrgang 1955/60, *Der ganzen Reihe Dritte Folge – Viertes Band*, Wien 1960.
- Jasiński, T., *Język dokumentów w Kronice Piotra z Dusburga. Przyczynek do poznania zaginionych za-
bytków historiografii pruskiej*, [w:] *Venerabiles, Nobiles et Honesti. Studia z dziejów społeczeństwa
Polski średniowiecznej*, Toruń 1997.
- Jasiński, T., *Rozważania o wiarygodności przekazów źródłowych dotyczących bitwy legnickiej*, [w:] *Bi-
twa z Mongołami na Dobrym Polu w 1241 roku – miejsce, tło, środowisko, relacje*, red. K. Jaworska,
Legnica 2011.
- Jurek, T., *Obce rycerstwo na Śląsku*, Poznań 1998.
- Jurek, T., *Panowie z Wierzbnej. Studium genealogiczne*, Kraków 2006.
- Kempiński, A.M., *Mitologia ludów indoeuropejskich*, Warszawa 2001.
- Korytkowski, J., *Arcybiskupi gnieźnieńscy: prymasowie i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku
1821 czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem poznańskim*, t. I, Poznań
1888.
- Kozák, P., *Z Dolnoslezské Olešnice do hlavního města Českého Království. Pozoruhodný život opa-
vského zemského hejtmana Bernarda Birky z Násilé (+ 1483)*, [w:] *Šlechtic v Horním Slezku. Szlach-
cic na Górnym Śląsku*, red. J. Brňovjak, W. Gojniczek, A. Zářický, Katowice–Ostrava 2011.
- Kozierowski, S., *Obce rycerstwo w Wielkopolsce*, Poznań 1929.
- Kozierowski, S., *Szematyzm historyczny ustrojów parafialnych dzisiejszej archidiecezji poznańskiej*,
Poznań 1935.
- Kruszewski, T., *Dom Miśnia rodu Derów*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3741, „Prawo” 2016,
t. CCCXXI.
- Kruszewski, T., *Dziedziczenie urzędów w austriackim rodzie von Puchheim, Nil nisi veritas. Księga de-
dykowana Profesorowi Jackowi Matuszewskiemu*, red. M. Głuszak i D. Wiśniewska-Józwiak, Łódź
2016.

- Kruszewski, T., *Mikołaj Jaksa Czernikowski – łączycy prokurator z przelomu XIV/XV stulecia*, [w:] *Pogranicza w historii prawa i myśli polityczno-prawnej*, Gdańsk 2017.
- Kruszewski, T., *Rodowód pierwszych Piastów wielkopolskich (potomstwo Mieszka III Starego i jego synów) na tle rodowodu książąt pomorskich. Studium historycznoprawne i genealogiczne*, Wrocław 2017.
- Kruszewski, T., *Ród wolnego rycerstwa Rzeszy Frei von Dehrn w służbie hrabiów von Nassau. Studium historycznoprawne i genealogiczne*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3674, „Prawo” 2015, t. CCCXIX.
- Kruszewski, T., *Rycerz Dietger z Dehrn i jego śląscy potomkowie do końca średniowiecza*, Acta Universitatis Wratislaviensis No 3602, „Prawo” 2014, t. CCCXVI/2.
- Kurtyka, J., *Tęczyńscy. Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*, Kraków 1997.
- Laberschek, J., *Klientela Koziegłowskich i Giebułtowskich herbu Lis od schyłku XIV do końca XV wieku*, „Kwartalnik Historyczny” 1991, t. 100.
- Labuda, G., *Zaginiona kronika w Rocznikach Jana Długosza. Próba rekonstrukcji*, Poznań 1983.
- Lechner, K., *Die ältesten Belehungs- und Lehensgerichtsbücher des Bisthums Olmütz*, Brünn 1902.
- Małecki, A., *Studia heraldyczne*, t. I i II, Kraków 1890.
- Matuszewski, J., *Nieznane źródło czy historyczna mniemanologia*, Prace naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, „Zeszyty Historyczne” 1994, z. II.
- Mieszkowski, K., *Studia nad dokumentami katedry krakowskiej XIII wieku. Początki kancelarii biskupiej*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974.
- Minsberg, F., *Geschichte der Stadt Leobschütz. Beitrag zur Kunde oberschlesischer Städte*, Neisse 1828.
- Minsberg, F., *Geschichte der Stadt und Festung Groß-Glogau*, Erster Band, Glogau 1853.
- Mitkowski, J., Trawkowski, S., *Pelka biskup krakowski*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XXV, Warszawa 1980.
- Mosbach, A., *Wiadomości do dziejów polskich z Archiwum Prowincyi Szląskiej*, Wrocław 1860.
- Mosingiewicz, K., Śliwiński, B., *Rycerstwo polskie z końca XII w. w falsyfikacie Kazimierza Sprawiedliwego*, „Kwartalnik Historyczny” 1981, r. LXXXVIII, z. 3.
- Neitmann, K., *Die Pfandverträge des Deutschen Ordens in Preußen*, [w:] *Zeitschrift für Ostforschung. Länder und Völker im östlichen Mitteleuropa*, 41. Jahrgang (1992) Heft 1, Nr. 2j.
- Neuling, H., *Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange des Mittelalters: Namens des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens*, Breslau 1902. Pfothenhauer, P., *Die Schlesienschen Siegel von 1250 bis 1300, beziehentlich 1327*, Im Namen des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens herausgegeben von Dr. phil. Paul Pfothenhauer, Breslau 1879.
- Piekosiński, F., *Heraldyka polska wieków średnich*, Kraków 1899.
- Piekosiński, F., *O dynastycznym szlachte polskiej pochodzeniu*, Kraków 1888.
- Piekosiński, F., *O powstaniu społeczeństwa polskiego w wiekach średnich i jego pierwotnym ustroju*, „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, t. XIV, Kraków 1881, wyd. także odrębnie, Kraków 1881,
- Piekosiński, F., *Rycerstwo polskie wieków średnich, t. I. O dynastycznym szlachte polskiej pochodzeniu*, Kraków 1896.

- Piekosiński, F., *Rycerstwo polskie wieków średnich. Tom II obejmuje dwanaście pierwszych pokoleń rycerstwa polskiego wieków średnich*, Kraków 1896.
- Piekosiński, F., *Rycerstwo polskie wieków średnich. Tom III obejmuje rycerstwo polskie w Małopolsce w dobie piastowskiej*, Kraków 1901.
- Piekosiński, F., *Rycerstwo polskie wieków średnich, Tom III: Rycerstwo polskie w Małopolsce w dobie piastowskiej. Zeszyt dodatkowy*, Kraków 1902.
- Piekosiński, F., *Wybór zapisek sądowych grodzkich i ziemskich wielkopolskich z XV wieku*, t. I, z. 1, „Studia, rozprawy i materiały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego”, t. VI, z. 1, Kraków 1902.
- Piekosiński, F., *Zbiór dokumentów średniowiecznych do objaśnienia prawa polskiego służący*, „Studia, rozprawy i materiały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego”, t. I, Kraków 1897.
- Pilnaček, J., *Rody starého Slezska*, Brno 1991.
- Pilnaček, J., *Staromoravští rodové*, Vídeň 1930.
- Pindur, D., „*Si Deus pro nobis, quis contra nos?*”. *Rod Oppersdorfů jako reprezentant barokního katolicismu v nižším stavovském panství Frydek*, [w:] *Šlechtic v Horním Slezku. Szlachcic na Górnym Śląsku*, red. J. Brňovjak, W. Gojniczek, A. Zářický, Katowice–Ostrava 2011.
- Preibisz, L., *Zamek i klucz rydzynski*, Rydzyna 1938.
- Ptak, M., *Sądy prawa polskiego na tle organizacji wymiaru sprawiedliwości księstwa oleśnickiego XIV–XVIII w.*, Wrocław 1988.
- Radler, L., *II. Beiträge zur Geschichte der Grafen von Würben. I. Teil*, [w:] *Archiv für schlesische Kirchengeschichte*, Band XVII, Hildesheim 1959, *III. Beiträge zur Geschichte der Grafen von Würben. II. Teil*, [w:] *Archiv für schlesische Kirchengeschichte*, Band XVIII, Hildesheim 1960.
- Rymar, E., *Identyfikacja wsi „Zambrisk” z dokumentu Henryka Brodatego (1236 r.). Przyczynek do początków klasztoru w Bledzewie*, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza”, t. 26 (XIII, z. 2).
- Scheitza, P., *Aus Labands alter Zeit, Oberschlesien in Bild*, Jg. 1932.
- Seldern, G. Graf von, *Forschungen über die Abstammung und Beiträge zur Geschichte der Grafen von Wr̄bna und Freudenthal*, [w:] *Jahrbuch des heraldisch-genealogischen Genossenschaft Adler in Wien*, I. Jahrgang, Wien 1874, II. Jahrgang, Wien 1875.
- Semkowicz, W., *Nieznane nadania na rzecz opactwa jędrzejowskiego z XII wieku*, „Kwartalnik Historyczny” 1910, t. 24.
- Sikora F., *O rzekomej dominacji Lisów w Małopolsce w XIII w., czyli kilka uwag o rodzinie Pobogów*, „Studia Historyczne” 1983, r. XXVI, z. 1 (100).
- Sławiński, T., *Kretkowscy i ich dzieje od połowy XIV wieku*, Warszawa–Skrzeszew 2011.
- Sławiński, T., *Olszowscy h. Wilczekosy*, [w:] *Studia genealogiczne poświęcone pamięci profesora Włodzimierza Dworzaczka*, red. A. Sikorski, T. Sławiński, t. I, Warszawa–Skrzeszew 2016.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. V, z. 1, Mstów–Nałgłowice, opr. W. Bukowski, J. Laberschek, K. Nabiałek, M. Schmidt, F. Sikora, J. Szyszka, przy współpracy Z. Kulpy, Kraków 2016; hasło *Mstyczów* autorstwa F. Sikory.
- Stenzel, G.A., *Geschichte Schlesiens, Erster Theil. Von den ältesten Zeiten bis zum Jahre 1355*, Breslau 1853.
- Stibor, J., *Bruntalští z Vr̄bna*, [w:] *Biografický Slovník Slezska a severní Moravy*, Sešit 10, red. L. Dokoupil, Ostrava 1998.

- Stibor, J., *Těšínská šlechta v proměnách staletí*, [w:] *Šlechtic v Horním Slezku. Szlachcic na Górnym Śląsku*, red. J. Brňovjak, W. Gojniczek, A. Zářický, Katowice–Ostrava 2011.
- Stosch, M.F., *Genealogia des Hoch-Gräfllich-Freiherrlich- und Hoch-Adeligen Geschlechts Derer von Stosch, zu Ehren und Gedächtniß Aller mit Demselben, Beydes dem Wappen und Geschlecht nach, Verwandten und Befremden, und zum Nutzen Anderer Hoch-Adeligen Geschlechter, Aus vielen alten und neuen Urkunden, nebst den dazu gehörigen Geschlechtstaffeln, zusammen getragen Durch Weiland Herrn Melchior Friedrich von Stosch, auf Mondschild, des Wohlauischen Fürstenthums dieses Creysses Königl. Hofe-Richter und Landes-Deputirten*, Breslau und Leipzig M DCC XXXVI.
- Sutorius, B.G., *Die Geschichte von Löwenberg aus Urkunden und Handschriften*, Zweiter Theil, Jauer 1787.
- Szczerbik, Z., *Posłowie z sejmiku wieluńskiego na sejmy Zygmunta III Wazy (1587–1632)*, [w:] *Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, nuntia vetustatis. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Włodzimierzowi Kaczorowskiemu*, Opole 2015.
- Szrejter, A., *Mitologia germańska. Opowieści o bogach mroźnej Północy*, Gdańsk 2006.
- Szymczakowa, A., *Powiązania genealogiczne elity sieradzkiej w XV wieku*, [w:] *Genealogia. Polska elita polityczna w wiekach średnich*, red. J. Wroniszewski, Toruń 1993.
- Śliwiński, B., *Kasztelan wrocławski Jaksa. Pochodzenie i kariera*, „Śląski Kwartalnik Historyczny” Sobótka, 1989, z. 4.
- Śliwiński, B., *Lisowie krzelowscy w XIV–XV w. i ich antenaci. Studium genealogiczne*, Gdańsk 1993.
- Śliwiński, B., *Mikołaj Mściwujowic. Przyczynek do badań nad rodem Lisów*, „Rocznik Gdański” 1979, t. XXXIX, z. 1.
- Śliwiński, B., *Ród Lisów. Problem pochodzenia wojewody krakowskiego Mikołaja i biskupa krakowskiego Pelki*, [w:] *Genealogia. Studia nad wspólnotami krewniczymi i terytorialnymi w Polsce średnio-wiecznej na tle porównawczym*, red. J. Hertel i J. Wroniszewski, Toruń 1987.
- Śliwiński, B., *Ród Lisów w Rocznikach Jana Długosza – przyczynek do zagadnienia zaginionej Kroniki Dominikańskiej z pierwszej połowy XIII wieku*, „Studia źródłoznawcze”, t. XXV, Warszawa–Poznań 1993.
- Śliwiński, B., *Stefan Magnus*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XLIII, Warszawa–Kraków 2004–2005.
- Śliwiński, B., *Stefan, wojewoda krakowski*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XLIII, Warszawa–Kraków 2004–2005.
- Tarnas-Tomczyk, A., *Ród Wierzbnow do końca XIV wieku. Genealogia i rozsiedlenie*, Wrocław 1993.
- Tęgowski, J., *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Wrocław–Poznań 1999.
- The Nibelungen Tradition. An Encyclopedia*, edited by F.G. Gentry, W. McConnell, U. Müller and W. Wunderlich, New York–London 2011.
- Uruski, S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. I, Warszawa 1904, t. II, Warszawa 1905, t. IV, Warszawa 1907, t. VII, Warszawa 1910, t. XI, Warszawa 1914, t. XV, Warszawa 1931.
- Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII w. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, *Wielkopolska (województwa poznańskie i kaliskie)*, t. I, „Urzednicy Wielkopolscy XII–XV wieku”, z. 1, opr. M. Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985.
- Veldtrup, D., *Prosopographische Studien zur Geschichte Oppelns als herzoglicher Residenzstadt im Mittelalter*, Berlin 1995.
- Wohlbrück, S.W., *Geschichte des ehemahligen Bisthums Lebus und des Landes dieses Nahmen*, Von Sigmund Wilhelm Wohlbrück, Erster Theil, Berlin 1829.

- Wolny, G., *Kirchliche Topographie von Mähren*, Band I, Brünn 1855.
- Wójcik, M.L., *Ród Gryfitów do końca XIII wieku. Pochodzenie – genealogia – rozsiadlenie*, Wrocław 1993.
- Wutke, K., *Zur Geschichte von Würben bei Schweidnitz*, [w:] *Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Fünfundzwanzigster Band*, Jg. 1891.
- Wyrozumska, B., *Mikołaj wojewoda krakowski*, <http://ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/mikolaj-wojewoda-krakowski> [elektroniczna wersja *Polskiego Słownika Biograficznego*, dostęp: 17 VIII 2015 r.].
- Wyrozumski, J., *Mikołaj, wojewoda krakowski*, <http://www.ipsb.nina.gov.pl/index.php/a/mikolaj-wojewoda#> [elektroniczna wersja *Polskiego Słownika Biograficznego*, dostęp: 13 VIII 2015 r.].
- Zdanek, M., „*Zaginiona kronika dominikańska z XIII wieku. Próba nowego spojrzenia*, [w:] *Fontes et historia. Prace dedykowane Antoniemu Gąsiorowskiemu*, Poznań 2007.
- Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens*, 1868, Bd. 9, H. 1, IX. *Annalistische Nachlese. 1227–1450*, Mitgetheilt von Professor Dr. [Colmar] Grünhagen.

INTERNET

- http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BRUNT%C3%81LSK%C3%9D_Karel_z_Vrbna_12.6.1612-29.1.1638 [dostęp: 26 IV 2016 r.].
- <http://genealogia.grocholski.pl/gd/osoba.php?id=028908> [dostęp: 24 IX 2015 r.].
- <http://genealogia.grocholski.pl/gd/osoba.php?id=052055> [dostęp: 24 IX 2015 r.].
- <http://genealogia.grocholski.pl/gd/osoba.php?id=052268> [dostęp: 24 IX 2015 r.].
- www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=pawlowski [dostęp: 16 XII 2015 r.].
- <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna1.html> [dostęp: 17 XII 2015 r.].
- <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/wrbna2.html> [dostęp: 17 XII 2015 r.].
- <http://hiberni.blox.pl/2008/03/Na-ryczyńskim-wzgorzu.html> [dostęp: 20 X 2015 r.].
- <http://obrazynaplotnie.net/116-lacki-jozef> [dostęp: 23 IX 2015 r.].
- <http://www.geni.com/people/Mateusz-Rydzy%C5%84ski/6000000011449237538> [dostęp: 28 XII 2015 r.].
- http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=18775 [dostęp: 27 XI 2015 r.].
- <http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11811&viewmode=fullscreen&scale=3.33&rotate=&page=463> [dostęp: 30 V 2016 r.].
- <http://www.obrazyzkroniky.cz/clanky/skrbensti-z-hriste/pobyt-jana-mladsiho-bruntalskeho-z-vrbna-v-senove-v-zrcadle-zaznamu-krystofa-bernarda-skrbenskeho-z-hriste.html> [dostęp: 27 XI 2015 r.].
- <http://www.sejm-wielki.pl/b/1.1394.13> [dostęp: 24 IX 2015 r.].
- <http://www.sejm-wielki.pl/b/1.1394.88> [dostęp: 24 IX 2015 r.].
- <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=20061> [dostęp: 21 IX 2015 r.].

TABLICA 1. LINIA MSTYCZOWSKA LISÓW

WOJCIECH z Mstyczowa (I.E.3)

NN (SYN) (I.E.9)

NN (SYN) (I.E.16)

Pakosław z Mstyczowa (I.E.23)

OTTO
kanclerz wielkopolski
prepozyt gnieźnieński
† 27 września 1366 r.

ANDRZEJ
podstoli królowej Jadwigi Łokietkowej
kasztelan radomski
kasztelan wiślicki

PIOTR
kanonik krakowski i gnieźnieński
proboszcz w Ryczynie na Śląsku

NN (SYN)

ANDRZEJ
kasztelan żarnowski
1368

PIOTR
z Gniewięcina

ŚWIĘTOPEŁK
z Gotartowic
1366
Lisowie z Gotartowic
↓
TABLICA 6.

KLEMENS
z Kozłowa
Lisowie z Kozłowa
↓
TABLICA 7.

PIETRASZ
z Czarnocina, Gniewięcina
i Wierzbicy 1391-1394

MIKOŁAJ KACZOREK
1389

JADWIGA
1384

OTTO TŁUSTY
z Borku, Gniewięcina, Mirzawy,
Czypca i Opatkowic
fl. 1382-1388, ∞ Anna

WARCISŁAW
z Goleniów

Lisowie z Goleniów

↓
TABLICA 5.

MIKOŁAJ
1398, podsędek
ziemski krakowski
1454, 1460
∞ 1) Katarzyna
∞ 2) Katarzyna
Lisowie z Czarnocina
↓
TABLICA 2.

MIKOŁAJ
ze Stróżysk
1398, 1408

ANDRZEJ
1398

JAN
1398

WARCISŁAW
1398, 1406
na uniw. krak.
1412 komornik
podsędka
w Czchowie
1428 komornik sądu
ziemskiego
w Krakowie

OTTO
mistrz
nauk wyzwolonych
z Żyrkowic i części
Maszkowa, 1411
z Klimontowa
Lisowie z Klimontowa
↓
TABLICA 5.

ANDRZEJ
z Gniewięcina
∞ Katarzyna, wdowa
z Gołyczyna

MIKOŁAJ
z Gniewięcina
1434
∞ Stachna
z Wyżyc

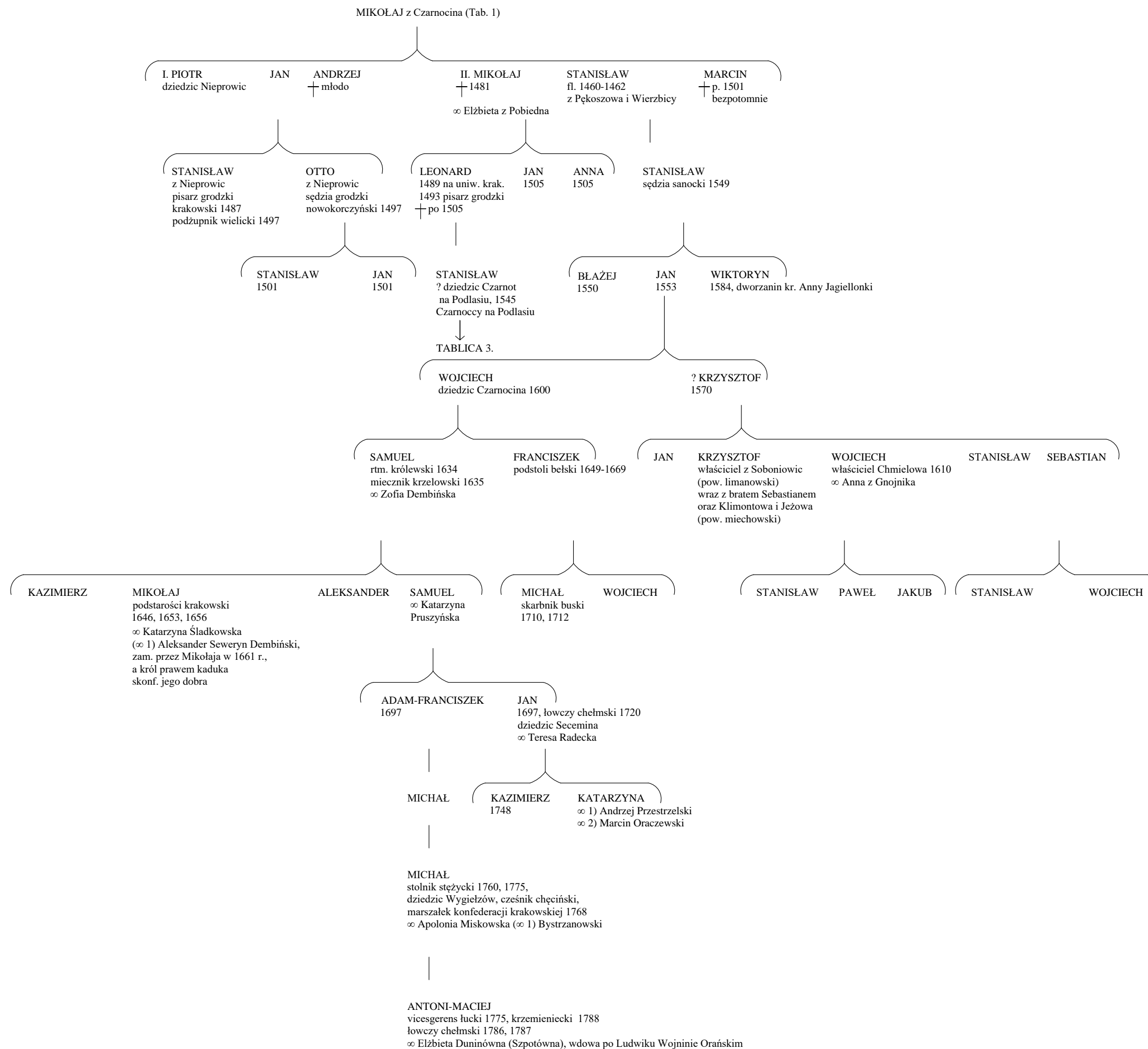
Lisowie z Gniewięcina

↓
TABLICA 5.

PIOTRUSZA

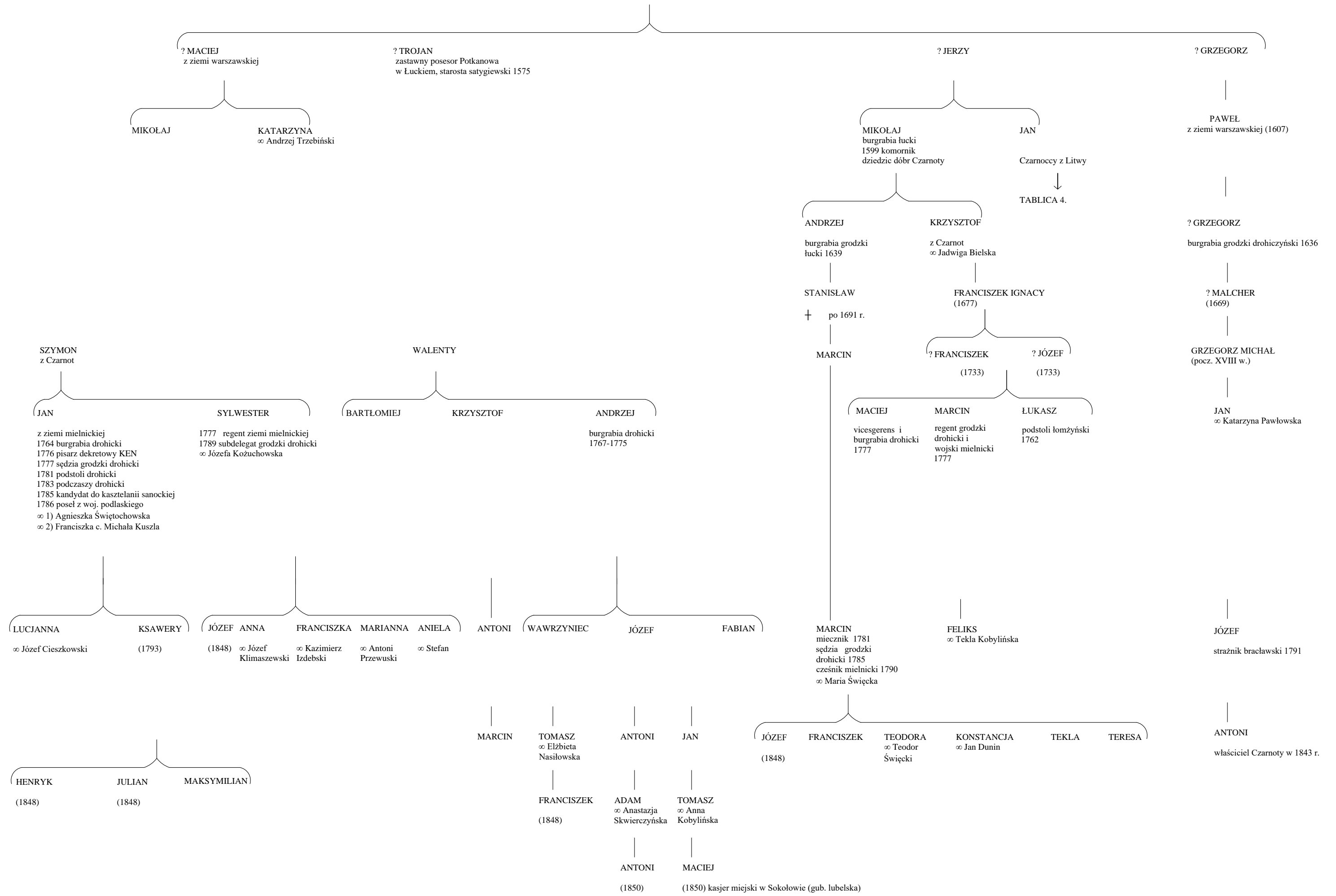
ANNA

TABLICA 2. CZARNOCCY (DOM MAŁOPOLSKI) HERBU LIS

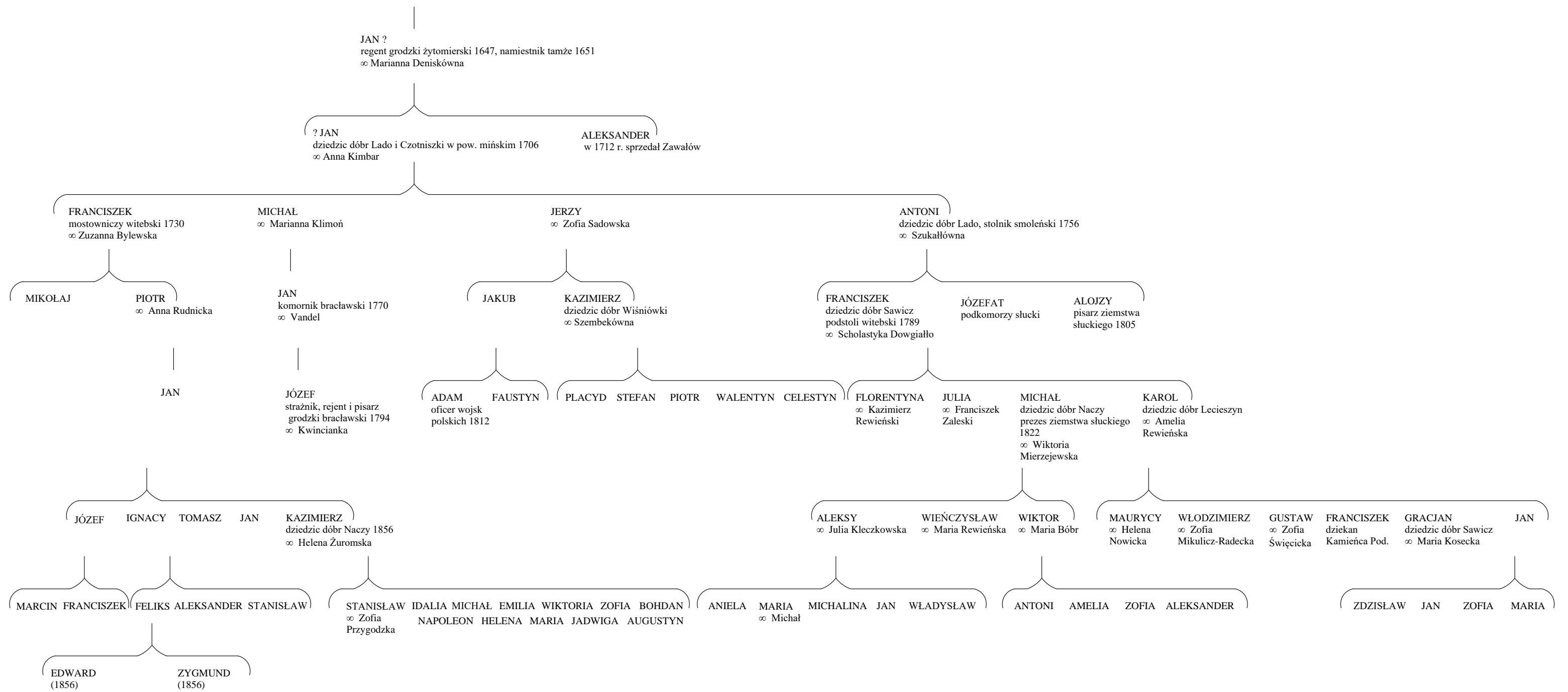
TABLICA 3. CZARNOCCY (DOM PODLASKI) HERBU LIS

STANISŁAW (1545), syn Leonarda (Tab. 2)

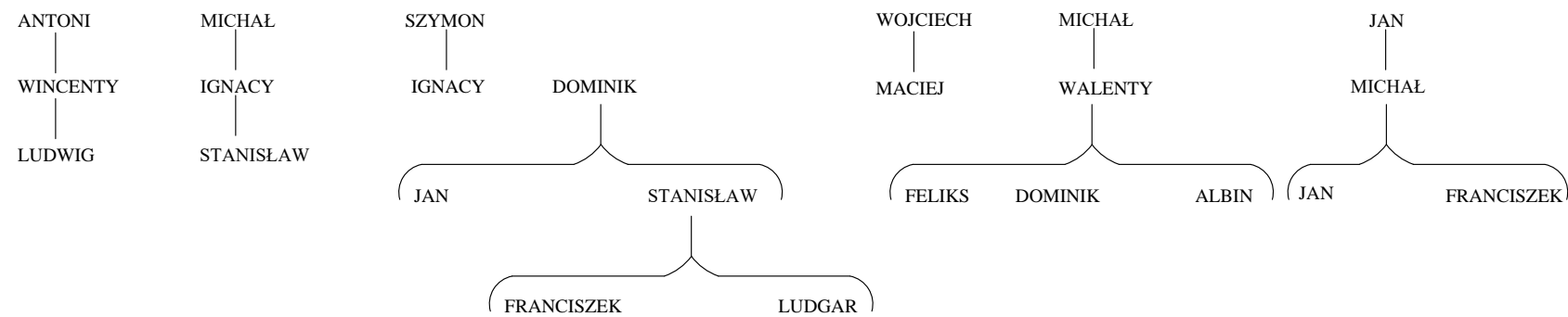
TABLICA 4. CZARNOCCY (DOM LITEWSKI) HERBU LIS

JAN (syn Jerzego, tab. 3)

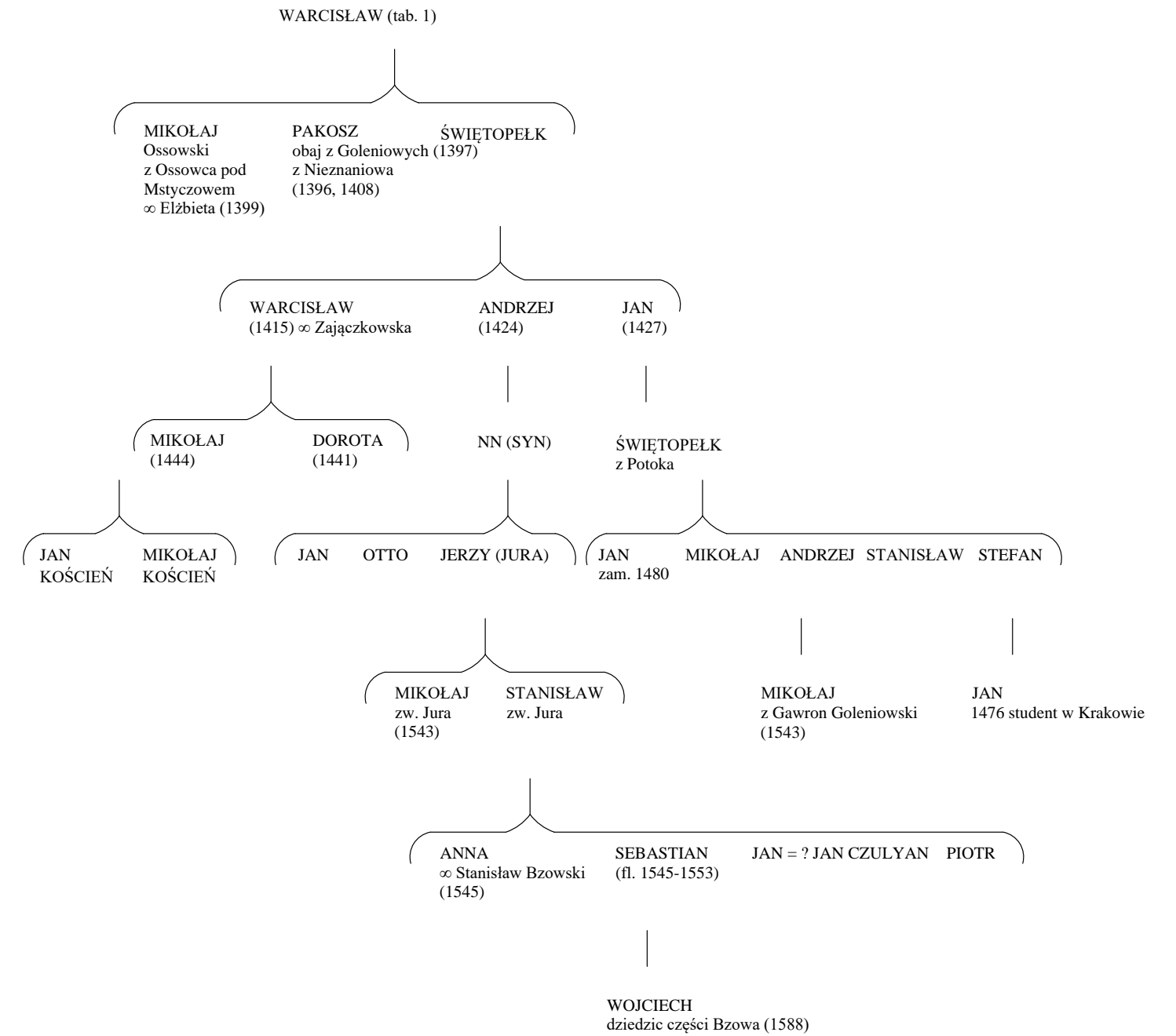
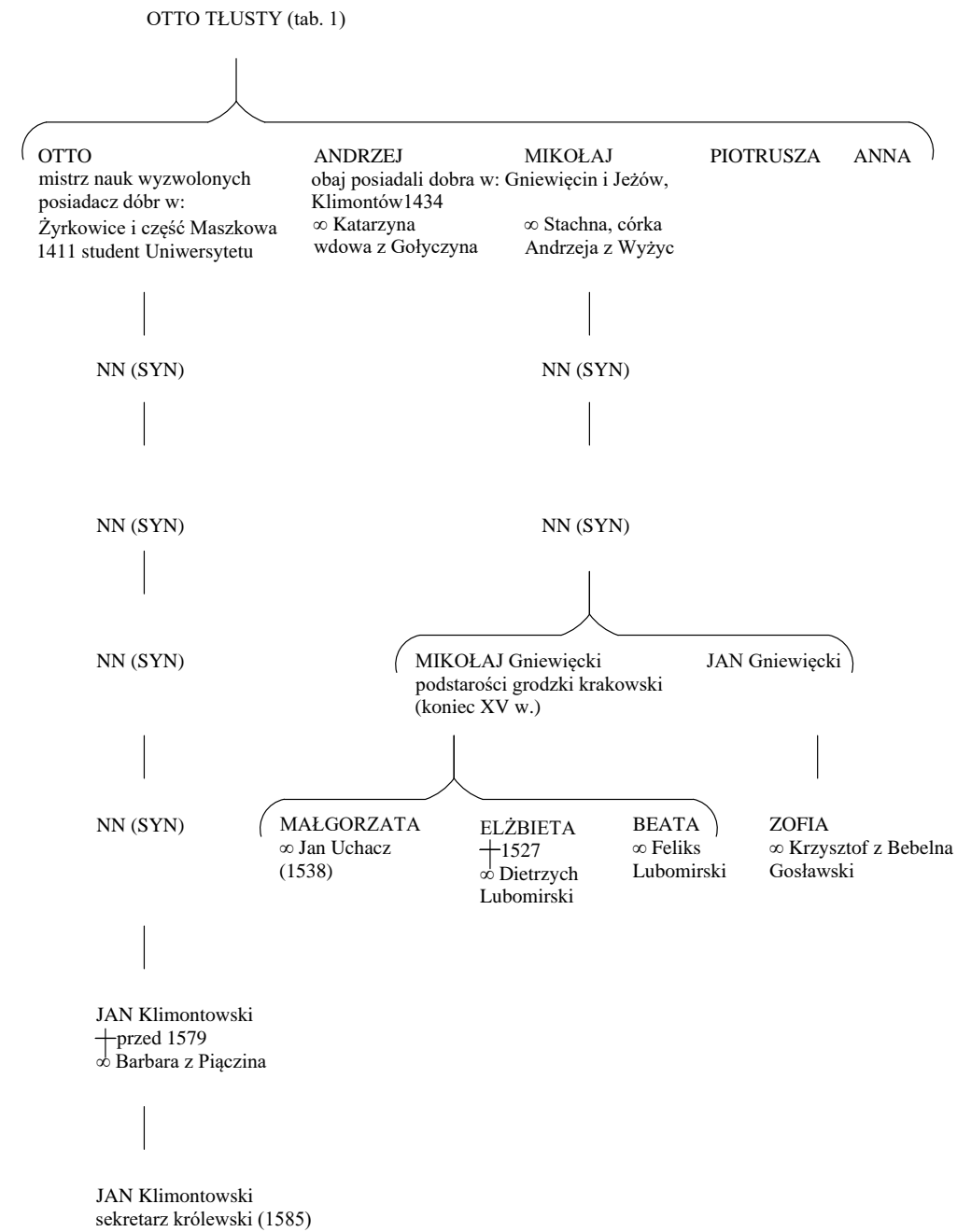
NIEPRZYPISANI

GUBERNIA WILEŃSKA 1818 - 1850

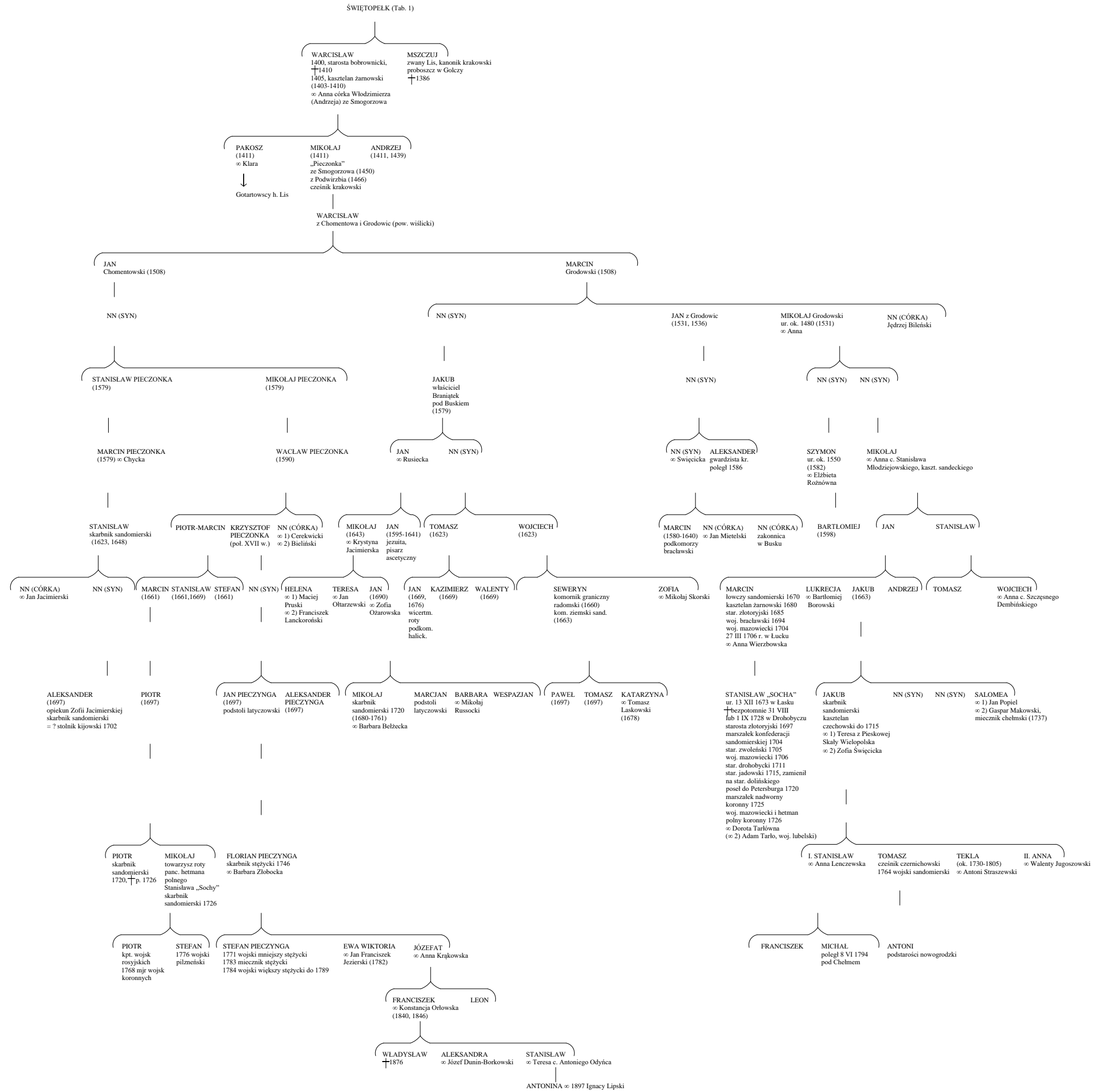

TABLICA 5. KLIMONTOWSCY, GNIEWIĘCCY I GOLENIOWSCY HERBU LIS

PIOTR z Gniewięcina (Tab. 3)

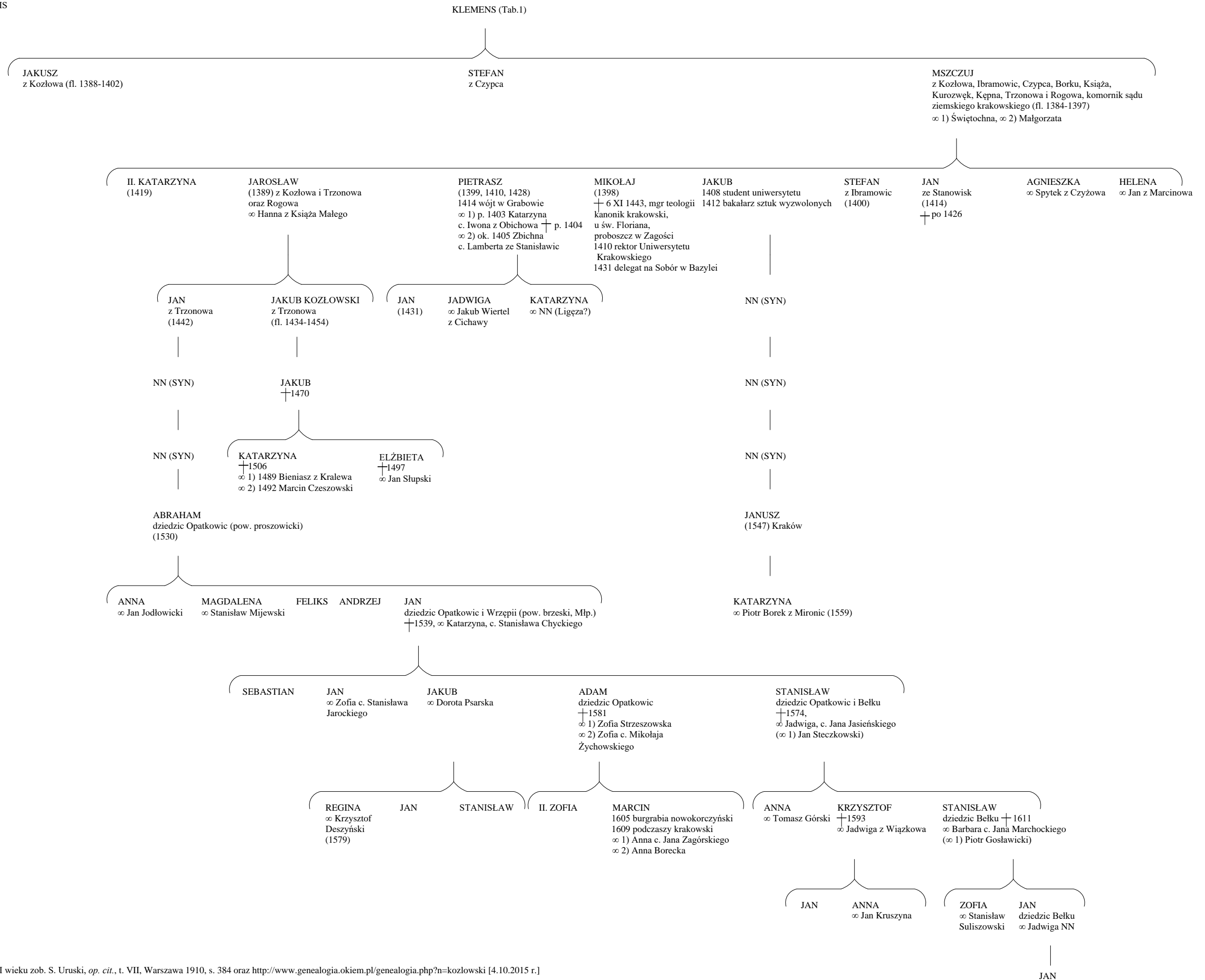

TABLICA 6. GOTARTOWSCY, PIECZONKA-CHOMENTOWSCY= CHOMENTOWSCY HERBU LIS

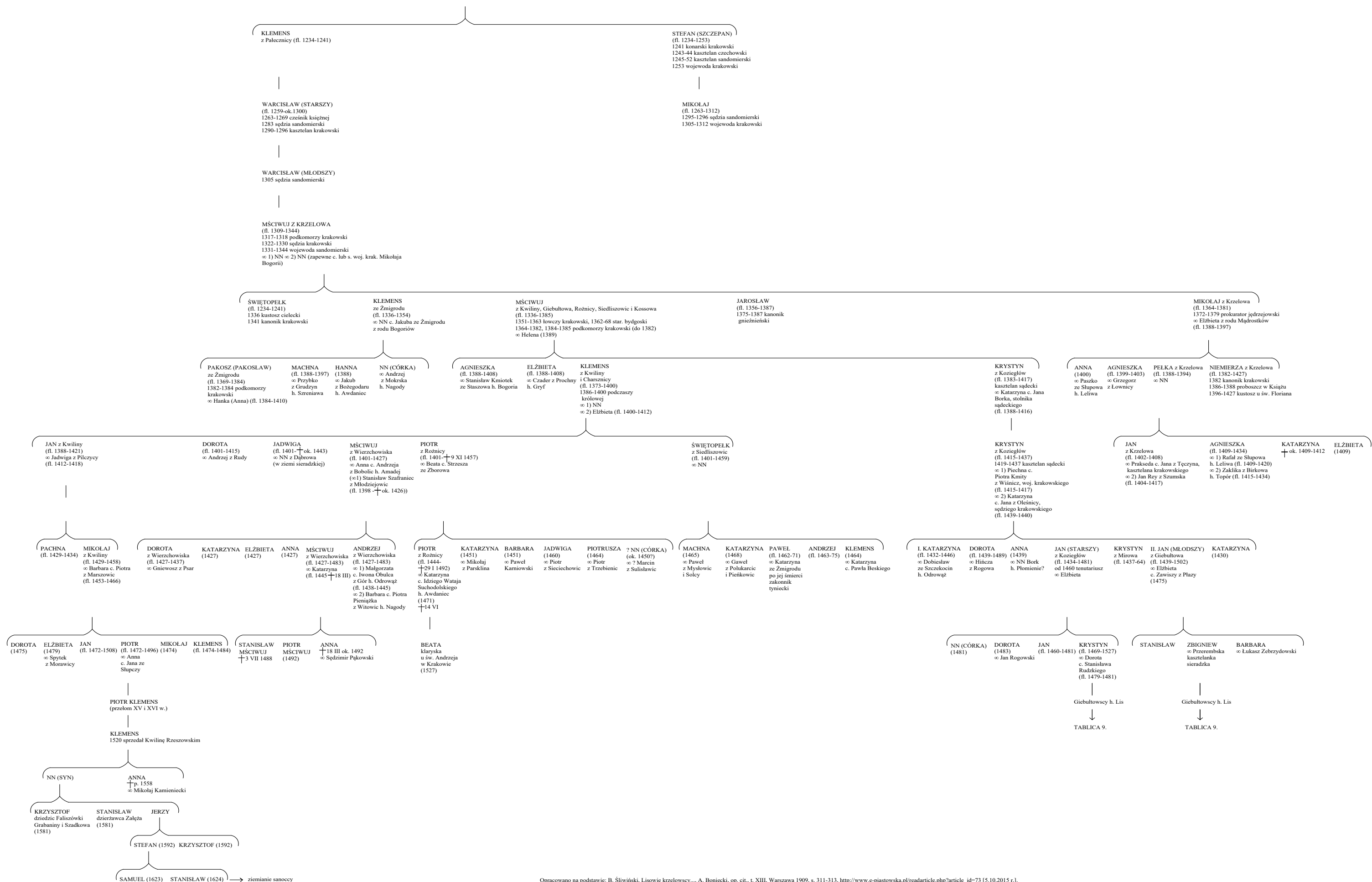
TABLICA 7. KOZŁOWSCY HERBU LIS

Dalsze pokolenia: brak ciągłości od XVIII wieku zob. S. Uruski, *op. cit.*, t. VII, Warszawa 1910, s. 384 oraz <http://www.genealogia.okiem.pl/genealogia.php?n=kozłowski> [4.10.2015 r.]

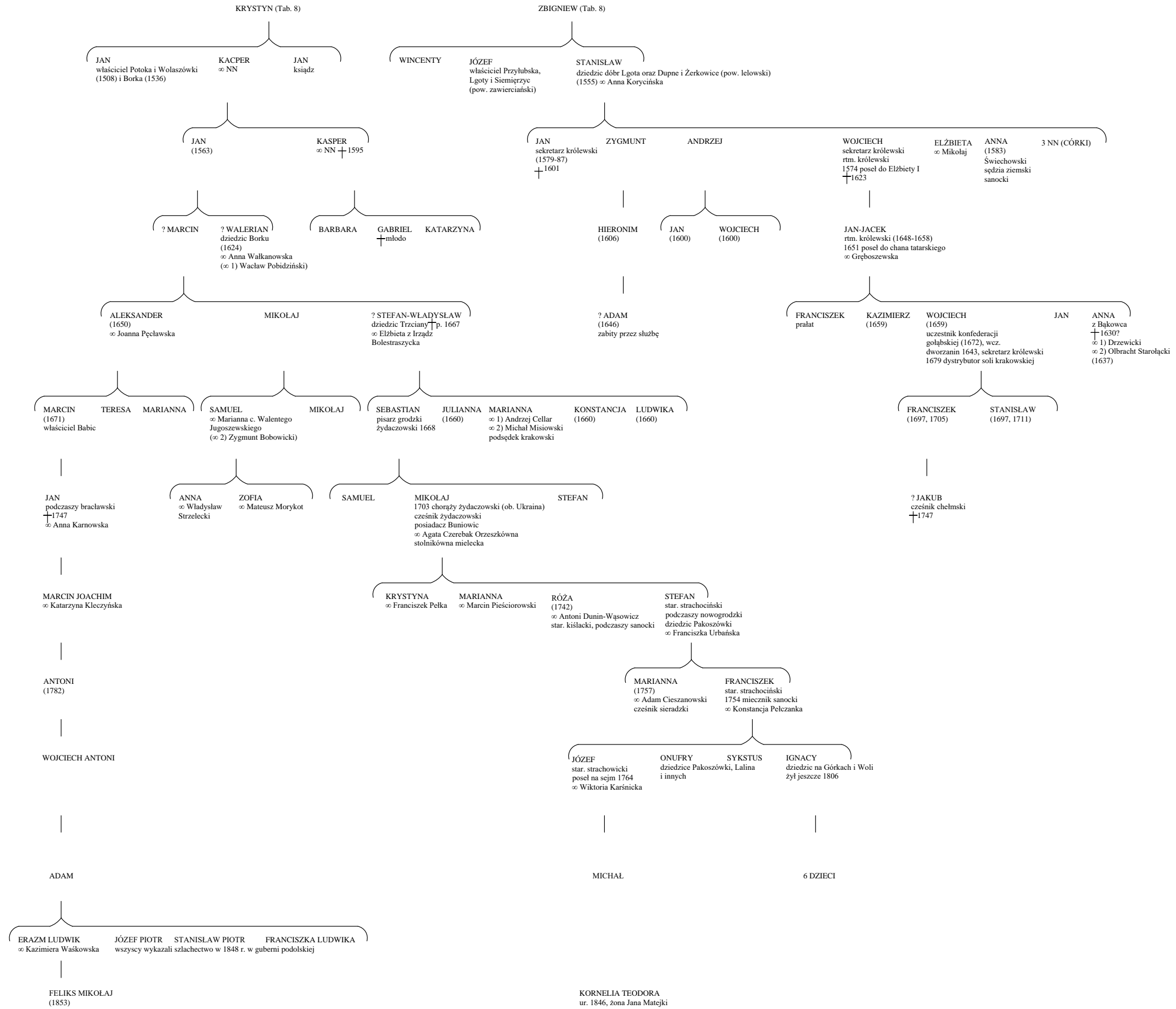
TABLICA 8. LINIA KRZEŁOWSKA RODU LISÓW

LE. 4 ANDRZEJ

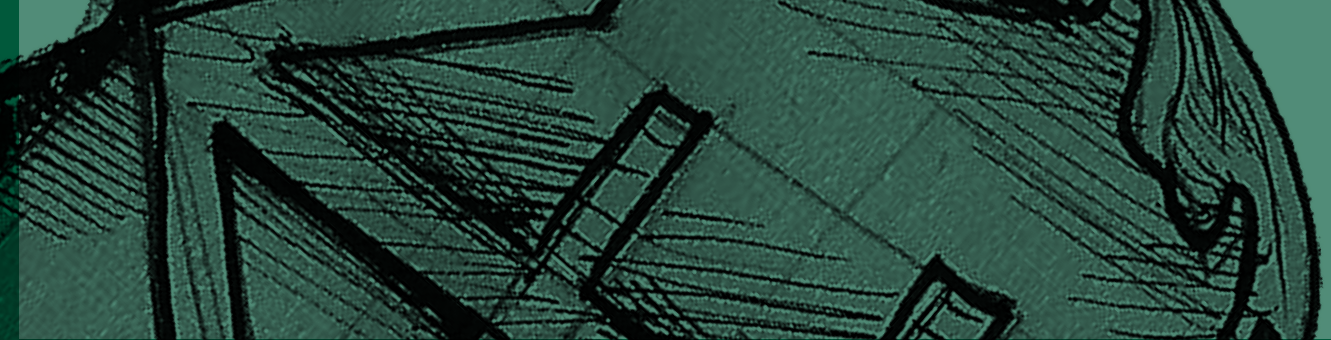
Opracowano na podstawie: B. Śliwiński, Lisowie krzełowscy..., A. Boniecki, op. cit., t. XIII, Warszawa 1909, s. 311-313, http://www.e-piastowska.pl/readarticle.php?article_id=73 [5.10.2015 r.].

TABLICA 9. GIEBULTOWSCY HERBU LIS

Recenzowana praca z pewnością wywoła naukowy odzew, zainicjuje dyskusje i polemiki. Taki też cel przyświecał Autorowi pracy: „Ta książka ma za zadanie stworzyć alternatywne hipotezy, by wstrząsnąć tym wirtualnym światem hipotez nazwanych z tajemniczych względów «tezami»”. [...] Przede wszystkim jednak Autor podjął próbę odpowiedzi na rozliczne pytania w zakresie zagadnień genealogicznych piastowsko-pomorskich, a uczynił to z właściwą sobie erudycją i skrupulatnością badawczą. [...]

W recenzowanej książce Autor dokonuje konstruktywnej krytyki prac historycznych, pełniąc w istocie niezwykle trudną rolę superrecenzenta w sprawach powiązań genealogicznych piastowsko-pomorskich. Jednocześnie rozstrzyga dylematy badawcze w kontekście ustaleń Edwar- da Rymara, które zdaniem Autora obaliły dotychczasową wiedzę powsta-łą na skutek słabej jeszcze nauki XIX-wiecznej [...]. Podkreślenia wymaga fakt, że Autora – historyka państwa i prawa – szczególnie zajmowały dwie kwestie: urzędy piastowane przez przedstawicieli rodu Lisów i Wierzb- nów oraz ich uczestnictwo w obrocie prawnym.

Z recenzji wydawniczej dr hab. Anny Stawarskiej-Rippel

ISBN 978-83-66066-28-1 (druk)
ISBN 978-83-66066-29-8 (online)